ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 31. јануара 1905. Бр. 1.

ВЛАСНИК:
АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ
УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Бр. 2581 ех 1904.

Рукоположење. Његово Високопреосвештенство Митрополит Бањалучко-Бихаћки *Евгеније Летица* благоизволио је у храму Силаска св. Духа у Бањалуци рукоположити свршеног богослова *Ђорђа Мачкића* дана 14./27. јануара 1905. за ђакона а 16./29 јануара и. г. истога ђакона за пресвитера.

Умировљење и постављење. Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит Бањалучко-Бихаћки *Евгеније Летица* благоизволио је свештеника у Гор. Градцима *Милу Мачкића* усљед старости и дуготрајне болести ставити у стање мира, а на његово мјесто поставити новорукоположеног свештеника *Ђорђа Мачкића* мл. за администратора парохије у Гор. Градцима.

Премјештење и постављење. *Јово Јовић*, досадашњи парох Виочански у протопресвитерату прњаворском, смрћу проте Л. Опачића постављен је на молбу своју и жељу црквено школске општине прњаворске, администратором парохије у Прњавору, дочим на парохију Виочане премјештен је и именован парох Сочанички *Коста Вуковић*, коме је уједно повјерена и привремена управа протопресвитерата прњаворског.

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број 143 ех 1905.

Свима протопресвитерским а путем ових и свима парохијским звањима.

Будући се догађа, да по неки свештеници достављају овамо непосредно, обилазећи надлежна протопресвитерска звања, разне периодичне исказе, међу овима и оне, којих је поднашање одређено наредбом

конзисторијалном од 22. децембра 1888. бр. 1853 крајем сваке године, упућује се сво подручно свештенство, да све разне исказе, који се у смислу дотичних наредаба имају подносити овој епархијској власти, доставља путем надлежних протопрезвитерских званја, па да при томе поднашању има пред очима наредбу конзисторијалну од 8. јануара 1898. бр. 3389 ех 1897, по којој несмију свештеници сами испуњавати 7., 8. и 9. рубрику у списковима о стању свештенства, већ те рубрике имају да испуне за сваког свештеника надлежни протопрезвитери односно надзиратељи протопрезвитерата, који су дужни исте рубрике у смислу споменуте наредбе на основу познавања подручних свештеника безпристрасно и савјесно да испуне.

Из конзисторијалне сједнице.

У Бањалуци, 26. јануара (8. феб.) 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Српско-православна АЕМ. Конзисторија Захумско-Херцеговачка.

Број 540./I. из 1904.

Пречасном парохијском свештенству и славним црквено-школск. одборима српске-православне Митрополије захумско-херцеговачке.

Пошто и уз пркос честих овамошњих савјета, повика и опомена: *а)* да се новац црквени са свима списима, исправама, задужницама и сл. има држати у благајни црквеној у цркви; *б)* да се новац црквени може издавати у зајам само сигурним особама са сигурном јамчевином; *в)* да се од дужника црквених има на вријеме купити интерес на дуг као и главница дужна према уговору уносити у благајну црквену — има и данас доста у овом погледу немара, особито по сеоским црквама, то да се не би дошло до рђавих пошљедица, како по цркве, тако и по дотичне црквено-школске одборе, који рукују црквеним новцем, те према овоме и одговорни су црквено-школски одбори за новац црквени, који им је повјерен на руковање: овим најозбиљније и најодлучније за пошљедњи пут савјетујемо, опомињемо и позивамо пречасно свештенство и славне црквено-школске одборе, да без икаква наговора и говора имаду одмах довести у ред руковање црквеним новцем, те сваку неуредност уклонити, јер у противном случају бићемо приморани, да се строгим законитим средствима, која нам на расположењу стоје, послужимо против немарних црквено-школских одбора, и у овоме случају биће одговорни лично црквено-школски

одборници за неуредност у руковању црквеним новцем као и за несигурност овога новца, те случајни изговори, који су против смисла ове окружнице, не ће се никако узети у обзир.

Из редовите консисторијалне сједнице VIII.

У Мостару, 27. јуна 1904.

АЕ и Митрополит:
Петар.

Српско-православна АЕМ Конзисторија Дабро-босанска, као управа свештено-удовичког мировинског фонда.

Број 1560 ех 1904.

Исказ

свештеника, који су највишим ријешењем од 14. октобра 1904. накнадно и изнимно у чланство свештено удовичког мировинског фонда примљени.

Број	Име и презиме	Звањички карактер	Мјесто службеног становања	Котар	Епархија	Одмјерена мировина
						круна
1	Никола Николајевић	парох	Жепче	Жепче	Дабро-босанска	1200
2	Петар Станић	„	Добриња	Високо	„	1200
3	Стјепо Трифковић	свештеник	Сарајево	Сарајево	„	1200
4	Данило Адамовић*)	парох	Травник	Травник	„	
5	Јован Поповић	„	Гацко	Гацко	Мостарска	400
6	Јован Дучић	катихета	Мостар	Мостар	„	600
7	Стеван Шаревац	парох	Љубиње	Љубиње	„	1200
8	Стеван Шиниковић	„	Бјело Поље	Мостар	„	1200
9	Ђоко Опалић	„	Обарска	Бјељина	Тузланска	400
10	Драгомир Остојић	катихета	Бјељина	„	„	600
11	Димитрије Лукић	парох	Бијела	Брчко	„	1200
12	Михајло Јовичић	„	Брчко	„	„	1200
13	Михајло Јовановић	„	Бродац	Бјељина	„	1200
14	Стеван Михајловић	„	Црњелово	„	„	1200
15	Илија Школник	„	Штрпци	Пријавор	Бањалучка	1200
16	Тодор Срдић	„	Вођеница	Бос. Петровац	„	1200
17	Стојан Вранешевић	„	Бос. Нови	Бос. Нови	„	600
18	Миладин Ђорић	„	Бијаковац	Бос. Градишка	„	1200
19	Лазар Гаковић	„	Вел. Радић	Бос. Крупа	„	400

*) Примједба: Свештеник Данило Адамовић и ако је са осталима у фонд примљен, то иначе још није приступио са прописаном „изјавом", у којој би назначио колику годишњу мировину својој породици осигурати жели.

Сарајево, 20. јануара 1905.

АЕМ Конзисторија Дабро-босанска.

НЕЗВАНИЧНО.

Византија и римокатоличка црква
у првој половини XV. вијека.

— Приложак историји флорентинске Уније —

од др Јована Радоњића.

1054. г. наступио је потпун расцеп између православне цркве у Византији и западне римо-католичке цркве. Те године ударила је свака црква својим одређеним путем. Ну иако су противности биле велике, тежила је римска курија непрестано, да потчини источну цркву својој власти.

Када латински крсташи почетком XIII. века настојањем Млетачке Републике освојише источну метрополу — Цариград, видела је римска курија остварену своју давнашњу жељу, уједињен Исток са Западом, под папском супремацијом. Али оне наде, које западни свијет полагаше на млади латински државни организам на Истоку, не испунише се. Латинско царство на Балканском Полуострву бјеше вјештачка творевина, која се крај свега напора и силних трошкова није никако могла одржати. Енергични и даровити Михаило Палеолог осваја 1261. Цариград од Латина, а остаци латинскога господства на Балкану одржаше се још најбоље на Југу Полуострва, у средњој Грчкој и Пелопонезу.

Рестаурацијом византијске царевине отпочињу и нови односаји православне цркве према римској курији. Цар Михаило Палеолог појимаше јасно велике противности између источнога и западнога свијета; он је добро знао да западни политички фактори не ће мирне душе гледати пропаст латинске моћи на Истоку, па је с тога гледао да нађе заштите од Западњака. Он је знао да римска курија никако није напустила своје планове о универзализму папске власти, те је гоњен политичким приликама, отпочео преговоре са римском куријом о унији.

Међутим расположај православнога клира и народа у Византијској Царевини бјеше одлучно противан унији. Цар Михаило и дипломатски кругови знали су добро за ово, али интерес државни налагаше, да се отпочну — и лако не искрено — преговори за унију. Главно бјеше отклонити нападај са Запада а по могућству под заштитом папске курије потискивати заостали латински елеменат са Балканског Полуострва. Чисто дакле политички мотиви руководили су

цара Михаила да преко својих посланика склопи у Лијону 1274. унију православне цркве са римокатоличком. [1])

Чим се политичке прилике на Западу измијениле и чим се више није оданде указивала опасност по опстанак Византијске Царевине, престала бјеше потреба одржавати везе са римском курију. Лијонска унија је дакле само моментана епизода у византијско-западњачким односајима, и као таква није могла оставити никакав трага у ширим народним слојевима Византијске Царевине.

Крајем XIV. и почетком XV. вијека сложиле се политичке прилике тако, да је Византија поново била упућена на Запад, а поглавито на римску курију. Послије боја на Косову 1389. када је у главном била ријешена судба сјеверо-западних српских земаља, засио је на отомански престо енергични и предузимљиви Бајазет I. Он је као силовита бујица навалио био на пошљедње остатке Византијске Царевине, 1394. бјеше он опсјео Цариград, хотећи већ тада освојити стару источну метрополу. Покушај угарскога краља Жигмунда, да спријечи експанзивне турске тежње сврши се потпуним поразом код Никополја 1396. Византијски цар Михајло обраћа се за помоћ Западу и папи те доби нешто помоћи 1399. под маршалом Брсико. Но срећа бјеше по Византију што силовити Тимурленк у бој код Анкоре 1402. побиједи Бајазита, те је тако Византија за неко вријеме могла дахнути душом [2]).

Распром и раздорима, који насташе у турској држави послије смрти Бајазетове између његових синова, није се умјела довољно користити ни Византија, ни западни политички фактори. И када је султан Мухамед I. 1413. засио на турски престо поправио је за кратко вријеме све раније погрјешке, те је државни брод опет упутио оном струјом, којом и његов ђед Мурат I. и отац Бајазет.

Византија као најближа Турцима осјетила је најјасније и најјаче рестаурисање отоманске моћи. Стога је она још једину наду полагала на Запад, који је папа требао да покрене на рат против Турака. Но да би се римска курија могла покренути на ово, потребно бјеше задобити је обећањем, да ће се православна црква с њоме сјединити.

[1]) У најновије доба расправљао је о овоме доцент берлинскога универзитета др. Валтер Норден у капиталном дјелу „Das Papsttum und Byzanz". Die Treanung der beiden Mächte und das Problem ihrer Wiedervereinigung bis zum Untergange des byzantinischen Reiches (1453.) Berlin 1903. Стр. 387—606.

[2]) Главни су извори за политичке прилике у то вријеме Ljubićeve Listine из млетачког архива (том IV. и даље), за тим извори Дубровачкога архива: Thallozy Gelcich, Diplomatarium relationum Reipublicae Ragusanae cum regno Hungariae. Budapest 1887. N. Jorga, Notes et Extraits pour servir a l' histoire des croisades au XVe siècle. Три тома (Paris 1899—1902). A. Theiner, Vetera monumenta slavorum meridionalium I. Romae 1863. Monumenta historica Hungariae II. Romae 1860. и византијски историци XV. вијека Дука, Франџес и Халкондил.

У ту сврху упутио је био цар Михаило и патријарх Јосиф на Косничкн сабор митрополита Кијевског Григорија Цамблака, који стиже онамо у фебруару 1418. г. [1]) Преговори за унију вођени су са папом Мартином V. и у Фиренци 1419. а настављени су у Цариграду са папским изаслаником минорптом Антонијем de Massa с јесени 1422. Дакле баш онда када је нови султан Мурат II. напустио био блокаду Цариграда. Млади цар Јован VIII. и мјеродавни политички фактори у Цариграду били су у начелу за унију, али се не задовољаваху само пустим обећањима, него су тражили стварну помоћ са Запада. Папа Мартин V. био се на почетку 1423. обратио на Фиренцу и Млетке, тражећи помоћи против Турака, али без успјеха [2]). Како је опасност од Турака била све већа, крену се крајем 1423. млади цар Јован на Запад, да лично тражи помоћи притјешњеној Византији. Али западни политички фактори бјеху и сувише забављени својим приликама на дому, а да би могли фактично пружити помоћи Цариграду.

Када с пролећа 1430. Турци освојише Солун, који је неколико година држала у рукама Млетачка Република, завлада паника у Цариграду. Очекивао се наиме нападај на Цариград. Стога се у Цариграду у дворским политичким круговима нашло за добро да се поново пусте у преговоре о унији са римском куријом. Половином 1430. склопише грчки изасланици Марко Јагрус, велики стратопедарх и Макарије Макра, протосинђел уговор с папом Мартином V. по коме се сабор, који ће расправљати о сједињењу цркви, имао одржати у једном приморском граду доње Италије. Посланици се обвезаше да ће на сабор доћи византијски цар са цариградским и остала три васељенска патријарха [3]). Али испуњавању тога уговора испречи се та околност, што папа Мартин V. умре на пречац 1431. у фебруару, а на престолу га наслиједи кардинал Гаврило Кондолмијери, родом из Млетака, који се назва Евген IV.

Папа Евген IV. поклањао је као и претходник му особиту пажњу приликама на Истоку, те је и он са особитим жаром прихватио идеју уније. Становиште своје у том питању означио је он у були „Quoniam alto“ од 18. децембра 1431. у којој каже како са бригом гледа снажење непријатеља хришћанских у Азији и Африци, а европ-

[1]) Драгоцјену грађу за преговоре о унији приопћио је Фирентински каноник Евгеније Вековн у збирци Studi starici sul consilio di Firenze con documenti inediti o nuovamente dati alla luce sui manoscritti die Firenze e di Roma. Firenze 1869 Ову збирку није имао у рукама Хефеле, пишући о преговорима за унију у седмом тому свога дјела Conciliengeschichte, Freiburg 1869.

[2]) N. Jorga, I. 332/3. II 215.

[3]) Cecconi, op. cit. Doc. VI.

ски народи гложе се и крваве међусобно, мјесто слошки да стану на супрот навали османској [1]).

Али крај најбоље воље није папа могао измирити завађене хришћанске кнежеве на Западу те их одушевити на сложну заједничку акцију против Турака. Чим је Евген IV. ступио на престо подигоше се против њега у папској држави рођаци пок. папе Мартина V. грофови Колона, а њима се придружи амбициозни и даровити дука Милански, Филип Марија Висконти. Поврх тога пријетно је папској курији много љући непријатељ, и то баш у крилу римокатоличке цркве.

Сходно закључку сабора у Косници наредио је папа Мартин V. булом „Dum onum“ од 1. фебруара 1431. да се отвори црквени сабор у Базелу, повјеривши младом и способном кардиналу Јулијану Цезаринију да руководи саборским сједницама. Црквени сабор у Базелу имао је прије свега да уклони јерес у Чешкој, да измири завађене хришћанске кнежеве и да наведе потребне реформе у крилу римокатоличке цркве. Када је у јулу 1431. отворен сабор у Базелу, на коме је највише било доктора и магистара богословије а врло мало представника вишега клира, опазило се одмах камо смјера већина саборска. Кроз сабор су струјале демократске идеје. Већина саборска искрено је хтјела извести корјените реформе у цркви, јер се било нагомилало толико зала и злоупотреба, да је било крајње вријеме да се озбиљно почне са темељитом исправком. Но када је искрсло питање о корјенитим реформама истицали су угледнији представници саборски, да је један од главних узрока злом стању у римокатоличкој цркви папска апсолутна власт. Требало је дакле ограничити папску власт и поставити принцип, да је синодски ауторитет јачи од папскога, да је папа подложан одлукама синода. Тако је дакле отпочела латентна али упорна борба између синода и папске курије, борба која ће након неколико година Бечким Конкордатом да сврши поразом демократске струје, али само за неко вријеме, да почетком XVI. вијека избије свом снагом на површину у личности Мартина Лутера.

Чим је папа Евген IV. сазнао за демократске тежње базелских синодиста разријешио је споменутом булом „Quoniam alto“ од 18. дец. 1431. сабор у Базелу, сазивајући нов сабор послије годину и по у Болоњи. Поступак свој оправдао је папа највише тијем, што је Базел и сувише далеко Грцима, те је на основу грчког уговора са папом Мартином V. препоручивао Болоњу као мјесто, гдје се најзгодније може извести сједињење цркви. Равумије се да је овај папски корак

[1]) Cecconi, op. cit. Doc. VIII.

изазвао јако негодовање код базелских синодиста, који се овој наредби папској не хтједоше никако покорити, придобивши за се још и краља Жигмунда.

У исто вријеме отпочеше и синодисте и папа Евген IV. да сваки на своју руку води преговоре са Византијом у ствари уније. Папа Евген IV. рачунао је да ће, ако Грке придобије за унију и своју власт рашири на Истоку, знатно ојачати ауторитет папске власти, те према том сигурније стати на супрот демократским тежњама базелских синодиста. Синодисте базелске опет приступаху преговорима за унију такођер из чисто политичких разлога. Буде ли им пошло за руком да се црквена унија изведе у Базелу у одсуству папином, углед синода одскочио би знатно, те би с успјехом могао извести своје идеје о врховном ауторитету синода над папом. Скрхавши папску власт изводио би он онда даље конзеквенце, које би из основа мијењале дотадашње уредбе римокатоличке цркве.

Питање о унији било је дакле политичке природе и веома важно по даљи развој у животу римокатоличке цркве. (Наставиће се)

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић*, протопресвитер и кр. професор у Загребу.

1. Христос посјећује душу човјечју.

Једном посјети неки цар из саучешћа сужња у тамници и запиткиваше га о много које чем. Биједни сужањ не знађаше, кога гледа пред собом; и пошто га је, судећи по одијелу тога човјека, држао за обична човјека, одговарао му је на његова питања кратко, јер га је дуги затвор учинио досадним, незадовољним, ћутљивим. Тако се разговор брзо сврши и цар изађе из тамнице. Стражар тамнице запита сужња: „Јеси ли добио утјеху?“ — какву утјеху, одврати овај, од страна, обична човјека?“ „Зар ти не знаш, ко је говорио с тобом?“ запита стражар, „с тобом је говорио цар!“ — „Како, запита сужањ, — зар заиста цар?“ Несретна мене! Како да то нисам знао прије? Да сам знао, друкчије бих поступао: пао би на кољева преда њ и замолио га, да ме ослободи тамнице!“ Тако стењаше несретни сужањ. — Хришћанине! да не стењемо некад и ми на самртном одру нашем. Како често примамо ми у тајни причешћа Цара свију царева. Но како се мало користимо том срећом! Послије неколико

ријечи и молитава ми поново хитамо нашем обичном послу. Часови причешћа бјеху најсретнији часови, у којима је Спаситељ хтио испунити нас Својом благодаћу и Својим даровима; али се ми не користисмо тијем часовима. То је био красан случај, да му искажемо наше душевне и тјелесне невоље; али га ми не познасмо. О, Хришћанине! пази, да се и ти не покајеш кадгод, но да не буде касно.

2. Срећа је доћи Христу и треба заслужити, да се достојно приступи к св. тијелу Његову.

Ево једне недавне али заиста истините историје о томе, како је Христос одбацио једног човјека и није га удостојио св. причешћа стога, што га је тај човјек дуго одбацивао а на смртном часу тражио Христа. Једне вечери, у неком главном граду, позову најученијег и високог достојанства пастира у кућу, да причести болесника. Кад дође пастир у кућу запита, гдје је болесник, а њему одговори домаћин који га дочека и по изгледу сасвим здрав човјек: „Ја сам тај!“ Духовник се зачуди и укратко му рече, да није требао звати у кућу свештеника са св. тајном, већ је требао да сам дође у цркву, да пости и да се исповједи и затим причести, јер он, по изгледу, није баш тако болестан. Болесник, човјек педесетих година, смјерно одговори: „Ви имате право; али ја не знам, што је са мном; мени се чини, да се морам журити, ја не смијем одлагати.“ Зачуђени духовник приступи исповиједи. Али за вријеме читања молитава пред исповиједи, исповједник стојећи на ногама, прекиде духовнога оца: „Ах, можете ли ускорити, бојим се да не закасним“. На исповиједи дозна духовник, да се исповједник није 30 година исповиједао, није ни у цркву ишао, шта више исмијевао је и ругао се св. причешћу и причесницима. Низ блиједо лице покојниково тецијаху сузе. „Давно нисам плакао“, — отрже се с устâ исповједника. Узрујани духовник, прочитавши разрешавајућу молитву, приступи к св. дарима. Причесник замоли да сједне, осјећајући се уморним. Духовник стаде читати молитву: „Ѥ҃кр҃ѕіѡ Господи, и испокѣдѕіѡ“... Болесник тихо шапуће. Опазивши да глас болесников слаби, духовник ускори с молитвом и приђе к болному са св. дарима. Док је духовник учинио четири — пет корачаја, чује лаки уздах, приђе... А он већ бјеше мртав. Дочекао је разрешавајућу молитву, покајање, али причешће, које је тако дуго исмијавао, не дочека.

3. Хљеб небесни.

„Не могу да појмим“, говораше један побожни инок: „како свјетски људи живе по читаву годину без причести божанскога

тијела и крви христове? Ми, грешни иноци, и живимо само од исповиједи и ове спасоносне тајне. Говорим за живот духовни: ослаби душа, отврдне срце, гријеши ум, — што да се тада ради? — одеш к духовном оцу, откријеш пред њим сву душу, очистиш савјест тајном покајања; причестиш се св. христовим тајнама, и гле — опет нам буде лако, свјетло, мир у души, и опет се охрабриш, обновиш духом, и лако гониш од себе грјешне мисли.... У истину је то — хљеб небесни, то је — чаша живота; кушајући то, наша душа живи бесмртним животом.... Ето, зашто је на св. гори атонској и установљено, да се сви монаси исповиједају и причешћују сваке недјеље, а послуга преко недеље!"....

Свједоче то и свети богомудри оци. „Заиста ништа не помаже да се душа очисти, да се ум просвијетли, тијело освети", — пишу преподобни Калист и Игњатије — „ништа тако не помаже, да се страсти умире и одагнају ђаволи, као често, од чиста срца и душе, причешћивање светим и животворећим тајнама Христовим„. — „Ја сам се ми, недостојни", говори преподобни Исахије, „удостојавамо са страхом и трепетом да се причестимо божанственим и пресветим тајнама Христа Бога, тада овај божански огањ, улазећи у нас, одмах одгони од нашега срца лукаве духове злобе и прашта нам прећашње грјехе; а ум наш ослобађа се онда од немирних напастовања лукавих мисли". Ево, како се и св. Василије Велики моли: „Буди ми милостив, Господе, да ми буду ове св. тајне у помоћи, да одагнам од себе сва маштања и лукава дјела и радове ђаволске, који тајно у удовима мојима раде..." Знали су за силу те тајне и древни Хришћани: па су се причешћивали сваке службе, сваког празника, а у крајњем случају једанпут на мјесец. Отуда су и били они снажни у врлини: а не као ми грјешни!

4. Плодови св. Христових тајана.

По учењу цркве најсветија тајна тијела и крви Христове даје онима, који се достојно причешћују, чврстоћу тјелесног састава скупа с костима, излијечење различитих недуга, — здравље, крјепост, обрану, спасења и освећење душе и тијела, — одагнање невоља, — радост и весеље, — опраштање грјеха, — умртвљавање страсти, — просвјећење и очишћење окаљане душе, — чување од сваког дјела и ријечи, што убија душу, — сачување од сваког ђаволског дјела, — стијену и помоћ и одагнање противника, т. ј. злих духова, — истребљење и потпуно уништење лукавих мисли и предувећа, и ноћних маштања мрачних и лукавих духова, — исправак живљења и утврђење у светости живота, — чување заповиједи, — умножење врлине и савршен-

ства, — просвећење чувстава, — мир душевних сила, — вјеру непостидну, — испуњење мудрости, просвјећење очију срца, — смјелост и љубав к Богу, — опћење Духа светога, — умножење божанске благодати, — усељење у душе наше Бога Оца, Бога Сина и Бога Духа светога, — учвршћење живота, — залог будућег живота и царства, — понутбину живота вјечнога, — живот вјечни и бесмртни, — угодан одговор на страшном суду Христовом, — опћење небесних блага.

5. Примјери из живота светих, који доказују, да се под видом хљеба даје истинито тијело Христово а под видом вина истинита крв Господња.

I.

У животопису св. Григорија Двојеслова, паше римскога, приповиједа се о знаменитом чуду, које се догодило у пречистим тајнама након молитве овога светитеља.

„Једна чувена римска жена донесе просфоре на св. тајну причешћа; литургију тога дана свршаваше сам св. Григорије. Кад дође вријеме да се људи причешћују, приступи и та жена, да прими св. тајну. Код ријечи светитељевих: *„Преподаемся животворящее тѣло Господа нашего И. Христа,“* речена жена насмија се. Видећи њезин смијех светитељ задржа своју руку и запита жену: „Зашто се смије?“ — „Чудно ми долази, владико, да ти називаш тијелом Христовим тај хљеб, којега сам ја својим рукама испекла“. Св. Григорије, видећи њезину невјеру, помоли се Богу, и одмах хљеб доби облик самога истинитога тијела људскога. То је чудо видјела не само жена та, већ и сви остали, који бијаху у храму, прослављше Христа Бога и утврдише се у вјери гледе пречистих тајна, да се под видом хљеба даје истинито тијело Христово, а под видом вина истинита крв Господња. Светитељ се поново помоли — и вид тијела људскога претвори се у вид хљеба. Нема сумње, да је жена са страхом и трепетом примила хљеб, као тијело Христово, исто тако и вино — као крв Христову“.

II.

Један старац, који живљаше у скиту, бјеше велики подвижник; али прост у вјери и због своје простоте много је гријешио. Он говораше: хљеб, који ми примамо, није право тијело Христово, већ само слика његова. Не пазећи на сва увјеравања, старац одговараше: „Док се не увјерим самим дјелом, не могу вјеровати.“ Св. подвижници рекоше му: „Идуће недјеље помолићемо се Богу, и Бог ће нас услишати.“ Старац пристаде радосно на тај предлог и мољаше се Богу

овако: „Господе! Ти знаш да ја не вјерујем не из злобе, већ да не заблудим због незнања; откри ми, Господе Исусе!“ Тако се молише и други старци подвижници. Бог их услиша. И кад дође недјеља, они одоше у цркву — и отворише им се очи. Кад је хљеб положен био на св. пријесто, он се представи у виду младенца; а кад свештеник пружи руку да преломи хљеб, анђео Господњи сиђе с неба с ножем, закла младенца, крв његову зли у чашу; а кад је свештеник раздробио хљеб на мале честице, тада и анђео одсијече од младенца мале честице; кад они приступише да приме тајну, старцу једином бјеше пружено тијело с крвљу. Угледавши ово, он се стресе и завапи: „Вјерујем, Господе, да је овај хљеб тијело Твоје, и чаша ова крв Твоја!“ И у овај час тијело у руци његовој постаде хљебом, као што бива у тајни, и он се причести, хвалећи Бога. Послије овога старци му говорише: Бог зна, да човјек по природи својој не може јести сиријежо тијело, па за то и даје тијело своје под видом хљеба, и крв своју под видом вина — онима, који то примају с вјером.“ Св. подвижници захвалише Богу за то, што није допустио, да старац, који је био у сумњи, уништи трудове своје, и сви се с радошћу повратише у своје ћелије.

III.

Једном дође преподобни Нифон с ученицима својима у цркву на молитву (у Цариграду), гдје је већ Епископ почео божанску литургију. И гле, преподобному Нифону отворише се очи, и он видје огањ, што сиђе с неба и покри олтар и архијереја; а у вријеме тријесте пјесме јавише се четири анђела и појаху с појцима. А у вријеме читања „апостола“ видје св. ап. Павла, који стајаше иза чтеца и гледаше у њ. За вријеме „јеванђеља“ ријечи као свијећа, дизаху се к небу, а код преноса св. дарова отвори се свод црквени, отворише се небеса и, уз необични мирис, силажаху анђели с пјевањем: „Слава Христу Богу!“ и ношаху дивнога младенца и, полсживши га на дискос, сами окружише пријесто. А кад настаде вријеме освећења дарова и свршавања тајне, приступи један од најсвјетлијих анђела и, узевши нож, закла младенца и изли св. крв у чашу; затим положи младенца на дискос, и стаде опет у ред с другима. По том за вријеме причешћивања, блажени видје, да је код неких, који се причешћиваху, лице било свијетло као сунце, а код других тамно и мрачно, као у црнаца. А навочни анђели пазише: кад је ко приступио и достојно се причестио, они га вјенчаше, а од недостојних одвраћаху се и гнушаху се. По свршетку ове службе, он видје опет младенца цијела на рукама анђелским, гдје га узносе на небо. Сам преподобни приповједи то ученику своме, који и записа ово на корист другима.

IV. Један Мухамеданац, житељ Арабије, нађе се у цркви хришћанској и видје, да свештеник за вријеме литургије закла младенца, крв његову уточи у чашу, а тијело раздроби на тањиру. По том хришћани, који бјеху ту, тијело младенца јеђаху, а крв пијаху. Невјерному сарацену учини се то дјело гадним, те поче оштро ружити свештеника. Но кад му свештеник смјерно разјасни тајну невјеру, тада Мухамеданац, поражен величином те тајне, постаде пошљедователъем Јеванђеља и мучеником за Христа.

Ти, читаоче, можда ћеш запитати: а зашто Бог скрива од нас вид тијела и крви у тајни св. причешћа? Богоносни оци цркве одговарају на то овако: „Природа људска одвраћа се од употребе сировога меса, и не може никако крви пити. За то Бог у тајни св. причешћа скрива тијело — видом хљеба, а крв — видом вина.“ Узмимо, рећи ћеш, то је истина; зар нама није сада могуће ради освједочења да видимо у тајни причешћа мјесто хљеба тијело Господње, а мјесто вина крв Христову? О, без сумње је могуће! Али ми треба да просудимо, што хоћемо. Такова шта даје Бог већим дијелом само невјернима, а нама, који вјерујемо у несумњиву светост тајне причешћа, жеља је наша излишна и грјешна. Правила црквена налажу да, ако би се коме свештенику, који служи, хљеб показао као тијело, а вино као крв, тада се тај свештеник не смије причестити, већ мора у смјерности духа молити свезнајућега Бога, и кривити себе због слабе вјере, да му покаже тајну причешћа у обичном виду, у којем се она даје хришћанима, који право вјерују“. (Наставиће се).

Дужности човјечије.

— Силвије Пелико —

преводи с руског *Бакон Косто М. Лучић.*

Глава I.

Значење дужности.

Мисао о дужности за човјека је непабјежна, и од њеног утјецаја не може се ослободити. Дужност је тијесно везана са нашим бићем. Наша свијест говори нам о овоме, а још одређеније и стварније што више мислимо, и што се више наша умна способност развија. О овоме нам говори и свијет који нас окружава, а који се управља по вјечним хармоничним законима, и све што је у њему има општи циљ, да нам искаже премудрост и да испуни вољу Бића, које је почетак и свршетак свега што постоји.

Човјек такођер има своје предзначење. Он је дужан бити онакав какав треба да буде, иначе неће бити поштован од другијех, неће уважавати ни самога себе и неће бити срећан.

Тежња срећи с човјеком је рођена, и он треба да буде убијеђен у томе, да ће се она само онда достићи, кад је он добар т. ј. кад се оно, што је за њега добро, налази у сагласности са планом васионе и са божанским одређењем.

Под упливом страсти ми падамо у искушење те рачунамо својим добром и оно, што противурјечи општем поретку и добру другијех људи, али ипак не можемо се у том убиједити; савјест нам казује, да то није добро, и чим се страсти стишају, све нам оно одвратно постане, што се налазило у противурјечности са општим поретком и добром другијех људи.

Испуњавање дужности толико је потребно за нашу сопствену срећу, да чак и страдање и смрт, што је за нас како нам се чини, највеће зло, у радост се претварају у свијести благородног човјека, који страда и умире служећи ближњему, или испуњавајући божанску вољу Свемогућега.

Дужност као и срећа човјечија састоји се у томе, да човјек буде онакав какав треба да буде.

Вјера ту истину изражава са пуним и значајним ријечима: „човјек је створен по образу и подобију Божјем“.

Његова је и дужност и срећа да буде тај образ, а ништа друго; дужан је да буде добар, јер је и Бог добар, који је човјеку одредио да се уздигне до свих Његових врлина, и да с њим сачињава једну цјелину.

Глава II.

Љубав према истини.

Прва је наша дужност љубити и вјеровати у истину. Истина је Бог. Мој друже, истовјетно је љубити Бога и љубити истину, зато буди одважан да тежиш ка истини и не обманују се лукавом речитошћу оних несретних и безумних мудраца, који свуда само опасна сјемена сумње сију.

Разум је некористан па чак и штетан, ако се троши на обарање и помрачавање истине, или на стварање штетнијех појмова; ако он, на основу зла, које га окружава у животу, изводи очајни закључак, да ни сам живот није срећа; ако он не признаје општи закон васионе само за то, што се он у њој срета са изузетцима, за које му се чини, да одступају од општег поретка.

Разум је бескористан и штетан кад је заражен и тијем, да је све стварно опипљиво и пролазно, а не вјерује у чисто духовно и бесмртно „ја“, и за глупост држи разликовање врлине од порока.

Разум је шкодљив и онда, кад у човјеку само животињу види без ичега божанскога.

Кад би заиста човјек и природа били нешто глупо и рђаво зашто би онда требало трошити вријеме на размишљавање?

Најбоље, што би човјек могао у том том случају измислити, било би то, да се убије.

Но, у човјеку је жива тежња за самоочувањем, а изузетци у виду умоболних ништа не доказују. Човјек живи да тежи добру, и осјећа да се његово добро не састоји у томе да се понизи и са црвом сравни, него у томе да се облагороди и Богу приближи.

По овоме је јасно, да је за човјека свагда боље кад му разум пружа високу преставу о савршенству, које хоће да достигне и кад му показује пут за достигнуће тога савршенства.

Ако то једном признамо, треба нам живо одбацити од себе сваку сумњу, сваки нискі и недостојни поглед на свијет, а за дужност себи поставити, да само вјерујемо у оно што је истинито, добро и лијепо. А да би то вјеровали треба хтјети вјеровати и од свега срца истину љубити.

Само љубав према истини даје живост духу; ко живи у све сумњајући, тај слаби своју душевну снагу.

Вјеруј у истину, али у исто вријеме и ти сам свагда и у свему, у ријечима и у дјелима буди строго правичан. Човјечја савјест само у истини спокојства налази. Ко лаже сам је по себи кажњен, ако се лаж и не открије; он свагда осјећа, да се о своју дужност огријешио и да се понизио.

Да не би подлегли подлој навици лагања другог средства нема него себи за правило да поставимо: *никад не лагати.*

Ако се у овом правилу ма и најмањи изузетак учини, никаквог основа нема да се неће учинити и два три и педесет и безбројно мноштво. Отуд излази да се у маси људи мало по мало укорјењује рђава склоност; с почетка се претварати, преувеличавати и на пошљетку лагати.

Најгора су она времена у којима лаж господари. Тада поникне опште невјеровање; тада се појављују многа кривоклетва и вјероломства; тада се по разлици политичких, вјерских и научних мишљења води жестока борба партајска; тада се сваки жедно хвата и за најподлија средства, да противу другога више у сујетној тежњи, да ма на који начин понизи свога противника.

Ко сам нема чистог и искреногa срца, тај и друге за лукаве сматра.

Ти живиш у таквом времену, кад су лаж и неограничено не вјеровање свакодневне појаве, па се због тога још више старај да избјегнеш те недостатке. Великодушно вјеруј искрености другијех, не срди се ако други не вјерују у твоју правичност, нека ти је доста само и то, што се она блиста:

„у очима Онога, Који све види".

Глава III.

Вјера.

Утврдивши, да човјек није само живо створење, него да у њему и божанствено нешто има, ми смо — са највећом усрдношћу — дужни односити се према онијем осјећајима, који човјечје облагорођавање потпомажу.

Не гледајући на све недостатке, том облагорођавању боље од свега помаже човјечја тежња к савршенству, срећи и Богу; због тога смо ми дужни вјеру исповиједати у свој њеној љепоти и сва њена правила испуњавати.

Не плаши се лицемјера и грубијех људи, који те због твоје вјере дрско називају притворнијем. Још мање немој се повести за заблудом, јер се као хришћанин сријеташ са много обичнијех људи, који нијесу у стању схватити узвишеност хришћанске вјере.

Побожност не ваља рачунати особином, која је својствена простацима само због тога, што онај, који на нижем ступњу образовања стоји, мора и може бити побожан. Кад је прост човјек дужан бити поштен, зар се образовани мора стидјати свога поштења?

Захваљујући твом разуму и добивеном образовању могао си се убиједити, да чистије вјере нема од хришћанске. Она је слободнија од погрешака, узвишенија је, светија је од другијех, и најнећма је у њој божански карактер паражен.

Ниједна вјера није тако помогла развиће и распростирање добрих обичаја и ослобођење од ропства; ниједна тако одређено не показује људима сродство с Богом као и то, да су сви људи пред Њим једнаки.

О свему овоме размисли, а особито пази на сталност историјских доказа, који су кадри сваку непристрасну критику да издрже.

Да се не би на рачун оних доказа преварили каквим год случајним доказима, сјети се још огромног броја људи, који су оне доказе као непобитне признали, почињући још од првих црквених отаца и завршујући са неким мислиоцима нашега доба.

Сваки ти народ толико славнијех имена пружа, за која се ниједан невјерни неће ријешити да их као незнатне сматра.

Знаменити и многоцијењени од емпиричке школе *Бекон* не само што није био невјеран као његови жестоки поштовалељи, него се свагда за правог хришћанина признавао. *Гротије* је био хришћанин премда је у неким случајевима падао у заблуду. Он је написао књигу: „о истинитости вјере". *Лајбниц* је био најревноснији заштитник хришћанства. *Њутну* није било понижење да напише књигу: „О сличности Јеванђеља". *Локе* је писао о разумном хришћанству. *Волтер*, овај најбољи и најмногостраније учени природњак, био је у исто вријеме прави хришћанин цијелог свога живота.

Сличних и много других људи може се с пуним разлогом за доказ навијети, да се хришћанство у потпуној сагласности налази са разумом, али не са уским, једностраним заслијепљеним и готовим на подругивање, него са разумом вишим, многостраним и непристрасним у свим својим ишљеђењима и доказима.

Глава IV.

Неколике мисли.

Међу данашњим људима има их невјернијех, а међу вјернијема много онаквих, чија је вјера пуна неједнакости и противурјечја. Многи од овијех писали су против хришћанске вјере, али ништа нијесу могли доказати; сви су они на крају морали признати дубоку премудрост оне саме вјере, коју су тако рђаво појмили, и чијима су правилима, рђаво шљедовали.

Шљедећи докази, и ако нијесу новина, ипак не губе своју вриједност, и ја за корисно налазим овдје их поновити:

Ж. Ж. Русо у свом „Емилу" говори ове и свакоме достојне спомена ријечи: „Ја признајем да сам поражен величанством св. писма. Светиња јеванђеља говори моме срцу... Како су мале у сравњењу с њим велике књиге филозофа".

Може ли тако узвишена а у исто вријеме тако проста књига бити дјело човјечије? Може ли бити Онај, чији живот она преставља, обични смртни?

Живот Сократов много је мање засвједочен од живота Исуса Христа, па ипак нико у њ не сумња. Много је мање разумљиво, каквим би се начином могли договорити неколико људи да напишу сличну књигу са измишљеним садржајем, него то, да им је за њу као грађа послужио живот једног јединственог човјека·

Поред тога св. јеванђеље обиљежено је цртама тако узвишене и очевидне истине, да би се његову писању много више ваљало дивити, него ономе о коме говори.

Русо даље наставља: „Избјегавајте људе, који под видом истине у срца ваша опасна учења усељавају. Обарајући и газећи ногама све што је за човјека достојно високог поштовања, они у исто вријеме невољнику одузимају пошљедњу утјеху у несрећи, силноме једино средство за обуздавање његових страсти; они покварене онеспособе за покајање, а добрјема одузму и пошљедњу наду.

Они говоре: „Истина никад није штетна“ и то је истина, али треба јак доказ, да је њихово учење истинито.

Монтескије, и ако није без мане као Хришћанин, противно се ономе, што је хришћанству приписивало и такве ствари, за које оно није било криво.

Bayle, говори он, ни мало не цијени хришћанство као у опште ни све вјере у свијету; он тврди, да хришћанство не ће никад моћи образовати дуговјечну државу. То је неосновано. Држава, у којој су грађани прожети сазнањем своје дужности и показују врућу тежњу да је испуњавају, свагда ће постојати; такви грађани признају и право одбране своје земље, јер примивши се дужности које им вјера прописује, они су свјесни своје дужности и у односима према својој отаџбини.

Људи су према вјери веома неправедни, кад, заборављајући њене благотворне утјецаје, на дуго и на широко набрајају она зла, које је њено ширење спроводило. Кад би хтјели набрајати сва зла која су свијету учињена законом стварања свијех владавина од монархије до републике могли бисмо грозне ствари изрећати.

Кад се сјетимо непрестаног крвопролића грчких и римских војсковођа и њихових разб јничких чета, које су уништавале градове и народе; кад се сјетимо грозних дјела Тимурових и Џингисханових, која су опустошила Азију и Европу, само ћемо тада појмити колико смо дужни хришћанству. Оно нам је дало одређено државно право у садашњем облику и одређено начело народнога права у ратно вријеме, а за све то, човјечанство никад довољно не може бити благодарно хришћанству.

Велики *Бајрон*, овај чудноват човјек, који на жалост час хвали врлину час порок, час истину а час заблуду, оставио нам је у својим списима свједочанства о дубоком уважењу, које је он према хришћанској вјери имао.

Ово се може рећи и за његовог друга и послије њега највећег инглеског пјесника Тому Мура, који се много година борио са вјерским колебањима, и на пошљетку вратио у крило хришћанске цркне.

(Наставиће се).

Три ријечи о крсту[1]).

II.

Од три врсте крстова ја сам вам рекао неколико ријечи о једној врсти, на име о крстовима спољашњим: невољама бједама и лишавањима. Сада ћу вам нешто рећи о другој врсти крстова о крстовима унутрашњим.

На крстове унутрашње наилазимо ми у вријеме борбе са страстима и жељама. Св. ап. Павле вели: »Који су Христови, распеше тијело са страстима и жељама« (Гал. 5, 24). Распели? Дакле, бјеше крст, на коме они распеше те сласти и жеље. А какав је то крст? Борба с њима. Распети страсти значи ослабити их, угушити их, искорјенити их. Надвлада човјек неку страст неколико пута, па је ослаби; надвлада још неколико пута, и угуши је; још је надвлада, и искорјени је с помоћу Божијом. Како је борба ова и тешка и мучна и с боловима скопчана, то је она, доиста, крст у нама подигнути. У онога, који се бори са страстима бива, да му се некада руке као прикивају, трновни вјенац на главу меће, живо срце пробада. Тако му је тешко, тако га боли.

Није могуће бити без труда и бола; јер страсти и ако су нам нешто туђе, ипак дошавши с поља, оне су тако прирасле за тијело и душу нашу, да су својим жилама пробиле у све дијелове и моћи њихове. Започни их чупати и боле. Боле, али је за то спасоносно, а до спасоности те не долази се друкчије, него преко болова. Има болест звана полип[2]), какво туђе тијело залеже се у нашем тијелу, расте и пушта жиле. Не исјечеш ли, не ћеш се излијечити; а стани сјећи, боли. Нека боли, али нам бол тај здравље повраћа. А остави га, не исјеци — болеће и опет, само што бол овај не води к здрављу, него се болест још увећава, може бити, на толико, да ће и смрт донијети. — А где, како лијече и тако звану сибирску болест. Изрежу бубуљицу (прыщъ), попале то мјесто и још нечим отровним намажу и натру. Боли, али је љековито. А остави тако, бол ће и опет остати болом, али још ни смрти избјећи не ћеш. — Тако је и борба са страстима и њихово је искорјењивање са боловима скопчано, али је спасоносно. А остави страсти, не искорјењуј их; оне ће ти и опет проузрочити терет, бол и страдање, али не на спасење, него на пропаст и смрт духовну: јер »плата је за гријех — смрт« (Рим. 6, 23).

Која страст није с боловима скопчана? Гњев пали; завист суши; тјелесна (похоть) слаби; тврдичење једе и спавати неда; уврјеђева гордост убитачно троши срце; и свака друга страст: мржња, подозрење, џандрљивост, угађање људима, привезаност (пристрастје) за извјесне ствари и лица — проузрокује нам своје врсте кидање тако, да живити са страстима значи то исто, што и ићи босоног по ножевима или угљевљу, или бити у положају онога човјека, коме змије срце сисају.

[1]) Види „Источник" 1904. св. 23. стр. 366.

[2]) Код нас — рак?

И опет, ко је без страсти? Сваки их има. Чим је ту самољубље, ту су и све страсти; јер је самољубље мати страстима и без дјеце не бива. Само, што све страсти нису код свакога у једнакој мјери; код овога једна, а код онога друга страст превлађује и управља другима. А кад сваки има страсти, онда и сваки осјећа мучење њихово. Свакога страсти муче и распињу, само не на спасење, него на пропаст.

И тако носећи страсти, оне те кидају и упропашћују. Па није ли боље одати се за собом и сам себи нанијети страдање, и опет због страсти, али не на пропаст, него на спасење. Ваља само окренути нож, и место да њиме ударимо сами себе, што би било, када би страсти задовољавали, да ударимо њиме страсти тако, што ћемо започети борбу са њима и што ћемо им се у свему противити. И ту ће бити бол и страдање срца, али бол љековити за којим ће одмах доћи утјешно умирење, какво бива, када се љековити мелем метне на рану. Разљути ли се н. пр. ко, тешко је савладати гњев, а и неугодно, али када га савладаш, умириш се; а када му попустиш, дуго ћеш бити узрујан. Је ли увријеђен ко, тешко је савладати себе и опростити; но када опростиш, имаћеш мир; а када се осветиш, не ћеш доћи до мира. Је ли се распламтила привезаност к чему, тешко је погасити, но када је погасиш, видјећеш свјетлост Божију; а не погасиш ли је, њи ћеш као убијен. Тако је то са сваком страшћу. И страст човјека мучи, а и борба с њоме невољу проузрокује. Но прво упропашћује, а друго спасава и лијечи. Сваком страснику ваља рећи: ти гинеш на крсту страсти. Обори крст тај, и подигни други, крст борбе са страстима. И распињање на том крсту биће ти на спасење. Све је ово јасно, као дан; и изгледа, да би избор имао бити врло лак. И ипак, на дјелу то се не посвједочава.

И треба се чудити нашем слијепилу. Пати неко од страсти, и опет их још задовољава. Види, да тиме, што задовољава страсти своје, све више и више чини себи зла, и опет их задовољава. Таково непријатељство према себи не да се објаснити! Неко се и одважи, да се одупре страстима, но тек што се пробудила страст са својим захтјевима, а он јој се одмах покорава. Опет се одважи и опет устукне. Неколико пута тако и успјех један те исти. Непојмљива слабост нравствене моћи!

Па у чему је лаж и пријевара? У томе, што страст читава брда уживања даје, ако је човјек задовољи, а борба са страшћу ничега не обећава. Али колико је већ пута човјек искусио, да задовољење страсти не доноси среће и мира, него муку и патњу. Страст много обећава но ничега не даје; а борба с њоме ничега не обећава, а све даје. Ако ти тога ниси искусио, покушај, па ћеш се увјерити. Но то је наша невоља, што немамо сйлá да то покушамо. Узрок је томе — жаљење самога себе. Саможаљење је најподлија издајица и непријатељ наш, први народ самољубља. Жалимо себе а упропашћујемо сами себе. Мислимо, да добро себи чинимо, а чинимо зло, и чим више чинимо себи зла, тим више желимо, да чинимо зла. Отуда зло бива све веће и доалачи нам пошљедњу пропаст нашу.

Одушевимо се браћо, и одважно пођимо на крст самораспећа тиме, што ћемо распети страсти и нечисте жеље наше. Одбацимо саможаљење и загрлимо се ревношћу самомучења. Умимо срце за љекара, који у нужди подвргава резању и паљењу и оне особе, које воли и које поштује. Нећу вам указивати на начине и на читав ток борбе те. Прихватите се само дјела, и оно ће вам само све разјаснити и свему научити. Помислите на онај мир, ону радост и ону свјетлост,

које ће се уселити у срце ваше, када будете савладали страсти, и загријте тиме ревност своју на то, да устанете противу страсти својих. Свјетлост, мир и радост зачињу се у вама одмах при ступању у борбу ту, и расту и уздижу се, док се на пошљетку не заврше мирним расположењем срца, у којем станује Бог. И Бог мира остаје довста увијек са оним, који је достигао тај степен. Тада се потпуно засвједочава и увиђа, да је крст довста — дрво живота. Рајско дрво живота остало је у рају, а на земљи мјесто њега подигнуто је дрво крста. Циљ и овога је дрвета исти: да човјек од њега окуси и жив буде. Прибиј, прибиј му устима својима и њиј из њега живот. А припуњењ крсту, када одбацин саможаљење и када будеш ревновао о самораспећу; а стаћеш пити из њега живот, када ступиш у борбу са страстима. Кад год надвладаш страст биће, као да си се напио живоносна сока из крста Христова. Учестај, прије ћеш се напити, и напуниће се живота. — Дивно својство самораспећа! Оно као да одузима, но одузимајући — даје; оно као да одсјеца, но одсјецајући привија; оно као да убија, но убијајући оживљује. Прави крст Христов, којим је смрт уништена и живот дарован. Какво благо, а зар је велик труд!! Први корак је тежак — прво савлађење себе прва одважност на борбу; а послије што које хрвање («ношење») у борби више, све лакше и лакше. И ревност ће се боље разгоријевати и знање у надвлађивању ће се увећавати и непријатељ ће слабити. Као код обичног боја, војницима је страшно само почети, а за тим они не гледе ни на што, све им бива згодно и лако; тако и у духовној борби, само започни, даље ће се борба и сама собом разгоријевати а и олакшавати. И за тим, што су сукоби усрдњији и живљи, тим је ближи крај борбе и ближи мир.

Немаш зар моћи да почнеш? Моли се, Господ ће ти послати. Окружи себе помислима на опасности, које настају од пребивања у страстима, и изагнаћеш себе тиме из таме њихове на свјетлост слободе од њих. Оживи осјећање мучења од страсти, и у теби ће се разгорјети гњев на њих, и жеља, да се избавиш од њих. Но више свега, исповједи немоћ своју пред Господом, стој и куцај на вратима милосрђа његова, вапијући за помоћ. И доћи ће помоћ! Погледаће на тебе Господ и свјетлост из очију Његових попалиће у теби саможаљење и зажеће ће у теби ревност, вољно наоружати се противи страсти. А онда, ако је Господ с нама, ко ће противу нас?!

Ти подвигоположниче Господе! Који си нас одушевио ревношћу, да ступимо на подвиг борбе са страстима, Ти сам дај нам и моћи, да се одржимо у борби тој, да под знаком Крста Твога ратујемо добар рат, угледајући се на Тебе, начелника и свршитеља вјере наше, који си нам крстом спасење спремио и њиме нам живот даровао. — Амин.

иом — *Бошко.*

Хигијена и хришћанство.

I.

Од онога времена, како је у медицинској науци хигијена, не будући сама медицинском науком заузела, тим не мање, особито почасно мјесто, важност њезина, може се рећи, crescendo расте сваком годином. И то треба казати не само за ону хигијену, која се тиче чисто материјалне стране бића човјекова, тако рећи

машини човјечјега тијела, него још у већем степену за ону, која се тиче његове психике.

Хигијена воље, хигијена чувстава, хигијена умнога рада, памети и т. д — све су то нове гране хигијене духа човјечјега, које стоје у тијесном дотицају са општирном области психијатрије, или науке о душевним, психичким болестима.

А с друге стране, није могуће и да се не види, да све те нове гране знања, овако или онако, али без сумње имаду односај не само општирној области етике човјека, његових нравствених полуга живота, већ директно и к религији а нарочито хришћанској религији, као религији спасења, обожења цијелога бића човјекова с његовом душом и *тијелом*.

У самој ствари, ако се ради спасења људи тражило васпостављење божанства, то се оно добија не само обожењем са Христом и у Христу душе човјечје, него ће се то спасење остварити на другом доласку Христову још и васкрсењем и одухотворењем човјечјега тијела по слици прослављенога тијела васкрслога Богочовјека.

Осим тога, тијело човјеково шта више још у непрослављеном облику код правих хришћана по учењу ап. Павла може служити храмом Духа св. и на тај начин, тијем је упоредо с душом одређено за вјечни живот.

Из тога слиједи, да се тијело човјеково, као орган душе његове, не само не смије занемарити, већ напротив мора се достојно пазити и то онако, као што приличи племенитому органу, наиме *богуслично*ј души човјека.

И та пажња и старање за тијело, сачињава предмет своје врсти духовне религијозне хигијене, и о њезину односају према хигијени медицинској и психијатрâ намјеран сам да проговорим неколико ријечи и да тијем докажем, да савремена хигијена, као наука, не само да не протуслови принципима хришћанства, већ шта више често и упоредо иде једном стазом с њима да постигне своје циљеве.

И тако, у чему се састоји та духовна, религијозна хигијена, које се мора прије свега држати и коју мора пратити у животу сваки прави хришћанин?

Нема сумње да је сваки хришћанин дужан прије свега чувати своје тијело од сваког оног зла, које му смета да буде храмом Духа светога. Оно му мора исто тако драго бити, као и богуслична душа, као »храм Божји«, по ријечима апостола.

И ако ми хришћани сматрамо за свету дужност, да радимо и да се бринемо за храмове Божје, саздане од камена и дрвета, та тијем више морамо се бринути и старати за живо тијело човјека, као виши организам у органичком свијету наше планете, организам, који је изашао из руку Творца као закључак и круна цијелога стварања.

Здравље и дуг живот јест без сумње дар Божји, јест благо и то велико благо, јер у противном случају не би црква у својим молитвама молила ова велика блага земаљског живота за све своје синове и кћери, не би им пјевала »дуга живота и у свему добру срећу« а исто тако ни »многаја љета«!...

Заиста, ако се здравље тјелесно само по себи показује за човјека не само једним средством да се покажу све могуће више потенције и силе душе, него понајвише, циљеу живота, то ни обична људска етика, а тим мање хришћанство никојим начином не може оправдати таково циљеи. Та у таком случају биће здравље за човјека идол, кумир и шта више идеал живота. А то значи, да ће

тјелесно здравље замјенити собом не оно благо, које не старн, које мора да буде главном циљем живота хришћанина, него баш богочовјека Исуса Христа, јер је у њему усредоточено највеће бесмртно благо[1]), красота, истина и сами божански живот, који надмашује свако здравље, који спаја твар са самим Творцем који обоготворује човјека и узноси га са Христом и у Христу на десну страну оца небеснога!

Но ако се здравље, као циљ живота, не оправдава принципима хришћанства, то, не мање, не може оно бити оправдано оном хигијеном душе човјече, која подлежи знању психијатрâ.

У самој ствари психијатричка хигијена гледа у излишном, нарочитом старању о човјечјем здрављу, при чему остаје постранце све друго у душевном животу човјека, не само порок, који је штетан у психичком смислу, него шта више психичку болест своје врсти. Болест та добива израза свога у постојаном страху да се не оболи, да се не зарази и т. д., инфекцијозном болести и овлада душом човјековом до такога степена, да он постаје у својој породици не само несретним већ и несносним.

Но ако ни религија хришћанска, ни психијатричка хигијена не оправдавају излишно старање за тјелесно здравље, то, с друге стране, како једна, тако ни друга не одобрава потпуну небригу човјекову за своје здравље.

Са гледа хришћанске религије треба да се право старање за тјелесно здравље налази у границама оне хигијене човјека, које су нужне да се очува тијело, као неопходни орган богосличне душе његове и с те стране, дакле, немарност за тјелесно здравље може граничити и шта више бити еквивалентним с таким смртним гријехом, као што је самоубијство.

Противници хришћанскога аскетизма ипак врло често гријеше против те истине, која гласи, да хришћански аскетизам није самоубијство, није борба против тијела, већ напротив, борба с грјешним нагњењем душе, с њезиним тјелесним животињским тежњама. Тјелесни човјек, т. ј. који је заокупљен страстима, подвржен страстима и похотама своје животињске природе, с једне стране, а с друге — човјек духовни, који живи животом, донесеним на земљу Богочовјеком, вјечно воде међусобну борбу и баш због *тијела*, при чему тјелесни човјек тежи да учини тијело своје искључиво органом својих незаситивих страсти, а духовни човјек, напротив, стара се, да одухотвори своје тијело и учини га храмом достојним за становање у њему св. Духа и Христа Спаситеља на пр. у великој тајни Евхаристије.

II.

Истинити је хришћанин дужан на тај начин да води непрекидну борбу не са тијелом својим, већ баш *ради тијела* са својим тијелом, т. ј. оним грјешним тјелесним човјеком, оним душевним човјеком по терминологији св. ап. Павла, који му сваки час гроза, као духовному човјеку, као носиоцу живота у Христу, у случају безбрижнога стојања његова на straжи хришћанскога живота, са свима ђаволским силама да заузме ту позицију, да прогута све плодове трудова духовнога човјека и да на тај начин, сву потенцијалну енергију човјека обрати у живу силу тјелесних страсти, гријеха, да тим самим помрачи његов разум, и доведе га до бездна погибељи.

[1]) Или, као што говори Апостол, „въ томъ животъ великое исполненіе Божества“ (Кол. 2, 9).

И што је хришћанин савршенији тијем је својим животом ближи своју идеалу, који тако јасно, тако свијетло свијетли њему на путу Христовом, кад му ношење крста тако рећи спрема побједу, а тај јарам Христов, о којем није он не само ни сањао, већ га је метнуо на свој врат, да тијем олакша бреме живота, постаје за њега не само лаким, већ и радосним и пожељеним; у тима наиме моментима тако високог хришћанског живота устају проти њему све демонске силе и на сваки начин пробуђују у њему тјелеснога човјека, душевнога са свима саблазнима страсти и похота...

Завиримо у биографије или автобиографије великих подвижника, хришћанских аскета и бићемо потресени свом трагиком хришћанске борбе, какову су водили ти велики људи са силама пакла, да извојште себи небеску слободу од оних земаљских окова, пролазних страсти и злобе демонске!..

И сву ту неуморну борбу води истинити хришћанин не само ради божанског живота свога духа, већ и тијела, као храма св. Духа.

Између многих духовних средстава те борбе једно средство није ништа друго, него здравље психофизичке организације човјека, за које црква узноси своје молитве к небу.

У осталом, могу нам приговорити, да међу великим борцима вјере, међу свима генијима религије има људи, који имају ломно, измождено тијело, које се људскому погледу чини боно, слабуњаво, лишено оног доброг Божјег дара, које се зове *здравље*.

Но то се само тако чини, јер под видљивом кожицом на око слабуњавога тијела живи и ради код правога хришћанина заиста јуначки дух, чија се величина и сила не може сравнити ни с каквим силама митичких јунака! Овдје на рачун слабуњава тијела цвате с неописаном бујности баш здравље јуначкога духа!

Но ако и тијем нијесмо задовољни, зауставићемо се на питању у његовој научној основи: што је то здравље?

У самој ствари, знамо ли ми сами лијечници, што је то здравље с механичко-физиолошке тачке гледишта? Средња норма? Али, то је фикција! То је релативно и тако нестално! А о идеалу здравља не треба ни говорити, јер он је ни више ни мање, већ плод фантазије! Ако се на пр. за критериј здравља узме физичка сила и јакост индивидуа, то опак подлежи сумњи стање његовог психичког здравља. Не видимо ли чисто, да су физички проји каткад психички врло слаби, мизерни? А исто тако зар не видимо, да људи, слаби у физичком погледу, показују каткад изванредну величину духа, необичну силу воље и генијални ум, па још при томе живе и до 100 година?

Да ли је онај човјек здрав, који има снажно пуно физичке снаге тијело, а не доживи дубоке старости, или онај, који је у физичком погледу слаб и доживи дубоку старост?

То су све такова питања, на која ми, лијечници, до данас не могосмо дати задовољавајућег одговора. Све су то вјечно стара и вјечно млада питања, јер свеза између духа и тијела, с једне стране, и између живота и смрти, с друге — не подлежи ма каквом једном методу истраживања, већ треба много метода с различних тачака гледишта и по различном мјерилу. Не очекује узалуд, као што се изражава познати руски ботаничар, професор Фаминцин, тијела психична област организованога свијета свога Коперника и слично томе, како су до Коперника људи мислили, да је земља средиште и основ васељене, и тек су послије

открића славнога Коперника дознали, да не само земља, већ ни цијела сунчана система у свемиру није ни више ни мање, него ништави прах, тако, да ће можда поглед, као да је материја средиште и основ психички, с временом разлетити и нестати, као дим, и материја ће се с њезиним атомима показати ништавом пред могућством и необухватљивошћу у динамичком и пластичком односају свијета неистражене још психике!...

И треба да лијечник само стане на тачку гледишта ситога материјалисте, па неће бити у стању разјаснити себи метафизиком материјализма саме свагдање и кардиналне појаве, како у сфери психике човјекове, тако и у сфери чисто тјелесних појава врло сложене организације његове.

Зар су давно Фохти, Молешоти и Бихнери тврдили, да је дух човјеков такав продукт мозга, као што је жуч — џигерице, или мокраћа — бубрега; да, пошто је дух човјеков сила, а сила се одређује масом материје, то, што је већа маса мозга, тијем су умне способности човјека веће?! Али трајезно и беспристрасно научно истраживање тога питања показало је сву таштину и ништавост сличних погледа. У самој ствари, средња тежина мозга човјекова по Фирордту износи 1220—1360 грама, а средња тежина мозга код слона износи 4441 грам, а код кита — по Рудолфу — 2816 грама. — И тако, с механичке тачке гледишта умне способности кита и слона морају надмашавати исте код човјека за 2 и 3 пута!

Мозак чувеногa политичкога радника Гамбете тежио је 1180 грамова и био је лакши од средње тежине мозга јевропске жене. Мозак Кувје-а, који је био тежак 1861 грам, математичара Хауса 1492 грама и Брока 1484 грама с те тачке гледишта био је много мање способан, много слабији, него умне способности једног простог циглара, којега је мозак по Фирордту био 1900 грама тежак.

Што се тиче односаја тежине међу масом мозга и тијела, то се и она не може узети као базис, да се одреде умне способности индивидуа. У самој ствари, по Фирордту тежина човјекова мозга односи се према тежини његова тијела, као: 1:40, а код шимпанза, као 1:21, код штиглица (птица) као 1:14, а код сјенице, као 1:12!... По овим датама, дакле, умне способности сјенице морају надвисити човјекове способности не мало за 4 пута! Ево гле, мислићеш, гдје је «умна палата!«

Без темеља је и онај метод, који се оснива на изучавању множине мозговних бразготина, или односне количине сиве и бијеле каквоће мозга. Са овим задњим критеријумом на пр. гуске су несрањиво паметније од кокоши, паса и коња! А што да рекнемо на ону тему, кад сравнимо неколико врло малих чворова живчане системе мрава са мозгом ма кога сисавца? А међутим ум мрава, његове мјерничке и социјалне способности стављају природописци често шта више за примјер човјеку!

Отуда је, као дан јасно, да механички поглед на одвисност духа човјечјега од његова тијела не може да издржи ни најслабије трајезне научне критике, јер су факта у даном случају показала се снажнија од стављене хипотезе.

Отуда слиједи, да злоупотребити термин »здравље« у једном само механичком смислу не смије ни лијечник, ма да се усуђује да примјењује своје мјерило *свима* појавама врло комплицираног живота човјечјега организма и то тијем више, што тајанствена веза душе човјечје с његовим тијелом не даје врло често

могућности лијечнику да се снађе у самим елементарним појавама многих болести не само у смислу етиологије т. ј. узрока болести, прогнозе, него шта више и лијечења.

Да психички фактор код многих болести игра најглавнију улогу, о томе нико не сумња. У самој ствари, не говорећи о психозама и врло многим живчаним болестима, гдје психика игра најглавнију улогу, можемо показати на многе заразне болести, гдје, чини се, да је узрок болести у микробама или у њиховом отрову, и гдје тијем не мање, психички фактор игра врло видну улогу. Да не буду ово само голе ријечи, обратимо се примјерима. Сваки зна, да је колера болест заразна и тијем не мање страх, т. ј. психички фактор јавља се као једна врло згодна подлога или расположење за ту заразну болест.

А што се тиче лијечења многих болести, коме није познато, да само једноставна појава лијечника код кревета болесникова постаје често већим лековитим средством, него и сами лијекови! Вјера у лекара јест само моћно средство код лијечења свију могућих болести.

Из ових примјера јасно је, да свака хигијена, свако лијечење тијела човјекова, као машине, не треба да је ни за час одијељено од хигијене, или лијечења душе човјекове. Ако је већ у право вријеме савремени лијечник дужан да зна, да је лијечење болести апсурд, а праведно је, да прије свега треба лијечити *болога* а не *болести*, то се већ тим самим доказује, како огроман утицај показује психика човјекова на машину човјекова тијела. И ако је латинска пословица in corpore sano — mens sana праведна у том смислу, да је заиста душевно здравље врло често спојено са здрављем тијела и од њега зависи, то ће не мање бити праведно и то, да се здравље тијела у већини случајева условљава баш здрављем душе. И у сваком случају има много истине у оном мњењу Вундта, да је организам функција душе, а не обратно, као што су мислили материјалисте, да је наиме душа функција организама или вјерније: тијела и његова мозга.

(Наставиће се).

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Богојављенско водоосвећење у Сарајеву. 6. јануара т. г. извршено је богојављенско водосвећење на најсвечанији начин. Иза архијерејске литургије, коју је у саборној цркви одслужило Његово Високопреосвећенство АЕ и Митрополит Дабро-босански Господин *Николај* уз асистенцију многобројног свештенства, кренула је велика литија на врело Бјенкавац под кастелом. Пред литијом корачала је војена капела 68. пјеш. пуковније са почасном компанијом бос. херц. војника, школска младеж српско-православне вјере из свијех школа и слушаоци Рељевске богословије, који наизмјенце са учитељским приправницима појаху богојављенске стихире. Иза богослова ступало је свештенство у орнату, под небом Његово Високопреосвећен. АЕ и Митрополит *Николај*, а за небом корачали су грађански доглавник пресвијетли госп. *Исидор барон Бенко* са подмаршалом госп. *пл. Варешанином*, предстојник одјељења пресвијетли госп. *Конштантин Херман*, цјелокупан генералатет,

представници земаљске владе и осталих области, велик број чиновништва, виших официра, грађана, множина мушке и женске публике и сељачког свијета. За вријеме свечаног водоосвећења пало је почасни батаљун почасне метке, а са кастела грували су топови. По освећењу воде вратила се литија Ћемалушом и Рудолфовом улицом у саборну цркву, гдје је Њег. Високопреосвећенство благословило и освећеном водом пошкропило почасну сатнију војника. Тако је уз доста угодно вријеме прослављена ова у Сарајеву највећа црквена свечаност.

Светосавска прослава у Рељеву. Успомена на св. Саву, првог српског архиепископа и просвјетитеља, прослављена је свечано и у српско-православном богословском училишту у Рељеву. Послије свечане литургије пошена је литија у зграду заводску, гдје је извршено мало водоосвећење. Након водоосвећења и шкропљења водом држао је сходан и поучан говор пред великим бројем народа ученик III. р. *Сава Расинић*. У подне је у питомачкој трапезарији пресјечен колач а у вече истога дана одржана је са пјевањем и свирањем уобичајена забава, којој је присуствовало и Његово Високопреосвећенство АЕ и Митрополит госп. *Николај*, као и лијеп број одабраних гостију из Сарајева. Све тачке програма, како пјесме тако и свирка, изведене су прецизно, лијепо и на опће задовољство. — На најсвечанији начин прослављена је успомена св. Саве и у *Сарајеву*, а такође и у *свима крајевима* наше миле домовине.

Јавна благодарност.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину, а на молбу срп. прав. црквене општине, благоизволела је најмилостивије поклонити црквеној општини ове књиге: 1 Еванђеље, 1 Октоих I., 1 Октоих II., 1 Апостол, 1 Требник I., 1 Требник II., 1 Молитвеник, 1 Минија општа, 1 Служебник, 1 Чин свршавања проскомидије, 1 Октоих књига II., 1 Часловац, 1 Минија празнична.

На овако вриједном поклону ова општина сматра за велику дужност, овим путем изјавити високој влади најтоплију благодарност.

У име српско-православне црквене општине густоварске захвални:

Варпар-Вакуф 3./I. 1905.

Нико Бошкић — перовођа.

Симеун Чулић, прото — предсједник.

Читуле.

† Митрополит скопљански Севастијан.

Српски народ у Турској задесила је тешка и голема несрећа. Дана 23. т. мј. склопише се за увијек очи српскога Јерарха — скопљанског Митрополита *Севастијана*. Не прође ни година дана од посвећења његовог, а неумитна и страшна смрт отрже га из крила његове пастве, која и поново оста без свог старјешине, доброга оца и духовног вође. Смрт његова зави у голему тугу и жалост сестринску

нам цркву и српски народ у Турској — Старој Србији. Губитак је ово неизмерни, губитак тежак, јер је братски нам народ тамошњи његовом смрћу изгубио многозаслужног, узорног и пуна врлина Архипастира, који је истински љубио мили народ свој и за стадо своје и душу своју полагао.

Благоупокојени Митрополит *Севастијан Дебељковић* рођен је 1869 у Липљану на Косову. Српску основну школу учио је у Липљану, а потом је свршио призренску богословију и затијем у Београду учитељску школу. Свршив своје школовање постане најприје учитељем у Љубижди, селу призренске Казе, а потом премјештен буде за учитеља у град Призрен, гдје се и ожени. Из Призрена дође за учитеља у Пећ, у стару српску Патријаршију. Оставши у Пећи удов дође у Скопље, гдје га год. 1894. тадашњи Митрополит Скопљански Методије замонаши, а 4. децембра исте године у храму св. Спаса рукоположи за јеродјакона. Како су у то вријеме тражени питомци Срби за богословију у Халки, Васељенска Патријаршија прими *Севастијана* за питомца. Ту је на Халки провео благоупокојени *Севастијан* од год. 1895. до 1901., гдје је довршио богословске науке. Неко вријеме по свршетку наука бавио се стално у Цариграду и на острвима Принкипу и Халки заузет радом на књизи и богословској науци. На острву Халки затекао га је и избор за Митрополита скопљанског по смрти многозаслужног Митрополита блаженопочившег *Фирмилијана*. 15. јан. 1904. г. обављен је избор благоупокојеног *Севастијана* за Митрополита скопљанског, а 18. и. мј. у цркви патријарашкој св. Ђурђа у Цариграду извршен је чин посвећења Његовог за Митрополита.

Смртни остаци блажене памети Митрополита *Севастијана* пренешене су — по жељи покојниковој — из Цариграда преко Солуна у Скопље, гдје су предате матери земљи на најсвечанији начин. Мир нека је пепелу врлога покојника, и вјечан му спомен у народу српском!

Вјечна памать!

Званични огласи.

Управа српско-православне Митрополије Зворничко-тузланске.

Број 73 ех 1905. 1—3

Едикт,

којим се одсутни Петар Јовановић, тежак из Чакловића, позива да се до конца априла о. г. лично или писмено овој митрополијској управи пријави и своју одбрану у поведеном брачном процесу са његовом

супругом, Смиљом рођеном Митровића, из Чакловића, лично преузме, или себи замјеника назначи, пошто ће се у противном случају истоме службено поставити заступником парох пожарнички, с којим ће се брачни процес спровести.

У Д. Тузли, 25. јануара 1905.

Управа српско-православне Митрополије зворничко-тузланске.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихачка.

Број 160 ех 1905. 1—3

Едикт.

Позива се овијем Петра Мартић рођ. Козлар из Српских Ситнежа, сада непознатог боравишта, против које је супруг јој Глиго Мартић тежак из Српских Ситнежа поднио код овог духовног суда брачноразводну тужбу, да у року од шест мјесеци рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу, овом духовном суду своје боравиште пријави, да би се тако споменута тужба с њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору заступати.

Српско-православна АЕМ. Митрополија Дабро-босанска.

Број 1373/I. ех 1904. 3—3

Едикт.

Миле Васковић, који је своју супругу Стоју Ј. Пеановића год. 1899. у Палима напустио, и од тога доба јој се није јављао, позива се овијем, да се до 10. априла 1905. г. у завичај врати и сажиће са супругом продужи, пошто ће се иначе истој дозволити, да га код овог духовног суда у сврху развода брака, а због злобног раскидања брачне заједнице утужи.

Српско-православна АЕ и М. Консисторија Дабро-босанска у Сарајеву.

Српско-православна АЕМ. Консисторија Дабро-босанска.

Број 1456 ех 1904. 3—3

Оглас.

Јавља се Гаври Косановићу родом из Јасењака, да га је супруга његова Љубица рођ. Бунића код овог духовног суда, у сврху развода брака пређубом оптужила. Ушљед тога позива се

исти Гавро, да се овом духовном суду или г. Душану Лапчевићу консисторијалном канцелисти у Сарајеву, као своме уредовно постављеноме заступнику, до 1. априла по ст. кал. 1905. тим сигурније пријави, што ће се иначе бракоразводна парница и без њега довршити.

Српско-православна АЕМ Конзисторија Дабро-босанска у Сарајеву.

Разне биљешке.

Помоћно друштво за оне који на плућима болују[1]).

— *У Бечу I. Wallfischgasse 8.* —

Плућна туберкулоза (сушица или тишика) заразна је болест, која настаје особито пљувачком болесника. Болесници на плућима, који пазе на чистоћу, нијесу опасни за своју околицу.

Свако се може одбранити од туберкулозе! Могуће је оздрвити од туберкулозе!

Опће мјере опрезности, како се треба владати, да се спријечи туберкулоза.

Пљување: По поду не ваља пљувати!
Не ваља ником у лице пљувати!
На сокаку треба пљувати у мараму (џепни рубац).
Код куће треба пљувати у пљуваоницу, која је напуњена водом!
Пљуваоницу треба сваки дан испразнити, врућом водом испрати и поново свјежом водом напунити.

Рубље: Употребљена марама има се чим прије искухати у кључалој води.
Употребљене рубине и постељину болесникову треба одвојити замотати у влажну поњаву, чувати под сигурним покривачем и посебно, од другога рубља кључалом водом испрати.

Чишћење метлом: Несмије се сухо мести!
У прашини се може налазити заразних заметака од туберкулозе кроз које се може туберкулоза добити.
Под се има прије метења водом попрскати. Метлу треба омотати влажном крпом. Крпу треба иза чишћења у кључалој води искухати.
Стан треба увјек чисто држати.
Покућство треба влажном крпом обрисати.

Вјетрење: Стан треба често вјетрити!
Зими — колико је могуће — и ноћу треба по једно крило од прозора отворено оставити.
Болесника треба добро покрити.

Храна: Нужна је добра, крепка, мјешовита храна (месо, варивo, зелен, тијесто, крух, кајмак, сир, млијеко).
На једанпут несмије се много јести.

[1]) Ову биљешку доносимо по жељи сл. управе града Сарајева у ту сврху, да би пречасно свештенство приликом пастирских посјета по парохијама народ о овим мјерама опрезности поучавало.

Алкохол: Злоупотреба алкохола (вина, пива, ракије, коњака, рума) је врло погибељна.
Пијанци оболе врло лако. Дјеца несмију у оне никада да добију алкохола.

Млијеко: Млијеко се смије пити само прокухано!
Некухано млијеко шкоди.

Прање: Свако јутро треба читаво тијело опрати грубом, мокром, од воде оцијеђеном крпом.
Затим се треба чистим пешкиром истрти.
Свако јутро треба уста и гркљан испрати.
Зубе четком чистити.
Нокте чисто држати!
Чешће се купати.
Прије јела руке свагда опрати!

Љубљење: Дјецу нетреба никада у уста љубити!

Спавање: Болесници на плућима морају увијек сами спавати!

П. н. Читаоцима „Источника.“

Са 1905. годином ступа „Источник“ у XIX. годину свога живота. Са новом годином наступа и промјена у власништву листа. Промјена ова изазвана је поглавито тијем разлогом, што је ради тачнијег и бољег излажења листа, као и непосредног надзора ради над самијем листом потребно било, да власништво буде у самом мјесту излажења листа, те зато су Њихова Високопреосвештенства, као досадашњи власници листа, споразумно за најсходније нашли, да исто власништво на *АЕ и Митрополијску Конзисторију Сарајевску* са првим бројем о. г. пренесу. Са овом промјеном власништва друге промјене у самом правцу листа засад наступити неће, јер ће „Источник“ и на даље остати службеним вјесником и органом цјелокупне српско-православне цркве у Босни и Херцеговини.

Програм часописа остаје непромјењив, јер ће се Уредништво и на даље старати, да путем публиковања разнијех одредаба упозна свештенство са административном страном његове службе. Поглавиту ће пажњу Уредништво обратити практичној страни, те се постарати, како би овај лист — покрај другијех радова из разнијех грана богословске књижевности и науке — доносио што више таквих чланака, који ће браћи свештеницима тачних и нужних података и упутстава за њихову пастирску потребу пружити. Доносиће осим тога овај лист као и обично биљешке из црквеног и просвјетног живота како у овозе мној цркви, тако и по осталим српским крајевима, а пратиће такође

и развитак црквено-просјетног живота и у осталим православним и другим инославним црквама. Пратиће колико могуће буде све појаве на пољу наше црквене литературе. Доносиће реценције, приказе и оцјене на богословске књижевне прилоге, а такође и књижевне и друге биљешке.

Да би свему овоме одговорити могли, умољавају се писци и издавачи књига, да нам своја издања на оцјену приношљу, а такође и Уредништва појединих листова, да нам своје листове у замјену шаљу.

„Источник" ће излазити у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Но док црквено-просвјетна самоуправа у живот ступи, ако буде нужно лист ће се проширити а можда и чешће излазити.

ГГ. дужници „Источника" умољавају се, да своју досадашњу дужну претплату на лист потписаној Администрацији што скорије приношљу и измире, јер ће се у противном случају заостали дуг *судским путем* потражити и наплатити, а уједно се умољавају и гг. претплатници, да претплату за ову годину на лист што прије обнове, и своје тачне адресе Администрацији што скорије доставе.

Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2·50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене.

Претплата се шаље *Администрацији листа у Сарајево, а рукописи, књиге и све што се на унутрашњу страну листа односи — Уредништву у Рељево код Сарајева.*

Сарајево, 31. јануара 1905.

Уредништво и Администрација „Источника".

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 28. фебруара 1905. Бр. 2.

ВЛАСНИК:
АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ.
УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број 312. ех 1904.

Свима протопресвитерским а путем ових и свима парохијским звањима.

Поводом тим, што се је опазило, да неки свештеници устављају крсне листове на основу дотичних података, који су садржани у њиховим домовним парохијским протоколима за таква лица која спадају сада у њихову парохију, али су рођена и крштена била у којој другој парохији, и којих је рођење и крштење према томе уписано у своје вријеме у за то прописане матице рођених и крштених неке туђе парохије, забрањује се овијем подручном свештенству у будуће таковог шта чинити.

Свештеник имаде такову странку, која би тражила крсни лист за лице, које се у његову парохију из крштења доселило или услијед новог заокружења парохија у његову парохију дошло, упутити, да крсни лист имаде затражити од оног свештеника, у чијој је матици крштених крштење тога лица уписано или ако је тај туђи свештеник далеко, па би за странку било теготно ради крсног листа ићи свештенику, у чијој је матици крштених дотични случај крштења уписан, имаће сам свештеник садашњег пребивалишта странкиног о трошку дотичне странке потребни крсни лист писмено затражити.

Из конзисторијалне сједнице.

У Бањалуци 17. фебруара (2. марта) 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Српско-православна АЕМ. Конзисторија Дабро-босанска као власништво листа „Источника“.

Окружница.

Српско-православним протопресвитератским звањима Дабро-босанске епархије.

Позивају се протопрезвитератска звања, да најозбиљније опомену оне подручне свештенике, који листу „Источнику“ дугују, нека своју дужну претплату на „Источник“ што скорије непосредно или путем свога протопрезвитератскога звања Администрација истога листа у Сарајево пошаљу, а уједно и своју претплату за ову годину на лист обнове.

Пошто има претплатника, који се на све досадашње опомене одазвали нијесу, то их са овијем најозбиљније позивамо, да своју дужност испуне и дужну претплату измире, како неби ову конзисторију, као власника листа у ту неприлику довели, да тај дуг другим путем и начином потражити и наплатити узмора.

Уједно се позивају протопрезвитератска звања, да искаже подручних свештеника („Источникових“ претплатника), са њиховим тачним адресама уз назначење пошљедње поште овамо доставе, те да се тако адресе свију претплатника исправе, како се у будуће не би лист због нетачних адреса на пошти губио.

У истој овој ствари умољене су и остале српско-православне босанско-херцеговачке Митрополије, да изволе позвати подручна им протопрезвитератска звања, односно свештенике — претплатнике, да дужности својој чим прије задовоље и дужну претплату намире.

Сарајево, 17. фебруара 1905.

АЕМ. конзисторија Дабро-босанка.

НЕЗВАНИЧНО.

Византија и римокатоличка црква

у првој половини XV. вијека.

— Прилошак историји флорентинске Уније —

— од *дра Јована Радоника.* —

(Нови Сад.)

(Свршетак.)

Ну као што су папа и базелске синодисте приступали раду око уније не толико из вјерских колико из политичких побуда, тако се исто и византијски двор у овом важном питању руководио чисто политичким мотивима. Тадашњи политичари вјеровали су да је римска

црква у стању ујединити као некад знатније политичке факторе те их покренути на заједничку акцију против Турака. И када се у Цариграду дознало за запете односе између папе и синодиста, који су опет сваки за се груписали били политичке факторе око себе, гледао је византијски двор да стиша распаљене страсти на западу, да измири синодисте и папу, како би ови уједињени лакше могли покренути западне политичке факторе на акцију против Турака. Но ово крај свега настојања никако није полазило за руком. Противности бјеху велике, јаз бјеше и сувише дубок а да би се тако лако могао премостити. Оттуда је и дошло да је становништво Цариграда с јесена 1437. имало да види чудан призор у пристаништу цариградском. Почетком септембра стигле бјеху наиме папске галије у Цариград, које су имале одвести цара Јована VIII. са патријархом Јосифом у Италију, гдје се накнадно имало одредити мјесто у коме ће се расправљати о унији. Почетком октобра стигоше и галије базелских синодиста, које су требале одвијети цара са патријархом у Басел или Авињон.

На глас да су стигле и галије синодиста базелских наста велика забуна у двору и патријаршији, а велико раздражење у цариградском пристаништу. Заповједник папских галија хтједе напасти на синодске галије и тек на заузимање цара Јована VIII. одуста од те намјере.

И цар и патријарх не хтједоше приступати преговорима за унију у одсуству папину. Такав поступак чињаше им се неправилан, а што је главно базелски синод са својим револуционарним тежњама не уливаваше великога повјерења, не пружаше јемства да ће касније својим ауторитетом моћи покренути политичке факторе да притекну у помоћ Цариграду. Када се дакле напуштало старо и правилно вјеровање, којега се тако чврсто држаху шири народни слојеви и велика већина клира, требало је онда имати сигурне гаранције да ће за ову велику жртву и напад жртвовати са своје стране. Једина је гаранција била у папи, правом и легитимном представнику римокатоличке цркве по тадашњем схватању мјеродавних политичких кругова у Цариграду. Стога се цар Јован VIII. и патријарх Јосиф и ријешили да пођу у Италију на папским галијама, позивајући у пошљедњем моменту и изасланике синодске да пођу с њима у Италију, гдје ће цар учинити покушај да их помири с папом. Ну синодски посланици не хтједоше о измири са папом ни да чују, него уз свечан протест отпловише 2. новембра 1437. из цариградске луке, стигавши у Басел 13. јануара 1438.[1]).

[1]) Поред зборника Бекковијева драгоцјену грађу пружа за преговоре синодиста са Цариградом нети том знамените збирке: „Concilium Basiliense. Studien und Quellen zur Geschichte des Concils von Basel". (Basel 1904). На стр. 175—363 приопћени су ту упутства и документи базелског синода њихових изасланицима бискупима Лабека, Визе, Парме и Лозане, а сјм тога приопћен је у том одјељку и веома занимљив путопис ових изасланика.

Са великом зебњом кренули се Грци крајем 1437. г. на запад. Између њих не бјеше тако рећи ни једнога, који је пристајао уз унију из чисто вјерских побуда. Велик дио многобројне цареве пратње бјеше тога увјерења, да ће склапањем уније добити помоћи са запада, те ће моме рестаурисати старо ромејско царство, док се опет један дио са разлогом плашио западне помоћи, сјећајући се добро четврте крсташке војне, која је мјесто освојења Свете Земље из руку невјерника завршила освојењем Цариграда. Међу ове ваља убројати Марка Евгеника, архиепископа ефескога и његова друга Георгија Схолара, потоњега цариградског патријарха Генадија[1]). У царевој пратњи било је и таквих који нијесу вјеровали да је запад у стању пружити какве помоћи због растројства у римокатоличкој цркви, које цијепаше западну Европу на два велика табора.

Нешто раније прије него што ће Грци кренути из Цариграда одредио је папа Евген IV. булом „Doctoris gentium“ од 18. септембра 1437. Ферару као мјесто будућег синода, на што синодисте 12. окт. попријетише папи да ће га свргнути, ако не опозове ову одлуку. Ну папа Евген IV. осјећаше да је дошло вријеме да учини краја нескладним и неодређеним односајима са синодистама, те 15. фебруара 1438. булом „Exposcit debitum“ нареди синодистама, да се у току од 30 дана развију из Базела, јер ће их иначе искључити из црквене заједнице[2]). Али синодисте не бјеху вољне да се покоре, него закључише да истрају до краја, изабравши у новембру 1439. за папу Феликса V. У оно дакле вријеме када Грци ступаху на земљиште класичне Италије отпочиње у крилу римске цркве поновна шизма. Да се страсти између заваћених партија толико јако и тако брзо разбуктале много је допринијело и питање уније са Грцима из разлога које горе наведосмо.

Како је намјера нашега чланка да назначимо више историјско-политичке прилике у Византији и на Западу, које су поглавито изазвале склапање уније, толико непопуларне код православног народа на Истоку, не ћемо се на овоме мјесту пуштати у детаљан приказ преговора и диспута који отпочеше у Ферари а завршише у Фиренци 6. јула прокламацијом уније у катедрали фиорентинској. Њих је на основу многобројних извора оцртао Хефеле у споменутом дјелу, приказавши веома пластично држање представника римокатоличке, а тако исто и православне цркве.

[1]) Живот и дјелање Марка Евгеника оцртао је Joh. Drüseke у студији „Zu Marcus Eugenicus von Ephesus“ у Zeitschr. für Kirchengesch. XII. 91—116 а о Схоларију писао је исти Дресеке у Byzantinische Zeitschrift IV. Стр. 561—580.

[2]) Cecconi, op. cit. Doc. CLVIII. CLXV. CLXVI. CXXXII.

Споменућемо овдје још да склапање уније није испунило ни близу она очекивања, која су гајили дворски политички кругови у Цариграду.

Када је послије пада Србије 1439. Византија поново закуцала на врата Запада тражећи одande помоћи, помоћи није било. Римокатоличка црква подијељена бјеше на два табора, а хришћанске силе на Западу заузете бјеху и сувише својим рођеним интересима. Поред тога папска курија не имађаше више оне снаге као у XI. вијеку да покрене читаве масе западњака на исток. Па и она акција коју је Угарска у свези са деспотом Ђурђем Вуковићем отпочела 1443. год. против Турака не бјеше дјело римске курије. Римска курија покушала је до душе 1443. да покрене Млетке и остале маритимне силе да пот помогну сувоземну хришћанску војску оружаном флотом, али забављена својим интересима у Италији, није хтјела жртвовати онолико колико је у истину требало. Те половне мјере осветиле се најљуће 1444. када хришћанска флота у Галипољу није могла да испуни своју задаћу, пустивши војску угарскога краља Владислава да сама дијели међан са Турцима, који код Варне однијеше коначну побједу над Хришћанима.

Све то допринијело је да су они, који у Фиоренци из политичких разлога заступаху сједињење цркви, охладнили према унији. Истина је да је цар Јован VIII. по повратку из Италије попунио патријаршки престо присталицом уније Митрофаном II. из Кизика (1440.—1443.), али га је у његовом правцу тако слабо потпомогао да је овај готов био да захвали у чему га је смрт спријечила. Послије његове смрти бјеше патријаршки пријесто двије године непопуњен и тек 1445. засједе на пријесто патријаршки Григорије, опет присталица уније, Но незадовољство у народу и клиру бјеше толико велико да је Григорије 1450. год. морао утећи из Цариграда испред огорченог народа, који за унију није хтио да зна[1]).

Када је енергични султан Мухамед II. гвозденим обручем почео да стеже јадну Византију обраћа се она поново папи Николи V. Папа бјеше вољан покренути Запад у помоћ Грцима, али је тражио обнову уније. Цар Константин XI. у невољи приста на ово. Но када је у присуству папскога изасланика кардинала Исидора у децембру 1452. служена служба у цркви Свете Софије и на њој споменуто име папе Николе V. хорили се по улицама Цариграда огорчени узвици народа

[1]) W. Norden, op. cit. 718/9. J. Drüseke, Zum Kirchenvereinigungsversuch im Jahre 1439. Byz. Zeitschrift, 1896. V. Стр. 580.

који увиђаваше да ће радије пасти у турско ропство него измијенути вјером[1]).

Али и тај корак Византије да се спасе бјеше узалудан. Она помоћ коју папа Никола V. спремаше стиже касно, јер Цариград паде Турцима у руке већ 29. маја 1453., а тај дан је папа именовао за легата папске флоте архиепископа дубровачког Јакова[2]).

Падом Цариграда под Турке престали су и они политички разлози, који су руководили мјеродавне политичке кругове у Византији да траже наслона на римску курију. Од тога доба отпочиње нов правац у црквеном животу православне цркве на Истоку.

[1]) Michael Ducas, Historia byzantina. Patrologia graeca t. 157. Стр 1057—1064.
[2]) A. Theiner, Vetera monumenta slavorum meridionalium, Romae 1863, I. 409.

Дужности човјечије.

— Силвије Пелико —

преводи с руског *Бакон Косто М. Лучић.*

(Никшић.)

(Наставак.)

Глава V.

Неколико савјета.

Горе изложена размишљања и небројени докази, који се могу у корист хришћанства привести, нека ти, мој друже, помогну, да усвојиш ове шљедеће савјете.

Чешће понављај у себи: „ја се не ћу освртати на блијештеће, а неосноване разлоге, који теже да моју вјеру побију. Ја увиђам да је неправедно мишљење, да хришћанска вјера дух заробљава, и да она само варварским временима годи, а да није за наш просвијећени вијек.

Не, — као год што је она годила азијатској и грчкој просјети различнијем периодима средњега вијека, и свијем од тада образованим народима, она и сад задовољава у свему потребе великих представника сувремене науке.

Ја увиђам, да су, почевши од првих јеретика па завршујући са школом Волтеровом заједно са његовим шљедбеницима, сви они присвајали себи неко право, као да су они нечему бољему поучавали, премда нијесу ништа учинили.

Дакле, док сам ја пријатељ истине а противник незнања, свагда ћу се радовати, што сам Хришћанин, а сажаљевати сваког ко ми се руга, и ко се дрско усуђује да ме незналицом и притворицом сматра.

Кад си све то сазнао буди чврст и постојан. И срцем и душом поштуј своју вјеру, и исповиједај је пред свима и вјернима и невјернима; али је не исповиједај само хладном спољашношћу чувања црквених обреда, него је оживи узвишеношћу својијех мисли. Диви се величанству вјерске тајне и не старај се у сујети да је разјашњаваш; буди прожет врлинама, које се рађају из тијех тајни и никад не заборављај да поштовање Бога са самом молитвом нема никакве вриједности, него Га треба поштовати и у свијем нашијем дјелима.

Много има људи, који су схватили лепоту вјере, и осјећају, да она надмашава сваку мудрост; да је она противна свакој неправди и да она боље од ма чега развија све особине човјечије, па ипак се и ти људи поводе за жалосним примјером нечине, па тако живе, као да хришћанство искључиво постоји ради простоте, а није за просвјећене умове. Али знај, да су ти људи, много више одговорни, него они, који сасвијем невјерују, а таквијех је на жалост врло много.

Ја сам такођер припадао броју пошљеднијех, и знам са коликим је тешкоћама скопчано, док се човјек ослободи овог безизлазног стања, али се не бој, ако ти се кад догоди, да се у сличном положају осјетиш.

Не дај да ти се ругају други људи онда, кад треба исповједити достојно осјећање; а кажи ми, има ли достојнијег осјећаја од љубави према Богу?

Ако си се одрекао лажног погледа и своје сопствене равнодушности, онда се чувај, да пред противницима вјере не покажеш ни најмањи траг смијешног колебања и малодушне сумње.

Буди скроман и пред Богом и пред људима, али не заборављај своје човјечије достојанство, и никад се не одреци правилног расуђивања. Само гордељиви дух и разум без љубави могу се противити светом Јеванђељу.

Глава IV.

Човјекољубље и милосрђе.

Само вјера у човјека улијева дужност човјекољубља и милосрђа. Милосрђе је света ријеч, и у тој је ријечи нешто божанствено, премда су је многе софисте злоупотребљавали. Свети ап. Павле упоређује милосрђе са оном љубављу, коју Бог има према људима.

Он говори у посланици Титу (гл. III. ст. 4). „Кад се јави милост и човјекољубље Спасителја нашег Бога".

Свемогући љуби људе па хоће, да их сваки од нас такође љуби.

Као што је раније већ речено, ми само можемо бити добри и задовољни са самијем собом, као и сами себе уважавати, кад подра-

жавамо Њему у оној љубави, која наше ближње чини бољијем и по могућности им добро доноси.

Од ове љубави готово у свему зависи достојанство човјечије, јер је она знатан дио оне љубави коју смо према самом Богу дужни имати, као што се то јасно види из неколико прекрасних мјеста св. писма, а особито из шљедећега:

„Тада ће Цар рећи онијем с десне стране: дођите благословени од Оца мога, наслиједите припремљено вам царство од створења свијета, јер бијах гладан и нахраниште ме; жедан сам био и напојисте ме; го сам био и одјенусте ме; био сам болестан и походили сте ме; у тавници сам био и долазилисте код мене". Тада ће му праведници одговорити: „Господе, кад смо те видјели гладна и нахранили те, или жедна и напојили те!? Кад смо те видјели као путника и примили те или гола и одјели те!?" А Цар ће им одговорити:

„Право вам кажем, што сте учинили једноме од ових малих, мени сте учинили." (Мат. гл. XXV. ст. 34—40).

На тај начин створимо у души високи идеал човјека и трудимо се, да га достигнемо. Него је ли потребно тражити тај идеал, кад га сама вјера даје па још узвишенији?

Онај је, кога нам она за примјер ставља, човјек необичне силе и благости, непријатељ лицемјерства и угњетавања; човјекољубац, који све, осим јединог непокајања, опрашта; који презире освету и тада кад му је у власти, да се освети својим непријатељима; који се са сиромашнијим понаша као и са браћом, а сретнијим на срећи не завиди, ако они своју сиромашну браћу не заборављају; који људе не цијени по њиховом богатству или образовању, него по њиховим искреним тежњама и дјелима.

То је јединствени и истинити мудрац, у коме нема ни најмање мане. То је потпуно божанско откриће — то је Бого-човјек.

С каквијем ће се поштовањем односити према човјечанству онај, који има у свом срцу тако високи идеал?

Љубав се свагда налази у вези с поштовањем. Да би се човјечанство искрено љубило, треба га и добро, како ваља, поштовати.

Онај, који је о човјеку нејасну представу стекао, и који човјечанство рачуна за стадо брзих и неразумних животиња, рођених само за то да једу, да се плоде, крећу и на пошљетку да пропадну; који у просвјети, вјештини и ненадмашној тежњи за оним што је лијепо и добро, не ће да види ништа што је високо, тај не може како треба уважавати и љубити своје ближње, и подстрекавати их, да теже за врлинама, нити се може жртвовати за срећу човјечанства.

Да би се човјечанство љубило, потребно је снисходљиво се односити према људским слабостима и недостацима. Ако видиш просте људе, сјети се с каквим великим даром човјек влада; тај је дар његова душевна снага, којој захваљујући може се и најпростији човјек уздићи до свијех општијех врлина т. ј. до јунаштва, саучешћа у патњама других, захвалности и правичности. Има људи, који се никад не могу усавршити и оплеменити, но то су срећом изузеци, који немају општег одношаја на човјечанство. Једини Бог само зна треба ли их окривљавати и колико? Нама је довољно знати само једно, да смо ми сви дужни дати рачуна само за оно, што смо добили од природе.

Глава VII.

Поштовање човјечјег достојанства.

Међу људима сретају се и такви, у којима је оличено све нравствено величанство човјечанства; такви људи могу нам послужити као путевође, да достигнемо оно што смо дужни бити. Није ствар у томе, да се по што по то изједначимо с њима у њиховом нравственом достојанству и у развићу свих благородних особина, разумије се, ако са разумом, којим смо од природе обдарени, не останемо вјечито у дјетињству.

Кад би нам се прохтјело, да се с немарношћу односимо према човјечанству само због тога, што видимо, или што смо дознали из историје, да је све човјечанство учинило много погрешака, треба нам се сјетити и оних дивљења достојних људи, који се јављају као свјетиљке у историји. Благородни, а често пута и натмурени Бајрон, само се је овијем начином, као што ми је говорио, могао избавити мржње према човјечанству.

Први велики човјек, говораше ми Бајрон, чија слика свагда у мојој души живи, био је Мојсије. Он је подигао ниско понувши народ, и спасао га од стидног идолопоклонства и ропства; он му је дао мудри завјет, чудесну свезу између вјере патријараха и вјере новонастанулих времена — Јеванђеља.

Његов примјер и Његова уређења послужили су Господу као средство, да у свом народу подигне велике државнике, храбре војнике поштене грађане и свете борце за правичност, који су били позвати, да јаве пропаст гордијем и лукавијем и будућу просвјету свијех народа.

Кад почнем мислити о неким великим људима, а особито о моме Мојсију, свагда са одушевљем понављам онај прелијепи стих Дантеов: „che di vederli, in me stesso ni esalto“ (посматрање њих нову ми снагу

улијева) па изнова боље мислим о тијелу Адамову и о духу, који је у њему настањен.

Ове ријечи највећег пјесника енглеског остаће неизглађене у души мојој, и ја признајем, да ме је примјер Бајронов много пута спасао од убитачне мржње према човјечанству.

Несумњиво је, да сама битност великијех људи побија свако изопачено мишљење о достојанству човјечије природе. Колико много налазимо људи у давној прошлости за примјере Римљана, варварског и средњег вијека као и сувременог просвијећеног доба! Колико има црквених отаца, мученика за истину, утјешитеља страдајућих, дивних величином своје мудрости и ватрене љубави према ближњима! Колико има храбрих јунака, бораца за правду, испитивача свијета, великих пјесника, мудрих научењака и дивних вјештака! Али ни давна прошлост, нити необична судбина таквијех људи не дају нам права, да претпостављамо, да су они били другачије створени од нас. Не, — то су били исто смртни људи, исто рођени од жена, који су као и ми подносили све својствене тешкоће људске, који су подлијегали страстима и морали се борити са својим ружним наклоностима, стидјети се себе самијех, а понекад са великом муком побјеђивати и своје сопствено „ја“.

Библија свијех народа као и други споменици, који су дошли до нас, причају нам о врло малој количини благородних људи, који су на земљи живјели. Тако исто и сад живе хиљадама непознатих и незнатних људи, који плодовима свог ума и својим благородним дјелима узносе човјечанство, и свакодневно подижу част имена човјечијег, чиме оживљавају мисао добријех људи о свези међу собом и Богом. Али посматрајући те људе, ипак није могуће заборавити већину неразумних и покварених људи; треба нам се сјетити да човјек свагда може мудрошћу задобити важност својој личности, сачувати се од порока, и у свако доба, па ма каква му судбина била, украсити се разнијем врлинама.

Одајимо дужно поштовање и признајмо тежњу човјечију к вјечном савршенству, увјеривши се да човјек много већма припада бесмртном свијету, него ли тренутном земаљском животу по основном закону, којему се и он потчињава, слично животињама и биљкама.

Кад све ово на ум узмемо осјетићемо, да наше саучешће према човјеку расте, и да његове погрјешке и невоље називају у нама сажаљење кад промислимо о благородству његове природе.

Тужно ће нам бити да гледамо понижавање господара земље и жаљећемо, да загладимо његову неправду, и пружићемо му радосно руку, да се изнова подигне на достојну му висину.

Ми ћемо се искрено радовати, кад он, сјећајући се свог човјечијег достојанства, и усред тешкоћа и понижења као и усред најтежих мука остане непобиједјен, и кад се ненадмашном снагом воље приближава своме божанском идеалу. (Наставиће се)

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић*, протопресвитер и кр. професор у Загребу.

(Настављак)

6. Чудеса, што се догодише у тајни тијела и крви Христове.

1. У животопису св. Василија Великог пише: „Неки богоугодни пресвитер Анастасије, кад је свршавао божанствену литургију, у вријеме освештања страшних тајна пресвети Дух у виду огњеном сиђе и окружи Анастасија; то је видио не само св. Вас. Велики, већ и други, који су били достојни овога виђења".

2. Историк Созомен, говори: „Кад је св. Јов. Златоусти литургисао и раздавао вјернима св. тајне, приступи к њему једна жена, заражена јереси македонијевом. И тек што је примила св. тајну, у онај мах претвори се част примљеног тијела Христова у устима њезиним у камен. Жена, уплашивши се страшно од овог изванредног чуда, исповиједи пред свим народом што се догодило с њом, показујући сами камен, и од невјере обрати се к истинитој вјери".

3. У Лимонару пише: „Код неког трговца — јеретика у Селевкији бјеше у служби православни слуга, који примивши св. причест, чуваше је у сандучићу. Послије неког времена, дозна за то његов господар и хтједе да спали св. тајну; — али на једанпут сви дијелови пречистога тијела Христова, што су чувани у ковчежићу под видом хљеба, претворише се у класје".

4. За вријеме Мине, патријарха цариградскога, једно јеврејско дијете помијеша се са хришћанском дјецом и прими заједно с њима св. причешће; али пративши се кући, приповиједи оцу све, што се догодило. Отац његов плану гњевом, и одмах погради сина и баци га у пећ, у којој је талио стакло (отац му бјеше стаклар.) Мати, не знајући ништа о томе, што се догодило са сином, дуго га је тражила, и не могаше га и ћи. Трећега дана дође плачући и наричући к своме мужу — стаклару, који стајаше код пећи, и на једанпут из усијане пећи чује она глас свога сина. Уплашивши се и уједно обрадовавши

се, мати што могаше брже приступи усијаној пећи и спази сина усред горећег угља. Извадивши га из пећи, запита га: „Како то, да није у пећи изгорио?“ Он одговори: „Некаква жена у свијетлој одјећи често је долазила к њему, доносећи му воду, да погаси горуће угљевље; а кад је хтио да једе, она му даваше храну.“ Тај чудни догађај разнесе се по цијелом граду. Сам цар Јустин дознавши за то заповједи, да крсте и сина и матер, а оца, који не хтједе да се крсти, заповједи, да га баце у растаљену пећ. То чудо бјеше познато цијеломе свијету. О њему пишу историци: Евагрије, Евсевије, Никифор.

5. *Сједињујући се искреним кајањем за гријехе и непостидном вјером у Спасиоца, причешће св. тајнама избавља нас од вјечне смрти и још овдје, на земљи, измирује грешника с увријеђеним правосуђем Божјим.* Један палестински начелник, по имену Хивимер, преузевши дужност, хтједе прије свега поклонити се гробу Господњу. Дошавши до цркве, спази он овна, који се окоми на њега и хтједе га својим роговима поразити. Војнички главар се уплаши и хтједе да побјегне. али чувар св. крста, што ту стајаше, по имену Азарије, примјети ту неодлучност, па га запита: „Зашто ти не идеш господине?“ Овај одговори: „Зашто сте пустили овамо тога страшног овна?“ Азарије га умири и рече: „Иди, овдје нема ништа.“ Но кад главар хтједе да уђе у цркву, дође му поново то виђење, док други не видјеше ничега и ићаху слободно. Тада чувар св. крста рече Хивимеру: „Господине! ти имаш ма што на души, што ти не допушта да се поклониш св. гробу Спаситеља нашега. Принеси покајање Господу: Он је човјекољубив и много милостив.“ Начелник одговори са сузама: „Заиста, крив сам пред Богом у многим и важним гријесима.“ Рекавши то, паде на земљу, плакаше дуго и исповиједаше Богу своје гријехе. Затим, кад устаде, хтједе поново ући у цркву, али му опет запријечи улазак страшни ован. Тада му чувар св. гроба рече: „Види се, да има нека друга задрека.“ Начелник премишљајући рече: „Можда то, што нисам православни.“ И послије тога прими православље, а затим, када га чувар св. крста причести, тада начелник уђе слободно у пештеру гроба Господња и нестаде испред њега виђење.

6. Догађало се, да су од причешћивања светом тајном оздрављали бони, којих не могаше никакво љекарство оздравити. Григорије Богослов говори, да је сестра његова, будући дуго болесна и не могавши никако оздравити, примила с особитом вјером свете тајне — и оздравила је.

7. Ко се причешћује тијела и крви Христове, томе ни зли дуси не могу ништа нашкодити. У једној црквеној књизи спомиње се, да је

један светитељ питао зле духове: „Чега се они највише боје код хришћана?“ — „Тога, што ви једете, т. ј, светог причешћа. О кад би хришћани ваљано чували оно, што примају у причешћу, били би неприступни мрежама нашим.“ Ето, каква је моћ св. тајана.

8. Један египатски пустињак, именом Марко, живљаше 30. год. у затвору. не излазећи из своје ћелије. Ради учвршћења свога у подвизима, он се врло често спремао да прими св. Христове тајне и стога је долазио к њему свештеник, који је свршавао службу, исповиједао и причешћивао старца. Ђаво позавиди вјери, трпљивости и усрдности к молитви пр. Марка. Да га обрати од тих врлина, хтједе ђаво понајприје да поколеба у њему повјерење и поштовање према његову духовному оцу — свештенику, који га је причешћивао. И ето доведу к пустињаку бјесновита, да се преподбни отац помоли за њега. Ђаво улије томе бјесновитом да изрекне разне клевете на свештеника, као на човјека нечиста живота и недостојна да је свештеник. Опрезни старац опазио је искушење ђаволско и, изгнавши молитвом бијеса, рече излијеченому да се сјети ријечи Спасителевих: „Не судите, па не ћете осуђени бити.“ Наскоро дође свештеник ради богослужења и њега прими старац с пређашњим поштовањем и радошћу. Бог није пропустио, да утјеши невиногa старца виђењем, које показиваше, да је свештеник, којега је бјесновити клеветао, достојан свештенослужитељ. Старац је видио, кад је свештеник приступио к олтару, да је сишао с неба анђео, положив руку на главу свештеникову и он је постао налик сјајном ступу. Уа то се чуо глас: „Што се чудиш томе виђењу? Кад земаљски цар не брани, да се приближе к њему и да му служе великаши у оцрњеном одијелу, то зар цар небески не ће очистити слугу својих, који свршују тајне и стоје пред пријестолом Његовим и не ће ли их осјенити својом небеском славом?“ О томе виђењу приповиједно је пр. Марко свакоме, савјетујући да се одаје поштовање свештеницима, као представницима нашим пред Богом, и да их не осуђују.

9. Ето једнога чудноватога случаја из живота преподобнога Сергија игумана.

Једном је преподобни Сергије служио литургију. Исак ћутилица стајаше у цркви и видио је у олтару некога, што служи са препод. Сергијем у свијетлим одеждама. На входу са Јеванђељем чудни посјетилац њаше за Сергијем и лице његово сијаше таком силном свјетлошћу, да га Исак није могао гледати. Чудо му разријеши уста, и он запита побожнога Макарија: „Шта је то?“ — „Не знам, одговори Макарије, и мене страх хвата, — ја мишљах испрва, да је то свештеник, који је дошао с кнезом Владимиром, али бојари рекоше, да није; без сумње

је то анђео, који служи са Сергијем.“ — По свршетку литургије оба ученика замоле учитеља да им рекне: „Ко је служио с њим?“ И Сергије открије, да је то — заиста — анђео, који служи с њим увијек.

10. Наводимо овдје чудновату приповијетку о чудном виђењу једнога инока за вријеме литургије, која се налази међу списима намјесника Свето-Тројицке Лавре Архимандрита Антонија к Филарету Митрополиту Московскому.

„Не могу прећутати, пише намјесник Сергијеве лавре о. архимандрит Антоније, да саопћим са страхом и радошћу слиједећи догађај: „17-га марта у једном манастиру, близу Харкова, на 7 врста, за вријеме литургије, код освећења св. дарова, кад је братија насред цркве појала: „Тѣ̀ѧ поѐмъ, Тѣ̀бѣ блгословѣ̀мъ, јеромонах Илиодор, начинивши земни поклон и рекавши трипут: „Н҃ молимтисѧ, и молимтисѧ, и молимтисѧ“, на једанпут остадох глух и њем, али у необично радосном расположењу духа; и кад сам се у идућу недељу, послије тога, причестио, одмах сам након тога прочитао громко благодарне молитве и најавио да сам, кад сам начинио земни поклон, погледао на свету трапезу, видио огањ на њој, који разгоривши се, обузе пријесто, олтар и сву цркву; и та чудна појава праћена је појањем анђеоским: „Н҃ молимтисѧ, и молимтисѧ, и молимтисѧ.“

Слушајући св. литургију ми сви присуствујемо томе св. пламену и анђеоском појању.

Ако ко достојно присуствује у цкрви, то пламен тога божанскога огња обузима све и продире у сваку душу невидљиво примање светиње Христове.

11. Један свештеник приповједи слиједећи чудновати случај. Он би позван у сусједно село у одсуству мјесноra свештеника да причести болесника. За вријеме давања болному свете тајне, спремљена честица некако му падне са кашичице и, ма како да су је тражили и свештеник и укућани, не могоше је наћи. Бони бјеше слијепи старац и за све вријеме, док су тражили честицу, лежаше он на кревету запиткујући узнемирено по каткад: „Зар је нису нашли?“ Најпослије с муком се подиже с кревета и, сагнув главу под прозор, рече: „није ли то, господине, што се под прозором свијетли?“ — и показа прстом. Благодатну свјетлост не могаше нико осим старца видјети; него по казивању његову нађе свештеник св. честицу и причести њом чуднога слијепца.

7. Велика је част хришћанима, који се причешћују.

Свети оци не налазише згодних ријечи, да изразе потпуно све плодове Евхаристије.

а) Они ју називаху: „Сједињењем Бога с нама, обожењем нашим, тајанством тајанстава и жртвом жртава.“

б) Св. Златоусти је говорио, да ми послије причешћа постајемо страшни свима противним силама и, тако рећи, завидни чиновима анђеоским, што стоје ближе пријестолу Божјем од нас и непрестано поју славу свога Господа, али ипак који не кушају Његовог пречистог тијела и крви.

„И тако, помисли, какове си части удостојен ти (хришћанине),“ говори тај исти св. отац, „каквом се трпезом наслађујуш!... На што гледају анђели с трепетом, и не смију погледати без страха, због свјетлости, што отуда излази, — тијем се храниш ти, и постајеш једним тијелом и једном крви са Христом“.

8. Побуде за често причешћивање.

Хришћанин је дужан да се често причешћује заповијеђу самога И. Христа, да се свршује тајна Евхаристије за Његов спомен, који се у истините благодарном срцу мора обнављати *што је могуће чешће;* на то нас побуђује примјер првенствујуће цркве (Дј. ап. 2. 22) и упутство св. отаца цркве. Св. Василије пише: „Добро је и прекорисно сваки се дан причешћивати. Христос јасно говори: „Ѩдый моѭ плѣ́ть и пїй моѭ кр҃ѣ́кь, ѩмать жикѻ́тъ вѣчный... (Јов. 6. 54)... Јер ко сумња, да непрестане бити причасником живота не значи друго што, него живјети различито? У осталом, ми се причешћујемо четири пута сваке седмице: у недељу, сриједу, петак и суботу, а тако исто и у друге дане, ако бива спомен ма каквог светитеља.

9. Мисли св. отаца и учитеља цркве о достојном спремању вјерних за св. причест.

1. Древни св. оци често су понављали: „Живи, хришћанине, тако, да би могао сваког дана приступити достојно трпези Господњој.“

2. Св. Максим исповједник говори: „Сваки је хришћанин дужан долазити у св. цркву Божју, и никада се удаљавати од св. литургије, када на особити начин невидљива благодат Духа светога претвара све присутне и тако рећи чини их божанскима, према мјери (усрдију побожности) свакога, дајући уму крила кроз дјеловање у наведеним тајнама.

3. „Неопходно је нужно“, говори св. Григорије Двојеслов, „кад приносимо жртву Богу, да и сами себе у скрушености срца закољемо Господу, јер ми, свршујући тајне спаситељевих страдања, треба да се уподобимо ономе, што чинимо; и тада ће заиста нама жртва бити угодна Богу, кад сами себе учинимо жртвом.“

10. Савјети онима, који самовољно избјегавају св. причест.

Нека се устраше они, који самовољно избјегавају св. причешће, јер тијем служе непријатељу нашега спасења, ђаволу. „Видиш“, говори св. Јован Златоусти, „да се многи не причешћују: то је дјело ђавола. Он пријети, да се тијело Христово често не прима. И то је познато, да они, који се често не причешћују, дају ђаволу многу власт над собом и ђаво узима над њим власт и води га у свако зло“.

У „Кормчији“ приповиједа се, кад је је један подвижник питао зле духове, чега се они највише боје, да су му они одговорили: „Онога, што ви једете, т. ј. причести. Да хришћани чувају исто поштено, не би били приступни нашим мрежама.“ (Кормч. гл. 68).

Сјети се тога, хришћанине, и што је могуће чешће приступај к св. трпези, признајући своје непостојанство, и уздај се у милосрђе Божје. „Није Бог теби непријатељ већ љекар; он хоће да те излијечи а не да те погуби, учи св. Димитрије Ростовски. Зашто дакле избјегаваш Његову божанску чашу? Боље ти је да примиш тај духовни лијек и да се излијечиш, него да избјегнеш лијек, паднеш у веће грјешне болести и да пропаднеш....“

11. Примјери казне Божје за недостојно причешћивање и подругљиво понашање према св. тајни.

Ꙗдый и пїй недостойнѣ, сѫдъ себѣ ꙗстъ и пїетъ, не разсѫждая тѣла Господня. (1 кор. 11. 29).

1. Св. ап. Павле говори, да су у цркви коринтској многи, који су се недостојно причешћивали, пали у тешку болест и умрли (1 кор. 11, 31).

2. У цркви картагинској, по свједочби св. Кипријана, један недостојни причасник на једанпут је послије причешћа онијемио, а другоме се распао језик на двоје.

3. У вријеме св. Златоуста, по његовим ријечима, недостојни причесници често су видљиво мучени од злих духова.

4. Св. Кипријан приповиједа, кад је једна жена, која је отпала од вјере, бојећи се мука за вријеме гоњења, хтјела по свом обичају отворити ковчег, у којем се чуваху св. дарови, да се причести, да је из ковчега изишао огањ, те се одступница од вјере не смједе ни дотаћи св. дарова.

5. О другом недостојном причеснику приповиједа се, кад је хтио тајно приступити с друговима св. чаши и већ хтио да окуси тијела Господња, да му се у рукама показао пепео.

6. Кад су војници ухватили преподобномученицу Евдокију и довели је на суд, опазили су скидајући с ње одијело, да је пала на

земљу частица пречистога и животворнога тијела Христова, коју је узела са собом мученица Евдокија, излазећи из свога манастира. Слуге, подигавши ту частицу божанскога тијела Христова и не знајући, што је то, однијеше је управитељу. Тек што он пружи руку своју и хтједе узети принесену му светињу, — онај час претвори се частица тијела Христова у огањ, и постаде од ње велики пламен, који попали слуге управитељеве и захвати и рани његово лијево раме.

„Човјече, кад хоћеш јести тијело Господње, приступи са страхом, да не изгориш, јер је огањ".

7. На острву Кипру има лука Таде. Не далеко од ње има манастир, који се зове Филоксеновим. У томе манастиру живљаше један монах, по имену Исидор, који је непрестано за нешто плакао. А кад су га сви тјешили, он се не хтједе утјешити и говораше свима: „Ја сам велики грјешник, какова не бијаше од Адама до данас." А кад му рекоше: „Свети оче, које без гријеха, осим Бога?" — Он одговори: „Вјерујте, браћо, ја нисам нашао ни у св. Писму ни у предању такога гријеха, какав је мој. Ако ви мислите, да ја криво говорим о себи, чујте за мој приједступ и молите се за мене. Ја, — продужи он, — кад сам био свјетовњак, имао сам жену; нас обоје држасмо се науке Северове. Кад сам, дакле, једнога дана дошао кући, не нађох жене, већ чујем, да је отишла к сусјетки, да се причести. Сусјетка припадаше к светој саборној цркви. Ја се одмах пожурих, да ју уставим. Кад дођох у кућу сусједову саопћише ми, да је моја жена већ примила св. частицу и причестила се. Зграбивши ју за врат, принудих ју, — о злочинства! — да испљује из уста св. частицу и, пограбивши ју, у бјеснилу свом стадох се с њом титрати док најпослије не паде у блато. Али у тај час сијевну муња и захвати частицу с оног мјеста. Послије два дана јави ми се Етиопљанин, одјевен у крпе и рече ми: „Ја и ти једнако смо осуђени." — „А ко си ти?" запитах га Етиопљанин одгори: „Ја сам онај, који је Господа Исуса Христа, који је за све страдао, ударио по образу". Зато ја, — заврши монах, — и не могу престати плакати." Пошљедователь Севера учинио је страшан приједступ, бацивши светињу у блато; али исто тако ужасно грјешне и они, који ју примају неочишћена срца од грјешне нечистоте.

8. Преподобни Јевтимије Велики († 473. г.) могао је код сваког човјека по спољашности његовој познати унутрашње покрете његова духа и помисли — добре и зле, и кад се братија причестила божанским тајнама он је знао, ко се с каквом душом причешћује, те једне, који приступају достојно, — видио је свијетле, од причешћа, а друге, — који се усудише приступити недостојно, — помрачене и лица њихова

као да су мртви. С тога он није престајао учити их ријечима св. апостола: *Пазите себе, браћо, кад хоћете да се причешћујете, да испитује себе сваки од вас, па онда од хљеба да једе и од чаше да пије: јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије* (1 Кор. 11, 28 и 29), *јер се ове свештије спремају за свеце а не нечисте, и кад имате чисту савјести приступите и просвјетите се и лица ваша да се не постиде.*

9. Преподобни Макарије александријски добно је за своје подвижничке труде од Бога дар, да може распознати достојне причеснике св. тајана од недостојних. Ево, шта он вели у погледу том. „Кад су браћа прилазила к олтару, да приме из руке свештеничке тијело Христово, могло се видјети, — вели он, — како њекима од њих међу Етиопљани у руке живо угљевље и тијело Христово, што га свештеник даваше, враћало се опет к олтару. Међутим од достојних причасника бјегаху бијеси. Саму божанствену тајну даваше анђео Господњи, који стајаше са свештеником у олтару.“ (Наставиће се).

Три ријечи о крсту.

III.

Остало је још да вам разјасним и трећу врсту спасоносног за нас Крста Христова, а то је Крст преданости на вољу Божију. Рећи ћу вам о њему ријеч-двије.

Да, рећи ћу вам ријеч-двије за то, што потпуно учење о Крсту томе надмаша силе моје. На Крст овај подижу се најсавршенији Христћани. Они и знају за Њега; и они би могли о њему говорити јасно, потпуно и убједљиво. А други од куд могу о Крсту томе говорити тако? А опет Крста тога и не споменути — није могуће, за то, да неби когод од вас, који је надвладао једну или другу страст и који се у неколико унутрашње смирио, помислио, да је већ све учинио што треба, и што се од христћанина очекује.

Не, с тиме још није све учињено. Шта више, ко је са свим себе од страсти очистио, није свршио још најглавнијега дјела христћанскога, него се тек спремио за њега. Ако си ти себе од страсти очистио: принеси сада себе чистога Богу на жртву чисту и беспријекорну, јер само таква жртва и приличи Њему Пречистому. Погледај на Голготу. Онђе Крст мудрога разбојника значи Крст очишћења себе од страсти, а Крст Господњи, то је Крст жртве чисте и беспријекорне. То је управо плод преданости на вољу Божију, — и то преданости, која је потпуна, која не противурјечи, која ништа не пориче. — Ко је подигао на Крст нашег Спаситеља? Та преданост. У врту Гетсиманском молио се Господ наш Исус Христос, да га мимоиђе чаша; али је одлучно рјешење изрекао овако: »али (нека буде) не како ја хоћу, него како Ти.« (Оче) (Мат. 26, 39.) — Од ријечи Његове »Ја сам« падају они, који су дошли, да га ухвате; али послије они га опет вежу. За што? За то, што је Он прије тога сам себе везао преданошћу вољи Божијој. Под Крстом свака твар стрепи, и умрли живот добивају; а Он је остао на Крсту непомичан: јер је предао дух свој Богу. — Таки су и сви, који су узрасли до

човјека савршена, који су достигли мјеру узраста пуноће Христове. Они сви бивају — тако рећи — распети на вољи Божијој. На њој је прикован сваки њихов лични покрет, и мисао и жеља. Или оних посљедњих — у обичном смислу и облику — код њих и нема: све њихово код њих је умрло, све је то прогутала воља Божија. То, што их покрсте, јесте Божји мйг (знак), Божје задахнуће, које се запечаћава у срцу њиховом на начин, који је само њима познат, и то одређује све њихово дјеловање. Св апостол Павле с погледом на себе овако црта стање то: »С Христом се разапех. А ја више не живим, него живи у мени Христос.« (Гал. 2, 19. и 20.) Тек што се он разапео са Христом — он апостол, човјек најсавршенији — престао је живити сам, него је стао у њему живити Христос. Или друкче, он је дошао у тако стање, о којем на другом мјесту пише: »Бог је што чини у нама, да хоћемо и да учинимо, као што му је угодно.« (Филиб. 2, 13.) То је врхунац хришћанског савршенства, до кога је само у стању доћи човјек. То је почетак будућега стања, које ће бити послије васкрсења, када ће Бог бити све у свима. Због чега сви они, који су се удостојили, да достигну врхунац тај, стоје врло често у опреци са свима поретцима живота земаљскога, те или трпе гоњења и муке, или постају и сматрају се као неразумни (луди), или се уклањају у пустиње. Но у свима тим спољашњим видовима судбе њихове, унутрашњост им је једна: усамљени, остајући са јединим Богом у срцу, они Њим једним и живе и дјелају, крију ли се у најудаљенијој и најдубљој тишини, и крај савршеног поништења свију својих покрета. Веле, да високо, на граници наше атмосфере, престаје свако кретање земаљских стихија (елемената). Онде у миру почива једина васељенска стихија. То је слика и прилика оних, који су се распели с Христом, који су се попели на крст преданости на вољу Божију, која једина и чини њихово својство и дјела у њима, одричући свако њихово лично опажање и дјелање.

Не идем вам ништа више рећи о томе. А и то сам вам рекао, само да бих вам наговјестио, гдје је крај, гдје би нам ваљало бити и шта би нам ваљало постићи, да би, знајући то, и ви се тако расположили, да све, што год имате и чините доброга, да би то сматрали за ништа, ако нисте дошли до те висине духовнога живота, која нам је одређена и коју ми очекујемо. Многима се чини, да је хришћанство то исто, што су и други облици живота, но није тако. Хришћанство се започиње кајањем, продужава се борбом са страстима, а завршује се тиме, што се распиње са Христом чист унутрашњи човјек, што бива, када човјек утоне у Бога: »Умријесте, и ваш је живот сакривен са Христом у Богу.« (Кол. 3, 3.) Све што се ту свршује, свршује се унутри, невидљиво свијету, и за које зна само савјест и Бог. Нема ту ничега спољашњега. Ово постоји и нека прикладна љуска, но то није одлучни свједок, а још мање производилац унутрашњега. Спољашње добро владање како врло често бива само лијеп изглед гроба, пуног костију!

Знајући то, станимо, браћо, на Голготи крај крстова и започнимо примјењивати себе њима и њих себи, да видимо, какав ће коме приличити. Симон Киринејски, који је носио крст Господњи, он је слика оних крстоносоца, које снилазе разне спољашње невоље и лишавања. Кога представља распети мудри разбојник, а кога Господ на крсту, то сам рекао мало час прије! Први представља људе савршене, који су се распели у богопреданости. А крст злога разбојника кога представља? Представља оне, који робују страстима. Страсти их муче, кидају,

распињу их на смрт, а не дају им никакве утјехе, нити лијепе наде. По овим знацима нека сваки примјерава себи крстове, и нека сам за себе одреди, ко је он: да ли Симон Киринејски или мудри разбојник, или онај, који подражава Христу Господу, или је али разбојник, по оним страстима које га једу?

Па кад нађеш, какав си, такав и свршетак очекуј. Ја ћу само додати: избаците ви себи из главе, као да утјешним путем можете постати онима, којима нам ваља бити у Христу. Ако код правих хришћана и има утјеха, то је сасвим случајно: одлучна црта њихова живота јесу страдања и болови, како унутрашњи тако и спољашњи, хотимични и нехотимични. Кроз многе невоље ваља нам ући у царство, у оно царство, које се јавља унутри. Први корак овдје јесте прелом воље од зла на добро, прелом тај сачињава срце кајања и огледа се у самртном болу од ране скрушености, из које за тим тече крв за све вријеме борбе са страстима, а која зарашћује онда, када је већ човјек дошао до чистоће, која подиже хришћанина на крст распећа са Христом у вољи Божјој. Ту су све саме невоље, болови и терети. И може се рећи: утјехе и угодности знак су кривога пута, а невоље и терети сједодба су правога пута.

Помишљајући на то радујте се ви, крстоносци! А шта да рекнем вама, који благујете? Вама ћу рећи ону ријеч из приче о богаташу и убогом Лазару, а коју је рекао Аврам богаташу. Овдје ви благујете, а други пате и страдају ради Христа и његовог светог закона; а на оном свијету биће обратно: тамо ће благовати они, који иду крсним путем, а који овдје благују патиће и страдати. — Ви обично говорите: па зар се није слободно ни провеселити, или дозволити себи неко задовољство? Али ви прво главно учините, па онда дозвољавајте себи и оно. Но неко и не чини ничега другога, него само то: данас на бал (на игранку), сјутра у театар (у позориште) за тим у шетњу, па онда на забавно читање и разговор и разна разоноћења — све се ту прелази од једних угодности к другима. А о главном, о том, како ћемо постати оним, чим ваља сваки хришћанин да буде, о том ни помисли нема. Па каква плода можемо очекивати ми од така живота? Као да ће онај наш унутрашњи одношај к Богу у Христу сам од себе сазревати, без обзира на те спољашње неугодности! А како и да зре? Горе ли свијећа на вјетру? Напредује ли живот од пића отрова? — Не. Желиш ли себи добра: одбаци угодности, ступи на крсни пут кајања, изгори у ватри самораспећа, окали се у сузама срдачне скрушености — и ти ћеш постати злато или сребро, или каљење драго, и у своје вријеме узеће те небески Домаћин, да тобом украси своје сјајне и надсвјетске станове. — Амин.

поп — Бошко.

Из пастирске праксе.

— Протосинђел Иларион. —

(Рељево.)

Да ли је забрањено црквеним Уставом држање парастоса од Божића до св. Јована?

»Весник Српске Цркве« у јануарској свесци од ове године (стр. 60, 61) изнио је питање »Да ли је забрањено црквеним Уставом држање парастоса од Божића до св. Јована«, но на исто питање није дошло потпуногa одговора.

Устав св. наше православне цркве гледе држања парастоса од Божића до св. Јована није прописао никаквог наређења. Али *169 правило Номоканона*

при Вел. Требнику налаже ово: »У 12 дана т. ј. од Божића до Богојављења, (Δωδεκαήμερον), прве седмице св. Четрдесетнице, страсне седмице, као и свијетле седмице и на велике празнике помени се за мртве не чине, а иначе се држе преко цијеле године«. Према овоме дакле *не би се могао држати парастос умрлима у вријеме од Божића до св. Јована*, нити заупокојна литургија, ни свеноћно бдење па ни кратки помен за умрле (или литија) било до литургије или послије литургије. (В. Ц. В. 1895, 7; Рук. д. с. п. 1890, 7; Булгаковъ: Настоль. Книга. 1900. Стр. 1267; Н. Сильченковъ: Практ. Руков. 1888, 136).

Кумови — замјеници при св. тајни крштења.

Деси се случај, да прави кум не може да дође да крсти некоме дијете, било то због болести или због дальине мјеста, а крштење се што прије обавити мора. Пита се, да ли може њега други заступити и у таком случају чије се онда име у матицу крштених уписује, дали отсутнога кума, или име његова замјеника?

По учењу св. наше православне цркве сматрају се кумовима само она лица, која су лично при крштењу учествовала (в. Православно Исповједање I. 103; Књига о парохиј. дужностима § 80, 87). И сам обред тајне крштења захтјева, да кум *лично учествује* при свршавању тајне крштења, да даје извјесне одговоре у мјесто онога, који се крштава, да за њега чита Символ Вјере, да обилази око стола трипут са младенцем, у знак трајне везе са Христом (в. Требшцкъ: послѣдованіе св. крещенія; Номоканон при Вел. Требнику, прав. 200). Обичај кумовати преко других лица (per procuratores) јесте чисто западни, неправославни. (О богослуж. благоч. Зап. церкв Т. Серединскаго 1859. г. стр. 100), стога га треба избјегавати. У крајњем случају пак, ако се ово замјењивање не може избјећи, ваља свећеник да обави крштење са таким замјеником, но треба да има на уму то, да је дужан у матицу крштених да уписује како име правога кума, који је отсутан, тако и име онога лица, које је дијете из крстионице прихватило. Можда би се при том овака формула могла употријебити: »по нарочитој жељи родитеља био је кум или кума Н. Н. Мјесто њега или ње на писмену или личну изјаву био је при тајни крштења као кум или кума Н. Н.« (*П. Нечаевъ*: Практ. Руков. стр. 175. I.; *А. Ѳ. Хайманскій*: Практ. Руков. стр. 21. § 29; Ворен. Еп. Вѣд. Nr. 2. за г. 1870).

Гдје се има обавити вјенчање, да ли у парохији невјесте или младожење, ако брачници нијесу из једне исте парохије?

Сходно црквеним законским прописима мјесто, гдје се вјенчање обавити има јесте парохијска црква, којој женик и невјеста припадају. Нијесу ли они из једне и исте парохије, то с обзиром на Крмчију гл. 50 (П. 200) има се вјенчање обавити у парохији младожење. У овоме смислу гласи и наредба за нашу дијецезу, која прописује, да ако су брачници из разних парохија, да је онда надлежан за вјенчање парох жеников (в. »Наредба митрополије добро-босанске о склапању и благосиљању бракова«. Сарајево. 1899. стр. 20). Но може да се деси овај случај: родитељи младожење иселе се из мјеста рођења свога сина, те у другом мјесту проживе извјестан број година. Момак доспјевши за женидбу нађе себи прилику, пита се сада: гдје ће се обавити вјенчање, да ли у онај парохији, гдје се младожења родио и гдје је у матицу крштених уведен, или у овој другој парохији, гдје је неко вријеме са родитељима проживио? У таквом случају — по нашем

мишљењу — има се вјенчање обавити не у парохији, гдје је женик рођен, него у оној парохији, у коју се са родитељима преселио и гдје се он као парохијанин те парохије исповједао и причешћивао. (Пракса карловачке митрополије, обзиром на §. 41 декларације од 1779. наиме је та, да се вјенчање, у случају, да су брачници из разних парохија, обавља увијек у парохији невјесте).

Могу ли се скупа опојати дјеца и одрасли?

Погребне молитве за одрасле садржајем својим сасвим се разликују од погребних молитава за дјецу. Та се разлика огледа поглавито у јектењама и за једне и за друге. У јектењи за одрасле моли се свећеник да би се Бог умилостивио и гријехе им опростио. А у јектењи за дјецу — да би Бог, по обећању своме, упокојио дјецу са праведницима. О гријеху код дјеце нема ни ријечи, стога је посве неупутно одрасле са дјецом скупа сахрањивати (исп. Рук. д. с. п. 1833. Ш. стр. 394—403; Ср. *Сильченковъ*: Практ. Рук. стр. 129; Тульск. Еп. Вѣд. 1874. бр. 17; Ср. »Свод указ. и замѣтокъ по вопросамъ паст. практики«. 1899. стр. 331; *Булгаковъ*: Настольная Книга. 1900. стр. 1222).

У каквим се црквеним одеждама, црним или свијетлим, има свршити опијело односно парастос?

Тачног одговора на питање ово не можемо наћи ни у једној књизи богослужбеној. У Требнику у чину »погрѣбенїа мірскихъ человѣкъ« вели се: »кадилникъ прїидетъ къ дому, къ нижи мощи оусопшагш лежатъ, *козложикъ ёпітрахилъ* и клложикъ дѣмїемъ къ кадилницѣ, кадитъ тѣло мертвагш...« (Требникъ. Москва. 1882. стр. 207). У чину »погрѣбенїа кадилникъ« (стр. 250) речено је само: »прихождетъ кадилницы шклачны ко кадилниченкїа одежды...« Ни на једном мјесту не говори се, какве те одежде имају бити, црне или свијетле. Из овога можемо закључити, да је употреба црних одежди при погребу и парастосу неоснована и да се ни најмање не слаже са хришћанским погледом на смрт. Смрт правога Хришћанина јесте управо прелаз из земље плача и јада у земљу истинске, праве радости и весеља, прелаз из овога једног живота у живот вјечни, бољи; стога и црква свим силама настоји да ублажи и умањи тугу и жалост сродника и пријатеља за умрлим покојником, када пјева: »клложи пѣтъ къ онѣзи идеши днь дѣши, іакш оусотокла тѣкѣ мѣтто оупокоенїа« (Прокимен. глас 6. В. Требникъ: стр. 232). Неоснованост црног одијењања при опијелу потврђују и ријечи св. Јована Златоустог који тумачећи П. гл. посланице ап. Павла Јеврејима, вели: »не кидајте власи своје и не облачите се у црне хаљине.«

Употреба црног одијењања при опијелима и парастосима у неким православним црквама (нпр. у Русији и Митрополији карловачкој) свакако да је настала импортирањем са запада, као што су оданде пренесени и други неки посмртни обичаји, нпр. метални вијенци на самртнички одар. Православна црква никада није узаконила употребу црног одијела при опијелу и парастосу. За ово у богослужбеним књигама нема никаквих прописа. Устав црквени прописује облачење црног одијењања само у вријеме св. четрдесетнице и то у седмичне дане осим суботе, недјеље и Благовијести; затијем у дане страсне или велике седмице, осим литургије на велики четвртак. (По пракси карловачке Митрополије служи се у црним одеждама и на задушнице, при парастосима и опијелима. Види:

Типик Николајевића. 1892. стр. 7. — Слична је пракса и у Русији од времена Петра Великог, када се по примјеру западном почеле употребљавати црне одежде. В. Русск. Вѣст. 1897. г. чланак Георгијевског »Црне одежде«). Така је пракса и данас на истоку у православним црквама. И у старој се цркви истина при извјесним случајевима употребљавале црне одежде, о чему нам свједочи и тропар на велику Суботу *другој статији*: »слѣпіи кѣбѣ и мёи полѣкіи Сіи, ракомъ благорадѣмнымъ шкрадокрыёа, ніи къ чернымъ одежды облачитіа« (Зборник Живковић-Живановић. Стр. 470). Могле су према овоме црне одежде бити врло рано у литургијској употреби, већ у V-VI. в. и то не само на Западу, него и на Истоку, али у извјесним само случајевима горе означеним. Употреба црних одежди при опијелу и парастосу, с обзиром на идеални хришћански поглед на смрт, нема никаква оправдана основа. (Ц. В. 1886. 29; Соб. Д. В. 1897. 18; Новгор. Е. В. 1895. 3; Рук. д. с. и. 1892, 51; Сводъ *Ук.* и Замѣт. 1899. стр. 357; Булгаковъ: Наст. Кн. стр. 1255). К. Никольскій пледира за црне одежде, при опијелу и парастосима, осим у дане од Томине недјеље до Спасова дана односно Духова (в. К. Никольскій: »Пособіе къ изученію Устава« Спб. 1900. Стр. 73).

Хигијена и хришћанство.

(Наставак.)

III.

Ако је дух човјека тако тијесно свезан с тијелом, да што боље утиче на тијело, него тијело на све његове силе, то већ отуда истиче она природна посљедица, уплед које хигијена душе човјекове мора обухватати собом и хигијену тијела, као машине.

Само се по себи разумије, да се тијем не поништава хигијена тијела, као самостална грана знања.

Сви материјални процеси, који се извршују у њедрима машине нашега тијела, разумије се, подлеже више утиву материјалне енергије, него силама наше психике. Ма каквим необичним силама моје душе да владам ја, ипак, без утицаја чуда, не могу ја њима наситити моје тијело. За храну моја тијела неопходна је материјална храна, премда је несумњива и та околност, да моја психика може довољно снажно мијешати се и у чисто физиолошке процесе храњења, промјена њештаства тијела.

Коме нијесу познати случајеви из праксе живота, да, на пр. туга, жалост моментано одузимају апетит и код највећих лакомаца, а обратно, радост и весеље у расположењу човјекова духа потпомаже процесу варења и храњења.

У данашње вријеме у такој, рекло би се, материјалној области знања, као што је физиологија процеса варења и храњења, при изучавању многих појава у тој области знања физиолози су приморани били, у посљедње вријеме створити тако рећи своје врсте психологију варења, до таког ступња. Све појаве варења: раздоба на пр. пљувачке и других сокова потребних за варење, налазе се у одвисности од психичког рада.

И тако на основу реченога можемо извести овај непобитни закључак, да хигијена душе, будући да стоји у тијесној вези са хигијеном тијела, има, заједно с тијем, у многом погледу тијесну везу не само с моралом, него и са религијом.

Ја сам већ прије казао, да хигијена иде по једној стази упоредо с моралом, с основним заповиједима хришћанске религије.

А сад ћу се потрудити да ту тврдњу докажем, што је могуће очигледније Почнимо с питањем о храњењу организма.

Одавно је у науци утврђено мишљење, да је за човјека здрава храна она, која му је потребна за одржавање сила и способности за рад, да су плитки тањири са свима могућим гастрономским одличјима штетни по здравље.

Исто је тако доказано, да прождрљивост и пијанство уздрмају организам, трују га отровом преситости и алкохола. Доказано је, да умјереност у јелу и пића више периодички пост не само нијесу штетни по здравље психо-физичке организације човјека, него су пића више корисни. У задње вријеме с великим успјехом употребљују љекари метод лијечења многих болести воћем и плодом, као овим храњивим средством, којим су се хранили многи хришћански подвижници, који су с таком храном доживјели 100 и више година!

Јасно је, да с те стране хигијена не само не протуслови религији, већ пића више подржава њезина начела.

Прелазећи на питање о хигијени сполне функције човјека, ми исто тако видимо, да савремена наука никако не оправдава не само разузданости, већ пића више ни злоупотребу супружких одношаја. Наука у томе погледу не само не осуђује сполну уздржљивост, већ пића више доказује корист њезину, а нарочито код младих људи, који још нијесу окусили отрова разузданости. А чини се да су недавно љекари приписивали многе болести сполној уздржљивости!.. Јасно је, да и у томе питању иде наука једним путем с моралом и заповиједима религије.

Што се тиче хигијене духа, то у томе погледу прописи те хигијене још боље потврђују нашу тврдњу, да хигијена, морал и религија нијесу међусобни непријатељи, већ савезници у борби са свима могућим страстима човјековим, почевши од самих малих, сличних гордости, таштине, зависти и т. д.

Па заустављамо се макар код гордости.

Религија и морал сматрају гордост »мајком свију порока«. Но и хигијена духа особито се негативно односи према томе највећем пороку човјеће душе.

Прије свега несумњиво је, да гордост од једанпут убија сво богатство духовног живота човјекова. Она од једанпут убија љубав у свима њезиним појавама, јер она и јест моћнији израз егоизма човјекова. Осим тога, гордост је не само отров срца човјећега, она је, осим тога, отров ума, помрачујући често у њему тежњу к истини.

И у самој ствари у области умнога живота човјекова, у области знања гордост рађа фанатички догматизам, вјеру у апсолутну силу разума човјекова, не гледећи на јавну наивност такове вјере. Тако, представљајући себи покрет филозофије и науке за сав историјски живот човјештва, примјећујемо, да је гордост у сфери филозофске мисли породила, прије свега, рационализам, који се показао пред судом тријезне филозофске критике немоћним у свима областима човјећега знања, не искључујући ни саме етичко-религиозне области. За рационализамом, као судбоносна попљедица његова, јавља се пантеизам, који је исто тако, пао не одржавши се под ударцима дубоке филозофске критике.

Резултатом пантеизма или консеквентним извађањем његове филозофеме, појавила се метафизика материјализма с његовом наивном вјером у правилност

тврдњи спољашњих органа чувства, с његовом слијепом вјером у материјалистичку догматизам.

Немогућност материјалистичкога догматизма за лекаре паразила се врло карактеристично у савременом облику такове тачне области знања, као што је посебна физиологија органа чувстава, која сва у цијелости почива на идеалној филозофији Канта. У самој ствари, и такав корифеј физиологије и физике, као што је Хелмхолц, користио се филозофијом Кантовом, као *јевристичким* принципом.

А што се тиче немогућности метафизике материјализма у осталим областима знања, почињући од тачних позитивних наука и свршујући са хуманитарним наукама, не говорећи већ више о етико-религијозној области, то је свуда на свима позицијама његове бојне спреме нанесен њему смртни ударац!

Најпослије резултатом метафизике материјализма показује се, као судбоносна пошљедица његова, жалосни песимизам с његовом проповиједи о свјетској тузи и утопијским сањаријама, да би по човјечанство било боље уништити земљу, да се прекрати на њој сваки живот. Тај болесни taedium vitae песимизма јест потпуно достојна његова казна, осуда човјечјега разума за његову гордост У самој ствари, ми видимо сад тужне и до крајности жалосне резултате те чудне филозофије. Човјек под њезиним упливом разочарава се у радостима живота, у самом себи и својим умно-наравственим силама. Он тражи не живот, већ смрт! И то је савремени бучни, грозничави живот с његовим тражвицама једино ради животињских интереса, ради златнога телета и грубочувствених наслада, цио тај вијек растројене живчане системе људи с оном ужасном статистиком самоубијстава, вијек жељеза и бромних препарата јест дивна илустрација и демонстрација резултата гордости људске, његова егоизма и животињства!...

У сфери чувстава пораћа гордост раздражљивост, скроз и скроз досадно расположење и уопће понижени чувствени тон. Ма како да се заноси гордељивац он у самој ствари никако није умирен за своје чврсто, егоистичко ја, за своје сталне животињске интересе. Његова живчана система због тога, очевидно, мора страдати, што се не може у своје вријеме да покаже у опће на тјелесном здрављу гордељивца.

Што се тиче воље гордељивца, сужен је њезин рад до крајњега minimum'a. Она је сва управљена само на самога гордељивца. Његово »ја« и јест његов Бог.

(Свршиће се).

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Пријелаз у православље. У Бихаћу у мјесецу децембру (19.) прошле г. прешла је из римокатоличке вјере у православну Јозефина рођ. Критнер са њезина два сина Владимиром и Миланом. Исто тако прешао је из евангеличке вјере у православну Франц Печенка судски тајник у Бихаћу. Чин пријелаза обавио је прота Бихаћки Коста Ковачевић са свештеником Стеваном Ковачевићем из Приткоте, а као свједоци тога св. чина били су Витолд витез Заржицки, судски тајник код окружног суда у Бихаћу и госпођа Јока Крецо из Бос. Петровца. Дао Бог,

да нови синови свете православне цркве нађу довољно духовне утјехе у спасоносној науци њезиној, и да их благослов Божји вазда прати на путу у њиховом новом духовном животу.

У Митрополији Карловачкој.

Стање црквено-просвјетних фондова у Карловачкој Митрополији. Како званични орган српске Карловачке Митрополије »Српски митрополијски Гласник« приопћује издато је крајем 1903. године за црквене потребе 313.432·02 круна, и то на дотације епископа (бачки, темишварски, вршачки, горњокарловачки, будимски и пакрачки) 159.000 К, на субвенцију свештенству 98.885·02 К, на оправку цркава 55.547 К, на просвјетне циљеви: богословију, препарандије у Сомбору, Г. Карловцу и Пакрацу и на више дјевој. школе у Панчеву, Н. Саду и Сомбору, на гимназије у Н. Саду и Карловцима и на друге просвјетне сврхе: 351.317·04. Укупна сума доходака изнашала је 1,344.816·54 круне, а издатак 1,148.190·88 К, према томе вишак је био у г. 1903: 196.625·66 круна.

Књижевна прослава. Познати и даровити књижевник српски г. *Бранислав Ђ. Нушић* управитељ српског народног позоришта у Н. Саду прославио је на најсвечанији начин дана 25. јан. (7. фебр.) т. г. 25. годишњицу свога књижевног рада.

Буковинско-далматинска Митрополија.

Епархијска скупштина у Задру. Његово Преосвештенство гос. епархијски епископ задарски *др. Никодим Милаш* сазвао је за 17. фебруар о. г. епархијску скупштину. Скупштини су присуствовали редовни и почасни чланови консисторије, професори богословије, сви окружни протопрезвитери, настојатељи епархијских манастира и неколико парохијских свештеника.

У краљевини Србији.

Црквено административна подјела краљевине Србије. Православна црква у краљевини Србији имала је у 1903. г. 5 епархија, 19 протопрезвитерата, 52 намјесништва, 901 парохија. 59 капеланија, 346.718 домова са 2,448.193 православних душа.

Основне школе. Крајем 1903./4. школске године било је у Србији свега 1263 основне школе и то мушких 1093, а женских 170 У тијем школама радило је 22 5 наставника и то 1349 учитеља и 856 учитељица. Ученика је било свега 106.760, и то 84.779 мушкараца и 21.981 ученица.

Нови Академици Краљ Срп. Академије. На главном годишњем скупу С. К. Академије о. г. изабрани су сви нови чланови: др. Богдан Гавриловић проф. Вел. Школе за редовног члана, а Матија Мурко, проф. Градачког свеучилишта, др. Драг. М. Павловић, Слободан Јовановић, Живојин Перић, др. Станоје Станојевић, професори Вел. Школе, Влахо Буковац, управник чешке сликарске Академије у Прагу и Љубомир Бабић-Ђалски, хрватски књижевник — за дописне чланове.

Број свештеника мирског реда по годинама службе:

епархија:	од 1—5 г.	5—10.	10—15.	15—20.	20—25.	25—30.	30—35.	35 —	свега.
биоградска	29	54	39	26	44	42	17	45;	296.
жичка	14	23	20	22	14	29	11	21;	154.
нишка	27	44	20	25	19	64	32	70;	301.
тимачка	8	16	13	10	18	7	6	25;	163.
табачка	17	19	8	15	9	17	10	22;	117.
Свега:	95	156	100	98	104	159	76	183;	971.

У Русији.

Број руских епархија. Са промјенама, које се у прошлој години догодиле броји руска црква на почетку 1905. године 64 епархије, не рачунајући ту епархије грузинског екзархата: Имеританску, Мингрељску и Сухумску. Овим епархијама стоје на челу 3 митрополита, 14 архиепископа и 47 епископа. Уз 31. епархију постоје викаријати на броју 44. (у прошлој години крајирана су 2 нова викарства: Брукљински као 2. викаријат Алеутске епархије у Сјев. Америци и Серпуховски као 4. викаријат Московске епархије). Само је викаријат Глазовски (епархија Вјатска) остао крајем године вакантан. Осим тога су 2. епископа и то: Ревељски Николај и Переславски Инокентије начелници руских духовних мисија у Јапану и Кини. Умировљених има 17 епископа. Према томе је крајем 1904 г. укупни број руске јерархије износио 129 митрополита, архиепископа и епископа.

Књижевне биљешке.

— Са почетком ове године почео је у Риму под уредништвом *P. G. Bonaccorsi* да излази нов мјесечник под надсловом »Rivista storiko-critica delle science theologiche« (Roma, libr. Bellacoe Ferrari, Piazza Capronica 102). Овај ће лист обрађивати питање из библијске критике, црквене историје, историје догматике, литургике, патрологије и црквене археологије. Систематично богословље, као и практично богословље у ужем смислу неће бити обрађивано. Прва свеска доноси два чланка на пољу библијске знаности: L' ispiratione divina nell' antico Israele (још недовршен чланак) од *U. Fracassini-ja* и чланак: *Chi erano i Magi?* од *Bonaccorsi ja*, који расправљајући ово питање до тога закључка долази, да се о домовини и звању ових Мага (Мт. II. 1) неда ништа сигурно испоставити, до ли једино то, да нијесу из Палестине и да су по свој прилици били свећеници Зороастрови из Персије. Осим тога налази се у овом мјесечнику чланак: *I. Paterini in Firenze nella prima meta del secolo XIII.* Доноси даље овај лист критичан преглед о најновијим радњама на пољу историје црк. старина, разне биљешке и доста прегледну библиографију из области библијског богословља. Као сарадници овога мјесечника су познати талијански научници: Amelli, Buonaiuti, Franchi dè Cavalieri, Genocchi, Marucchi, Mercati и Semeria.

— D. Albert Hauck издаје треће издање »Realenzyklopädie für protestantische Theologie und Kirche« (Leipzig, J. C. Hinrichts) Недавно је изашла 151/152. свеска са овим садржајем: Presbyter, in der alten Kirche (H. Achelis), Presbyter, seit der Reformation (E. F. Karl Müller), Presbyterianische Allianz (Brandes), Pressensé (Lachenmann), Preussen, Einführung des Christentums (Tschackert), Priestertum im A. Test (Köberle), Priestertum in der christl. Kirche (Hauck) Priscillian (Lesius), Probabilismus (Zöckler), Propaganda (Sehling), Prophetentum des A. Test (v. Orelli), Prophetentum im N. Test (Burger), Proselyten (v. Dobschütz), Prosper v. Aquitanien (Hauck), Protestanten Verein (Mehlhorn), Protestantismus (Kattenbusch, недовршено). Цјелокупно издање износиће око 200 свезака по 1 марку (1 К 20 пот.).

— У Боргијанском музеју (Museum Borgianum) у Велетри чували су се драгоцјени одломци коптског превода под именом »*Codex Borgianus*«. Касније

су ови одломци пренешени и смјештени у библиотеку римске пропаганде, а данас се чувају у библиотеци Ватиканској. Већ са 18. вијеком чињени су покушаји, да се ови одломци опишу, како би се на тај начин могао саставити стари пријевод Библије на коптском језику. Највећега успјеха у том предузећу постигао је кардинал *Чијаска*, који је средио текст и издао књиге ст. Завјета у двије свеске год. 1885.—1889. под насловом: *Ciasca, Sacr. Bibl. fragm. Copto-Sahidica Mus. Borgiani, Romae* 1885.—1889. Покушај његов око сређивања текста Н. Завјета довршио је крајем прошле 1904. год. калуђер августинског реда *Балестра* и штампао га у римској типографији Полиглота. – Коптски пријеводи, који су се појавили на три египатска дијалекта: сахидском, мемфијском и басмурском, потичу најкасније из III. вијека или бар крајем II. вијека. Између овијех коптских пријевода најранији је — по свој прилици — онај на сахидском дијалекту (исп. Westcott and Hort, New. Test. II 85).

Разно.

Хришћанство у Помпеји. Приликом откопавања града Помпеји, кога је Везув засуо 79 г. по Христу нашли су археолози на једној табли натпис: *Avdi Christianos*. Према овом натпису било је већ Хришћана у овом граду, прије него га је Везув затрпао.

Археолошки проналасци у манастиру св. Саве у Риму. При најновијем ископавању код цркве зване *San Sabe*, на остијском друму, недалеко од капије св Павла, нађен је један врло интересан образац И. Христа, у облику Доброга Пастира, израђен у мермеру. Осим тога откопане су и келије са неколико реликвија и светитељских ликова.

Колико душа живи у Индији По енглеском попису од г. 1901 живи у Индији на простору 1.254.612□ енглеских 317,458 190 душа од којих су хришћани: 2,923.241, а од тога броја отпада на урођенике: 2,664 313. Сравњивањем овијех бројева са пређашњим пописима излази, да је хришћанство у Индији од г. 1875. прилично напредовало, те је број хришћана према оњем броју становника доста брзо порастао.

Број кардинала у римској цркви Кардиналска колегија у римској цркви броји данас 61 члан, од којих су 5. кардинали-епископи, 48. кардинали-презвитери и 8. кардинали-ђакони. По народности су: 37 Талијани, дакле већи дио, а на остале народе отпада 24 и то: у Аустро-Угарској има их 5., у Њемачкој 3 (од ових је 1. у Риму), у Француској 6. (1. у Риму), у Шпанији 5 (2 у Риму), у Португалији Белгији, Ирској, Сједињеним Државама и у Аустралији по један. 30 кардинала живе у Риму, а остали на својим епархијама ван Рима.

Нове књиге и листови.

Гласник православне Цркве у Краљевини Србији Лист за богословску науку, књижевност и црквени живот. Година VI. Свеска 1. Издање св. Архијерејског Сабора. Власник: Св. Архијерејски Сабор. Уредник: Стеван М. Веселиновић. »Гласник Православне Цркве« излази у месечним свескама од 4 штампана табака на више.

Цијена ван Србије на годину 12 франака у злату. Београд. Штампарија »Талетова.« 1905.

Богословски Гласник. Часопис за православну богословску науку и црквени живот. Год. IV. уредник: архимандрит *Иларион Зеремски*, професор богословије. Књига VII. Излази у мјесечним свескама. Цијена листу за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на год. 12 К. Сремски Карловци. Срп. Манастирска Штампарија.

Церковный Вѣстникъ Годъ. XXXI Издаваемый при с — петербургской духовной Академіи. Еженедѣльный журналъ. Съ ежемѣсячными книжками прибавленій. Редактор професоръ спб. дух. академіи свящ. *А Рождественскій*. Годова цѣна за »Церковн. Вѣстникъ« и »Христ. Чтеніе« съ приложеніемъ »Твореній св. І. Златоуста« въ переплетѣ 14. р

Церковныя Вѣдомости. Годъ. XIII. Издаваемыя при святѣйшемъ правительствующемъ Синодѣ. Еженедѣльное изданіе съ прибавленіями. Редакторъ протоіерей *П. Смирновъ*.

Мала Библиотека. Уредник: Ристо Кисић. Власник: Издавачка Књижарница Пахера и Кисића. Број I. Година VII. Свеска 91: *Драгутин Ј. Илић*: Приповетке. Св. I. Мостар 1905. 16°. Стр. 82. Свеска 92: *Јеремије Обрадовић-Каранић*: Српске народне приповијетке. 16°. Стр. 76. Као прилог »Мале Библиотеке« иде »Прегледа« број I. II. год. III. Уредник: Ристо Кисић. Цијена је »Малој Библиотеци« са њеним »Прегледом« и осталим прилозима за претплатнике 6 круна годишње. Ван претплате свака појединa свеска 30 пот. Издавачка Књижарница и штампарско-умјетнички завод Пахера и Кисића у Мостару.

Народна Библиотека Браће Јовановића. *У данашњем броју доносимо* као прилог »Источнику« оглас Књижаре Браће Јовановића у Пančеву, који су својој »Народној Библиотеци« смањили цијену са 31 фор. и 50 н. *на само 10 кр.* Ову ваљану збирку. у којој су заступљена дјела како српских књижевника тако и најзнатнијих страних писаца, свакоме најтоплије препоручујемо.

Српски Сион. Год. XV. Званичан лист православног српског Архијерејског Синода митрополије Карловачке. За духовне, црквене и јерархијске ствари. Уредник *Димитрије Руварац*, протојереј. Издање и штампа: Српске Манастирске штампарије у Ср. Карловцима. »Срп. Сион« излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, а на по године 4 круне.

Српски Митрополијски Гласник. Званичан орган за народно црквене аутономне послове. Год. III. За уредништво одговара *Матија Косовац*, народно-црквени автономни статистичар. Наклада Саборског Одбора »Срп. Митропол. Гласник излази сваког 1. и 15. дана у месецу на целом табаку. Цена му је 5 круна на годину. Српска Манастирска Штампарија Ср. Карловци.

Бранково Коло.. За забаву, поуку и књижевност. Власник и уредник: *Паја Марковић Адамов*. Год. XI. »Бранково Коло« излази у Срем. Карловцима сваког четвртка Цена је листу за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 10 кр. Из Босне и Херцеговине прима претплату Књижарница Пахера и Кисића у Мостару.

Босанска Вила. Лист за забаву, поуку и књижевност. Год. XX Власник и уредник: *Никола Т. Кашиковић*. »Босанска Вила« излази у Сарајеву два пута мјесечно, сваког 15. и 30. Цијена је за све крајеве на годину 8 круна.

Српска Домаја. Лист за забаву и поуку. Год. III. Главни уредник: *др. Жарко Миладиновић*, одговорни уредник: *др. Никола Бурбевић*. »Српска Домаја« излази два пут у месецу, сваког 1. и 15. Цена јој је 4 круне годишње. Власник: Деоничарско друштво »Рад« у Руми за издавање српских књига и новина

Просвета. Орган пријатеља српске народне просвете. Уређује: *Јов. П. Јовановић*, учитељ, уз сарадњу пријатеља српске нар. просвете. Власник: *Милутин Николић*, учитељ. Излази сваког 10., 20. и 30. у месецу. Цена је листу за иностранство на год. 7 франака. Штампарија Радивоја Јовановића. Крагујевац — Србија.

Голуб. Лист за српску младеж. Год. XXVII. Уређује *Јован Благојевић*. Издаје књижарница. Мил. Каракашевића. »Голуб« излази сваког 1. и 15. Цена му је на годину 3 круне. Штампарија Ф. Битермана и Сина у Сомбору.

Доброслав М. Ковачевић. Живот и рад свештеничког кандидата и свештеника по Пјевницком и другим писцима израдио *Доброслав М. Ковачевић*, свештеник и професор. Стр. 136. Цена 2 дин. Београд. 1904.

Јавне захвалности.

Госпођа Марица Смољанић, посједница у Прачи, даровала је друштву »Просвјети« четири куће, хан и ливаду, звану »Кланичиште«, све у Прачи у вриједности око 30.000 круна и тако је постала велики добротвор друштва »Просвјете«. Главни одбор друштва »Просвјете« сматра за веома пријатну дужност, да се госпођи Марици Смољанић од снег срца захвали на овоме племенитом дару. Ово је већ четврта велика добротворка друштва »Просвјете«, која своје имање оставља за васпитање младежи Народ, у ком се у овако кратку времену појављују оволики добротвори, може мирне душе гледати у своју будућност.

Госпођа Марица Смољанић није могла наћи љепшега начина да овјековјечи име своје и свога супруга Паје. Захвалност младежи, која ће се њезиним имањем васпитати, најљепша је молитва пред олтаром Свевишњега.

Још једном срдачна хвала великој добротворци.

У Сарајеву, 27. јануара 1905.

Предсједник:
Др. Васиљевић.

Тајник:
Шћепан Грбић.

Висока земаљска Влада за Босну и Херцеговину у Сарајеву и по трећи односно и по четврти пут (види »Источник« од године 1900. број 20 страна 318 и од године 1902. број 16 страна 402) сјетила се је наше сиромашне цркве, пак јој је први пут својим цијењеним рјешењем од 9. августа 1902 год. број 119.133/II. поклонила један комад земље у површини од 100 (стотину) дунума а други пут у мјесецу августу 1904. год. новчану помоћ у износу од 300 (три стотине круна) у злату.

Стога нека је на тако обилатим даровима најсрдачнија захвалност Високој земаљској Влади испред свега српско-православног народа ове парохије.

У Лијешћу, 6. фебруара 1905.

Михајло Недимовић,
свештеник

Паво Максимовић,
предсједник црквене општине.

Читула.

† **Симеон Поповић** почасни прото, парох у Јелићима протопресвитерата приједорског, преминуо је 28. јануара (10. фебр.) 1905. Покојник је рођен 1831. године, свршио је основну школу, рукоположен је за ђакона 17. јула 1857. а за пресвитера 24 јула 1857., произведен за протојереја 14. јан. 1868., а одликован надбедреником 25. јула 1893. Бог му дао у рају насеља и вјечан му спомен у народу српском! Вѣчная память!

Разне биљешке.

Привредни рад и српска штампа. Улазећи у нову, 1905. годину, биљежимо са радошћу, да су нам и минуле године готово сви српски листови били од велике помоћи, јер су са много љубави пратили српски привредни покрет, доносили о њему чланке и расправе, обавјештавали су стално и загријавали српске читаоце за ону народну ствар. Нарочито помињемо ове српске новине.

»Нови Србобран« и »Српско Коло« (Загреб), »Трговачке Новине«, »Застава«, »Браник«, »Школски Одјек«, »Наше Доба« и »Женски Свет«, (Нови Сад), »Dubrovnik« (Дубровник), »Српски Глас« (Задар), »Цариградски Гласник« (Цариград), »Глас Црногорца« (Цетиње), »Српски Вјесник« (Мостар), »Србин« (Госпић), »Грађанин« (Панчево), »Родољуб« и »Српска Везила« (Вршац), »Бранково Коло«, »Нови Васпитач«, »Српски Митрополијски Гласник« и »Српски Сион« (Ср. Карловци), »Босанска Вила« и »Источник« (Сарајево), »Српска Домаја« (Брод), »Трговински Гласник« (Биоград), »Добротвор« (Митровица), »Омладински Гласник« (Беч), »Народни Гласник« (Вел. Кикинда), »Српски Пчелар« (Рума), »Србин« (Питсбург, Америка), »Слобода« (Сан Франциско, Америка), »Српско Коло« (Пуебло, Америка) и т. д. Исто тако и календари српски: »Календар Матице Српске« (Нови Сад), »Рад« (Рума), »Србобран« (Загреб), »Просвјета« (Сарајево), »Српска Зора« (Дубровник), »Велики Орао« (Нови Сад) и т. д посвећују стално и све више бриге упућивању на рад и привреду, једном ријечју: сва свјесна и права српска штампа тумачи све усијешније, да ни нама Србима нема спаса у очекивању туђе милости него у сложном, истрајном и смишљеном раду.

Ми срдачно благодаримо и овдје цијелој српској штампи на свесрдној помоћи, а она ће сигурно и у будуће са савјетом, расправљањем, обавјештавањем и задобивањем читалаца радити у томе благотворном правцу.

А српска је публика дужна, да српске листове претплаћује и чита, да српску књигу и просвјету помаже и унапређује — мјесто што се за скупе своје српске новце трује са много туђег ђубрета. Без вршења својих народних дужности, узалудно је сваком празно хвалисање и разметање, па и нама Србима.

Управа Привредника

(Друштво Привредник моли све српске новине, да ову бележку прештампају).

Званични огласи.

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број 298. 1—3.

Едикт.

Позива се овијем Олга Басрак рођ. Петровић из Бос. Новог, сада непознатог боравишта против које је муж јој Драгутин Басрак

обућар из Бос. Новог поднио код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу овом духовном суду своје боравиште пријави, да би се тако споменута тужба њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору заступати.

Управа српско-православне Митрополије Зворничко-тузланске.

Број 73 ех 1905. 2—3

Едикт.

којим се одсутни Петар Јовановић, тежак из Чакловића, позива да се до конца априла о. г. лично или писмено овој митрополијској управи пријави и своју одбрану у поведеном брачном процесу са његовом супругом, Смиљом рођеном Митровића, из Чакловића, лично преузме, или себи замјеника назначи, пошто ће се у противном случају истоме службено поставити заступником парох пожарнички, с којим ће се брачни процес спровести.

У Д. Тузли, 25. јануара 1905.

Управа српско-православне Митрополије зворничко-тузланске.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихачка.

Број 160 ех 1905. 2—3

Едикт.

Позива се овијем Петра Мартић рођ. Козлар из Српских Ситнежа, сада непознатог боравишта, против које је супруг јој Глиго Мартић тежак из Српских Ситнежа поднио код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу, овом духовном суду своје боравиште пријави, да би се тако споменута тужба с' њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору заступати.

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 31. марта 1905. Бр. 3.

ВЛАСНИК:
АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ.
УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихачка.

Постављење. Досадашњи администратор парохије Вијчани, у протопрез. прњаворском, свештеник и надзиратељ протопрезвитерата прњаворског *Коста Буковић* постављен је на молбу своју привременим администратором обудовљене парохије штрбачке у истом протопрезвитерату.

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број 403. ех 1905.

Свима протопресвитератским а путем ових и свима парохијским звањима.

Обзиром на то, што је конзисторијалном окружницом од 24. новембра 1894. бр. 2745 наређено, да се молбе ради подијељења дозвољивог архијерејског опроста од дотичних брачних сметња имају подносити према природи саме ствари путем надлежних парохијских звања забрањује подручном свештенству да упућује странке како то често бива да се саме непосредно обраћају овамо с' молбама споменуте врсте, а најмање је умјесно то обраћање самих странака овамо у брзојавним, за свако званичење неприкладним поднесцима и молбама.

Подручно свештенство имаде стога само имати ваада пред очима како горе споменуту наредбу тако и конзисторијалну наредбу од 6. фебруара 1897. бр. 643, којом се забрањују брзојавни поднесци

у опште епархијској власти, па поучавати народ сваком пригодом да се у разним духовним потребама, нарочито пак у женидбеним стварима и брачним споровима има обраћати овамо само путем свог надлежног свештеника, па наглашавати народу сваком даном приликом, да се нарочито на брзојавне поднеске странака у споменутим стварима овдје никакве одлуке доносити неће, јер се без свештениковог извјештаја у ствари доносити и не могу.

Из консисторијалне сједнице.

У Бањалуци, 25. фебруара (10. марта) 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број 450 ех 1905.

Свима протопресвитератским а путем ових и свима парохијским звањима!

Обзиром на то, што се често догађа, да подручно свештенство на адресе разних службених писама и званичних пошиљака својих не напише свега онога, што је односним у крјепости постојећим државним наредбама прописано, да на таковим адресама написано бити има, ако се хоће, да односна званична писма и службене пошиљке буду опроштене од поштанске пристојбе, која би се иначе за њих платити имала, услијед чега настају често сукоби између поједних свештеника и дотичних поштанских органа и даје се повода разним притужбама као и плаћању глоба за таква писма и пошиљке, упућује се овим подручно свештенство, да у смислу односних државних прописа, који у овој ствари вриједе, има адресе сваког службеног писма, које ужива опрост од поштанске пристојбе, ако се тај опрост хоће и да постигне садржавати осим осталог још и ово:

1. назив онога звања, које службено писмо шиље (српско прав. парохијско или протопресвитератско звање у Н.);

2. званични печат дотичног звања;

3. онај број уруџбеног записника, под којим је дотично службено писмо у уруџбеном записнику проведено;

4. назнаку *предмета,* о којем се пише у дотичном службеном писму (поднеску) нпр. у послу црквене управе, у женидбеној ствари итд.

Ово је један од таквих захтјева за адресирање службених поднесака и писама парохијских звања, да се у помањкању истог за дотични поднесак мора платити прописана поштанска пристојба. Стога се подручно свештенство нарочито упозорује на то, да овај захтјев

адреса пригодом одашиљања званичних писама свагда пред очима држати има;

5. назнаку „службено, просто од поштарине“, и ако ова назнака поред назнаке предмета не би неопходно нужна била.

Ова два пошљедња захтјева за адресирање службених писама свештенство обично замјењује у њиховој важности, придајући захтјеву под тачком 5, и не осврћући се на захтјев садржан под тачком 4, дочим је у ствари обратно имало бити и у будуће треба да буде.

Онај свештеник, чијом кривицом се буде морало и у будуће платити овдје односна пристојба за мањкаво адресирано каково службено писмо биће притегнут одавде на накнаду такове пристојбе и евентуално овдје плаћање глобе поштанском ерару.

Из конзисторијалне сједнице.

У Бањалуци, 3./16. марта 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број 350 ех 1905.

Свима протопресвитерским звањима Бањалучко-бихаћке епархије.

Услијед односне замолнице српско-прав. АЕМ. Конзисторије Дабро-босанске као власника листа „Источника“, од 17. фебруара 1905. бр. 161 позива се наслов, да упути све оне свештенике, који за лист „Источник“ у име предплате што дугују, да ту своју дуговину што прије подмире, пославши исту непосредно на: „Администрацију“ истог листа у Сарајево или уручивши ју наслову ради одашиљања на њезино мјесто опредјељења, да неби уводно споменута Конзисторија путем судским у овој ствари против немарних свештеника поступити морала.

Уједно ваља позвати све оне подручне свештенике, који предплате на „Источник“ за годину 1905. још уплатили нијесу, да исту без одлагања на споменути начин уплате.

Најпослије се упућује наслов, да пошаље што прије уводно споменутој Конзисторији попис свих подручних свештеника, у којем се има навести код сваког свештеника: име и презиме, пребивалиште и пошљедња пошта.

Из конзисторијалне сједнице.

У Бањалуци, 11./24. марта 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

НЕЗВАНИЧНО.

Дужности човјечије.

— **Силвије Пелико** —

преводи с руског *Бакон Косто М. Лучић.*

(Никшић.)

(Наставак.)

Глава VIII.

Љубав према отаџбини.

Све тежње, које људе међусобно вежу и које их чине благороднијима, племените су.

Циник, чији су назори погрешни и противни сваком високом осјећају, обично претпоставља љубави према отаџбини љубав према човјеку.

Он говори: „Цио је свијет моја отаџбина". Онај крај у ком сам се родио нема никаквог права на моју особиту љубав, због тога што се тај крај не може сравнити са другим крајевима, гдје се тако исто добро живи па и још боље.

Љубав према отаџбини није друго ништа него страшни егоизам, који је својствен навјесном кругу људи, и који им као основ служи, да све остало човјечанство мрзе.

Мој друже, немој се повести за том недостојном философијом; намјера јој је да човјека понизи, јер одриче његове врлине, и све што је узвишено назива сањарјом, глупошћу и сметенилом.

Није тешко говорити против сваке добре тежње и против сваке побуде, која служи на корист за опште добро, али таква логика заслужује потпуно презирање.

Цинизам човјека баца у прашину, а права га мудрост отуда извлачи; он тада вјерује и освештава љубав према отаџбини. Ми би могли казати да је цио свијет наша отаџбина; сви су народи чланови једне велике породице, која узроком свог великог обима, не може имати једног општег управитеља, али за то има опет једног врховног господара — Бога.

Проучавајући сва слична нам разумна створења, као чланове једне породице, ми се у опште морамо пријатније односити према свему човјечанству. Но било тако или било другојачије ипак постоји подјела човјечанства на народе. Сваки је народ — скуп људи, који је међусобно везан општом вјером, општим законима, обичајима, језиком, поријеклом, опћом славом, патњама и надама. Називати себичношћу тај заједнички осјећај интереса међу свијем члановима једнога народа, исто је тако као у часу гњева мрзити на родитељску љубав због

несугласице између оца и сина. Разумијемо да сваку истину можемо посматрати с разнијех страна, и да ни један племенити осјећај не треба да неразвијен остане, премда развиће једнога од њих може штетно постати. Без сумње је љубав прелијепо осјећање према свему човјечанству, али оно не треба да буде на штету љубави према свом роду; љубав према својој отаџбини несумњиво је прелијепа, али она због тога не мора омаловажавати љубав према човјечанству.

Тешко ономе, чије срце за својим братом, нити за узајамним поштовањем људи не тежи нити пружа помоћи људима.

Два јевропска путника сретају се у другој части свијета. Претпоставимо да је један из Торина а други из Лондона. Оба су они Јевропејци, и тај је назив довољан, да се међу њима другарска веза образује.

Ја бих још к ономе додао, да је плод родољубиве једнодушности а шљествено и похвалног надметања друг другу помагати.

За људе који на примјер друг друга не разумију будући да говоре различнијем језицима, тешко је вјеровати да их може спојити љубав према отаџбини, а међутим то је тако.

То су Швајцарци: једни из француског, једни из њемачког а једни из италијанског кантона.

Општа политичка веза која их чува, замјењује им недостатак општег језика; она их зближава и привољава да друг друга љубе, и да великодушним жртвама помажу добро отаџбине, премда нијесу један народ.

Другојачије видимо у Италији и Германији. У свакој од ових држава нација се образовала од различних народности и под упливом разнијех закона; али сви они говоре, или у крајњем случају пишу једнијем језиком, поштују заједничке претке, и поносе се заједничком књижевношћу; у њих су наклоности сличне као и заједничка тежња к узајамној помоћи, дружби и поштовању; међу њима постоји симпатична друштвена веза.

Љубав према отаџбини, односила се она на већи или мањи крај, свагда је једнако узвишена.

Нема ни најмање стране, која не би имала сопствену славу, књажеве, који су мање више утврдили њену власт, споменике историјских догађаја, лијепо уређене градове, какве год очигледне и поштовања достојне црте у карактеру своје народности; или људе, који су се прославили: политиком, науком или вјештином.

Није ли то довољно, па да сваки осјећа особито поштовање према свом родном крају, своме граду или селу?

Него, љубав према отаџбини не треба никад да нас доведе до таште охолости.

Зар смо ми дјеца ког му драго одређеног мјеста да мислимо, да се, љубећи нашу отаџбину, морамо с презрењем односити према другим градовима, провинцијама и народима?

Таква ограничена, завидљива и груба љубав према отаџбини, није само махна, него шта више велики и дивљи недостатак.

Глава IX.

Ко је прави родољуб?

У самој ствари ми тек онда љубимо своју отаџбину, кад јој у самијем нама дајемо такве грађане, којима се она може дичити.

Омаловажавање вјере и добрих обичаја, тако се мало подударају са истинитом љубављу према отаџбини, као и одрицање од дужности брачне вјерности са истинитом брачном љубављу.

Не вјерују човјеку, који говори о љубави према отаџбини, а омаловажава: цркву, светињу брака, пристојност и поштовање; то је подло и лицемјерство, и такав је човјек заиста рђави грађанин.

Прави друг отаџбине може бити само онај човјек, који сазнаје а с љубављу врши све своје дужности.

Родољуб нема ништа заједничког ни са онијем који ласка вишој власти, као ни са онијем, који јој је заклети непријатељ.

Био човјек у државној служби војник или чиновник његова цијељ треба да буде не лична корист, него част и добро његовог господара и народа.

Ако је он поштена личност, и треба да му буде највиша жеља част и добро његовог господара и народа; он не треба ништа да чини, што није сагласно са тијем добром, а обвезан је све могуће чинити, да би из свијех сила помогао томе добру. Он зна да у сваком друштву има злоупотреба, због чега је дужан тежити да их уништи, али ипак треба да мрзи оне који би их хтјели уништити насиљем па чак и крвавим дјелима.

Крвопролиће је најужаснија злоупотреба, која се не да поправити. Родољуб не потпирује никакав раздор међу грађанима, него по могућству ријечју и примјером стишавајући њихове неупутне тежње, упућује их на мир и попуштање.

Али кад устреба заштита отаџбини он престаје бити јагње, — он постаје лав.

Тада се он бори и побјеђује или на својој дужности умире.

Глава X.

Синовска љубав.

Поље твога рада почиње у породици. Родитељска је кућа прва школа врлине. Што можемо мислити о онима, који тврде да љубе отаџбину и поносе се са својим јунаштвом а у исто вријеме заборављају своју прву дужност — синовску љубав?

У срцу, гдје је савила гнијездо црна неблагодарност према родитељима, не могу се уживјети ни јунаштво нити љубав према отаџбини.

Чим се у уму малишана роди мисао о дому, сама му природа почне говорити: „љуби своје родитеље."

Нагон синовске љубави толико је јак да изгледа, да није потребно никако друго настојавање па да се она кроз цио живот одржи. Но, понављам, за све добре нагоне, потребно је силно подржавање воље.

Зар није дужан онај, који се поноси својом љубављу према Богу, отаџбини и човјечанству, његовати дубоко поштовање према онијем људима, преко којијех га је Творац човјеком и грађанином створио.

Отац и мајка су по природи наши другови, и њима смо обвезани за све што имамо, због чега је посве природно да смо према њима дужни његовати: благодарност, поштовање и љубав.

По гдје-кад се догоди, да нас редовни одношај са познатим људима привикне на непажњу у обхођењу са истима. Чувајмо се од сличне неправичности.

Онај који тежи за савршенством, треба да у свим својим дужностима показује извјесну пажњу и њежност.

Сасвим је неопростиво бити њежно пажљив ван своје куће, а у исто вријеме нељубазан према својим родитељима.

На учтивост и опхођење треба се из малена привикавати, поглавито у породици.

Многи од нас питају: „За што је ружно, ако се дјеца са својим родитељима слободно опходе?

Ето н. пр. родитељи знају да их дјеца љубе: што ће та сполашња учтивост, кад то постаје дјеци досадно, или бивају рђавог душевног расположења?

Али, ако ћеш се ти уздићи и изнад свега обичнога, ипак немој тако мислити; јер ако се слободно опхођење назива дрском немарношћу, ипак нема толико блиског сродства, у којем би се оно могло дозволити.

Онај, који се не може навикнути да буде у кући као и изван ње за сваког пријатан, који не може тежити врлини и поштовати човјека у самом себи а Бога у човјеку, прави је ништавац.

Само у спасању имамо право да починемо од похвалног старања, бити према свакоме добри и љубезни.

Синовска љубав, — није само дуг благодарности, него је такођер и неопходни дуг учтивости.

И у оном ријетком случају, ако човјек има недостојне поштовања родитеље, они ипак треба да високо у његовим очима стоје, као људи, који су му живот дали; за њега би била срамота, кад би се с њима немарно опходио или са потпуним презирањем.

У таквом случају, његова је пажња, коју им указује, и похвалнија, јер он ипак испуњава само закон природни, и исплаћује потребни дуг свом сопственом достојанству. Тешко ономе, који због какве погрјешке својих родитеља, постане судија њихов.

Кад ћемо, и коме ћемо моћи бити снисходљиви, ако такви не можемо бити у односима према оцу или мајци?

И дивље је, и неправо је поставити за стални услов синовској љубави савршенство и непогрјешивост родитеља.

Ми сви хоћемо да смо омиљени и уважавани, па зар смо свагда непогрјешни?

Шта више, ако се наши родитељи и удаље од идеала, ми се ипак морамо старати да их оправдамо, и да неминовно скријемо њихову неправичност од очију других, а да само испољавамо (истичемо) њихове добре особине.

Од таквих тежња наша ће се нарав облагородити; ми ћемо постати нежнији, а научићемо се да цијенимо и туђе достојанство.

О мој друже! често нека ти пане на ум жалосна мисао: ко зна да се брзо неће упокојити те поштоване сиједе власи, које ја сад видјех пред собом?!

Ах, док си још с њима, поштуј их, и олакшај им бреме живота њиховог. Не увеличавај жалост старости, ње је доста и без тога, но нека их твоје пуно љубави и пажње опходење оживи и развесели. За њу ће бити благотворан сваки осмијех, који ти изазовеш на њезиним увелим уснама, и свака радост, коју ти пробудиш у њеном умореном срцу, и на тебе самога сађи ће благослов, јер ће Бог свагда послушати молитве оца и мајке, које они његовом престолу узносе за свог благодарног сина.

(Наставиће се).

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић,* протопресвитер и кр. професор у Загребу.

(Наставак.)

12. Примјери љековите силе у св. тајни причешћа.

1. Мати св. Григорија Назијанзина, обољевши тешко, како прими божанствено причешће из руку свога сина, одмах оздрави.

2. Преподобном Епиктету, пресвитеру, довезе један чувени великаш своју кћер, петнаестогодишњу дјевојчицу, која бијаше три године узета (раслабљена), и замоли га да болесницу излијечи. Св. Епиктет помоли се Богу, помаза освећеним јелејем раслабљену дјевојчицу — и она онај час оздрави. За тим рече преподобни достојанственику: „Ако желиш, да у твојој кући не буде никакове болести, а ти се сваки дан причести са домаћима твојима божанскога тијела и крви Христове с чистим срцем".

3. Кроз св. тајне даје Господ нијемима говор. Св. Андрија, архиепископ критски, био је у дјетињству до седме године нијем, но, како с родитељима прими св. тајну, одријеши му се језик и стаде говорити: такова је сила св. тајна!

4. Кроз св. тајне даје Господ слијепима вид. Св. Јован посник, архиепископ цариградски, положио је на очи једном слијепцу частицу тијела Христова и рекао: „Који исцијели слијепца од рођења, Тај да исцијели и тебе", и он прогледа. Такова је чудотворна сила св. Христових тајана!

5. Дивиш се величини и сили божанствених тајана! пише кронштадски пастир о. Јован Сергијев. Старица једна, која бацаше крв, и страшно ослабила бјеше, не једући ништа, а причестивши се св. тајнама, одмах се стаде исправљати".

6. „Дјевојка, лежећи на умору, како прими св. тајну причешћа, одмах се стаде поправљати, јести, пити и говорити; међутим док је била изван себе, опесвијешћена, страшно се бацала и ништа није ни јела ни пила. Слава животворним и страшним Твојим тајнама, Господе".

7. „Неко бјеше болестан девет дана од ватруштине у желудцу и не могаше му одланути ни од каквих љекарија. Али чим се причести у девети дан ујутру св. Тајнама, још исте вечери оздрави и устаде с постеље болесничке. Причестио се он с тврдом вјером. Слава свемогућству, доброти и милости Твојој, Господе!"

8. Један чувени руски писац паде у тешку болест. Лијечник дође, пише он, доста рано, опипа бйло, прегледа језик и не рече ни ријечи. Ја га запитах, зашто неке пикњице, које се показаше на тијелу његову бјеху с почетка црвене, помодрише а сад поцрнише? — „Да, и ваш је језик већ сав поцрнио“, — одговори он. Изгледаше, да су ове ријечи довољне биле, он, одлазећи, застаде на вратима и рече гласно моме слуги и једному инжињеру, који се ту десио: „Не мучите га узалуд, не дајте му више медицине; ја мислим, он не ће зоре дочекати“.

За здравље боног одслужи се молбан. Затим се удостоји св. причешћа, на сами Крстовдан.

„Чим се то сврши, на једанпут ми стадоше оживљавати силе, без икакве медицине, за коју не хтједох ни чути...

„Са мном се догоди чудо, заиста чудо!.. Кад бијах већ код гроба и не падох у њ, бјеше то једино она воља, без које ни влас с главе људске не пада. Зар многи нису били за длаку одијељени од вјечности па су се ипак натраг повратили?.. Ја могу рећи, да сам измакао смрти...“

9. Наведимо најпослије чувену приповијетку из автобиографије И. В. Лопухина. „Неочекивани прелом болести к потпуному оздрављењу, треба описати. Сви они, који знају, како се дјеловање силе милосрђа Божјега кроз вјеру и умирење срца љубављу протеже и на физичку природу, заиста ће са задовољством и овај опис прочитати.

Од расхладе стаде ме, због непрестаног кашља, болети у прсима, и кроз неколико недјеља стаде ме трести грозница, сигурна претходница сушице, коју ми лијечници, између осталих мој један искрени пријатељ, отворено навијестише, умирујући ме једино тијем, да због одмакле добе моје могу још неколико година кашљуцати.

Оболио сам у ускршњем посту. Страсне седмице обичаваше наша породица сваке године постити за св. причест. Отац мој, због старости, не могаше ићи у цркву, већ се причести код куће. Због моје болести и ја сам се морао тада причестити код куће послије литургије.

На дан причешћа ја сам због болести дуже остао у кревету па силом устадох. Међутим ме наговараху да идем к оцу, у спаваоницу — да слушам правило. Све ме је то још више узрујавало. Одстојавши правило, одох у своју собу и стадох се облачити. Ја се журим, а камердинер мој није ми још ни воду за умивање приправио. Страшно се расрдих на то, псовах га. али га се не дотакох, јер ми још донекле говорило у мени чувство дуговремене љубави к њему и

пажње због врло добра владања. Но псовка моја била је тако увредљива, да би му ударци, заиста, лакши били. Он дрхташе, мијењаше боју у лицу. Спазивши то, осјетих на једанпут сву одурност мога поступка и, бризнувши у плач, падох пред ноге мога камердинера. Може се представити, какав је то призор био.

Сад ми јавише, да је дошао свештеник са св. дарима. Ја пријох, и ронећи сузе причестих се, причестих се заиста.

Испративши свештеника, легох да одаднем. Заспах за час и, пробудивши се, осјетих у тијелу мом таку топлину здравља, какове лијечници и не мислише да бих могао имати. Једном ријечи; ја се пробудих здравим.

Наскоро иза тога дође наш кућни лијечник. Опипавши ми бйло, зачуди се: „Ви сте сасвим здрави, говораше ми он: у бйлу вашем не само да нема ни најмањег трага грозннце, него је он тако чист и свјеж, као у најздравијега човјека. Ну, весели ме, додаде он, што су вам моји прашци помогли; ипак нагла промјена необична је".

Морам примјетити, да ми је он прописивао лијекове, али их ја узимао нисам, и све сам одавно већ одбацивао. На неколико дана пред тим узео сам један прашак и то баш од оних, који су, по његову мњењу били најбољи, али ми одмах навали крв на уста, и један лијечник, који ме је из пријатељства сваки дан посјећивао, савјетоваше ми да их више не узимам, јер могу ускорити штетне пошљедице моје болести.

На тај начин ја сасвим оздравих од смртне болести; само ме нека слабост држала цијело љето.

13. Казивања из живота св. пустињакâ и св. мученикâ, који свједоче, како су усрдно тражили да се причесте.

Тајна св. причешћа јест једно од најважнијих средстава у дјелу спасења. „Кроз њу, по ријечима св. Златоуста, постајемо ми једно тијело с Христом, сједињујемо се с њим, као тијело с главом, а крв је Њезина — спас душа наших; њом се омива душа, њом се кити, њом се загријава." „Ова се тајна зове причешћем, — говори св. Јован Дамаскин, — стога, што ми кроз њу постајемо причасницима Божанства Исусова; кроз њу се сједињујемо с Христом." „Као што је обични хљеб, што га сваки дан једемо, живот тијела, — говори св. Кипријан Картагински, — тако је и онај натприродни хљеб живот душе." „Ова трапеза — јест сила нашега спасења, снага ума, основ наде, нада спасења, свјетлост, живот"! кличе св. Јован Златоусти. (На I. Кор. бесј. 24).

Ево, на чему се оснива наше дубоко увјерење у високи значај св. причешћа.

Но при томе се наша мисао с тугом у срцу обраћа к оним многобројним хришћанима, који, држећи себе за ревнитеље старих предања, лишавају се тајанствене насладе у божанственој трапези. Како да не тужимо за таковима?! Како да не жалимо њихову врло опасну самообману: јер они мисле да ће се спасти, удаљујући се од извора спасења. Сироти! Они заборављају, да само *крв Исуса Христа, Сина Божија, очишћава нас од сваког гријеха* (1. Јов. I. 7), — они дакле, који не кушају тијела Његова и крви, не постају дионицима и очишћавајућих нас од гријеха крвних страдања и смрти Његове. *Заиста, заиста вам кажем,* — говори Господ, — *ако не једете тијела сина човјечијега и не пијете крви његове, нећете имати живота у себи* (Јов. 6, 53).

Па што наводе за своје оправдање ревнитељи древне побожности? Не усуђујући се одрицати високи значај тајни св. причешћа, обично се тјеше тајем, као да су се многи свети спасли, не причестивши се св. тајнама. Такови су веле они: Павле товејски, Марија Египћанка, Теоктиста и др.

Али, прво, било би с наше стране врло дрско сравњивати себе са великим подвижницима побожности; а друго, неправедно је тврдити, као да се наведени свети цијелога живота нису причешћивали. Ако се у животопису њихову и не говори јасно о њиховој причешћивању али то ћутање још не даје никаква права закључивати, да се они заиста нису причешћивали. Древни животописци имали су у виду да побуде у читаоцима ревност к нарочито — високим подвизима. Оно, што је у животу светих било нешто обично, исто су сви православни вршили, о томе, очевидно, није било потреба говорити.

Зауставимо се побожном пажњом на неким примјерима из живота светих, да очигледно видимо, како су св. угодници Божји, без обзира на то, што су њихова дјела била заиста висока, увијек настојали да се причесте св. тајнама. Наведимо најприје оне свете, за које говоре неки, да се *никада* не причешћиваху.

1. Ево што нам вели животописац за св. Теоктисту.

Ловац неки оде са својом дружином на пусто острово Парос, који је на Егејском мору, да лови звијери; на путу некако заостаде он иза њих. И гле, лутајући по пустињи, случајно се намјери на цркву св. Богородице, коју је зуб времена скоро порушио, и ушавши у њу, стаде се топло молити. Молећи се спази на земљи малу јамицу,

у којој се, осим воде, видјело зрно неке биљке, зване сунцокрет. По тима знацима држао је, да у полуразореном храму живи ма ко од светих, и одлазећи одлучи, да ће се у повратку још једном свратити овамо. За неколико дана, кад је већ довољно наловљено дивљачи, ловци се повратише кући, — а бјеху родом с приморске горе Еубеје. С њима оде и горенаведени ловац; али на путу он опет заостаде иза њих и као и прије уђе у цркву, да се помоли пресветој Богородици; при томе се надао, да ће видјети и онога светога, који је живио у тој цркви и хранио се размоченим у води зрњем сунцокретовим. И гле, за вријеме молитве угледа он на десној страни св. трапезе нешто налик на биљку, коју скриваше од страних погледа густа мрежа паучине. Премишљајући, шта би то могло бити, ловац прије и хтједе раздерати паучину, али на једанпут чује слаби глас: „Стој и не приближуј се овамо, јер сам ја жена, уз то без одијела!“ Поражен тијем, ловац не знађаше, шта да ради. Најпослије сабравши се духом, он одлучи да запита: „Ко си ти? и како живиш у тој пустињи?“ И опет чује глас из паучине: „Молим те, добаци ми одјећу, да покријем наготу своју, и тада, што ми рекне Господ, казаћу ти.“ Ловац, скинув са себе горњу одјећу, метну је на под и изађе из цркве и причекав мало, док женска не обуче његову одјећу, уђе опет у цркву и нађе ју на оном истом мјесту, гдје је била прије. То бјеше преподобна Теоктиста. Чуђењу ловчеву не бјеше граница. Павши у сузама на кољена пред ноге преподобне, замоли ју, да се помоли за њега и да га благослови. Она, иза трикратне молитве, обрати се к њему с овим ријечима: „Бог те помиловао, чедо; него ми реци, што те присили да дођеш овамо?“ Затим, рекавши, да га је сигурно ради ње недостојне упутио Господ да ју посјети, преподобна исповједи ловцу сав свој живот и најпослије додаде: „Али те само једно молим: ако до године прођеш овуда да ловиш, — а ја сазнам, да ћеш заиста доћи — Бог тако хоће, — понеси са собом у чистом сасуду част пречистих тајна Христових и донеси их овамо; јер од онога доба, како сам се преселила овамо у ову пустињу, нисам никада имала прилике да се причестим. А сада иди с миром својему друштву и никоме не говори за мене.“ Ловац, давши обећање, да ће тачно испунити њену жељу похити к својим друговима и оде скупа с њима кући. Прође година дана од овога изненаднога састанка. Ловци се опет скупише да лове звијери на пустом острву Парос. Њима се придружи и наведени побожни ловац. Но, спремајући се на пут, замоли од пресвитера частицу пречистих тајна Христових и, спремив ју у мали ковчежић, понесе је са собом. Кад је ловачка лађица пристала уз обалу, ловац,

о коме је ријеч, прије свега оде у цркву пресвете Богородице, гдје се спасавала преподобна Теоктиста. Спазивши блажену, паде на земљу и поклони јој се. Но она, пришавши к њему, рече са сузама: „Не чини тога, јер ти носиш божанске дарове.“ И затим, узев ловца за крај одјеће, подиже га са земље. Овај јој уручи ковчежић с божанским тајнама, а она, поклонив се до земље, прими га и, причестивши се пречистим тијелом Христовим, проговори умилно: „Сада отпусти слушбеницу Твоју, Господе, јер видјеше очи моје спасење Твоје, и јер примих у руке опроштење гријехâ, сада идем, камо ми налаже доброта Твоја.“ Рекавши то, она одаде хвалу и благодарност Богу, који ју удостоји да се причести св. тајнама и, благословив ловца, отпусти га с миром. Но, што се по том догодило? Кад је послије неколико дана ловац дошао опет у цркву пресв. Богородице, не бјеше св. Теоктисте више међу живима: она се преставила. На тај начин бјеше св. причешће — причешћем за умирућу, попутбина на исход душе. Ископавши одмах раку, ловац положи у њу мошти преподобне, а сам похити к својим друговима.

У овој проповиједци поучно је за нас то, да преп. Теоктиста, без обзира на своје велике подвиге, није држала сувишним причешће св. тајнама, напротив, она, као што видимо, моли ловца да јој донесе частицу тијела Христова, сматрајући себе лишеном тога великога дара, којега не могаше дуго година примити. Потреба причешћа св. тајнама за преподобну увеличала се нарочито још тијем, што се, како се види из ове приповиједтке, приближавао њој крај живота. А промисао? да ли је далеко од тога дјела? О, не! Промисао јој шаље баш такова човјека, који могаше бити достојним носиоцем најсветије тајне. Не примјећује животописац ужалуд, да је ловац био побожан човјек. Тако се сам Бог брине о томе, да људи, ма и на час смрти, не остану без причешћа св. тајнама Христовим. А колико гријеше послије тога они, који се самовољно удаљују од божанске трпезе, говорећи дрско, као да су за спасење довољна само добра дјела?.. Немојмо, браћо, бити такови! Приклонимо уши наше к ријечима наше матере цркве, која сваки дан, устима својих служитеља, зове нас да кушамо „од бесмртнога извора“. А сад се обратимо другим излагањима, која нам показују како су велики подвижници увијек ревновали за причешће св. тајнама. Поведимо ријеч о Марији Египћанки, која је својим великим подвизима стекла себи неувели вијенац славе.

(Наставиће се.)

Проповијед о талантима.

(Мојим ученицима.)

Мат. 25, 14—30.

Човјек стоји под законом развитка и усавршавања. У духовном и моралном погледу за човјека је напредовање и усавршавање управо дужност, која му се већ са рођењем поставља. То је позив и задатак човјечји. Јер и ако је човјек створен по образу Божијем, подобије Божје он мора да постигне радом и духовним вјежбањем. Оно се стиче и добија. И човјек стичући га иде свом моралном савршенству, високој сврси и одређењу, да будемо свети, као што је свет Господ Бог наш и савршени, као што је савршен Отац наш небески.

*

Сваки од нас добија од Бога у светом крштењу и миропомазању благодат Божју у виду различитих дарова. Наш је задатак те дарове развијати, усавршавати и умножавати. Из светог јеванђеља примјери су нам за то онај слуга, који је добивши од господара свога пет таланата радио марљиво и добио на ових још пет нових таланата, и онај други слуга, који је примивши два таланта исто тако мудро урадио. А које у животу тај ваљани човјек? Свакојако онај који не пропушта дана, а да на себи не види промјене на боље. Као што добар економ мудро располаже иметком и радећи умножава га и осјећа у раду задовољство, кад завршујући дневне рачуне види, да му посао и предузеће напредује из дана у дан: тако и он имајући на уму ону познату изреку, да не треба да прође дан без потеза, ако се мисли бити добар сликар, не пушта у немар дар Божји, који је у њему, него га развија и усавршава. И у науци и умјетностима, видите, до савршенства долази се дугим учењем и радом, па тако се исто долази и до моралнога савршенства. И овдје човјек мора радити без одмора, без престанка. Један застој само значи већ унатраг ићи. И кад би прошао који дан, да нијесмо за своје савршенство и напредак ништа учинили, требало би, да болно у души завапимо као онај добри цар: Пријатељи, дан сам изгубио! јер изгубисмо дан у ком смо могли што добро учинити за себе и околицу своју овдје на земљи и ондје у у царству славе Божје.

У друштву са људима овдје на земљи морамо бити корисни чланови друштва, живи и радини. На то нас побуђује осјећај захвалности према друштву. Јер који се може похвалити, да све што има, његова је рођена својина. Живот добијамо по Божјој милости од својих родитеља, те живот наш мора бити радост и утјеха родитељима. А биће то онда, кад нас виде, да сваким даном развијамо се у тијелу и

здрављу, у духу и премудрости Божјој. И наши родитељи живе у друштву, и друштву имају захвалити за хљеб, потребни за одржање себе и куће своје. Дакле дужни смо друштву враћати оно, што смо од њега посредно или непосредно добили за добро своје. Драги моји, нијесте сви синови богатих и племићских породица. Мање-више сви имате захвалити за образовање своје друштву, из којега сте изашли, и народу и цркви, којих сте синови и чланови. Кад вам друштво даје то је стога, да једном том истом друштву вратите. Народ, црква и држава жељно вас очекују, да по свршетку наука дођете у средину нашу и корисно радећи вратите племенитим добротворима све оно, што сте једном од њих примили. Није прави и истински син своје цркве и народа онај, који у беспосличарењу и љенчарењу проводи младе дане своје трошећи вријеме и скупе паре у заглупљивању и занемаривању својих сила, него онај, који темељно напредујући у знању и добром владању свом жури вратити се као свршен човјек и користан члан друштва, да врати оно, што је некад примао. Такве синове треба народ наш, такву дјецу благосиља света наша православна црква. Но противно опажамо у нашем друштву. Зашто тајити? да нам је друштво пуно немарних небрига, који проводећи дане у лијеном уживању и нераду за идеал свој сматрају немарно клатити се по улицама, отромбољити руке и ноге, погрбити леђа, навући јаку на мршав дугачак врат и пуштати да крај њих прохуји младост у неповрат. Грдна рана, што је овим пороком затрован велик дио наше омладине, која у нераду и дреждању по кавanама налази уживања, и већи дио свога живота проведе у беспослицама, него у раду спремајући се за друштво и јавност. Зато кад и дођу у живот и друштво, мјесто живих и истрајних радника добијамо младе странце, исисаних сокова, скрхане и сломљене воље. Какав ће бити, ако на тим млађим свијет остане?! Многи ће се од њих хтјети изговарати: „Ја нијесам ни од кога ништа ни добио, дакле не морам радити, нити имам враћати коме ништа. Све, што имам, добио сам од својих родитеља и старих, који су ми толико оставили, да за живот свега имам“. Но је ли оправдано оваково навиљавање неких, који проводећи дане у лијеном уживању и нераду затупе и постају живе цјепанице без осјећаја и радине снаге, који живе, да једу и не осјећају у животу никаквог узвишенијег уживања нан тјелесног и не разумијевајући и не поштујући дубоки смисао живота живе животињски. Ако их кадгод и видите у друштву, то ће бити прилика, гдје не имајући ничим другим новцем хоће другима да импонирају. Благо пак, које сам човјек није стекао, још није врлина, и богат бити још не значи бити први човјек. Много више вриједи

једна жива, радна снага, јер у њој лежи капитал, који се поуздано умножава, а његово богатство изложено је пропасти сваког дана. Осим тога, ако га човјек не употребљава корисно радећи и помажући друштву, цркви и народу и на тај начин враћајући народу, из којега се на таку богату висину уздигао, лежи на њему поред немара и нерада и штете, коју чини друштву, још и гријех незахвалности. Знате ли, како шаљиво и смијешно изгледа у друштву глуп и неагилан богаташ, који једино тијем се хвали, што је богата рода и кољена. Одузмите му само богатство, па ћете видјети, да је нико и ништа; остаће очерупан као она гуска, која се накитила пауновим перјем. Још ако је то перје покапано крвавим знојем сиротиње раје, губи и оно вриједност пред судом правде и морала.

Има још једна мана у нашем друштву, коју сам много пута опазио, а та је, да нам је друштво пуно људи, који се донекле труде и раде, али се брзо умore и застану на по пута. Покрај рођене сраmote: цилитнут' се — не погодит' циља, гријеше они и против друштва, јер да су истрајнији били, друштву би могли бити корисniји, него овако оставивши мегдан и оружје у по посла. Застрашени првим неуспјехом радије би окренули леђа и бјежали натраг. У рату би таки страшљивци добили куглу у чело, а друштво мора да трпи такве куканице, који се и шушњаве боје и извлаче се испод посла ријечима: „Не исправих ја криву Дрину!“ или говоре као некад Мојсије: „Ко сам ја, да идем Фараону и да изведем синове Израиљеве из Мисира?!“ Не поштујући снагу, која се скрива у њима, и не знају, да је Бог са њима у правди и истини, и да би чуда стварали, да им је воља само јача и смелија. Не ћу порицати, да често и само друштво било хотимично било нехотице меће запријеке човјеку радину, али оно је прави човјек, који умије раскинути ограде запријека, похрвати се са неприликама и неуморно радити до успјеха. Тако се напредује, тако се долази до славе. А често се и у животу обистињава, да се у истину они људи *над многијем постављају* и повјеравају им се велика и висока звања, који су у малом *вјерни* били. Вјерност та значи радиност и заузимљивост за посао, који нам је повјерен. Управо живот је рад и снага, која се увијек развија, не мирује, него буја из дана у дан. То је тај развитак и напредовање, да данас морамо бити даље, него што јуче бијасмо. Не вриједи ништа полован и површан рад и васпитање. Друштво треба у сваком послу и звању савршених и спремних људи, који ће у својој струци моћи много добра учинити, разбистрити још нејасне појмове и друштво повести новој ери и развоју. А како ће то учинити трбушари, који своју струку сматрају као краву музару,

која их млијеком и маслом храни? Достигавши тешком муком неки степен они се тромо зауставе на њему не мичући се више ни корак унапријед. Вријеме лети, догађаји се колутају као облаци дима, проналасци на пољу науке и умјетности множе се, живот вриједи, друштво се нагло мијења, а они гдје су — ту су. И једнога дана као Дон Кихот нађу се у сасвијем непознатом свијету нових мисли и погледа.

*

У овој тежњи човјековој око развитка и напредовања велику улогу игра *његова* воља, од које много зависи. Но ако ми као људи морамо много што-шта опростити људима често осјећајући и бол у души, кад видимо да се дивовска снага троши око ситница и незнатних ствари, гдје би се иначе могла чуда сварати — Бог друкчије суди од људи. Његова воља је над нашом. И ако се наша воља не мора испунити, Његова мора увијек! Јер човјек мора ићи за напретком још више стога, што је воља Божја, да будемо свети и савршени као Он, и што нам Бог даје дарове, да их умногостручимо. И доћи ће једном вријеме, кад ће се једном од нас тражити рачун, како смо се дарovима Божјим послужили и окористили. То је питање времена. У светом јеванђељу данас говори се: По дугом времену дође господар тијех слуга, и стаде се рачунати са њима. Биће то рачун не као кад ми опомињемо један другог, гдје се може и опростити, ако је когод погријешио у рачуну, него рачун строг и неумитан, гдје ће се са правом тражити од нас, што нам се повјерило. Тада ће Бог бити судија наших дјела и наших рачуна, а одмах уједно и даваљац награде за то. Тражиће се од сваког, да врати оно, што је добио, не једноставно онако, како је примио, него увеличано и умножено. Коме је много дано, много ће се и тражити од њега. Како ће и каква образа изаћи пред Судију они људи, којима је овдје на земљи много повјерено било, а они мјесто одговорности повјерењу и послу били су само најамници и кукавице. Хоће ли се моћи испричати једноставном ријечју немара свога: Господару! знао сам, да си тврд човјек: жњеш, гдје нијеси сијао, и купиш, гдје нијеси вијао; па се побојах и отидох и сакрих талант твој у земљу, и ево ти твоје. Зар Бог, који нас је из љубави створио и дао нам бесмртну душу са различитим даровима и великим одликама, зар он тврд човјек?! И зар он (без икаквог баш права) жње, гдје није сијао?! И зар купи, гдје није вијао?! Како ће ништавна бити исприка-та! Та Бог нам је душу дао, да чедо његово храпимо, развијамо и усавршавамо. И као што сваки родитељ пославши дијете на науку и трговину, занат или било коју струку жели, да му се син поучен и развијен, спреман и образован кући врати — тако и

Бог тражиће душу, коју нам је дао, развијену, племениту, усавршену. И како сваком дјелу човјека смрћу буде крај, гдје се више о поправци нема надати, несавјесни људи, који у немар пустише дар Божји, који је у њима, горко ће искајавати неразборитост и лакоумље своје. „Неваљалога слугу баците у таму најкрајњу, ондје ће бити плач и шкргут зуба!“ — тако ће загрмјети Господ, и муке паклене биће награда свим грјешницима и несавјесним људима. Велике муке осјећаће и од тешкога укора неумитне савјести своје, кад им се у дан онај у тој најкрајњој тами објелодане и изиђу на видјело пред очи недјела њихова: толико драгоцјено вријеме живота — утрошено у немар и беспослице; толики животни сокови и снага — учмали и закржљавили у тупој лијености; бити на висини и чистоти звања — па се витлати у грдилу људског безумља; толико добра моћи учинити и себи и другима — па упропастити и себе и друге. А напротив колика ће радост бити вриједних и савјесних праведника, који озбиљно схвативши задатак човјечјега живота провели су га неуморно радећи и усавршавајући силе своје, на добро своје и околине, у којој су живили. Радост њихова биће велика, кад при посљедњем погледу по свијету, у ком су радили, угледају рукосад свој, пун лијепа цвијећа и племенита воћа и плодова труда свога. Блажена и величанствена је смрт великих људи, који мирне и задовољне душе склапају очи за навијек, јер могу са светим апостолом рећи: Добар рат ратовах, трку сврших, вјеру одржах. Блажена је смрт праведника, јер им је приправљен вијенац правде, који ће им дати Господ у дан онај праведни судија. Блажени ће бити кад на путу моралнога усавршавања свога дођу до оне тачке блаженства, гдје ће у чистоти срца свога Бога видјети, највеће савршенство, узвишени Идеал свој. Ту ће бити награда за њихове труде, ту ће бити њиховом путу крај.

Тузла 1904. *Владимир Бобериħ.*

Једно те исто па опет није то.

(Тоже да не тоже).

»Американскій православный Вѣстникъ« — Іеромонахъ Арсеній.

С руског: *Л. Богдановиħ.*

(Осијек.)

Многоразличним а често пута нечасним начинима старају се унијатски попови, да задрже своје вјерне у крилу уније, сметајући им да се сједине са св. православном вјером. Једни између њих, не пазећи на истину, јавно нападају православну вјеру и цркву због њезиног тобоже протестантског учења, лажно свједочећи, да тобож' дјеца православне цркве не поштују Матере Божје, не при-

знају Христа за Бога, да то није ни вјера, но секта, која се одијелила од лутеранства, да православни за главу своју признају цара, па да је према томе и њихова вјера »цареславна«. Нама, православним пастирима, није тешко борити се с таквом дрском лажи и треба само, да когод из паствe лажљивих унијатских попова дође у православну цркву, па ће се одмах увјерити, да православна Црква и Мајку Божју поштива и Христа Господа признаје, а за цара се моли само, као за првог сина Цркве. И кадшто бива, да такав вјерни послије разноси врло успјешно своје упечатке међу једномишљеницима и приводи у крило православне Цркве читаве гомиле.

Друга категорија попова унијатских одржава до згоде, до времена (та не може увијек тако бити) вјерне своје око себе средствима, која су сасвим противна првима. Они трубе, да је унија и православље »једно те исто«, а кад се сједине с православљем, вјерни чине само промјену. Јер како се може, веле они, прелазити из православља у православље? Желећи да унију истовјетују са православљем попови унијатски указују на то, да је у православних и у њих богослужење једно, да се оно свршује на истом црквено-славенском језику, да су црквене књиге једне те исте: исти служабник и т. д.

Бранећи чистоту наше православне вјере и одличност њезиних обреда од унијатске цркве, држимо да је корисно да се задржимо на сравњењу књига унијатских с православним, и као што ћемо увидити, да није баш унијатство и православље једно те исто.

Узећемо нпр. унијатски служебник, проучићемо литургију Јована Златоустог и показаћемо, како је искварено оно, што православна источна црква чува у цијелости, као примљен обичај од старих времена.

Проскомидија. По чину, који је изложен у унијатском служебнику, свршује се проскомидија овако: »свештеник, спремивши се за велико свештенодјејство и измоливши себи помоћ одозго, одијаши у предложење (ка проскомидији). Ту умива руке (прије него се обуче), потом облачи свештене ризе«. Међу одеждама спомиње »наплещникъ«, који није познат у православној цркви (без сумње дар Рима унијатима), који се први облачи на рамена, а у ствари је то бијело платно и означава ране на плећима Исус — Христовима*). Обукавши се у свештене одежде приступа свештеник жртвенику и спрема хљеб и вино ради свршавања Безкрвне Жртве. Вади четвороугаону, из просфоре изрезану честицу (?) и меће је на дискос; на дискос меће звездицу и покрива дискос и чашу покровцима, кадећи предложене дарe«. — А где су наше просфоре, што их је примила православна Црква? Унијати их не примају. Сама »четвороугаона честица« није ништа друго, него једно између раније изрезаних подобија »православног Агнеца«, која се у већој количини чувају у дарохранилници, од којих се по једно сваки пут вади за литургију. Над том честицом унијатски свештеник и говори ријечи проскомидије, при чему се вода с вином не смијешна, него се улијева у чашу засебно при изговарању ријечи: Єдинъ ѿ копіймъ рекра ѣгш прокодѣ (затим улијева у путир вино, благосиљајући и говорећи:) и кгѣ изыдѣ кроѣ; (па благословивши воду улива мало у путир, говорећи:) и водѣ. У унијатском служебнику указује се надаље на честицу у част Пресвете Богородице, светих, честице за живе, умрле, но гдје су и одакле ће се

*) Све ово изваћено је из књиге: „Изъясненіе Божественной Литургіи“ — Ѳеодоръ Рѣшицкій катехетъ школы“ въ Самборѣ. 1893. года.

извадити? У књизи Рјепицкога »Изъяснїй Божественной Литургіи« то се рјешава просто: »приуготовивши св. Даре свештеник очита спомен Пречисте Дјеве Марије и светих, спомиње живе и мртве. А то значи, све се свело само на рјечи, а међутим, у истој књизи Рјепицкога читамо: »први хришћани обичаваху приносити пред литургију хљеб и вино; свештеник је од тога набирао најбољи хљеб и вино за свештенодјејство, а из осталих је хљебова вадио само по »малу честицу«. Православна источна црква и досада вади из просфора честице у част Богородице, светих, за живе и умрле, па зашто је унијатска црква прешла на »читање«? Да ли је она тако радећи сачувала право да се зове »грчкога обреда«? У литургији оглашених не налазимо у служебнику унијатском разлике од поретка православне цркве, сем само то, што су у унијатском служебнику при молитви код свакога антифона насликане руке, подигнуте у вис и заједно састављене, као што се то чини код римокатолика.

Литургија вјерних представља ове особине по унијатском служебнику. При возгласу: *їѡку да подъ держакою Твою...* обраћа се свештеник људима и ширећи руке говори: *миръ и прїимъ и ко кѣкки кѣкшкъ.* По тумачењу унијатских катихета чини се ово за успомену на то, »што се у најстарије доба хришћанско у том часу отварале царске двери, које су дотле биле затворене«. Штета, што унијатске катихете не додаду: »и као што се сада чини у православној цркви, од које нас је Рим откинуо својом унијом и која се држи обичаја и поредака »најдавнијих времена хришћанских«. Херувимска пјесма овако је изложена: *Нже хєрѹвїмы тайнѡ ѡбразѣщи и животворящей Трои҃цѣ трисѣтоу҃ю пѣснь приносящи, коѥждо нынѣ житиискоѥ ѿложимъ попечи҃ніе.* (Зашто треба само »попечи҃ніе« оставити, а не »коѥждо житиискоѥ попечи҃ніе«?) Но сама крупна и непомирљива разлика опажа се у главном моменту литургије вјерних, у моменту претварања св. Дарова. Унијатска црква учи, да претварање (пресуштаствљење) св. Дарова бива кад се изговарају рјечи: *прі҃имѣте, ѧдѣте, сі҃и єсть тѣло мое...* »При овим рјечима освећује се и претвара се хљеб у најсветије тијело Христово, а при рјечима: *піи҃йте ѿ нєго вси, сі҃и єсть кровь моа«* освећује се и претвара вино у најсветију крв Христову« — тако се тумачи у тој књизи Рјепицкога и тако гласи унијатски служебник. Нехотице се намеће питање: зашто су рјечи што даље слиједе и зашто нијесу уклопљене из унијатског служебника: *и єгдѣ сѣко хлѣкъ пи҃, чтнои тѣло Хр҃та твоегѡ; и єжи къ чашѣ пи҃, чтнѣе кровь Хр҃та твоегѡ...* и *прыложи҃къ Дх҃ѡмъ твоимъ Сватымъ*? Ето ту се и показује смјеса чистога Истока са исквареним Римом, испољавање римскога, а одржавање источнога само за приформу. Та промјена разајашњује и звоњење у унијатским црквама при проношењу рјечи: *прі҃имѣте ѧдѣте* и *піи҃йте ѿ нѡа*, дочим је православна источна црква сачувала само једно звоњење по претварању св. Дарова, о чему предаје и унијатски катихета ради већег протусловља себи: »св. црква одредила је, да се послије пресуштаствљења св. Дарова звони у велико звоно, да би се вјерни који не могу да присуствују на св. литургији, сједињили са вјернима, који се у цркви налазе и поклонила се Господу Богу«. Нашто писати једно, а чинити друго? Научени на такав поредак, унијати чак и тада, кад су се већ сједињили са православном црквом, не заборављају тако лако оно што су навикли те многи од њих при проношењу рјечи: *Твоѧ ѿ твоихъ* устају од клечања правећи шум и нарушавајући тишину у најсветијем тренутку.

Најзад мора се казати, да је и вријеме употребе преосталих св. Дарова, и сам поредак овога у унијатском служебнику сасвим други, и разликује се од

времена и поретка у православној цркви. Ево што је казано у унијатском служебнику: *У вријеме »Да исполнитъ сутъ наша«...* свештеник, ставивши св. чашу на илитону, открива је и поклонивши се дубоко, подмеће дискос, као најпре над св. чашу (?) и употребљавава св. Тајне. Тако исто ју вином испира, а вино му улива ђакон или служитељ (?) и испија испирање. Потом прсте обадве руке вином и водом над св. чашом (?) оправши и малим убрусом убрисавши, спирине из чаше испије«. И тако, сравњивајући унијатски служебник у тачкама што их наведосмо са служебником православним, није нам тешко да се увјеримо, да таква разлика лишава права унијатске попове да тврде, да је литургија, што ју они свршавају истовјетна с литургијом православне цркве, а тако исто и да су књиге истовјетне.

На прагу вјечности*).

С талијанског прерадио

— *Бранко С. Кириђ*, свешт. кандидат. —

(Фелдкирац.)

Отворите, отворите прозор, дижите завјесе: свјетлости хоћу... што више свјетлости.

Сви се пожурише да испуне жељу умирућег. Два унука потрче прозору и широм га отворе. Кћи и првенац са пажњом предгоше старца више јастука, жена му пак, која годинама није много заостала иза свога мужа, држала је његову једну руку, нежно је стискајући.

Весели и величанствени зраци сунца, продираху у собу, испунивши је свјетлошћу; један зрачак паде и на чело, на сиједе власи, мршаво и блиједо али мирно лице лежећег старца. Жудно је удисао свјеж ваздух, и гледао тамним очима, са благим осмијком на лицу.

— Како се осјећаш? — запита са осјетном радозналошћу стара пратилица његовог живота.

— Добро! одговори старац, окренувши се њој са љубазним осмјехом, само нека слабост, као неки сан ме обузима. . осјећам да ћу умријети.

Кћи му пружи у једној кашичици лекарију за оснажење; није могао све прогутати, но и то мало је било довољно да га оснажи за неко бар вријеме.

— Како ми је мило, што вас све видим, око мене сакупљене... сви од моје крви... све које још љубим у свијету!... Пријђите ми, пријђите: глас ми је слаб, стога хоћу да сви чујете моје посљедње ријечи.

Кад се сви сакупише око кревета, старац нежним гласом проговори: Бог је према мени премилостив био, дао ми је највећу благодат, коју нијесам смио ни молити од њега: да овако умрем, међу вама, при себи, без гриже савјести, без кајања за прошлост, без страха од гробне тишине и мрака; умријети без патње, преминути у овом добу, када старост постаје бескорисна и досадна за мене, а за друге живот; као када се угаси лампа, која је сав свој гас истрошила. Истина, да су ме патња и болови плашили, али сам и тијем унапријед измирен био са мишљу, да то по вољи и великој милости Божјој тако мора бити.

*) Писац овога чланка јесте познати талијански књижевник: *Vittorio Berzelo*. Оригинал је извађен из збирке тих најмрлих „*Semprevivi*" ријешника и књижевника, из „Biblioteca popolare contemporanea, Catania".

Стаде за један час; около стојећи мољаху га да се не напреже, али он само махну главом и са анђеоским осмејком на лицу настави: Пустите ме да довршим и као стари хришћани што су чинили, да се јавно исповједим: могу и морам, ради утјехе вама, који остајете, и ради пуоке ових младих, који су од моје крви и који ме слушају. Немам се зашто кајати, нити ме гризе савјест ради чега у цијелој прошлости мојој. Бога сам и ближње своје срцем и душом љубио, закону Божјем сам увијек послушан био, сваке свете недјеље и празника радо у цркву ишао, а у цркви на молитви сав свој ум и мисао на Бога управљао; пред својим духовником свагда сам се непритворно и искрено исповиједао и кајао, у црквом одређена времена се причешћивао; са својим сам задовољан био, а туђе никад дирао нијесам; не сјећам се да сам икад икоме зла учинио, да сам се икад својевољно и при здравој свијести против истине и правде огријешио. Све од дјетињег доба отац ме је поучавао правилу живота са светим заповиједима хришћанског морала: у сваком дјелу питај и слушај глас савјести. Ја сам тај глас слушао свагда, као син, муж, отац, грађанин, патриота и као човјек.

Да су одобравали и осјећали истинитост његових ријечи, видило се на свима, који су око старца стајали: очи свију бијаху свијетле од суза; са тужним осјећајем нежности и пијетета гледали су сиједу и поштену старину.

Послије мале почивке старац настави: Одавао сам дужно поштовање људима, али се нијесам никада прикланао људским слабостима и предрасудама, никада нијесам порицао истину а да тиме дођем до блага; веселило ме је указивано поштовање од стране суграђана према мени, али нијесам никада био горд због тога; савлађивао сам страсти, управљао сам мојим наклоностима, нијесам пакостио, нијесам мрзио, нити сам другом завидио; помагао сам колико год сам могао биједне; вас, који сте око мене окупљени, вас, који сте сва крв од моје крви и сада остављам, љубио сам свом душом својом.

Јецање свију присутних прекиде га. Жена његова, нагнувши се над руком његовом, коју је држала, обасипаше је пољупцима и сузама.

Не плачите, не плачите .. Сјећајте ме се послије, да... са осјећајем... молим вас, али без бола. Наш растанак неће бити дуг... Ја само прелазим из овог варљивог, биједног и тешког живота, у много бољи, мирнији, вјечни... свети живот... Оно вријеме, које још имате живити, ништа није према вјечности... Да... без бојазни се приближујем гробном мраку, који ће бити растјеран испред мојих очију божанском свјетлошћу. Све од мог дјетињства, поучен од оца и матере, имао сам васда вјере, и наде: вјере, да ми обдарени умом, тежњама и жељом за вјечности, нијесмо створени зато да живимо само неколико дана, већ да саевишња сила накнађује све аномалије на земљи, горе на небесима; и нада да ми, поштујући ту саевишњу силу за вријеме нашег земаљског боравка, можемо само награду очекивати на небесима.

Од дугог говора изморени старац клоне и заћута.

Како си? запита жена љубазно тихим гласом. Нијеси ли се уморио?

Са анђеоским осмјехом на лицу махне главом и одговори јачим гласом: Не... добро ми је... Осјећам нове снаге... Облак се разашао испред мојих очију. Видим свјетлост... велику... необичну... много јачу, чистију, животворну свјетлост, која надмашује нашу на земљи. Ах! на прагу сам вјечности... Осјећам је, схваћам, видим. Подиже ме... снажи... О свјете, о животе, у коме се дух мој толико борио усред густине материје... о сви ви, које љубљах, који сте били

узроком моје радости, о хвала ти Господе за моје земаљско биће. Збогом... остављам вас! Благословите ме у овом најсвечанијем тренутку, као што и ја вас благосиљам: благословите ме на вашег земаљског живота, који је само ропство наше бесмртне душе, и ја вас благосиљам са прага смрти.

Не остављај нас, рече жена са болом у души. Благослов је за нас твоја присутност... Шта ћемо ми без тебе?.. Како ћу ја послије 40 годишњег заједничког нам живота? Плач је прекиде у говору. Старац, са светитељским изразом на лицу заврши: Наш растанак је само привремен, а послије ћемо вјечито заједно бити! Доћу ти на сусрет на граници вјечности, као што сада мени долазе на сусрет моји мили претходници. Ено их! Видим их!... Силазе са свјетлошћу бесмртности. Радујући се, показују ми небеске висине. Зраци те свјетлости пењу се, и даље продиру... нема им свршетка... ево ме... ево!

Са тим посљедњим узвиком радости, паде на постељу старац праведник Зовнуше га именом, али мјесто одговора видио се на лицу само осмејак, и израз блаженства. Сунчани зраци падали су управо на чело праведника старца, који се у вјечност преселио...

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У Митрополији Карловачкој.

75-о годишњица Њег. Светости српског патријарха Георгија Бранковића. У недјељу 13. пр. мј. прослављена је у Ср. Карловцима на најсвечанији начин седамдесетпетогодишњица живота Његове Светости преузвишеног господина *Георгија Бранковића* патријарха српског и великог народног добротвора. У спомен тога дана дала је Његова Светост салити у Темишвару дивно звоно у вриједности од 14.000 круна и поклонила га катедралној цркви у Ср. Карловцима. У Карловцима је подједно основан и један одбор, коме је у задатак стављено, да припреми све што је нужно, како би се с јесени ове године на најсвечанији начин прославила 50-о годишњица свеченичке службе Његове Светости патријарха српског *Георгија Бранковића*. И ми у дубокој смјерности поздрављамо Његовој Светости 75-о годишњицу Његова знаменитог и плодотворног рада по цркву и народ српски у Митрополији Карловачкој, желећи јој од Свемилостивога још дуга живота и крјепка здравља за добро, срећу и напредак православне цркве и народа српског у Митрополији Карловачкој.

Нови синђели. За презвитере (синђеле) произведени су професори Карловачке богословије: патријарашки архиђакон гг. *др. Јованић Чупић* и јеромонах *Валеријан Прибићевић*, те конспст. биљежник епархије темишварске патријарашки протођакон госп. *др Георгије Зубковић*.

Одликовања и произведења. Приликом 75-о годишњице Његове Светости патријарха српског Георгија Бранковића унапријеђени су за протопрезвитере сарадници нашега листа госп. *Иван Машировић* професор и катихета у Ср. Карловцима, и парох осјечки госп. *Лазар Богдановић*; затијем проф. и катихета у Земуну госп. *Сава Теодоровић*. Такође је црвеним појасом одликован и наш сарадник парох иришки госп. *Григорије А. Николић*, досадањи пак патријарашки протођакон и професор богословије госп. *др. Вићентије Вујић* произведен је за патријарашког архиђакона.

У Краљевини Србији.

Нова зграда за богословију св. Саве. За кратко вријеме отпочеће да се гради у Београду ново здање за богословију св. Саве. Пројектована сума за то предузеће износи 560.000 динара Здање ће се подићи на богословском имању, крај цркве св. Саве на Савинцу. План је израђен у српско-византијском стилу. У здању ће бити и домаћа капела, у којој ће се ученици вјежбати у свећеним дужностима.

Манастирска школа. Како сви знаци казују подићиће се у скоро манастирска школа у манастиру Студеници. Потребу овакове монашке школе изазвало је с једне стране недовољно богословско образовање код монаха, а с друге пак стране непознавање економских послова на манастирским имањима. Ушљед тога је иницијативом св. Архијерејског Сабора преузета већ израда нужних пројеката о уређењу такве једне школе, која би већ у току ове године у живот ступила

Српски универзитет. 26. пр. мј. указом Њег. Величанства Краља Петра I. постављени су првих осам универзитетских професора. А ти су: *Сима Лозанић*, хемичар; *Јован Жујовић*, геолог; *др. Јован Цвијић*, географ; *Андра Стефановић*, архитекта; *Милић Радовановић*, економиста; *Мих. Петровић*, математичар; *др. Дража Павловић*, историчар; *Љуба Јевановић*, историчар. Ова осморица сачињавали су први Универзитетски Савет, те су приступили избору осталих професора. Тако су изабрани и на предлог министра просвјете и црквених послова као и на основу чл. 30. закона о Универзитету постављени за редовне професоре Универзитета у *филозофском* факултету: *Сава Урошевић* за минералогију; *Богдан Поповић* за општу историју књижевности и *Ђура Станојевић* за физику; у *техничком* факултету: *Никола Стаменковић* за идротехнику; *Владимир Тодоровић* за механику и *др. Богдан Гавриловић* за математику; у *правничком* факултету: *Слободан Јовановић* за државно међународно јавно право; *Живојин М. Перић* за грађанско право. Накнадно су изабрани за редовне професоре још: *Јефто Стефановић* и *Св. Зорић* за технички факултет и *Андра Ђорђевић* и *Гига Гершић* за правни факултет. За ванредне професоре у филозофском факултету: *Милан Недељковић*, *Божа Прокић*, *др. Живојин Ђорђевић*, *др. Марко Леко*, *др. Бранислав Петронијевић*, *др. Станоје Станојевић*, *Никола Вулић*, *др. Александар Белић*, *Павле Поповић*, *Коста Стојановић*, *др. Јован Скерлић*, *Стеван Марковић*, *Драгољуб Спасић*, *Миленко Турудић*, *др. Чедомир Митровић*, *др. Коста Кумануди*, *др. Божидар Марковић*. Управа Универзитета овако је састављена: ректор: *Сима Лозанић*, проректор: *Сава Урошевић*, за декане: др. Ј. Цвијић (филос. факул.), *Никола Стаменковић* (техн. факул.), *др. Милић Радовановић* (правни факул). За продекане: *Љуб. Јовановић* (фил. факул.), *Андра Стефановић* (техн. факул.), *др. Живојин Перић* (правни факул.). За секретара изабран је *Жив О. Дачић*, а за универзитетског писара: *Влад. Михајловић*. За доценте пак изабрани су: на правном факултету: *Драг. Аранђеловић* а на филозофском факултету: *др. Василије Ђерић* и *М. Трибунац*. Медицински факултет отвориће се тек након годину-двије дана.

Нови ректор богословије. За ректора богословије св. Саве у Београду постављен је професор богословије и уредник »Гласника Православне Цркве« свештеник госп. *Стеван М. Веселиновић*.

У Русији.

96-годишњица Петроградске духовне Академије. 17. фебруара т. г. навршило се 96 г. како постоји Петроградска Духовна Академија. У очи овога дана отслужио је преосвећени ректор Дух. Акад. епископ *Сергије* са академским свећенством свечано бдење и парастос за умрле чланове Академије. На сами пак дан 17. фебруара послије божаствене литургије отслужено је молебствије на концу кога је изговорио пригодну бесједу преосвећени ректор Академије. Из извјештаја за г. 1904. види се, да је Академија почетком речене године бројила 48 чланова, од којих је умро преосвећени архиепископ Владимирски Сергије. За почасне чланове Академије изабрани су: свети Патријарх цариградски Јоаким, и Високопреосвећени Митрополит црногорски Митрофан и архиепископ фински Николај. 22. августа ове г. умро је многозаслужни члан Академије ванредни професор А. П. Лопухин. На степен доктора црквене историје промакнут је ванредни професор И. С. Пальмов, а за доктора богословије промовиран је ванредни професор П. Г. Троицки, те су подједно оба унапријеђени за редовне професоре. Даље је за редовнога професора изабран др. црквене историје И. И. Соколов, који је од казанске Духовне Академије унапријеђен на степен докторски. Доцент П. И. Лепорски изабран је за ванредног професора. Доцент јеромонах Михајило изаслан у Загранцу ради студија. Ванредни професор А. П. Рождественски постављен је за вјероучитеља царским шћерима великим књегињама: Олги и Татјани Николајевној.

На почетку год. 1904. било је студената Академије 255 и слушалаца са стране 17. Курс је свршило њих 62 студента, а нових слушалаца примљено је 64.

Докторског степена удостојени су: Архиепископ Тверски и Кашински Димитрије због његовог многогодишњег знаменитог научно-литерарног рада. Затијем: ванредни професор кијевске Духовне Академије М. А. Олесницки за рад »Из системе хришћанског морала«. Професор И. Г. Троицки за састав »Талмудско учење о загробном стању и крајњој сврси људства, постанак и значај његов у историји есхатолошких појава«. Професор И. С. Пальмов за састав »Чешка браћа у својим конфесијама до почетка зближења њиховог са протестантима крајем прве четврти XVI. в.« На степен магистра богословије унапријеђени су: предавач полтавске духовне семинарије Н. И. Сагарде за састав »Прва саборна посланица св. Ап. и Јеванг. Јована. Исагошко-екзегетска расправа«. Затијем још протојереј Јован Мореј у Петрограду за састав »Камен вјере митрополита Стефана Јаворског«. На степен кандидата богословије унапријеђено је 63. Новчане награде за своја дјела добили су: професор Пальмов (1000 руб.), проф. Троицки (800 руб.), проф. Соколов (655 руб за састав »Цариградска црква у 19. в.«) и предавач литавске духов. семинарије Б. В Титлинов (450 руб. за састав »Влада царице Ане и православна црква«).

Научно-богословска предавања за вријеме великога поста у Харкову. Благословом архиепископа Харковског Арсенија држаће се у граду Харкову у недјељне и празничне дане вел. поста научно-богословска предавања. Предавачи ће бити: епископ Сумски Алексије (»Идеал хришћ. васпитања«), префект духов. училишта А. А. Свегирев (»Васпитни значај цркве«), свећеник П. Томин (»Мати, религија и дјеца), предавач семинара А. Т. Вертеловски (»Љубав према Богу и

ближњима«), предавач семинара П. Т. Кратиров (»Откровено и светоотачко учење о човјеку«), свештеник Шаповалов (»О зближењу интелигенције са црквом«) и свештеник П. Вишњаков (»Религијозни идеал Достојевскога«).

У Краљевини Грчкој.

Религиозно-просветно удружење „Свети Савез“. У Атини постоји религиозно-просвјетно друштво »Свети Савез — Ἱερὸς Σύνδεσμος«, основано од благопокојног митрополита Германа († 1896. г.), а за потпору и испомагање мјесног свештенства. Ово удружење напредовало је особито за бившег атинског митрополита Прокопија († 1902. г., а таноље лијепо напредује и данас под садашњим покровитељем и предсједником атинским митрополитом Теоклитом. У друштву овом држе се религиозно-морална предавања и бесједе за атинске клирике, које држе архијереји и професори. Друштво броји око 100 чланова свештеника атинских и из Пиреје. Иметак друштва износи око 300.000 драхма.

На Истоку.

Сигилијум јерусалимског патријарха дат Синајском игуману архиепископу Порфирију. Поводом избора кир Порфирија Логотета за архиепископа Синаја и Раите и игумана манастира на Гори Синају, издао је јерусалимски патријарх блажени Дамјан, хиротонисавши новога архиепископа, на име манастира синајског сигилијум (грамату), у коме су у потанкости опредјељена права и дужности игумана, као и његов одношај према цркви јерусалимској. Сигилијум потписали су: патријарх јерусалимски блажени Дамјан, архиепископи: јордански Епифаније, тиверијадски Мелетије и дијокесаријски Никодим, те осам чланова братства св. Гроба.

Статистика грчких цркава. Лондонске новине »Јединство Цркава« (50 бр.) изнијеле су статистичке податке о стању православних источних цркава. Исте податке скупио је на своме путу по истоку уредник горњега листа архимандрит Јеротеј Текнопуло. По овој статистици велику цркву Цариградску сачињава: 1., *Архиепископија цариградска* којом управља васељенски патријарх, који је уједно предсједник св. Синода и других највиших црквених власти. 2., осамдесет и двије епархије, којим управљају 82 митрополита; 3., једанаест епископија са 11 епископа зависних од дотичних митрополита епархијских; 4., петнаест насловних епископа, који су настојатељи појединих парохија, ректори научних завода и т. д. Број душа у цариградској патријаршији износи 3,000.000. *Црква Александријска* састоји се из патријаршије Александријске, којом управља вселенски папа и патријарх Александријски и још из двије епархије под управом два митрополита. Број душа износи око 100.000. *Црква Антиохијска* осим патријаршије, на челу које стоји вселенски патријарх, има једанаест епархија под управом једанаест митрополита броји до 500.000 душа. *Црква Јерусалимска* састоји се из јерусалимске патријаршије, којом управља блажени патријарх града Јерусалима, и још, из једанаест епархија под управом архиепископа и митрополита и броји до 300.000 душа. *Критска црква* има једну митрополију Ираклијску, којом управља митрополит Критски, и седам епископија под управом седам епископа. Број православних душа на острву Криту је око 250.000. *Црква Кипарска* састоји се из архиепископије у Левкосији и три митрополије. Како је позната, архиепископска столица на Кипру вакантна је већ пет година усљед партајских размирица, а

од митрополије двије су попуњене — Китајска и Киринијска — дочим је трећа — Патска — такође вакантна. Кипарска црква броји око 200.000 душа. *Црква у Краљевини Грчкој* састоји се из Митрополије Атинске и тридесет и једне епархије, са 31 епископом. Православних душа има у цркви Грчкој око 2,800.000.

Црква у Енглеској.

Необичан религиозни покрет. *У Велсу* појавио се необичан религиозни покрет, који изненађује својим наглим ширењем и силним утицајем на душу сваког присталице тога покрета. Тај необични религиозни покрет јавио се међу радницима у рудокопима. Вођа му је неки Ивен Робертс проповједник у Кардаганшир. Као најглавнија обавеза код чланова овога религиозног покрета јесте молитва с пјевањем. Религиозни осјећај исказује сваки члан, без особите пажње на ред, цијелом скупу. Тако се жене са јауком моле за умрле сроднике; људи се гласно моле сваки за се; дјевојке опет за себе пјевају; проповједници у исти мах говоре; пјевају се химне Богу и тако се у општем ентузијазму проведе по неколико часова. Чланови овога друштва су особито морални. Код њих нема пијанчења, нема туче, свађе ни неуредности у међусобним одношајима. Сваки члан у дјелу показује усрдан рад и велику уздржљивост од сваког порока. Овај религиозни покрет изгледа даје реакција против религиозне индоленције, те као снажно средство да се успавани религиозни осјећаји пробуде.

На далеком Истоку.

Хришћанство у Јапану. Хришћанство у Јапачу појавило се већ у 16 вијеку, али од г. 1637. до 19. стољећа оно је било строго забрањено. Још недавно (868 г.) могле се читати по улицама града Токија овакве објаве: »штетна секта, која се назива Хришћанством, строго се забрањује. Сумњиве личности треба властима пријављивати, и таки ће добро награђени бити«. Но ипак крај свега тога хришћанска мисија, иако се бори са многим тешкоћама, ипак је током времена лијепо успјевала. Најпише земљишта освојила је римокатоличка мисија, па одмах православна, на челу са знаменитим епископом Николајем. Протестанство је такође ухватило доста дубока корјена међу Јапанцима.

Црква у Америци.

Стање американске епископалне цркве. Епископална црква у Америци основана је у првој половини 17. стољећа, те је већ крајем овога имала пет епархија. Током времена она је све више и више напредовала, тако је у год. 1903. имала она 5140 клирика и од ових: 90 епископа, 4600 свећеника и 360 ђакона. Осим тога имала је она 493 кандидата свећеничка, 304 постуланта, 2050 свјетских проповједника и 6854 мисионара. Исте године било је 60.450 крштења, 35.830 опијела, 21 273 вјенчања, а из другијех цркава обраћено је у епископалну цркву до 800.000 лица. На недјељним школама те цркве радило је 46.479 учитељских снага са 421.449 ученика. Свака дијецеза имала је своју богословију, а у Њу-Јорку постоји од год. 1821. виша богословска школа, слично нешто духовним академијама. Црква се ова издржава имањем својим и добровољним прилозима својих чланова. Дохотци у год. 1903. износили су око 15.184. 926 долара (око 75 милиона круна).

Читуле.

† **Ристо Говедарица, бивши парох заломски,** у невесињском протопресвитерату, преселио се у вјечност 6. фебруара о. г., а сахрањен 7. фебруара крај парохијске цркве у Кифином Селу,

Покојник се родио у селу Братачу (котару невесињском) 4. априла 1818. Рукоположио га је у Мостару Митрополит Јосиф 24. новембра 1853. за ђакона, а 6. децембра исте године за пресвитера. Постављен је за свештеника парохије заломске, у невесињском протопресвитерату, гдје је служио сам до 1. децембра 1889. г., а тада је добио свога сина за капелана. Кад је навршио 46 година службе, тада је 1. јуна 1899. г. због старости ријешен парохијске дужности, и парохија заломска предана је његовом сину, под условом, да оца до смрти издржава. У задње вријеме покојни поп Ристо био је потпуно ослијепио, и стога се много патио. Покој му души и вјечан му спомен међу нама!

† **Илија Школник**, *парох Штрбачки*, прњаворског протопрезвитетата, преселио се у вјечност дана 27. февр. (12. марта) о. г. у 50 година свога живота а у 26 год. своје пастирске службе: Лака му црна земља и вјечан му спомен међу нама!

† **Нетар Зрнић** *свештеник Бистрички, у протопрезвитерату Приједорском, преселио се у вјечност 21. фебруара 1905 године, у 65. години свога живота.* Покојник је рођен 1840., свршио је основну школу, а рукоположен је за ђакона и пресвитера 1864 године. Опијело су свршили над покојником свештеници: Симо Стојановић, Милан Поповић, који се са врлим покојником у лијепом говору опростио, Раде Милошевић и Симо Павловић, а народ је у великој множини испратио до гроба свога љубљеног попа Петра. Нека је покојнику лака земља и покој му души.

Вѣчная памятъ!

† **Софроније Чалић,** парох у Цикотама код Власенице послије дугог и тешког боловања преминуо је 11. децембра 1904. и сутра дан у цикотској цркви опојан од тројице свештеника а у присуству великог броја његових парохијана и сахрањен поред олтара с десне стране.

Покојник је рођен у Залуковику код Власенице 14. јуна 1868. а рукоположен за ђакона и пресвитера 22. и 26. октобра 1889. Иза њега остала је удова супруга и шестеро ситне дјеце. Био је члан свештено-удовичког мировинског фонда и осигурао својој супрузи и дјеци 800 круна годишње мировине.

Бог да га прости!

† **Коста Блажујевић,** парох у Которцу код Сарајева послије дужег боловања преминуо је у Сарајеву 19. марта 1905. а сутра дан у саборној сарајевској цркви опојан од 10 свештеника и 2 ђакона, те сахрањен у сарајевском гробљу Кошеви, у присуству великог броја његових парохијана, као и многих познаника и пријатеља из Сарајева.

Покојник је рођен у Сарајеву 12. априла 1858. а рукоположен за ђакона и презвитера 6. и 21. маја 1890. Иза њега остала је удова супруга и петеро сиротне и неоскрбљене дјеце. Био је члан свештено-удовичког мировинског фонда и осигурао својој супрузи и дјеци 1200 круна годишње мировине.

Вѣчная памятъ!

Јавне захвалности.

Његово Високопреосвештенство, господин Николај Мандић, Архиепископ Сарајевски и Митрополит Дабро-босански, преписао је на друштво »Просвјету« 25 потпуно исплаћених акција »Српске дионичарске штампарије у Сарајеву« по 50 К, свега 1250 круна и тиме постао добротвор »Просвјетин«.

Господин Нико Фуфић, трговац у Травнику, наш пређашњи добротвор, поново је послао преко српске општине у Травнику 3000 круна као поклон »Просвјети«.

Главни одбор друштва »Просвјете« изјављује споменутим добротворима своју најтоплију благодарност и жељу, да их Бог пожриви на много и много љета на корист, дику и понос српског народа.

Предсједник: *Др. Ђорђе Василевић.* Тајник: *Шћепан Грбић.*

Побожна Српкиња гђа Стака Пушкаревић, из Лијевна, поклонила је цркви Губинској једну красну завјесу и један старински бакрач

На овоме лијепоме дару потписана општина јој најтоплије захваљује, желећи да се и остале Лијевањске Српкиње на њу угледају.

У Губину мјесеца фебруара 1905. год.

За српско правосл. црквену општину:

предсједник:
Урош Јовановић
српско правосл. свештеник.

Нове књиге и листови.

„Наш Живот“. Концем марта почиње излазити лист за народ *»Наш Живот«*. Лист ће радити на васпитању и образовању Срба у Босни и Херцеговини, ширише здраве и савремене појмове о организацији српскога друштва и утицаће на привредно и материјално наше јачање и унапређење, о чему смо се до сад врло мало старали, а то нас је највише слабило и тукло у главу. Срби не смију ласкати једни другима, јер у ласкању нити има снаге ни напретка, ни правог родољубља; због тога ће »Наш Живот« откривати, осуђивати и исправљати све мане и слабости од којих пате појединци и друштвена цјелина. Држаћемо се правила: *Морамо познати зло што нас је скољило и које нас води погибли, јер немо се само тако ослободити од зла и сачувати од пропасти.* Лист ће у почетку излазити сваких 14 дана, у свескама од 1 табака. Цијена појединој свесци биће 24 потуре. Распродавци добивају 30%. Власник и уредник *Коста Мајкић* Сарајево, Ћемалуша бр. 74.

Привредник, орган савеза Српских Земљорадничких Задруга, српског привредног друштва и главне привредне задруге. Власник и издавач: Савез Српских земљорадничких Задруга у Аустро-Угарској. Уредник: *Перо Кристић.* Излази 1. и 3. четврка сваког месеца. Цена му је на годину 4 кр. Српска Штампарија. Загреб.

Летопис Матице Српске. Књига 229. Св. I. за год. 1905. Н. Сад. Издање Матице Српске. Стр. 116. Цена 1 круна.

Писмо А. М. Тургењева митроп. Ст. Стратимировићу и одговор митрополита са прилогом Његове расправице о Власима приопћио *Јов. Радонић*. Нови Сад. 1904. вел. 8°. Стр. 55.

Narodna Zastava ujedinjenih Hrvata i Srba Izdavatelj: Cavtatsko i konavotsko Bratstvo. Dubrovnik. 1905.

Женски Свет. Лист добротв. Задруга Српкиња. Издаје и уређује: *Аркадије Варађанин*. Год. XX. Цена листу на год. 3 круне. И Сад. 1905. Штампарија дружине »Бранка« Н. Сад.

Српска Везиља илустровани лист за ручни рад, домаћу потребу и забаву, стао је био са 8-им бројем 1904 г. због техничких неприлика, и сад је штампан 9—10 број а уједно се 11 и 12 број штампа, а затим одма редом за ову 1905. годину. Ко се сад још претплати добија 11. и 12. број бесплатно. Цена је на годину круна 5, за све друге земље кр. 6.

Adresa: „Srpska Vezilja“ Versecz.

Дра Бошка Петровића: Основни проблеми филозофије или увод у филозофију. Свезак други. Сарајево. 1905. вел. 8°. Стр. 84. Цијена 80 хелера.

Покрет свеска 3. Српским соколима у Карловцима. Нови Сад. 1904. 8°. Стр. 55. Цена 80 пот.

Веснык српске цркве. Година XVI. Лист свештеничког удружења за хришћанску поуку и свештеничко усавршавање. Издавалац: Свештеничко Удружење. Уредник прота *Нак. Д. Божић*. Цена за српске покрајине на годину 14 круна. Београд. 1905.

Гласник православне далматинске цркве. Издавалац и уредник протопрезвитер *Ђорђе Поповић*. Год. VIII. Задар. 1905. Цијена листу на годину 6 круна.

Srgj — Срђ. List za književnost i nauku. God. IV. Urednik: *Krsto P. Dominković*. Cijena na godinu krana 12. Dubrovnik. 1905.

Нова искра. Година VII. Илустровани лист. Власник и уредник *Р. Ј. Одавић*. Цена листу 20 круна на годину.

Званични огласи.

Српско-православна Митропол. Консисторија Бањалучко-бихаћка.

Број 298. 2—3.

Едикт.

Позива се овијем Олга Басрак рођ. Петровић из Бос. Новог, сада непознатог боравишта против које је муж јој Драгутин Басрак обућар из Бос. Новог поднио код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу овом духовном суду св је боравиште пријави, да би се тако споменута тужба њом у прегрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору заступати.

Управа српско-православне Митрополије Зворничко-тузланске.

Број 73 ех 1905. 3—3

Едикт.

којим се одсутни Петар Јовановић, тежак из Чакловића, позива да се до конца априла о. г. лично или писмено овој митрополијској управи пријави и своју одбрану у поведеном брачном процесу са његовом супругом, Смиљом рођеном Митровића, из Чакловића, лично преузме, или себи замјеника назначи, пошто ће се у противном случају истоме службено поставити заступником парох пожарнички, с којим ће се брачни процес спровести.

У Д. Тузли, 25. јануара 1905.

Управа српско-православне Митрополије зворничко-тузланске.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 160 ех 1905. 3—3

Едикт.

Позива се овијем Петра Мартић рођ. Козлар из Српских Ситнежа, сада непознатог боравишта, против које је супруг јој Глиго Мартић тежак из Српских Ситнежа поднио код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци рачунајући од првог увршћења овог едикта у овом листу, овом духовном суду своје боравиште пријави, да би се тако споменута тужба с' њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјешном истеченју споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору заступати.

Исправак. У 2. броју »Источника« од о. г. на страни 34. а у наслову »окружнице« Дабро-босанске косисторије од 17. фебруара 1905. погрешком је изостао званични број *169* — што се овијем исправља. — А у 1 броју од о. г. на страни 7. ваља исправити мјесто „Dum Onum“ треба „Dum Onus“.

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 30. априла 1905. Бр. 4.

ВЛАСНИК:
АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ
УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

АЕ и Митрополијска Консисторија Дабро-босанска.

Број 396 ех. 1905.

Окружница.

Пречасном српско-православном парохијском свештенству и протопрезвитерским звањима дабро-босанске епархије.

Поред свију досадашњих окружница, изданих од стране ове консисторије за вођење парохијских матица, консисторија налази ипак за потребно да и сада позове парохијско свештенство на тачно и уредно вођење матица, јер се осиједочила, да још има свештеника, који то вођење, на супрот свима о томе изданим наредбама, немарно и нетачно врше, а има их на жалост чак и таквих, који то скоро никако и не врше, и ако су многи између тих свештеника млађи и за знање своје образовани људи.

Ради велике важности парохијских матица, вођење истих јесте једна од главних дужности парохијског свештеника; и сваки парох законом је обвезан, да их под најстрожијом одговорношћу, брижљиво, тачно и савјесно води и чува.

А који свештеник не ће, не умије или не може да води матице, тај у данашње вријеме не може мјесто пароха да зауме, нити парохијско благодијејаније да ужива. Осим ових главних момената, који јасно доказују важност и неопходну потребу парохијалних матица у црквеној и пастирској служби, наш будући црквено-просвјетни Устав тражиће тачно и уредно вођење парохијских матица, још и стога више и строжије, што ће наше црквено-аутономне власти све потре-

бите им податке, као: попис за приреz, за изборе црквено-општинског представништва, за припомоћ од државе и т. д. на парохијским матицама односно на домовном протоколу темељити, те ће им те књиге за једини и вјеродостојни извор у свему, па и у сазнавању тачног и истинитог броја српско-православног народа извјесне црквене општине служити. Према томе нека сваки парохијски свештеник себи представи, у каквој ће се неприлици наћи онда кад црквене управне власти те податке од њега затраже, а он не буде у стању да их изда, па кад због његова немара буде морала читава управа застати, а могуће и големе штете отуда имати.

Упозоравајући на ове околности конзисторија као предпостављена и одговорна власт најстрожије налаже парохијском свештенству да све парохијске матице, скупа са домовним протоколима, што скорије у ред доведе, и у будуће тачно и савјесно под највећом одговорношћу води, јер ће сваки парохијски свештеник, који то пренебрегне и занемари, са највећом строгошћу кажњен, евентуално и парохијског благодијејања лишен бити.

Уједно се позивају протопрезвитери, односно надзиратељи протопрезвитерата, да над тачним вођењем парохијских матица у своме подручју непрестано и брижљиво бдију, и сваку неуредност, коју у томе код парохијских свештеника опазе и примјете, одмах овамо безодвлачно пријаве, не чекајући да о томе тек концем године, као обично у општем извјештају доставе.

За сваку непријављену неуредност у томе, одговараће осим парохл, још и протопрезвитер, односно надзиратељ протопрезвитерата, који то није у своје вријеме надгледао, опазио и овамо пријавио.

АЕ и Митрополит Дабробосански
Николај.

НЕЗВАНИЧНО.

Дужности човјечије.

— **Силвије Пелико** —

преводи с руског *Бакон Косто М. Лучић.*

(Никшић.)

(Наставак.)

Глава XI.

Поштовање старих људи и предака.

У сваком човјеку старијих година поштуј слику твојих родитеља и предака.

Старост, у очима сваког уредног човјека, има право на поштовање.

У Шпартанаца је био закон, по коме су младићи, при уласку старца, били дужни устати, кад он говори ћутати, и при сретању уклонити му се с пута.

Жељети је, да се све то чини и код нас, али из учтивости, јер то закон не прописује.

У поштовању старости појављује се толико заравствене љепоте, да чак и они који то правило не признају, по невољи уважавају оне, који га испуњавају.

Једанпут је неки старац из Атине тражио мјесто на Олимпијским играма у оно вријеме, кад су сва мјеста у амфитеатру била заузета. Млади Атињани, који близу сједјаху, дозваше га к себи, и кад он на пошљетку с муком дође до њих, мјесто тога да му мјесто уступе, почеше му се нечовјечно подругивати; биједни и грдњом испраћени старац дође до мјеста, гдје су сједили млади Шпартанци.

Сви по светом обичају своје земље скромно устану, и даше му мјесто међу собом.

Атињани, који само високоумно исмијаваху старца, били су поражени великодушним поступком својих супарника, са свијех страна разлијегаху се гласови бурног одобравања.

Сузе потеку по старчевијем образима па рече: „Атињани схватају учињено добро, али га Шпартанци врше".

Александар Македонски (ја га радо овдје признајем за великога) чак и у оно вријеме, када га је срећа у нечувеним успјесима гордим учинила, био је свагда скроман пред старошћу.

Једном га је у вријеме путовања задржао велики снијег; он је заповиједио да се наложе ватре; гријући се пред једном ватром угледа међу својим војницима стара човјека, који дрхташе од зиме; он похита полусмрзнутом старцу, и оним истим непобједним рукама, којима је побједио трон Даријев, подигну га и посади на своје мјесто.

Парини говори: „само је онај човјек у ствари рђав, који не поштује старост жене и несрећу".

Он се својем сретствима старао да у своје ученике улије поштовање према старости.

Једном се он намјерно на једног младића због неке крупне погрешке, коју су му саопштили; послије тога срете се он с њим на улици у оно вријеме, кад овај младић јуначки заштићиваше неког старог монаха од војничких удараца. Парини му прискочи у помоћ, загрли га и рече: „Ја сам те за рђава држао, али сад, кад видјох како старост заштићаваш, поново вјерујем, да су код тебе све врлине.

Особито треба да поштујемо старост онијех, који су се у нашем дјетињству бринули о нашем васпитању, и који су се према својим силама старали о развићу нашег ума и срца.

Ми треба да се према њиховим недостацима снисходљиво односимо и да се великодушно сјетимо, колико смо им брига задали,

колико су нам они љубави указивали, и какву ће им на пошљетку дати утјеху наша љубав?

Ко се одао васпитању младежи, тај никад не може бити награђен новцима. Труд његов — није труд најамников, он је замјеник оца и мајке.

Ми смо дужни с дјетињском послушношћу слиједовати за онијема који су од нас старији, већ и по томе што их је сама природа над нама поставила.

Ми смо дужни са синовском љубављу односити се спомену онијех људи, који су допринијели користи отаџбини или свему човјечанству.

Њихова дјела, слике и гробови, треба да буду свагда свети за нас.

Ако напошљетку погледамо на минуле вијекове морамо признати, да је маса суврeмених зала пошљедица прошлих погрјешака и страсти; жалимо ово, али се сачувајмо од искушења, да осудимо строго наше претке, него да се према њима снисходљиво односимо.

Они су се лађали борбе, коју ми сада осуђујемо, но може бити да су они на то из невине заблуде принуђени били, али коју ми сад због даљње прошлости оцијенити не можемо.

Истина, они су прибјегавали и туђој помоћи, која је као и свагда имала жалосне пошљедице; али и у том случају било би можда могуће оправдати их тијем, да су то чинили из нужде или заблуде.

Они су стварали установе, које се нама сад не допадају, али које су у своје вријеме добре могле бити. Може бити да су оне биле и најбоље од свијех онијех, које је мудрост тадашњег друштвеног стања могла дати.

Критика мора бити проницава али и праведна према онијема, који из својих гробова устати не могу па да кажу: „Унучади! ми смо се у нашем добу овијем и овијем руководили". Сјетите се знаменитих ријечи старијег Катона: „Тешко је новијем покољењима разумјети оно што је у основи начина рада лежало код њихових предака, и што би њихове поступке оправдати могло".

Глава XII.

Братска љубав.

Сву снагу љубави, коју треба да његујеш према својим ближњима, обрати с почетка на свог оца и мајку а за тијем на оне са којима си тјешње везан, који с тобом имају заједничке родитеље, на твоју браћу и сестре.

Да би, као што треба ту божанску вјештину љубави схватили, треба јој се приучавати још у својој породици.

Како ли мора бити утјешна мисао: „ми смо дјеца једне мајке“.

Каква ли је наслада имати с браћом заједничке предмете уљудног поштовања.

Крвне везе и сличност навика стварају међу браћом и сестрама унутрашњу везу коју само може угушити мрска себичност.

Ако желиш бити добар брат, чувај се саможивости. Старај се да свагда будеш великодушан према својим сродницима. Сваки од њих треба да види, да ти је њихово добро исто тако мило као да је и твоје лично.

Према њиховим недостацима снисходљивије се односи него према недостацима других људи.

Радуј се због њихових врлина, подражавај им, али се старај, да им и као примјер послужиш. Приволи их да благосиљају судбину која им је у теби дала таквога брата.

Немогуће је изрећати све изразе друштвене благодарности, топле привржености и њежне пажње који стално помажу учвршћивање братске љубави. Али је ипак потребно пажљиво тражити начин, да се то изрази, премда такав случај може неопажено проћи.

Нико се без труда не може упознати са финим појимањем пјесништва и живописа; тако исто нико не може без дошљедне жеље разумјети њежну љубав братску или равно јој осјећање.

Не гледајући јој на блискост домаћијех односаја, треба ти до крајности бити учтив према својем сродницима. У опхођењу са сестрама буди још већма љубазнији. Њихов је пол у високој мјери обдарен божанским даром скромности, који оне у много случајева употребљавају на омекшавање суровог живота или строгости родитељског иједа. Поштуј њихове скромне женске врлине, и радуј се због њиховог видног утјецаја на твој дух и твоје срце; а пошто их је природа створила слабијима, њежнијима и осјетљивијима од тебе, још си више због тога дужан бринути се, да их у њиховим њевољама утјешиш, да их никад не огорчиш, а да им свакад указујеш дубоко поштовање и најњежнију љубав.

Ко се навикао бити зао и недружеван са својим сестрама тај ће у опште такав остати свагда и према другоме.

Напротив, ако су сви чланови породице били међу собом тијесно везани слогом и љубављу, човјек ће онда, остављајући породицу, сачувати и у односима с другим члановима друштва оно исто топло осјећање и благородну тежњу к добру, која се јавила као плод дошљеног вјежбања у узвишеним осјећајима у кругу своје породице.

Глава XIII.

Родитељи и родбина.

Природни су твоји другови родитељи и рођаци, а тако исто и учитељи, који у високој мјери заслужују твоје поштовање; осим тога јасно је да ћеш ти осјећати друштвену тежњу и према људима, који су ти ближи по узрасту, а чије ти добре особине још познате нијесу.

Кад ти треба за том тежњом шљедовати, а кад је угушивати?

Одговор је са свијем прост. Ми смо дужни према свијем људима лијепо се односити, али ту љупкост претварати у друговање можемо само са оним људима, које ми срдачно уважавамо. Друштво је братска веза а у свом вишем значењу, оно је виши идеал братства. Друштво је, потпуна сагласност двеју трију — ријетко многих душа, — које постану неопходне једна за другу, које су способне да разумију друг друга и да друг другу помажу.

Друштво искључује могућност не само рђавих ријечи, него и рђавих мисли и због тога је свагда потребна великодушна повјерљивост. Цицерон каже: „од свијех веза чврше и благородније нема од оне кад су племенити људи са једнаким побудама везани и узајамном тежњом".

Не омаловажавај свето значење дружбе с тијем, да својим другом назовеш првога, који те на твом човјечијем путу сретне.

Немој никад називати онога другом, који вјеру багателише, који не чува своје човјечије достојанство, који за прву дужност не сматра љубити свом снагом душе своју отаџбину, који се као непоштен син и рђав брат показује, па кад би својом љепотом, охоћењем и опширним знањем чак и са силном тежњом великим дјелима, достојан био људског дивљења.

Избјегавај сваки додир с њиме, чак и онда, кад према теби најживљу склоност показује. Само прави племенити човјек има све потребите особине за друга, и док се не увјериш о његовим високим особинама, уздржавај се према њему у границама обичне учтивости. Срдачна оданост ствар је одвећ озбиљна и велика бранша у овоме недозвољена је и неопростива лакомисленост.

Ко се са непоштеним човјеком дружи сам се поквари, или у крајњем случају, баца на себе (сумњиву) пјегу.

Али, за то благо ономе који нађе правога друга! Остављена до тада врлина сопственој снази непримјетно је слабила, али се сад удвостручава, захваљујући примјеру и потпомагању друга. Не умијући оцијенити себе по вриједности, догађало се, да је он губио присебност

чим би у себи опазио ма буд какав недостатак; али поштовање љубећег га друга, уздиже га сад и у његовим сопственим очима.

Он се стиди да нема све особине, које заслужују одобравање његовог друга, и што више, окуражи се и брине се о свом савршенству, јер му је мило, кад је његов друг опазио у њему добре особине, он му је за то захвалан и стара се, да све нове придобија. Таквим начином друштво (дружење) се показује као моћно средство, коме захваљујући човјек се подиже на такав степен савршенства, од кога је он био врло далеко, и да није имао друга, вјероватно је, да би далеко и остао.

Не брини се прећерано о томе, да имаш другова. У опште боље је друга и не имати, него се кајати због одвећ непромишљеног избора. Али, кад једном нађеш друга, љуби га срдачно.

Ово благородно осјећање било је од вајкада признато од свих философа и од саме вјере.

У св. Писму ми наилазимо на узвишене и прелијепе примјере дружења: „Срце Јонатаново приљубило се срцу Давидову. Он га је љубио као своју душу“. Али је још боље дружење освештано од Спаситеља свијета. Божанствени спаситељ држао је на грудима главу спавајућег Јована, и пред својом смрћу на крсту рекао је божанствене и пуне светог дружења и синовске љубави, ријечи: „Жено, ево ти син!“ (мајци) и „Ево, мајка твоја!“ (ученику).

Ја мислим да човјек не може постојати без дружења (без правог узвишеног дружења, основаног на узајамном поштовању друг друга). Оно му је потребито, да се не пода ниским тежњама. Дружење даје души изврсни пјеснички правац, без којега би јој се тешко било уздићи над мрачним царством себичности.

Ако си се с ким год здружио, онда запечати у свом срцу све обавезе дружења. Њих је много, због тога што ти је потребно достићи оно, што ће те циљелог живота достојнијем твога друга учинити. Многи су против дружења; они мисле да се душа одвећ занесе дружењем, које над њом господари, побуђује завист и суздија је од других мисли. Ја се ипак слажем са мудријем св. Франциском Салеским, који у својој „Филотеји“ тај савјет штетним назива.

Он, истина, признаје, да се може савјетовати избјегавање посебне друштвене везе у манастирском животу. „Но у свијету, говори он, сви, који се под заставама врлине и крста боре, треба да су нераздвојним дружењем везани“.

Кад нам се у животу случи ићи трновитим путем к врлини, да би смо заслужили блаженство, људи су, слично путницима, дужни

пружати друг другу руке да се на врлетном путу не спотакну, да би вјерније продужили своје земаљско путовање.

Ако се зли људи међу собом уједине, да би уједињени лакше чинили зло, добри су људи по готово дужни друг другу пружити руке за све заједничке тежње, које су у области праве врлине.

(Наставиће се).

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић*, протопресвитер и кр. професор у Загребу.

(Наставак)

2. У пустињи, гдје живљаше преп. Марија египћанка, на годину дана прије њезине смрти дође старац Зосим. Сусрјев се с великом подвижницом побожности, паде јој к ногама, молећи је у име Христа, ради којега је посветила себе на пустињачки подвиг, да му приповједи свој живот. Преподобна, одазивајући се жељи старца, приповједи му све до најситније тајне. Најпосле на свршетку, опраштајући се са старцем, замоли га да јој дође до године ако буде Богу угодно, на велики четвртак са животворећим тајнама, да ју удостоји бити причасницом истих, као залогу вјечнога живота, заклињајући га при том да не прегази Јордана, већ да ју причека код села. „Ја ћу доћи, говораше праведница, и причестићу се, јер се не причестих од онога доба, како се причестих у цркви Јована Претече, прије ступања мога на подвиг пустиножитељства. Не одбаци моје прозбе, св. оче, дођи да ме удостојиш велике тајне у онај час, кад је сам Господ наш Ис. Христос прије своје крсне смрти удостојио ученике своје да буду причасници божанске и тајне вечере.“ Рекавши то, преподобна се опрости са старцем и удаљи се у пустињу. — Прође година; наступи велика четрдесетница, дани поста и молитве; старац Зосим сјети се молбе преподобне и, као да не може дочекати страсне седмице — тако је велика била у њему жеља, да види преподобну; најпослије дође и страсна недеља страсти Христових, и старац у четвртак послије литургије узевши даре, изађе из манастира. Дошавши до ријеке, сједе на обалу и чекаше преподобну. Већ је старац уморан од душевне борбе, мислио, да због његова недостојанства, не жели она доћи к њему или је она већ била ту и не нашавши га, отишла; једна мисао гора од друге узнемириваше старца. На једанпут спази он преподобну, гдје иде к њему по води. Старац, уплашен од тога виђења, хтједе

да јој се поклони, но она рече: Св. оче, што радиш? Ти си пресвитер с божанскима тајнама." Приближивши се к њему, она затражи од њега благослова, и на молбу преподобне, благослови је он и прочита символ вјере и молитву Господњу. По свршетку молитве прими она тајне тијела и крви Христове, и подигавши руке к небу, са сузама радости кликну, као некад Симеун у храму Јерусалимском с божанским младенцем на рукама: „Сада отпусти службеницу Твоју, Господе, по ријечи Твојој, с миром" (Л. 2, 29). Опростивши се са старцем, замоли га да дође на оно мјесто, гдје су се први пут састали и разговарали се, и „тамо ћеш ме, рече преподобна, видјети, ако то буде угодно Створитељу моме". Прође година дана, и старац се поново упути на мјесто првога њиховог састанка, али не нађе преподобне више међу живима. Приближивши се к њеному тијелу, уми јој ноге са сузама, затим стаде читати погребне молитве и на једанпут мисао, — да ли је преподобној угодан погреб, — смути га, и он премишљаше. На једном спази он на земљи исписане ријечи: „Зосиме, на овом мјесту сахрани тијело преподобне Марије, и предавши тијело погребу, моли се за њу, која се преставила у први дан мјесеца априла, оне исте ноћи, кад се удостојила примити од тебе спасоносне даре тијела и крви Христове." Нијесу ли дивна, нијесу ли чудна дјела Свевишњега, који се брине за нас, недостојне слуге своје! Предобри Господ удостојио је преподобну да умре онога дана, у који је, причестивши се тијела и крви Христове, постала причасницом живота вјечнога.. Прославивши Бога и његова тако дивна доброчинства, која даје онима, који врше вољу Његову, старац Зосим сахрани тијело преподобне и повративши се у своју обитељ, приповједи тамо све, чега га је Господ удостојио да види.

3. О старцу Михаилу Грузину, који се спасавао у Арселају на самом високом, стрмом бријегу у начињеној по њему пећини, приповиједа се ово: пред смрт своју старац оболи и, осјећајући да му се приближује смрт, рече ученику своме: „Сине мој! донеси ми воде, да се умијем и да се причестим св. тајнама". А кад се причести рече Јевстатију: „Ти знаш, сине мој, како је опасно силазити с наше пећине; ако ја умрем, ти сам не ћеш моћи спијети моје тијело: бојим се, да не паднеш с њим с висине. Зато је боље да сиђемо оба с њега благовремено." Сиђоше с бријега сретно, затим се старац помоли, изљуби Јевстатија и рече му: „Мир теби, чедо моје, моли се за мене", — леже у гроб и с радошћу оде ка Господу.

4. Тома Егирјски приповиједа, кад је он био у манастиру старца Теодосија, који је у Скопуљу, да се тамо догодило ово. Живљаше у тима предјелима један самац, који се хранио травом, долазио на молитву

у манастирску цркву недјељом и причешћивао се св. тајнама. Једном самац тај, саблазнивши се нечим у манастиру, пробави у пустињи до 5 недјеља и не долажаше, као обично, у манастир. „Послије 5 недјеља док сам био у св. обитељи, — говори Гома Егиријски, — дође опет у манастир. Кад га св. оци спазише, обрадоваше се, клањаху му се и говорише, да су они кривци пред њим; а и он се клањаше њима молећи од њих опроштења, и на тај начин указаше један другом међусобну љубав. Самац, причестивши се тијела и крви Господње, леже насред цркве и издану, не осјећајући дотле никакве болести". По томе познадоше оци, да је самац, предвиђајући крај животу своме, дошао у манастир, да би се измирио са свима, стишао Господу.

5. О преп. Пахомију приповиједа се, да је он призвао у празнични дан пресвитера, „најближега у сусједству", да одслужи литургију и да га причести.

6. Преп. Марку, који је 30 година непрестано пребивао у ћелији имао је пресвитер обичај долазити и давати му св. тајне (10 Марта).

7. О два брата отшелника, чија се успомена празнује 12. децембра, речено је, да они нису у пустињи ишли никоме, већ „једино у цркву иђаху ради причешћа".

8. Преподобни Саватије Соловецки трудно се сам на пустом острву. Какови је био његов живот тамо, какови духовни подвизи, — то знаде један само Бог и његови св. анђели, који су посјећивали тога пустињачког подвижника. Кад је разумио тај подвижни старац, да му је дошао час да иде Богу, бјеше му једна жеља његова да се причести св. тајнама. И гле, помоливши се Господу и предавши себе његовом небесном заступству, преп. Саватије сједе у неки стари чамац и отплови морем у земљу, гдје бјеше молитвени дом. Овдје бјеше у то вријеме игуман Натанаил. Кад је преп. Саватије изишао на земљу, срете Натанаила, гдје иде с пречистим тајнама да причести бонога. Након обичнога поздрава познаде један другога и врло се обрадоваше: Саватије се обрадова, што је нашао оно, што је тражио, а Натанаилу бјеше мило, што се удостоио видјети часну старину, о чијем је животу много слушао.

Иза радоснога поздрава преподобни Саватије рече Натанаилу: „Молим твоју светињу, оче, разријеши ме, даном ти од Бога власти, од гријеха, за које ћу се пред тобом показати, и удостоји ме причешћа св. тајана пречистога тијела и крви Христове, Господа мојега; одавно желим напитати моју душу том божанском храном; нахрани ме сада ти, оче свети, јер ми је Христос, Бог мој, објавио твоје богољубље, да ме очистиш од гријеха, које сам од младости починио ријечима,

дјелом или помислом, кроз цио мој живот до данашњега дана. — Приближио се крај моме животу и молим те безодвлачно удостоји ме божанске причести.“ Натанаил испуни вољу угодника Божјег: по свршеној исповиједи причести га божанским тајнама Христовим. Послије овога преподобни Саватије престави се мирно у Господу, а соба, у којој се он мољаше испуни се неисказаним мирисом (Чет. Мин. 17. апр.).

9. *Св. мученици*, затворени у тамницу због исповиједања православне вјере, — настојаше свима силама, како да се удостоје св. причешћа, да се што тјешње у овим божанским тајнама сједине с Господом и ступе у загробни живот са залогом вјечнога живота (Јов. 6. 53—58). „Преподобномученик Лукијан пресвитер, послије многих различних мука, бјеше једном свезан и бачен у тамницу, и овдје пролежа на оштром камењу до 40 дана... Осване празник Богојављења Господња; св. Лукијан силно жељаше да се причести св. тајана, као и остали хришћани, што бијаху с њим у тамници. Он се стаде ватрено молити Господу и Господ услиша молитву његову. Неки хришћани донесу тајно, да их стража не опази, у тамницу хљеб и вино мученицима. Пресвитер Лукијан рече затвореним с њим: „Станите око мене и будите црква.“ Кад Хришћани — кажњеници стадоше око св. Лукијана рече им он: „Свршимо литургију и причестимо се божанствених тајана“. „Гдје оче, да метнемо хљеб, запиташе га ученици његови, овдје нема стола (пријестола)?“ А он, свезан, лежећи на оштром камењу, окренут лицем горе, одговори: „На прса моја положите — и биће живи пријесто живоме Богу.“ И тако, у тамници, на прсима мученичким, бјеше свршена св. литургија, са свима односним молитвама, по чину и побожно, и сви бјеху причасници св. тајана.“ (Четни. М. 15. Окт.).

На тај начин доказују примјери из живота светих, да преподобни, удаљујући се у пустињу ради подвига побожности, нијесу никако равнодушно гледали на потребу причешћивања, као што неки неправо тврде. И код великих својих подвига нису мислили, да се оно може замијенити вјером и добрим дјелима. Без обзира на све тешкоће, пустињаци нијесу лишавали себе божанске трпезе они су налазили у томе истиниту насладу и окрјепу за духовне подвиге.

С не мањом ревности искаху причешћа св. тајана и св. мученици. Они су сматрали то, као неопходну својину хришћанина. „Како може бити хришћанин без литургије,“ говори св. мученик Феликс; стога су они носили собом спремљене дарове и причешћиваху се њима пред мученьем и смрћу. „У почетку 3-га вијека, — приповиједа Бароније, — у соби св. м. Домнина, нашао је игуман земљану кадионицу и свијећу и ковчежић, а у њему св. жртву.“ Затворени у тамницу, до-

бивaху св. причешће кроз вјерне, који су се при томе подвргавали често највећим опасностима од стране незнабожаца, а у случају немогућности да добију св. дарове, затворени често сами свршаваху литургију — ако је међу њима био који свештеник, — и причешћиваху се.

14. И. Христос присуствује у т. евхаристије, као савршени Богочовјек, уз то у свакој, па и најмањој частици евхаристичких дарова.

„Вјерујемо, да се у свакој па и најмањој частици претвореног хљеба и вина налазило не ма какви посебни дио тијела и крви Господње, већ тијело Христово свагда цијело и у свима частима једно, и Господ Христос присуствује по суштаству Своме, т. ј. с душом и Божаством или савршени Бог и савршени човјек. Стога, ма да у једно и исто вријеме бива много свештенодјејствâ у васељени, али не много тијела Христових, већ један и исти Христос присуствује истинито и стварно, једно тијело његово и једна крв у свима посебним црквама вјерних. И то није зато, као да тијело Господње, које се налази на небесима, силази на жртвенике, већ зато, што хљеб предложења, приуготовљен појединце у свима црквама и који се по освећењу претвара и пресуштаствљава, постаје једно и исто с тијелом, које је на небесима. Јер је у Господа увијек једно тијело, а не многа тјелеса на многим мјестима: зато и тајна ова, по опћему мњењу, јест заиста чудесно, које се постиже само вјером, а не умовањем човјечје мудрости, чију сујету и безумну радозналост гледе божанских ствари одбацује ова света и горе разјашњена жртва.“ (посл. ист. патр. чл. 17.).

15. У лицу свештеника свршује т. причешћа сам И. Христос.

Свршујући евхаристију и приносећи Богу бескрвну жртву, свештеник представља у својој особи *великога Архијереја И. Христа* Сина Божја, *који свештенодјејствује* и приноси Богу Оцу на жртву, по дужности вјечнога свога светитељства, хљеб и вино, који су претворени на олтару црквеном у само тијело и саму крв Христову; стога свештеник исповиједа: „Ты ко всѣ приносѧй и приносимый, и пріемлѧй и раздаѥмый, Хрⷭ̀те Боже нашь!

„И сада *присуствује Христос*“, говори св. Златоусти *„украшујући ову трпезу.* Јер украсивши ону на вечери, Он украшује и ову сада. Није човјек, који чини, да предложени дарови постану тијело и крв Христова, већ сам Христос, који се за нас разапео. Сликајући собом образ Христов, стоји свештеник и приноси молитву говорећи: сїѧ ѥсть тѣло Мое. А благодат и сила Божија јест, која све свршује.“

И још: „приност овај, ма какав га свештеник принио, био он Петар или Павао, јест *сами онај*, којега је Христос *дао* ученицима, и којега сад свештеници сврпшују: а овај није ни по чем мање од онога. Јер и овај људи не освећују, већ сам онај, *који је и оно освештио*. Јер као што су ријечи, које је Христос изрекао, оне исте, које и сад свештеник изговара: исто је тако и *приност исти*". (Наставиће се.)

Највећа ствар на свијету.

— Професор *Henry Drummond*. —
— с енглеског *M. M.* —
(Сарајево.)

Од најстаријих времена, као и у модерном добу, многи је сам себи стављао велико питање: Шта је „summum bonum" — највеће, најузвишеније добро на свијету?

Живот је пред вама, а само га једном можете живити. Шта је најплеменитији предмет жеља, највећи дар чежње?

У опште се говори да је највећа, најузвишенија врлина вјера. Но није тако. Пођимо до извора хришћанства и ту ћемо видјети да је највећа ствар љубав. Павле каже: „Ако имам сву вјеру да и горе премјештам а љубави немам, ништа сам". Сад остаје вјера, љубав и нада — и без икаквог оклијевања ствара одлуку: али је љубав највећа међу њима. Сваки човјек може имати своје строго становиште. Љубав није увијек била Павлово строго становиште. Пажљив посматралац може увидјети, како је лијепа нежност постепено расла и саиријевала у Павловом карактеру. Рука, која је написала „али је љубав највећа међу њима", била је крвљу упрскана. Па још ни у посланици Коринћанима не истиче се љубав као „summum bonum". Сва ремек дјела хришћанства слажу се у томе. Петар вели: „изнад свега, љубите се међу собом". Јован иде даље: „Бог је љубав". А сјетите се мудре примједбе Павлове: „Љубав је извршење закона". Јесте ли икад размишљали о значењу тих ријечи? Људи, у оно доба, приправљали су себи пут у рај, држећи десет Божјих заповијести и сто и десет, што су их сами створили. Христос нас упућује на једноставнији начин. Ако испуните једну једиту заповијест, испунили сте и оних сто и десет. Ако љубите, испунили сте сав закон. То је сасвим јасно. Узмимо ма коју заповијест, н. пр. „Немој имати других богова осим мене". Ако човјек љуби Бога, не треба му то рећи. Љубав је извршитељ те заповијести. „Не узимај име Божје узалуд". Ко љуби Бога неће му ни на ум пасти да узима име Његово узалуд. Љубав испуњава сав закон Божји. — Тако ако ко љуби човјека, не требаш му рећи да

поштује оца и матер. Он друкчије и не може чинити. Лудо би било рећи му „не уби!“ а само би га увриједио, ко би му рекао „не укради!“ Ко би могао украсти од оног, кога љуби? Премного би било молити га да не свједочи лажно на ближњега. Ако га љуби, неће то никад учинити. Није га потребно опоминьати, да не жели што је ближњега његова. На тај начин љубав испуњава закон — правило, које испуњава сва правила, нова заповијест, која садржава све старе заповијести, Христова тајна хришћанског живота.

Павле је тако учио, и најчудније и најоригиналније разложио, шта обухвата „summum bonum“.

Да размотримо то поближе. Разглобићемо то на три дијела. У првом ћемо љубав успоређивати; у другом је анализирати, а у трећем дефинирати.

I. Успоређивање.

Павле успоређује љубав са стварима, до којих у данашње доба, много држе. Нећу претресати све те ствари у појединостима. Њихова је подређеност очевидна.

Сравньује је са говорништвом. Није ли то племенит дар: моћи дјеловати на душу и вољу људи и потицати их на узвишене циљеве и света дјела! Павле вели: „Ако језике човјечије и анђеоске говорим а љубави немам, онда сам као звоно, које звони и прапорац, који звечи“. — Сви смо осјетили како празно звече ријечи без осјећаја. Шупља је, непојмљива и неубједљива рјечитост, иза које се не крије љубав. — Успоређује је с пророштвом, вјером, њежношћу и милосрђем. Па за што је љубав већа од вјере? За то што је циљ већи од средства. За што је већа од милосрђа? За то што је цјелина већа од дијелова. Нашто онда вјера? — Да споји душу с Богом, а циљ тога спајања је да постанемо као Он. Дакле, вјера је средство да дођемо до љубави — циља. По том је љубав већа од вјере.

За тим Павле сравньује љубав са пожртвованьем и мученништвом: „Ако и тијело своје дате да се сажеже, а љубави немате, ништа вам не помаже“. У сред Африке, међу великим језерима, био сам међу црнцима, који се сјећају јединог бијелог човјека — Давида Ливингстона. Лица им се разведре кад говоре о „добром доктору“, како га они називају. Нијесу разумијевали његов говор, али су осјећали љубав, која је пламтила у његову срцу. — Употребите то једноставно, чаробно средство у свакој сфери вашега рада, па ћете пожньети успјех.

II. Анализа љубави.

Пошто је Павле тако сравнио љубав са другим врлинама, анализира је у три врло кратка стиха. Исто као што наученьак сунчану зраку пропушта кроз призму, а зрака се на другој страни распрши у са-

ставне боје — црвено, плаво, жуто и друге сложене боје — тако Павле пушта љубав кроз призму свога надахнутог разума, а на другој се страни расипа у саставне елементе. Па да видимо који су то елементи. Видићете да су им имена сасвим обична — врлине, које може практиковати сваки разуман створ Божји, ма у ком положају био. Од многине малих и простих врлина састављена је најузвишенија врлина „summum bonum“. Дакле у спектруму љубави ови су саставни дијелови:

1. Стрпљење. Љубав дуго трпи.
2. Доброта. Милокрвна је.
3. Великодушје. Љубав не завиди.
4. Скромност. Љубав се не велича, не надима се.
5. Уљудност. Љубав се не понаша како не треба.
6. Несебичност. Не тражи своје.
7. Доброђудност. Не срди се.
8. Кротост. Не мисли о злу.
9. Искреност. Не радује се неправди а радује се истини.

Ето шта сачињава тај најузвишенији дар, статуру савршеног човјека и то, у одношају према људима, према животу, према свему познатом, а не и према непознатој вјечности. Ми чинимо много у прилог мира с небом; Христос је чинио у прилог мира на земљи.

Остаје нам да се само лако дотакнемо сваког саставног дијела.

Стрпљење. То је нормално стање љубави. Она трпи, чека, не жури; мирна је, готова да почне рад, кад дође час. Међу тијем је украшена благошћу и мирноћом. „Љубав дуго трпи; све сноси, све вјерује, свему се нада.“ Љубав разумије и чека.

Доброта. Љубав ради. Знате ли колико је живота Христос провео чинећи добра дјела? — Прелетимо у памети његов живот и видићемо да је већи дио употребио на усрећавање људи и чинећи им добро. Има само једна ствар на свијету, већа од среће, а то је светост. Но то није свакоме дано. Али Бог нам је дао моћ да усрећавамо друге и то ћемо учинити, ако будемо добри према њима. Најлепша ствар, што човјек може учинити за ољу свог небеског: јест бити добар према осталој његовој дјеци. Чудно је, зашто нијесмо бољи, него што смо. А колико је то потребно свијету! И како доброта брзо дјелује! И како се нефаљено памти! А како се преобилно враћа! — Нема на свијету часнијег дуга од љубави. Љубав никад не промаши циља. Љубав је успијех, срећа, живот. Љубав је да рекнем с Бровином „енергија живота.“

Гдје је љубав, ту је Бог. Ко живи у љубави, у Богу живи; Бог је љубав. За то љуби! Љуби без разлике, без одуговлачења! Обасипај љубављу сиромахе, а то је врло лако; још више богаташе, што

је већ теже а често потребније; а највише себи равне, што је врло тешко и што можда најмање чинимо. Разлика је у покушавању да учинимо неком угодност и учинити угодност. Прибављајмо другима задовољство и не пропуштајмо никад прилику за то, јер је то непрестани и неисказани тријумф душе, која истинито љуби. Само смо једном на овоме свијету. Сваку доброту, што је можемо указати човјеку, укажимо је одмах! Немојмо одлагати и занемаривати, јер нећемо више проћи овијем путем живота!

Великодушност. Ма коједобро дјело човјек предузео да ради, наћи ће се људи, који то исто раде, и можда бољим успјехом. Не завиди им по том! Завист је осјећај зле воље на оне, који су у истој линији с нама — дух лакомости, отимања. Како нас чак и хришћанско дјело мало заштићава од нехришћанских осјећаја! Тај нехришћански осјећај — завист — који помрачује хришћанску душу, чека нас на прагу сваког чина, рада, ако нијесмо ограђени великодушности. А само је једно вриједно завидити: велика душа, која не завиди.

Скромност. Она треба да нам запечати уста, те да не спомињемо добро, што смо неком учинили. Кад си из љубави учинио које лијепо дјело, повуци се у засјенак и не говори о томе! Љубав се крије и од саме себе. Она не тражи да себе задовољи — „Љубав се не велича, не надима се."

Уљудност. Чудно изгледа да је и то саставни дио „summum bonum-a!" То је љубав у друштву, љубав у погледу етикеције. Љубав се не понаша како не треба. Дакле, учтивост је љубав у малом, а једина тајна учтивости је љубав. Ако особа, која није имало образована, доспије у најотменије друштво, неће се понашати како не треба, ако има мало љубави у срцу. Она једноставно то не може чинити! Карајл вели за Роберта Бернса, да је „тај сеоски пјесник био најсавршенији „центлмен" у Европи. У његову срцу је било љубави према свему, што је Бог створио. И с том простом легитимацијом имао је приступа у сва друштва, те је похађао дворове и палаче из своје сиромашне колибице на ријеци Ајеру. — „Љубав не чини што не вваља."

Несебичност. „Љубав не тражи своје." Не тражи ни оно, што је њезино! Лакше се одрећи свога права, него самог себе. Кад нешто нађемо, купимо, добијемо, заслужимо, већ смо увели најбоље од тог и с мало муке моћи ћемо га се одрећи. Но не тражити ништа за себе, не водити рачуна о својим стварима, него само о стварима других — id opus est. „Тражиш ли велике ствари за се?, не тражи их!" За што? — Јер нема величине у стварима. Оне не могу бити велике. Једина је величина: несебична љубав! Чак ни самоодрицање, само по себи, није ништа. То је само заблуда. Једино који виши циљ или силнија лу-

бав може га оправдати. Рекох, да је много теже ништа не тражити за себе, него, кад се добије, одрећи га се. Морам узети ријеч натраг! Тако је само код дијелом себичних срца. За љубав није ништа тешко. Ја вјерујем да је јарам Христов лак. Христов јарам је пут к животу. Најочигледнија је поука у Христовој науци да: није срећа у добивању, него у давању. „Много је блаже давати, него примати.“ Пола је свијета на кривом путу к срећи. Они држе да је сва срећа у имању и добивању и кад им све стоји на служби, а не увиђају да се она састоји у давању и служењу другима. „Ко хоће да је највећи међу вама, тај нек вам буде слуга“ Ко хоће да је сретан нек упамти да има само један начин: — „много је блаже давати, него примати.“

(Свршиће се.)

Посланица св. апостола Павла – Ефесцима.

(Исагогичка црта).

Посланица Ефесцима спада у ону групу посланица св. ап. Павла, у коју и посланице: Колошанима, Филибљанима и Јеврејима. У посланици Ефесцима понајвише се раскрива наука о цркви као тијелу Христовом, и о Христу као глави тијела црквина; у посланици Колошанима — наука о божанском достојанству Христовом; у посланици Филибљанима говори се о понижењу Христовом; у посланици Јеврејима — о првосвештеничкој служби Господњој.

Посланица Ефесцима, као и ове, што су споменуте, а које се називљу »христолошким« посланицама незнабошкога апостола, написана је без сумње у тавници (3, 1; 4, 1; 6, 20). Спорно је само питање, у којој је тавници написана, да ли у кесаријској или римској. Има више разлога, да се прими ово посљедње мишљење. У прилог овоме иду понајприје авторитетне ријечи старих тумача посланице. Тако св. Јован Златоусти у уводу к тумачењу посланице примјећује: »она је писана у Риму, гдје се апостол налазио у тамници, као што и сам каже: молитвꙗ ѡ мнѣ, да дастъ ми ли глаго ко ѿкрꙁнꙋ ꙋстъ моихъ гꙋ дерзновенїемъ казати тайнꙋ блговѣствованїꙗ, ѡ немже пострадѣхъ ко ѳꙋзахъ (Ефесц. VI. 19—20). Истог је мишљења и бл. Теодорит (Migne 82., 508), бл. Јероним (Migne 26, 553, 554), Амвросије (Migne 17, 373). Да је посланица написана у Риму, свједоче и многи рукописи, који имају на крају овакав потпис (subscriptio): πρὸς Ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης. — И сам положај апостолов, како се слика у посланици Ефесцима и сродним јој Христолошким посланицама, боље одговара тавници римској, него ли кесаријској. Тако се апостол већ дуже времена, као што се види, налази у сужањству, његово страдање за Христа траје и даље (Ефес III. 1; Колош. 1, 24). Из посланица се види, да св. Павле и даље стоји у живом саобраћају с другим црквама, да живо прати стање њихове вјере и живота и опасности, које им прете (Ефес. 1, 15, Колош. 1, 7, 8; 2, 1, 2 и др.); око апостола налази се знатан број сатрудника му (Колош. 4, 10—15); и за неке од њих зна се за сигурно да су са апостолом дошли у Рим (Дјан. 27, 2). Овака релативна слобода апостолске проповиједи појмљивија је у сужањству римском, гдје је св. Павле живио у посебној кући са војником, који га је чувао и могао је дозивати к себи и примати важније личности од Јудеја

(Дѣап. 28, 16 и даље) лакше, него ли у сужањству кесаријском, гдје бијаше у преторијуму Иродовом (Дѣап. 23, 35), гдје га је окружавала пакост и интриге непријатеља му (Дѣап. 24 и 25 чл.) и гдје су могли к њему да долазе само *своји* (Дѣап. 24, 22) т. ј. његови ближи и сатрудници. Кад св. Павле моли за молитве, »да дастъ — вели он — ми слово ко отъкрыти оустъ моихъ« и даље (Ефес. 6, 19, 20), то смисао ових ријечи није тај, као да је апостолова ријеч стијешњена, да апостолу није могуће да проповиједа, па да за то моли да може слободније проповиједати, него те ријечи значе: да ми се дала ријеч, кад отворим, (а не да отворим — ἐνἀνοίξιν — ut aperiam) уста своја, т. ј. да би ми Бог дао, шта да говорим, кад отворим уста своја или кад станем да говорим, да би на тај начин, не гледајући што сам у сужањству, могао да кажем све, што сам као посланик Божји дужан да кажем«. На пошљетку и ако не знамо, уз какве је прилике био обраћен у Христанство Онисим, ипак је, без сумње, тај факат појмљивији у Риму, него ли у Кесарији, јер је у Риму апостол могао да прима све, који су к њему долазили (Дѣап. 28, 30), а Онисим је за сигурно склоњено се тамо у масу различитих људи, гдје су и други бјегунци тражили уточишта.

Са свим је субјективан аргуменат, да је за овако узвишену посланицу као што је посланица Ефесцима, апостол могао бити расположен да је напише само у сужањству кесаријском, гдје је цијело скоро вријеме био сам самцит и с тога »да му је природније и лакше било, да се стојећи пред лицем Господњим у умној бесједи удуби у дјело, које је на њ налагано« т. ј. у дјело обраћања незнабожаца (Преосвешт. Теофан, страна 12; од западних Напрт.). У овоме суђењу без сумње да се преувеличава природни фактор у постанку новозавјетних списа, који наравно не може бити искључен, јер дух Божји не уводи апостола у тајне Божје обзиром на мјесто и положај, у коме се он налази, него обзиром на то, шта треба вијерни да знаду о својим потребама. — Посланица Римљанима у многом потсјећа на посланицу о којој говоримо, и у њој се апостол потанко бави са призивом незнабожаца у цркву Христову; посланица се појавила у вријеме тако рећи првобитног рада св. ап. Павла.

Пошто је посланица написана у Риму, није се могла појавити прије 60 године, кад је ап. Павле био у Риму и по свој вјероватности написана је прије посланице Филибљанима (contra Лајтфуту и др.) т. ј. прије 63. године (по обичној хронологији).

Наслов посланице πρὸς Ἐφεσίους, а још више ријечи: „Ѳщимъ ко Ефесѣ“, искључује сваку сумњу, да је посланица одређена за ефеску цркву. Ипак и у пређашње вријеме и данас много се спори о питању, коме је посланица адресирана. Доказују привидно врло чврстим податцима, да њезини први читаоци нијесу били сами Ефесци, већ и друге цркве, јер да је посланица одређена била да иде као циркулар или окружница. Прије свега позивљу се на то, да ријечи ἐν Ἐφέσῳ нема у старим кодексима: синајском и ватиканском; а нема их ни у 57 (XII. в.). Св. Василије велики у спису против Евномија вели, да се Христјани у апостолском поздраву ове посланице називљу »Ѳщими« (бутес) због њиховог општења са »Ѳщими« и овдје, за потврду такога тумачења, додаје да ријечи, ἐν Ἐφέσῳ послије τοῖς οὖσιν он није нашао ни код старијих писаца, нити у старим рукописима (Contra Eunom II. 19). Није било ријечи ἐν Ἐφέσῳ ни у ономе тексту, којим се служио Тертулијан, јер, побијајући мишљење Маркионово, као да је посланица о којој је ријеч написана за Лаодикијце, Тертулијан не каже да је

гностик искварио текст, што би са свим природно било истаћи, кад би 'ἐν' Ἐφέσῳ стајало у тексту, већ побија мишљење Маркионово позивом на општи глас цркве, по коме је посланица одређена за Ефесце. (Contra Marc. V. 11. 17.). Није било познато 'ἐν Ἐφέσῳ ни Оригену, чије је по свој вјероватности метафизичко тумачење τοῖς οὖσιν, што га налазимо код св. Василија великога који несумњиво претпоставља, да није било споменутих ријечи. Блаж. Јероним држећи то тумачење недостатним указује само на посебно, одијељено мишљење »неколицине«, да посланица није написана онима, »који су«, него је одређена за Ефесце, који су свети и вјерни«; дакле и за пријеме блаж. Јеронима ријечи 'ἐν Ἐφέσῳ у већини кодекса није било. И како би, питају, Маркион дошао на мисао, да је посланица одређена за Лаодикијце, кад би 'ἐν Ἐφέσῳ било оригинално? Некоји притом додају, да у првобитном тексту није ни могло да стоји: ѭтымъ сѫщымъ ко Ефесѣ и вѣрнымъ ѡ Христѣ Іисѣ, јер би онда спомињање мјеста, гдје су се налазили читаоци, дошло међу два међу се најтјешње свезана предиката (»ѭтымъ и вѣрнымъ ѡ Христѣ Іисѣ«), који карактеришу стање читалаца, којима је посланица упућена. Истина споменуте ријечи могле би се превести овако: »светима који су у Ефесу, који су вјерни у Христу Исусу«. но онда би се уз ἅγιοι нашла два сасвим различита појма, један, који означава мјесто, гдје се читаоци налазе, а други њихово хришћанско стање. По мишљењу Хофмановом добије се са свим јасан појам, ако нема у првобитном тексту ријечи 'ἐν Ἐφέσῳ ако апостол пише и ѭтымъ и вѣрнымъ ѡ Христѣ Іисѣ«; светиња читалаца зависи од њихове вјерности Христу.

Свијем овијем закључцима против оригиналности 'ἐν Ἐφέσῳ може се насупрот ставити сила јачих доказа у прилог оригиналности ријечи. Црква је заиста увијек сматрала споменуту посланицу, да је написана за Ефесце и ова њезина потпуна сагласност апсолутно се не би могла протумачити, кад у поздраву посланице не би било ријечи 'ἐν Ἐφέσῳ. — Свједоџба двају трију кодекса на пољетку нема моћи и вриједна према свједочењу о противном свију других кодекса и пријевода; то је таква негативна инстанција, која није кадра ни мало да пољуља основне тезе Уз то треба имати на уму, да је кодекс 67. спис коректурни; у кодексу ватиканском 'ἐν Ἐφέσῳ стављено је на страни и не може се строго доказати, да је то ставила каснија рука, а не рука самога преписивача кодекса, који је горње ријечи случајно испустио био. — Несумњиво је даље, да св. Василије велики узимље само оне варијанте, који су потврђивали метафизичко тумачење Оригеново; са свим је невјероватно, да је он разгледао све најстарије списке посланице, што су се за његово вријеме налазили.

(Наставиће се.)

Три аскетске поуке св. Василија Великог.

— превео: *М. вл. Младеновић*, свештеник у Суботишту. —

Монаштво је поникло из анахоретства. Колевка му је у Египту, одакле се прошири у Палестину, Сирију, Јерменију, Малу Азију и др.

Као најглавнији оснивачи монашког живота на истоку спомињу се: Павле Тијевски, Антоније Велики, Пахомије Велики (који се сложио с неколико анахорета, да живе у заједници уздржљивим животом — у аскези), Макарије Египатски, Иларион и др.

Пахомије Велики је први дао опћа правила за све манастире. Но отац и организатор аскетског живота у манастирима јесте св. *Василије Велики* (* око 320. † 379.).

У вријеме св. Василија изгубио је манастирски живот у моралној снази, увукла се лијеност и нерад међу манастирце, те ово бјеше нови мамак монашком животу, коме се многи почеше и да одају. Св. Василије је учинио томе краја.

Он се по наговору своје сестре Макрине одрече свијета одавши се аскези, пошто је претходно раздијелио своје имање сиротама и невољнима.

Да се што боље упозна са аскетским животом, путовао је св. Василије по истоку и Египту, гдје упозна велике људе у побјеђивању свијета и самога себе.

Бративши се у своју отаџбину намисли, да и оствари све оно, што је на путу запазио и научио. Због тога се повуче у самоћу близу манастира своје сестре, крај села Анеса. Ту је св. Василије у самоћи проводио дане у најстрожијој аскези. По узорима, које је проучио на свом путовању, оснује друштва, у којима је спојио самачки живот са монаштвом. И тако поста св. Василије Велики оснивач манастира у Понту и Кападокији.

Св. Василије је тачно надзирао живот манастирски. У ту сврху је написао 55 опширних и 313. кратких правила, која су изложена у еротематском облику.

Опширна правила излажу основе аскетског живота, а краћа правила све појединости истога живота.

Осим споменутих аскетских правила истичу се по том предмету још три аскетске поуке, у којима је, слободно можемо рећи, изведена у врло кратким потезима језгра споменутих правила.

Да би читаоце могли упознати и са том врстом књижевног рада св. Василија Великог, те да би имали ма и приближну слику аскетског учења св. Василија Великог, одлучили смо се те преводесмо ниже изложене три аскетске поуке св. Василија Великог. Споменути нам је да смо преводили са њемачког по изданју: Bibl. d. Kirchenv.: Ausgewählte Schriften des hl. Basilius des Grossen. II. B. Kempten 1877. стр. 11—36.

I.

Живот хришћанинов сличан је војничкој служби.

Славни су до душе царски закони за поданике, но важније су царске заповиједи војницима. Ма какве заповиједи издане биле војницима, ко тежи за великим и небеским достојанством и хоће увијек да буде уз Христа, тај нека се држи истих, чим чује узвишену пареку: »Ащѣ кто мнѣ слѫжитъ, мнѣ да послѣдитъ: и идѣже азъ, тѫ и слѫга мой бѫдетъ (Јован 12., 56.)«. Где царује Христос? На небу и тамо треба да управиш свој ход војничке! Заборави сваки мир на земљи! Ни један војник не зида куће, нити стиче њива, нити се бани трговањима, која новац доносе. »Никтожи (ко) комѹ кыкѫ шказѣтъ кѣлѧли житїйскыи, да кожодѣ сугодникъ бѫдетъ (в. Тим. 2, 4.)«. За војнике се цар стара; (војник) не мора себи, да спрема ужитка нити о томе, да се бране. На царску заповијед свуда је му је отворена кућа поданика. Он не треба да се за кућу стара: на путовима има шатор а према потреби и хране, воде да пије и толико сна, колико природа даде. Силни су путеви и ноћне страже, снашање топлоте и хладноће, борбе против непријатеља, крајње опасности, а врло често, ако се тако деси, и сама смрт, и почасти и царски дарови. Мучан је у рату живот, а у миру славан. А ко је провео живот свој у славним дјелима, тај ће добити за своју храброст почасни вијенац, при-

миће високи положај, смије уз цара стати и пружити му руку, биће одликован руком царевом, поданицима претпостављен и моћи ће за спољашње пријатеље, како кад они усхтију, код цара посредовати.

Хајде дакле, војниче Христов, створи себи претставу о вјечним добрима по малим примјерима свјетских ствари. Изабери себи начин живота, који није везан за кућу, државу и имање. Буди дакле слободан и без икаквих свјетских брига: нека те не веже ни жеља за женом ни брига о дјетету. Јер то је немогуће у Божјој војсци. »Оружја ко конитска нашега не плотскаа но сильна Богомъ на разорение твердемъ« (в. Кор. 10, 4.)«. Не ће те побједити природа тијела, нити ће те у бригу бацити, ако ти нећеш: нити ћеш бити заробљеником мјесто слободним. Не тражи, да на земљи дјецу оставиш, него да их на небо поведеш; не допусти да си везан тјелесним браком, него тежи за духовним, да душама владаш и духовно да образујеш, угледај се на небеског Женика, уништи нападаје невидљивих непријатеља, бори се против њихове власти и моћи, гоњени их прво из своје душе, да не узимају у теби каква посједа, за тијем из оних, који теби прибјегну и поставе те својим вођом и борцем, да се утјецајем твојих говора неповријеђени сачувају. Уништуј варљиве закључке, који су постављени против вјере у Христа; бори се против безбожног и срамног говора ученьем о побожности. Јер пише: »Ломящаяся низлагающе, и всако возношяйся къзимающа на разѣмъ Божїй (в. Кор. 10, 5.)«. Увдај се у великога цара, који плаши непријатеље и присиљава их, ако буде његова воља, да ти у опасностима добар постанеш, да се његова војска сукоби са непријатељском, онда се наоружај и не допусти да те сломиље каква тешкоћа, буди стална духа у свакој опасности и добре воље иди из земље у земљу, са мора на море, као што је и рекао: »Егда же гонятъ вы ко градѣ плъ, бѣгайте къ дрѣгїй (Мат. 10, 23.)«. А ако будеш пред суд позван и пред судије постављен а ако узмораш бијес народа сносити, крвників страшни поглед гледати, његов суров глас слушати, посматрати грозно оруђе за мучење, мучења сносити и борити се до смрти, то при свему томе буди храбар, имај Христа пред очима, који је исто то тебе ради сносио, знај добро, да ти то у име Христово мораш сносити и да ћеш њиме побједити. Јер ти идеш за побједоносним царем, који хоће да будеш учесником у његовој побједи. Јер ако умреш, нијеси побијеђен, него си тек онда сасвим побиједио, јер си све до краја сачувао непромјењиву истину и задржао непоремећену слободу за истином.

И од смрти ћеш отићи у вјечни живот, од непоштовања људи у славу Божју и од жалости и мука овога свијета вјечном миру с анђелима. Земља те није као грађанина примила, али небо ће те примити; свијет те гонио, али анђели ће те извести пред Христа: и биће ш назван пријатељем и чућеш врло угодну похвалу: Добро, добри и вјерни слуго, храбри војниче, који си се сјећао господара, пратио цара, награђићу те својим даровима, хоћу да чујем твоје ријечи, јер си и ти моје чуо. Умолиш ли спас за потиштену браћу, то ћеш за другове у вјери и ученике свете љубави добити од цара саопћење добара, славићеш са вјечним круновима посебно међу анђелима виђењем, владаћеш под царем над створењима и живљењем у збору блажених свагда блажен. Али ако те Бог остави послије борби, да још живиш, да учествујеш у још више различитим борбама и да спасеш многе од видљивих и невидљивих непријатеља, биће слава твоја на земљи велика и поштоваће те твоји пријатељи, који су нашли у теби заштитника и помоћника и доброг посредника. Они ће те назвати као храбра војника, поштовати као племенита јунака, поздрављати и с радошћу примати, као да примају

анђела господњег, као Исуса Христа по казивању апостолском: »И искушења моего, еже ко плоти моей, не уничисте ни сомкнисте, но якоже ангела Божіа пріяте мя, якоже Христа Іисуса (Гал. 4, 14)«. Ово и слично јесу примјери божанске војничке службе. Ова поука није само људима намијењена, јер код Христа војује и женски род, који је на то изабран ради своје душевне јачине, а није ради тјелесне слабости одбачен. И многе се жене исто тако одликоваше као и људи. Гдјекоје су шта више дошле и до веће славе. Има их међу њима, које су састављале дјевичанске зборове, којима припадају оне, које су свијетлиле борбама за вјеру и побједом над мученьем. Нијесу ишли само мушки за Христом у вријеме његова боравка на земљи, него и женскиње, те су и једни и други вршили службу Спасителју. Пошто се дакле пружају тако велике и сјајне награде за војничку службу Христу, то за истом нека теже како очеви и синови, тако и матере и кћери. Нека приведу своју дјецу, радујући се вјечним надама, у којима ће учествовати они с дјецом и бити одушевљени жељом, да имају заштитнике и добре посреднике код Христа. Не будимо ради дјеце малодушни, нити се бојмо, ако буду у невољи, него се радујмо да ће бити слављени. Ми хоћемо да приносимо Богу оно, што нам је дао, да и ми будемо учесници у слави своје дјеце, приводећи и постављајући с њима и нас саме. На оне, који су тако храбри и тако се боре могу се згодно примијенити ријечи псалмопјевчеве: »Благословени ми Господи, сотворшіи небо и землю (Пс. 112, 23.)«. А скупа с Мојсејем ћемо се молити за њих: »Благословн, Господи, крѣпость твою, и дѣла рѫкъ твоихъ пріими, порази чрєса сопротивныхъ ти и ненавидящихъ тя (Второзак. 33, 11.)«. Покажите се дакле као храбри људи те храбро похитајте вјечним вијенцима у Христу Исусу, Господу нашем, коме нека је слава на вијекове Амин!

(Наставиће се.)

Из пастирске праксе.

— Протосинђел Иларион. —

(Рељево.)

Може ли се чинити парастос за дијете до 7. година?

И ако је речено, да дјеца »радостїю неизнною къ Авраамлюбъ нѣдрѣхъ радѣютъ« (требникъ чинъ погрєбенїа младенческаго. стр. 330. стихира: »Смерть младенцемъ . . .«) и »наслаждатъся къ ангелскихъ свѣтоносныхъ лицѣхъ« (требникъ. стр. 333. Молитва: »Христе младенцы, Господи . . .«), ипак се и за њих могу чинити посмртни помени, јер молитва цркве не само да је благотворна за њих, него им још помаже да достигну небеске славе (I. Кор. XV. 41—43) и нужна им је ради очишћења њихова пред свевидећим оком Божјим од сваке нечистоте тијела и духа (Јов. XIV. 4—5)' Подједно молитва за умрлог младенца служи и као утјеха ожалошћеном срцу родитељском, а и као средство за оснажење њихово у вјери (Рук. д. с. п. 1896. 3). Стога неће свештеник погрјешити, ако на молбу родитеља и сродника умрлог дјетета сврши посмртни помен. Но у таком случају не треба да говори обичну заупокојну јектенију, него ону, која је специјално опредијељена у чину за сахрањивање дјеце (в. Требникъ. чинъ погрєбенїа младенческаго. Стр. 315.). У мјесто молитве »Боже духомъ и плотїю« ваља да чита ону из чина »погрєбенїа младенческаго«: »Господи, Іисусе, Христе, Боже нашъ, породившыяся ѿ коды и духа« (Требникъ. Стр. 316.) а тако исто и апостол и јеванђеље треба узети из погребног чина за дјецу (Рук.

д. с. п. 1887. 8. ср. Булгаковъ: Наст. кн. стр. 1262; Сильченковъ: Практ. Рук. стр. 140; Ворон Еп. Вѣд. 1887. г.) — Само се по себи разумије, да се над мртвороћеном, некрштеном или неправилно крштеном дјецом помен умрлих не може чинити.

Какав се молитвени помен има чинити над костима једнога мртваца при преносу из једне гробнице у другу? Да ли сам чин »погребенїе« или само парастос?

Понављање погребног чина над костима извађеним из гробнице и неприродно је и неправилно. Неприродно из разлога тога, што се чин »погребенїе« има свршити само у вријеме смрти извјесног лица, што се јасно види и из самога описа, гдје стоји: »конченшїа коли8 ѣ прикоснувшїа мєртвыхъ лиц8 призывается свящєнникъ, иже кадитъ тѣло мертваго и начинаетъ окаянное« (в. Требникъ. Послѣдованїе погребенїа мірскихъ человѣкъ. Стр. 207.). Неправилно је пак стога, што је законом опредијељено и вријеме и мјесто погреба. Према овоме приличније је и законским прописима више одговара, ако се над костима извађеним из гроба *сврши само парастос*, а никако поновно опијело. (Рук. д. с. п. 1868. 6; Ц. Вѣд. 1890, 46; Никольскій, Пособіе, стр. 775. пр. 2.).

За што се гробови умрлих украшавају цвијећем и дрвећем?

Обичај китити тијела умрлих, мртвачке сандуке и гробове цвијећем и дрвећем потиче још из незнабошких времена. Незнабоштво је у природи и њеним производима гледало самог Бога, те је посве разумљиво, да су дошли на мисао о тијесној вези, која постоји међу човјеком и вегетативним свијетом. Дођи на таку мисао било је могуће тијем лакше, што је живот човјека у многом сличан животу растиња. Оно изникне, постепено расте, ојача и процвјета, сазрије, даде плода, постепено опада, док га сасвим нестане. И само св. писмо сравњује човјека са травом »која рано вене, у јутру цвјета и увене, а у вече се покоси и сасуши« (Псалам 89. ст. 5—6); а такође сравњује га и са цвијећем пољским, када каже »дани су човјечји као трава, као цвијет у пољу, тако цвјета« (Псал. 102. ст. 75; I. Петр. I. 24.). Јасно је дакле, да је и у незнабожаца постојала мисао — и ако не баш сасвим јасна и одређена — о будућем, загробном животу, коју су мисао они и хтјели изразити тијем кићењем својих умрлих и њихових гробова цвијећем и дрвећем, које је служило као символ будућег новорођења и васкрса умрлих. Јесен и зима, кад растиње свене и угине, били су символ смрти, а прољеће и љето, када се сва природа пробуди и оживи — били су символ васкрса. На основу овога и био је обичај у незнабожаца, да цвијећем и дрвећем украшавају гробове својих умрлих. Цвијеће и дрвеће метали би они или пред кућом умрлога, или би га стављали у около сандука мртвачког, или око гроба.

Хришћанство пак, у коме је посве јасно изражена мисао о другом загробном животу и васкрсу умрлих, није нигдје у прописима својим наредило, да се гробнице и мртваци цвијећем и другим растињем китe и украшавају, и овај обичај свакако да је најприје постао на западу, а одавде и нама пренесен. Услиједтога неки пасторалисте руски и нападају на овај обичај, као на варварски и са запада импортиран.

Но да је овај обичај постојао и у најстарија хришћанска времена, имамо доказа код св. Амвросија Миланског, у његовој бесједи приликом смрти цара Валентинијана II. (392. г.). Такође имамо спомена о том и код св. Григорија Богослова (329—390) у његовом надгробном слову брату Кесарију. Само они напо-

мињу, да овај обичај није наплазно на оиће одобравање од стране хришћана. Тако св. Григорије говори: даље с тим незнабошким играма и преставама . . . даље са вијенцима и свјежим цвијећем . . . мој је дар умрломе — ријеч, ријеч која далеко дуже траје . . .

Осим обичнога цвијећа и растиња имали су — сходно својим својствима — симболичнога значења нарочито: ружа, љубичица, љиљан, ружмарин, зимзелен, мирта, оморика, јела, кипарис, ловор, палма и др. Ружа, најљепша од свега цвијећа, од старине означавала је почетак живота (већ код Омира налазимо о њој спомена). Бијела ружа и љиљан симболички престављају нравствену чистоту и непорочност (Методије 4. IV. в. Sympos. IV. 6.), због чега се и слика често Пречиста Дјева Марија са љиљаном у руци, или са вијенцем од љиљанова цвијета на глави. Црвена ружа, по причању на истоку, постала је ушљед првог крвопролића на земљи, стога је она символ мука и страдања. Ружмарин, зимзелен, бршљан, мирта, оморика и јела су растиње, које је вјечито зелено, због чега су њима и китили гробове умрлих у знак трајног живота и љубави, која се простире над умрлима. Сликање мирте налазило се често и на старохришћанским посмртним споменицима. Кипарис, који никад не губи лишћа и не труне, по Амвросију Миланском (In Psal. 118. ср. R. E. I. 342.) и св. Григорију Богослову, јесте слика праведника, који се учвршћио у благодати Божјој. За то он и јесте символ живота, који се никад не гаси. Ловор је од увијек био симболом славе и побједе. Лишће и грање ловорово били су у великој употреби код старијех Хришћана првијех вијекова. По свједочанству Григорија Турског (540—595.) у његова доба метали су ловорово лишће под самртнике. На гробницама и другим старохришћанским споменицима налазимо често насликано ловор-дрво или ловорове вијенце. Као вјечито зелен је био ловор симболом вјечнога живота и будућег нашег васкрса. И сам васкрс Исуса Христа у хришћанској симболици прва три вијека сликао се са крстом, окруженим ловоровим вијенцем (F. X. Kraus: Geschichte d. christl. Kunst I. 119. Fig. 49). Као други символ побједе била је палма. При уласку у Јерусалим дочекан је био Исус Христос као цар од многога народа и са палмовим гранчицама (Јов. XII 13) И цар Давид пјева: »праведник се зелени као финик« — „justus ut palma florebit“. По тумачењу Тертулијана, Оригена, Амвросија Миланског и Григорија Богослова палма је значила побједу над тијелом и свијетом (Kraus: Christl. Kunst. I. стр. 119. fig. 48.). У апокалипсису св. Јована Јеванђелиста (VII. 9) видимо мученике, како долазе пред престо Божји са палмовим гранчицама у руци. Израз »палма мука« — „palma martyrii“ често се налази у диптисима, мученичким актима и мартирологијима (Kraus. I. 119) Врба је такође у употреби при хришћанском богослужењу. Она нас потсјећа на врбе, о којима Јевреји пјеваше, сјећајући се свог Сиона (псал. —136. ст. 1—2 »на врбиџу посредѣ ніе шестующе органы наша«). Врба, као дрво које најраније креће, јесте символ васкрса и новог живота и употребљава се у нас на Цвијетну недјељу у мјесто палмовог дрвета.

Из свега реченог јасно је, како је поникао у нас обичај украшавати наше умрле дрвећем и цвијећем. У томе — држимо — да немаиче га црква противног, тијем више, што и сама св. црква наша православна допушта у неким приликама употребу цвијећа и дрвећа, као на пр. украшавање Крста Господњег босиљком и цвијећем о 1. августу, на празник Крстова дана (14. септ.) и у недјељу Крстопоклону; па врба о Цвијетима, трава и лиспого грање о празнику Духова.

На жалост обичај тај, да се употребљава цвијеће и растиње при погребу умрлих, на неким се мјестима посве изопачило, јер се мјесто природног цвијећа употребљавају вијенци од метала, што никако не одговара идеји о бесмртности, него је више демонстративно исказивање поштовања заслугâ — можда и сумњиве вриједности — онога умрлога. Такав обичај ваља свијем силама сузбијати, те се ограничити на вијенце од свјежа цвијећа и другог растиња. (исп. Сводъ Указ. и Замѣт. 1899. стр. 359.).

Хигијена и хришћанство.

(Свршетак.)

IV.

Нећемо се дуже бавити претресањем многих других порока душе човјекове да докажемо њихов штетни уплив како на здравље душе, тако и тијела човјекова. Нама се чини, да је претресање једне гордости сасвим доста да се разјасне основни елементи хигијене духа а и да се докаже, да се прописи хришћанске религије у томе погледу сасвим слажу с хигијеном душе и тијела човјечјега, с оним основима те хигијене, којима се баве љекари и психијатри.

Као што је познато, ка самим елементарним а уједно с тијем популарним истинама животнога искуства односи се свеопће убјеђење, да је *душевни мир најбољи услов не само психичкога већ и тјелеснога здравља*

Но душевни је мир доступан само ономе човјеку, који влада с највишим кардиналним елементима хришћанске љубави, а наиме таким врлинама, као што је кротост и смјерност. Истина, тај хришћански мир није онај хладни стојички мир, који граничи са индиферентизмом, с неучешћем на пр. у туђи ближњега и т. д. Напротив, хришћански душевни мир јест уједно и спокојство и енергија у исказивању виших својстава хришћанске љубави. То је онај мир, којега даје Хришћанину сам Христос. »Пріиднте ко мнѣ... и йзъ оученіе мы... Возмнте иго мое на ся и наученіа отъ мене; яко йзъ сѣмь кротокъ и смиренъ сердцемъ, и обрящете покой душамъ вашимъ. Яко иго мое благо, и крыма мое легко (Мат. 11, 28—30). Ево алфа и омега највише хигијене човјечје душе и не само душе већ и тијела!!..

У самој ствари, што је то »иго« Христово? То је без сумње »кротост« и »смјерност«, и то је »иго« заиста »благо«, јер, наоружавши се њим, ми тијем олакшавамо наш живот (»крыма легко«).

И заиста, у умној, на пр. сфери душе човјечје кротост и смјерност јесу услови објективнога и беспристранога мишљења. С његовом јакости логичких операција свршује у вишем степену лако, течно и спокојно. У самој ствари, сви афекти духа руше спокојни и озбиљни ток мислиоца, кад код душевног мира и покоја нема мјеста експанзивности у области мишљења. Истинито научни и пјеснички творачки дух има своје сједиште не у афектима душе, јер сами нагони творачкога духа, сва духовитост научне, философске мисли није узрок, већ резултат необично вјернога и тачнога примања утисака, како спољашњега свијета, који нас окружује, тако и унутрашњега мира нашега душевнога и духовнога живота, ради чега је нужна извјесна бестрасност, чистоћа, провидност и спокојство примајућих апарата наше душе. И слично ономе, као што тачност фотографских објектива зависи од чистоће и тачности негатива, од осјетљивости

плочице, која прима зраке свјетлости, исто тако и наш творачки дух налази се у тијесној зависности од чистоће, прозрачности и осјетљивости наше душевне сфере, која прима, какова је само и могућа код потпуног душевног мира и покоја. Као што узбуркана површина воде не може одразивати предмета, већ само чиста, мирна и зрцална површина воде правилно и јасно их одразује, исто тако узбуркани, узрујани дух човјека не може одражавати у својој дубљини сву реалност свијета и његову животну правду.

Што се тиче сфере чувства, то сама чиста и узвишена чувства и емоције и шта више екстазе не слажу се с ефектима и страстима, које никако не приличе кроткому и смјерному карактеру.

А сад неколико ријечи о упливу кротости и смјерности на сферу воље човјечје душе. Овдје је чудно то, да се сама силна воља баш и показује кротким и смјерним карактером. Беспристрасна историја открива нам саме свијетле странице своје, које су богате обилним примјерима, којима се потврђује ово, што је речено.

Историја на пр. не зна међу људима кроткијега, смиренијега а у исто вријеме стрпљивијега мужа, који је имао колосалну силу воље, као што је био велики апостол незнабожачки Павле. Његов тридесетогодишњи мисионарски рад пун је ужасних и бурних несрећа. Он је окусио све могуће увреде, њега су тукли каменьем, батинама, наносили су му тешке ране; он је окусио гоњење, заточење у затвору, бродолом, много пута је висио између живота и смрти; он је трпио и глад и жеђ, и ужасну сиротињу, но све је то подносио с непомућеном мирноћом духа, с необичном стрпљивошћу, чудном кротошћу и великом смјерношћу!.. Радосно расположење духа и неограничена љубав према Христу нијесу га нигда остављали!. Осим тога, што је било више запрјека на путу његовог великог дјела, тијем је енергичније он радио и, гле, хвала тој беспримјерној жељезној вољи, Павле је прошао с проповиједи о Христу сву јужну Европу и на раменима тога слабога у физичком погледу човјека изникло је расцвало и бујно дрво хришћанске цивилизације Европе, чијим се плодовима ми тако обилно користимо!..

Тридесет година прекомјернога, колосалнога труда, свијех могућих страдања и оскудевања, и уза све то такова беспримјерна величина духа! Та то је тешко и изговорити савременом болном и слабом човјеку!!.. До пошљедњега издисаја Павле се је неуморно борио, и само је казна прекратила његов свети, дивни живот!..

Питање о сили воље, о чистоћи срца, о нарастености јавља се као једно од најкрупнијих питања у области савремене психијатрије. Ствар је у томе, да сви чувени савремени психијатри признају да се свака душевна болест појављује прије свега као сушица моралнога скоруна некога индивидуа. Слабост воље јест један узнемирујући симптом психичке болести. Недостатак религијознога чувства јест једно од ненормалних појава човјечје психике. Најбољи психијатри сматрају ту појаву врло често једним од озбиљних знакова психичке болести

Отуда је јасно, да хигијена психике човјекове не само не протуслови начелима хришћанства, већ шта више, напротив, потпуно оправдана сва та велика начела.

И ако популарно мишљење не хвали баш религијознот лекара, то ја држим да није сасвим исправно.

Слава Богу, и међу највећим корифејима медицинским налази се људи с високо развијеним религијозним чувством. Да не мисли ко, да су ово голе

ријечи, нека се прочитају слиједећи изводи, који испадоше из пера највећега свјетскога хирурга — ученога Николе Ивановића Пирогова. »*Искрено вјерујем* у учење Христа Спасителя«!.. »За садањега *хришћанина треба да је признање божанске природе у Спаситеља крајеугаоним каменом његове вјере*«!.. »*Ја сам остао православерним*, не изгубивши ни мало од мојих научних, мислима и искуством стечених убјеђења!« Ево искренога признања једнога од највећих медицинских умова.

Чувени Боткин бјеше исто тако религиозан.

А ево што је недавно рекао директор петроградскога завода експерименталне медицине, чувени патолог, професор Лукјанов у јавној сједници философског петроградског друштва: »Постоји *велика* област религиозног темеља, који даје вјери то, у што се уда философија, осуђена на вјечно чекање... Ако с научним знањем пролазе кроз сву историју човјечанства упоредо и други облици знања — философски, *религиозни* и умјетнички, то очевидно, има за то довољно основа у самој природи нашега духа, *која је снажнија од позитивизма и прека је од њега*«!

А ево што је рекао генијални ученьак 19-га вијека, ученьак, који је створио читаве гране знања у области медицине и хигијене, учинивши велики преврат у тијем наукама, познати Пастер кад наступа у број »бесмртника« француске академије наука: »Појам о *бесконачном* има неизбјежни израз свуда, у цијелом свијету. Благодареји њему *натприродно лежи у дну сваке душе*«... »Онај, који признаје бесконачнога — а то не може нико избјећи — признаје у тој тврдњи *натприроднога више*, него што га има у *свима чудесима* свију религија. Идеја Бога — само је форма идеје о бесконачном. Док тајна бесконачности буде давила човјечју мисао, дизаћемо ми храмове култу бесконачнога, прослављали ми Бога ма под којим именом, и у тима храмовима видићете увијек људи, који клече, опружене по праху, аддубљене у мисао о бесконачном«!.. »Сретан је онај, *који у себи има Бога*!.. који служи *идеалу јеванђеских врлина!* Ево извора *великих* мисли и *великих* подвига«...

Тако је мислио велики Пастер, тај прави пријатељ човјечанства, који је својим бесмртним открићима и подвизима убрисао цијеле потоке суза страдајућега човјечанства.

Пастер је умро у дубокој хришћанској вјери, у којој је живио цијелога живота свога.

Ево, спремајући се гробу, његове снажне руке, које су недавно чиниле чудеса у области науке, држе на прсима Распеће Христа Спасителя.

Понављам: ја сам намјерно све ове примјере навео као закључак овог одјела, да покажем, да хришћанска религија и њезина начела не само не противслове начелима медицине и хигијене, већ упоредо, оправдавајући та начела, запаљују топло религиозно чувство и код највећих умова, који раде и још ће радити на најширем пољу медицинског знања и хигијене.

Загреб.

С руског превео протопрезвитер
Јован Петровић.

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Ускршња свечаност у Сарајеву. На први дан Васкра по подне у 3½ сах. служило је Њег. Високопреосвештенство АЕ и Митрополит Дабро босански госп. *Николај*, уз асистенцију свега мјесног свештенства, велико свечано вечерње, коме су присуствовали поглавар земље преузвишени госп. фцм. барон *Албори*, грађански деловођа пресвијетли госп. Испдор барон *Бенко*, предстојници одјељења земаљске владе гг. Фр. *Пасини* и др. Н. шл. *Рајнер*, те генералитет, многи виши чиновници земаљске владе, штабни официри и огроман број побожног српско-православног народа. Послије вечерњег богослужења носила се литија око цркве, а шпалир поред неба, под којим је корачало Њег. Високопреосвећенство госп. АЕ и Митрополит *Николај*, чињаху подофицири босанско-херцеговачке пуковније. И другог и трећег дана Васкреса по подне вођена је литија уз необично лијепо пролетње вријеме.

На Истоку.

Крај патријаршијске кризе у Цариграду. Како званични орган цариградске патријаршије »Εκκλησιαστική Αλήθεια« (»Црквени Лист«) у једном од својих задњих бројева јавља, ријешена је патријаршијска криза, која је шест мјесеци трајала, а наиме од 30. септ. прошле године до 14. марта т. г. 14. марта т. г. послао је министар правде и вјере Абдурраман паша тескеру Њег. Светости патријарху Јоакиму III. којом се даје право патријарху, да може уклонити из Синода осам чланова митрополита, који су за шест мјесеци водили борбу против свога црквеног поглавице, те му је уједно дато право да на мјесто њихово може позвати других осам за чланове св. Синода. Тако је овијем царским ријешењем патријаршијска криза довршена. Бивши чланови св. Синода, осам опозиционих митрополита, већ су напустили Цариград и отишли у своје епархије предавши пред поласком својим Њег Светости патријарху дијелове синодског печата, који су се код њих налазили. Са доласком нових осам чланова у Синод отпочели су редовни послови синодални. Тако је у сједницама синодалним, држаним пред Васкрс, обављен избор имборског митрополита, а у сједницама које су отпочете послије Томине недјеље обавиће се други текући послови.

У краљевини Србији.

Јавна предавања у богословији св. Саве. Професорски савјет Богословије св. Саве у сједници од 11. марта т. г. одлучио је да се од треће недјеље вел. поста почну држати предавања, по могућности сваке недјеље, у локалима завода. Прво предавање држао је ректор Богословије св. Саве преч. г. *Стеван Веселиновић* на тему »О поштовању мртвих«. Друго је држао проф. богословије г. *Јеврем Бјовић* на тему »о васпитању«. Треће предавање држао је проф. богословије г. *Атанасије Поповић* »о браку«. Предавања прати кор ученика богословије под управом свога коровође г. Стевана *Мокрањца*. По свршеном предавању сви посјетиоци присуствују богослужењу у школској цркви, која је посвећена у част и спомен св. Симеона, првовјенчаног краља Србије.

Број храмова. У току године 1903. било је у митрополији краљевине Србије: 644 цркве, 49 капела и 53 манастира, и то: у епархији београдској било је 168 цркава, 2. капеле и 15 манастира — свега 185; у жичкој: 112 цркава, 12 капела и 12 манастира — свега 136; у нишкој: 205 цркава, 26 капела и 15 манастира — свега 246; у тимочкој: 82. цркве, 5 капела и 6 манастира — свега 93; у шабачкој: 77 цркава, 4 капеле и 5 манастира — свега 86. Укупно храмова било је 746.

Буковинско Далматинска Митрополија.

Наплата парохијског свештенства. У 3. броју задарског »Гласника« читамо иљедећу вијест: У царевинском вијећу 30. марта (12. априла) Влада је поднијела законску основу о преиначи и допуни закона 19. септембра 1898. о дотацији православног парохијског свештенства у Далмацији, слична оној, коју је поднијела за римокат. парохијско свештенство. По овој законској основи установљена је конгруа за пароха у Задру 2000 круна, за пароха у мјестима преко три хиљаде душа 1800 круна, а за сва остала мјеста 1600 круна; за свештеничке помоћнике: у Задру 1100 круна, а за друга мјеста 1000 круна годишње. Парохијски свештеници добивају послије првих 5 година службе повишицу од 100 круна годишње, послије других 5 година опет нову повишицу од 100 круна, затијем послије свако 10 година, до 40 године укључно, по 200 круна годишње повишице. Свештеници, који постану физично немоћни да врше активну службу, добивају пензију, и то: ако нијесу навршили 10 година службе 1000 круна годишње, до 20 година 1200, до 30 1400, до 40 година службе 2000 круна Ова посљедња пенсија може на предлог консисторије бити повишена на 2200 круна евентуално и на 2400. Исто тако и свештенички помоћници имају право на пенсију према годинама службе од 800 до 1100 круна годишње. — Закон овај имао би стати дјеломично на снагу са 1. јануаром 1906 године.

Свраћамо пажњу нашег свештенства на овај начин наплате и обезбјеђења под старост, и дубоко смо уљерени да ће мјеродавни фактори при своједобној градњи закона на наплату нашег свештенства-овдје нанесену лијепу слику очинског старања од нас много сиромашније Далмације — од које смо већину досадашњих наших црквено-управних установа примили, за образац свога рада примити.

Нови достојанственици православне буковинске цркве. Како јављa Православна Буковина«, царским указом од 27. марта т. г. именован је за генералног викара и консисторијалног архимандрита митрополни архимандрит *Мирон Калинеску*; за консисторијалног савјетника свеђеник *Мелетије Халип*, а за архипрезвитера черновичке саборне цркве гимназијски катихета-професор *Калистрат Кока*.

У Русији.

† **Професор Духовне Академије М. А. Олесницки** Кијевску дух. академију постигла је тешка жалост смрћу врснога члана доктора богословије Маркелина Алексјевића *Олесницког*. Покојник је служио при Академији од г. 1873. до 1875. Предавао је на академији морално богословље, а касније психологију. Име Олесницкога познато је у руској богословској литератури и он се сматрао као један од најбољих православних моралиста. Најпознатија су му дјела: »Књига Еклезијаст« (магистерска дисертација); »Историја нравствености и нравствених ученја«; »Морално богословље или хришћанско учење о моралу«; »Морални прогрес«; »Из системе хришћанског морала« (докторска дисертација), а такође писао је омање

чланке у појединим листовима. Такођер као професор психологије написао је и књигу »Курсъ педагогики« (I. дио Теорија васпитања и II. дио. Теорија обуке).

50 годишњица протојерејa Петра А. Смирнова. Предсједник учебнаго Комитета при святѣйшемъ Сунодѣ и уредник познатог руског црквеног журнала »Церковныхъ Вѣдомостей« протојерej П. А *Смирнов* прославио је 29. прошлог мјесеца на најсвечанији начин 50-годишњицу своје црквене и јавне службе.

На далеком Истоку.

† **Латински патријарх Јерусалимски Л. Пиави.** Прије краткога времена преминуо је у Јерусалиму у 75. години латински патријарх Лудвиг *Пиави*, трећи патријарх од како је у Јерусалиму г. 1846 установљена латинска патријаршија. Први латински патријарх био је Јосиф Валерга, други Викентије Бранко (од г. 1876.—1889.) а трећи Пиави (од г. 1889.—1905.).

Књижевне биљешке.

— *Превод дјела св. Оница.* Трећа свеска »Гласника православне цркве у Краљевини Србији« од о. г. започела је доносити превод дјелâ св. Отаца, с оригиналног текста, на српски језик. Како исти лист јавља за сада ће се издати само дјела најстаријих патролошких писаца — апостолских ученика. Њихова дјела приредиће се по грчком оригиналу, редигираном од *Франца Ксаверија Функа* (II. издање у Тибингену 1901. год.). На прво мјесто стављен је текст посланице Варнавине, о којој је гледе историје текста и читања о њеној аутентичности донио лијеп чланак у истом листу сам уредник г. Стеван Веселиновић. Превод је тако удешен, да ће у свему одговарати оригиналу.

— *Библија и Мисир.* Крајем прошле године издао је ректор из Гиелдорфа код Бона, Хајес, дјело под горњим насловом. У том дјелу своме потврдио је Хајес историјску вриједност прве књиге Мојсијеве »Постања« с обзиром на споменике мисирске, који у свему одговарају описима библијским, почев од доласка Аврамова у Мисир па до изласка Израиљаца из Мисира.

Нове књиге и листови.

Slavorum Litterae Theologicae Conspectus Periodicus. Separata editio suplementi publicationis periodicae cleri bohemici „Časopis Katolického Duchovenstva". Dirigentidus Dr. Jos. *Tumpach*, Dr. Ant. *Podlaha*. I. La Revue „Slavorum litterae theologicae" paroît cinq fois paran. *Pragae Bohemarum* 1905. Sumptibus propiis. Typis Aep. officinae typographicae. In commissione esujdem typographiae Pragae I. 190. — Чешки лист „Časopis Katolického Duchovenstva" почео је да издаје посебни прилог прегледа богословске литературе у свију словенских народа на чешком и латинском језику. Први свезак те публикације изашао је недавно под горњим насловом, обухватао 40 страница, а доноси опширан преглед богословске литературе код Чеха, Хрвата, Пољака, Руса, Малоруса (Рутена), Срба и Словенаца.

Тих. Остојић. *Сутска Књижевности од велике себе до Доситеја Обрадовића.* Ср. Карловци (Српска Манастирска Штампарија). 1905. 8° стр. 128. Цена 1 К 60 п — Ову пађану књигу, о којој се и српска критика новољно изразила, свакоме, а нарочито нашим ђацима, најтоплије препоручујемо.

Јавне благодарности.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину у Сарајеву благоизволела је даровати ових дана за три православне српске цркве у Корјеницима: 2 стихара, 2 епитрахиља, 2 појаса, 2 пара наруквица, 2 фелона, 4 покровца (дарка) 2 ваздуха, 1 полијелеј за 8 свијећа, 1 путир, 1 дискос, 12 чирака за часне трапезе и проскомидије, 2 кадионице, 5 великих чирака пред ц. двери и 1 дарохранилницу. — Сви поменути предмети су из радионице г. Јована Митричевића, Сарајлије, који најсавјесније израђује све црквене ствари, као: одежде, сасуде и др. у строго српско-православном духу.

На горе поменутом дару понизно изјављује високој даровательници јавну благодарност.

Корјеници, мјес. марта 1905.

Црквени Одбор.

Гос. Марко Деретић, који се налази у Аљашкој у Америци, приложио је цркви свога родног мјеста у Орахочцу: 2 простирача на часну трапезу и налоњ, 2 завјесе на царске и сјеверне двери у вриједности од 100 круна на чему му јавно благодари

Корјеници, мјесеца фебруара 1905,

Црквени Одбор.

Госп. Крсто Трапарић из Јасена, парохије Корјеничке, полазећи по други пут у Америку, приложио је правосл. српској цркви у Јасену у готову 100 круна, на чему се побожном приложнику најављује срдачна јавна благодарност.

Корјеници, мјесеца марта 1905.

В. Парежанин, парох.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину благоизволела је поклонити српско-православним црквама Бочачкој и Агићској: два стихара, два епитрахиља, два појаса, двоје наруквице, и два фелона на чему се високој даровательници од стране српско-православних парохија Бочачке и Агићке изражава најтоплија хвала и благодарност.

Бочац, 2. априла 1905.

Јеромонах
Милутин Радаковић.

Читуле.

† **Лазар Гаковић, парох радићки**, протопрезвитерата крупског, послије дномјесечне болести преставио се дана 2. априла 1905., а 3. априла сахрањен је у опште прав. српско гробље у Крупи уз пратњу четворице свештеника и мноштва народа.

Покојник је рођен 1855. у селу Бушевићу у старој свештеничкој кући Гаковића, чија прошлост у служби Богу и народу прелази у стотине година. Као јединац у рано обудовљела оца, послан је у срп.-прав. основну школу у Крупи,

која је и у то доба красне успјехе показивала, а по свршетку исте, ступи у бившу бањалучку богословију, коју сврши са одличним успјехом 1874. Кад је 1875. плануо устанак у Босни, пређао је покојник у Славонију, гдје постане учитељем у Рајићима на срп. школи велике филантропкиње мис Ирбијеве, оставши ту до прелаза у Босну, иза чега опет у Крупи постане народни, српско-православни учитељ. Године 1883. рукоположен је покојник за ђакона и свештеника од митрополита Саве, те је служио уз свога оца протопрезвитера крупског, док године 1887. не буде постављен на парохију радићку, на којој је до своје смрти предано и од срца служио своме народу, те се до посљедњег часа подизао из постеље, да најнужније свештене чинове својим парохијанима обавља.

Покојни парох Лазар Гаковић бијаше искрени пријатељ своме народу, те сав његов парохијски рад оличена је несебичност и простодушност. Покојника оплакује стари отац, протопрезвитер Петар Гаковић, три сина, удовица, и четири кћерке. Бог да га прости и помилује!

Званични огласи.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихачка.

Број 688 ех 1905. 1—3

Едикт.

Позива се овим Михајло Гавриновић из Бруснице мале (котар дервентски), сада непознатог боравишта, против којег је супруга му Петра Гавриновић рођ. Пантић из истог мјеста подигла код овог духовног суда брачноразводну молбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута молба с њим у претрес узети могла, јер ће му се иначе по безуспјешном истеченју споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њега у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзистор. сједнице у Бањојлуци 8./21. априла 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2·50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

тога грознога чина лично на утопљеника, који се за сламку хвата? Онај, од којега су *живот* очекивали *умире* на крсту мученички. Како је тужан плач био при полагању живота у гроб: Животе, како оумирајеши, какw и ко гробѣ вселисши?! Жалост та била је црна, и грозна, јер људски род сахрањивао је тада пошљедњу наду своју. Али тако је било превјечно одређење Божје, које је за непослушност, гријех и увриједу у рају тражило тако велику жртву, *смрт једнороднога Сина Божјега*; тако је била воља Божја, да тако великим противностима, као што је *живот* и *смрт*, докаже свијету Божанство Сина свога. И као што је била велика туга и јад рода људског над запечаћеним гробом Христовим при посматрању, да се и задњи зрачак наде гаси и тоне, да је ноћ овладала свијетом — таква и још већа радост била је, када је трећега дана иза страшнога голготскога догађаја засијало свијету златно сунце Васкресења Христовог. Јер истом божанственим чудом васкресења свога довршио је Господ наш Исус Христос *дјело нашега спасења и помирења са Богом*. Без васкрсења то његово дјело не би било довршено, и ми не бисмо имали пунога увјерења о том, да је Бог испунио своје рајско обећање. Крсна смрт љубазнога Сина Његовога само би нас могла у вјери пољуљати, растужити и расплакати, што Га изгубисмо, кад се од Њега највише надасмо, што остадосмо сироте и неутјешени, као стадо без пастира свога. Али *Бог га је васкрсао из мртвих* доказујући тијем, *да прима жртву*, коју је Христос принио не за себе, но за нас и наше гријехе: смертїю смерть поправъ и сѣдѧщымъ на гробѣхъ животъ даровавъ.

Радујмо се стога данас, јер Христов Васкрс донио нам је живот и показао нам је одређену мету и пут створивши у нама увјерење, да тек *иза страдања долази прослава*, да *са гробних врата* истом *полазимо у живот*! Радујмо се, јер данас и ми можемо са светим апостолом храбро кликнути: Смрти! гдје ти је жалац? Аде, гдје ти је побједа? јер нам Христос васкрсењем својим благовјешћује: Дерзайте нынѣ побѣдихъ! Нзъ всѣхъ воскресенїе! Радујмо се данас и веселимо се побожно, јер се и Божја прекрасна природа радује данас прољећу своме. Кудгод погледате око себе, сва природа, ова красна околица наша прича о животу. Иза зиме ославило нам је љупко прољеће, озеленење горе и дубраве, процвјеташе ливаде и воћњаци, зажуборише хитри и весели потоци и ријеке... А зимус? Како је страшно било! Па из те природе утубите и разумите апостолову свету ријеч: *Ти што сијеш, не ће устати, ако најприје не умре.* Сијање сјемена зар не личи погребу? Бацимо сјеме у земљу, претрпамо га и превучемо дрљачом и браном, снијег попане и под бијелијем покровом његовим све изгледа

као пусто гробље, у коме се сјеме распада и трухне. Али, гле, чуда! Пролетње сунце скида оно бијело покривало и из гроба ниче живот: зелена стабљика, па врјели клас и плод. Све прича о васкрсењу и животу, све се весели, све пјева, све је радосно, јер Васкрс Христов је празник над празницима и слава над славама, *побједа живота над смрћу*.

На утјешени овом природном љепотом и законитошћу Божјег уређења и промисла, обрадовани Васкрсом Христовим, који нам је *спасење донио* и *отворио нам рајска врата*, не тужите због невоље и неприлика у овом животу! Не тужите и не роптајте, ако у животу видите више страдања него радости, ако из дана у дан видите, да се редови ваших другова, пријатеља, сродника и познаника тако нагло проређују! Не тужите, што се и над нама свакога дана витла оштра коса смрти, не тужите... но радујте се! и опет велим радујте се, јер *и ми ћемо са Христом васкрснути* у трећи дан, у трећи одсјек нашега бића. „Данашњи наш живот јесте *петак*, дан жалости и труда пред покојем и миром, наша смрт је *субота*, у току њеном наша утрућена тјелеса упокојиће се у њедрима хладнога гроба; а наа те суботе освануће и за нас *дан васкресења*, наша вјечна пасха[1]) — У Христу Исусу, Господу нашем.

Христос воскресе, браћо! — и намъ даровалъ животъ вѣчный: поклоняемся его тридневному воскресенію!

Тузла. 1905.

Дужности човјечије.

— Силвије Пелико —

преводи с руског *Закон Косто М. Лучић.*

(Никшић.)

(Наставак.)

Глава XIV.

Учење.

Још од оног часа чим си био у стању то учинити, твоја је света дужност, просвећавати свој ум.

Учење ће те оспособити да боље познајеш Бога, да љубиш своје отачаство, родитеље и другове. Погрешни закључак знаменитог Русо-а, да су дивљаци најсретнији људи, и да је незнање уваженије од знања, искуством се опроврга.

Ономе ко живот познаје, ко је много путовао, познато је, да је дивљак најнесретнији човјек на свијету.

Ми видимо да и незналица може бити добар човјек, али знамо и то да просвећени може бити једнако поштен и пута више поштен до највећег степена.

[1]) Протојереј Ј. Јахонтов.

Само је шкодљиво високоумно знање; знање удружено са скромношћу узвишава дух, побуђује нас да силније љубимо Бога и сав човјечански род. Старај се да по могућности све темељно изучиш.

Површно знање обично ствара полутане и самопоуздане људе, који сазнајући своју ништавост, радо се удружују са другим шупљоглавцима, да с њима заједно свуда оглашују, како су они велики, а како су велики, ништавни.

Овијем се и објашњавају непрестана нападања педаната и блебетавих говорника на озбиљне наученьаке и праве мудраце, одовуд и истиче заблуда масе, да се поклања ономе, који снажније од свијех говори, а мање од овијех зна.

Наше доба није изостало у људима општирнога знања, али на жалост број полутана превлађује. Стиди се да припадаш тој већини. Али, не стиди се због сујетног самољубља, него по осјећају дужности, због љубави према отаџбини, и уважења према човјечијем духу, којим те је Створитељ обдарио.

Ако не можеш дубоко проніћи у све кругове људских знања, онда бар упознај се с некима, да би се из њих користно онијем знањима, без којих би било неопростиво бити; или изабери из свијех наука једну коју драго и на њој редовно извјежбај све своје моћи и своју вољу, да не изостанеш ни иза кога другога.

Ево прелијепи савјет који Сенека између осталога предлаже паметноме: „Ако хоћеш да читање оставља у теби дубоке и трајне утиске, онда се ограничи на велики број писаца који су пронікнути здравијем умом, те питај свој ум и душу битношћу њиховог рада.

Свуда бити значи нигдје не бити. Ко проведе свој живот у путовању заиста ће видјети много туђина, али ће задобити мало другова. Таква је судбина и оних жедних читаоца, који неволећи особито ни једну књигу прелистају небројено мноштво.

Ма којој се грани наука посветно чувај се да не паднеш у обичну погрешку, да у ласкању према изабраном предмету презиреш све друге науке, које ти не знаш.

Презрење, с којим се односе многи пјесници прозаицима, прозаици пјесницима, природњаци филозофима, математичари природњацима и обратно, није друго ништа него дјетињарија.

Све науке и вјештине, сва средства познавања и изражавања правога и лијепога заслужују опште уважење, особито од просвећенијех.

Експерименталне науке и поезија не искључују се. Бифон је био велики природњак, а његова је ријеч блистала дивном пјесничком љепотом. Ја знам људи који су били одлични пјесници, а у исто вријеме професори математике.

Занимајући се поезијом или другим лијепим вјештинама не занемарују могућност вјежбања свог ума хладнокрвним размишљавањем, математичким радовима и логичким саображавањима.

Смијешно би било кад би орао рекао: „ја сам створен да летим и због тога ја не могу друкчије него у лету свијет посматрати!“ Много предмета има, које он може разгледати, кад је у тишини и скупљених крила.

Али ипак не мисли, ако изучавање очигледних наука захтијева мир и хладнокрвност, да их човјек само тада савршено може постићи, кад у себи угаси цио жар фантазије и угуши свако пјесничко осјећање. То осјећање и та умна способност, ако су како треба упућени, не само да неће расуђивање ослабити, него ће му често пута и нову снагу дати.

Како у политици, тако и у науци не вјеруј партијама ни њиховим системима. Да им не би робом постао, испитуј их, сравњуј, и тада расуђуј. Чему су довела препирања међу привржениицима и противницима Аристотеловим и Платоновим, или међу поклоницима и противницима Ариостовим и Тасовим?

Ови велики учитељи, или били обожавани, или били потцјењивани остали су оно, што су били у ствари; ни полубогови, ни обичне појаве; али они, који су их хтјели уздићи на невјероватну висину постали су предметом исмијавања, и не гледајући на све њихове тежње, свијет се није ништа могао поучити из њихових досадних препирака.

У свим твојим научним пословима, старај се да здружиш мирну јасноћу са оштрим саображавањем, стрпљиву анализу са синтезом. Али прије свега постави себи за правило, да не клонеш малодушно пред сметњама, и да се не погордиш у успјеху. Старај се да марљиво просветиш свој ум колико ти је то Бог дозволио, али без самопоуздања.

Глава XV.

Избор занимања (позива).

Избор занимања је од велике важности. Наши су очеви говорили да се треба молити Богу, да нас упути на оно, што нам треба изабрати. Ја не знам зашто се то и сада не би могло рећи. Уживи се у себи, дуго размишљај са свом озбиљношћу о положају, који ти међу људима предстоји и моли се.

Ако будеш у течају много дана слушао свој унутрашњи божанствени глас, који ти са стално растућом снагом убјеђења тврди: „Ево ти предстојећи положај“, онда јуначки шљедуј томе позиву, ступи са тврдом и несломљеном вољом на показано ти поприште, изучи га, и усвој све оне врлине, које оно захтијева.

Такве врлине облагорођавају, сваки по наклоности, изабрани положај. Духовно знање, које је несносно за сваког лакомисленог и за наслађама жедног човјека, може скромног и побожног учинити сретним и задовољним. Монашки живот, који се многијема чини досадан, а некијема и бесмислен, преиспуњен је радости и високих духовних наслада за благочестивог мудраца, који себе не рачуна излишним чланом друштва, чим он љуби и корист доноси својој браћи или сиромашним сељанима. Звање судије, које захтијева много стрпљења и старања, многима се може као тешко бреме показати, али оно унесељава човјека, који за особиту насладу рачуна заштитити снагом разума праведну ствар свога ближњега.

Војничко благородно звање има неисказану чар за онога, чије је срце у ствари пуно јунаштва и прегнућа, и који је убијеђен, да ништа славније није него жртвовати свој живот за своју милу отаџбину.

Сваки животни положај, од вишег до нижег и до најпростије дужности, има својих сласти и свог унутрашњег достојанства. Сваки је дужан тежити за оним врлинама, које од њега положај његов захтијева.

Само због тога, што их сваки тачно не врши, ми се често сретамо са људима. који куну изабрани позив; али ти, који си послије дугог и зрелог расуђивања изабрао свој позив, не слаби и не дозвољавај себи то бескрајно жаљење. Немој се доцније безуспјешно кајати подчињавајући се опасним жељама промјене.

Сваки животни пут има свога трња, а кад си већ један пут такав изабрао, шљедуј му; малодушно је враћати се натраг.

Свагда је добро настојавање за достигнуће изабраног циља, осим настојавања за злом, и само онај који започети посао и довршити умије може се надати, да ће му се трудови са достојним и потпуним успјехом крунисати.

Глава XVI.

О душевном задовољству.

Многи цијелог живота остану при једном изабраном звању и почну га љубити. Па ипак и у њима се по некад ништа мање рађа незадовољство са својијем звањем, због тога што виде, да друге професије дају више новаца или почасти, да друге већма уважавају и боље награђују, и да их готово свак више рачуна од њих.

Немој се таквим мислима узнемиривати. Ко им дозволи да њим овладају, тај ће се лишити сваке среће, којом се на земљи може користити. Такав човјек изгледа високоуман и смијешан, јер себе

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 31. маја 1905. Бр. 5.

ВЛАСНИК:
АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ
УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

На Васкрс.

— *Владимир Бобрић.* —

Богу хвала! дочекали смо и славимо у име Оца и Сина и светога Духа свијетли Васкрс Христов, тај празник над празницима и славу над славама, као што радосно пјева у величанственим пјесмама света црква наша. А зашто света црква наша слави Васкрс Христов тако дивним пјесмама и одличним именом? —

Као што је диван ведар свијетао дан иза мрачне ноћи, као што је љупко и њежно прољеће иза дуге и несносне зиме, као што је пријатна и велика радост иза црних дана тешке жалости и невоље — таку и још већу пријатност, радост и срећу донио је грјешном роду човјечјем свијетли Васкрс Христов. И црква Христова свијетлим и златним словима забиљежила је знаменити и божанствени догађај овај, да срећна покољења славе сей день, егоже сотвори Господь; па и ми, браћо, као вјерна дјеца свете православне цркве, возрадуемся и возвеселимся вонь!

Да разумијете радост данашњу, радост Христовог васкрсења, преносићу вас за час побожним мислима у прошлост људскога рода. Колико страшну мрачну ноћ, колико дугу несносну зиму, колико црних дана тешке жалости и невоље провео је и пропратио људски род у гријеху и под влашћу смрти чекајући избављење, које обећа Бог још праоцу нашем Адаму. Па кад се већ родило избављење људи у Витлејему, граду јудејском, тек што је засијала искра наде невољним људима, сатана се и опет подигао био, да им у зачетку још уништи и ту наду. О, колику жалост претрпјели су очевидци голготскога догађаја! И зар није грјешни род људски послије сврше нога

одвећ високо цијени, и постаје неправичан због тога што оне, којима завиди, одвећ потцјењује.

Заиста у људском друштву заслуге се свагда једнако не награђују. Онај који се скроз свом послу одао, често пута је тако скроман, да се изгуби из вида и да не умије прибавити довољну одређеност, те кроз цио живот остане запостављен, па чак трпи притисак и подругивање од оних протекционаша и лукавих људи, којима су сва средства добра, само ако им успјех осигуравају. Такав свијет тешко је поправити. Теби остаје само то, да се тој неизбјежности поклониш. Запамти велику истину: важније је у животу имати стварно заслужену награду, него награду за сумњиву заслугу.

Ако смо награђени — добро, ако нијесмо, наша је заслуга због тога још виша, јер ће као таква остати и без награде.

Много би боље било за људско друштво, кад би свак тежио да савлада у себи чежњу понижавајуће нас зависти и славољубивости; али ипак не би требало ди их доведе на равнодушност према спољашњем благостању или љености што би опет било друга крајност. Напротив, не мари бити славољубив у извјесним границама, али наше славољубље треба да је благородно, увиђавно и незлобивно. И ако нијесмо достигли до врхунца за који се рачунамо позвани, сјећајмо се ипак да смо у малом положају остали као људи, који су сачували своје човјечије достојанство.

Брига о награди за наш труд, само се онда може опростити, кад се ствар тиче наших животних потреба, или неопходних нужда наше породице.

У осталом дозвољено је под видом неопходних потреба тежити побољшавању личног благостања, само ако се та тежња не коси са нашим друштвеним миром. Захвалимо Богу, ако могнемо достићи онако благостање које ће наш живот уљепшати, и дати нам могућност да и другима поможемо. Ако ли не можемо, нека буде воља божја, јер се скромно може живјети и без многих удобности, а ако не будемо у стању помагати другима, савјест нас ни у чему неће осуђивати.

Свијем могућим силама труди се да постанеш користан грађанин а и другијема помажи да то достигну, па за тим нека буде што ће бити. Сажали се над онијема, гдје видиш несрећу и неправду, али не буди као авијер разјарен и не завиди људима, а још се већма чувај од оне лицемјерне љубави, која је гора од зависти и која је под видом општег добра готова створити престол варљиве среће на крвопролићу и развалинама ближњијех.

(Наставиће се.)

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић*, протопресвитер и кр. професор у Загребу.

(Наставак.)

16. Догматичке и моралне пошљедице, које проистичу из науке о претварању хљеба и вина у тијело и крв Христову.

Пошто се у тајни евхаристије хљеб и вино претварају у тијело и крв Ис. Христа, то:

а) по освећењу хљеба и вина остају не више хљеб и вино, већ истинско тијело и истинска крв Господња, под видом хљеба и вина. (посл. ист. патр. чл. 17).

б) у свакој раздробљеној па и најмањој освећеној частици хљеба и вина налази се тијело Христово цијело и нераздијељено. Ова вјера цркве изражава се у чину литургије, кад се говори: Раздробляется и раздробляется агнецъ Божій, раздробляемый и не раздробляемый, всегда ѣдомый никогдаже издробляемый, но причащающіимся всемирнаго.

в) Премда се свршује тајна на многобројним мјестима свијета, али, као што се изражавају источни патријарси, „нема много тјелеса Христових, већ један и исти Христос присуствује истински и стварно, једно је тијело његово и једна крв у свима посебним црквама вјерних. Увијек је у Господа једно тијело, а не многа у многим мјестима: с тога је та тајна по општему мнијењу заиста чудна, која се појмити може једино вјером, а не умовањем људске мудрости". (посл. о прав. вј. чл. 17).

г) Од времена освећења остају св. дари истинским тијелом и истинском крви Господњом, примали их вјерни или не примали, и стога освећени дарови, спремљени како за литургију прељеосвећену у вријеме четрдесетнице, тако и за причешћивање бољних, јесу истинско тијело и истинска крв Исуса Христа.

д) Светима тајнама треба одавати божанско клањање; ово клањање односи се на самога Господа Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа, који је назочан у њима. (Прав. исп. ч. I. одг. 56. 104).

17. Мисли св. Димитрија ростовскога о св. тајни причешћа.

Важна је због изврсног сравњења и неотклоњиве силе убјеђења *науке св. Дим. ростовскога о пресушшаствљењу св. тајана.*

1. „Ако ко посумња и покаже невјеру у божанске тајне, — како се хљеб, што се налази на св. трапези, претвара у тијело, а вино у крв Исуса Христа, Сина Божја, и постаје у св. служби истинским

тијелом и крвљу Његовом, дужан је сваки православни Хришћанин запитати га овако: може ли Бог више учинити него човјек и више од његова разума? И кад ти рекне: може, — реци му: а зашто да он не може дати нама своје тијело за храну? *Ријечју Господњом небеса се отворише* (Р. 32, 6): а том истом ријечи Божјом претвара он хљеб и вино у тијело и крв Своју".

2. „И ако се чудиш томе, како то, да је Христос — и на трпези, и на небу, а ти се чуди и томе, како једно сунце, које нам овдје свијетли и гријe нас, у исто вријеме свијетли и на небу и на земљи, и на истоку и на западу, и по свима крајевима свијета. Тако и Христос — у исто вријеме и на небу и на земљи — у пречистим тајнама, као свемогући и свесилни, и на небу истински по суштаству, и на земљи силом Божанства, свршује велика и дивна дјела, непостижимо и неисказано, што надмашује ум људски".

3. И опет, ако се чудиш томе, како се један Христос у многим частицама даје вјернима као цио, не мањи у једној частици и не већи у другој: — чуди се и томе, како је мој један глас и код мене у устима, и у вашим ушима један и исти глас".

4. „И ако се чудиш томе, како се тијело не разорава у дробљењу Тајне, кад се дроби Агнец, и како је у свакој частици цио и савршени Христос; чуди се и томе, како то, кад се огледало раздроби на мале дијелове, не дроби се с њим и лице човјечије, већ се у свакој частици огледала види цијело лице као и у читавом, великом огледалу".

5. „Ако се чудиш томе, како то, да се Христос, који се често једе, не умањује, већ остаје на вијеки цио; — а ти се чуди и томе, како то, кад једном свијећом запалиш друге свијеће, не умањујеш тиме свјетлости прве свијеће".

6. „И ако питаш о томе, како да се Христос, који уђе у унутрашњост нашега тијела, не оскрвњује и не затвара? то и ја питам: сунце које прелази и преко нечистих мјеста, да ли се оскрвњује или не? — Знам да се мудри и смјели не ће усудити рећи: да! Тим више не оскрвњује се Христос, свјетлост сваке чистоће, и затвара се онај, који постоји, којега не могоше задржати ни ад, ни гробни печати, ни врата код улаза к ученицима, која бјеху затворена и чврсто закључана".

7. „И ако се чудиш, како је у тако малој частици тајне — потпуни и цио Христос, а ти се чуди и томе, како то, да се у тако малој ајеници ока твога смјесте и она обухвати тако велике градове? Но сазнавши то, ти не испитуј тајне, која се не да докучити, већ с несумњивом вјером и срдачном љубави одај благодарност страшному

и силному и свемогућему Цару и Богу Сведржитељу, и дјелима и умом, за неисписивање дарове Његове".

8. „И опет, премишљајући о тијелу Господњем — правовјеруј с црквом о страшним тајнама. Ма да тјелесним очима гледаш хљеб и вино, али чврсто вјеруј у то, да се суштина њихова, напитјем и дјејством св. Духа и влашћу свемогућега Сина Божјега претвара у тијело и крв Христову, тако, да овдје није ништа друго, већ само истинито тијело и крв Господња, под видом пшеничнога, квасногa, свјеже-печенога, мекога хљеба, и вина, исцијеђена из виноградних гроздова."

18. Што је св. Причешће?

Оно је огањ, који сажиже и сагоријева коријен и гране гријехова! Оно је најљековитији лијек за све болести и невоље; и оно је основ освећења душе; св. Причешће јест вјерни залог вјечнога живота, и оно је, тако рећи, залог благодати Божје, почетак или клица светости; и оно је свети чвор, који тијесно веже човјека са Исусом Христом. Онај, који се достојно причешћује св. тајана, добива потпуни опроштај од свију гријеха својих, тај се може излијечити од сваке болести; ко се достојно причешћује св. тајана, тај добива почетак освећења душе своје, постаје нашљедником живота вјечнога; онај који се достојно причешћује св. тајана, сједињује се чврстом везом са Исусом Христом, јер је Исус Христос душа и живот његов, а он је најмилији члан самога Ис. Христа, или он пребива у Исусу Христу, а Христос пребива у њему. Ѩдый моѭ плоть и пїѧй моѭ кровь во мнѣ пребываетъ и Ѧзъ въ немъ, рекао је Исус Христос. И ако човјек, који се достојно причести св. тајана, не пође путем пређашњег свог грјешног живота, већ се по могућности буде трудио, да обрати пажњу на унутрашњост душе своје, — тада ће та клица благодати и светости мало по мало пустити жилице, укорениће се, никнути и донијети најслађи плод царства небеснога. Ако човјек, који се достојно причести, буде живио опрезније и обазривије, тада ће се ова света свеза, која нас веже са Ис. Христом, све више и више јачати и, најпослије, постаће тако јака, да неће никаква сила бити у стању никад је растрћи, и тада постаје такав човјек живим извором живота и благодати: један додир његов, једна сјенка његова, па и сама одјећа његова, као апостола Петра, може чинити чудеса. Боже мој! Каково благо имамо ми у нашима рукама и баш у нашима рукама, стога, што нам нико не брани да пријемо и пијемо из ове чаше живота; кад ти је само угодно, пријеми и пиј, и не само да нико не брани, већ и црква посведневно призива нас к овој бесмртној чаши — приступите, вапије она, примите тијело Христово, окусите бесмртнога извора.

(Наставиће се.)

Највећа ствар на свијету.

— Професор *Henry Drummond.* —

— с енглеског *M. M.* —

(Сарајево.)

(Свршетак).

Доброћудности. Љубав се лако не срди. — Ми обично сматрамо злу ћуд као нешкодљиву слабост, обичан недостатак, ствар темперамента, а не ствар, која би се требала строго узимати у рачун при оцијењивању човјечијег карактера. Библија је осуђује као један од најпокваренијех момената човјекове нарави. Зла ћуд је порок врлина и често је то једина мрља на иначе племенитом карактеру. Има људи и жена, који би били савршени да нијесу лако запаљивог напраситог темперамента. Кад се зла ћуд сједини са високо моралним карактером, онда је то најчуднији и најжалоснији проблем за етику.

Све гријехе могли би подијелити на двије класе: тјелесне и духовне гријехе. Блудни син би могао послужити као тип за прве, а његов брат за друге. Друштво једногласно осуђује првог. Да ли има право? — Ми неможемо мјерити гријехе један другог, али свакако погрешке узвишенијех природа мање су опростиве него погрешке нижих и, у очима онога, који је љубав, гријех против љубави, сто пута је гори. Огорчење живота, прекидање заједница, уништење сродства, разоравање домова, пошљедице су зле ћуди. Па шта је навукло онај облак на чело старијег сина? — Завист, љутина, поноситост, немилост, суровост — то су саставни дијелови, у разним пропорцијама, сваке зле ћуди. Просудите да ли таки гријеси нијесу гори, и по самог грјешника и по оне, који живе с њим, од гријеха тјелесних! Није ли то и Христос потврдио ријечима: „Кажем вам прије ће цариници и грјешници ући у царство Божије, него ви“. И заиста нема мјеста у царству небесном за оне, који су таке нарави. Савремена је истина — надам се да ме нећете криво разумјети — да човјек, који хоће да униђе у царство небесно, мора то царство собом донијети. Дакле, видите од какве је важности ћуд! Не стоји само до тога каква је она, него и у што се може развити. Ето, за то сам ја узео слободу да говорим о њој тако необично отворено. Ћуд је кушање љубави; симптом, откриће скроз нељубазне природе. — То је промјењива грозница, која је знак непромјењиве болести унутра; случајни мјехур, који избија на површину, и издаје неку трулост унутра, примјер најскривенијих продуката душе — једном ријечи, бљесак од стотину гадних и нехришћанских гријехова. Недостатак стрпљења, доброте, великодушја, уљудности, несебичности означује се у том једном бљеску ћуди!

Није доста надвлађивати ћуд: мора се даље ићи, до самога извора и промјенити скроз нарав. Душа се умилостиви, разњежи не само одузимањем „acid fluid-a“, него и додавањем нечега — велике љубави, новог духа, — духа Христова. Дух Христов, који прожима, разњежује, пречишћава, преображава, он једини може искорјенити што не ваља; учинити хемијску промјену: обновити и препородити унутрашњег човјека. Снага воље не мијења човјека, вријеме га не мијења — Христос мијења. За то „Ово да се мисли међу нама, што је у Христу Исусу“. — Многи нема времена за то! Али помислимо да је то животно питање! „Ко увриједи једног од ових малих, који вјерује у ме, боље би му било да објеси воденички камен о врат и да се баци у море“. Ту је јасан суд Христов: боље је не живити него не љубити.

Кротости и искрености. У томе лежи велика тајна личног уплива. Ако мало дубље размислите, видјећете да особе, које имају уплива на вас, имају уједно и повјерења у вама. У атмосфери подозрења, сумње свак се снебива, устеже; а гдје је кротост и искреност свак је остворен, слободан. „Љубав не мисли о злу“; не узима у рачун мотива; сваки чин гледа само са свијетле стране; све најбоље удешава. Какво је то весело стање душе! — Ако покушамо да уплившемо на друге видјећемо да успијех стоји у пропорцији њиховог вјеровања у наше повјерење, јер вјеровати значи спасти се. — „Љубав се не радује неправди а радује се истини“. Ко љуби људе, неће мање љубити истину. Он ће држати само до оног, што је у свари, што је фактично.

Толико о анализи љубави. Сад до нас стоји да све то прилагодимо нашему карактеру. То је најважнији циљ, коме треба да управимо наше кораке у животу — да научимо љубити. А живот је пун прилика за то. Свак ће их наћи хиљаду у једном дану. Свијет није игралиште; свијет је школа. Живот није распуст него настава. Вјечна нама лекција јест: како би могли што боље љубити? — Како човјек постане добар умјетник? Вјежбањем. А како постане добар човјек. Опет вјежбањем и ничим другим. Ако човјек не вјежба руку не може свирати; ако не вјежба душу, не може постићи јачину карактера, силу морала, нити љепоту духовног раста. Љубав није ствар одушевљених побуда; то је богати, снажни, мужевни, силни, у најпотпунијем развитку, израз потпуног хришћанског карактера — Христове нарави. Конституција овог великог карактера може се подићи само на непрестаној практици. Шта је Христос радио у дрводјељиној радионици? Вјежбао се, практицирао. Премда савршен „учио се послушности, напредовао у премудрости и милости код Бога и код људи“.

Не роптајте на судбину вашега живота! Не тужите се на његове непрестане бриге и ситне околности, на жалости, које морате подносити, на ниске душе, с којима сте принуђени живјети и радити! Не презајте од искушења. Нек вас не плаши, ако вас све више и више скољавају, па ни онда ако их се не можете отрести ни напрезањем ни молитвом. То су вјежбе, које вам Бог дозначује. Тиме ћете постати стрпљиви, скромни, великодушни, несебични, милостиви и љубазни. Душа постаје све љепша а ви и не опажате то; сваки додир с искушењима доприноси њезином савршенству. За то одржите се у сред живота! Немојте се изолирати! Останите међу људима, стварима, тешкоћама и сметњама! Гете вели: „Es bildet ein Talent in der Stille doch ein Charakter in dem Strom der Welt". У самоћи се развија талент молитве, вјере, размишљања, но карактер у бури живота. Ту се људи уче љубави! Да би то разумјели, навео сам неколико њезиних елемената. Али то су само елементи. Свјетлост је нешто више него сума њезиних саставних дијелова — боја. Етир, који пламти, букти, трепери. И љубав је нешто више од свију њезиних саставних дијелова — нешто, што трепери, дрхти, што је осјетљиво, што живи. Синтезом свију боја људи могу направити бијелу боју, али не свјетлост. Синтезом свију врлина постаје виртуоз али не љубав. Па како да прибавимо ову изврсну живу цјелину у нашу душу? — Ми кријепимо нашу вољу да нам то прибави; покушавамо подражавати оне, који то већ имају; постављамо правила за то, стражимо, молимо се. Но све то неће улити у нас љубав. Љубав је ефект, и само ако се испуне прави услови, произићи ће прави ефект. — Ако завиримо у прву посланицу Јованову, наћи ћемо ријечи: „Да имамо љубав к њему, јер он најприје показа љубав к нама". Ефект пређи: да љубимо њега, да љубимо све људе. Не можемо друкчије. За то што је он љубио нас и ми смо дужни љубити сваког. Срце вам се по мало мијења. Размислите о љубави Христовој и ви ћете љубити! Станите пред тим огледалом, које одсијева Христовим карактером и претворићете се у саму њежност! Нема другог начина. Не може се љубити по заповијести. Може се само гледати на лијеп предмет и завољети га. Гледајте на тај савршени карактер, на тај савршени живот! Гледајте на велику жртву, на крст — на Голготу! И морате га љубити, а кад га љубите морате постати као и он. Љубав изазива љубав. То је процес индукције. — Метни комад гвожђа у додир са електрицитетом, и он ће постати електричан. Стави га у додир с магнетом, постаће магнетичан. Останимо у додиру с оним, који нас је љубио и дао себе за нас, па ћемо постати стални магнети — стална привлачна сила и, као и Он, привући ћемо све људе к себи.

То је неизбјежна посљедица љубави. Остави се идеје: да вјера долази случајно, тајанствено или из каприса. Она долази природним или надприродним законом, а један и други закон је божанствен. Љубав Божја растапа срца и препорођава човјека: постаје стрпљив, кротак, благ и несебичан. У томе нема никакве тајанствености. Љубимо друге, љубимо свакога, љубимо своје непријатеље за то, што је Он најприје љубио нас.

III. Дефиниција љубави.

Још имам само да додам неколико закључних ријечи о томе: за што је Павле одабрао љубав као „summum bonum". Узрок томе је врло знаменит и можемо га рећи у двије ријечи: Она траје. „Љубав никад не престаје а пророштво ако ће и престати, језици ако ће умукнути, разума ако ће нестати". Он напомиње ствари, за које су људи држали да су трајне, и показао је да су пролазне, несталне, привремене. У давна времена пророк је био већи од цара, па их је ипак мало по мало нестало. Извршили су своју задаћу и исчезли су. А шта је данас са старом науком, знањем? Данас зна обичан ђак више него што је Исак Њутон (Newton) знао; употреба паре надмашила је обична кола, а електрицитет опет ову и стотинама скоро нових проналазака бацио у заборав. У свакој грани науке видимо исто. „— сад видимо као кроз стакло у загонетци —". Е, па реците ми шта траје вјечито? Павле није споменуо новац, имање, славу, али је изабрао највеће ствари за његова времена. Није он имао ништа против тијех ствари, само је рекао да су пролазне. Биле су то велике ствари, али не највеће. — Љубити изобилно значи живити изобилно. Љубити вјечито, значи живити вјечито. С истог разлога, с ког желимо живити до сјутра, желимо живити вјечито. Па за што желимо живјети до сјутра? За то што има неко, ко нас љуби и кога смо ради видјети, састати се с њим и вратити му љубав. Другог узрока нема с ког желимо живјети него да љубимо и да будемо љубљени. Кад човјека нико не љуби, обично почини самоубијство. Докле год има пријатеља, који га љубе и које он љуби, он ће живити, јер љубити значи живити. Вјечни је живот такође: познати Бога, а Бог је љубав. Ово је Христова дефиниција. „А ово је живот вјечни: да познају Тебе једииога истинитога Бога и кога си послао Исуса Христа". Љубав мора бити вјечна; она је исто што и Бог. Љубав никад не престаје, онда ни живот никад не престаје.

Стари и данашњи Нерони и Диоклецијани.

Пренесимо се у прва времена цркве Христове, у времена позната нам под именом „епохе гоњења хришћана"...

Сваки хришћанин знаде за муке и гоњење за вјеру Христову, што су их претрпјели пошљедователи Спаситељеви првих вијекова наше ере. Ко није о њима слушао, чије срце није крварило читајући, колико су свирепства показали прогонитељи Хришћанства? Ко не зна име Нероново и Диоклецијаново? Ко с тим именима не доводи у свезу преставу о великим гониоцима имена Христова, који су хришћане мстали на свакојаке муке, који су се надметали у средствима и начину, како ће повећати мучење и нагнати да отпада од вјере, који нијесу ништа штедили само да збришу хришћанство с лица земље? Ова имена преносе наш умни поглед у тешку епоху хришћанства, епоху натопљену и сувише крвљу не стотина, него хиљада мученика... Но успомена на ту епоху пуна је ужаса и језива, али и слатко чувство у душу хришћанина. Она говори о непобједивој сили и величини хришћанства. Нехотице долази на памет прошлост, риште се слика побједе хришћанства над незадовољством и постепено препорађање духа и појмова овога силом крсне ријечи... Пренесимо се мислима у вријеме почетка хришћанства; погледајмо какав преврат оно чини са својим истинама, чим изазиље преставнике незнабоштва у крваву борбу!...

Пред долазак Спаситељев развратни Рим влада свијетом; он влада свијем, развраћујући потчињене му провинције. Незнабошки храм губи свој чар. Религија долази до дјетињарије, до кривљавине чаробњака... Код таких прилика тамо далеко — у Јудеји, чују се ријечи љубави, милосрђа. Божански Учитељ учи, „да људи један другога љубе", „да љубе ближње као сами себе". Он проповиједа кроткост, праштање, братство... Чуди се најинтелигентнији свијет најсавршенијој добродјетељи... Маса се забезекнула. Робови први пут у животу чуше, да су и они људи, и да су људи браћа... Богаташ први пут чу приједлог да прода имање и раздијели сиротињи... Први пут поче се проповиједати блаженство „оних, који су гладни и жедни правде..."

Очарани животом и моћном ријечју иду за Христом ученици Му... Они остављају све, кућу и породицу, само да буду увијек с Њим и слушају Његову науку... Наступају дани страдања Спаситељевога, дани мучни, дани неизрециве жалости и душевне муке за Његове пошљедователе. Али ето мјесто жалости — радости... Христос ускрсну и побиједи смрт. Дане жалости замијенише радосни дани јављања Спаситељевога вјернима.

Спаситељ се узнесе... Извршивши велико дјело искупљења људскога рада. Но мало их тек схваћа величину догађаја, који се збио. Већина хоће да види у дошавшем земаљског господара. Ни сами ученици Христови, „не могу свега да схвате...“ Но Дух утјешитељев по обећању Спаситељевом слази на њих, напомиње им ријечи и завјештај Учитељев и просвјећује их. Почиње апостолска проповијед по свем свијету. Апостоли проповиједају у Јерусалиму. Њих затварају у тамницу, вуку их у судницу пред лице грозних и гњевних судија. Но рибаре, који врше вјерују, не збуњују великаши „овога свијета“ и свјесни правичности своје проповиједи исповиједају пред јудејским скупом Учитеља-Христа. Њима запријечују да не смију говорити о том имену, шибају их, „наумљују, да их убију“, но вјера и љубав према Христу све побјеђује... Они иду из суднице кажњени, „весели што су за име Господа Исуса удостојени да буду поругани“, а кашње „не престају у цркви и по кућама да уче и проповиједају о Исусу Христу“ (дј. ап. V. 41—42). — Њихова топла и жива проповијед на првом кораку предобија за Христа многе пошљедоватеље... Апостоли и ученици им иду у Самарију, у ближе и даље крајеве свијета. „Ко ксю землю изиде вѣщанїе йхъ, й къ концы вселенныя глаголы йхъ“. — Они иду у Рим, да ту у сред оргија, бакханалија и општега разврата објављују науку великога морала... Рим се покорава... Из почетка мало њих, крију̀ћи се ропски од пријатеља, рођака и знанаца исповиједа науку Христову; но број његових пошљедоватеља нагло расте... Нова наука продире и у Грчку, — тамо „гдје је било толико идола, колико философа, а толико философа, колико страсти“; свјетски мудраци први пут чују, да су грјешни; не вјерују, сумњају; но сила крсне ријечи не пазећи на ум њихов поражава срце... Нова вјера привлачи оне који се труде и којима је тешко, и они налазе у њој успокојење душе и срца. Хришћанство расте и шири се гигантским кораком... Ипак му незнабоштво одма не уступа мјеста... Оно води с њиме крвану борбу... Оно изводи против њега Нероне и Диоклецијане, Декије и Трајане... Они убијају хиљаде пошљедоватеља Христовијех, но мјесто ових долазе нове и више хиљада који вјерују... Никаква средства не могу нагнати хришћане, да се одрекну вјере своје, и они умиру са именом свога Учитеља на устима и у срцу. Они гину на хиљаде, и што је више казна, што су веће муке, што је веће трзање и кидање, тим спокојнији остају хришћани, тим чешће, тим убједљивије и марљивије проповиједају... Што их је одушевљавало; што их је подражавало? Гдје је узрок побједе хришћанства? У чему је она? — Она је у великом обрасцу и примјеру Христовом. Сам Исус Христос личношћу својом, људском и

божанском, пропет на крст пораван је великом скрушеношћу и правовјерног фарисеја, и садукеја — материјалисту пропале Јудеје, и агностика философа подјармљене Грчке и охолога достојанственика и грубога војника римске империје. Глава Му овјенчана трњем, очи помућене сузама, лице Му понижено више него иком сину људском, удови му раскинути и расјечени... И гле у Њему ђевојке виде краснијега од сваке красоте, јединога завољенога више од свију и Њега једнога желе да имају за женика за вјечност. Жене, којих је сав живот прошао у гријеху разврата тек што су Га виђеле у Његовој неисказаној жалости, одмах је код њих нестало сваке страсти и пожуде, која је сад уступила мјесто најјачој страсти за очишћењем. Старце и малу дјецу Његов поглед задахњује љубављу — јаче од смрти. Врло стари епископ на путу к мјесту казне, гдје га лавови чекају, да га растргну, „још жив, али жедан смрти“, пише својој пастви: „Сад тек почињем бити ученик Христов“. Млада сиракушка дјевојка гледа мирно па своје груди испаране ножем мучитеља те каже: „Красота моја остаће цијела за небеснога мога женика“. Муче Санкта ђакона; сви су му удови обложени усијаним мједом, све му је тијело згољна рана, и на сва питања мучитеља одговара он једно: „ја сам хришћанин“; такав је он по свједоџби људи, који су ту били, остао до краја тврд, и непоколебив, „купајући се и крипећи се небеским изворомживе воде, која тече из срца Христова“. Сви су они дакле, сав преславни збор мученика, крипили се силом Онога, кога су, невидећи Га, завољели. И њих и браћу, која су гледала на страдања са жељом и која су им останке сахрањивали, одушевљавала је једна мисао, једно чувство, да нијесу своји, већ да су купљени скупо, да је живот — њихов прави живот — са Христом у Богу. Кад читаш прву историју хришћанске цркве, поражава те та мисао, и само заслијепљен предрасудом ум тога не види. — За прве хришћане све бијаше у лицу Исуса Христа; у Њему бијаше извор из кога су црпили правила за живот у свима му вишим и нижим потанкостима Људи су се управ препородили новим духовним осјећајима. Престали су гријешити, јер је Христос у Свом тијелу узео на дрвету наше гријехе, да би умрли за гријех и почели живити у правди. Учили су се самоодречењу, јер ни Христос није Себи угађао. Трпљели су сваку напаст ради Бога, јер је и Христос пострадао за нас, оставивши нам примјер за подражање. Уздржавали су се од тјелесних пожуда, јер су им удови постали удовима Христовијем. Радо су подносили најтеже муке, јер су постали учесници Христових мука. Хришћанство је измијенило живот међу људима, измијенивши им идеал живота. Поставити људима идеал Оца небеснога, и побудити их да га остваре, у

томе се састојала сва тајна хришћанскога преврата. Није система науке, није кодекс моралних правила, него сам Он, пророк назаретски, Онај, кога су убили разапевши Га на крст, одржао побједу над величином ћесарском и на развалинама старога римскога грађанства основао јаче од Рима и трајно царство.

Прошли су вијекови. Хришћанство исповиједа већи дио свијета. Но погледајте: гђе је свијет најсавршеније добродјетељи, који је пред толико вијекова настао био? Гдје је она топла вјера и она љубав према Христу, која је апостоле водила да за њим иду, има ли у данашњем животу много тога, што би потсјећало на живу и фактичну вјеру мученика? Да ли оживљава наш живот дух, кога је био пун живот првих хришћана? То бијаше дух вјере, наде и љубави хришћанске. Кад су апостоли из љубави к истини и свјетлости готови били да иду на муке и у смрт, то значи, да је за њих вјера и убјеђење било драже од живота. — Кад су мученици волјели мучну и срамотну смрт више него живот и сигурност у кругу пријатеља и рођака, само да се не изневјере — Христу, зар то не значи, да су они љубили Спаситеља свога, по Његовој заповиједи, више него оца и матер, више него ишта блиско и драго на земљи? Кад су апостоли весело ишли да претрпе од судишта погрде ради имена Христовога, кад су мученици били сретни да умру у мукама за Христа, може се преставити како им је велика била вјера, љубав к Богу и нада на награду у будућем животу у заједници с Христом, може се преставити, како је жив и дјелатан код њих био дух вјере, љубави и наде хришћанске. Да ли тај дух прожиже данашњи наш живот? Јесмо ли готови да принесемо све на жртву Христу, да страдамо за њ'? Ако ће ко рећи да данас нема гоњења због вјере Христове, да данас нема таких непријатеља Христових, као првих вијекова по слије рођења Христовога, неће имати право. Непријатеља је било и сад их има. Непријатељи Христа и добродјетељи јаки су и сад, без прогонитеља правде није ни наш вијек. Непријатељ добродјетељи је наше тијело, које нас непрестано увлачи у гријех; то је ђаво, под чијим ударцима су падали и велики праведници, који и сад иде и тражи кога да прождере (1 Петр. 5, 8). Прогонитељи правде и свјетлости Христове то су људи од овога свијета, то је сав свијет, његов дух и правац, то је љубав људска к овоме свијету, која је по апостолу непријатељство Богу (Јак. 4, 4).

Истина данас нема синедриона, ни Диоклецијана, ни Декија, ни Трајана! Црква Христова данас хвала Богу има своја средства за своје

утврђење и ширење. Но нема ли и у нас онога, што је породило непријатељство против прве цркве савременога јој незнабошкога свијета?

Шта је изазвало непријатељство незнаботства против хришћанства? Нова вјера, нове идеје, нови дух проповиједане од Христа религије. Хришћанство је својим идејама рушило темеље незнабошке религије и основе свију убјеђења и свега живота свега римскога свијета. У прогањању Хришћанста незнаботство се борило због себе, и та борба била је природна. Оно, чим је свијет до хришћанства живио, и оно, што је Христос донио, било је супротно. Незнабошко царство живило је свјетским интересом, Христос је проповиједао о царству не од овога свијета. У незнабошком царству владао је егоизам, Христос је објавио свеопшту, велику љубав. „Љуби Христа, љуби све, љуби и саме непријатеље као самога себе“ — то је смисао, то је суштина проповиједи Христове. Како се могао према тој поноијети незнабошки Рим? Које чудо, ако су слуге свијета, које су држале да је сврха живота у свјетском благу, омрзле религију, која је од својих пошљедовједтеља захтјевала равнодушност према материјалном благу, невиност, духовно сиромаштво и смјерност, самоодречење, поглед на земаљски живот не као цијел него као средство да се човјек удостоји другога небеземаљскога блаженога живота? Које чудо, ако римски грађанин, који се гордио својим поријеклом, који је навикао да гледа на робове као ствар и да располаже с њима како га је воља, није био склон новој религији, која је објавила, да су сви једно у Христу, која је објавила љубав, која сматра за част послужити на добро ближњега, ма ко то био, а не тражити од њега услуге? Незнабожац је живио осветом непријатељу, а хришћанство га упућује на праштање, на љубав према непријатељу и враћањем добрим за зло.

Свјетски владар, римски Цесар, није знао за ограничење своје воље; по грађанским законима римске државе он бијаше божанство, и пред његовом влашћу морало се све земаљско клањати; и на једном нова га религија учи, да је он обичан смртник, да „он не би имао те власти, кад му не би била дана од озго“, да се покоравање њему мора да оснива не на божанском његовом поријеклу, него на вољи Божјој... Хришћанство хоће, не нарушавајући државнога устројства, да му положи за темељ нова начела. Римљани поштујући своје богове и захтијевајући да им се сва држава клања признају уза њих богове и других Риму потчињених народа... Хришћанство објављује то идолопоклонство смртним гријехом и учи о једном Богу. Много бијаше узрока непријатељству незнаботства спрам хришћанства, но сви се концентришу у једном — у противности хришћанства незнаботству

по духу. Свијет на челу с кнезом овога свијета и царство Божје не могаху постојати заједно; одатле непријатељство, одатле прогањање вјере и добродјетељи.

Но нема ли и сада у њедрима хришћанства много чега, што му је противно по духу, што му је душманско по правцу? Не даје ли о себи живота и сад дух невјерства и безбожности? Не води ли с њим борбу хришћанин? Не говоримо о нехришћанским земљама. У срцу хришћанства — гдје је дух вјере у Христа и љубави к ближњима? Погледајте! Ено људи, који не вјерују у божанско достојанство и спасоносне заслуге Спаситељеве. Он за њих није Бог, него обичан човјек, ма и велики учитељ морала. Ено других људи што вјерују у Христа, али не вјерују у цркву што ју је Он на земљи основао. У шљепилу ума свога они хоће сами да тумаче закон Христов, сами непосредно долазе у општење са Христом. За њих је сувишан авторитет цркве, њезине тајне, њезина наука... То су удови откинути од тијела и посвећени смрти... Ено трећих, који су се сами отцијепили од цркве због писмена и обреда, и који су јој непријатељи и мрзе је! Колико је њих јеретика, секташа, мудрих лажиучитеља овога вијека! Но то су све људи, који се отворено примају за непријатеље православља. А међу онима, које држимо за праве хришћане, који вјерују у Христа и покоравају се његовој цркви, зар нема људи са захтјевима и обичајима противнима јеванђељу и цркви, више људи „овога свијета", него ли „духа Христова"? Мало ли је међу нама људи, који по ријечима апостоловијем „Бога йспов'кдвютъ к'кд'кти, а д'клы ѿмещютсѧ ег" (Тит. 1. 16.)? То су хришћани само на језику. Они знаду правила хришћанства, али у животу се не владају по тим правилима, него по правилима и обичајима често противним јеванђеоској науци. Клањају се науци Христовој о духовном сиромаштву, о чистоћи душе, о плачу покајничком, о кроткости, о мирољубљу, о милосрђу, о глади и жеђи правде, али су на дјелу горди, властољубиви, неправедни, злопамтила и без саучешћа према ближњем. Они се дјелом одричу Христа, кога ријечима исповиједају. — Несугласица вјере са животом, убјеђења са дјелима — то је обична у наше доба слика одречења од Христа. То је пошљедица религиозног индиферентизма и невјерства нашега времена. Који од нас неће од срца признати, да мало времена посвећује Богу, и врло, врло много свијету и његовим интересима? Међу онима, који се показују побожни, мало ли је њих привидно побожних? Они су побожни јер то захтијевају њихови свјетски интереси. Мало ли је тих частољубивих и хвалисавих, који само дјела доброчинства употребљавају као средство за

своје уавишење, да се додворе власти и друштву? То су данашњи Фарисеји! Но особито је силан уплив на свијет људи, који не вјерују, који нијесу побожни, данашњих људи овога свијета. Они се ругају вјери и побожности. Њихов дух је продро већ у средину Хришћана, њихово ругање имало је ефекта. Постало је неприлично пристојности свијета, да се јавно вруће и усхићено, ријечју и дјелом сваким кораком и радом исповиједа Христос! Хришћанин се шта више каткад стиди, да начини на себи знак часнога крста или да се поклони пред иконом: тога не допуштају обичаји свијета! У њему може бити да је побуда за молитву, али он не иде у храм; често полажење цркве људи овога свијета држе за лицемјерство. Хришћанин скрива своје убјеђење срца, стиди се да га искаже у безбожном и нескромном друштву бездушних безбожника он се стиди, да буде пред очима ово свијета оно, што је дужан да буде т. ј. прави и православни хришћанин. Он се онако исто као и фарисеј Христова времена највише брине, да се покаже пред људима такав, да може заслужити њихову похвалу, и за то навлачи маску њиховога невјерства. Тако људи овога свијета својим утицајем штетно дјелују на вјерне. Њиховим утицајем дух свијета све више промиче у живот хришћанскога друштва.

Суштина хришћанства је у љубави. Па ипак реците, да ли ово начело руководи у данашњем животу све и сва? Љубав рађа мир: мир унутрашњи, душевни, основан на мирној савјести, мир братски међу сугрђанима и мир међународни, који веже народе разнога племена везама добрих жеља и узајамне помоћи. Но погледајте, има ли тога мира у нама и изван нас!? Загледајте из ближе, шта је у вама, и виђећете непрестану борбу двају начела: доброга и злога, борбу начела хришћанскога и начела овога свијета. Ви хоћете да чините добро, но користољубље смета вашем доброчинству. Ви хоћете да љубите и непријатеље наше, по повијести Спаситељевој, и да за зло вратите добрим, али се ваша гордост буни, увриједјено самољубље зове на освету. Нема у вас ни мира у души. Непрестане бриге, непрестани страх, као неко незадовољство самим собом. Још сте млади, а већ вам је интерес за животом пао. Зар наше вријеме није вријеме општега незадовољства са свијем, вријеме болеснога, али узалуднога тражења нечега, бескрајне поћере за варком среће? Зар немају право што наш просвијећени вијек а особито младо покољење кроје, да је без принципа? Погледајте свуда наоколо: свуда невјерство, сумња, равнодушност према свему, што је свето! Много је егоизма, много злобе, много зависти, много разврата међу људима. Идеални свијет

љубави према ближњем, као према самом себи, и љубавни према онима, који нас мрзе, — зар није код већине људи само у машти и на језику? Зар није у наше доба нарушен био мир братоубилачким ратом међу хришћанским народима при свем том, што се громко чуо глас позивања народа на општи мир и на разоружање? Мјесто љубави према ближњем на арени рата кипљело је и разливевало се попут страховите лавине непријатељство. У мјесто да се проведе идеја о општем миру у животу, изоштравали су се у начину и средствима, како ће један другога истријебити. Нема мира у свијету!

Но ако ми и нијесмо пуни добродјетељи, ако смо и далеко од савршенства, ипак се само развићем љубави према ближњем може да објасни оно морално стање, у ком се налазе цивилизовани народи, она чувства, којима су навикли најбољи људи у друштву. Зар не значи много већ и то, што сваки човјек жели мира са својом савјешћу, што све човјештво тежи да уреглиише узајамни одношај једних људи према другима и да створи златни вијек, што је идеја општега мира нашла и налази свуда усхићеногa и фактичнога одзива, а братоубилачки рат, који влада у данашњем свијету, узбуњује до гнушања свакога, који здраво мисли.

„Љубите један другога“ — то је прва и велика заповијед Христова. Приведење ове заповиједи у живот — то је срећа човјечанства. — Гдје је апостолска вјера и силна љубав мученика према Христу? Гдје је узрок данашњега стања хришћанскога друштва? Узрок је у непријатељству, којим је дисало нѣзнабоштво према хришћанству; у борби, коју је увијек водио и до сад води с хришћанством „Кнез овога свијета“, ђаво, који за побуду употребљава сва средства овога царства. Прво друштво хришћанско тежило је да оствари идеалним. Идеал је у свијести масе, за тим су пшли и још иду. Он је моћни покретач човјечанства.

Хришћанин забораваља, да је непрестано опкољен непријатељима своје вјере и побожности. Изгледа, да су минула прогањања хришћана, да нема Нерона и Диоклецијана. Но није тако! Борба није свршена. Око хришћана много је непријатеља. То су — сва средства, која „кнез“ свијета употребљава, да угаси вјеру у хришћанству, да га наведе, да иде путевима овога свијета. То је тијело наше са страстима му, то је свијет са благом му; то су људи са њиховим невјерством и безбожношћу... Свијет са својим правцем и тежњама, невјерство и безбожност овога свијета то су данашњи Нерони и Диоклецијани! Ови су опаснији од оних у давнини. Они су били непријатељи, који су радили јавно и у очи; данашње често и не примје-

њујеш, али нас увијек и свуда окружују и непримјетно савлађују. — Они у давнини убијали су тијело; а данашњи трују душу, лишавају је средстава и сила за борбу и убијају.

Невјерство и безбожност — то су данашњи Нерони и Диоклецијани, с тима борити се и побијати их, то треба да буде сврха исповједника хришћанства. Давнашњи Нерони и Диоклецијани бјеху побијеђени вјером и љубављу мученика к Христу. У вјери и љубави средства су за побједу и над данашњим невјерством и безбожништвом. Само људи пуни вјере и који све чине с љубављу у срцу према ближњем, могу да створе велико, да остваре идеално!

В. Яворскій

с руског превео *И. Р.*

Посланица св. апостола Павла — Ефесцима.

(Исагогичка црта).

(Наставак.)

Мњењу Маркионовом не треба давати важности, јер се зна, како је самовољно поступао са текстом апостолских списа, а примједба Тертулијанова да је Маркион извриуо titulum посланице, даје право на закључак, да је Јеретик интерполирао и сам текст поздрава, на који се без сумње опире тај titulus. Из ријечи блаж. Јеронима не види се никако, да су само неколицина њих држали да је посланица адресирана на Ефесце, јер блаж. Јероним просто ставља на супрот онтолошком тумачењу реално тумачење оних, по мњењу којих посланица није написана „ѥщмлъ ко Ефнѣ“.

Са свим је невјероватно да би апостол у посланици, о којој је ријеч, отступио од обичаја свога да у поздраву тачно означи читаоце посланице. А то је тим невјероватније, што у поздраву у другим посланицама послије τοῖς οὖσιν обично стоји ознака мјеста, камо је посланица адресирана (Римљ. 1. 7.: ѥщмлъ къ Римѣ; Филипљ. 1. 1.: ѥщмлъ къ Ф'илипп'ѣ;ъ; 1 Кор. 1. 1.: црькы Божїй ѥщй къ Коринѳѣ; 2. Кор. 1. 1.). Кад Хофман вели, да у другим посланицама τοῖς οὖσιν, или τῇ οὔσῃ, са најближим одређењем мјеста ће су читаоци, не дијели као у горњем случају двају најтјешње међу собом свезаних предиката, који карактеришу стање читалаца, без сумње да не ствара тијем за егзегету битне потешкоће. Заиста »кѣтымъ ѥщмлъ ко Ефнѣ« — то је општа ознака читалаца посланице т. ј. посланица је написана за ефеске хришћане; а даље ријечи: »къ вѣрнымъ ѡ Христѣ Іисѣ« поближе означују те читаоце: Апостол пише ефеским хришћанима, о којима не сумња, да су вјерни предатој им науци о Христу.

Тешко је да богме објаснити, за што су у старим рукописима, којима се служио св. Василије велики, испуштене биле ријечи ἐν Ἐφέσῳ. Може бити, да овђе имамо посла са простом омашком писчевом, као што је у неким списима испуштено и ἐν Ῥώμῃ (у Римљ. 1. 7.); с друге стране са свим је вјероватно, да то испуштање има карактер коректуре, која потјече од схваћања посланице на свој начин. У сваком случају још на веће потешкоће наилазе противници ориги-

налности споменутих ријечи и без сумње да се одлучују на крајњи корак, кад притјечу к претпоставци, да је апостол τοῖς οὖσιν оставио празан простор (vakuum) који су могли да попуне назнаком које било цркве: Тихик и читаоци посланице. То је сасвим фантастичка хипотеза, која јасно показује само то, да се без ријечи ἐν Ἐφέσῳ не може да протумачи 1. 1 ст.

Да споменута посланица није могла бити написана за Ефесце или за ефеску цркву, у потврду тога наводе и тако зване унутрашње разлоге, узете из саме посланице. Најприје указују за 1. 15, из кога се види, да апостол још не познаје читалаца, него је само чуо од других о њиховој вјери и љубави, чега наравно да апостол о Ефесцима не би могао да напише. Осим тога у 3. 2, апостол само претпоставља, да су читаоци могли да чују о његовом великом позиву да буде благовјесник незнабошцима; а из 4. 21, види се да св. Павле не зна, јесу ли читаоци поучени у истинитој науци Христовој. Против тога да је посланица одређена за ефеску цркву, говори и то, што у њој нема ништа, што би указивало на ближи трајни одношај апостолов према тој цркви; ту нема никаква поздрава ни од самога Павла ни од његових сатрудника — Тимотеја и Аристарха, који су заједно с њим у Ефесу дјелали.

Да богме да позивање на 1. 15. има мјеста, ако се узме у обзир оно што у посланици колошанској цркви, лично њему сигурно непознатој, апостол тако исто каже: »слышахъ вѣру вашу, ѥжи ѡ Христѣ Іисѣ и любокъ, ѥжи имѣти ко всѣмъ святымъ« (1. 4). Но с друге стране не треба испустити из вида, да у посланици Филимону, лицу добро му познатом, св. Павле пише: »слышахъ любокъ твою и вѣру, ѥжи имѣши ко Господѣ Іисѣ и ко всѣмъ святымъ (ст. 5). Дакле позивање на Ефесц. 1. 15, кад се сравни са наведеним мјестима, не ријешава у крајњем случају питања ни тамо ни амо; јер је тако апостол могао да пише и цркви непознатој му и цркви лично добро познатој му. Но са свим је вјероватно и контекстом говора не искључује се, ако се у Ефесц. 1. 15. под »вјером« разумијева не вјера уопште тек што је од читалаца усвојена, о чему је апостол чуо од других т. ј. не првобитно вјеровање у Христа, него даље развијање, усавршавање, или успјех вјере; а тако и под »љубављу« треба да се схваћа усавршавање љубави, њезини нови плодови и изрази. Тако пише апостол и у посланици солунској цркви: »непрестанно поминающе ваши дѣло и трудъ любве« (1. Сол. 1. 3.). Сјеме апостолске проповиједи пало је на добру земљу, и дознавши у сужанству о новим доказима вјере код Ефесаца и дјелу њихове љубави, св. Павле непрестано се за њих моли и благодари Богу, молећи да потпуно достигну величину хришћанства, — висину хришћанског надања. — У 3. 2, и 4. 21, упозорују на ријечи: »аще оубо (ἐι γε) слышасте«; »аще оубо (ἐι γε) слышасте его и ѡ Немъ (т. ј. Христу) наученіи«, — које бајаги показују да апостол пише непознатим му читаоцима. Но и ако се облик ἐι γε не може да претвори у управно ἐπείγε, ипак он неопходно не изражава сумње. Кад се ова мјеста сравне са другим мјестима посланица св. Павла, гдје је та иста форма употријебљена, показује се, да ἐι γε изражава услов, али услов који нагиње позитивном моменту, а не негативном. »Толика — пише апостол Галатима — пострадасте тщи? Аще тощѥ (ἐι γε) и тщи.« (3. 4) — претпоставља се боље стање читалаца, — да нијесу страдали за вјеру у залуд, — да они неће заборавити свога труда вјере и неће се повратити под упливом галатских агитатора к мртвом номизму и оставити духа благодати. »Аще тощѥ и вскликнѣла (ἐίγε καὶ ἐνθυσάμενοι), — говори апостол у другој посланици Коринћанима, — не наги вскрѣщи нѣм« (5. 3) —

несумњиво се претпоставља, да ћемо се обући »ко образъ небесныи« (1. Кор. 15. 49), само што се код тог облачења можемо показати духовно голи. Тако и у овом случају: »аще бо̀ ѝстинѣ Іс҃у̀ навыкосте« (4. 21) — разумије се, да су читаоци слушали и да знаду за истину Христову, према којој морају да удесе и свој живот. Условни облик употријебљен је мјесто категоричног са намјером да се јаче изрази мисао, да се читаоци побуде да дубље проникну у оно, шта им је био Павле — сад за њих сужањ у Господу, и шта им је донијело јеванђеље Христово, што га је апостол проповиједао.

Ма да посланица Ефесцима има у цијелом доста општи карактер, али се не може рећи, да нема никаквога конкретнога, индивидуалнога момента. Апостол не пише у опште хришћанима малоазијских цркава из незнабожаца, него познатим хришћанима, чије стање вјере и живота он добро познаје (1. 15, 16; 3. 13; 5. 6). »Да оукѣтѣ жи и кы, кѣи ѿ мнѣ, что дѣлаю, кѣ сказатъ колѣ Тихикъ возлюбленыи« (6. 21) — ове ријечи имају очевидно пред очима не у опште незнабошко-хришћански свијет, него одређене читаоце. Што у посланици нема поздрава на појединца лица у томе нема ништа чуднога, јер поздрава на појединца лица нема ни у другим неким посланицама Павловијем н. пр. у посланици Галатима. Ваља примјетити, да се оваки поздрави налазе у посланицама црквама мало познатијем апостолу (посланица Римљанима, Колошанима), а обратно у писмима на друштва и општине добро му познате, гђе је дуже времена живио и дјелао, поздрава нема (посланица Галатима, Солуњанима).

Посланица Ефесцима одликује се особито висином садржаја и замосом говора, који јој одговара. На ову њезину особину обраћали су пажњу још стари тумачи. »Посланица је — вели св. Јован Златоусти — пуна најузвишенијих назора и догмата; у њој он (апостол) објашњава оно, о чему готово нигђе није писао« (Migne 62, 10). — Од новијех — Грчије говори, да је по узвишености чувства и по стилу посланица Ефесцима такова, да ни један смртник није што такова створио. Мисао апостолова овђе се врти поглавито у општој, апстрактној сфери (која ипак као што је речено не искључује конкретнога момента) и некоји не називаху узалуд посланицу хришћанским катихизисом своје врсте. Та Богом задахнута мисао тако је обилна, непсцрпљива и тако силно струји, да се чини, да је св. Павао не може да изрази писменом ријечју. Стога се у посланици тако често и наплаши на уметнуте реченице, на дугачко и широко приповиједање, на репетирање; стога се и периоди каткад одликују необичном дужином; Богом задахнута мисао апостолова овђе рекао бих игнорира често свако граматичко правило, које ју стјешњава.

При свем том, што је садржај посланице обилан, он се може подијелити на двије главне и основне мисли: с једне стране на мисао о величини спасења, које је извршио Исус Христос, о висини наслеђства, кога смо учасници ми постали, о слави благодати, која је показана вјернима; с друге стране на мисао, да је неопходно, да се иде достојно тога високога хришћанскога звања, »исполнитисѧ дх҃омъ бл҃а... и облещисѧ къ новаго человѣка, создавшаго по Бз҃ѣ, къ правдѣ и къ преподобїи истинѣ« (4. 23, 24)... Какво је хришћанско звање, према томе мора да буде уређен и живот. Јединство, цјелина, нераскидљивост хришћанскога духа — то је важније од свега другога. Појам о јединству може се рећи да је у посланици основни, главни и јачи од свију других. Јединство свега што постоји, »мѣ на нбсѣхъ и мѣ на земли« да се све састави у Христу (1. 10); јединство цркве и ње-

нога живота, гђе »единъ Господь, единa вѣра, едино крещеніе, единъ Богъ и Отецъ всѣхъ« (4. 5, 6); најтјешње сједињење Христа с црквом, као главе са својим тијелом (1. 23; 4. 16; 5. 23; 24. 29—32); јединство људејаца и незнабожаца у цркви Христовој (2, 14—22; 3. 1 и даље); јединство вјере и знања (4. 13), јединство у опште свију знакова Хришћанскога живота (4. 3) — то све у главном раскрива апостол у посланици! — И то јединство, о коме он говори, није спољашње, присилно, механичко, него живо, слободно, органичко, јер му се основа љубав, која све веже, оживљава и преображава. (4. 2, 16).

(Наставиће се).

Три аскетске поуке св. Василија Великог.

— превео: *М. пл. Младеновић*, свештеник у Суботишту. —

(Наставак).

О одрицању свијета и о духовном савршенству.

»Пріидѣте ко мнѣ вси трудящіися и обремененіи, и азъ успокою вы (Мат. 11, 28,)«, говори ријеч Божја. Осим тога позива нас, да одбацимо терет богатства, раздјеливши га међу потребне, и да отклонимо из истога пониклу множину гријехова добрим дјелима и покајањем па да похитамо крстоносном монашком животу. А тко се одлучио, да Христа слуша, па хита мирном и сиромашном животу, тај је заиста срећан и достојан је, да му се дивимо. Но ја бих га посавјетовао, да то не чини непромишљено и да себи не замишља живота без напора, нити спасења без борбе. На против он се у напред мора вјежбати и трудити у сношењу тјелесних и духовних тегоба, да не би запао у ненадану борбу и, не могући одбити искушења, која га снађу, не би опет тамо доспио, од куда је и дошао, да се не би повратио пређашњем животу, осрамоћен и исмијан а на штету своје душе. Нека добро пази, да не наљути многе и да не да свима повода да мисле, да је пут Христу немогућан. Сви ви познајете опасност, који код читате јеванђеља, у којима ријеч Божја каже: »оуи ѥсть емѹ, да соѣдѣтъ жерновъ ослиѥй на выи его, и потопятъ къ пучинѣ морстѣй (Мат. 18, 6.)«, него ли да саблазни једнога од ових малих. Јер он ће бити одговоран суду не само као бјегунац него и због пропасти оних, које је он завео, и ако би хтио у својој лудој глави, да мисли, да може, ако у свијету живи, ублажити Божанство добрим дјелима. То не може. Јер кад није могао, да се одржи у борби са непријатељем у животу у коме ради духовне цјелине (скупа) не бјеше лак приступ гријеху, како ће тек моћи учинити шта крајпостно у животу, који је много наложен гријеху и који он сам себи удешава? Допустимо, да и уреди себи живот добро, то га ипак неће мимоићи пребацивање, да је Христа оставио, као они у јеванђељу означени ученици, о којима божанствени јеванђелиста каже: »мнози оубо ѹслышавше сіе оученикъ его рѣшя, жестоко ѥсть слово сіе; и кто можетъ его послѹшати (Јов. 6, 60;)«.

Преблаги Бог, који се брине о нашем спасењу, раздијелио је људски живот на двоје: на брак и на дјевичанство, да би се онај, који не може да издржи борбу дјевичанства, везао (с благословом цркве) с којим женскињем, знајући добро, да ће морати давати рачуна о својој издржљивости и светости, као и о сличности са оним светима, који су у браку живјели и дјецу рађали. Такав бјеше у старом завјету Аврам, који је спреман био, да из страхопоштовања према Богу без икакве жалости свог јединца жртвује, рада чега је и слављен; који је отворио и врата свога шатора, да прими путнике и да их угости. Јер он није чуо: »про-

дождь имѣй такоі, и дождь имѣшмъ (Мат. 19, 21.).« Још више су од њега чинили други, као Јов, Давид и Самуило. У новом завјету такав бјеше Петар и остали апостоли. Особито се од сваког човјека траже плодови љубави према Богу и ближњему и окајаваће прекршење ових, као и свих осталих заповједи, као што то јасно каже Господ у јеванђељу: »Иже любитъ отца или матерь паче мене, нѣсть мене достоинъ (Мат. 10, 37).« и који »не возненавидитъ отца своего, и матерь, и жену, и чадъ, и братіе, и сестръ еще же и душу свою, не можетъ мой быти ученикъ (Лука 14, 26)«.

Шта ти мислиш, да ли су јеванђеља и ожењенима дана? Ти знаш, да се од нас људи без изузетка, били ми монаси или ожењени, тражи послушност према јеванђељу. Доста је, кад се ожењеном кроз прсте гледа. Његова неуздржљивост, његова похота за женским сполом и његово опхођење са истим, али остале заповједи, које су дане свима без разлике, не могу се без опасности прекршити. Јер Христос, кад објављиваше заповједи свога Оца, не говораше само онима, који у свијету бјеху него, као што је и одговорио својим ученицима, кад је за то нарочито упитан: »И тѣмъ вамъ глаголю вѣмъ глаголю (Марк. 13, 37).« Стога ти, који изабра себи друштво једног женскиња, не буди немаран, као да би ти од воље стајало, да се са свијетом занимаш. Јер ти требаш више труда и пажње, да се спасеш. А ако си изабрао стан сред замки и моћи превратних сила и мамак гријеха пред очима и ако се даћу и ноћу подстичу сва чула твоја жудњом за гријесима, то знај, да не ћеш избјећи борбе против отпадника, да га не ћеш побједити а да се великим напором не држиш јеванђеоске науке. Јер како хоћеш, да се сачуваш од борбе са непријатељем, кад боравиш на бојноме пољу? А то бојно поље је сва земља под небом, по којој, као што то из повјести о Јову знамо, он као бијесно псето тумара и мути, тражећи кога да прождере. А ако не ћеш са противником да се бориш, то отиди у који други свијет, гдје њега нема, тамо можеш да се не бориш с њиме и да се у доколици бавиш јеванђеоским поукама. Није ли то могуће, то похитај па се научи борби против њега и научи из св. Писма ијештину рата, да не би био рани незнања побјеђен и ијечном огњу предан. Ово нека је речено мимогред о брачним људима, који су безбрижни и слабо испуњују Божје заповједи. А ти, који желиш, да по небесним прописима живиш, да проводиш анђеоски живот и да будеш саратником светих Христових саратника, чељачи се за спашање тегоба и мушка духа ступи у заједницу монашку па се покажи одмах на почетку одрицања као човјек и не допусти, да те уздржи наклоност према својим плотским сродницима, него буди снажан, јер се о томе и ради да се смртно измијени са бесмртним. А ако си се једном одрекао онога, што ти припада, то се недај савити, него буди увјерен, да ти то напред на небо шаљеш, полажући исто у крило сиромашних и да ћеш исто опет наћи код Бога са великим добитком. Не буди тужан, што се растајеш са сродницима и пријатељима, јер се састајеш с Христом, који је ради тебе био на крсту разапет; а може ли се замислити ишта, што би било достојније љубави од њега? А ако си Божјом помоћу у првом боју сузбио свога непријатеља, не одбацуј себе као што незнатно, јер због тога већ, што си се одрекао свјетских ствари, стекао си код Христа части. Само разумно и опрезно мораш потражити кога човјека, који ће ти на твом путу бити поуздан вођа и који зна добро да води оне, који Богу иду, који је украшен врлинама, чија су дјела свједоџба Његове љубави према Богу и који је вешт св. Писму, присебан, не љуби новац, без свјетска занимања, миран, богобојажљив, пријатељ сиротиња, ненапрасит, неосветљив, увек скроман на на-

зићивање оних, који га потраже, неславољубив, скроман, ласкању нетиступачан, сталан и који ништа већма од Бога не штује. Нађеш ли такога, то му се повјери, своју вољу одбаци од себе, да будеш као чист суд па да добро, које се у тебе положи сачуваш, на твоју хвалу и славу. Јер буде ли и једна погрјешка, коју си прије имао, остала у теби, то ће се онда добро, које се у тебе буде полагало, претворити у оцат, а ти ћеш бити одбачен као непотребан суд.

Сад долази друга борба против непријатеља нашег спасења. Пауке добрих учитеља су добре а злих са свим зле. Кад наш кушач не беше у стању, да нас наговори, да се не трудимо око уређења живота, нити да се повјеравамо коме човјеку, који ће нам износити све наше гријехе у намјери да нас поправи, него да се повјеримо једноме од оних, који су частољубиви, који препоручују свој гријех у знак милости према онима, с којима скупа живе, да нас тако непримјетно опет увале у хиљаду погрјешака и да нас окују нашим сопственим гријесима. Невјерниш ли се пак човјеку пуном врлине, то ћеш као нашљедник његових добара бити врло срећан и код Бога и код људи; а ако будеш, да тијело своје заштедиш, потражио учитеља, који ће ти праштати твоје погрјешке, или, још боље речено, који с тобом, то си залуд подузео борбу одрицања; напротив ако се упушташ у гријешан живот, води те слијеп вођа и ти падаш у понор: »слѣпець же слѣпца аще водитъ, обаполу въ ямѹ впадета (Мат. 15, 14.),« »довлѣетъ ученикѹ, да бѹдетъ, якоже учитель его (Мат. 10, 25;).« То су ето Божје ријечи и никада неће пропасти. Твој живот мораш удесити према закону бораца, не урадиш ли тако, не ћеш бити овјенчан, као што каже апостол: »аще же и подвизаетъ кто, не вѣнчается, аще не законно мѣнѣ бѹдетъ (в. Тим. 2, 5.).« (Настаниће се.)

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Црквена слава у Рељеву. 9. маја тек. год. прослављен је у Рељеву храм цркве: Пренос моштију св. оца Николаја. Свечану архијерејску литургију одслужило је Његово Високопреосвећенство АЕ и Митрополит дабро-босански господин *Никола̀ј* уз асистенцију високопреч. г. протопрезвитера и консисторијалног савјетника *Димитрија Јанковића*; преч. гг. *Милана Лалића*, катихете на вишој женској школи, *Јакова А. Поповића*, свештеника на Јајца, те часне гг. ђакона и консисторијалних канцелиста *Саве Савића и Душана Лаћевића*. Св. богослужењу присуствовао је осим многобројног сељачког свијета и лијеп број отмене публике из Сарајева и околине. За вријеме литургије проповиједао је народу о умјерености у животу вприч. госп. протопрезвитер и консисторијални савјетник Димитрије *Јанковић*. У подне бијаше заједнички објед у заводској трапезарији, којем су присуствовали осим Његовог Високопреосвећенства АЕ и Митрополита госп. *Николаја* и пресвијетла господа: предстојник одјељења земаљске владе *К. Херман* и окружни предстојник сарајевски *др. барон Молинари*, те повећи број виших чиновника, многи свећеници из Сарајева и околине и неколики сарајевски грађани. За обједом назадравило је Њег. Високопреосвећенство АЕ и Митрополит госп. *Никола̀ј* заносном и језгровитом бесједом Његовом Величанству љубљеном нашем владару цару и краљу, која је здравица попраћена са трикратно »Живио« и царевком. За тијем је Његово

Високопреосвећенство здравило високо министарство и високу земаљску власт и присутнога заступника земаљске владе предстојника одјељења пресвијетлог г. *К. Хермана*, те пресв. г. окружног предстојника *др. барона Молинари*. У заносној и одушевљеној бесједи наздравио је потом предстојник одјељења земаљ. владе пресвијетли г. *К. Херман* Његов. Високопреосвећенству г. Митрополиту Николају, наставничком збору и питомцима. Испред богословског училишта наздравио је Његовом Високопреосвећенству госп. АЕ и Митрополиту Николају замјеник управитеља богословије впреч. госп. професор протосинђел *Илариона Радовића*, а ректор и протопрезвитер впреч. госп. *Михаило Лалић* захвалио је на здравици пресв. госп. предстојнику одјељења *К. Херману*. Још је на здравици благодарио Његов. Високопреосвећенству пресвиј. г. г. др. барон *Молинари*, подигавши чашу у здравље Његовог Високопреосвећенства госп. АЕ и Митрополита Николаја. По подне у 4 сах. вратили се пресвијетла господа предстојник одјељења *К. Херман* и др барон *Молинари* у Сарајево колима, а Његово Високопреосвећенство госп. АЕ и Митрополит *Николај* са осталим гостима повратили се вечерњим возом у Сарајево.

Испити на српско-православном богословском училишту у Рељеву отпочели су под предсједништвом високопросв. г. АЕМ *Николаја* 28. маја (10. јуна) т. г. и трајаће до 4/17. јуна. Тога дана раздаће се питомцима свједоџбе, чиме ће се завршити ова 1904./05. школска година.

Цариградска Патријаршија.

Нови митрополит халдејски. Пошто је досадашњи халдејски Митрополит високопреосвећена г. *Гервасије*, ушљед дубоке старости, поднио оставку на митрополијском звању, то је на поменуту упражњену епархију изабрат за халдејског митрополита досадашњи патријаршки архиђакон *Лаврентије*. На његово мјесто за патријаршког архиђакона постављен је досадашњи други ђакон *Венијамин*; за другог пак ђакона постављен је трећи ђакон *Јеротије Антулидис*, а на мјесто овога *Апостол Трифонос*.

Нове књиге и листови.

Изашао је 5.бр. »Споменка« са одабраном садржином и многим лепим сликама.

Цена је »Споменку« на целу годину за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 2 круне; за Србију 2½ динара за Црну Гору 2½ круне а за остале земље 3 круне. Претплата се најбоље шиље поштанском упутницом (Postanweisung — Póstantalvány) или у новчану писму, а прима се само на целу годину.

Најтоплије препоручујемо овај најјефтинији дечји лист.

Јавне благодарности.

На замолницу овдашње срп.-правосл. црквено-школске општине од 30./XII. 1904. број 13., благоизволела је Вис. Зем. Влада овдашњој срп.-правосл. цркви, својом наредбом од 13./II 1905. број 15305. од затражених црквених књига поклонити: »евангелије, минеј празнични, минеј општи и часослов«, у по једном експемплару.

Овдашња срп.-правосл. црквено-школска општина се овим путем најтоплије захваљује Вис. Зем. Влади на милостивом поклону.

У Гојаковцу, дне 14. априла 1905.

Перовођа:
Миливој Јаребица
срп.-нар. учитељ.

Предсједник:
Коста Анђелић
парох.

Читула.

† **Павле Млађеновић**, парох Јаворански из Котор Варошког протопрезвитерата преселио се у вјечност дана 6. маја 1905. Покојник је рођен 1853., свршио је два разреда бањалучке богословије, а рукоположен је за презвитера 6. окт. 1873. — Лака му црна земља и вјечан му спомен међу нама био!

Званични огласи.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихачка.

Број 688 ех 1905. 2—3

Едикт.

Позива се овим Михајло Гавриловић из Брусница мале (котар дервентски), сада непознатог боравишта, против којег је супруга му Петра Гавриловић рођ. Пантић из истог мјеста подигла код овог духовног суда бракоразводну молбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увршћења овог едикта у овом листу овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута молба с њим у претрес узети могла, јер ће му се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њега у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзистор. сједнице у Бањојлуци 8./21. априла 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Српско-православна АЕМ. Митрополија Дабро-босанска.

Број 431 ех 1905. 1—3

Објава.

Пошто се Миле Васковић из Буковика на едикт овог духовног суда бр. 1573/I. из 1904. није пријавио, то му се овим путем до знања ставља, да је духовни суд супрузи његовој Стоји рођ. Пеановића из Сокоца дозволио, да га због злобног раскидања брачне заједнице, а у сврху развода брака утужи. Јављајући ово духовни суд поново позива отсутнога Мила, да се до 30. августа 1905. конзисторији овој или свом службено постављеном заступнику ч. г. Сави Савићу, конзистор. канцелисти и ђакону у Сарајеву тим сигурније пријави, што ће се бракоразводна парница иначе и без њега, а на могућу штету његову довршити.

Из сједнице срп.-прав. АЕиМ. конзистор. у Сарајеву од 30. априла 1905.

АЕи Митрополит: *Николај.*

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 891 ex 1905. 1—3

Едикт.

Позива се овијем Јулијана Мишић рођ. Рунић из Пуцара, сада непознатог боравишта, против које је муж јој Дане Мишић из Пуцара поднио код овог духовног суда бракоразводну молбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овога едикта у овом листу овом духовном суду своје садање боравиште пријави, да би се тако споменута молба с њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјетном истечењу споменутога рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци, 12./25. маја.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 945. 1—3

Едикт.

Позива се овијем Роса Станковић рођ. Петровић из Бугарског Ситњежа, котар Прњаворски, сада непознатог боравишта, против које је супруг јој Митар Станковић из истог мјеста поднио код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу, овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута тужба с њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци, 19. маја (1. јуна) 1905.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 298. 3—3.

Едикт.

Позива се овијем Олга Басрак рођ. Петровић из Бос. Новог, сада непознатог боравишта против које је муж јој Драгутин Басрак обућар из Бос. Новог поднио код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу овом духовном суду своје боравиште пријави, да би се тако споменута тужба њом у претрес узети могла јер ће јој се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору заступати.

Митрополит: *Евгеније.*

Књижевни оглас.

Пречасним православним српским свештеницима, учитељима и пастирима духовнога стада.

У Христу љубазна браћо! Према објави нашој од Ускрса 1904. г. јављамо, да ће обећани духовни лист за нашу искључиво пастирску практику, под именом: »Пастырь Добрый«, почети да излази 1. јула 1905. г. два пута мјесечно на штампаном табаку велике осмине а уз цијену на цијелу годину 5 К, на пол године 2 К 50 потура.

Програм је листа овај:

1. *Проповиједи*: Оригиналне или у преводу, и нацрти за проповиједи. Тиме би се наше свештенство побудило, да што радије врши своју проповједничку дужност, а било би и прилике да и старији и млађи свештеници на том пољу огледају своју снагу.

2. *Катихизовање*: Чланци и расправе о вјероучним питањима и потребама; упутства свештенству за катихизовање и отштампавање израђених катихеза.

3. *Богослужење и требе*: Ради правилности и једнообразности свештенодјејства истицати ће лист начин вршења у пракси а истодобно упућивати на тачно вршење устава црквенога У случајевима потребе излазиће у листу питања и одговори из црквено пастирске праксе.

4. *Пастирски рад и живот свештенички*: Чланци и објективна разматрања из прошлог и савременог живота и рада. Примјери похвале вриједни, као и мане и недостатци у томе животу и раду. Са те тачке, лист ће живо заступати и интересе свештенства као сталиша.

5. *Званичење*: Упознавање са постојећим црквеним и државним законским прописима, који се тичу законодавства и послова духовне природе. Осим тога лист ће оглашавати нове наредбе св: архијерејског синода, митрополијских и епархијских власти и то по могућности са коментаром дотичнога референта и давати упутства у свим пословима званичне стилистике.

У »*Листићу*« штампаће се вијести и биљешке из црквено-школскога и просвјетнога живота.

Браћу свештенике, који се још нијесу пријавили за претплатнике листа, молимо, да се што прије пријаве дописницом власнику листа: *Митрофану Рајићу, протосинђелу у Пакрацу*. **Претплата шаље се по примитку првога броја**. Уједно молимо браћу свештенике, да нас и морално својом сарадњом потпомогну, а радове своје, да шаљу на уредника листа: *Свештара Грубача, пароха у Крижевци*. (Körös).

У Пакрацу, 10. (23.) маја 1905.

Власништво и уредништво **»Пастира Доброга«.**

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 30. јуна 1905. Бр. 6

ВЛАСНИК:
АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ
УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна АЕМ Консисторија Дабро-босанска, као управа свештено-удовичког мировинског фонда.

Број 518 ех. 1905.

Окружница.

Пречасним српско-православним протопрезвитератским и парохијским звањима Дабро-босанске епархије.

Контролни одбор свештено-удовичког мировинског фонда у својој сједници држаној у Сарајеву 16./29. маја т. г. молбено је закључено, да ова консисторија, као управа свештено-удовичког мировинског фонда нада упутство протопрезвитератским и парохијским звањима, како ће свештеничке удовице или законити заступници (тутори) свештеничке сирочади подносити молбе своје за дозначење мировине из свештено-удовичког мировинског фонда, и какве исправе имају тим молбеницама прилагати — који закључак по праву и дужности својој а овом окружницом консисторија и извршује.

Када по смрти једног свештеника, који је био члан свештено-удовичког мировинског фонда, остане удовица, то она путем свога надлежног протопрезвитератског звања а тиме уједно и путем своје надлежне епархијске духовне власти подноси молбеницу овој консисторији, као управи фонда, за дозначење припадајуће јој мировине из истога фонда.

У тој молби удовица има навести: дан смрти умрлог јој супруга (свештеника), мјесто гдје иста мисли становати и порезни уред код кога жели мировину примати, те ће тој молби приложити ове исправе:

1) декрет покојников о чланству фонда,
2) уплатни лист (Zahlungs-Bogen).
3) вјенчани лист њихов,
4) смртни лист покојников,
5) крсне листове дјеце и
6) званичну свједоџбу надлежног парохијског, односно протопрезвитератског звања. којом ће се према § 18. мировинске „Уредбе“ потврдити, да је удовица са покојним супругом до дана његове смрти у слози и брачној заједници живила.

Ако ли иза покојника остану само малољетна дјеца без матере, тада ће од суда постављени заступник или тутор дјечији поднијети умјесто њих горњу молбеницу са прилогом исправа наведених под 1, 2, 4 и 5.

Одобрена и дозначена мировина прима се код порезног уреда у пошљедњи дан сваког мјесеца, почевши од дана смрти покојникове и то на прописно биљеговану намиру, која претходно мора од надлежног пароха у смислу § 22. мир. „Уредбе“ потврђена бити, да је прималац мировине жив и да се односи његови у погледу права на мировину ни у коме правцу промјенили нијесу.

Надлежни пароси и протопрезвитери дужни су у потребном случају давати поуке и савјета свештеничким удовицама, да морално живе и да се старају о издржавању и васпитавању дјеце своје, јер им према §§ 18. 19, 20 и 23. односне „Уредбе“ зависи од тога уживање или губитак мировине.

Уједно с овим умољене су и високодостојне епархијске духовне власти у Мостару, Д. Туали и Бањојлуци да своја подручна протопрезвитератска и парохијска звања на ову окружницу упозоре.

Сарајево, 2. јуна 1905.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански: *Николај*. с. р.

К броју 518. ех 1905.

Извјештај

о стању мировинског фонда

за издржавање удовица и сирочади српско-прав. свештенстава у Босни и Херцеговини. (приређен и читан од референта Васе Поповића протопрезвитера и конзисторијалног савјетника у VII. сједници контролног одбора, држаној у Сарајеву 16./29. маја 1905. г.)

I. Иновно стање фонда концем 1904. г.

1. Приход:

Редовне годишње уплате чланова	10.470·80	К
Таксе новопостављених пароха и прота	480	»
Прилог високе земаљске владе	10.000	»
Камате фонда резервног	919	»
Камате фонда за осигурање	2.453·45	»
Износ свега прихода за годину 1904	24.323·33	К

2. Расход:

Мировине и припомоћи	10.366·66 К.
Манипулациони издатци	15 »
Износ свега расхода за 1094. годину	10.381·66 К.

3. Рекапитулација:

Приход	24.323·33 К.
Расход	10.381·66 »
Чист остатак	13.941·67 К.
Додавши томе износ од прошлих година	79.159·99 К.
Укупни износ	93.101·66 К.

Према томе имовно стање фонда концем 1904. г. налази се у своти од *деведесет и три хиљаде стотину једна круна и шездесет и шест хелера.*

II. Чланови који су током 1904. г. у фонд примљени.

1. Дамјан Ђурица,	свештеник у	Поточанима,	епархија Бањалучко-бихаћка.
2. Ристо Бјелетић,	»	» Билећу,	» Захумско-херцеговачка.
3. Илија Тинтор,	»	» Дољанима,	» Бањалучко-бихаћка.
4. Светозар Карановић,	»	» Сводној,	» »
5. Јаков Поповић,	»	» Јајцу,	» Дабро-босанска.
6. Стеван Душанић,	»	» Бос. Градишци,	» Бањалучко-бихаћка.
7. Марко Савић,	»	» Прекаји,	» Дабро-босанска.
8. Никола Николајевић[1]),	»	» Жепчу,	» »
9. Петар Станић,	»	» Добрињи,	» »
10. Стјепо Трифковић,	»	» Сарајеву,	» »
11. Данило Адамовић[2]),	»	» Травнику,	» »
12. Јован Поповић,	»	» Гацком,	» Захумско-херцеговачка.
13. Јован Дучић,	»	» Мостару,	» »
14. Стеван Шаренац,	»	» Љубињу,	» »
15. Стеван Шиниковић,	»	» Бјелом Пољу,	» »
16. Ђоко Опалић,	»	» Омарској,	» Зворничко-тузланска.
17. Драгомир Остојић,	»	» Бијељини,	» »
18. Димитрије Лукић,	»	» Бијелој,	» »
19. Михајло Јовичић,	»	» Брчком,	» »
20. Михајло Јовановић,	»	» Бродцу,	» »
21. Стеван Михајиловић,	»	» Црњелову,	» »
22. † Илија Школник,	»	» Штрпцима,	» Бањалучко-бихаћка.
23. Тодор Срдић,	»	» Вођењци,	» »
24. Стојан Вранешевић,	»	» Бос. Новом,	» »
25. Миладин Ћирић,	»	» Бијаковцу,	» »
26. † Лазар Гаковић,	»	» Вел. Радићу,	» »
27. Манојло Варагић,	»	» Липнику,	» »

[1]) Од броја 8 до броја 26 укључно, наведених 19. чланова, примљени су накнадно и изнимно изванредним рјешењем од 14. октобра 1904.

[2]) Свештеник Данило Адамовић и ако је са осталима изнимно у фонд примљен, то ипак још није фонду приступио са прописаном „изјавом“, у којој би изјавачно, колику годишњу мировину својој породици осигурати жели!

28.	Саво Буквић,	ђакон	у Мостару,	епархија	Захумско-херцеговачка.
29.	Јован Јефтић,	свештеник	»	»	Зворничко-тузланска.
30.	Душан Тешић,	ђакон	» Д. Тузли,	»	»
31.	Душан Лапчевић,	»	» Сарајеву,	»	Дабро босанска.
32.	Обрен Ђурић-Козић,	свешт.	» Гор. Храсну,	»	Захумско-херцеговачка.

III. Чланови, који су у току 1904. г. преминули.

1.	Лука Опачић,	прото	у Пријавору,	преминуо	29. новембра 1904. г.
2.	Софроније Чалмић,	парох	» Цикотама,	»	11. децембра 1904. »

IV. Број породица, које примају мировину, са означењем годишње мировинске своте.

1.	Породаца	Димитрија Ђургуза,	бившег пароха	у Вођеници,	400	круна
2.	»	Панте Соколића	»	» Јабуци,	1200	»
3.	»	Димитрија Мартиновића	»	» Батову	600	»
4.	»	Симе Игњатовића,	»	» Свињару,	1200	»
5.	»	Стевана Давидовића,	конс. савјетника	» Сарајеву,	1200	»
6.	»	Димитрија Микулића,	бившег пароха	» Мартинцима,	400	»
7.	»	Михајла Карановића,	»	» Глипици,	1200	»
8.	»	Јована Гаћиновића	»	» Лукавцу,	400	»
9.	»	Јована Шпирића,	»	» Бос. Кобашу,	1200	»
10.	»	Ристе Крстића,	»	» Пазарићу,	1200	»
11.	»	Јована Грбића,	»	» Крњеуши,	1000	»
12.	»	Арсенија Поповића,	»	» Горажди,	1200	»
13.	»	Луке Опачића,	»	» Пријавору,	1200	»
14.	»	Софронија Чалмића,	»	» Цикотама,	800	»

V. Број живих чланова концем 1904. г. по епархијама.

1.	Епархија Дабро-босанска	65
2.	» Захумско-херцеговачка	45
3.	» Зворничко-тузланска	47
4.	» Бањалучко-бихаћка	89
	Свега чланова концем 1904. године	246

VI. Рад Дабро-босанске конзисторије, као управе свештено-удовичког мирод. фонда, од пошљедње сједнице контролног одбора (т. ј. од 7./20. јуна 1904. г.) до данас.

1. У прошлогодишњем извјештају о стању свештено-удовичког мировинског фонда (»Источник« за г. 1904. број 11—12. страна 162.) напоменуто је, да је 20 од фонда изосталих свештеника из све четири српско-православне босанско-херцеговачке епархије поднијело своје молбенице за накнадни упис у чланство свештено-удовичког мир. фонда, и да је те молбенице конзисторија као управа фонда, високој земаљској влади предложила и најтоплије препоручила.

Сада пак овдје извјештава се контролни одбор, да је од тих 20 свештеника највишим рјешењем од 14. октобра 1904. г. за чланове фонда примљено

ових 19, а само један није, који је мировинском »уредбом« прописане године живота (§ 30.) давно већ прешао био.

Имена тих 19 накнадно и царском милошћу изнимно у фонд примљених свештеника наведена су, као што смо видили, под II. у овоме извјештају; а то је конзисторија објавила и у 1. броју »Источника« за ову 1905. годину.

2. У прошлогодишњем записнику сједнице контролног одбора, држане овдје 7./20. јуна 1904. закључено је, да се поред односне окружнице, као опште опомене снима члановима за уредније предавање уплата фонду, штампане у 9.—10. броју »Источника« за г. 1904., замоле још и остале епархијске духовне власти у Босни и Херцеговини, да свака своје подручне и дужне чланове фонда на тачније полагање фондовских уплата позову и опомену.

Овај је закључак прихватила и извршила конзисторија својим дописом, управљеним на епархијске духовне власти у Мостару, Д.-Тузли и Бањојлуци, дана 11./24. јуна 1904. број 763.

3. Дабро-босанска конзисторија као управа фонда, извјештавајући под 11./24. јуна 1904. број 763. високу земаљску владу о држаној 7./20. т. мј. сједници контролног одбора, уједно је исту замолила, да рачунарски одсјек земаљске управе израђује у будуће закључну имовинску билансу фонда у српскоме преводу и ћирилицом писану.

Овај предлог уважила је висока земаљска влада, те је својим рјешењем од 15./28. априла т. г. број 57653/I. доставила конзисторији »рачунски закључак и имовинску билансу« за прошлу годину, израђену од рачунарског одсјека земаљске управе ћирилицом у српскоме језику, која је контролном одбору у смислу § 27. мировинске »уредбе«, ради прегледа и обавјештења уводно овдје предочена била.

4. Својом представком од 16./29. децембра 1904. број 1560. конзисторија је замолила високу земаљску владу, да се право на мировину — накнадно прилених 19 свештеника у случају смрти ма кога од њих прије 16./29. октобра 1905. године — рачуна од 1. јануара 1902. г., јер је сваки од њих цио износ такса и оброка, почевши од тога датума уплатио, и према томе од тога дана фонду као прави члан припадао, те тиме законито право на мировину стекао.

Но како је један од тих 19 свештеника, Илија Школник из Штрбаца код Прњавора, преминуо дана 28. фебруара (13. марта) о. г., то је молбеница његове удовице под конс. бројем 292 ех 1905., а позивом на поменуту конзисторијалну преставку, високој земаљској влади достављена и препоручена — коју је молбу висока земаљска влада својим рјешењем од 15./28. маја тек. године број 70.686/I. уважила, удовици покојног свештеника Илије Школника мировину од 1200 круна код порезног уреда у Прњавору дозначила, а тиме уједно и горњу конзисторијалну преставку рјешила и прихватила.

5. Дабро-босанска конзисторија као управа свештено-удовичког мировинског фонда, водила је доста велику и разноврсну преписку у пословима фонда, и то: са епархијским духовним властима у Мостару, Д.-Тузли и Бањојлуци, протопрезвитератским и парохијским звањима у Дабро-босанској епархији и са високом земаљском владом у Сарајеву.

Тај рад и преписка конзисторије са поменутим надлештвима а поред тога и са приватним лицима састојала се је у примању разних молбеница, у стављању опћих преставки и посебних предлога високој зем. влади за примање у фонд нових чланова, у издавању декрета примљеним члановима и у обавјештавању о томе

њихових надлежних духовних власти, у стављању предлога за мировине удовицама и сирочадима умрлих чланова и у обављештавању истих као и надлежних им духовних власти о своти мировине и мјесту, односно порезном уреду, гдје је мировина на исплату дозначена, у стављању предлога ради пренашања фондовских уплата из једнога пореског уреда у други, приликом премјештаја кога од чланова са једне парохије на другу у другоме котару, у позивању чланова контролног одбора у сједнице и т. д.

Поред тога консисторија је издавала нужне окружнице, извјештаје и обавјештаје, водила је главну матицу, у коју се уписују и биљеже нови у фонд примљени чланови, њихови премјештаји, прелази из једне плаћевне категорије у другу (§ 6.), смртни случајеви, дозначења мировине и т. д.

6. Иза извјештаја о прошлогодишњем раду консисторије по пословима фонда, референат напомиње, да садашњим члановима контролног одбора истиче њихова трогодишња периода почетком мјесеца маја 1906. г., те ће се до тога времена а у смислу §§-а 24. и 25. мировинске »Уредбе« расписати и обавити нови избори у све четири босанско-херцеговачке епархије, ради чега ће од стране Дабробосанске консисторије Високопреосвећена г.г. Митрополити у Мостару, Д.-Тузли и Бањојлуци у своје вријеме извјештени и замољени бити.

Ушљед тога од стране консисторије као управе фонда, референат изјављује најтоплију благодарност садашњим члановима контролног одбора за њихов велики труд и уредно долажење у сједнице контролног одбора на своје властите трошкове, а нарочито за њихово свесрдно и добровољно старање о породицама свештеника — браће своје.

7. На завршетку референат моли контролни одбор, да овај извјештај о стању мировинскога фонда на знање узме, или да своје цијењене примједбе на њега ставити изволи.

Сарајево, 2. јуна 1905.

АЕМ. Консисторија Дабро-босанска.

Српско-православна АЕМ. Консисторија Дабро-босанска.

Број 684
ех 1905.

Окружница.

Пречасном српско-православном парохијском свештенству Дабро-босанске епархије.

Пошто нам периодични списи свештенства и парохија а ни извјештаји о несложним супружима за прошлу 1904. год. уз пркос постојећем наређењу овдашњих наредаба, а нарочито окружнице од 24. априла 1902. број 494. („Источник“ за год. 1902. бр. 9. стр 193.) још поднесени нијесу, то се у свези са овдашњом окружницом од 24. марта т. г. број 396 („Источник“ за о. г. бр. 4. стр. 97.) позива

парохијско свештенство, да те списе по приложеним тисканицама најдаље до конца мјесеца августа о. г. ради своје употребе поднесе овамо, а у будуће концем јануара сваке године уредно и неизостанно поднаша. —

У Сарајеву, 16. јуна 1905.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански
Николај с. р.

Број 688
ох 1905.

Пречасном свештенству и благочастивом српско-православном народу епархије Дабро-босанске.

Ових дана отпутоваћемо на шестонедјељно лијечење у Карлсбад, те ће Нас до повратка Нашега у отправљању званичних епархијских послова заступати наша Конзисторија.

Дајући вам то на знање благосиљамо и препоручујемо вас све покрову Вишњега.

Сарајево, 18. јуна 1905.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Николај с. р.

НЕЗВАНИЧНО.

Дужности човјечије.

— **Силвије Пелико** —

преводи с руског *Вакон Косто М. Лучић.*

(Никшић.)

(Наставак.)

Глава XVII.

Покајање и поправка.

Савјетујући те да пазиш на чистоћу и спокојство твоје душе, ја ти у исто вријеме говорим, да ти не ваља ослабити у досљедној тежњи према твом моралном савршенству.

Ко каже: „моје је морално васпитање довршено, и ја ћу бити оно за што су ме спремили“, тај сам себе губи. Ми смо дужни да имамо сваког дана пред собом благи и саодговорни циљ, да непрестано дајемо рада нашој врлини да је подржимо, да не жмуримо на наше недостатке, и да свагда будемо готови на покајање.

Да имај готово срце на покајање. „Ништа није праведније од ријечи св. Писма, да наш цио живот треба да буде покајање и тежња

савршенству. Цијело хришћанско учење састоји се у томе. Чак и Волтер кад га једном није било воља да вичe против хришћанске вјере рекао је ово: „Исповиједь је ваша дивна установа, она је изнађена узда за преступе у најдавнијој прошлости: обичај исповиједања срнјета се при величанственом извршивању старих таинстава. Ми смо тај мудри обичај само пренијели и осветили га; то је најподеснije средство привољети злобна срца на опроштење".

Стидно би било, кад не би сваки, коме је част називати се хришћанином, мислио о томе, што Волтер овје потврђује.

Послушајмо глас наше савјести, и постидимо се оних поступака за које нас она осуђује; признајмо се у њима, да се од њих очистимо и то признање треба да нам буде до краја живота свето спасење од рђавог нашег поступања.

Ако ми будемо пазили на наше негостатке, кајаћемо се не само ријечима него и стварним жељама поправљања, па нека се, ко хоће, руга; ми ћемо владати најспасоноснијим, највишим и најдостојнијим средством човјечијим за усавршавање.

Ако знаш за какву год твоју неправичност, немој оклијевати да је загладиш, јер ће се само тада твоја савјест задовољити. Свако оклијевање за поправку везује злом твоју душу, и те везе сваки час све више чврсну и ти се навикаваш да ни сам себе не уважаваш. Али, тешко ономе, који сам себе у души презире! Тешко њему, кад му се, под видом да се уважава, у души гнијезди зло, које тамо не треба да мјесто има. Тешко му, ако за умјесно налази да то зло сакрива! Нема он више мјеста међу племенитим бићима, он је пала звијезда, он је несрећа свијета.

Ако те какав дрски младић буде називао малодушним, због тога што и ти не чиниш као он кажи му: да је много већма потребно злу се одупријети, него му се подати; кажи му да је охолост грешникова такво јунаштво које ће га на смртној постељи неизбјежно оставити; кажи му, да се јунаштво, за којијем ти жудиш, кад ти се треба вратити с пута зла на пут врлине састоји у томе да презиреш подругивање.

Лаж је жалосна малодушност. Признај! У овом признању познаће се твоја душевна снага, а стид који ће те обузети, помириће те са свијем добрије људима.

Ако си кога увриједио, буди довољно племенит и скроман, да га умолиш за опроштење. И пошто цио твој живот буде чисти доказ, да нијеси малодушан, неће те нико за такав поступак назвати страшљивцем.

Запамтити нанешену увреду, и више волјети двобој и вјечиту мржњу од племенитог и срдачног објашњења будаласто је и својствено људима, који у се заљубљени и немилосрдни; двобој је брука, коме не приличи ласкави назив дјела части.

Без врлине нема поштења, а врлина се у томе састоји, да се непрестано кајемо ради учињеног зла, а тежимо своме савршенству.

Глава XVIII.

Безбрачност.

Послије тога пошто си изабрао између свих грађанских звања за себе најмилије, и пошто си довољно у добрим навикама свој карактер учврстио, да би се достојно могао називати човјеком, послије тога, али не прије, ако се оженити намјераваш, избери за себе друга достојна твоје љубави.

Али, прије него се ријешиш оставити неженство промисли се, да ти не би боље било остати у њему?

Ако нијеси у стању да се отресеш пргавости, љубоморе, сумње плаховитости, самовоље и не можеш их у довољној мјери суздити, да с увјерењем можеш рачунати на љубавну везу са другом твога живота, онда буди храбар да се одречеш њежне брачне везе. Јер ако се, не гледајући на твој за брак незгодан карактер, ожениш, унесрећићеш и себе и жену.

Ако не нађеш жену, која би имала сва она својства, која ти за своје задовољство као неопходна рачунаш, и која би у исто вријеме на твоју љубав љубављу одговарала, немој слушати оне, који те наговарају да се ожениш.

Бољи је твој морални дуг нежењен остати, него се ратосиљати љубави, коју ти и не осјећаш.

Али у сваком случају, било да си одложио ступање у брак или га се сасвијем одрекао, чувај достојанство безбрачног живота предавши се врлинама, које такав живот захтијева и знај цијенити његова преимућства.

Заиста и безбрачни живот има својих преимућстава. Ма у каквом се положају човјек налазио, треба да свагда умије цијенити преимућства свога живота, да се не осјећа несрећним и пониженим, да због тога не би повизио углед свога владања.

Речити говорници с негодовањем обраћају општу пажњу на многобројне случајеве неженства, који саблазан шире, и оглашавајући безбрачност као противну природи, рачунају је озбиљном душевном болешћу и главним узроком моралног пропадања.

Грдна је друштвена махна претјеривати зло, макар се то чинило и с надом, да ће се зло прије моћи поништити.

Али ти не поклањај пажњу тијем пређеривањима.

Без сумње живот је безбрачни везан са много саблажњавања. Али зато, што су понекад ноге и руке принуђене да ударе и туку, није још нико доказао, да је управљање са рукама и ногама опште зло.

Не би било с горега, кад би они, који се труде доказати да поквареност у тијесној вези стоји са безбрачним животом, мало промислили и о оним несрећама, које проузрокују лакомислени бракови без љубави.

У таквим браковима брзо се јавља досада. Брзо се почињеш кајати и јадиковати како си се заробио; стнорено кажеш да је избор био одвећ бра, и да карактери супружника ни мало сличи нијесу.

Послије таквих јадања с једне или с обије стране наступа: хладноћа, непоштовање, увреда и из дана у дан све већа огорченост. Жена, као много нежније биће, обично буде главна жртва ове жалосне неслоге.

Она се коначно преда својој несрећи, или што је још горе измијени се у нарави, заборавља на своју урођену доброту и скромност, допушта срцу нову привржености, којом ће замјенити љубав злога мужа, чему се као пошљедице јављају само стид и кајање. Из таквих несрећних бракова рађају се дјеца, којој је први лош примјер у недостојном владању њиховога оца или мајке или обојице заједно; на те се малишане мало или нимало не излива родитељска љубав; васпитање њихово обично се занемари, или му се рђав пранац да. Није чудо, што таква дјеца своје родитеље не поштују, што нијесу нежна једно према другоме и што немају никаквог појма о домаћим врлинама, томе темељу, на коме се једино могу учврстити грађанске врлине.

То су на жалост свакодневне појаве, које може сваки видјети ко их не превиђа, и нико ме не може прекорити, да пређерујем.

Ја не одричем сва зла, која из безбрачног живота истичу; али ко измјери само оне несреће безуспјешног брака, које сам ја напоменуо, неће их за ништавне сматрати, и рећи ће заједно са мном: „Боље би било да се нијесу ни свезали кобним завјетима“.

Већи је дио људи одређен за брачни живот, али ни безбрачност није противна човјечијој природи. Лудо би било једити се због тога, што се сви људи не брину о размножавању рода људскога. Ако је ко безбрачни живот промишљено изабрао, и ако се тај начин живота мудро обдржава, не само да нема у себи ништа нечасногa, него је шта

више достојан поштовања, као и свака смишљена, и у доброј намјери, принесена жртва. Пошто је безбрачна особа ослобођена породичних брига, остаје јој више времена и снаге да се озбиљно науком занима, или да врши дужност монашког духовнога лица; да пружа више срестава да своје сиромашне рођаке помаже, или да има више слободе за добротворни рад. Па зар то све није добро?

Сва су ова размишљања корисна. Ко се жели оженити или безбрачан остати, тај треба да зна чега се одриче, и чему приступа. Изјаве страсти само помрачавају прави смисао о браку.

(Наставиће се.)

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић*, протопресвитер и кр. професор у Загребу.

(Наставак.)

19. Изреке св. писма о св. причешћу.

Прва причеста била је на посљедњој пасхи, коју је одржао Господ са ученицима својима: ученици учинише, како им заповједи Исус, и спремише пасху (Мат 26. 10.). — И кад јеђаху, узе Исус хљеб и благословивши преломи га, и даваше ученицима, и рече: узмите једите; ово је тијело моје (—26.). Па узе чашу и давши хвалу, даде им говорећи: пијте из ње сви (—27.), јер сво је крв моја новога завјета, која ће се пролити за многе ради отпуштења гријеха (—28.). — Јер ја (говори св. ап. Павле) примих од Господа што вам и предадох, да Господ Исус ону ноћ, у коју биваше предан, узе хљеб (1. Кор. 11. 23.), и захваливши преломи и рече: узмите, једите, ово је тијело моје, које се за вас ломи; ово чините мени за спомен (—24.). Тако и чашу, по вечери, говорећи: ова је чаша нови завјет у мојој крви; ово чините кадгод пијете, мени за спомен (—25.).

Св. причешће је кушање пречисте крви и тијела Исуса Христа: сама благослова коју благосиљамо није ли заједница крви Христове? хљеб који ломимо није ли заједница тијела Христова? (1. Кор. 10., 16.). — А Исус им рече: заиста, заиста вам кажем: ако не једете тијела сина човјечијега и не пијете крви његове, нећете имати живота у себи (Јов. 6., 53.). Који једе моје тијело и пије моју крв има живот вјечни, и ја ћу га васкрснути у посљедњи дан (—54.), јер је тијело моје право јело и крв моја право пиће (—54.).

Св. причешће мора се свршавати у спомен Његове искупитељне смрти. „Ово чините у мој спомен:" и узевши хљеб даде хвалу, и пре-

ломивши га даде им говорећи: ово је тијело моје које се даје за вас; ово чините за мој спомен (Л. 22, 19.). — И захваливши преломи и рече: узмите, једите, ово је тијело моје, које се за вас ломи; ово чините мени за спомен (1. Кор. 11, 24.). Тако и чашу, по вечери, говорећи: ова је чаша нови завјет у мојој крви; ово чините, кадгод пијете, мени за спомен(—25.).

Прописује се строго испитивање самога себе прије причешћа: да испитује себе човјек, па онда од хљеба да једе и од чаше да пије (1. Кор. 11, 28.). — Сами себе окушајте јесте ли у вјери, сами себе огледајте. Или не познајете себе, да је Исус Христос у вама? већ ако да у чему нијесте ваљани (2. Кор. 13, 5.).

Св. причешће мора се примати с одлуком, да ће се живљети новим животом: Очистите дакле стари квасац, да будете ново тијесто, као што сте пријесни, јер и пасха наша, закла се за нас, Христос (1. Кор. 5, 7.). — Не можете пити чаше Господње и чаше ђаволске; не можете имати заједнице у трпези Господњој и у трпези ђаволској (1. Кор. 10, 21.).

Духовна благодат, која се добија у св. причешћу: који једе моје тијело и пије моју крв стоји у мени и ја у њему (Јов. 6, 56.). — Као што ме посла живи отац, и ја живим ода ради; и који једе мене и он ће живљети мене ради (—57.) — Ово је хљеб, који сиђе с неба, не као што ваши оцеви једоше ману, и помријеше; који једе хљеб овај живљеће ва вијек (—58.).

Првобитна црква свршавала је причешће: и осташе једнако у науци апостолској, и у заједници, и у ломљењу хљеба, и у молитвама (Дј. ап. 2, 42.). — А у први дан недјеље, кад се ученици скупише да ломе хљеб (т. ј. да сврше тајну причешћа), Павле, у намјери да сутра дан отпутује, говораше с њима и проповиједаше им до по ноћи.

Онај, који се недостојно причешћује:

а) крив је тијелу и крви Христовој: тако, који недостојно једе овај хљеб или пије чашу Господњу, крив је тијелу и крви Господњој (1: Кор. 11, 27.).

б) навлачи на себе суд Божји: зато су многи међу вама слаби и болесни, и довољно их умиру (1. Кор. 11, 30.). Јер кад бисмо себе расуђивали, не бисмо осуђени били (—31.). Али кад смо суђени, наказује нас Господ, да се не осудимо са свијетом (—32.);

в) суд себи једе и пије: јер који једе и пије недостојно, себи једе и пије, не рааликујући тијела Господња (1. Кор. 11, 29.).

20. Наука цркве о тајни причешћа.

I. Васељенски сабори овако уче о тајни причешћа:

а) На првом васељенском сабору исповједише назочни св. оци: „на божаственој трапези нисмо дужни просто видјети предложени хљеб и чашу, него, уздижући се умом, дужни смо вјером разумјети, да на св. трапези лежи јагње Божје, које узе на се гријехе свијета (Јов. 1, 29.), које приноси на жртву свештеници, примајући истинито часно тијело и крв његову, дужни смо вјеровати, да је то знак нашега васкрсења".

б) На трећем васељенском сабору једнодушно је примљена и одобрена посланица св. Кирила александријскога Несторију, писана од стране цијелог помјесног сабора александријског, гдје се између осталог говори: „навјештујући смрт по тијелу једнинца Сина Божјега, т. ј. Исуса Христа, и исповједајући васкрсење Његово и вазнесење на небо, ми свршавамо у црквама бескрвну жртву, и на тај начин приступамо к благословљеним тајнама и освећујемо се, причешћујући се св. тијела и часне крви Спаситеља свију нас Христа, и примајући не као обично тијело, — не никако, — и не као тијело човјека, освећеног и сједињеног са славом по достојанству, него као заиста животворно и право тијело самога Слова. Јер он (И. Христос), као Бог будући жив по природи, кад је постао једно с правим тијелом, учинио га је животворећим. И по томе, ма да нам говори: „Заиста, заиста вам кажем: ако не једете тијела сина човјечијега и не пијете крви његове", ипак смо га дужни поштовати не као тијело човјечије, у свему слично нама, већ заиста за право тијело онога, који је ради нас и назван сином човјечијим".

в) Оци седмога васељенскога сабора, да изобличе јеретике, свједочише: „Нико од трубâ Духа, т. ј. св. апостола и достославних отаца наших, бескрвну жртву нашу, која се свршује у спомен страдања Бога нашега и свега његовог домостројительства, није називао образом (ε'ικόνα) тијела Његова, јер они не примише од Господа да тако говоре и проповиједају, већ су слушали њега, гдје говори: ако не једете тијела сина човјечијега и не пијете крви његове, немате живота у себи; исто тако: који једе тијело моје и пије моју крв, у мени пребива и ја у њему: и још: узмите, једите, ово је тијело моје..., а није рекао: узмите, једите, образ тијела мога. Јасно је дакле, да ни Господ ни апостоли, ни оци никад не називаху бескрвну жртву, коју свештеници приносе, образом, већ самим тијелом и самом крви".

П. Св. оци уче о евхаристији овако:

а) Св. Игњатије Богоносац говори: они (докети) се удаљују од евхаристије и молитве, не исповиједајући, да је евхаристија тијело нашега Спаситеља Ис. Христа, које је страдало за наше гријехе, које је отац васкрсао по доброти (Epist. од Smyrn. п. 7.).

б) Свети Јустин мученик: „ми примамо њу (евхаристију) не као обични хљеб, и не као обично пиће: већ, којим је образом И. Христос — Спаситељ наш, ваплотивши се и поставши Словом Божјим, имао за наше спасење и тијело и крв, исто тако и ова храна над којом је извршено благодарење молитвом Слова Његова, јест тијело и крв оног истог И. Христа, који се ваплотио". Apolog 1. и 64.).

в) св. Иринеј: „као што земаљски хљеб, кроз призивање на њега Бога, није више обични хљеб, већ евхаристија, која се састоји из земаљскога и небескога: тако и тјелеса наша, хранећи се у евхаристији, нијесу више трулежи потчињена, већ имају наду у васкрсење (Adv. Haer. IV. с. 34.).

г) св Кирил јерусалимски: „хљеб и вино евхаристије, прије призива св. Тројице, бјеху простим хљебом и вином; а по свршетку призивања хљеб постаде тијелом Христовим, а вино постаје крвљу Христовом". А на другом мјесту говори: „кад је сам Христос објавио и рекао за хљеб: ово је моје тијело, ко ће се послије тога усудити да не вјерује? И кад је сам увјерио и рекао за чашу: ово је крв моја, ко ће тада посумњати и рећи да то није крв. Он је некад у Кани галилејској претворио воду у вино (Јов. 2, 1—10.), слично крви: и није ли достојан вјере, кад вино у крв претвара? Ако је позван на брак тјелесни, учинио ово прославно чудо, колико ли више треба наше вјере — кад даје синовима брачним своје тијело и крв своју на храну. Стога примамо то са сваком вјером као тијело и крв Христову. Јер под видом хљеба даје се теби тијело, а под видом вина теби крв, да би примивши тијело и крв Христову, постали с њим истога тијела и исте крви, јер на тај начин постајемо и Христоносци, кад се тијело и крв Његова пружи нашим члановима. Тако по ријечима блаженога Петра, имамо дијел у Божјој природи (2. Петр. 1. 4.)... И тако, хљеб и вино (у евхаристији) не сматрај простима, јер су они тијело и крв Христова, по ријечима самога Господа. Јер, ма да чувственим очима видиш хљеб и вино, треба да те учврсти у томе вјера. Не суди ствар по укусу, већ вјерој, да си се удостојио тијела и крви Христове".

д) Блаж. Теофилакт: „Сјети се, да хљеб, који ми кушамо у тајни, није слика тијела Христова, већ само тијело Господње... Јер се хљеб, тајним ријечима, кроз тајанствени благослов и напитије св. Духа, претвара у тијело Господње". „Хљеб није облик тијела Господња, већ се претвара у само тијело Христово".

е) Св. Јован Дамаскин: Зар он, (Бог—Слово) не може учинити хљеб својим тијелом, а вино и воду својом крви? Он је рекао у почетку: нека пусти земља из себе траву (Бит. 1. 11.), и земља, покренута и укријепљена Божјом заповиједи, будући и до сада орошена кишом, производи своје растиње. Тако је и овдје Бог казао: ово је тијело моје; ово је крв моја; ово чините мени за спомен; — и по његовој свемоћној заповиједи тако бива, и биће све донде, докле не дође; јер је тако речено: докле не дође (1. Кор. 11, 26.). И за ово ново дјело, кроз призивање постаје кишом сила св. Духа; јер као што је Бог све, што је створио, створио дјеловањем св. Духа, тако и сад дјеловањем св. Духа свршује се то, што надмашује природу и што се не може постићи, до ли једино вјером. Како ће то бити, говори св. Дјева, кад ја не знам за мужа? Дух св. доћи ће на тебе и сила највишега осјениће те (Л. 1, 34—35), одговара јој арханђел Гаврил. И сад, ако ти питаш: на који начин постаје хљеб тијелом Христовим а вода и вино — крвљу Христовом? Одговарам ти и ја: Дух св. силази и свршује то, што надмашује ријечи и разумијевање. А хљеб и вино употребљују се за то, што Бог познаје човјечију слабост, која многога одвраћа, ако није утврђено обичном употребом. И тако Бог по обичном свом снисхођењу, кроз обично по природи, свршује надприродно... А пошто људи за храну употребљују обично хљеб, а за пиће воду и вино, Бог је сједињио с овим тварима своје божанство и учинио их својим тијелом и крви, да би кроз обично и природно учествовали у надприродном".

И даље: „хљеб и вино нијесу образи тијела и крви Христове — не, никако — већ само тијело Господње, јер је сам Господ рекао: ово је моје тијело, а не образ тијела; ово је моја крв, а не образ крви... А ако су неки и називали хљеб и вино образима ἀντίτυπα тијела и крви Господње, као на пр. богоносни Василије у литургији: називали су они тако овај принос προσφορὰν не по освећењу, већ до освећења".

А на другом мјесту он говори: „Сами хљеб и вино претварају се у тијело и крв Божју. А ако ти питаш на који начин то бива, доста ти је да чујеш, да ово свршује св. Дух исто онако, као што је Господ и од свете Богородице саставио себи и у себи тијело Ду-

хом светим. И ми не знамо ништа више: знамо само, да је ријеч Божја истинита, стварна и моћна, али је образ (претварања) несхватљив. Уз то можемо казати још и то, као што се хљеб једом а вино и вода пићем природним начином претварају у тијело и крв онога, који једе и пије, и постају не другим тијелом, одличним од пређашњега његовог тијела, исто тако и хљеб предложења, вино и вода, кроз призивање и наитије св. Духа, претварају се надприродно у тијело и крв Христову, и сачињавају не два тијела, већ једно и исто".

ж) „Вјерујемо, да у тајни евхаристије присуствује Господ наш Ис. Христос, не симболички, не у виду, не сувишком благодати, као у осталим тајнама, не једним наитијем, као што су то неки оци говорили за крштење, и не кроз проницање хљеба, као да би Божанство слова силазило у предложени за евхаристију хљеб као што шљедбеници Лутерови доста криво и недостојно тумаче; већ истинито и стварно, тако да се по освећењу хљеба и вина, хљеб претвара прелаже, пресуштаствљава у само истинито тијело Господње, које се родило у Витлејему од Присподјеве, крстило се у Јордану, пострадало погребено, васкрсло, вазнесло се, сједе с десне Бога Оца, које се има јавити на облацима небесним; а вино се претвара и пресуштаствљава у саму истинту крв Господњу, која се, у вријеме његових страдања на крсту, пролила за живот свијета. Још вјерујемо, да по освећењу хљеба и вина не остаје више сами хљеб и вино, већ само тијело и крв Господња, под видом и образом хљеба и вина" (Посл. ист пат. чл. 17.).

(Настаниће се.)

Посланица св. апостола Павла – Ефесцима.

(Исагогичка црта).

(Свршетак)

Особиту пажњу обраћа на себе наука о јединству Христа с црквом, што се у посланици излаже. Христос је глава, а црква је Његово тијело т. ј. живи духовни организам Христов. С тога само у Христу црква добија живот: Он је њезин Спаситељ (5. 23.). Ђе је глава ту је и тијело: Христос сједи с десна Богу (1. 20; 2. 6.) и нас Бог »Спосади на нєбєсєхъ ко Хр҃істѣ Іисѣ« (2. 6.). Црква је као тијело Христова пуноћа (πλήρωμα) Христова т. ј. у њој нема ничега недовољнога; она је савршенство, апсолутно савршенство, јер је и у цјелини и у дијеловима испуњава Христос (1. 23.). Слично обичном тијелу црква живи, расте, има своје духовне зглавке, који тијело утврђују; и своју духовну систему храњења (Еф. 4. 16; ср. Колос. 2. 19). Она је живо јединство, — јединство у слободи или многоразличности појава (4. 6.); нико у цркви није умањен, и она расте »по дѣйствѣ къ мѣрѣ єдиномъ кождо чясти« (4. 16).

Излажући науку о — јединству цркве апостол особито потанко говори о јединству у њој Хришћана из Јудејаца и Хришћана из незнабожаца. И једни и други једнако су измирени крвљу Христовом и имају једнак приступ к Оцу

»ко ѣдиномь Дусѣ« (Ефес. 2. 14—18.); и једни и други сачињавају један дом, један стан, једну велику породицу Божију, коју оживљава један Дух Божји (2. 19—22). — Призив незнабожаца у цркву Христову велика је тајна Христова, која није била прво у свој пуноћи позната, него ју је тек сад открио Дух свети апостолима и њиховим најближим сатрудницима — новозавјетним пророцима (3. 5.). Апостол се покавује као слуга по благодати ове велике тајне (3. 7. и даље). Двије, прво са свим растављене половине човјечанства сад се састају у једном тијелу Христовом (2 15.); који су прво били *далеко*, сад су постали *близу* крвљу Христовом (2. 13.); који су прво били далеко од завјета обећата сад су постали најтјешњи заједничари »совѣтоколѣи ѡ Христѣ Іисѣ« (2. 12. 3. 6.). —

Пита се за што св. Павле држи неопходно нужним, да се задржава на потанком излагању »тајне Христове«, која му се казала по откривењу (3. 3) и чији је слуга он постао? У пређашње вријеме у томе су виђели полемичку циљ, готови су били да говоре о партајама, које су усколебале ефешку цркву, и да те партаје апостол хоће да измири. Но у посланици нема ниште полемике, — барем чисте и праве! У пошљедње вријеме ркатолички ученьак Корнели узимље, да је у Ефешкој цркви избила разлика међу хришћанима неофитима из незнабожаца и хришћанима из Јудеја; ови су оне презирали гледајући на њихов пређашњи живот у незнабоштву, пун свакојаких порока; томе су давали повода и сами неофити хришћани из незнабожаца, који су и кад су примили хришћанство упадали у старе незнабошке погрјешке. — Но *прво* ефешка црква, као и друге малоазијске цркве била је у главном незнабошко хришћанска и не може бити ни спомена о томе да су хришћани из Јудеја презирали хришћане из незнабожаца, које је валъало учвршћивати и указивати за њихова висока хришћанска права. *Друго* моралних поука апостолових није могуће схваћати у томе смислу, као да су биле наазване неким пороцима међу хришћанима, јер би онда слика живота ефешке цркве изашла са свим јадна. Много је више истине да св. Павле говори о јединству Јудејаца и незнабожаца у цркви Христовој имајући пред очима пређашње опите свога проповједничкога рада, гђе је разлика тих двају елемената често избијала, и наравно увијек могла избити и у будуће. Мисли апостолове имају позитивни а не полемички карактер, — карактер обичне опомене а не укора. У том обичају посланица Ефесцима потсјећа нас нас на посланицу Римљанима, гђе се исто тако позитивно излаже, да је јеванђеље сила Божија на спасење сваком вјерном — »Юдѣови же прежде и Ѥллинѣ« (1. 16.) и незнабошци као дивља уљика прицијепљена на питому, не могу се узносити над Јудејце, него треба да се сјете, да су и они ушли у пашљедство Божје по милости Божијој (11. 17. и даље). — Не треба у појави какве год лажне науке, која је узнемиривала цркву, виђети најближега повода за писање посланице, него нам позитивно излаже најузвишеније назоре Богом надахнуте мисли апостола — сад сужња, гђе као да баца ретроспективни поглед на своју службу незнабошцима, која му је повјерена по откривењу. Као што се не може рећи, да су римски немоћници с њиховим аскетизмом (14., и даље) дали повода посланици Римљанима, тако исто није право тврдити, да су какви сад пороци, који су опажени међу вјерним, какав год »вјетар науке«, и »кокотство козни лъстѣ« (Ефес 4. 14.) дали најближега повода, да је написана посланица, о којој говоримо. Његово богословље од почетка до краја носи преимућствено позитивни, а никако посланички карактер. У такој особини посланице видимо доказ, да

посланица Ефесцима није написана у исто вријеме кад и посланица Колошанима, гђе се полемички елеменат јасно истиче, већ да обе посланице дијели неки период времена.

У богословљу посланице види најновија рационалистичка критика јасне знакове каснијега јој другопавлинистичкога постанка (Holzmann, Soden, Klöpper Immer и др.) Но све су то, као што се у неколико оштро изтакава један западни истраживач (Wohlenberg), само »басне« (Fabeln). Ни у христологији, ни у сотириологији, ни у ангелологији посланице не може се наћи ни једна тачка, која би стајала у противљу са несумњиво оригиналним богословљем апостола незнабожаца. О цркви као тијелу Христовом говори се јасно и у раније посланицама (Рим. 12., 4., 5., 1. Корин. 12. 12. и даље); јединство цркве истиче органички из те науке; оно је наиме јединство цркве, а не црква, дакле не претпоставља потпуно развијенога каснијега црквенога устројства. Јединство Јудејаца и незнабожаца у цркви Христовој, које се тако потанко у посланици излаже, то је такав пункт у науци посланичиној, који постаје појмљив само тако, ако се призна, да је посланица рано постала, јер у каснје вријеме то питање је сасвим изгубило прећашњу своју оштрину и животну снагу и никога више није занимало. — Даље, и по науци посланице Христос је искупитељ, измиритељ (17, 1. 14.—18. бр.), Спаситељ тијела цркве (5. 23.) прослављени и преузвишени послије свога понижења (1. 20—22; 4, 8—10). Ниђе овђе није Христос »космички принцип«, јер изрази »πλήρωμα τοῦ πληρουμένου κλήσις τῆς κλήσεως« (1. 23), »да πληρωθητε εἰς πᾶν πλήρωμα« (4. 10) немају космички, већ етички смисао, — ријеч је о испуњењу Христовим даровима вјерних или удова црквених. »Углављење« свега што постоји у Христу то није космички процес, већ пошљедица спасоносног дјела Христовога, ушљед кога се успоставља прећашња, гријехом нарушена хармонија у духовном и материјалном свијету (ср Римљ. 8. 19. и даље) О оправдању или спасењу вјером, а не дјелима закона говори се јасно и у посланици о којој говоримо (2. 8. 9.); закон се ни близу не сматра као прости »етнолошки« принцип, који је дијелио Јудејце од незнабожаца, јер »вражда«, о којој се овђе говори (3. 14. 15.), није проста народна разлика, него непријатељство и противљење Богу, које је дошло и отуда, што је закон био рукопис против нас и као писмо уредбе, која бјеше против нас (Колос. 2. 14). На пошљетку ангелологија не изгледа са свим да је развијенија, него у другим посланицама: исти су ступњеви и добрих и злих анђела (Ефес. 1. 21; 3. 10; 6. 12; ср. Римљ. 8. 38; 1 Корин. 15 24; Колос. 1.16; 2. 15.); незнаботство се износи као област сатанина (Ефес. 2, 2; ср. 2 Корин. 4. 4; дѣян. 26. 10); иста опомена да се чувамо од лукавства ђаволскога (4. 14; 6. 11. 12; ср. 2 Корин. 2. 11; 6. 15.). А ако указују, да се у посланици говори о примирењу анђела, о посебним »земаљским дусима« којих је власт сад престала (Еверлинг) то су, да се послужимо ријечима Воленберговим, просте басне, јер 1. 10. и 3. 10. немају ни близу таке мисли.

Кад се сравни са посланицом Колошанима посланица, о којој је ријеч, јест документат са свим оригинални и никако се не може сматрати за просто проширење или прераду посланице цркви колошкој. Сличностћу појединих мјеста посланице особито у моралном дијелу, није могуће преварити се; свака је посланица запечаћена нарочитим карактером, нарочитом основном идејом и своје врсте развијањем те идеје. Доста је да изнесемо, да одјељења ове посланице, о којој говоримо, као 2. 1—10; 2. 11—22; 4. 1—16; 6. 10—17; немају паралелних одјељења у посланици Колошанима.

Посланица је, опет да кажемо, документат са свим оригиналан! Основна мисао њезиногa теоретичкога дијела јест, да изнесе величанство хришћанства или хришћанскога домостроја. Хришћанство није факат времени, случајни, него смо ми од вјечности изабрани у Христу, као прво изабранику, и посињени Богу (1. 3—6.). Хришћанство нам је донијело највећи благослов Божји, наиме у Христу смо искупљени и гријеси су нам опроштени (1. 7.); у Христу смо добили праву мудрост и теоретичку и практичку и постали наслједници Божји (1, 8, 9, 11, 12.); у Христу смо запечаћени Духом светим, добили смо залог или капару обећанога Духа, што нам је као јаметво, да ће нам касније бити дата сва блага и да ћемо добити потпуну слободу чеда Божјих (1, 13, 14.) Дјело искупљења, које је извршио Христос, својим посљедицама пр стире се на сав свијет: у Христу све долази до пређашњега јединства, успоставља се пређашња нарушена свјетска хармонија (1, 10.).

Велико је, неизмјерно велико хришћанство, но још је величанственија хришћанска нада, — »бгатствіи сл҃авы наслѣдїа его, каковаго имѣнїа его въ кт҃тѣхъ« (1, 18.). Ова нада има тврди ослонац у томе, што је већ свршено, — у свемоћној сили Божјој, коју је објавио у Христу, уздигавши Га нада све и учинивши Га главом цркве, тијела Његовога и по томе Његове пуноће (1, 20—23.).

Величину хришћанства познали су вјерни својим унутрашњим хришћанским опитом. Прије су они били духовно мртви, ишли су за кнезом овога вијека, живили су по својим тјелесним жељама, били су дјеца гњева Божјега; а сад су по вјери оживили животом Христовим и према томе дужни су да проводе праведан живот, — и одређени за добра дјела (2, 1—10.). Прије су они били одијељени од Божјега народа — Израиљаца са њиховим великим од Бога обећањима, — нијесу имали истинитога Бога; а сад су крсном жртвом Христа, који је укинуо закон, измирени с Богом, приближили Му се и постали су Јудејима равноправни чланови цркве, коју оживљава један Дух Божји (2, 11—22.).

Величанственост хришћанства показује се у проповједничком опиту апостола незнабожаца коме је повјерена по Божјој благодати највеличанственија служба »Тајни Христовој« — тајни признања незнабожаца, и таким начином црква, која је примила у себе и незнабошце, представља дивну позорницу мудрости и Божије и за саме анђеле, који постепено проничу у тајне божанскога домостроја (3, 1—12.)

С тога нека је Богу »слава къ цркви и Христѣ Іисѣ҃ѣ во вся роды вѣка вѣковъ« и апостол у молитви моли се за читаоце, да би духовно јачали и са свим постигли неизмјерну љубав Христову (3. 13—21.). —

Какво је Хришћанско звање, такав треба да је и Хришћански живот. Апостол најприје тумачи суштину Хришћанскога јединства. Ово почива на тврдим и сталним основама: црква је једно тијело, које оживљава један Дух Божји; једна је у свију нада, »единъ Господь, »единаа вѣра, »единое крещеніе, »единъ Богъ, и Отецъ всѣхъ, који »надъ всѣми« влада, »чрезъ всѣхъ« дјела и »во всѣхъ« пребива (4. 1—6.). Различити дарови и службе не нарушавају црквенога јединства, јер их је установио сам Христос, понижени, а касније прослављени, и оне воде к савршењу и потпуном расту тијела Христовога, које представља јединство у разнообразним или у многообразним му откривењима (4. 7—16).

За тим долазе поједине моралне опомене, које се у почетку тичу свију хришћана (4. 17; б. 21.), а за тим чланова хришћанскога дома (5. 22; 6. 9.).

По што је протумачио основно начело хришћанскога морала, који се састоји у томе, да се одбаци стари човјек и обуче у новога човјека (4, 17–24), апостол излаже, у чему се изражава хришћанска *светост* или чистоћа пред Богом (5. 3—21). Даље се даје поука мужевима и женама (5. 22–33), дјеци и родитељима (6. 1–4), слугама и господарима (6. 5–9). — Посланица се завршује призивом на јуначку хришћанску борбу са непријатељем нашега спасења помоћу духовнога оружја, које Бог даје (6. 10–20). За тим долази саопштење о Тихику, који је донио посланицу Ефесцима (6. 21–22) и апостолски благослов (6. 23—24.).

Проф. Д. Богдашевскій.
С руског превео *Н. Р.*

Три аскетске поуке св. Василија Великог.

— превео: *М. пл. Младеновић*, свештеник у Суботишту. —

(Наставак).

Ако си милошћу Божјом нашао учитеља добрих својстава (јамачно ћеш га наћи, ако га устражиш), то не ради ништа против његове воље. Јер све што ти без њега чиниш, јесте крађа и светотатство, које смрти води, а не носи користи, као што ти се чини, да је добро. Јер да је то добро, што то онда да се ради тајно а не јавно? Питај свој разум, који те лукаво наводи на крађу; јер тиме, што се клони од добра, о ком је разабрао, наводи те на зло. Не мисли о о томе, како ћеш поправити чаробничке формуле за оне, које су дивље животиње ујеле, ако не знаш вјештине чарања; јер би домамио змије па би те исте немилосрдно усмртиле, јер се не би могао од њих, кад те обмотају, ослободити. Не ослањај се на племенитост тјела, нити тражи части: »Дѣшкнѣ жѣ человѣкъ не пѣйлѣтъ жѣ Дѣу Божїа (а. Кор. 2, 14.)«. Не изврћи ништа од онога, што с истином стоји у тјесној вези, нити доводи својим мјекуштвом у искушење оне, који се боре, немој да натовариш на себе терет гријеха ни мекшим лежиштем, ни одјећом, ни обућом, ни другим одјелом, ни разноликим јелом, ни столом, што ти није дозвољено за трајања твога одрицања, ни стајањем, ни сједењем, ни лакшим ни чистијим ручним радом. Јер све те ствари не само, ако их имаш, него ако их и тражиш, неће имати добра свршетка. Не гледаш ли одмах у томе ђаволску замку и не уклониш ли их из свога срца, то ће те оне на твом путу навести, да одпаднеш од Христа. У противном случају замисли, да си најмањи и најгрјешнији од свих људи, туђинац, просјак и да су те само из милосрђа примили они, који се прије тебе одрекоше свијета, те похитај и буди најзадњи и свима слуга. То ће ти донијети праву славу и част а не оно Уши отвори да чујеш, а руке спреми, да извршиш оно, што си чуо; уста нека ти ћуте а срце нека ти је обазриво. Не слушај доколна разговора али буди мудар и разуман кад слушаш спасоносну науку божанских списа. Слушање светских списа, горка је храна, док су међутим равак (чист мед) предавања светих мужева. Настој да се угледаш на оне, који су се пред тобом у добрим правима њежбали и не чекај, да те у свакој ситници поуче. Бори се да дођеш до виших врлина, али не испуштај из вида ни оне мање. Не сматрај ни једну погрешку као малу, па ма она једа и не изазвала, него похитај, да је кајањем поправиш, па ма многи и чинили таке ситне и веће погрешке, па се ради истих и не кајали. Не намећи се судијом туђих гријехова, јер они имају праведног судију: »иже воздастъ коемѹждо по дѣломъ егѡ (Рим 2., 6.)«.

Господари над својим и колико год можеш олакшај терет свој. Јер ко свој терет отежа, мора га и носити. Покајање је спас, порицање покајања пак смрт.

Криј се од сујетних људи, али се пред Богом показуј што год више можеш. Клони се, колико до тебе стоји, сваког излажења и чувај се да отвориш срце своје. Јер, ако си изашао из своје ћелије, то си напустио уздржљивост; очи своје си управио на свијет, намјерно си се на милосницу, која ће опчинити твоје уши заводљивим ријечима, очи својим лијепим лицем, твој кус масним јелом, па ће те као удицом себи привлачити. Послије ће твоје удове обухватити, па те привући на своје груди, уздрмати твоју чврсту одлуку, да живиш у уздржљивости, те ће те тако постепено одвлачити с пута врлине и собом у пропаст вући. А умакнеш ли можда Божјом помоћу њеним замкама, па се повратиш у ћелију, то ти није више онај исти, него си сам, болешљив и за свако добро дјело нерасположен и много ће времена требати, док не будеш опет онакав, какав си прије тога био. Мориће те мисли, који од та два начина, да избереш и тек ћеш послије многа напора моћи прибавити души побједу. Догоди ли се, да због разних прилика мораш напустити ћелију, то се наоружај страхом Божјим као са панциром, узми у руку љубав према Христу, суздијај нападаје обмане са сваком уздржљивошћу, послије свршена посла врни се одмах натраг, не задржавај се, него се враћај одмах брзим корацима, врати се, као она невина голубица, у ковчег, носећи у устима милосрђе Христово, и тако увјери своје мисли, да се ни на ком другом мјесту не може наћи спасоносни мир. Ако си још млад, било по тијелу или разборитости, то избјегавај дружење са својим вршњацима и бјегај од њих, као од огња. Јер помоћу њих је непријатељ многе заразио и предао их вјечном огњу, пошто их је сурвао под изговором духовне љубави у страшни понор пет градова а оне, који се на мору, поред све буре и непогоде одржаше, потопио је с лађом и с момчадијом у дубину баш онда, кад су мислили, да су у луци сигурни. Не сједај на столицу близу код вршњака а кад хоћеш да легнеш у постељу, немој да дођу твоје хаљине близу његових, него узми старијег у средину. Говори ли он с тобом или пође ли с тобом на измјенце псалме, то му одговарај гледајући доле, да не би сагледавши његово лице примио од непријатељског сијача сјеме чулне похоте на пожњео плодове покварености. Не састаји се с њиме у кући или на мјесту, гдје нема кога да види ваш рад, под изговором учења Божје ријечи или друга каква важна посла. Јер душа за коју је Христос умро, нема за такви састанак никакве потребе. Не вјеруј лукавим мислима, које ти шапћу, да у томе нема сњева; да га има, увјери се искуством оних, који су пали па ти то јасно показују.

Вјеруј мојим ријечима, које долазе из братског срца. Отиди старима, који нису лако приступачни и који опомињу мирноспим ријечима и бесједама младиће на кријепостан рад и никако не шкоде својим лицем. »Вѣнецъ хрисшѣлмъ слави тѣло ихъ« (Солом. приче 4, 23)«. Као што крадљивци посматрају злато непрестано дању и ноћу, па га неосјетно и без твог знања украду, тако пази и ти, да те непријатељ не заведе гријехом прног оца па да те брзо не истисне из раја радости. Јер онај, који је крађеним уживањем онога јела лишио живота Адама и мишљаше, да и Исуса заведе, тим ће се лакше дати задржати, да и за тебе задржи спремне прве узроке зла, пошто зна, да је то отров, који дјелује. Порок облапорности нема обично снаге у множини јела, него у пожуди, у кушању и облизивању. А ако је пожуда, да нешто окусиш, доста јака, да те сурва у порок облапорности, то ће те непријатељ играјући се, предати смрти. Као год што

вода, подељена у многе јаме по својој природи дјелује, да све око јама оселени, исто ће тако и порок облапорности, придружи ли се твоме срцу, прожмати сва твоја чула, подиће у теби шуму зала и претворити твоју душу у склониште дивљих животиња. Ја знам, да се обратише многи, којима бјеху страсти овладале; али међу истима не видјех тајног ждеру или облизивала јер таки су или доколним животом одвучени, у свијету пропали или су се крили од умјерних и дружили у свом уживању с ђаволом. Таки лажу, куну се много, кривоклетници су, кавгације, убојице, букачи, не признају да су јели, удворице су, мјекушци, закерала, мудријаши, љубе таму и намјерно се противе сваком добром начину живота. Да скрију порок раскошности, падају у мноштво рђавштине. На изглед припадају међу избране а у ствари су одбачени.

Због овог порока је предан смрти Адам и донио свијету зло ради своје прождрљивости. Ноје је исмијан, Хам проклет, Исав изгубио своје право, које му је као првијенцу припадало, па се сродио с Хананцима, Лот пропада са својим кћеркама и постаје свој таст и зет, отац постаје мужем и изиграва тако с обе стране границе природе. Овај порок је учинио и Израиљце идолопоклоницима и разбацао по пустињи њихова мртва тјелеса. Због овог порока је и један пророк, кога је Бог послао, да казни једног безбожног цара, постао плијеном дивље животиње и онај, коме се није могао цар Јеровоам да освети поред све своје моћи био је жртвом своје прождрљивости и умро је биједном смрћу (III Цар. 13., 24.).

(Наставиће се.)

Из пастирске праксе.

— **Димитр. Јанковић,** конз. савјетник. —

(Сарајево.)

Како се свршава уцрковљење православног дјетета иновјерне матере?

По уставу је допуштено, да у изузетним случајевима и. пр. ако је мати болесна, отсутна, или ако је умрла, четрдесетодневно дијете на уцрковљење у мјесто матере крштени кум цркви донесе. И у таквим случајевима читају се само оне молитве, које се на дијете односе, пошто се молитва жив къ Й день у отсуству њеном читати неможе. Случај, гдје православно дијете има неправославну матер сличан је наведеним случајевима, те у таквој прилици ваља упутити дјетињег кума (куму) да га ради уцрковљења у мјесто матере цркви донесе. Само послѣдокій пак мијења се у толико, што се молитва: Господи Боже вседержителю Отче..., благосиљање и молитва Господи Боже нашъ, приклонивый на знаній... изостављала те се иза почетних молитава одмах чита молитва отрочати: Господи Боже нашъ къ четыредесятый день... Остало све се свршава као што је у Требнику изложено.

Ако би иновјерна мати сама донијела дијете ради уцрковљења, не треба је одбити, него се чинъ свршава као што је горе означено. (Ср: Хојнацки, у Церк. В. од 1897. 52. стр. 35, и Булгаков: Наст кн. 876).

Мора ли се лице упокојеног свештеника са ваздухом покрити?

Ово питање потиче због ружног обичаја у народу, да се у изузетним крајевима удовици упокојеног свештеника praesente cadavere ставља питање: хоће ли се преудати? Ако хоће, тада се лице умрлога свештеника покрива ваздухом, а ако неће, тада се не покрива.

Браћа свештеници, који свога упокојеног друга облаче, ваља да припазе и настоје, да се тај ружан обичај, гдје постоји, искорјени, те да поуче и

домаћу чељад и својту покојникову, да црквени устав обзиром на то што свештеника ријеч божија ангелом назива (Апок. 2. 1.), а анђели не могу престолу страшног Судије другчије него »лице закрикавше« предстати, наређује, да се лице упокојенога вавдухом покрије, чим је облачење довршено, односно тијело у ковчег положено. Од овог правила нема никаквог изузетка, нити се смије правило узма каквих обзира на околину покојникову занемарити.

Може ли се на Задушнице вјенчати?

Црквени устав забрањује, да се бракови у обичне суботе благосиљају, са разлога, што прва половина дана суботнога припада петку, а то је дан поста, дочим послије подне или ноћу по 50. глави пр. 2 — Крмчије забрањено је вјенчавати. Што је правило за сваку обичну суботу, то би требало да је правило и за задушне суботе, тим више што су то дани одређени нарочито успомени свију *праведних душа* *ветхих и кратећи наших, који покојше православних*, дакле дани жалости а не сватовског пировања. Но канон изричне не забрањује вјенчање у ове дане.

(Види о овом питању: Практич. руков. од Хојнацког, VIII. стр. 31., Практ. руков. од Нечаева, стр. 221, и das Ehereeht der or. Kirche von J. Zhisman стр. 683., гдје се духовске задушнице међу забрањеним за вјенчање данима изричо спомињу)

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Архијерејска служба у Травнику. На позив срп. прав. црквене општине травничке посјетио је исту високопреосвештени господин АЕи Митрополит добробосански *Николај*, други дан Духова о. г., те је отслужио свету литургију и народ поучио, а послије литургије осветио је новоподигнуту срп.-православну школску зграду. Како чујемо свечаност ова лијепо је испала, но нама ју нико не описа.

Личне вијести: Високопреосвештена г г. Митрополити Николај и Григорије отпутовали су овог мјесеца у купатила ради лијечења.

Црквено-народна самоуправа »Алитна« пише, да је свети Синод у Цариграду предложени штатут за црквено-народну самоуправу православ. Срба у Босни и Херцеговини потврдио. Преостаје дакле још превишња царска санкција, па ће се — Богу хвала — и ово важно питање ријешити, да уступи мјеста не мање важнијем: оживотворењу тога штатута. —

Свештенички удружење Дознајемо на новима да се у кругу нашег свештенства покренула мисао о свештеничком удружењу.

У краљевини Србији.

Администратор Митрополије. За администратора биоградске митрополије постављен је преосвећени епископ шабачки г. *Димитрије*. Избор новог Митрополита обавиће се у јуну мјесецу тек. год.

У Далмацији.

Одликовање. Његово преосвећенство епископ задарски госп. *др. Никодим Милаш* одликован је од руског цара Николе II. орденом св. Ане првога степена.

Нове књиге и листови.

Рад и именик Матице Српске за год. 1904. Нови Сад. 8° 141 + 48. *Летопис Матице Српске.* Књ. 230 и 231. Ш. св. за год 1905. Нови Сад. 8° 128. 9. 1 кр. Књиге Матице Српске бр. 11 и 12. *Западна Европа и балкански народи* према Турцима у првој половини XV. века. Написао *Јован Радонић.* Н. Сад. 8° 229. Цена 3 круне.

Књиге за народ. Св. 113. *Грчки Мудрац Диоген.* Написао П. и Бурјаков, превео с руског *Ник Николајевић.* Н. Сад. 12° 60

Мала Библиотека. Уредник Ристо *Кисић.* Св. 93—95. *Ј. Кролфганг Гете:* »Страдање младог Вертера. Превео с немачког *Бранко Мушицки.* Св. 96—97. *Ксавер Шандор Ђалски:* приповијетке. Св. I. Св. 98—99. *Вацлав Штех:* »Звони трећи пут«. С чешког превео превео *др. Илија Бајић.* Св. 100. *Бранислав Ђ. Нушић:* »Мало позориште«. Свеска за приказ: »Љубав према књизи«. Садржај првих 100 свезака. Уз то као прилог »Мале Библиотеке« иде »Прегледа«. Цијена свакој св 30 пот. Издаје: Издавачка Књижарница Пахера и Кисића у Мостару.

Књижевне оцјене и прикази.

Шематизам правосл. епархије боко-которске и т. д. за г. 1905. Издање и наклада православне конзисторије. У Дубровнику Срп. дубровачка штампарија 1905.

По статистичкој табели ове књиге сазнајемо да је год. 1904. било у епархији 8 манастира и 15 свештеника монашкога реда; дочим се за вјерске потребе 29934 душе у епархији са 5316 српских православних кућа подијељених у 4 протопрезвитерата, односно 43 парохије и 7 капеланија: 42 свјетовна свештеника, стараху. Исти свештеници послуживали су 209 цркава. Број рођених 686, превазилази број умрлих 556.

Но и опет не видимо колики је број брачних парц, удоваца и удовица нити знамо колики је број мушких, а колики женских. Када је код ђака речено, да ученика има: 1727, а ученица 930, нејасно нам је, зашто се у главном прегледу цијеле епархије морало прећутати колико је мушких, колико женских особа у епархији.

У осталом ове примјетбе не износе се за боко котарски шематизам први пут. Вриједна епархијске управа у Котору падаје сваке године свој шематизам, но сваке године изостави из њега овдје поменуте податке, који би ваљаности књиге само у прилог послужили.

Без обзира на овај недостатак књижица је и ове године, као и сваке, лијепо, стручном изештином обрађена. *Дим. Јанков.*

Извјештај о правосл. спр. богословском училишту у Рељеву код Сарајева за шк. годину 1904./05. Саставио: протосинђел Иларион Радонић, ред. професор и замјеник управитеља богословије.

По овом извјештају радило је на овом заводу 1904/05. школске године осам наставника, који су у опсегу 12 богословских дисциплина 17 предмета предавали у три прва разреда 29-ориди ученика. IV. годишта ове године није било Ученици су се добро владали. Иначе извјештај садржи важније наредбе старије власти, љетопис и свршетак описа књижнице заводске, која броји 2718 књига.

Извјештај о правосл. срп. богосл. училишту у правосл. срп. богосл. сјеменишту у Срем. Карловцима за школ. год. 1904/05. Књига 16. Саставио: Јован Вучковић проф. и ректор богословије и сјеменишта.

Наставнички збор састојао се из 7 редовних и 4 помоћна члана, који су двадесет обвезних дисциплина у 33 предмета, а у 88 свеукупних седмичних часова 101 слушаоцу у четири годишта предавали.

У овом заводу сваке године пишу слушаоци нарочите писмене радње из области предаваних наука. Исте се радње награђују из нарочитог фонда којега

је стање: 1341 К 90 хл. и који фонд лијепо напредује. Подијељено је 62-ијици слушалаца 17987 круна у име потпоре и стипендија. Постоји друштво св. Јована милостивог ради помагања обољелих ђака. Истом друштву осим уписне пристојбе ђачке најпознатије доприноси добровољни прилог професора, који испитне таксе (од онијех слушалаца, који испит не полажу на вријеме) истом друштву и фонду за награде радња племените уступају.

Ове године отворено је сјемениште за слушаоце I. годишта. Исто ће се за 4 године дана за све слушаоце отворити. — Успјех ђака је добар, јер од свега 457 оцјена има само 33 слабе оцјене.

Књижница заводска броји са овогодишњим приновком 2039 књига.

Д. Јан.

Разно.

Друштво „Змај“. У Ср. Карловцима одржана је 1. маја прва редовна главна скупштина друштва српских књижевника, новинара и умјетника »Змаја«, коме су недавно правила потврђена. Како друштвени предсједник Јован Живановић због слабог здравља није могао доћи, то је предсједавао друштвени потпредсједник Тихомир Остојић. У кратком говору изнио је, како потврдом правила друштво ово почиње да живи својим правилним животом. Свако се из правила друштвених мора увјерити, да је задаћа и циљ овог друштва без сумње племенита.

Тајник друштвени М. Недељковић прочитао је за тијем извјештај о досадашњем раду привременог управног одбора, а благајник о стању друштвеног имања, које износи близу једанаест хиљада круна, те је тако достигнута већ она свота (10 хиљ. круна) коју прописују друштвена правила, да друштво може и материјално почети да потпомаже оне своје чланове, који су у невољи и оскудици.

Једногласно је усвојен предлог Косте Брадваровића, да друштво већ из прве ове своје редовне скупштине покрене акцију да се дигне споменик чика Јови Змају, чије име и носи ово друштво.

За тијем се прешло на избор појединх одбора. — У управни одбор изабрани су: за предсједника: Паја Марковић Адамов професор; за потпредсједника: Тихомир Остојић професор;за тајника: Милан Недељковић, професор; за благајника: Св. Коларовић, професор. За одборнике: Коста Брадваровић, новинар; Др. Ђура Красојевић, адвокат; др. Лаза Марковић, лијечник; др. Жарко Миладиновић, адвокат, и Стева Поповић, професор. — У надзорни одбор: Мита Ђорђевић, професор; Глиша Лазић, професор, и др. Миша Михајловић. — У примирни суд: Радивој Врховац професор и гимн. управитељ, др. Бранко Илић, адвокат, Кузман Милановић, учитељ, и др. Лаза Поповић, лијечник. За замјенике: др. Миливој Бабић, адвокат и Илија Белеслијин, парох. — У суд части: Јован Живановић, професор; Душан Котур, професор, Ђока Михајловић, учитељ, и др. Јован Радивојевић-Вачић, адвокат; за замјенике: др. Ђура Красојевић и Љубомир Љотић, учитељ.

Иза тога су примљена још два предлога: позваће се путем јавности књижевници, новинари, умјетници, родољуби, друштва и установе, да се уписују за чланове; позваће се и српски новчани заводи, да се при склапању билансија сјете овог друштва.

Тим је био исцрпљен дневни ред и предсједник је закључио ову прву главну скупштину.

Имена изабрате господе у управи најбоље нам јамче за успјешан и плодан рад овог друштва, које најтоплије поздрављамо и желимо му да се дигне до оне висине, која и доликује његовом имену.

Друштво св. Саве. Управа друштва св. Саве у Београду на састанку свом од 10. априла ове год. одлучила је, да штампа XI. књигу свога органа »Братства«. С тога Редакциони Одбор позива родољубиве српске писце, да се својим радовима одазову »Братству« и то најдаље до краја јуна ове године.

У свима овим радовима треба имати на уму онај велики патриотски задатак, који је друштво св. Саве узело на се и који је у главноме у овоме: да шири просвјету и његује национално осјећање и врлине у српском народу. Тако примаће се:

1. Чланци, у којима се описују српске покрајине или поједина мјеста чим било знаменита за српски народ. А за ову књигу »Братства«, Редакциони би Одбор нарочито желио објективан, а и ширим круговима читалаца приступачан рад о Старој Србији и Маћедонији, у коме би се на основу историског и политичког живота, на основу културних спомена из прошлости и етнографских социјалних односа српскога народа у тим покрајинама, разложно представило културно рјешење будућности тих покрајина и народа, који у њима живе.

2. Чланци о повјесничким догађајима српскога народа, старим, новијим и најновијим; биографије знаменитих Срба, ратника, књижевника, наставника, духовника и других заслужних родољуба.

3. Популарне расправе о језику, обичајима и свима особинама српскога народа.

4. Патриотске, моралне и поучне умјетничке пјесме, приче и расправе.

5. Чланци и из других наука, писани за народ, с намјером или да уклоне какав недостатак и заблуду, или да помогну радиност и умни развитак српског народа.

Чланци треба да буду кратки, а најдужи може бити до два штампана табака, само чланак о Старој Србији и Маћедонији може изићи до пет штампаних табака.

Примљеним радовима за »Братство« даје се награда према утврђеној норми од 30—60 динара, а чланак о Ст. Србији и Маћедонији награђиће се према изради и до 100 дин. од штампаног табака.

Рукописе треба слати Управи друштва Св. Саве, Београд, Светосавски Дом

Читула.

† Митрополит српски: Инокентије. У четвртак 19. маја, у подне испустио је послије дугог и тешког боловања своју душу архиепископ београдски и митрополит Србије — Инокентије Павловић, навршивши пуних 7 година службе на томе високом положају. Већ од неколико дана очекивала се смрт његова. Тешка болест, од које је дуго патио, сломила је брзо његово тијело слабе конструкције, те се од неколико дана овамо катастрофа неминовно очекивала.

Високопреосвећени покојник блажене памети Инокентије родио се 1. августа 1840. г. у Шапцу. Отац му бијаше чувени шабачки прота Јован Павловић. На крштењу је првенац протин добио име Јаков. Јаков — Инокентије — свршио је у мјесту рођења основну

школу и полугимназију, па је по том прешао у богословију у Београду, по свршетку које је отишао у Кијево, гдје је свршио духовну академију. Октобра 1863. рукоположен је за свештеника и постављен је за суплента гимназије у Крагујевцу, а првога децембра 1864. постављен је за професора исте гимназије и војног свештеника. 1. марта 1870. премјештен је у Београд за професора богословије, а 1877. постављен је за ректора исте. Још исте године постављен је за начелника министарства просвјете и црквених послова као протојереј. 1886. године вратио је се у Богословију и био је ректор исте све до 1893. године, када је стављен у пензију. Те исте године је остао удовац, па је у новембру мјесецу примио монашки чин и добио име Инокентије. 2. августа 1894. постављен је за епископа нишке епархије, на којој је био епископ све до 15. фебруара 1898. године, када је изабран за митрополита Србије.

За вријеме свога службовања као начелник црквеног одјељења у министарству просвјете и црквених послова и као хонорарни професор Више Женске Школе, настојао је те се подигла црква св. Наталије, у којој је редовно служио све до 1885., када је у Новом Двору подигнута дворска капела, у којој је служио до 1. марта 1889. године

Као професор приредио је школске уџбенике: догматично и пастирско богословље. Одликовао се као један од наших најбољих најбољих црквених бесједника. Као митрополит извршио је измирење јерархије, која бијаше поцијепана на канонску и неканонску; вјенчао је краља Александра с краљицом Драгом, крунисао је и миропомазао Њ. В. краља Петра.

Имао је ова одликовања: Орден Карађорђеве Звезде I. реда, Орден св. Саве I. реда, Орден Двоглавог Белог Орла II. реда, Орден Данилове Звезде I. реда. Од руског цара био је одликован напрсним масивним златним крстом с врло крупним рубинима.

Високопреосвећени покојник је поодавна побољевао од неке болести у ушима, па је издржао и једну операцију ушне шкољке, која је срећно испала, али су, на жалост, послије тога наишле компликације са запаљењем мождане опне, којој је бољци најзад и подлегао.

Одмах послије смрти, тијело покојниково пренето је у велику салу и положено на катафалк, гдје је шабачки епископ Димитрије учинио над њим помен. У 6 сати у вече пренесен је покојник у Саборну цркву, гдје је за тим свештенство отпочело читати јеванђеља.

Тијело митроносног покојника опојано је и на најсвечанији начин сахрањено дана 21. маја послије подне у 3 сата у саборној цркви београдској, у гробници у којој је и тијело блажене памети митрополита Михаила. На опијелу су чинодјејствовали епископи: ша-

бачки Димитрије, жички Сава и нишки Никанор. Са митроносним покојником у цркви опроштио се преосвећени г. епископ *Димитрије*, у име богословије говорио је ректор богословије св. Саве пресвитер Стев. *Веселиновић*, а у име свећенства прото *Пауровић*. Погреб блажене памети митополита Инокентија обављен је о државном трошку.

Мир нека је пепелу врлога покојника и вјечан му помен у народу српском. **Вѣчная память!**

† Јефто Ђуровић, окружни протопрезвитер вишеградски, парох добруњски, одликован протопрезвитерским напрсним крстом, витез аустр. импер. ордена гвоздене круне, посједник крал. српског таковског крста III. степена, крал. српске сребрне споменице за храброст, сребрне медаље за ревносну службу у рату и крал. српске ратне колајне, преминуо је у понедјељак 16. маја у Добруњу, гдје је сутрадан испраћен од свештенства и многобројног народа, ожаљен од рода, пријатеља и поштоваоца и сахрањен.

У покојном проти губимо доброг пастира, ревносна свештеника, српскога јунака и правог родољуба, који се и ријечју и дјелом борио за народ свој.

На смртној постељи послије седамдесетдеветогодишњег живота могао је покојник рећи са апостолом »добар рат ратовах, трку сврших, вјеру одржах« (Тим. II. 7), јер је педесет и пет година провео у служби Богу и народу у својству свештеника, од тих четрдесет и двије у својству окружнога проте, пазећи савјесно на повјерено му стадо, и чувајући га кад је требало и ријечју и заузимањем, а кад је требало и мачем у руци.

Покојни прото се родио 20. јан. 1827. у Трнавцима из честите тежачке куће Јована Ђуровића. Књигу је учио код негдашњег бјелобрдског пароха Димитрија Врањешевића, затијем у школи у Новој Вароши, и у манастиру св. Тројице код Пљеваља. Послије женитбе рукоположи га тадашњи владика Игњатије I. 24. нов. 1850. у Сарајеву. Послије седмогодишње свештеничке службе добије од митрополита Прокопија парохију добруњску у којој је до смрти служио, изузевши вријеме српскога рата за ослобођење и вријеме од 6 година које је послије рата у Србији у парохији провео.

Као ревносног младог свештеника произведе га на Илијиндан 1863. год. митрополит сарајевски Игњатије II. у манастиру Бањи за протопрезвитера и постави га за проту вишеградског.

Год. 1875.—1877. са осталим родољубима похитао је и прото Ђуровић у рат за ослобођење. Као устанички вођа скупио је у прољеће 1876. у ужичком округу преко 800 усташа који су из Турске пребјегли, те се као заповједник батаљона храбро борио за народ у биткама на Амзићима, код Нове Вароши, у Радовини код Увца, у Пољу Сјеничком и код Јавора. Да се у тим бојевима храбро показао, свједоче три одличја, којима је тадашња кнежевина Србија јуначке груди протине закитила.

Послије рата био је парох у Србији у Севојници, и ту остаде до 1882. када се врати у Босну гдје га пок. митрополит Косановић љепо прими и намјести га поново на добруњску парохију, повјеривши му уједно и управу вишеградског протопрезвитерата.

Године 1882. одликовало га је Њег. Величанство цар и краљ Франц Јосиф I. витешким редом гвозденe крупе, а 21. маја 1884. благословио му је митрополит Сава, да протојерејски крст носити може.

Год. 1885. учествовао је у изасланству из Босне и Херцеговине, које се Његовом Величанству цару и краљу у Пожеги поклонило. Том приликом одликован је пок. прото позивом за царску трпезу.

Узорним владањем и радом својим стекао је покојни прото опште симпатије не само код Срба, него и код других вјера, тако, да се може рећи, да је био човјек од великог утицаја на народ. Његовом иницијативом, а потпором владином и пок. барона Николића обновљена је стара добруњска црква.

Најближу околину његову сачињаваху син му, Алекса, свештеник у Добруњу, пет удатих кћери и лијеп број унучади и праунучади и добра домаћица, супруга његова.

Прото Ђуровић је умро, али успомена његова биће вјечна, као што је и заслужио. Бог му дао души његовој мјеста у рају! *Дим. Јанк.*

Јавна захвала.

У читули великих српских добротвора забиљежи се златним словима и овјековјечи име покојног Илије Кораћа трговца из Биограда.

Покрај великих легата што их је завјештао у корист српског народа, сјетио се врли покојник и овог светог скровишта дарованши јој легату од 5000 динара.

Нека је слава и велика хвала племенитом добротвору, Бог му подарио рајско насеље! Дао Бог на се и друга браћа Срби угледали на њега.

Слава му! Слава!

Управа Манастира Дужи:
Игуман
Герасим Јовановић.

Званични огласи.

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број. 986 ех 1905. 1—3

Едикт.

Позива се овијем Копија Марјановић из Илићана котара прњаворског, сада непознатог боравишта против кога је супруга му Тодора рођ. Андрић из Ножичког поднијела код овог духовног суда брако-разводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овога едикта у овом листу, овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута тужба ш њим у претрес узети могла, јер ће му се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради замјеник, који ће га имати у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци 30. маја (12. јуна) 1905.

Евгеније с. р.
Митрополит.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 688 ех 1905. 3—3

Едикт.

Позива се овим Михајло Гавриловић из Брусница мале (котар дервентски), сада непознатог боравишта, против којег је супруга му Петра Гавриловић рођ. Пантић из истог мјеста подигла код овог духовног суда бракоразводну молбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута молба с њим у претрес узети могла, јер ће му се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њега у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзистор. сједнице у Бањојлуци 8./21. априла 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 891 ех 1905. 2—3

Едикт.

Позива се овијем Јулијана Мишић рођ. Рунић из Пуцара, сада непознатог боравишта, против које је муж јој Дане Мишић из Пуцара поднио код овог духовног суда бракоразводну молбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овога едикта у овом листу овом духовном суду своје садање боравиште пријави, да би се тако споменута молба с њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безувјетном истечењу споменутога рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци, 12./25. маја.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 945. 2—3

Едикт.

Позива се овијем Роса Станковић рођ. Петровић из Бугарског Ситњежа, котар Прњаворски, сада непознатог боравишта, против које је супруг јој Митар Станковић из истог мјеста поднио код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу, овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута

тужба с њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјешном истеченју споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметвутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци, 19. маја (1. јуна) 1905

Српско-православна АЕМ. Митрополија Дабро-босанска.

Број 431 ех 1905. 2—3

Објава.

Пошто се Миле Васковић из Буковика на едикт овог духовног суда бр. 1673/I. из 1904. није пријавио, то му се овим путем до знања ставља, да је духовни суд супрузи његовој Стоји рођ. Пеаповића из Сокоца дозволио, да га због злобног раскидања брачне заједнице, а у сврху развода брака утужи. Јављајући ово духовни суд поново позива отсутнога Мила, да се до 30. августа 1905. конзисторији овој или свом службено постављеном заступнику ч. г. Сави Савићу, конзистор. канцелисти и ђакону у Сарајеву тим сигурније пријави, што ће се бракоразводна парница иначе и без њега, а на могућу штету његову довршити.

Из сједнице срп.-прав. АЕиМ. конзистор. у Сарајеву од 30. априла 1905.

АЕи Митрополит: *Николај.*

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Број 99069./I. 1—2

Распис натјечаја.

Почетком школске године 1905./1906. подијелиће се неколико штипендија по 400 круна онијем ученицима гимназије у Сарајеву, Доњој Тузли и Мостару, који су вољни по свршеним прописаним гимназијским наукама посветити се свештеничком сталежу, и у ту сврху ступити у источно-православно богословско училиште у Рељеву.

Овај, који једну од тих штипендија добити жели, имаде своју са крсним листом, задњом школском свједоџбом, лијечничком свједоџбом и обвезницом (реверзом), да ће по свршеним гимназијским наукама ступити у богословско училиште у Рељеву, а у противном случају добивену штипендију земаљској влади у цијелости повратити обложену молбеницу до најзад 22. јуна (5. јула) т. г. дотичној котарској области поднијети.

Обвезницу имаде осим дотичног молитеља супотписати и његов отац односно судбено постављени старатељ (тутор) а мора иста и судбено легализована бити. На молбенице без реверза неће се обзир узети.

Сарајево, дне 10./23. јуна 1905.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Бро, 99070/I. 1—2

Распис натјечаја.

У сјеменишту источно-православног богословског училишта у Рељеву упражњено је више питомачких мјеста, која ће се попунити почетком школске године 1905./1906. Питомци добивају у сјеменишту бесплатан стан, храну, одијело и наставу у богословским предметима, осим тога свршетком школске године примјеран путни трошак за одлазак својијем домовима преко ферија. За попуњење овијех упражњених питомачких мјеста, расписује се овим натјечај са додатком, да на то односеће се молбенице управити ваља надлежном епархијском митрополиту до најзад 19. јула (1. августа) тек. год.

Молитељи морају да докажу:

1. Крсницом листом, да су источно- православне вјере;

2. Школском свједоџбом, да су са добрим успјехом свршили 8 разреда велике гимназије, односно, ако такових молитељ не би било, да су најмање свршили са добрим успјехом 6 разреда велике гимназије у Босни и Херцеговини, односно у подручју Аустро угарске монархије;

3. Свједочанством надлежне политичке области, да су припадници Босне и Херцеговине и да су беспријекорног понашања и неожењени;

4. Лијечничком свједоџбом, да су тјелесно и умно потпуно здрави.

У Сарајеву, дне 10./23. јуна 1905.

Исправак. У 4-ом броју »Источника« од ове године погрешком је изостао испод »Окружнице« на страни 98. датум: *24 марта 1905. године* — што се овијем исправља.

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког посљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2·50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 31. јула 1905. Бр. 7.

ВЛАСНИК:
АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ
УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

Високо ц. и кр. заједничко министарство финансија, благоизволело је протосинђела Илариона Радонића, ред. професора богословије у Рељеву промкнути у VIII. дневни разред и дозначити му први петогодишњи доплатак од 800 К. са 1. мајем о. г.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 1868 ex 1905.

Премјештај. Досадашњи парох Љешћански у протопрезвитерату дервенстком: Михаило Недимовић, премјештен по молби својој на обудовљену парохију Вел. Радићку у протопрезвитерату: Бос. Крупа.

Српско-православна Митрополија Херцеговачко-Захумска.

Рукоположења. Његово Високопреосвештенство Митрополит Захумско-херцеговачки, господин Петар Зимоњић благоизволио је у храму Сошествија св. Духа у Мостару рукоположити:

1. Душана Крњевића, свршеног призренског богослова, родом из Фатнице (котара билећког), 26. маја 1905. за ђакона, а 5. јуна и. г. за пресвитера.

2. Јоаникија Петковића, монаха манастира Житомислића, 14. јануара 1905. за јеромонаха а 24. јуна и. г. за јеромонаха.

Постављења. Јереј Душан Крњевић постављен је за администратора парохије закаљске у протопрезвитерату чајничком 17. јуна 1905., а јеромонах Јоаникије Петковић додијељен је 24. јуна и. г. братству манастира Житомислића.

Свештенство срп.-прав. митрополије дабро-босанске по произведењу, односно рукоположењу.

(Овај службени списак важи од 31. јула 1905.)

Текући број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година				Има ли какве привилеговане или грађанске одликије и одкад?	У ком мјесту и својству се налази сад и одкад?
			рукоположења		произведења за			
			за ђакона	за презвитера	протојереја	архимандрита		
1.	Венијамин (Василије) Николиновић	1841.	15. авг. 1844.	8. септ 1849.	6. авг 1869. (за протосинђела)	1. јан. 1888.	од 31. дец. 1899. аустр. орд. гвоз. круне 3. сс.; а 1905. осом. орден. Меџид. 4. сс.	Од 1882. поч. члан АЕи М. Конзист. у Сар. Видовди Јерусалимбадар
2.	Илија Ињић	1833.	24. сеп. 1868.	25. сеп. 1868.	15 авг. 1894. (за протосинђела)	6. дец. 1894.	—	Умировљ. архиман. живи у Дервенти.
3.	Симеун Чулић	1833.	13. мар 1857.	14. мар. 1857.	12 нов. 1867*)	—	—	Парох у Густовари од 1875.
4	Стеван Кукрика	1842.	8. јула 1874.	10. јул 1874.	24 јан. 1878.	—	Од 25. дец. 1900. појединач. злат. крста с кр. за заслуге.	Од 1874. парох, одпосно 1878. окр. протопреви. у Гламочу. - Умировљен.
5.	Шпиридон Бубњевић	1836.	6. јан. 1854.	7. јан 1854.	12 окт. 1880.	—	—	Од 7. јна 1854. парох, а 12. окт. 1880. окр. протоир. у Густовари.
6.	Илија Билбија	1840.	15. апр. 1863.	16. апр 1863.	6 авг. 1883.	—	1. сеп. 1885. одл. жел. крст.; 1876. вел. срп. мед. за хроб. 1883. злат. крст. за засл. и рат. медаљом	Од 8. нов 1890. као парох, а од 29. јула 1899. као окр. протопреви. у Грашву.
7.	Јован Пећанац	1838.	29. јан. 1862.	30. јан 1862.	20. авг. 1883.	—	витешки крст Фр. Јосиф. реда	Од 28. окт. 1879. парох, а од 1883. окр протопреви. у Вар. Вакуфу
8.	Василије Поповић	1860.	24. авг. 1884.	26. авг. 1884.	16 нов 1888.	—	Од 18. јан. 1898. нит. крст. Фран. Јос. реда.	Од 1. јан. 1894. савјет. срп. прав. АЕМ. конзист. у Сарајеву.
9.	Пахомије Николајевић	1830.	29 јун. 1853.	30. јун 1853.	17. дец 1889. (за протосинђела)	—	—	Умировљен, живи у Чајничу
10.	Лука Лукић	1847.	11 авг. 1874.	12. авг 1874.	21. мај. 1895.	—	Од 1. дец. 1892. појед. нит. крст. Фрањ. Јос. ред.	Од 2 јуна 1883. парох, а од 1895. окр. протопреда у Бугојну.
11.	Тодор Јунгић	1860.	6. дец. 1883.	17. дец 1883.	23. апр. 1898.	—	Од 1902. појед. нит. крста Фрањ. Јос. реда.	Ц. и кр. војни свештенак за правосл. момчад у Бос. и Херцег. од 1894.
12.	Димитрије Јанковић	1872.	25. мар. 1895.	26. мар. 1895.	22 авг. 1902.	—	—	Од 1. јула 1900. савјет. срп. прав АЕМ. конзистор. у Сарјеву.
13.	Иларијон (Жарко) Радонић	1871.	3. окт. 1899.	10 окт. 1899.	6. јан. 1904. (за протосинђела)	—	—	Од 1898. проф. богосл. у Рељеву; уредник „Источника“

*) Свима протојерејима и протосинђелима подијељен је архијерејски благослов за ношење набедреника.

Текући број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година рукоположења за		Јели одлик. крст или грађан. одликовање и када	У ком мјесту и својству се налази и одмах
			ђакона	презвитера		
14	Ђорђе Косорић	1820	29. јан. 1851	11. авг. 1851.	—	Од 1851. парох у Годомиљу.
15	Мићо Поповић	1828	17. јан. 1853.	20. јан. 1853.	—	Умировљен, станује у Брајинцима.
16	Ђуро Петровић	1836	20. јула 1866.	15 авг. 1866.	—	Од 14. марта 1871. парох у Бољешеву.
17	Теодосије Бабић	1832	8. марта 1870.	9. марта 1870	1877. срп. војс., а 1877. прнос. медаљ. за храброст.	Јеромонах и сабрат манастирав Папраће.
18	Никола Стефановић	1840	30. јула 1867.	29. јуна 1870.	1895. одлик. прнси. војс. Пофед. злат. крст за заел. с крв.	Од 1880 парох у Вишеграду.
19	Хаџи Ристо Поповић	1848	6. авг. 1870.	7. авг. 1870.	—	Од 4. маја 1874. парох у Кравици.
20	Тодор Козомара	1851	30. авг. 1871.	31. авг. 1871.	—	Парох у Врбици од маја 1904.
21	Илија Поповић	1849	20. јуна 1872.	23. јуна 1872.	—	Од маја 1877. парох у Вуковском.
22	Илија Јакшић	1832	15. авг. 1872.	16. авг. 1872.	—	Од 1894. протопрев. помоћник у Грашу.
23	Шпиридон Ракита	1850	6. јула 1873.	7. јула 1873.	—	Од рукоположења парох у Грбавици.
24	Јован Обрадовић	1849	10. јула 1873.	14. окт. 1873.	—	Од рукоположења парох у Д. Вакуфу
25	Јован Брежанчић	1852	8. јануара 1876.	9. јан. 1876.	25. маја 1898. одликован прснси војском.	Од рукопол. парох у Јеремићима
26	Петар Максимовић	1856	22 маја. 1873.	21. јула 1876.	1883. одликован прснси војском.	Од 1893 парох у Трнову
27	Тодор Марковић	1852	20. јула 1877.	21 јула 1877.	—	Парох у Прибојевићу
28	Вићентије Савић	1856	6. маја 1879.	7 маја. 1879.	—	Од рукопол. парох Стрмичко-брајинчки.
29	Јосиф Поповић	1855	31. јула 1879.	1. авг. 1879.	—	Од рукопол. парох у Вишеграду
30	Марко Савић	1854	8. октоб. 1879.	9. окт. 1879.	—	Од рукопол парох у Прсољу
31	Божидар Грабеж	1852	20. марта 1880.	21. марта 1880.	—	Од 3. сент. 1903. у Глогоњцу
32	Стеван Косорић	1858	15 авг. 1880.	17. авг 1880.	—	Парох у Соколовићу
33	Саво Дангић	1852	5 апр. 1881.	17. апр 1881.	—	Парох у Братуњцу

Текући број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година рукоположења за		Јели одлик. црква или грађан. одликујем и кад	У ком мјесту и својству се налазе и одкад
			ђакона	презвитера		
34	Ђорђе Марковић	1846	23. авг. 1881.	24. авг. 1881.	6. окт. 1889. одлик. црвен. појас, и по. сољаком за надзиратеља.	Од рукопол. служи у Власеници као парох, а од 1880 и као надзир
35	Стеван Бубњевић	1856	24. јула 1883.	27. јула 1883.	—	Од рукопол. парох у Тршину код Горњова.
36	Стеван Трифковић	1860	18. септ. 1883.	6. окт. 1883.	31. дец. 1892. одликован правим појасом.	Од 1905. сарад. „Срп. Ријечи“ у Сарајеву.
37	Петар Лапчевић	1860	3. марта 1884.	10. Марта 1884.	25. дец. 1902. одликован правим појасом.	Од 1895. катихета на држ. учит. школи у Сарајеву.
38	Ристо Јокановић	1860	15. јула 1884.	20. јула 1884.	2. јула 1892. одликован правим појасом, а 18. јан. 1898. злат. крстом заједн. с кр	Од 1895. парох у Близкују.
39	Алекса Ђуровић	1859	10. фебр. 1885.	16. феб. 1885.	—	Од рукопол. у Добрињу парох.
40	Никола Скакић	1866	8 нов. 1887	12. нов. 1887.	—	Од рукопол. парох у Пећи.
41	Милорад Јелић	1865	5 јуна 1888.	12. јуна 1888.	—	Под овтужбом ради самовољног напуштања чина.
42	Теодосије Поповић	1866	6. дец. 1888.	12. дец. 1888.	21. авг. 1897. одликован прс. појасом и поклад. за надзират протопреч.	Парох у Сребреници и надзиратељ.
43	Никола Николајевић	1856	26 феб. 1889.	25. мар. 1889.	—	Од 24. сеп. 1892. парох у Жепчу.
44	Јован Гргуревић	1862	19. нов 1889.	21. нов. 1889.	6. јан. 1904. одликован правим појасом.	Од 1895. свештеник држав. клиновице у Зеници.
45	Ђорђе Т. Грабеж	1869	1. јула. 1890.	20. јула 1890.	—	Од 2. авг. 1890. парох на Палама.
46	Ђорђе Стајић	1867	15. авг. 1891.	25. авг. 1891.	—	Од 9 феб. 1900. парох у Мокром.
47	Јован Ђокић	1869	21. јуна 1892.	5. јула 1892.	—	Од 1892. парох у Сарајеву.
48	Лука Чупић	1865	21. нов. 1892.	22. нов. 1892.	—	Од 1892. парох у Сарајеву.
49	Данило Адамовић	1869	6. окт. 1892.	11. окт. 1892.	—	Од 23. дец. 1899. парох другопарох. у Травнику
50	Михаил Антонијевић	1865	25. јула 1893.	1. авг. 1893.	—	Од рукопол. у Ватељ парох.
51	Коста Стефковић	1872	1. авг. 1893.	19. авг. 1893,	—	Од маја 1903. парох у Малом Пољу.
52	Тодор Марјанац	1870	6. окт 1893.	10. окт. 1893.	—	Од рукопол. парох у Стројицама.
53	Јеврем Петровић	1869	10. окт. 1893.	14. окт. 1893.	—	Од 7. јануара 1897. парох у Зеници.

Текућа број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година рукоположења за		Јели одлик црк или грађан. одличјем и кад	У ком мјесту и својству се налази и одкад
			ђакона	презитера		
54	Милош Билбија	1869	16. нов. 1893.	21. нов. 1903.	—	Од 4 августа 1894. парох у Црном Лугу
55	Ђорђе Поповић	1869	5. дец. 1893.	6. дец. 1893	—	Од 4. априла 1896. парох у Равном.
56	Стојан Тркуљић	1865	12. дец 1893.	17. дец. 1893.	—	Од 24. јуна 1895. парох у Јеверу.
57	Танасије Косорић	1870	14. апр. 1894.	17. апр. 1894.	—	Од 17. јула 1899. парох у Рогатици.
58	Симо Станишић	1872	21 маја 1894.	22. маја 1894.	—	Од 1902 парох у Шеховици.
59	Михајло Вучковић	1867	8. сент. 1894.	11. сеп. 1894.	—	Од 19. децембра 1896. парох оборачки.
60	Љубомир Николић	1872	6. окт. 1894.	16. окт 1894.	—	Од рукоположења свештеник у Сарајеву.
61	Јован Марјановић	1868	29. јуна 1895.	9. јула 1895.	—	Од 21. новембра 1900. парох у Дбцу код Сарајева.
62	Гаврил Гашић	1873	21. нов. 1895.	3. дец 1895.	6 јануара 1904. одликован црвеним појасом	Од маја 1903. парох на Гласинцу.
63	Димитрије Јевђевић	1869	22. сеп. 1896.	23. сеп. 1896.	—	Од рукоположења парох у Прачи.
64	Константин Божић	1875	15 дец 1896.	17. дец. 1896.	25. децембра 1902. одликован црвеним појасом.	Од 10. сеп. 1898. парох I парохије и када протојереј. у Травнику.
65	Симо Бањац	1870	16. феб 1887.	23. феб. 1897.	—	Од 23 марта 1900. парох на Камену.
66	Коста Поповић	1871	15. авг. 1897.	17. авг. 1897	—	Од рукоположења парох у Штрпцима.
67	Павле Убавић	1874	22 авг. 1897	21. сеп. 1897.	—	Од рукоположења парох у Пецкој.
68	Ристо Ерановић	1874	21. сеп. 1897.	27. сеп. 1897.	—	Од маја 1903. парох у Пашићу.
69	Ристо Бошковић	1859	6. дец. 1886, а 25. маја 1889. за протојереја	8. нов. 1897.	25. маја 1889. одликован црвеним појасом.	Од 23. марта 1898. парох у Високом.
70	Петар Станић	1876	27 сеп. 1898.	1. окт 1898.	—	Од 17. августа 1900. парох у Добрињи.
71	Симо Беговић	1873	28 феб. 1899.	6. марта 1899.	—	Од 12. априла 1901. парох у Факовићима.
72	Коста Продановић	1874	6 авг. 1899.	8. авг. 1899.	—	Од 7. децембра 1909. администратор парохије у Ливном.
73	Трифун Максимовић	1873	8. авг. 1899.	15. авг. 1899.	—	Од 16. септембра 1901 парох у Илијашу.

Текући број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година рукоположења за		Јели одлик. црк. или грађан. одликовањем и кад	У ком мјесту и својству се налази и одкад
			ђакона	презвитера		
74	Владимир (Владислав) Боберић	1873	17. окт. 1899.	27. феб. 1900.	12.VII. 1902. одл. црн. појасом, постав. за Митроп. синђела.	Од 1/IX. 1904. катихета државне гимназије у Д. Тузли.
75	Милан Лалић	1873	8. окт. 1895.	25. мар. 1900.	25. децембра 1902. одликован крилом појасом.	Од 1895 катихета државне више дјевој. школе у Сарајеву
76	Данило Билбија	1877	7. маја 1900.	9. маја 1900.	—	Од 29. септембра 1901. привремени управитељ манастира Папраће.
77	Јован Поповић	1874	13. авг. 1900.	15. авг. 1900.	—	Од рукоположења парох бревинчански.
78	Матија Поповић	1877	27. авг. 1900.	2. сеп. 1900.	—	Од рукоположења парох у Миљевима.
79	Драго Урошевић	1875	2. септ. 1900.	3. сеп. 1900.	—	Од рукоположења парох у Високчник-Карпич.
80	Урош Јовановић	1880	6. дец. 1900.	27. дец. 1900.	—	Од маја 1904. парох у Губину.
81	Марко Поповић	1876	17. феб. 1901.	18. феб. 1901.	—	Од рукоположења парох у Благају.
82	Светозар Поповић	1880	8. септ. 1901.	9. септ. 1901.	—	Од рукоположења парох у Рудом.
83	Максим Јовановић	1880	9. септ. 1901.	14. окт. 1901.	—	Од рукоположења парох у Варешу.
84	Данило Шиљак	1873	1. јан. 1902.	6. јан. 1902.	—	Од рукоположења парох у Меднеј.
85	Михајло Радић	1880	6. јан. 1902.	14. јан. 1902.	—	Од рукоположења парох у Пљени.
86	Милан Стефановић	1878	6. авг. 1902.	22. авг. 1902.	—	Од рукоположења капелан свог оца у Вишеграду.
87	Тимотије Поповић	1881	12. јан. 1903.	14. јан. 1903.	—	Од рукоположења свештеник на Дрињачи.
88	Петар Лалић	1881	14. окт. 1900.	16. мар. 1903.	—	Од 1. априла 1903. парох у Пиварићу.
89	Др. богосл. Томо Поповић	1872	27. апр. 1903.	9. маја 1903.	6. јануара 1904. одликован крилом појасом.	Од октобра 1900. професор богословије у Рељеву.
90	Јован Вуленић	1882	13. јула 1903.	15. јула 1903.	—	Од 1904. свештеник у Подрашници.
91	Јован Симић	1879	10. авг. 1903.	15. авг. 1903.	—	Од рукоположења свештеник у Бјеловчи
92	Марко Савић	1881	10. окт. 1904.	26. окт. 1904.	—	Од рукоположења помоћник свога оца у Прекаји
93	Јаков А. Поповић	1883	8. септ. 1904.	1. нов. 1904.	—	Од јануара 1905. администр. парох у Јајцу.
94	Сава Савић	1877	2. марта 1903.	—	—	Од рукопол. канцел.-АЕМ. Конзист. и митроп. ђакон у Сарајеву
95	Душан Лапчевић	1879	8. нов. 1904.	—	—	Исто.

По горњем списку митрополија добробосанска има свештеника 95,
и то свјетовнога реда . . . . . 88 } 95
монашкога . . . . . 7 }

Између ових свештених лица има:

презвитера . . . . . 93 } 95
ђакона . . . . . 2 }
Има одликованих хиротесијом 13

(2 архимандрита, 9 протојереја, 2 протосинђела).

б) црвеним појасом 16
т. ј. свега 29 што износи: 30.5% од 95.

По годинама службе навршили су:

а) 50 година службе њих . . . . . 5 }
б) 40 » » » . . . . . 3 }
в) 30 » » » . . . . . 12 } 95
г) 20 » » » . . . . . 17 }
д) 10 » » » . . . . . 24 }
е) испод 10 година службе имају њих . . . . 34. }

По карактеру службе:

код епархијске управе раде . . . . . 5 }
као професори богословије . . . . . 2 }
» вјероучитељи раде . . . . . 3 }
» војни свештеник ради . . . . . 1 }
» свештеник државне касионице ради . . . 1 } 95
парохијске дужности врше (међу њима 3 помоћника) . 75 }
у манастиру живе . . . . . 2 }
као новинар се издржава . . . . . 1 }
умировљени су . . . . . 4 }
под судом се налази . . . . . 1 }

Да се овај списак са службеним подацима слаже, потврђујем,

У Сарајеву, 31. јула 1905.

АЕиМ. Конзист. Дбб.-Бос.

Савјетник АЕиМ. консисторије:
протојереј *Димитрије Јанковић.*

НЕЗВАНИЧНО.

Три аскетске поуке св. Василија Великог.

— превео: *М. пл. Младеновић*, свештеник у Суботишту. —

(Настављак.)

Дању пак, човјек тежње, свладао је свој трбух и достао је власти над Халдејцима, обори кипове, свлада ждждају, укроти лава, прорече ваплоћење Божје и протумачи скривене тајне. Три света младића, који се узвисише над неситошћу, презирући гњев царев ућуше без страха у ону страшну усијану пећ, коју је дао ужарити цар Навуходоносор. Они показаше, да је златна слика залуд

сматрана за Бога те је, од сатане давно на ругло славе Божје постављену, увеше и понеше своме Господу. Па присилише и самог цара, који је био велик непријатељ Богу, и сву војску његову, да са свима створовима Бога славе. И у кратко речено, ако заудаш трбух свој, бићеш у рају, не заудаш ли га бићеш жртва смрти.

Буди вјерна ризница врлина, а кључ нека ти буде језик твога духовнога оца. Он нека ти отвори уста, да приме хљеб, и нека их забрани. Не примај замјену за савјетника, која жели, не да те на добро свјетује, него да јој постанеш жртвом. Немој ни језиком да лизнеш забрањена јела. Ако те непријатељ буде могао и у малом да свлада, то ће те побједити и у боју и у окове оковати. Не слушај сваког брбљавца, нити одговарај сваком торокалу на говоре, који не одговарају сврси њежбања у врлини. Радо слушај добре поуке и размишљај о истима у срцу своме. Не слушај свјетски говор, да не би блато, које прска, окаљало твоју душу. Не труди се, да чујеш, што други кажу, да те не исмеју, и да други не постану опадачи. Не буди љубопитљив и немој све да видиш, да не примиш у свој дух отров невоља. Шта је корисно гледај, шта је корисно слушај, шта је корисно говори и шта је корисно одговарај. Не усуђуј се, да сједиш у присуству старијега од себе. Узмораш ли пак сјести то не сједај уз њега, него се обазри овамо онамо и потражи ниже мјесто, да те Бог награди ради скромности. Ако те тко пита, одговарај лијепо и скромно; ако те нико не пита а ти ћути. Ако другог питају, затвори своја уста, да ти се језик, гоњен брзим срцем, не истрчи и да не увриједи кога, који се тачно држи аскетска живота, па да ти не пребаци. Кад сједиш не пребацуј ногу преко ноге, јер је то знак непоштовања и напете душе. Кад говориш с ниским од себе или ако те пита, не одговарај му тромо и устежући се, као да свог брата, на поругу Божју, презиреш. »Вѣгляйся оукоромъ, раздражитъ ѡтъкрышаго его« (Прич. Сол. 17, 5.)« вели прича. Весела ријеч нека је претеча твом осталом говору, што ће потврдити твоју љубав према ближњем. Уплети је у средини и на крају говора и то весела лица, да обрадујеш онога, који говори с тобом. Ради сваког доброг дјела свога ближњега радуј су и хвали Бога, јер су његова добра дјела и твоја, као што су твоја и његова. При састанцима клони се првог мјеста него бирај задње, да би што чешће чуо: »дрѣжи, поиди кышѣ (14, 10.)«. За трпезом нека ти не буде љевица непристојном и недај јој, да се прије деснице маша. Већином нека не ради ништа или нека помаже десној. Кад год те позову на молитву и твоја уста нека је говоре и буди побожан до свршетка исте сматрајући прекидање великом штетом. Јер кад једеш, да одржиш тјело своје, ти би се тешко растао с јелом и дотле би јео, док се неби наситио и не би од трпезе устао без велике невоље; у толико више мораш истрајати у духовној храни и своју душу молитвом јачати. Јер колика је год разлика међу небом и земљом и небеским и земаљским тварима, толика је иста разлика међу душом и тјелом.

Душа је символ неба, јер и њој станује Господ; али тјело је од земље, на којој станују смртни људи и неразумне животиње. Зато удеси своје тјелесне потребе по часовима молитве и буди спреман, да не услишаш ни једну мисао, која те задржава од прописане молитве. Јер или нас дуси гоне, да за вријеме часова молитава занемаримо исте под каквим згодним изговором. Не изговарај се, нити реци: Глава ме боли, трбух ме боли! наводећи тобожне сведоке за бол, који не постоји и слабећи ради угодности снагу за бдење. Моли се тајно и што Бог види у тајности то ће ти јавно наградити. Стеци себи добрим начином

живота сувишно благо, да на дан невоље најеш скривено благо. При свом дневном раду спој с тјелесним и коју веселу ријеч из љубави према онима, којима служиш, да твоја служба буде угодна, јер је сољу зачињена; обвезне радове не допусти, да ти ко други ради, да ти се не ускрати награда на другом коме дâ, да други има са твога богатства почасти а ти да останеш понижен, Испуњуј своје дужности разумно и брижно, као да самом Христу служиш, јер речено је: »Проклатъ творяй дѣло господне съ нерадѣніемъ.(Јерем. 48, 10)« Чувај се злоупотребе, која настаје из изобиља и немарности, а изведа ли служба, коју врши, мала, то знај, да је Бог види. Служба је важна свуда, јер стиче небеско царство. То је мрежа врлина, која у себи садржи све Божје заповједи. А на првом мјесту садржи скромност, матер свих врлина, која доноси собом многа добра. Па садржи и ово: »Вземлеши ко, и дасти ми пити: кождадіа, и напоиши мя: странникъ кѣхъ, и кждеши мни: нагъ, и одѣжеши мя: колнъ, и посѣтиши мни, къ темницѣ кѣхъ, и пріидеши ко мнѣ (Мат. 25. 35. 36.)« Ово је врло згодно, кад се дужност врши скромним срцем, без охолости, гњева и роптања. Угледај се на оне, који праведно живе, и њихова дјела урежи у своје срце. Пожели, да будеш један на маљине, јер добро је ријетко, стога их је мало, који долазе у царство небесно. Не мисли, да ће сви, који су у келији, и добри и али, постати блаженима. Разумије се да није тако. Јер многи се одају скромном и светом животу, али не ће јарам истога, да носе. Јер небеско царство припада јакима, а који моћ употребљују, присвајају га себи (Мат. 11. 12;) Тако каже јеванђеље; моћ назива тјелесне тешкоће, које ученици Христови добровољно узимају на себе, одричући се своје воље и тјелесног мира а штујући све заповједи Христове. Хоћеш ли дакле, да стечеш небеско царство, то употребљуј моћ и сави свој врат под јарам служења Христу, учврсти његовим јарам на свом врату, пека ти штити пијуг; олакшај га вјежбањем у врлинама, постом, бдењем, послушношћу и ћутањем појањем псалама, молитвом, сузама, ручним радом, сношењем сваке жалости која те снађе од злих духова или људи.

Не допусти, да те временом заведе каква охола мисао, да попустиш у тежњама, да не би био на излазу без врлина па да не доспеш изван врата небесног царства. Не буди горд ради положаја, кога у клиру заузимаш, него буди што више скроман. Јер напредак у животу је напредак скромности а надутост раља запостављање и срамоту. Што те је срећа већма подарила, да се приближиш вишим степенима свештеничка достојанства, то више буди скроман, застрашен примјером Аронових синова. Знање побожности јесте знање скромности и благости. Скроман бити значи угледати се на Христа, али бити горд, дрзак безобзиран значи угледати се на ђавола. Буди присталица Божји а не непријатеља Божјег, господара а не слуге, милостивога а не немилостивога, човјекољубца а не човјекомрзца, другова брачне постеље а не таме.

Не тежи, да браћи заповједаш, да не би натоварио на свој врат терет туђих гријехова. Пази на дјела сваког дана, тежи да их поправиш. Напредуј у врлинама, да би се најједначио с анђелима. Проводи у келији не дане, не мјесеце, него многе године славећи дању и ноћу свога Господа по примјеру Херувимâ. Почнеш ли тако и завршиш ли тако, онда ћеш за кратко вријеме превалити тежак пут вјежбања и милошћу Божјом ући ћеш у рај и у чистом сјају душе радоваћеш се с Христом од вјечности у вјечност. Амин!

(Наставиће се).

Дужности човјечије.

— **Силвије Пелико** —

преводи с руског *Ђакон Косто М. Лучић.*

(Никшић.)

(Наставак.)

Глава XIX.

Поштовање жена.

Подли и ниски цинизам идол је свјетине; — то је зао дух који човјечанство на омаловажавање и гажење врлина неуморно наводи. Служећи се софизмом прикупља доказе, који му помажу омаловажавати цркву и пита: „Шта је то Бог!“ „У чему се састоји благодетни утицај побожности и вјерског учења?“ Јадници! Цинизам брижљиво тражи факта који омаловажавају државно уређење и пита: „Шта је то закон, грађански поредак, част и родољубље?“

Он прикупља све могуће несретне случајеве, само да понизи безбрачни живот као и брак, материнско име као и синовску љубав и са пакленом поругом довикује: „Све то није ништа боље од себичности, преваре, покварених осјећаја, узајамне мржње и презирања“.

А баш као плод овакве лажне и паклене мудрости јављају се: себичност, пријевара, похотљивост, мржња и презирање.

Може ли бити, да тај дрски геније свјетине, који омаловажава све што је узвишено, не буде најцрњи противник и женских врлина, и да се не стара и њих омаловажавати?

Цинизам се у сва времена мучно, да жену као презрено биће престави, приписујући јој само завист, притворство, несталност и охолост, одричући јој свети пламен у дружби и невиност у љубави, а сваку мање више достојну жену признавао је само као случајни изузетак од општег правила. Али племенитост духа човјечијег заштитила је жену од оваких гадних нападаја. — Хришћанство је уздигло њено достојанство, кад је подигло пречисту Дјеву на неприступачну висину, више од свијех светијех и ангела, а уз то је забранило полигамију.

Доцније је друштво осјетило утицај овог духа племенитости. При својој суровости средњега вијека, ритерство је освештало чисто поштовање жена; а ми хришћани, који смо од тих ритера боље образовани, само онога за добро васпитана држимо, који се с поштовањем односи према њежној, лијепој, и за породичне врлине створеној половини рода људскога. Али ипак, вјечити непријатељ племенитих осјећаја и женâ одржао се још у свијету. И нека му буду потчињене

само подле душе и ништавни умови! Али он често пута примами и свијетле геније, што се свагда догађа онамо, гдје вјера, тај искључиви човјеков наставник за узвишено, нема утјецаја.

Било је чак и философа, који су, као што је изгледало, још јучер ревносно били одани човјечанству, а данас поколебани невјерованьем прихватили се стиднога посла, да неморалне књиге, поеме, романе, еротичне и дрске стихове пишу против човјечанства; да свашта измишљавају, а све у тој намјери да код људи срамне освједоке назову.

Ко не зна да је Волтер, тај најпримамљивији писац, написао дудачку поему — сатиру, којом се руга женској части у лицу најплеменитије јунакиње своје отаџбине, у лицу великодушне и несретне Орлеанске дјевојке. M-me de Staël праведно је назвала ту поему — сатиру преступом противу народне славе.

И од знаменитих и од ником непознатих људи, и од живих и умрлих писаца, чак и од неких покварених жена, које брукају свој пол, — та са хиљаду страна често ћеш чути глас генија свјетине т. ј. циника, који довикује: „презири жену".

Одбиј од себе то срамно наговарање, јер ћеш и ти сам, као женин син, вјечито бити презрен. Удаљи се од онога ко у жени своју мајку не поштује. Згази ногама оне књиге, које побуђују разврат, а жену омаловажавају.

Поштујући женско достојанство стеци право да будеш заштитник оне жене, тоја ти је живот дала, заштитник њених сестара, а временом може бити и онога бића, које ће твоје дјетенце светим именом мајке називати.

Глава XX.

Нарavствена вриједност љубави.

Поштуј жене и не бој се саблазни од њихове љепоте, а још више од страсти твога срца. Сретан си, ако страст не осјетиш ни према којој жени, осим према оној, коју ћеш ти назвати другом цијелога твога живота.

Боље је да ти срце буде слободно од свих љубавнијех веза, него да те плијени жена, која ти није достојна.

С њом би може бити био срећан човјек мање племенитих осјећаја, али ти не. Теби је потребна или потпуна слобода или жена, која би одговарала свијем узвишеним твојим појмовима о човјечанству у опште, и о његовој женској половини на по се.

Жена твоја треба да буде једна од оних изабраних душа, које су обдарене дубоким појманьем све узвишености вјере и љубави.

Чувај се, да је у свом уображењу не замислиш другчијом, него што је она у ствари.

Ако нађеш онакву жену, у којој ћеш опазити праву љубав према Богу, племениту тежњу према свакој врлини, чежњу да по могућности чини све што је добро; ако видиш, да се гнуша сваког рђавог поступка, а ако је још уз те особине просвећеног ума, без да се с њиме прави важна, и остаје као најскромнија међу женама; ако уз то све њене ријечи и дјела испољавају њезину доброту, лијепу нарав, племените мисли и осјећања, одлучну вољу да врши оно што за своју дужност сматра, и дошљедну жељу да никога не вриједја, него да и увриједјене задовољи, да својим особинама облагорођава и побуде других људи, знај, да је та достојна твоје љубави.

Она ће ти бити као анђел хранитељ и живи израз божанствених утицаја; отклониће те од свега што је подло, и упутити те једино на добро.

У свему, чега се год прихватиш, упитај је, хоће ли твој попоступак заслужити њено одобравање, и старај се, да имаш начина, како би се њена душа радовала због тога, што у теби има свога друга.

Поштуј је не само пред људима, јер то још толико није важно, него и пред свевидећим оком Божијим.

Ако она у ствари има узвишену и вјери истински одану душу, неограничена твоја љубав неће према њој прећи у крајност или идолопоклонство, јер ти њу само због тога љубиш, што се њена воља налази у тако пуној сагласности с вољом Божијом. Клањајући се једној ти се клањаш и другој, а у сваком случају клањаш се вољи божијој.

Али ако би се догодило да њена воља буде противуположна вољи Божијој, одушевљење би нипчезло и ти би је престао љубити.

Многе ниске душе за фантазију држе таку узвишену љубав. То су они, који немају појма о узвишености женског достојанства. Сажаљевај их због њихове скучене мудрости. Тако чисти односи, који непрекидно теже за врлином могући су, а ако и ријетко бивали су у ствари, те би требало да људи сами себи реку: „или такву, или никакву љубав".

Глава XXI.

Љубав, која је за презирање

Понављам ти, чувај се да ти за предмет љубави не буде жена, која није тога достојна.

Романтичка такве врсте љубав и смијешна је и срамотна је; упропастићеш своје срце клањајући се недостојном кумиру.

Без сумње на свијету има жена које заслужују и уважење и највише уважење, али их је много и таквих, које, искварене васпи-

тањем, рђавим примјерима и сопственом лакомисленошћу, не могу се толико узвисити да могу оцијенити љубав племенитог човјека; њима се боље допада обожавање њихове љепоте и веселе нарави, него љубав, која дише племенитошћу осјећаја.

Недорасле жене такве врсте опасније су од потпуно рђавијех жена. Оне привлаче, не само лакомисленошћу и деликатним опхођењем, него често пута и стварним достојанством, а такође и са искрснулим надама да ће добре особине њихове нарави превазићи але.

Ако у њима примјетиш много охолости или других основних недостатака, нада је изгубљена.

Суди о њима озбиљно, али не са жељом да их клеветаш и преувеличаваш њихове недостатке, него да би их на вријеме избјегао, и ако би се породио опасни нагон недостојне жеље.

Што твоје срце више чезне за љубављу, што више одајеш поштовање жени која високо стоји у моралном погледу, још си више обвезан чувати се, да не задовољаваш средња достојанства обичне жене, и да је не назовеш својим другом.

Млади, лакомислени или неморални људи ругаће ти се називајући те гордељивцем и лицемјером. Не обраћај пажњу на њихово мишљење о теби. Немој бити горд и лицемјер, али и не оскврни твоју љубав, и остани при одлуци да ти је срце свагда слободно, или да га даш жени, која би имала права на све твоје жртве.

Ко љуби жену, која припада изабраницама њенога пола, тај не треба да дангуби у врзању око ње као невољник, и да је заварава лажом и лакрдијом.

Она ти неће дозволити; она ће за понижење сматрати да љуби размаженог и брбљавог човјека; она само цијени друштво са искреним и храбрим карактером, који мало говори о својој љубави, него се труди да је докаже достојним дјелима.

Која жена гледа задовољно, да јој је човјек, роб, да трпи хиљаде њених каприца она доста јасно показује, да и о себи и о њему има рђаво мишљење.

Исто тако и човјек, који је добро расположен у таквом положају, чија љубав нема узвишене циљеви, који се не жели облагородити поштовањем узвишене врлине, тај биједно троши свој ум и срце, и врло му је мала снага, да макар што добро на овом свијету учини.

Ја овдје не говорим о коначно покваренim женскињама; сваки поштени човјек гнуша се њих, и за срамоту држи да их не избјегава.

Кад нађеш жену достојну твоје љубави не сумњај и не буди љубоморан, и не тражи од ње потребно клањање.

Она ће ти остати вјерна због тога што ћеш ти бити поштен доказујући јој твоју оданост и поштовањем тежњом, да се уздигнеш на једнаку висину сњом, с вишим бићем, по твом мишљењу, од тебе; али ти не ваља њену љубав довести до глупе и непотребне крајности.

Љубомора слијепа је гроб брачној срећи.

Глава XXII.

Поштовање удатих жена и дјевојака.

Оженио се или се не оженио, свагда поштуј дјевојке и удате жене.

Узвишена је дјевојачка невиност и чистоћа па с тога поштуј те лијепе врлине и чувај се да твоје опхођење с њом не шкоди њеној добру гласу.

Најмања пјегица довољна је, да дјевојка изгуби добро име, да изазове противу ње клеветање, и може бити, да јој одузме наду, с којом би она могла бити срећна.

Још више треба да си увиђаван у опхођењу са удатим женама. Грешна љубав, коју ти према њој, или она према теби може осјетити, може вас обадвоје до још виших несрећа и срамоте довести. Разумије се, ти због тога у очима лакоумног и развратног друштва мање губиш него она, али знајући како много губи жена, која преварење свога мужа заслужи, немој је, ако поштено мислиш, до те опасности доводити. Не дај јој ни најмањег повода на издају, и ишчупај из срца љубав, која је Богом проклета и законом забрањена.

Између удате жене и туђег човјека могу постојати само на узајамном поштовању основани односи; поштовању, које проистиче из признавања узајамних достојанстава, и из убјеђења обојих страна о томе, да је пријатељ или пријатељица тога поштовања достојан.

Прељубити мужу жену, велики је ступањ неморалности и тежак је гријех.

Што се тиче жена, према којима си због њихових врлина расположен, буди онакав као и према дјевојкама, т. ј. да о вашем дружењу не би нико ништа могао посумњати.

Буди пажљив у изразима, кад о њима говориш с људима којима је мило да се о свачему рђаво изражавају.

Њихове су претпоставке свагда израз покваренога срца. Све што чују они по своме изврћу, погрешно тумаче и најпростије ријечи и најнаивније поступке, и назиру тајне и онамо, гдје их нема. Због тога није излишна никаква обазривост, да би се добро име женино неокаљано сачувало. Послије убјеђења о нарaвствености, добро је име највише благо сваке жене.

Ко се о овоме не брине, и ко је толико дрзак, да му је мило кад други назиру у жени наклоност према њему, то је уображени егоиста и биједни човјек, који не заслужује да га икакво уредно друштво прими.

(Наставиће се).

Против пијанства.

Проповијед за народ. Говорио 9. маја о. г. у Рељеву протопрезвитер *Димитрије Јанковић*, конзистор. савјетник.
(Сарајево).

Нека је благословен Бог наш, који нам је, љубазни хришћани, помогао, да и данашњу славу овог светог храма дочекамо. Радујмо се овој слави, та данас се — како св. црква пјева — цијела васељена радује; а радујмо се тим више, што славећи светога Николаја, моћнога заштитника ове светиње пред престолом Творца, славимо и самога Бога, који је диван у светима својим. Ја вам, љубазни, на очију читам радост, а из присуства вашег сам осиједочен, да добро читам, да вам је мило, што сте данас овамо дошли, што сте у побожној молитви, коју је испред нас, а за нас и за сву православну браћу нашу пресвештени првосвештеник наш Богу принио, Богу на славу а себи на душевну корист судјеловали. Но молитва је готова, пјесма духовна за који тренутак умукнуће, свијеће ће се угасити, миомира дима кадијонога нестаће, а ви заложени навором бијелом, прекрштени крстом Христовијем изаћићете из ове светиње, да се иза духовног весеља и другим начином провеселите.

Па нека вас, љубазни, то пречасно значење крста Христова, којим ћете себе осјенити, чува, да вам намјерно весеље ваше буде по образу богоугодног старог српског обичаја: лијепо и невино, пристојно и умјесно, умјерено и корисно. Нека вас знак часног крста чува, да вас у весељу вашем заклети крвник наш, дух лукави у своје замке не улови, да вам весеље гријехом не нагрди. Да, браћо, јер је непријатељ рода људског, демон лукави, и сувише хитар, да пропусти прилику, а да се не приближи човјеку, кад му то лако иде; а кад ће му лакше за руком поћи, ако не у весељу, када се човјек у раздраганости тако лако, тако често заборави! О, зар се једно весеље због те заборавности у тугу претворило? Зар је један човјек у весељу свом необузданом заборавио, да је — човјек!? Зар је један богомољац у весељу Бога нагрдио, зар се једна црквена пјесма у весељу у скарадност извргла? Зар се једна шала у тешку увреду одбрнула, и зар једно братимљење свађом и погрдом свршило, и — црне туге наше — зар

је на крају весеља једном севнуо нож у уздрхталој од узбуђења руци пријатеља, да њиме пријатеља удари...? А све за што? Зато, што људи не бјеху опрезни, па их је непријатељ рода људског, у раздрагању њиховој лако уловио у своје богумрске замке, које се зову: *прекомјерно пиће.*

Ох Боже мој, срамоте наше, колико се већ досад против неситости у пићу зборило! Па није ли срамота, ма није ли тешка грјехота, што поред толиких мудрих, очинских и пријатељских савјета, молби, опомена, па и забрана и неба и земље, још увијек има људи, који не паше на се, који заборављају претњу Божију, да пијанице царства Божијега наслиједити неће!

Стид ме је браћо са овога светога мјеста споменути, како је ружно и саблажњиво за сваког, а највише за млађе видјети старца, коме скоро Богу на на истину поћи ваља, гдје заварава себе, да ће му пиће, ракија проклета, изгубљену снагу повратити; гдје у мјесто да по апостолу Павлу буде млађима примјер мудрости и трезвености (Тит. 2—2.), а он напит бестидно ружи и бешчасти све, што је на небу и на земљи свето, и несигурним од тешкога пића ходом, али сигурним путем иде све ближе коначној пропасти тијела и душе, губећи право на оно поштовање, што му сиједој глави његовој по божијем закону припада... Авај стари, тешко теби, кад Бога, у мјесто да му угађаш, тако вријеђаш, кад аманет и науку Светитеља Саве тако газиш! Зар не видиш да си неопојан гроб? пази, да неопојан и не останеш!

Зар да вам покажем одвратну слику домаћина, оца породице, човјека снажна и за рад способна, гдје је пао у замке ђавоље, па му је цријево његово Бог његов, једина брига и старање његово. Такав само о својој грешној страсти води рачуна, а за име, за образ, не мари, као што му није стало ни до гладне и неодјевене чељади његове на дому. Да би страст задовољио немилице и слијепо троши и харчи и душевно и тјелесно благо, здравље, новац, земљу, кућу..... Стани грешни сине, зар се не бојиш гњева божијег, зар не видиш да и себе и дом свој убијаш, и да кућно сљеме подкопаваш? Зар такав примјер дјеци својој дајеш? тако ли Бога слушаш? Та Бог је наредио, да дјецу твоју честитости учиш, а ти сам не ваљаш, чедности, а сам си суров; поштењу, а ти туђе, — очево или дјечије — харчиш; штедњи, а сам расипаш; побожности, а ти сам хулиш; умјерености, а сам си несит; закону божијем, којег без зазора газиш, љубави, а твоји јадни на дому нигда лијепе ријечи од тебе да чују!... Немој да уњуткаваш своју савјест, већ чуј, како ти на сав глас вичe: стани, немој даље, јер пут којим идеш, води те у сигурну пропаст и на овом и на оном свијету!

Зар те не боли душа, да ти се дјеца твоја, крв крви твоје, и кост костију твојих, због твога смртнога гријеха пшћерани испод крова отачкога као бескућници по свијету потуцају, да због гријеха свога оца као туђи најамници хљеб свој насушни зарађују. Мислиш ли, да ти тешки уздах дјеце твоје, која се због тебе по свијету пате, неће разбити вјечити сан, којега ћеш због твога гријеха прије времена у гробу отпочети? Мислиш ли, да ће ти се дјеца именом твојим поносити, и да ће те на часу растанка с овим свијетом ико ожалити?... Бојим се, да си и ти, као и син погибељи, за кога је Спаситељ на Голготи забадава крв Своју свету пролио!

А шта да речем за младиће, који и онако бујну крв своју пићем распали, да и онако необузданој нар в још више разузда; који чедан и добар иначе, у пићу је готов на оца и мајку насрнути, изгуби стид..., та готов је на свако неваљалство овога свијета. Браћо моја млада, несмете тако! Пред вама је још цио живот, па пазите, да уловљени духом лукавим не би у младости такву грјехоту учинили, коју ни под старост откајати могли не би.

Но од свију ових још више гријеше они, који друге на гријех наводе, а нарочито који невиној дјеци пиће сладе; који се за љубав необузданога ћефа с ђаволом сдруже, да дјецу саблажњавају. У тих грешника срце је пусто и за закон божији глухо; они се не боје Бога, нити стиде људи, нити хоће да знају за страшну претњу: „тешко свијету од саблазни..., али тешко и оном човјеку кроз кога долази саблазан. А који саблазни једнога од дјеце..., боље би му било, да се објеси камен воденични о врату његову, и да потоне у дубину морску“ (Мат. 18. 67.). И заиста Содому и Гомору, која мјеста је Господ због грдних грјехота њихових становника огњем из неба у прах и пепео сатр̀о, биће лакше у страшни дан суда Христова, него ли онима, који дјецу на гријех наводе!

Видите браћо, куд води и на шта све не наводи зао дух онога, коме се у пићу приближио. Но и сами знате, да на жалост има још и црњих и горих примјера! И све те црне слике јасно вам свједоче, колика је грјехота неситост у пићу, и колико ваља да је човјек опрезан, да ни себе, ни ближње грјехом овим смртним не нагрди.

Па да би душу од погибељи, а тијело од болести, иметак од пропасти, а образ у поштењу сачували: клоните се драги Хришћани свагда и свугдје, у свакој прилици прекомјерног пића: на частима, о сватовским пировима, о славама и зборовима, о данама и на сваком вашем весељу. Прекомјерно је пиће скоро као ватра, која све сагори, јер и оно сагори исплакано тијело и сагорјева способности душе и савјест. А у кога је савјест спаљена, тај чини свако безаконје, и из-

губљен је за навјек и код људи и код Бога. Клоните се прекомјерног пића, јер је оно, као опасан вир на мору живота; чувајте се, да вас не дохвати, јер вам се ослабљела рука неће опасности одупријети моћи, корман ће вам се сломити, и ви ћете жртвом вртлога постати. Клоните се браћо прекомјерног пића, јер је оно као лажни пријатељ, који на зло наводи, па се послије снебива, да биједи нашој није крив; клоните се пића, јер је оно, као непролазна висока стијена на сред пута, који спасењу води; клоните га се, јер је оно мати свију зала; клоните се пића, љубазни, јер је оно, као и отров, који живот свију убија; али док обичан отров шкоди само тијелу, дотле отров смртнога гријеха шкоди и души. Од обичног отрова умријећеш само за овај живот, али од отрова грјеха смртнога умријећеш и за овај, и за живот будућега вијека. —

Памтите љубазни, што вам овдје рекох, и кажите и онима, који нијесу данас ту. Па ако икад опазите зло, недајте му маха, чувајте један другог, исправљајте грешника, молите се за њега, да му Бог, као отац блудном сину, милостиво опрости. Памтите ријеч премудрога Соломона: „Вино је подсмјевач и силовито пиће немирник, и ко за њим лута, неће бити мудар“ (Приче 20,); јер ће га пиће „напошљетку као змија ујести и као аспида опећи“ (Приче 23 32.). Молите се топло и искрено Господу, да вас од искушења сачува, а молите се често светитељу Николају, кога црква учитељем уздржања назива, да вас научи да се од зла свагда уздржавате, и да не тијелу, већ Богу своме угађате. Амин.

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић*, протопресвитер и кр. професор у Загребу.

(Наставак)

21. У вријеме болести не треба се бојати призвати свештеника, да се болесник исповиједи и причести.

Кад сродници савјетују болеснику, да се позове свештеник, да га исповиједи и причести, држе неки болесници тај позив свештеника знаком блиске смрти своје и с огорченьем одговарају на тај савјет својих сродника: „Што ви мене спремате за смрт, ја сам још у снази; мора да је час моје смрти близу, кад ви шаљете по свештеника?“ И ако на непрестану молбу сродника пристане болесник да позову свештеника, то, чим га види, да је дошао, постане малодушан, плаши се мислећи, да је наступио час смрти.

Они, који тако мисле, — у великој су сљепоћи! Смрт је ушла у свијет због гријеха: **оконцы грѣха смерть** (Рим. 6, 23), речено је у св. Писму; а свештеник долази к теби зато, да те очисти кајањем и исповиједју од гријеха и да те св. причешћем сједини с Господом. А зашто ти гледаш на свештеника, као на вјесника смрти? Зар кајање и св. причест имаду погубну силу, да убијају? Гријех је о томе и мислити! Болестима казни често Бог човјека за гријехе, а кајање повраћа поријетко човјеку здравље. Манасији — цару израиљском, обећао је Бог кроз пророка здравље, ако се покаје за своје гријехе. Манасија се покаја за своје гријехе и оздрави. Сам Спаситељ, лијечећи бо̑не, најприје им је опростио гријехе, као узроке болести. Тако он исцјељујући бо̑нога, раслабљена жилама, најприје му је опростио гријехе, а затим га излијечио; најприје је рекао: *опраштају ти се гријеси*, затим *устани, узми одар твој и ходи;* исто је то рекао и 38-годишњем болеснику, излијечивши га од раслабљења: *ето си здрав, више не гријеши, да ти што горе не буде.* Ако кајање за гријехе бива узроком не болести и смрти, већ живота и здравља, то тијем више има то тајна св. причешћа. Зар не читаш сам за свештеником: да ми не буде на суд или осуђење причешће св. твојих тајана, Господи, но **ко исцѣленіе дѹши и тѣла.**“

Апостоли Христови обрадоваше се, кад видјеше Господа, а ти тужиш, кад ти свештеник привоси пречисто тијело Његово? Такову погубну мисао улијева теби древни човјекоубијца — сатана, да умреш без исповиједи и причешћа; — или да примиш св. дарове без живе вјере и чистосрдачнога кајања својих гријеха. А шта би било да ти, бојећи се призвати свештеника благовремено, умреш без покајања, или, због велике и тешке болести, постанеш неспособан за истинито кајање? Тада ти је вјечна погибао неизбјежна.

Не, браћо хришћани, не бојте се за вријеме болести призвати свештеника ради исповиједи и причести св. тијела и крви Христове; кроз то се некад видљиво очитовала чудотворна сила Божја, која је лијечила бо̑не. Примјера ради навешћемо, што пише у животу св. Алимпија. „ У Кијеву живљаше један богат човјек, који је страдао од тешке болести — од губе. Дуго су га лијечили љекари, али без икакве користи. Тада му један његов пријатељ савјетује да иде у Кијевопечерски манастир и да моли преподобне оце печерске Антонија и Теодосија, да му молитвама њиховим даде Бог здравље: болесник принуђен непрестаним просбама свога пријатеља, упутио се у св. обитељ печерску, али није баш потпуно вјеровао у молитве преподобног Антонија и Теодосија. Чим га пријавише игуману обитељи печерске, заповједи игуман, да га напоје и умију лице и главу ње-

гову водом на студенца преп. о. Теодосија. Како се напи воде и уми се, одмах му ускипи сав гњој зато, што није с потпуном вјером у молитве св. Антонија и Теодосија дошао у манастир; болест му се тако погорша, да су га сви почели избјегавати; јер због смрада, који се ширио од њега, није могуће било остати уз њега. У тако ужасном стању, поврати се он са сузама и тугом кући својој и не излажаше неколико дана из куће своје, због смрада, који му је цијело тијело његово обузео, и признаде пред пријатељима својима, да га је Бог тако казнио због невјере у силу молитава св. Антонија и Теодосија; но болест не пролажаше. Најпослије иза дугог размишљања, ријеши се он да иде свештенику и да исповиједи пред њим све своје гријехе. А затим повративши се у печерску обитељ пријави се бившему тада свештенику, сада преподобному оцу Алипију и исповиједи пред њим све гријехе своје. Алипије, чувши његову исповијед, рече му: „добро си учинио, чедо, што си исповиједио Богу гријехе пред мојим недостојинством, јер тако и пророк свједочи за себе, говорећи пред Господом: *Рекох: исповиједам Господу преступе своје, и ти скиде с мене кривицу гријеха мојега* (Пс. 31, 5). Затим га уведе у цркву и причести га св. тајана; послије онога заповједи да се умије водом, којом свештеници испирају уста по причешћу св. тајана, и он доби потпуно тјелесно здравље".

22. Предсмртна припрема човјека.

Предсмртна припрема човјека за живот вјечни тајнама покајања, причешћа и јелеосвећења тако је важна, да решава његову вјечну судбину. О овом предмету чујте слиједећи веома важни догађај, који се налази у животопису св. Севира.

Св. Севир живио је у Италији у 6. в. по р. Христову близу града Тудерта. Он бјеше врло побожна живота и као свештеник вршио је дужност своје службе с великом ревношћу. Једном се догоди да му се један његов парохијанин јако разболи, и желећи пред смрт очистити душу своју покајањем, посла к Севиру, да га исповиједи и причести св. тајнама. Севир је био тада у свом винограду и бавио се бербом, па рече изасланику: „Иди ти сам, ето ме за тобом!" Међутим, видећи да му остаје још само неколико чокота, да побере грожђе, мало закасни свршивши свој посао, пође болеснику. На путу га сретоше посјетиоци бо̀ога и објавише Севиру, да је закаснио, — болесник је већ умро. Тај глас тако је поразио свештеника, да је стао горко плакати и жалити, сматрајући се виновником смрти умрлога без нужне припреме.

Дошавши у кућу умрлога, паде поред његовог одра и не престајаше са сузама молити Господа, да опрости гријехе преминуломе,

Па што се догодило? Умрли на једанпут оживи и приповједи около стојећим слиједеће: „Одмах послије смрти узеше ме страшни Етиопи и одведоше ме у некаква мрачна мјеста, — али се брзо појавише свијетли младићи и ослободише ме испод власти мрачних сила, рекавши, да Севир, пресвитер, плаче за њим, и Господ чувши ту сузну молитву повраћа мртваца животу".

Благодаривши Господу за тако чудну изјаву Његова милосрђа, Севир исповиједи васкрслога човјека, разријешн га од гријеха и удостоји св. тајана Христових. Васкрсли остаде седам дана у животу а а осмога дана премину, очишћен од својих гријеха, у нади, да ће наслиједити живот вјечно-блажени. Сви свједоци тога необичнога догађаја, разумјеше да је Севир пресвитер угодан Богу, и да је молитва његова силна пред пријестолом Божјим.

23. Сваки човјек треба да на смртној постељи жели свима силама своје душе, да се причести св. Христових тајана.

Брате хришћанине, који желиш, да се причестиш св. тајана! Видиш ли ти овај св. хљеб? Видиш ли ти чашу, што стоји на светом пријестолу? Тамо је тијело Христово, тамо је крв Христова. То је — огањ божествени, који просвећује и чисти достојне, а пали и сагоријева недостојне. *Не приближуј се овамо*, не долази. Најприје разријеши искреном исповиједи узе гријеховне, што спутају твоју душу. Ако си с ким у свађи: развежи чвор свађе и измири се с ближњим твојим. Ако си увриједио кога, ако си што затајио, узео, ако држиш туђу ствар, развежи чвор увреде, врати увријеђеноме узето.

Ако живиш у недозвољеној вези с ким, на саблазан многих: расцијепи тај гријешни чвор, ослободи душу ропства ђаволскога. *Јер је мјесто, на којем стојиш света земља*! Тај свети пријесто, коме се приближујеш, то мјесто, гдје стојиш и причешћујеш се, — јест светиња над светињом — *земља је света*. Ту стоје невидљиво свети анђели и закривају своја лица од страха, трепета и побожности.

(Наставиће се).

Дописи.

Канонична посјета Његовог Високопреосвештенства, Митрополита Петра, у Жупањцу.

У суботу, 28. маја о. г., кренуо се високопреосвештени Митрополит херцеговачко-захумски, господин Петар Зимоњић, из Мостара, да први пут обиђе своја духовна чеда у Жупањцу, које је једно од крајњих мјеста крајње му епархије. Вријеме је било красно, а пут врло интересантан. Пењући се уз тесту, про-

ћосмо крај дугог Мостарског блата, а кад смо се на Љиштици мало одморили, кренусмо опет уз брдо, крај Широког бријега, те, попевши се на врх брда Враньића, угледасмо село Брочно, иза којег спустисмо се у Посушко поље, те у 12½ сати стигосмо у малену касабу Посушје, мјесто херцеговачко, али, по склопу оних каменитих ограда и сокака, типа, ношње и говора жителя, рекао би, да си у сред Далмације Његово Високопреосвештенство овдје у свом гостољубивом дому лијепо је угостио трговац госп. Илија Билић, а посјету Му учинише и гг.: тамошњи римокатолички парох, и воја оружничке постаје. У 2 сата по подне кренусмо се даље, те у 4 стигосмо већ на почетак плодног Дувањанског поља, док у 5½ сати стигосмо у село Бришник. Овдје је Његово Високопреосвештенство дочекао скоро сав Жупањац у весељу и свечаном руху, са заставама и напреснim тробојкама. Уparађени народ поздравио је архијереја одушевљеним усклицима »Живио!«, а старина парох, пречасни госп. Михаило Самарџић, и слушалац права г. Ристо Важић поздравише га врло одабраним ријечима и најискренијом добродошлицом, на што им се Архијарej лијепом, управо тронутом бесједом обојици захвалио. У низу кочија и коњаника, а уз веселу пјесму омладине, кренуо се Вpреосвештени даље до села Кола, гдје га дочекаше гг. предстојник Мирко Навратил, начелник и римокатолички парох. Иза кратке почивке, а за ваљаним гласником, који у свечаном руху одјезди на коњу у варош, крену се ова красна поворка напријед, те, кроз славолук искићен зеленилом и барјачићима, уђе у саму варош. Кроз дугу улицу народ је без разлике вјере одушевљено поздрављао свог високог госта, показујући своју радост и тијем, што је домове и радње зеленилом, вијенцима и заставама окитио. Тачно у 6½ сати по подне стигао је с пратњом г. Митрополит пред св. храм, који је као и школа зеленилом и заставама окићен био, дочим је на капији стајао срдачан поздрав: »Добро нам дошли!« — Ту пред црквом дочекала је господина митрополита школска младеж са својим наставником, г. Душаном Станишићем. Дјечица окићена тробојним врпцама, поздравише духовног старјешину усклицима »Живили!«, а ученик IV. разреда, Љубомир Важић, из свог чистог, дјечијег срца, поздрави га у име својих школских другова кратким, лијепим говором. Иза поздрава малише у лијепом низу пратње уђе Архијерej у свети храм, праћен свечаном литијом и појањем те одстоја у архијерејском столу свом кратко молепствије за срећан долазак и дуг живот, за здравље своје и милог народа свог. И овдје, са божијег олтара, поздрави га пречасни госп. Михаило Самарџић, на што се г. Митрополит свему присутном народу и члановима власти срдачно захвалио на овако лијепом дочеку и усрдности. Како прије и вазда, тако и овом приликом поучио је своју милу паству, да и од сада буде сложна, да гаји љубав међу собом, да дјецу своју поучава добрим примјером и науком; а као узвишену врлину по ријечима св. писма, нарочито је нагласио, да му народ увијек буде одан најузвишенијем земље господару Његову Величанству Цару и Краљу Францу Јосифу I.

Иза молепствија г. Митрополит је одмах посјетио мјесна црквено-школска и друга звања, а онда се с предсједником српске црквено-школске опћине, г Ристом Вукановићем, одвезао у свој стан, код г. пароха Самарџића, гдје је у кругу пароха, српске општине, грађанства и честите омладине, провео лијепе часове одмора и разговора о свему оном, што води народној срећи и напретку. Сјутра дан, у недјељу, 29. маја, била је у цркви свечана архијерејска служба, пропраћена опет красним говором Архипастира, а послије св. службе народ је у порти и у вароши провео дан у најљепшем весељу. Овог дана при вечери учествовао је

омладинска орхестар, под руковођењем г. учитеља Станишића, пропраћајући свирку и лијепијем пјевањем. У понедјељак 30. маја, Впреосвештени господин Митрополит походио је с пратњом старинску цркву на »Марковој Градини« у Мандину селу, које је удаљено по добар сат преко Дунђанског поља. Овдје је освећена водица а за тим се Архипастир с народом разговарао о народном напретку, потребама и о свему што одржава у чистини српски православни народни живот и огњиште. У гостољубивом и задружном дому уваженог старине тежака Илије Билановића, г. Митрополит је са својом пратњом био на ручку, а око 3 сата по подне кренуо се опет у Жупањац.

За вријеме свога боравка у Жупању Високопреосвештени је походио и прегледао цркве, општинско и парохијално звање, српску школу; посјетивши уз то скоро и све грађанске домове. (Врједна српска омладина са својим вођом госп. Симом Ковачевићем, а вазда у споразуму са српском општином, замолила је Његово Впреосвештенство, да и сам од своје стране поради на остварењу њихове давнашње жеље и молбе, за установљење мјесне српске читаонице и књижнице, што им је Високопреосвештени обећао и одмах корак учинио).

Овог дана, у понедјељак, Впреосвештени Митрополит био је на вечери код г. пароха Михаила Самарџића. Тек што је послије вечере стигао у свој стан, би поздрављен свечаном бакљадом која се из црквено-школског дворишта кренула. Напријед је у свечаном руху бајрактар носио красну српску тробојну заставу, иза које је омладина носила упаљене лампионе и факле. Свијет је врвио улицама, док та свечана поворка стаде пред станом г. Митрополита. Под руковођењем г. учитеља, стаде застава са својим хором, који одушевљено запјева омиљену пјесму »Боже братимства, љубави и слоге«.

За вријеме пјевања у горњем кату отвори се прозор, на ком се појави народна симпатија, млади архипастир. Иза красно отпјеване пјесме српског братимства и слоге, захори се у реду бакљоносоца урнебесно клицање: »Живио наш архипастир«, »Живио госп. Зимоњић!«

Одушевљени члан академске омладине, слушалац права, г. Ристо Важић, поздравио је смишљеном бесједом господина митрополита. Рече, да га је народ обједручке дочекао; вријеме за привремену дочека било је додуше кратко, али ако је дочек скроман, он је из најчистијег срца и осјећаја. Народ — вели — највише полаже на доброту свога архипастира, којега дубоко поштује и истински љуби. Затим је говорник пожелио митроносцу госту срећан сјутрашњи пут с тијем, да га драги Бог пожини на понос и дику српскога народа и свега православља, на многа љета! Иза подужег клицања народа са главне улице, г. митрополит се језгровитом бесједом с прозора захвалио на поздраву, обећавши, да ће, по својим силама све учинити за спас рода и напредак православља. Моли да га народ у томе потпомогне, те, као најглавније услове те помоћи, ставља на првом мјесту међусобну слогу и љубав затим слогу и љубав са старјешинама духовне и свјетске стране. Дичи се овим мјестом и народом; вазда ће му остати најмилија успомена на овај красни састанак, сложан договор и мир. Пружа благослов светом десницом са: »Благодат и мир на све вас!« Све их поздравља, ту и на дому, и пашта се са» Због ом! Срећно ми остајте!« »Хвала ви, драга браћо моја, и лака ви ноћ«. Но архијерej је куд и камо љепше ово и говорио, пожелио и благословио, него што ове моје груди, срце, ум и десница осјећају, памте и пишу.

Иза тог архијерејског говора као из једног грла захори се узвик омладине и грађанства »живио!«, а мени суза кану, није мени, него и цијелу свијету.

Бакљада се у лијепом реду окрену опет кроз варош, пут школе, пјевајући: »Радо иде Србин у војнике....« и остале прикладне српске пјесме. Иза овога учинили су подворење г. митрополиту многи грађани с којима је вријеме у пријатну разговору врло брзо прошло. Било је и одушевљених здравица за српство, за цркву, за г. митрополита, за народ и неможемо а да нарочито не споменемо врло лијепу пјесничку здравицу порезника г. Илије Праштала.

Кад смо се у јутру пробудили, крену се архијерej у 7½ сати пут Мостара, испраћен опет најљепшим овацијама и грађанством до Кола, одакле се пратња уз благотворну кишу враћала. Из груди родољубивих Дувњана, у часу растанка, чисто се оте уздах, али са утјешљивим ријечима: »Да си благословен који си нам дошао и који одлазиш у име Господње!« А са оног широког поља Дувњанског чисто чујеш захвални одјек који благосиља и соколи: »Мало вас је ал' сте људи!« Док је такве слоге и људи, вјера, Српство, српска срећа пропанути неће! —сто—ка.

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Личне вијести Високопреосвештени господин АЕ и Митрополит сарајевски: *Николај*, вратио се, Богу хвала у повољном здрављу послије празника св. Илије у Сарајево, а Њег. Високопреосвештенство, господин Митрополит мостарски, *Петар*, отпутовао је прије десетак дана у Рохић.

У Митрополији Карловачкој.

Спор манастир. настојатеља и Сабор. одбора изгледа да ће се као што треба, мирно и достојанствено, у духу цркве, а без помоћи са стране крају привести. Повјереници Саб. одбора и манаст. настојатеља држали су сједницу, у којој су у начелу прихватили, да се изради штатут о руковању са манаст добрима, а и дотле, док тај штатут надлежне власти одобре, давање манастири годишњи укупни принос од 62.000 К на црквр.-просвјетне цијељи. —

Православни Румуни, припадници митрополије сибиньске покренули су парницу, да им се досуде имућни српски манастири: Бездин и Св. Ђурађ из темишварске и Месић из вршачке епархије. То своје потраживање оснивају Румуни на том разлогу, да се исти манастири међу скоро самим Румунима налазе, и да на исте задужбине тобоже историјско право имају. Саборски одбор у Ср. Карловцима заузео је већ своје становиште, да ове од најкада српске задужбине од ове напасти одбрани. (Примјетити нам је овдје, да Румуни обично у богатим црквама и општинама покретаху тав. диобне парнице, а и сад ето богате манастире траже. Међутим нпр. манастир Златица и манастир Базјаш леже у скоро чисто румунској околини, али како су то сиромашне задужбине, то их — ваљда само засад — не желе присвојити!)

У Бугарској.

Промјене у црквеној управи. Предсједник св. Синода бугарске цркве високопреосвећени митрополит варненски и преславски *Симеон*, дао ја оставку на предсједничком звању. Привремено предсједништво повјерено је митрополиту

врачанском *Константину*. За наштедника митрополиту Симеону у предсједничком звању спомињу митрополита доростолског и червенског *Василија*, који је вјероучитељ бугарског престолонаштедника кнежевића Бориса.

У Русији.

Патријаршија руска. Молба светог Синода руске цркве због сазива свих епископа у Русији а ради установљења патријаршије и рјешења других важних питања — враћена је св. Синоду с примједбом, да се сазив сабора до згодније времена одгађа — због садашњег немира у држави.

Слобода вјероисповијести. Царским указом од 17. априла 1905. подијељена је свима хришћанским вјероисповиједима право егзистенције у Русији. Указом је одређен међусобни одношај вјероисповијести и начин прелаза из једне у другу. Но о односају државне власти према јавној или потајној пропаганди у поменутом указу ништа се не говори.

Медицински курсеви за духовенство у Русији. У оскудици љекара у рижкој губернији, прву медицинску помоћ болесницима дају свештеници и учитељи — богослови, који су у семинаријама медицину учили. Црквене власти ове губерније увиђају потребу оваких знања, увиђају да та знања треба да су општирнија, него што их сада дају у семинаријама, па су се власти заузеле, да се при клиници јурјевског универзитета оснују медицински курсеви за духовенство рижке губерније са довољним програмом за указивање помоћи болесницима.

† **А. А. Некрасов**. Маја мјесеца умро је у Самари, у 67. години живота заслужни професор казанске духовне академије *Некрасов*. Са покојником сашао је у мрачни и ледени гроб автор многих знаменитих дјела по богословљу, чувени зналац старих језика. Свршивши петроградску духовну академију, постао је Некрасов испрва ванредним, а затијем ускоро и редовним професором казанске духовне академије. Радови његови угледали су свијета понајвише у листу »православный Собесѣдникъ, — органу казанске академије, ком је листу Некрасов дуго година и уредником био. Од његових радова помена су вриједни: »Значење имена »човјек« код разних народа« (»Прав. Собесѣд.« г. 1870. књ. 3 — 1871. г. књ. 3); »Учење св. Јована Дамаскина о личном односају св Духа ка Сину Божијем« (1883. књ. 1); »Примједбе на св. јеванђеље од Матеја, Марка, Луке и Јована« (1884. г. књ. 1. — 1886. г. књ. 1.). Од посебних издања знаменито му је: »Превод тумачења блаж. Теофилакта на дјела апостолска« (Казан г, 1872.) и »Читање грчког текста св. јеванђеља« (г. 1889.).

У Цариградској Патријаршији.

Научно друштво у Цариграду. На челу научног грчког покрета у Цариграду стоји »Јелински филолошки Силог«. Један одсјек овога друштва обрађа погланиту пажњу изучавању грчке историје и археологије, понаособ црквене, и у својим издањима публиковао је приличан број научног материјала и испитивања. Друго научно друштво — Ἑταιρία Μεσω-νελεγική, које постоји у патријаршији, занима се специјално испитивањима средње вјековне Грчке. Чланови овог удружења јесу учени митрополити Антим (Александис) Амасијски и Василије Смирнски, Мануил Гедеон и други. При патријаршији постоји и врло велика библиотека, која се посљедних година доста умножала књигама упокојених архијереја грчких.

Цариградско издање новог завјета. Прије неколико мјесеци отпочела је патријаршијска штампарија у Цариграду штампање стереотипног издања Н. Завјета трошком бившег патријарха Константина V. Претходно је патријаршијски

велики сакелј Григорије отслужио у штампарији молбан, послије чега се приступило штампању. Први отштампани лист поднет је на прегледе Њег. Светости патријарху Јоакиму. Сада је издање потпуно доготовљено, о чему је патријарх поднио званично извјештаје св. Синоду, у једном од посљедњих синодалних засједања. Св. Синод је закључио, да се о овоме одмах извјести бивши патријарх Константин и да му се пошаље први екземплар издања у дивот увезу. Слични примјерци одаслаће се такође и свима бившим патријарсима, као — Антиму и Неофиту Цариградском, Никодиму Јерусалимском и Спиридону Антиохијском а такође и свима предстојницима автокефалних цркава. По предлогу патријарха Јоакима усвојио је св. Синод, да штампарија патријаршијска приступи издању јеванђелистара у великом и малом формату.

Новооткривени византијски рукописи јеванђеља Како грчке новине пишу, познати археолог у Алжиру Н. Јанопул, на основу одредбе грчког министра просвјете, послао је у манастир Ксенија два драгоцјена рукописа Јеванђеља на пергаменту. Једно од тијех јеванђеља, написано на пергаменту већег размјера и у кожу увезано, садржи јеванђелска читања од Јована са празником пасхе. Рукопис је потпуно сачуван, а потиче из X. вијека (900.—1000. г.) Почетно слово свакога одјелка дивно је украшено, или је необично лиј по исртано. Тако нпр. слово *Т* написано је или у облику крста, или у облику архијерејског жезла. Слово *О* приказано је у облику двије тице — голуба — или двије змије Слово *Е* написано је у облику свећеничке руке, која благосиља. У почетку рукописа на четири пергаментна листа налази се један чланак богословског садржаја али који још није прочитан. Рукопис је имао и минијатура, што се јасно види из очуване слике Марије Магдалине, која хита гробу Спаситељеву. Други рукопис, који потиче из XI. вијека, садржи текст четири јеванђеља. На почетку свакога јеванђеља налази се животопис јеванђелиста, која је саставио бугарски архиепископ Теофилакт, који се овдје назива »Кир Теофилакт«. На пољима рукописа налазе се написане схолије разних тумача јеванђеља. Пергамент крај све старине очувао се врло добро. Изгубљени су само први листови почетка Матејева јеванђеља.

Најстарија икона Спаситељева. У солунском храму свете Софије, која је саздана у вријеме византијске епохе, нађена је недавно врло стара икона Спаситељева. Света икона свечано је пренесена била у митрополијски храм, при чему је у свечаном опходу учествовао митрополит солунски Александар и до 10.000 душа.

На острву Кипру.

Статистички *подаци православне цркве на Кипру* Острво Кипар броји од прилике 237.022, од којих су православни до 183.239 душа. Православних храмова на острву има 607, манастира 37, православних грчких школа 287 у којима се учило дјеце обојега спола око 19.111.

Нове књиге и листови.

„Мала Библиотека“. *Уредник: Ристо Кисић.* Власник: Издавачка Књижарница *Пахера и Кисића* у Мостару. Година VII 1905. Свеска 101. (Број XI.) *Стеван Сремац:* »Скице«. — *Бокица — Малер — Зли поданик — Ана Грозница — Јусуф-агини политички навори.*

„Пријегледа“, прилог »*Мале Библиотеке*«. *Уредник: Ристо Кисић.* — Власник: Издавачка Књижарница *Пахера и Кисића* у Мостару. — (Претплатници

»Мале Библиотеке« добијају »Прегледа« бесплатно). — Година IV. 1905. Број XI. — Мостар, 5/VI. 1905. — Садржај: Слика † Јанка Веселиновића. — »† Јанко Веселиновић«, од У. — »†« Јанку Веселиновићу (песма), од Мостарке. — Освештање Српске Школе у Травнику, од У. — *Хроника*: књижевност, умјетност, разно. — Уз ову свеску приложена је дописна карта са сликом Српске Православне Основне Школе у Травнику.

Др. Бошко Петровић. »Основни проблеми филозофије или увод у филозофију«. Трећи уједно задњи свезак. Сепаратни отисак из »Школског Вјесника« за год. 1905. Сарајево. 8° Земаљска штампарија. Стр. 484. Цијена 80 хелера. — »Основни проблеми филозофије« сачињавају три свеска Овај трећи свезак излаже: о космологији, о теорији развића и телеологији; затијем се у четвртом дијелу излажу: специјалне филозофске дисциплине. Филозофија о религији. Проблем о слободној вољи: детерминизам и индетерминизам. Социологија. Филозофија историје. Филозофија права. Педагогија. Историја филозофије и закључно расматрање. Књига је добро изведена и може као помоћно средство да врло добро послужи почетницима и онима, који хоће да се научавању филозофских наука посвете.

„Пастир добри“. Лист за свештено-пастирску практику. Уређује Светозар Грубач, парох у Крижевци. Год I. Пакрац. 5. јула 1905. Бр. 1.

Примили смо први број овог новог свештеничког листа који ће бити намијењен парочито практичној страни свештеничке службе. Садржај I. броја је сљедећи: Нашим читаоцима; Реч приликом освећења школске заставе. Говорио у осечкој цркви Л Богдановић; О. наставној основи за правосл. вјеронауку у Хрватској. Пише протосинђел Митрофан; Тумачење божанствене литургије у бесједама. С руског преводи: Григ. А. Николић, парох пришки; Питања из праксе; Листак«.

Лист ће излазити 5. и 20. дана у мјесецу на читавом табаку, у величини нашег »Источника«. Цијена му је год. 5 К. Власник листа је: протосинђел Митрофан Рајић у Пакрацу, који претплату прима.

Нека је овај млади орган свештеничке службе браћи свештеницима препоручен.

Књижевне оцјене и прикази.

Ускрс Господа Исуса Христа Приредио *Стеван Кавански*, богослов. 1 свеска, »књижнице за правосл. српски дом и школу« Ср. Карловци, 1905 стр. 32. Цијена 10 потура.

Нема већег непријатеља вјери него што су непознавање саме ствари и којекакве предрасуде, а тога има много у широким слојевима народа. Дужност је сваког народног пријатеља, а у првом реду свештеника и учитеља, да тријеби из народа те предрасуде и празновјерице. Свештеник чини то већином с амвона, али ријеч с амвона не може допријети свукуда, не чују је сви. А да те ријечи и поуке дуже трају и даље досиђу, износимо их у књигама, популаризујемо вјерске истине.

И ако жива ријеч више и јаче утјече на човјека него ли мртво слово, ипак је и то писање за народ донијело много користи. Оно се удешава према приликама, друкчије је у Њемачкој него ли у Русији. У Њемачкој су такве

књижице већином историјског и апологетичкога садржаја (такве су библиотеке: „Religionsgeschichtliche Volksbücher“ „Lebensfragen“ и др.), док се у Русији радије читају проповиједи и »житија светих«.

Да се и у нас такве књиге радо читају, знамо по томе, што ће се у многим кућама наћи покрај календара и пјесмарице и по која књига »житија светих«. Богословско књижевно друштво »Слога« у Сремским Карловцима прегло је да изда за народ читаву библиотеку малих књижица, у којима би пружило чисто православно учење о разним потребним стварима, поучило народ о празницима и њиховом светковању, изнијело живот светих људи особито Срба, оцртало религиозно-морални живот и т. д. — Испунити све то, што су млади богослови ставили себи у задаћу, врло је тешка ствар Најприје треба знати укус нашега народа т. ј. шта радије чита. У томе се он доста слаже с руским народом. Онда треба знати писати за народ, а то је врло тешко.

Што се у нас ни до сад нису радо читале богословске ствари, највише је узрок томе начин писања и језик. То је одбијало не само лајике него и богослове. У нас се писало некаквим старим стилом, пуним којекакових фраза, у којима се обично мало каже. Писало се и сувише опширно, трпали су се словенски цитати и преко мјере, а језик није био чист, него су се и без потребе стављале руске и црквено-словенске ријечи. Што се тиче цитата, они само отежавају читање и разумијевање књиге и нема им мјеста ни у једној књизи за народ; а ако се већ унесу у књигу, онда морају бити на српском језику, док се у једној научној књизи наводе у оригиналу.

Један протестант (Dr. Emil Ott) вели: У књигама за народ не смије бити апстрактног, извештаченог теоретизирања са rabies theologorum него свагдје тежња за што реалнијим знањем и ријечима без икаквих богословских декорација. Језик не смије бити јеврејски или грчки (мисли на дитате) него сваком разумљиви народни језик и то не пјеснички него прости, чисти и прави народни језик.

*

Прва је књига те »књижице за прав. српски дом и школу«: *Ускрс* Господа Исуса Христа. Књига је за похвалу и ако не ће можда наћи жељеног одзива у најширим слојевима народа, јер је за њега доста тежак стил, којим је књижица писана. Приређивач г. Ст. Кањански добро је учинио, што је црквене пјесме превео на српски и учинио их разумљивијим за народ. Можда би каква лијепа проповијед на Ускрс, писана за народ, боље пристала него ли иначе дивна, али тешко разумљива проповијед Јована Златоуста.

Не обазирући се на мање и ситније погрјешке, особито језичне при превађању црквених пјесама, о којима је опширније проговорио госп. проф Јован Живановић у 21. бр. »Бранкова Кола«, можемо рећи, да ће ова књижица добро послужити својој задаћи. Младим и предузимљивим покретачима желимо сваки успјех у њиховом корисном подузећу. *Мар.*

Разно.

Изложба ријетких књига. У лондонској краљевској библиотеци британскога музеја отворена је изложба ријетких књига. У орманима има књига у повезу од злата, сребра и слонове кости, а изложене су најстарије и најређе рукописне

библије. Међу многим раскошним примјерцима има и врло лијепа јеврејска библија од 1483 год. Међу раскошним изданьима прво мјесто заузимају будистичке књиге. Један примјерак прве проповиједи Будине, нађен на Цејлону, написан је на посребреном палмовом листу. Покрај те књиге стоји свети будистички рукопис, исписан на 236 палмових листова. Тај се рукопис чува у кутији од слонове кости, с фином резбаријом, који представља свете догађаје. Ту се налази рукопис из IV. или V. вијека, исписан на позлаћеном палмовом лишћу и други раскошно украшени будистички рукописи, донешени из Тибета. Најстарији рукопис библије, написан у половини у IX вијека, стоји покрај драгоцјених листова загубљене јеврејске књиге Еклизијаста, која је била нађена у јеврејској синагоги у Кајиру. Осим тога ту је и најстарији самарићански рукопис — литургија — написан 1258 г., затијем Коран, написан у 8. вијеку Куфиским писмом. Јерменска је на ову изложбу послала најстарији потпуни списак Петокњижја Мојсијева, који је написао 464. год. ђакон Јован Амид.

Читула.

† Јеромонах Манастира Гомионице **Герасим Кочић** преселио се у вјечност дана 19. јуна о. г. — Покојник је рођен 1847., свршио је основну школу, рукоположен је 29. августа 1873 за ђакона, а презвитера 30. августа 1873.; као удовац покалуђерио се 1. октобра 1879. — Бог да му душу прости!

† Давид Латиновић парох врточки у протопресвитерату бихаћком испустио је своју душу након тешког и дугог боловања у 57. години живота. Рођен је био 1848. године. Рукоположен за ђакона 14. јула, а 20. истог мјесеца 1874. год. за пресвитера. Сахрањен је уз цркву своје парохије у присуству многобројног народа који је покојника врло поштовао. Лака му црна земља и вјечан спомен међу нама!

Јавне захвалности.

Смрћу мога милога и непрежаљеног родитеља

Јефта Ђуровића

протојереја

добио сам многа брзојавна и писмена саучешћа, на која немогу сваком појединцу одговорити, те овим изражавам моју најтоплију захвалу, како у име моје, тако и у име моје ожалошћене породице.

На првом мјесту нека је срдачна хвала високој земаљској влади, која је путем котарског уреда у Вишеграду саучешће изразила.

На по се нека је срдачна хвала Високо-преч. Конзисторији Сарајевској и Њ. Високопреосвештенствима гг. Николају Мандићу и Петру Зимоњићу на брзојавном саучешћу.

Исто тако нека је хвала котарском предстојнику г. Владимиру Бесаровићу, који је са кот. чиновништвом на погребу присутан био; нека је хвала госп. мајору Јозефу Фислу из Вишеграда, који је са својим часницима како на погреб дошао тако и писмену сажалницу изразио, исто тако нека је хвала Отону Денку надмјернику из Вишеграда к ји ми писмено саучешће изјави.

Нека је исто тако хвала мојој у Христу браћи гг. Антонију Бакићу из Мокре Горе (Србија), Кости Поповићу из Штрбаца, Светозару Поповићу из Рудог и Милану Стевановићу из Вишеграда, који су код погреба чинодјествовали.

Хвала јеврејској општини из Вишеграда, која је при погребу присуствовала под водством г. Хајма Романа, рабинера. Хвала српско православним општинама Вишеграда и Штрпцима која је била заступана при погребу, а хвала и омладини Српског пјевачког друштва »Заставе« из Вишеграда, која је при погребу својим лијепим појањем спровод увеличала.

Свима овима, које набројих и које не набројих нека је поновно срдачна хвала, јер не само што су ми милог родитеља до вјечне куће отпратили, исто су ми и тугу ублажили

У име цијеле ожалошћене породице:

У Добруну, 17. маја 1905.

Алекса Ј. Вуровић
свештеник.

Српско- прав. црк.-школска општина у Драговићима изриче овим путем господину Јови Марковићу, трговцу из Пријавора највећу захвалност на том, што немајући општина згодна стана за свога свештеника, поклања своју кућу и уз њу своју башту за стан нашег свештеника ево већ двије године, а у мају ове године поклоно ју је још за једну годину.

Племенитом даваоцу изричемо овим најтоплију захвалност молећи Бога за његову и његове дјеце срећу и напредак.

У Драговићима, 10. Јула 1905.

За срп.-прав. црквено-школску општину

тајник:
Алекса Симић.

предсједник:
Димитрије Бојић.

Званични огласи.

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број. 986 ех 1905. 1—3

Едикт.

Позива се овијем Копија Марјановић из Илићана котара пријаворског, сада непознатог боравишта против кога је супруга му Тодора рођ. Андрић из Ножичког поднијела код овог духовног суда брако-разводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овога едикта у овом листу, овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута тужба ш њим у претрес узети могла, јер ће му се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради замјеник, који ће га имати у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци 30. маја (12. јуна) 1905.

Евгеније с. р.
Митрополит.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 891 ех 1905. 2—3

Едикт.

Позива се овијем Јулијана Мишић рођ. Рунић из Пуцара, сада непознатог боравишта, против које је муж јој Дане Мишић из Пуцара поднио код овог духовног суда бракоразводну молбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овога едикта у овом листу овом духовном суду своје садање боравиште пријави, да би се тако споменута молба с њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безузјетном истечењу споменутога рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци, 12./25. маја.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 945. 2—3

Едикт.

Позива се овијем Роса Станковић рођ Петровић из Бугарског Ситњежа, котар Пријаворски, сада непознатог боравишта, против које је супруг јој Митар Станковић из истог мјеста поднио код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овог едикта у овом листу, овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута тужба с њом у претрес узети могла, јер ће јој се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њу у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци, 19. маја (1. јуна) 1905.

Евгеније, с р.
Митрополит.

Српско-православна АЕМ. Митрополија Дабро-босанска.

Број 431 ех 1905. 2—3

Објава.

Пошто се Миле Васковић из Буковика на едикт овог духовног суда бр. 1273/I. из 1904. није пријавио, то му се овим путем до знања ставља, да је духовни суд супрузи његовој Стоји рођ. Пеановића из Сокоца дозволио, да га због злобног раскидања брачне заједнице, а у сврху развода брака утужи. Јављајући ово духовни суд поново позива отсутнога Мила, да се до 30. августа 1905. конзисторији овој или свом службено постављеном заступнику ч. г. Сави Савићу, конзистор. кан-

целисти и ђакону у Сарајеву тим сигурније пријави, што ће се бракоразводна парница иначе и без њега, а на могућу штету његову довршити.

Из сједнице сриг.-прав. АЕиМ. конзистор. у Сарајеву од 30. априла 1905.

АЕи Митрополит: *Николај.*

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Број 9907о/I. 1—2

Распис натјечаја.

У сјеменишту источно-православног богословског училишта у Рељеву упражњено је више питомачких мјеста, која ће се попунити почетком школске године 1905./1906. Питомци добивају у сјеменишту бесплатан стан, храну, одијело и наставу у богословским предметима, осим тога свршетком школске године примјеран путни трошак за одлазак својијем домовима преко ферија. За попуњење овијех упражњених питомачких мјеста, расписује се овим натјечај са додатком, да на то односеће се молбенице управити нађа надлежном епархијском митрополиту до најзад 19. јула (1. августа) тек. год.

Молитељи морају да докажу:

1. Крсницом листом, да су источно- православне вјере;

2. Школском свједоџбом, да су са добријем успјехом свршили 8 разреда велике гимназије, односно, ако таковим молитељ не би било, да су најмање свршили са добријем успјехом 6 разреда велике гимназије у Босни и Херцеговини, односно у подручју Аустро угарске монархије;

3. Свједочанством надлежне политичке области, да су припадници Босне и Херцеговине и да су беспријекорног понашања и неожењени

4. Лијечничком свједоџбом, да су тјелесно и умно потпуно здрави.

У Сарајеву, дне 10./23. јуна 1905.

»Источник« излази у мјесечним свескама досадањњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 30. септембра 1905. Бр. 8. и 9.

ВЛАСНИК:

АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ

УРЕДНИК:

протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

Број Прот. 3338.

Јоаким Архиепископ Константинопољски — Новога Рима и Васељенски Патријарх.

Преосвећени Митрополити Босне: Господине Никола, Херцеговине: Господине Петре, Зворника: Господине Григорије и Бањелуке и Бихаћа: Господине Евгеније у Св. Духу ваљубљена браћо и саслужитељи наше смјерности, и благочестиви свештеници и најуважењи претставници православног народа у Босни и Херцеговини, чада наша у Господу љубљена, благодат нека је са вама и мир од Бога. — Мјесеца маја прошле 1904. године примисмо послати нам нацрт Уредбе црквене и просвјетне управе четири епархије у Босни и Херцеговини, у спроводу двије релативне напомене од којих је једна потписана од четири Преосвећена Митрополита, друга пак, од четири свештеника и четири народна претставника и са радошћу видјесмо у у овим писмима, да је од неколико година постојећа жалосна несугласица у средини вашој, — која је тишину духовну врло узбуркала и у многим честима препријечила свршавање религиозних дужностй, на духовну штету хришћана, и која је поставила непрелазне препреке правилноме току црквених и духовних дјела — одстрањена и срећним саучешћем и сарадњом окончана на томе, да се заједнички састави нацрт Уредбе, која уређује у свима појединостима црквене и просвјетне ствари четири епархије а на темељу св. установа, које врједе у цијелој православној Цркви, и мјесних обичаја, а у цијели лијечења

душевних мјесних потреба. Са светим нашим Синодом осјећали смо радост неизречену, увјерени, да су клир и народ — слиједујући даном, од св. Матере Велике Цркве савјету, који је изазван материнским расположењем према благочестивим чедима и искреном у Христу љубављу — пружили друг — другу братску руку за споразум, часни претставници народа пришли благим пастирима и са овима заједнички трудили се, да постигну опште жеље, које се састојале у томе, да се подесним организовањем општих ствари уреди православна Црква у области нашој и у дјелима благим осигура напредак и успјех. Врло радосно сазнасмо, да се сагласисте и у оним тачкама, у којима је и једна и друга страна тврдо остала при своме мишљењу, да се заједнички потражи рјешење Матере Цркве, које да буде са предусретљивошћу примљено као рјешење свршено и неопозивно тога до сада нерјешеног питања. Ту св. ревност нашу, св. Синод наш, срдачно прихвативши и похваливши приступио је с једне стране упознавању и детаљном испитавању садржине Уредбе, а с друге пак, изучавању и упоређењу посебних напомена у којима се огледају и развијају разлози, по којима су се једна и друга страна уздржале при својем посебном мишљењу у дванаест тачака поднесеног нацрта. И, дакле, св. Синод са пажљивим изучавањем и са свим непристраним оцјењивањем доказа и једне и друге стране имајући у виду посебне прилике у којима се налази црква у Босни и Херцеговини — донио је одлуку своју у сједници од 31. ту скоро свршившег се мјесеца маја, коју, са великим задовољством хитамо да вам саопштимо са овим нашим брацким и очинским одговором. Оним дакле Синодским рјешењем поднесени нам нацрт Уредбе одобрава се и потврђује од Велике Христове Цркве у свој цјелини без икакве промјене чланова оних, у којима је постојала потпуна сугласност међу св. Архијерејима и часним народним претставницима, — признат као некосећи се са црквеним одредбама, а као користан за лијечење потреба ваших епархија. Што се пак тиче посебно поднешених чланова, у рјешењу св. Синода, од ових: они, који носе бројеве II. XIII. 95, 145, 163, 193 и 202 одобрени су тачно онако, како су предложени од св. Архијереја, они пак, под бројевима 168, 188, 189 и 217 одобрени су тачно онако, како су предложени од народних представника. Члан пак, под бројем 181. одобрен је како је поднесен од народних представника но у исто вријеме примљен је и предлог св. Архијереја, по коме ће се вршено назначење од стране Митрополита редовних чланова епархијског духовног суда подносити преко мјесне Владе Цару на потврду, плата пак овима издаје се такође као и другим црквеним чиновницима од земаљске Владе.

Саопштавајући дакле ово спроводимо вам у прилогу два акта канцеларије нашега св. Синода снабдјевена са нашом Патријаршијском потврдом, од којих са првим одостовјерава се од нас и нашега св. Синода одобрење и саопштење Уредбе у својој цјелини својој, у другом пак приводе се дословно дванаест чланова, како су одобрени и утврђени синодски.

Позивајући све вас: Преосвећене Митрополите, благочастиве свештенике и најуваженије народне претставнике и све у опште у тим епархијама побожне православне хришћане, да би са сваком искреношћу и чистом међусобном хришћанском љубављу посветили се — уз строгу примјену те Уредбе — на успостављење потпуног мира у средини вашој и у детаљном испуњавању ваших религиозних дужности, у налијевању траженог поштовања од стране стада према духовним пастирима и потребног расположења ових према духовном стаду — увјерени непоколебиво, да ће потврђење и примјена дотичне Уредбе, — која је први пут сада већ законски оснажена под високом заштитом и потпором царско-краљевске Владе, којој зато многе благодарности припадају — бити почетак нове епохе напретка и благостања ваших часних општина, чему најтоплије тежимо и желимо просећи свима благодат Божју и Његову неизмјерну милост.

1905. год. 8. јуна.

Константинопољски у Христу ваљубљени брат и молитвеник.

За тачност превода јамчи:

Други секретар I. Патријаршијске канцеларије:
Хр. Папајоану, с. р.

10. јуна 1905. год. у Патријаршији.

Број Прот. 3338.

Патријарх Цариградски Јоаким потврђује.

Свети и свештени Синод Најсветијег Апостолског и Васељенског Пријестола Цариградског узевши у виду Уредбу састављену — од Преосвећених Митрополита у Босни и Херцеговини: Босанског Господина Николе, Херцеговачког Господина Петра, Зворничког Господина Григорија и Бањалучког-Бихаћког Господина Евгенија уз сарадњу четири свештеника и четири народна представника а по високој дозволи и потпори Царско-Краљевске Аустро-Угарске Владе под називом: „Уредба црквено-просвјетне управе српских православних епархија (митрополија) у Босни и Херцеговини“ а под датумом од 5. фебруара 1904 год. и бројем прот. 3974. — поднесена Великој Христовој цркви на одобрење у Српском језику са Грчким пријеводом.

Испитавши и прегледавши ову у поновљеним сједницама једногласно је одобрио и узаконио исту, у својој цјелини њезиној, у сједници од 31. маја 1905 године.

Речена дакле Уредба Синодално одобрена и Патријаршијске потврде удостојена, ставља се од сада у примјену у реченим светим митрополијама са старањем Преосвећених Митрополита.

За то се и издаје, по наредби Његове Светости и свештенога Синода настојеће званично достоувјерење.

7. јуна 1905 год. У Патријаршији.

Први секретар св. Синода
Архим. *Генадије Алексијадис* с. р.

За тачност пријевода јамчи,

10. јуна 1905 год. У Патријаршији.

Други секретар I. Патријаршијске Канцеларије
Хр. Папајоану с. р.

Број Прот. 3338.

Дванаест чланова како су одобрени:

Свети и свештени Синод Најсветијег Апостолског и Васељенског Пријестола Цариградског одобривши у својој сједници од 31. маја 1905 године Уредбу — од датума 5. фебруара 1904. год. а под протоколским бројем 3974. — црквене и просвјетне управе у Босни и Херцеговини св. Митрополија: Босанске, Херцеговачке, Зворничке и Бањалучко-Бихаћке, који је поднесен св. Синоду од стране преосвећених митрополита поменутих епархија, а израђен од истих уз сарадњу четири свештеника и четири народна претставника, а по високој дозволи и потпори Царско-Краљевске Аустро-Угарске Владе.

И позват да ријеши надлежно и претсудно дванаест чланова нацрта Уредбе, у којима се није могао постићи спорazум међу Преосвећеним Архијерејима и часним народним претставницима.

Послије пажљивог изучавања и размишљања у поновљеним сједницама — одлучио је слиједеће:

У члановима II, XIII, 95, 145, 163, 193 и 202 одобравају се предлози Преосвећених Архијереја и потврђују се чланови онако, како су исти од ових поднесени.

У члановима 186, 188, 189 и 217, на против, одобравају се предлози народних претставника и потврђују се чланови, које су они поднијели.

А члан 181. одобрава се као што је поднесен од народних претставника, али у исто вријеме примљени су од дотичног параграфа

Преосвећених Архијереја ова два предлога т. ј. избор редовних чланова епархијског духовног суда потврђује се од стране Његовог Царског и Крал. Величанства, и плаћају се од стране Царско-Краљевске Владе.

Сваки постојећи навод у Уредби односно горе наведених дванаест чланова мора да је сагласан са овим Синодским рјешењем.

Дакле горе наведених дванаест чланова треба да се уведу у текст Уредбе и да се примјењују непромјењиво онако, како су одобрени од св. и свештеног Синода, а који стоје овако, према поднесеном, од стране Преосвећених Архијереја, грчком пријеводу.

Приводе се поменутих дванаест чланова у свој цјелини њиховој, а у грчком пријеводу.

7. јуна 1905 год. У Патријаршији.

Први секретар св. Синода
Архим. *Генадије Алексијадиз* с. р.

За тачност пријевода јамчи,

10. јуна 1905 год. У Патријаршији.

Други секретар I. Патријаршијске Канцеларије.
Хр. Пашајоану с. р.

Број зап. 3338.

Патријарх цариградски Јоаким потврђује.

Како је одобрено оно 12 чланака.

Свети Синод светог Апостолског и Васељенског Престола Цариградског одобрио је Уредбу црквене и просвјетне управе светих Митрополија у Босни и Херцеговини, босанске, херцеговачке, зворничке и бањалучке бихаћке, поднесену му дне 5. фебруара 1904. и под зап. бр. 3974 од Преосвештених Митрополита речених епархија, а од истих Митрополита израђену у сарадњи са четири свештеника и четири народна заступника дозволом и заузимањем ц. кр. Аустроугарске владе.

А пошто би позван да одлучи суверено и правомоћно гледе 12 чланака нацрта у којима није постигнуто сагласије између св. архијереја и поштованих народних заступника, након помног проучавања и вијећања у опстовним сједницама одлучио је како слиједи:

Гледе чланака II.—XIII.—95—145,—163, 193 и 202 одобравају се предлози св. архијереја и потврђују се чланци како су од њих поднесени.

А гледе чланака 186,—188,—189 и 217 одобравају се протупредлози свјетовњака и потврђују се од њих поднесени чланци.

Чланак пак 181 одобрава се као што је поднешен од свјетовњака, а са усвојењем из односног чланка св. архијереја само сљедећих двају предлога, на име да се избор редовних чланова епархијских црквених судова потврђује од Његовог ц. и кр. Величанства и да их плаћа ц. кр. влада.

Свако у Уредби постојеће позивање на горњих 12 чланака мора да се слаже са донесеном од Синода одлуком.

Горњих 12 чланака дакле имају се уврстити у текст Уредбе и примјенити се испромијењено као што су одобрени од св. Синода, а да гласе по од светих архијереја и народних заступника поднесеном грчком пријеводу како слиједи:

Чланак II.

Према постојећој каноничкој свези српских православних епархија у Босни и Херцеговини са св. Патријаршијом Цариградском сходно Конвенцији од 16/28. марта 1880. до сада постојећи односаји епархијских епископа (митрополита) босанско-херцеговачких према Његовој Светости Патријарху Цариградском и св. Синоду Васељенске Цариградске цркве не мијењају се никако наређењима ове Уредбе.

Чланак XIII.

Ради даљег олакшања у увађању сталних плаћа за парохијално свештенство и за градњу потребитих цркава, школа и парохијалних станова, даваће земаљска влада великом управном и просјетном савјету годишње припомоћи (субвенције) из земаљских средстава и то:

1. Из наслова за „богочаст“ у земаљском прорачуну из суме, која ће се сваке године уврстити у ванредне трошкове (екстраординаријум) тога наслова под ознаком „припомоћи за сврхе богочасти“ онај сураз мерни (аликвотни) дио, који по броју душа свију вјероисповјести, у земљи постојећих, отпада на православну вјероисповјест:

2. Из наслова за „наставу“ ону своту, коју су досад добивали српски православни свештеници као катихете појединце у име награде за подучавање православне младежи у вјеронауци у општим основним школама.

Ова потоња под 2. споменута припомоћ јест сталан годишњи принос (паушал), а даје се за то, што свештенство прима на себе обвезу означену у § 75. ове уредбе.

Берива Митрополита и редовних чланова епархијског црквеног суда, даље канцеларијске потребе епархијских судова, као и издржавање богословског училишта у Рељеву намириваће и даље непосредно земаљска влада.

Члан 95.

Ђакони се постављају на исти начин као и пароси, а поставити се могу само такове особе, које су богословске науке свршили и прописане испите из њих положиле, а осим тога су и доброг моралног владања и имају сва друга потребита својства за рукоположење.

Ђаконе, који уз епископа као церемонијари и у канцеларији епархијске управе као званичници служе, избира и поставља епархијски епископ самостално, извјештавајући о том земаљску владу ради дозначења систематизоване им плате.

Члан 145.

Српским православним епархијама у Босни и Херцеговини и свима духовним пословима њиховим управљају у догматичној свези и каноничкој зависности и подређености према св. и апостолском патријаршком пријестолу цариградском, српски православни, у смислу црквених канона и конвенције од 16/28. марта 1880. постављени епископи, и то: по одредбама св. писма, канонима св. апостола, васељенских и помјесних сабора, црквених отаца, патријаршких синодалних декрета и других наредаба и уредаба, које су законитим начином издане и на црквене се послове односиле буду као и по одредбама ове Уредбе.

Члан 163.

Епархијски управни и просвјетни савјет састоји се осим епископа — Митрополита — још од ових чланова:

а) од једног настојатеља манастира;

б) од дванаест свештеника мирског реда;

в) од двадесет и четири свјетовна члана;

г) од два учитеља средњих или основних школа.

1. Настојатеља манастира бирају братства појединих манастира епархије у својим сједницама давањем писмених гласаница, које дотични настојатељ у запечаћену листу подноси епархијском епископу, да их он у редовној сједници епархијског црквеног суда прегледа и успјех гласања прогласи изабравши изабраном правоваљану вјеродајницу.

2. Ради избора пак свештеничких и свјетовних чланова подијелиће се свака епархија на потребити број изборних срезова.

Сваки изборни срез бира по једног свештеничког и по два свјетовна односно по два свештеничка и 4 свјетовна члана.

3. Сви свештеници свог изборног среза, саставши се у одређено од епархијског епископа доба дана приступају избору свештеничких чланова за епархијски управни и просвјетни савјет под предсједништвом најстаријег по чину протопрезвитера или управитеља протопрезвитерата уз пероводство најмлађег члана.

4. Гласање се свршује тајно давањем гласаница.

Предсједник позива два члана скупштине, да гласанице прегледају а перовођу да биљежи кандидате и гласове, који на њих пану. Успјех гласања проглашује предсједник.

5. Ради избора свјетовних одборника епархијске управе мора сваки црквено-општински одбор да изабере по два члана из средине своје и са вјеродајницама да их пошаље на одређено бираличте.

6. Избор свјетовних чланова свршује се под предсједништвом изабраног предсједника, уз перводство најмлађег члана на исти начин као и избор свештеничких чланова.

7. Ако одасланици у среском састанку не би приступили избору чланова за управни и просвјетни савјет, или ако због међусобне несугласице не би до избора дошло, онда епархијски епископ именује исте чланове.

Тако исто именује епархијски епископ и свештеничке чланове за епархијски управни и просвјетни савјет, ако у састанку свештеничком не би до избора дошло.

8. О чину изборном води се тачан записник у којем ће се назначити дан и мјесто избора, име предсједника, перовође и присутних изасланика с резултатом избора.

Препис овог записника издаје се сваком изборнику мјесто вјеродајнице.

У првој сједници епархијског управног и просвјетног савјета, пошто се сврши верификација избора и установи дневни рад изабраће се два учитеља — члана из опсега епархије.

Ови учитељи стручњаци учествоваће у свима сједницама у које позвани буду и имаће право гласа при рјешавању школских предмета.

Чланак 181.

Епархијски црквени суд састоји се осим од епископа — Митролита од редовних и почасних чланова.

1. Редовне чланове, и то у свакој епархији по два, именује епископ-Митрополит самостално без икакве кандидације. Именовање ово подноси се путем земаљске владе Његовом Величанству на Највишу потврду.

2. Почасне чланове и то по 6 редовних и шест замјеника бира на три године епархијско свештенство у изборним срезовима (за сваки срез по једног редовног и једног замјеника) самостално и без икакве кандидације под надзором окружног протопрезвитера, као и код избора чланова за епархијски управни и просвјетни савјет.

Како редовни тако и почасни чланови и њихови замјеници могу се уклонити, пошто се редовним путем докаже њихова кривица.

Редовни чланови плаћени су по смислу наредбе земаљске владе, за Босну и Херцеговину од 19. марта 1882. број 1914/I. и они конзисторијални савјетници који су на основу те наредбе именовани, наступају своје звање и постају прави чланови епархијског суда. Почасни чланови, којих је присутност у сједницама за донашање правоваљаних закључака неопходно потребита, добивају отштету путних трошкова из земаљских (владиних) средстава.

Изабрани почасни чланови епархијског духовног суда а тако исто и замјеник, може бити изабран и за члана епархијског управног и просвјетног савјета.

Чланак 186.

Епархијски црквени суд држи своје сједнице два пута мјесечно, а по потреби може га сазвати епархијски епископ ванредно и четће.

Како у редовне тако и у ванредне сједнице морају се позвати сви редовни чланови и сви чланови почасни или њихови замјеници, а ови пошљедњи треба да су по могућности из сједишта епархијске управе или из ближе околине.

Чланак 188.

Епархијски црквени суд може увијек у својим сједницама доносити закључке, ако је присутно њих 7 чланова (6 почасних чланова или њихових замјеника за једним редовним сталним чланом). Онај референт, који извјештава о једном предмету, нема у истом право гласа.

Чланак 189.

Сваки члан црквеног суда, био он редовни, или почасни члан или члан замјеник може у свакој сједници да учествује.

Чланак 193.

У свакој сједници црквеног суда има свагдашњи епископски тајник, или канцелиста водити записник, у који улазе имена присутних и отсутних чланова са разлогом њихова отсуства ових пошљедњих, примједбе на записник прошле сједнице, саопћења и дописи, који спадају у дјелокруг црквеног суда, предмети о којима се вијећало и гласало, резултат гласања и закључак са назнаком, како је који од присутних гласао.

Записник морају потписати сви присутни, а изводе из записника само тајник или канцелиста.

Члан ак 202.

Чланови великог управног и просвјетног савјета јесу:

а) сви православни српски Митрополити у Босни и Херцеговини, као стални чланови;

б) по један презвитер од сваке епархије као присједник;

в) по четири свјетовна лица од сваке епархије као присједница;

г) из сваке епархије по један учитељ или професор.

Чланове под *б*, *г* и *в*, бирају епархијски управни и просвјетни савјети у својим сједницама у правилу из своје средине и то свештеници свештеника члана а свјетовњаци свјетовњаке чланове тајним гласањем (давањем листића) под предсједништвом епархијског епископа.

Чланство великог управног просвјетног савјета почасно је звање и траје 3 године дана.

Члан ак 217.

За свештенике судце — присједнике могу бити изабрани само они, који су свршили прописане богословске науке.

Мандат презвитера-присједника великог црквеног суда траје три године дана.

Ми Франц Јосиф I.

Божјом милошћу Цар аустријски, краљ чески и т. д., и Апостолски краљ угарски, проглашујемо овим и дајемо на знање свима, којих се тиче, како слиједи:

Пошто утврђење и развитак српско-православне цркве у Босни и Херцеговини изискује законито уређење односаја ове цркве, а узимајући у призрење, да је за напредак српско-православне цркве и српско-православнога народа у Босни и Херцеговини врло важно, да припадници ове цркве добију право, којим ће у оквиру земаљских закона и без уштрба по надзорно право државе, своје црквене и школске послове самостално уређивати и њима управљати, то Смо се нашли побуђени, да подијелимо Нашу санкцију Штатуту о уређењу црквене и школске управе српско-православних епархија (митрополија) у Босни и Херцеговини, што су га митрополити и свјетовњаци израдили, и којем је васељенски патријарх у Цариграду одлуком овамошњега светога синода од 31. маја 1905. по ст. подијелио канонску апробацију.

Наша је воља, да се овом штатуту, који се ниже излаже, и који овим добива законску снагу, сви припадници српско-православне цркве у Босни и Херцеговини, како клир, тако и свјетовњаци, покоравају и да га најтачније извршују, као што то исто тако и Нашој влади у тијем земљама у дужност стављамо.

Основне одредбе.

I.

Област српске православне цркве у Босни и Херцеговини састављају четири српске православне епархије (митрополије) наиме: 1. дабро-босанска, 2. захумско-херцеговачка, 3. зворничко-тузланска и 4. бањалучка и бихаћка.

II.

Према постојећој каноничној вези српских православних епархија у Босни и Херцеговини са светом патријаршијом цариградском, сходно конвенцији од 16. (28.) марта 1880. до сада постојећи односаји епархијских епископа (митрополита) босанско-херцеговачких, према Његовој Светости патријарху цариградском и светом Синоду васељенске цариградске цркве не мијењају се никако наређењима ове уредбе.

III.

Српске православне епархије у Босни и Херцеговини имају право, да послове своје цркве, школе и амо односећих се фондова, заклада и добара могу саме и преко својих органа самостално уређивати, о њима рјешавати и њима управљати у смислу наређења ове уредбе уз одржање права врховног надзора Његовог Величанства, који ће надзор Његово Величанство вршити преко своје владе.

IV.

Према томе ова уредба обухвата сав црквено-школски управни организам српских православних епархија у Босни и Херцеговини, те се истим уређују слиједеће црквене власти и њихови органи:

1. српске православне црквене општине, којима су органи црквене скупштине и црквено-школски одбори;

2. српске православне парохије, којима су органи парохијска звања и парохијско свештенство;

3. српски православни манастири и манастирске општине, којима су органи манастирска братства, манастирска настојатељства, манастирске црквене скупштине и манастирски црквено-школски одбори;

4. српске православне епархије, којима су органи:

а) за чисто духовне или унутрашње црквене послове епархијски црквени судови;

б) за спољне црквено-школске, просвјетне и економске послове епархијски ужи и шири управни и просвјетни савјети;

в) окружни протопрезвитери;

5. српске православне врховне, односно призивне духовне и управне власти за све епархије у Босни и Херцеговини, којима су органи: велики црквени суд и велики управни и просвјетни савјет; и најпослије

6. управа српских православних фондова, заклада и добара црквено-школских и манастирских, чије је руковање и управљање повјерено горенаведеним црквено-општинским епархијским и свима епархијама заједничким управним органима.

V.

Свака епархија може неодвисно од сваке друге епархије у земљи, и сваки саставни дио једне епархије може неодвисно од сваког другог њему равног са-

ставног дијела исте епархије у границама одредаба ове уредбе да уређује своје послове, да о њима расправља и њима управља.

VI.

Сваки орган црквено-школске управе подређен је у дјелима управним непосредно вишему управном органу; а преко овог и врховним управним властима црквено просвјетним.

VII.

У отправљању послова, који су цркви и народно-црквеној управи заједнички, судјелују споразумно црквено-јерархични и народно-црквени органи.

VIII.

Свака епархија (митрополија) има право, да преко својих органа самостално управља са повјереним јој фондовима, закладама и добрима, и да их употребљава према одређеној им цијељи.

Према томе, ако престане која црквена област или епархија, или који саставни дио једне епархије, припада имање угашене епархије оној епархији, којој заостали дио народа по закону придружен буде; имање пак угашеног дијела неког у једној епархији припада поступно вишем дијелу наиме, дотичној епархији; имање у једној црквеној општини престалог завода, цркве или школе припада дотичној црквеној општини.

Надлежни народно-црквени органи могу уз одобрење своје врховне власти, дотично великог управног и просвјетног савјета, евентуално великог црквеног суда, уз одобрење Његова Величанства одредити сврху, у коју ће се залишним постало народно црквено имање употријебити, у колико за такав случај не би каких уредаба, одредаба, основних писама или других каквих правоваљаних исправа било. (§ 229.)

IX.

Управна и просвјетна дјела, која се односе на све српске православне епархије (митрополије) у Босни и Херцеговини, спадају у дјелокруг великог управног и просвјетног савјета.

Велики управни и просвјетни савјет (чланак IV., глава 5. А.), бира и у будуће свјетовног представника добро-босанске епархије за избор васељенског патријарха цариградског.

X.

Наредбе, ријешења и пресуде епархијских власти и врховних призивних мјеста у стварима духовне природе, извршиваће надлежни парохијски и општински односно епархијски органи, употребљујући при том прописана црквена и морална средства.

Кад се пак ради о извршивању пресуда, одлука и наредаба разних црквено-просвјетних управних органа, исто тако ако се ради о одржању за расправљање потребитог реда и мира, пружиће земаљске власти на молбу сваке дотичне црквено-просвјетне власти потребиту помоћ.

XI.

Премда су српске православне епархије у Босни и Херцеговини једна од друге независне, ипак могу према заједничким црквено-просвјетним потребама оснивати заједничке фондове као и заједничке просвјетне и хуманитарне заводе и установе и издржавати исте из заједничких средстава.

XII.

Материјална средства, потребна у појединим општинама и епархијама за постизавање свега онога, што је задатак цркве и просвјете, подмирују се у првом реду из доходака од имовине и других извора црквено-општинских, дотично добровољним прилозима од стране народа дотичне општине. (§ 40., тачка 5.)

Досадашњи свештенички бир укида се у свима епархијама у земљи. Намјесто бира добиваће свештеници сталне плаће у новцу, које ће им исплаћивати аутономне црквене власти.

За подмирење издатака насталих укидањем бира, даље за покривање свију издатака око аутономне црквене и школске управе, као и за подмирење свих црквено-просвјетних потреба уопште, даје се епархијским управним и просвјетним савјетима право трајног побирања намета.

Овај намет одмериће се и побираће се у облику постотног приреза на све директне земаљске порезе. (§ 262.)

Висину овог приреза на порез установљује епархијски шири управни и просвјетни савјет својим закључком. Закључак истога подлежи одобрењу земаљске владе.

Ради одмјерења и побирања приреза имају српске православне црквено-школске општине, споразумно са парохијалним звањима, састављати и водити попис (катастар) свију својих српских православних порезовника, те исти сваке године предавати порезним уредима са молбом, да ови прирез одмјере и поберу

Порезни уреди свршују на основу горе споменутих пописа (катастара) прописивање и побирање односно ексекутивно утјеривање приреза.

Суме на овај начин сабраних приреза предаваће земаљска влада аутономној црквено-школској управи, и то тако, да ће од суме приреза, сабраних у свакој епархији, земаљска влада исплатити 75 од 100 дотичном епархијском управном и просвјетном савјету.

У случају да епархије са добивеним дијелом приреза не би могле подмирити све оне потребе, које им ваља покривати у смислу ове уредбе, намакнуће велики управни и просвјетни савјет одговарајуће доплатке из средстава, која њему буду из горњих извора исплаћена.

XIII.

Ради даљег олакшања у уважању сталних плаћа за парохијално свештенство и за градњу потребитих цркава, школа и парохијалних станова, даваће земаљска влада великом управном и просвјетном савјету годишње припомоћи (субвенције) из земаљских средстава, и то:

1. из наслова за »богочаст« у земаљском прорачуну из суме, која ће се сваке године уврстити у напредне трошкове (екстраординаријум) тога наслова под ознаком »припомоћи за сврхе богочасти« овај сразмјерни (аликвотни) дио, који по броју душа свију њеропсповијести у земљи постојећих отпада на православну вјеропсповијест;

2. из наслова за »наставу« ону своту, коју су досад добивали српски православни свештеници као катихете појединце у име награде за подучавање православне младежи у вјеронауци у општим основним школама.

Ова потоња под 2 споменута припомоћ јест сталан годишњи принос (паушал) а даје се за то, што свештенство прима на себе обвезу, означену у § 75. ове уредбе.

Берива митрополита и редовних чланова епархијског црквеног суда, даље канцеларијске потребе епархијских судова, као и издржавање богословског училишта у Рељеву, намиривање и даље непосредно земаљска влада

XIV.

Припадници оних српских православних црквено-школских општина, који имају и издржавају своје српске православне школе, одговарајуће свима законским (прописним) захтјевима училишта односне врсте (категорије), ослобођени су од дужности, да припомажу ма којим начином оснивању и издржавању општих народних школа.

XV.

Сви досадашњи опрости од плаћања свих разних пореза, намета, пристојба и т. д, који су земаљским законима, наредбама и прописима црквено-школским општинама и досадашњим властима подијељени, остају и у будуће у крјепости.

XII.

Црквено-управне просвјетне и судске аутономне власти рјешавају све у смислу ове уредбе у њихову надлежност спадајуће ствари самостално тако, да се против рјешења тих властй, у колико иста не противуслове општим земаљским законима, не може тражити никаква правна заштита код земаљских властй.

У колико би правомоћним рјешењем које аутономне власти био повријеђен који земаљски закон, припада земаљској управи (влади) само то право, да уништи и стави изван снаге односно рјешење и да упути ствар надлежној аутомној власти на нову расправу, односно на донашање нове одлуке у ствари.

Остала права и утицаји земаљске власти у пословима српских православних аутономних власти у Босни и Херцеговини ограничавају се и опредјељују се дотичним одредбама ове уредбе.

Иначе се обнова поступка дозвољава под условима, који ће бити потање означени у уредби о поступку код српских православних аутономних властй.

XVII.

Дарове и тестиране завјештаје, који потичу из Босне и Херцеговине, може примати свака црквено-школска општина и црквено-школска епархијска управа с дозволом великог управног савјета; докле је за примање таквих дарова и тестираних завјештаја, који потичу из других земаља, потребита дозвола земаљске владе.

Јавно сакупљање прилога, у побожне, просвјетне, добротворне и опште корисне сврхе подлежи општем државном (земаљском) законодавству. Али за до сада уобичајено јавно скупљање прилога у горње сврхе, ограничено само на своје сједиште и мјесто, не треба ни једној црквеној општини тражити нарочите дозволе од политичке власти

XVIII.

За предавање свих дозвољених утока и призива против одлука разних црквено-просвјетних власти, одређује се рок од 14 дана, у који се не рачуна дан проглашења односно уручења, а узима се, да је уток односно призив праводобно предан, ако је исти прије истека рока од 14 дана на пошту предан.

XIX.

Пословни језик у свијем пословима српске православне црквено-школске управе јесте српски језик са ћирилицом.

XX.

Народно-црквена застава у српским православним митрополијама у Босни и Херцеговини јест црвено-плаво-бијела.

XXI.

О предлозима, којима је сврха, да се укину, препраче, допуне или аутентично протумаче поједине одредбе ове уредбе, у колико се исте одредбе тичу предмета, који спадају у дјелокруг овом уредбом устројених црквених и духовних власти, ваља да вијећа и одлучује велики црквени суд у својој сједници већином од двије трећине гласова свију својих чланова; а у колико се те одредбе тичу предмета, који спадају у дјелокруг школских и управних власти, вијећа и одлучује о споменутим предлозима велики управни и просвјетни савјет, тако исто у својој сједници већином од двије трећине гласова свију својих чланова.

Дотичне закључке, да би ступили, треба да одобри Његово Величанство и благослови свети васељенски патријарх цариградски.

ГЛАВА ПРВА.

Српске православне црквено школске општине.

Опште одредбе.

§ 1.

Српска православна црквено-школска општина је заједница исповједника источно-православне вјере у опсегу једног или више мјеста у Босни и Херцеговини, којој је задатак, да заједничким материјалним и моралним средствима издржава своју цркву и школу, свештенство и учитељство.

§ 2.

Садањи опсег српских православних црквено-школских општина моћи ће у случају нужде промијенити или нове општине оснивати само по претходном саслушању интересираног свештенства и интересираног црквено-општинског заступства надлежни епархијски управни савјет, при чему ће одлучивати само интерес цркве и црквене службе.

§ 3.

Исповједници источно-православне вјере оних мјеста, који имају засебну цркву, али нијесу у стању сами за се издржавати цркву и свештеника свога, нити друго за цркву потребито особље, морају се најближој црквеној општини у ту сврху придружити односно с њом једну црквену општину образовати; тако удружени имају у свим црквено-општинским пословима дотичне општине иста права и дужности као и чланови општине, којој су придружени.

§ 4.

Желе ли у опште нека мјеста, да се из свезе једне постојеће општине излуче, па да засебну општину црквену и парохију образују, морају се обратити

надлежном епархијском управном и просвјетном савјету, исказавши се прво, да су у стању издржавати цркву и свештеника а евентуално и школу и учитеља, дотично и све потребито особље, о чему ће епархијски и просвјетни савјет саслушавати најприје дотично свештенство и интересовану постојећу општину, онда у смислу § 2. одлучити, уважујући при томе само интерес цркве и црквене службе.

§ 5.

У једном мјесту може постојати само једна црквена општина, макар и више цркава и парохија у њему било.

§ 6.

Више мањих мјеста могу се удружити и једну црквену општину образовати. (§ 4.)

§ 7.

При стварању нових општина из постојеће једне општине ваља одлучити да ли и колико мора мати, дотле постојећа једна општина новој општини дати новаца и других добара из дотле заједничке општинске имовине за зидање цркве, школе, парохијалног стана и за подмирење других потреба нове општине.

Код диобе општинске имовине у таким случајевима не спадају под физичну диобу: црква, школска зграда, гробља, црквене утвари и оне фундације, које су парочитим сврхама постојеће општине намијењене, које се од старе општине и цркве одвојити не дају.

Пријепоре отуда настале ваља ријешити судом добрих људи, које обје интересоване стране у присуству епархијског епископа или његова повјереника у једнаком броју за то изаберу.

Ако се стране не сложе у броју добрих људи, одређује епархијски управни и просвјетни савјет, колико их свака страна има да изабере.

Ако једна или обје стране у року од 14 дана, од како је начелно диоба правомоћно наређена, не обави избор, именује епископ добре људе за ону страну, која избор у том року обавила није.

Против одлуке тога суда нема правног лијека.

§ 8.

Сваки исповједник источно-православне вјере, који стално у Босни и Херцеговини пребива, мора бити члан једне црквене општине, и то ове, у чијој области има своје стално пребивалиште; ако у неком мјесту, гдје има таких лица, нема општине, онда оне, која је томе мјесту најближа, и коју епархијски управни и просвјетни савјет одреди.

§ 9.

Ако који странац источно-православне вјере у једну општину дође, с намјером, да се ту стално настани, мора се мјесном пароху или парохије управитељу у року од шест седмица пријавити и доказати му, да је исповједник источно-православне вјере, а парох има истог у првој сједници црквеног одбора пријавити са назначењем дана, кад је у општину дошао.

Послије шест седмица боравка у општини постаје он правим чланом општине, те се као такав у будуће у општинским списцима води.

§ 10.

Сваки члан општине има право на сврси одговарајуће уживање цркве, школе и свих општинских добара и користи, које су члановима општине намијењене; али је дужан уједно сносити и терете, који су за подмирење црквених школских и других општинских потреба у смислу установа ове уредбе разрезани и надлежно одобрени.

§ 11.

Свака српска православна црквена општина има свој печат, који се код предсједника чува и носи натпис: »печат српске православне општине у Н.....« у наоколо, а у средини са ликом св. Саве«.

§ 12.

Послове српских православних црквених општина свршују ови органи:

а) црквена скупштина;

б) црквени одбор, који је према потреби уједно и школски (види § 55.).

I. Црквена скупштина.

а) О црквеној скупштини у опће и њезину саставу,

§ 13.

Црквену скупштину сачињавају сви мушки чланови општине:

а) који су навршили 25. годину живота,

б) који су самостални по положају свом,

в) који уредно плаћају прилоге, одређене на подмирење црквено-општинских потреба, и

г) који тачно и савјесно врше своје црквене дужности.

Од скупштинарског права су искључени:

1. они, који су због злочина у опште, или због преступка или прекршаја из користољубља или због преступка или прекршаја јавнога морала под оптужбом или су због тога осуђени, док стоје под пошљедицама те осуде;

2. они, који стоје под стечајем или скрбништвом;

3. они, који имају какав рачун општини да положе, па га нијесу положили, ма да је прошло мјесец дана, како су на то позвани били;

4. они, који су у заостатку с општинским или ма какве врсте вјероисповједним прилозима, где се такви плаћају, више од године дана, од како су на исплату истих позвани били.

5. они, који стоје у јавној или приватној служби као слуге;

6. који су из скупштине искључени (§ 16.) и

7. који својим владањем показују неморалан и саблажњив живот.

§ 14.

Списак свију скупштинара има саставити парох са црквеним одбором на темељу парохијалног домовног протокола.

Списак овај има се сходним начином прогласити и јавно изложити.

Ко мисли, да је неки општинар незаконито из овог списка испуштен, или пак незаконито у списак уврштен — мора у року *од 8 дана*, пошто је списак проглашен, односно изложен, свој приговор црквеном одбору поднијети, који ће му најдаље за три дана своје рјешење дати.

Против рјешења црквеног одбора има незадовољна страна право при-

зива на надлежни епархијски управни и просвјетни савјет, који о том коначно одлучује.

Сваке године има се списак скупштинара попунити, односно исправити и наново прогласити.

§ 15.

Сви свештеници и ђакони, који у једној општини станују, јесу, без обзира на свој свештенички степен, чланови црквене скупштине по звању својему.

§ 16.

Скупштинар може бити искључен на захтјев скупштине, црквеног одбора или кога члана, или уреда ради за вријеме док постоји законити разлог за таково искључење:

а) ако изгуби једно од оних својстава што их § 13. за скупштинаре тражи:

б) ако се код њега покаже који недостатак, који га по § 13. искључује из скупштине;

в) ако злоупотреби своје скупштинарско право, те прави перед у скупштини и пријечи исту у њеном раду и

г) у случају, који би настао по § 42.

Искључење може изрећи само епархијски управни и просвјетни савјет и мора бити увијек с разлогом утврђено.

§ 17.

Да скупштина може приступити раду и правоваљано рјешавати, треба да је присутно

а) у општинама до 2000 душа најмање 30 скупштинара;

б) у општинама до 3000 душа најмање 40 скупштинара;

в) у општинама преко 3000 душа најмање 50 скупштинара.

§ 18.

Ако у скупштини на први позив не би дошло толико скупштинара, колико прописује § 17. онда се за 14 дана има сазвати и састати нова скупштина.

Та нова скупштина може доносити закључке ако је присутна барем половина оног броја скупштинара, који прописују § 17.

§ 19

Ако у скупштину на други позив не би дошао довољан број скупштинара, саставља се о том записник, који потписује предсједник, свештеник и сви присутни скупштинари чланови, те се исти подноси епархијском управном и просвјетном савјету, који ће дјеловање скупштинско препријети на црквени одбор.

§ 20.

Ако се дјеловање скупштинско пренесе на црквени одбор, има се црквени одбор појачати са још онолико чланова, колико чланова исти одбор имаде.

Те нове чланове црквеног одбора именоваће епархијски управни и просвјетни савјет, саслушав претходно црквени одбор.

§ 21.

Ако је у скупштину дошао довољан број скупштинара, скупштину отвара, ако још није конституисана мјесни по рукоположењу најстарији парох, или парохије управитељ, и под његовим предсједништвом, пошто је изабран перовођа, бира скупштина из средине своје ове органе:

а) предсједника и подпредсједника;
б) црквено-школски одбор (§ 43).

§ 22

Сви изабрани чланови и одборници црквено-општинске управе морају да су барем 30 година навршили да по могућности знаду читати и писати и да по преимућству имаду сва она својства, која се од црквених скупштинара захтијевају; они се бирају на три године дана.

§ 23.

Сви изабрани чланови и одборници задају по рукоположењу најстаријем мјесном пароху односно управитељу парохије јавно своју поштену ријеч, да ће све дужности повјереног им звања по свом најбољем знању тачно и савјесно извршивати.

§ 24.

Избор се обавља на начин прописан у §§ 32. и 33. ове уредбе.

§ 25.

Записник о избору црквено-општинских органа мора се у овјеровљеном препису најдаље за 8 дана од дана избора знања ради поднијети епархијском управном и просвјетном савјету.

б) О сједницама црквене скупштине.

§ 26.

Црквена скупштина свршује своје послове у сједницама — редовним и ванредним.

1. Редовне се држе два пута у години, први пут у марту а други пут у октобру сваке године.

У октобарској сједници мора се прорачун за идућу годину установити и епархијској управи до половине мјесеца новембра на потврду поднијети; у мартовској пак закључни рачун општински од прошле године испитати и епархијској управи на надпреглед поднијети.

2. Предсједник је дужан скупштину и ванредно у сједницу сазвати:
а) ако то закључи црквени одбор;
б) ако то затражи најмање једна трећина од онога броја скупштинара, који је у § 17. ове уредбе за доношење правоваљаних закључака установљен;
в) ако то епархијска управа нареди.

Они, који покрену ванредни састанак скупштине морају означити предмете, ради којих желе, да се скупштина састане.

Ускрати ли предсједник сазив скупштине, одредиће надлежна епархијска власт, да ли и кад да се скупштина сазове и ко да јој предсједава.

§ 27.

Вријеме и мјесто састанка редовних и ванредних скупштинских сједница мора се заједно са предметима вијећања скупштинарима благовремено саопштити и осим тога преко пароха народу од олтара 8 дана у напријед објавити.

Ванредне сједнице ваља на исти начин благовремено са назнаком дневног реда пријавити епархијском управном и просвјетном савјету, како би исти могао изаслати свог повјереника, да у њима учествује, ако то за нужно нађе.

§ 28.

Скупштинским сједницама предсједава изабрани предсједник, а ако је он спријечен потпредсједник.

С десне стране предсједника сједи мјесни парох, ако није за предсједника изабран.

Ако је повјереник епархијске власти присутан, мјесни парох уступиће му своје почасно мјесто, а сам ће заузети мјесто с лијеве стране предсједника

§ 29.

Предсједник општине јест законити представник и заступник њезин према властима државним и свјетовним, рачунајући амо и судске — и према свјема другим корпорацијама.

Он прима све списе, што долазе на општину, чува општинску архиву и пази да је у реду.

Он сазива редовне и ванредне скупштинске и одборске сједнице, отвара их и затвара, држи у њима ред и мир, ставља предмете на претрес, изнаша их на гласање и проглашава закључке.

Он одговара лично како епархијским тако и свима јавним властима за ред и мир и законски ток скупштинских и одборских сједница, нарочито за то, да се у њима не претресају ствари, које не спадају у њихов дјелокруг.

Предсједник има право, говорника, који се од предмета удаља, или говори о стварима, које не спадају пред одбор или скупштину, или се не понаша пристојно, или вријеђа власти или личности, опоменути, по потреби одузети му ријеч, у случају метежа и нереда сједницу на вријеме дигнути; а не настане ли и послије тога ред и мир, сједницу затворити, и епархијску власт најдаље за 3 дана о том извијестити и даље одредбе њезине чекати.

У осталом имаће предсједник више с тактом својим, него употребом права свог, ред у сједницама да одржава.

§ 30.

У сједницама морају се ријешити најприје они предмети, који су стављени на дневни ред; а за тим има сваки скупштинар право стављати приједлоге, који се морају у претрес узети, ако одлагање не трпе и ако најмање трећина присутних скупштинара потпомогне предлагача у том, а сама ствар не лежи изван дјелокруга црквене скупштине.

§ 31.

Да приједлог буде примљен, потребно је, да за њ гласа натполовична већина свијех присутних скупштинара.

Предсједник има право гласа као и други чланови скупштине, а у случају да се гласови на једнако подијеле, већина је на оној страни, с којом је он гласао.

§ 32

Гласање је у сједницама јавно, изузев случајеве, у овом уставу нарочито назначене, и кад се ради о изборима, или о користи или штети, или у опште о личности којега скупштинара.

У тим случајевима мора се тајно гласати, а дотичник има из сједнице иступити, док се ријеши ствар, која се њега тиче.

Тајно гласање бива предавањем листића. Сваки општинар добива од предсједника ненаписан листић хартије, који је општинским званичним печатом обиљежен. За оне бираче, дотично гласаче, који не знају писати, одређује прије тајног гласања и предавања листића црквено-школски одбор, ако постоји, а ако нема тога одбора, онда одређује скупштина неколико чланова, који ће испуњавати листиће, по вољи дотичнога бирача.

Гласанице, које нијесу снабдјевене званичним црквено-општинским печатом, не примају се.

§ 33.

Јавно гласање бива предавањем листића, или сугласном изјавом свих присутних, или устајањем или поименце.

Поименце мора се гласати:

а) ако то једна трећина присутних скупштинара затражи;

б) ако предсједник изјави, да друкчије није могуће установити већину;

в) о свима предметима, који се подносе епархијској управи или земаљској влади на одобрење.

§ 34.

1. О свакој скупштинској сједници мора се водити записник у који улазе:

а) име и презиме присутног епархијског повјереника, предсједника, свијех одборника и свих присутних скупштинара;

б) од предсједништва учињена саопштења и други предмети, што их је скупштина на знање узела.

в) предлози црквеног одбора и појединих скупштинара од ријечи до ријечи;

г) закључци о истима;

д) код поименичног гласања још и имена онијех, који су гласали са »прима се« и онијех, који су гласали са »не прима се«; иначе само назнака, колико је њих »за«, а колико »против« гласало.

2. Ограде и одвојена мишљења долазе у записник само на изрични захтјев дотичника, и то ако су исти писмено формулисали и предсједнику још у сједници предали.

Ограде и одвојена мишљења макар и ушли у записник, не прјече извршење донесених закључака, него ослобађају дотичника од сваке одговорности за штету, која би из таквијех закључака произишла.

§ 35.

Записник скупштинских сједница ваља најприје прочитати, а за тим одостовјерити; а одостовјерава се потписом предсједника, перовође и још друга два члана скупштине, који су у почетку сједнице за то нарочито изабрани.

§ 36.

По одостовјерењу мора се записник најдаље за 8 дана од дана сједнице у препису, са потписом предсједника и перовође поднијети епархијском управном и просвјетном савјету ради знања, а гдје је за закључак потребно одобрење — ради одобрења.

Кад се иште одобрење кога закључка ваља исти посебно, са образложењем, поднијети на потврду.

§. 37.

Изводе из записника скупштинских сједница издаје предсједник и перовођа под печатом српске православне црквене општине.

Такови изводи имају ваљаност оригинала.

§ 38.

Код каноничних визитација епархијског епископа или окружног протопрезвитера или ванредних епархијских повјереника мора предсједник општине поднијети визитатору записнике скупштинских сједница, да се исти увјери о законитом вођењу записника и о раду скупштинском.

§ 39.

Призиви против скупштинских закључака морају се најмање 14 дана од дана обнародовања односно доставе истих, упутити црквеном одбору, који ће их тада најдаље за 8 дана са својим извјештајем о дотичној ствари поднијети епархијском управном савјету.

в) О дјелокругу црквене скупштине.

§ 40.

Дјелокруг црквене скупштине јесте:

1. да бира предсједника, потпредсједника, црквени одбор и перовођу;

2. да бира пароха, парохијског помоћника и ђакона; на начин прописан у §§ 92. и 96.;

3. да одлучује о предлозима црквеног одбора у погледу градња и оправака цркве, школе, парохијалног стана и других црквених, школских, закладних и општинских зграда и стаја;

4. да рјешава о предлозима одборским у погледу плата ђакона, професора, учитеља, учитељица и другог за цркву и школу потребног особља, и како ће се те плате на народ разрезати и утјерати;

5. да закључује о начину, како да се намакну средства за осигурање општинских сврха.

Нарочито јој спада у дужност, да одржава приносне расправе у ту сврху, да се пописују добровољни прилози, које народ дотичне општине по досадашњем обичају, било у готовом новцу било у наравни, пријави за ванредне сврхе, као н. пр. за градњу цркава, парохијалних домова, школа и т. д.

Политичке власти наплаћиваће ове прилоге према потреби и овршним путем, и то ако црквено-школски одбор паријском замоли за то, ако је у дотичном записнику о приносним расправама наведен поименце сваки приложник као и износ његовог прилога, и ако је надлежни епархијски управни и просвјетни савјет односни закључак одобрио;

6. да одлучује о предлозима црквеног одбора у случајевима кад се има супстанција (суштина) црквено-општинских и школских фондовских и закладних добара претворити, што продати или промијенити (§ 247.);

7. да установљује годишњи прорачун и подноша га епархијском управном и просвјетном савјету на одобрење и опуномоћава црквени одбор, да располаже у границама истог са свима редовним и ванредним приходима општине и њој на управу повјерених фондова и заклада.

Прорачун се може само у случају нужде прекорачити, и то уз предходно одобрење надлежног епархијског ужег управног и просвјетног савјета;

8. да прима извјешћа, прегледа рачуне и рачунске књиге црквеног одбора, и подноша исте са свим исправама, прилозима, признаницама и противпризнаницама епархијској управи надпрегледа ради са својим примједбама или без њих;

9. да се стара, да црквени одбор и остали црквено-општински и школски званичници и служитељи своје дужности тачно и савјесно извршују;

10. да доноси уз одобрење ужег епархијског управног и просвјетног савјета потребите правилнике за своје унутарње пословање;

11. на пошљетку да подноша предлоге, молбе и тегобе у вјерским, црквеним и школским стварима свима својим претпостављеним властима.

§ 41.

Предмети, који се не тичу непосредно цркве и школе и црквеној општини на управу повјерених фондова, завлада и црквено-општинских добара, искључују се од расправљања у црквеним скупштинама.

§ 42.

Ако би црквена скупштина очевидно занемарила дужности своје, или хотимице пријечила изведење наредаба своје претпостављене црквене власти, или ако би прекорачила границе свога дјелокруга или дошла у такав метеж и неред, да се због непрестаног гложења и међусобне расње не може доћи до жељеног мира и закључака, властан је епархијски управни и просвјетни савјет, на основу пријаве или уреда ради, да нареди истрагу, те према исходу исте, да

1. зачетнике и све кривце нереда из скупштине уреда ради искључи, или

2. рад скупштински обустави и послове скупштине пренесе на црквено-школски одбор, који би се према предлогу самога одбора имао појачати са толико чланова, колико је у одбору изабраних одборника. (§ 20.)

Ово привремено стање (провизорија) може трајати све дотле докле општинари, односно скупштинари сами не даду довољна јамства за мирни и редовни ред скупштински својом изјавом, коју имају поднијети преко мјесног пароха епархијском управном и просвјетном савјету.

II. Црквено-школски одбор.

а) О црквено-школском одбору у опште.

§ 43.

У свима општинама, гдје нема српске православне школе, носи овај одбор само назив: »црквени одбор« и састоји се у том случају:

а) од предсједника, потпредсједника и перовође црквене скупштине;

б) од свијех парохијских свештеника општине, који су већ по звању своме чланови црквеног одбора;

в) од 8 одборника у општинама до 3000 душа, а 12 одборника у општинама преко 3000 душа.

У општинама гдје постоје српске православне школе носи исти одбор назив »црквено-школски одбор«, у томе случају спада у исти одбор осим у

претходним тачкама овога параграфа наведених чланова, још и мјесни учитељ, којему право гласа и савјетовања припада само у школским стварима, иначе не.

Гдје има више учитеља, ту је члан истог одбора управитељ школе, а гдје таквог нема, онда најстари по годинама службе учитељ.

Гдје има више врсти српских православних школа, ту су чланови тога управитељи свију тих школа.

§ 44.

Отац и син, дјед и унук, браћа, таст и зет, не могу бити у исто доба чланови црквено-школског одбора.

§ 45.

Избором у одбор не престају одборници бити чланови скупштине.

Напротив, чим се скупштинска сједница састане, изједначују се одборници са скупштинарима, и имају у скупштини иста права и дужности, као и други скупштинари.

Кад се буде расправљало о рачунима и у случају, да одбор буде позван на одговорност због каквог неправилног чина или неморалности своје, дужни су одборници давати потребна разјашњења, али као у ствари [интересовани, немају права у том случају својим гласом одлучивати.

§ 46.

Ако се које мјесто у одбору управни смрћу, оставком, исељењем или искључењем, мора одбор сам у првој сједници својој из чланова скупштинских попунити то мјесто привремено до прве скупштинске сједнице, која ће онда то мјесто коначно попунити.

§ 47.

Члан одбора може по епархијском управном и просвјетном савјету на пријаву или уреда ради бити искључен из одбора:

а) ако изгуби једно од оних својстава, која се по наређењима ове уредбе за одборника траже;

б) ако своје звање трајно занемари изостав неоправдано од сједница 3 пута узастопце;

в) ако се опире извршењу правомоћних закључака скупштинских и одборских;

г) ако звање своје ма којим начином злоупотријеби; и

д) у случају § 60.

§ 48.

Звање одборничко јест почасно звање и извршује се исто тако као и скупштинарско, предсједничко, потпредсједничко, туторско и старатељско, бесплатно

б) О сједницама црквено-школског одбора.

§ 49.

Црквено-школски одбор свршује своје послове у сједницама, које се држе према потреби. Нарочито пак има се одбор састати сваке четврт године, да прегледа рачуне тутора (§ 56.) и старатеља (§ 57.), даље у мјесецу фебруару да спреми закључне рачуне о приходима и расходима за прошлу годину и главни извјештај о раду одбора и стању свега покретног и непокретног под његовом

управом стојећег имања; а у мјесецу септембру да спреми прорачун прихода и расхода за идућу годину.

На захтјев половице одборника мора предсједник одборску сједницу и ванредно сазвати, само му се морају предмети, ради којих се тражи сазив, унапријед означити.

§ 50.

Да одбор може правоваљано рјешавати, потребно је, да су сви чланови уредно позвани, и да је бар један преко половице присутан.

Код гласања одлучује надполовична већина присутних; ако су гласови наједнако подијељени, онда глас предсједников.

§ 51.

О свакој одборској сједници мора се водити записник, у који улазе имена присутних, стављени предлози од ријечи до ријечи и о њима донесени закључци.

Записник се мора још у истој сједници одостовјерити потписом свих присутних, а ако то није могуће у истој, а оно свакојако у првој будућој сједници.

Изводе из записника издаје предсједник и поровоја уз печат српско-православне црквене општине.

§ 52.

Против закључака црквено-школског одбора има незадовољна страна право призива, којим се иста мора послужити најдуже за 14 дана од дана достављеног односно обнародованог закључка, пошто ће се касније приспјели призиви од призивног мјеста одбити.

Призиви се морају упутити на црквени одбор, а од овог на епархијску управу.

§ 53.

Установе §§ 28., 29., 30. и 32., за тијем 34., тачка 2., у погледу ограда и одијељених мишљења и њихове вриједности, ваљају и за црквени одбор.

в) О дјеловању црквено-школског одбора.

§ 54.

Дјелокруг црквено-школског одбора јесте:

1. да доноси закључке о сазиву црквене скупштине, дану, када ће се и о мјесту, гдје ће се иста држати (§ 26., тачка 2. сл. *а*);

2. да саставља и обнавља на основу домовног протокола бирачке списке, у заједници и споразуму с мјесним парохом односно парохије управитељем;

3. да бира споразумно са парохом или његовим замјеником из или изван своје средине 2 или 3 црквена тутора и 2 старатеља сирота и убогих, даље да бира, надзире и отпушта црквене појце, звонаре и друге црквене послужитеље исто тако у споразуму са парохом или његовим замјеником;

4. да спрема предлоге за црквену скупштину у свима стварима, које по § 40. спадају у њезин дјелокруг;

5. да извршује закључке скупштинске и наредбе претпостављених епархијских власти; ове потоње не чекајући да се у скупштини прогласе;

6. да инвентира све покретно и непокретно имање, црквено, црквено-општинско, школско и црквеној општини на управу повјерених фондова и заклада, и држи исто у евиденцији.

Инвентар се мора у 2 примјерка саставити, од којих ће се један чувати код црквеног одбора, други код епархијске управе.

Инвентар се мора сваке године прегледати, исправити и допунити и са сходним предложима (н. пр. да се старе ствари бришу, нове наруче и т. д.) епархијској управи доставити;

7. да управља и рукује са читавим покретним и непокретним имањем цркве, црквене општине, школе и црквеној општини на управу повјерених фондова, закалда и добара; да се брине о одржању, као и о употребљивању истог у сврхе, којима је намијењен;

8 да подмирује парохијске цркве са потребним обредним иконама, сасудима, књигама, одеждама и другим за богослужење потребитим утварима и прибором.

Код наручивања црквених књига, икона, утвари и т. д. мора се црквени одбор прије на епархијског епископа, односно епархијски црквени суд упуте и савјета ради обратити;

9. да вијећа о набавци средстава по потреби и путем зајма за градњу и оправак цркве, школе, парохијалног стана и других зграда, које чине властност црквене општине и њој на управу повјерених фондова и закалда, и да подноша предлог у том погледу заједно са планом, грађевним прорачунима или трошковницима црквеној скупштини на одобрење;

10. да предлаже црквеној скупштини начин плаћања пароха, капелана, ђакона, професора, учитеља и других црквено-општинских чиновника и служитеља и брине се, да се истима на приједме и прописаним начином одређене плаће исплаћују;

11. да издаје црквено-општинске непокретности под најам или закуп и да узима под закуп или најам разне туђе непокретности, даље, да издаје расположиве црквено-општинске новце на приплод; да рјешава о том, да ли ће се црквено-општинска тражбина као неутјерива брисати; да ли ће се која парница повести, наставити, од ње одустати, с противником нагодба склопити; да ли ће се какав уговор у име општине склопити; наставити, раскинути или отказати; да ли ће се што из црквено-општинских капитала набавити све то по претходном одобрењу односно дозволи ужег епархијског управног и просвјетног савјета;

12. да прегледа закључке и тромјесечне рачуне туторске и старатељске и подноша исте с приловима с концем године скупштини на преглед, а епархијској управи на надпреглед;

13. да испред црквене општине именује правозаступника њезина у случајним парницама;

14. да се брине о чистоћи цркве и школе, споља и изнутра, исто тако и побочних црквених и школских зграда и ограда, гробља, порта и дворишта, а парочито да пази, да су црквене књиге, одежде, стихари, литије, чираци и друге свете и осве̋ене ствари и утвари у реду, чисте и читаве, и на добру мјесту спремљене.

За ред и чистоћу икона, одежда, иконостаса и за ред у олтару води бригу свештеник сам, а одбор га има у том подупирати;

15. да се брине о општинској, школској и парохијалној књижници, и гледа, да се исте књижнице сваке године, макар и с маленом свотом, у прорачуну дотирају и према сврси напредују, и да их она, којима су намијењене, што више употребљују;

16. да потпомаже пароха и црквену власт у религиозном и моралном одгоју народа; нарочито да се искорјене рђави, сујеверни, раскошни, народу морално, материјално и здравствено шкодљиви обичаји при пировима, дађама, славама и другим приликама;

17. да се брине о сиромасима и убогима у мјесту и да се заузима за њих како код црквене скупштине, тако и код појединих приватних личности и корпорација;

18. да подноша вишим црквеним властима жеље и предлоге, који се тичу православне цркве и њезине школе, и да на основу закона чува и брани част и углед цркве и црквене школске општине.

§ 55.

У општинама, гдје постоје српске православне школе, спада у дјелокруг црквено-школског одбора још и ово:

1. да буди и одржава у општини љубав, ревност, пожртвовност према српској православној школи;

2. да заступа интересе школе преко предсједника у свима спољашњим одношајима њезиним, према властима духовним и свјетовним и другим страним тијелима, и да подноша о њој све потребне извјештаје и предлоге како скупштини тако и свима вишим школским властима и управама;

3. да расписује стјечај на мјеста учитеља, и учитељица и професора у српским православним школама; да подноша њихове молбенице епархијском управном и просвјетном савјету на претходно испитивање; затим да сврши избор тих лица и свршене изборе да подноша на потврду епархијском управном и просвјетном савјету;

4. да школске зграде што чешће прегледа и увјерава се о спољашњем и унутрашњем стању, реду и чистоћи у њима и њиховим двориштима; да пази на здравствене одношаје како школских зграда тако и школске дјеце, нарочито на то, да дјеца чисто и добро одјевена школу похађају и на чистоћу тијела свога пазе, и да су у школи и изван школе пристојна;

5. да настоји да учитељско особље врши своје дужности и да дјеца у школи добро напредују; да у случају болести којег учитељског лица настава штете не трпи — а ако томе сам не би могао на пут стати, дужан је да то неодложно епархијској власти пријави;

6. да помаже учитељско особље у свима дужностима његовијем — нарочито у доброј дисциплини међу школском дјецом;

7. да рјешава о отпуштању дјеце из школе и о казнама за неуредно похађање исте;

8. да се брине за уредан попис и ушколовање дјеце за школу способне, за тачно похађање школе, као и за то, да се дјеца у црквеном појању како треба вјежбају, у опште да се у духу цркве и вјере православне и народности српске, а тако исто у љубави према отаџбини и највишему владајућему дому одгајају; даље да се има старати за то, да се сиромашна дјеца подупире у похађању школе и да се за њу заузимље у црквеној скупштини, а тако исто код приватних лица ради прибирања добровољних прилога у границама црквене општине;

9. да присуствује школским испитима и осталим свечаностима; да гледа, да се марљива дјеца награђују; да се школа снабдије са потребним училима, да

се оснивају школске књижнице и да се сваке године припављају и својој сврси потпуно одговарају;

10. да се брине о побољшању материјалног и друштвеног стања учитељства.

§ 56.

Дужности црквених тутора изабраних у смислу § 54., тачка 3. јесу:

1. да инвентарно примају читав покретни и непокретни иметак парохијалне цркве, школе и свијех црквеној општини на управу повјерених фондова и заклада и да истим у смислу закључака и упутстава црквено-школског одбора, односно упутстава и наредаба епархијске управе управљају.

2. да покретни иметак као: готовину, облигације, правне документе, државне и вриједносне папире и др. у сигурној благајници на сигурну мјесту држе и чувају.

Благајница ваља да има у правилу 2 кључа, од који ће се један код предсједника општине, а други код једног тутора чувати.

Код отварања благајнице морају обојица кључара бити присутна, јер су за руковање са истом оба заједнички и одговорни;

3 да стављају предлоге црквеном одбору о том, како би покретни и непокретни иметак што већу корист могао носити;

4. да црквено—општинском и школском чиновништву и послужничком особљу за вријеме и прописаним начином исплаћују установљене плате, а тако исто и друге исплате извршују, и да никад никаквог издатка без одборског закључка не чине, нити одборске закључке, који се противе закључцима скупштине или установама ове уредбе или наредбама епархијског управног и просвјетног савјета извршују;

5. да воде ручни благајнички дневник о приходима и расходима, и благајнични дневник о свијем годишњим доходцима и издатцима цркве, школе и свакој црквеној општини на управу повјереног фонда или закладе на по се по одредбама и упутствима надлежног епархијског и просвјетног савјета;

6. да подношају свака три мјесеца црквеном одбору документоване рачуне о свијем црквено-општинским, школским, фондовским и закладним приходима и издацима, и да су без оклијевања дужни дозволити преглед благајнице, ако би то одбор за нужно сматрао.

§ 57.

Дужности старатеља сирота и убогих изабраних у смислу § 54., тачка 3., у главном су ове:

1. да се брину о сиротама, удовицама и убогима у општини, и исплаћују им од одбора односно скупштине установљене потпоре и милостиње;

2. да воде рачун о издацима убошких заклада, гдје таке постоје, и да свака три мјесеца полажу одбору документоване рачуне о свјема издацима, што су их учињели, а тако исто морају дати на преглед благајницу, ако одбор то за нужно нађе;

3. да стављају одбору предлоге, како би се иметак убошких заклада што боље умножио, и да се брину, да се сваке године нека извјесна свота у годишњи општински прорачун на помагање сирота и убогих — особито на велике празнике — уврсти;

4. да скупљају у корист сирота и убогих добровољне прилоге у цркви и изван цркве, код друштава и приватних особа у општини.

§ 58.

Црквени тутори и старатељи одговорни су црквеном одбору, црквеној скупштини и епархијској управи заједнички за сваку штету, која би с њихове кривице, непажње или немара по њима повјерени иметак настала, и могу бити евентуално и свјетовним судом за то на одговорност позвани.

На предлог црквено-школског одбора или уреда ради може епархијски управни савјет против тутора и старатеља сирота и убогих који са повјереном им имовином немарно или несавјесно управљају наредити истрагу, те их са звања дигнути и прије него што истече вријеме, за које су изабрани.

§ 59.

Црквено-школски одбор може своје послове подијелити међу поједине чланове — нарочито може одбор повјерити непосредно свршавање посала школске управе и школског надзора двојици за то изабраних школских надзорника.

Али и у овом случају одговарају за сав рад у одбору како црквеној скупштини тако и надлежној епархијској власти сви одборници заједнички.

§ 60.

Ако би црквено-школски одбор очевидно занемарио своје дужности или хотимице противно се да изведе наредбе претпостављене црквене и школске власти, или ако би више пута са знањем прекорачио границе свога дјелокруга, или ако би у њему такви метеж и неред настао, да се црквено-школски општински послови не могу више с успјехом у њему свршавати, властан је епархијски управно-просвјетни савјет на пријаву или уреда ради наредити истрагу, те према изласку исте евентуално распустити црквено-школски одбор, а скупштини наредити да нов одбор изабере, искључивши при том кривце од права да могу бити изабрани.

Зауме ли скупштина становиште одбора, епархијски ће управно-просвјетни савјет именовати од неколико поуздани лица општински управни црквено-школски одбор, који ће са мјесним парохом или управитељем парохије као предсједником овог привременог одбора извршивати дужности одборске и скупштинске.
(§ 42.)

Ако ли је пак рад скупштине у смислу § 42, тачка 2. прије обустављен но што је црквено-школски одбор разријешен био, моћи ће епархијски управни и просвјетни савјет именовати управни црквено-школски одбор и без сазива скупштине.

§ 61.

Епархијски управни и просвјетни савјет властан је к свакој сједници, скупштинској и одборској, редовној и ванредној, свога повјереника изаслати.

Он мора помагати предсједника општине у вршењу дужности његових савјетом и упутом и свим утицајем својим.

ГЛАВА ДРУГА.

О српским православним парохијама, парохијским звањима и парохијском свештенству.

а) О парохијама и парохијским звањима.

§ 62.

Српска православна парохија је скуп правовјерних т. ј. исповједника источно-православне вјере при једној парохијалној цркви, а у духовној области једног те истог пароха односно душестаратеља.

§ 63.

Садашњи опсег српских православних парохија моћи ће у будуће на начин у § 2. ове уредбе означени надлежни епархијски управно-просвјетни савјет споразумно са надлежним епархијским црквеним судом промијенити.

§ 64.

Мјеста, која нијесу у стању издржавати за се цркву и пароха и друго за цркву потребно особље, морају се најближој парохији као филијала придружити.

§ 65.

Ако би интереси цркве ипак захтијевали, да се у таквим мјестима уздржи односно образује самостална парохија, мора надлежна епархијска управа тој потреби задовољити и сама се за набавку потребитих за то средстава сходним путем и начином постарати.

Иначе ако би така мјеста сама желила засебну парохију сачињавати, морају се прије исказати, да су у стању уздржавати цркву и пароха, и правоваљано се обвезати, да ће пароху давати сходну дотацију.

§ 66.

Једна парохија може обухватити више мјеста. У том случају одређује епархијски црквени суд сједиште пароху, у колико исто не би већ прије одређено било.

§ 67.

Једна парохија може имати и више цркава, али је само једна црква парохијална — све остале у парохији цркве или су саборне или су филијалне, или заводске и приватне црквице.

§ 68.

У једној општини може при једној парохијалној цркви бити у правилу само једна парохија, а у случају потребе и више парохија.

§ 69.

Свака парохија има своје парохијско звање. Колико има у мјесту парохија, толико и парохијских звања.

Према томе имаће свака парохија своје засебне матице и друге прописане парохијалне записнике и књиге, и свој засебни званични печат, који носи у

срједи лик светитеља, којему је мјесна црква посвећена. У наоколо натпис: »печат српског православног парохијског звања у .....«

§ 70.

Парохијални печат чува се код пароха, односно управитеља парохије и сви званични парохијални списи, дописи и исправе морају се под тим печатом издавати.

§ 71.

Парохијско звање води парох као начеоник парохије и парохијског звања.

б) О парохијском свештенству у опште.

§ 72.

У парохијално свештенство спадају:

а) пароси и управитељи парохија;

б) парохијски и лични помоћници; и

в) ђакони.

§ 73.

Парох је таково свештено лице, које је ради извршивања душестарателских права и дужности у опсегу једне парохије законитим путем и начином стално постављено и од епископа епархије синђелијом на то овлаштено односно обвезано.

Он је начеоник парохије и парохијског звања и као такав заступа све мјесно свештенство, које спада дотичној парохији, у спољашњим односајима његовим, и одговара за сав рад у свом звању.

У сршивању званичних дужности његовијех помажу га додијељени му стални или парохијски и лични помоћници, који су дужни повјерене им послове тачно и савјесно сршавати; а у случају нужде и други свештеници који у мјесту стално пребивају, или се случајно у њему нађу, ови пошљедњи особито код сршавања св. лутурђије или других свештенорадња у цркви.

§ 74.

Парох је духовни пастир општине своје, с тога се захтијева од њега не само савјесно сршавање његових званичних посала, него и узоран хришћански живот, штовање црквених и државних закона, вјерност владару, преданост Богу и љубав и пожртвовност према духовној пастви својој којој мора у свему, што је добро и племенито, примјером предходити и свијетлити.

§ 75.

Нарочите дужности парохове јесу:

1. да сршује службу Божју и све друге обреде и свештенорадње у цркви и парохији по уставу црквеном; да строји св. тајне и да проповиједа слово Божје, да поучава у вјеронауци српску православну дјецу како у општим народним (комуналним) и иновјерним школама, у којима нема нарочито постављеног вјероучитеља, тако и ваншколску дјецу, ону у школи у одређене дане и часове, а ову у цркви сваке Недјеље и празника; да надзире тачно и савјесно предавање вјеронауке у свим српско-православним школама своје парохије, најпошље да се брине о сиротама и убогима;

2. да води црквене књиге или матице рођених, крштених, вјенчаних и умрлих, домовник и друге прописане парохијалне књиге и записнике.

Те књиге воде пароси самостално по упутствима надлежне епархијске власти. Изводи из њих у законитом облику под парохијалним печатом издани имају значај и вриједност јавних исправа;

3. положај парохов у црквеној скупштини и црквеном одбору означен је у §§ 15., 28. и 43. сл. *б* ове уредбе,

§ 76.

У погледу свега свога званичнога рада стоји парох под непосредним надзором свог окружног протопрезвитера, а преко овог под врховним надзором епископа епархијског.

§ 77.

Гдје у једној општини има више парохија (§ 68.), ту води сваки парох своје парохијално звање самостално и свршава све парохијалне дужности према својим парохијанима сам; службу пак у заједничкој цркви свршују сви заједно по мјесном обичају или одредбама надлежног епархијског епископа.

§ 78.

У извршивању својих дужности може се парох уз одобрење свога протопрезвитера дати и заступати, али само у појединим случајевима, и то по особама које имају презвитерски чин и не стоје под црквеном казном или забраном свештенорадње, но и у том случају одговара он не само за поузданост и способност свога заступника, него и за правилност свршене свештенорадње и тачно проведење исте у дотичној црквеној матици.

§ 79.

Ако парох пође на допуст, мора се сам побринути за свога замјеника, у случају пак болести или смрти пароха, брине се за замјену окружни протопрезвитер.

§ 80.

Паросима, који се налазе на већим и пространијим парохијама, те који по томе нијесу у стању све душестарателске дужности сами тачно извршивати, мора се према броју душа и према мјесним околностима дати довољан број помоћника.

§ 81.

Епархијски црквени суд може на предлог општине број парохијалних помоћника смањити или повисити.

§ 82.

Старим и немоћним паросима, који нијесу у стању све своје дужности сами свршавати, а сами су на парохији, ваља приставити личне помоћнике, који ће свршивати парохијалне дужности под одговорношћу пароха, коме су додијељени.

§ 83.

Ако који од пароха не може више под својом личном одговорношћу да управља парохијом, мора се управа парохије повјерити парохијалном помоћнику

као управитељу парохије, који ће под сопственом одговорношћу управљати парохијом, док се о њој стално промотрење не учини.

Како парохијалне помоћнике, тако и личне поставља епархијски црквени суд у својим редовним сједницама у споразуму са дотичним црквеним одбором.

§ 84

Ђакона може имати свака општина, која га је у стању о свом трошку уздржавати.

§ 85.

Положај управитеља парохије у црквеној скупштини и црквеном одбору, и парохијских и личних помоћника и ђакона у црквеној скупштини нормиран је у §§ 15., 28. и 43. сл. *б* ове уредбе.

§ 86.

Сваки свештенички кандидат дужан је још прије него рукоположен буде, да приступи као члан заједничком свештено-удовичком мировинском фонду основаном за све епархије у Босни и Херцеговини.

в) О постављању парохијалнога свештенства.

§ 87.

Мјесто парохијалног свештеника упражњује се:

1. смрћу;

2. премјештајем на друго мјесто на молбу или на основу правомоћне пресуде надлежног епархијског црквеног суда;

3. умировљењем у случају тјелесне и душевне немоћи за отправљање парохијске службе;

4. губитком звања на основу правомоћне пресуде надлежног епархијског црквеног суда;

5. оставком на звање и у случају преласка из једне епархије у другу.

§ 88.

Упражњене парохије морају се попунити за 3 мјесеца од дана упражњења у колико је то могуће.

Епархијски црквени суд споразумно са црквено-школским одбором мора се међу тијем постарати, да служба црквена за то вријеме штете трпила не би.

§ 89.

На упражњене парохије расписује епархијски црквени суд стјечај у црквеном званичном листу са пријавним роком од 6 седмица.

§ 90.

Натјецати се могу сви православни свештеници дотичне епархије, који се искажу, да су уредбом овом прописани стјечајни испит положили — у колико нијесу од истог ослобођени. Надлежни митрополити примају кандидате свештеничког сталежа или свештенике туђих епархија у савез клира својих епархија по дотичним каноничним прописима.

Примање кандидата изван Босне и Херцеговине подлежи одобрењу земаљске владе.

§ 91.

Молбеницама морају се приложити: оригиналне свједоџбе о свршеним претходним и богословским наукама и свједоџба о положеном стјечајном испиту.

§ 92

По измаку прописанога рока испитује епархијски црквени суд у првој својој редовној сједници молбенице натјецатеља.

Молбе оних, који немају потребитих својстава, одбацује, остале пак молбе упућује црквеној скупштини ради избора.

Избор пароха обавља се овако:

Пошто предсједник изнесе пред изборну скупштину молбенице свију припуштених кандидата и пошто се прочитају све молбенице са свима прилозима, даје сваком скупштинару по један ненаписан листић хартије, на коју он уписује кандидата кога хоће.

Пошто сви чланови предаду своје листиће одбору за то одређеном, и пошто их исти преброји, проглашује предсједник онога кандидата, који је добио двије трећине гласова за изабраног; избор тај има се доставити епархијском епископу на потврду.

Не добије ли пак при првом гласању ни један кандидат двије трећине гласова, наређује предсједник одмах поновни избор, па ако и код њега не добије нико двије трећине гласова, онда се она двојица или тројица, који су највише гласова добили, предлажу епархијском црквеном суду односно епархијском епископу, који најдостојнијега између њих именује.

§ 93.

Свечано уведење изабраног и потврђеног у звање припада надлежном окружном протопрезвитеру; у случају сметње другом ком свештенику дотичног протопрезвитерата, којег одреди исти епархијски црквени суд.

§ 94.

Управитеље парохије поставља епархијски црквени суд. (§ 88.)

§ 95.

Ђакони се постављају на исти начин као и пароси, а поставити се могу само такове особе, које су богословске науке свршиле и прописане испите из њих положиле, а осим тога су и доброг моралног владања и имају сва друга потребита својства за рукоположење.

Ђаконе, који уз епископа као церемонијари и у канцеларији епархијске управе као званичници служе, избира и поставља епархијски епископ самостално, извјештавајући о том земаљску владу ради дозначења систематизоване им плате.

г) О стјечаном испиту за пароха.

§ 96.

Ради полагања стјечајног испита за пароха постоји у свакој епархији посебно испитно повјереништво, које именује сам епархијски епископ.

Предсједник томе повјеренству јесте епархијски епископ или замјеник његов, кога он постави.

§ 97.

К стјечајном испиту за пароха припуштају се само они свештеници, који су као парохијски управитељи и помоћници најмање 2 године дана душестарателске дужности отправљали, или као свештеници-вјероучитељи или као ђакони при епископу толико исто на задовољство претпостављене им власти односно епископа своју дужност вршили.

§ 98.

Молбеници за припуштење к стјечајном испиту за пароха морају се приложити: оригиналне свједоџбе о свршеним претходним и богословским наукама.

§ 99.

Стјечајни испит за пароха јест усмен и писмен.

Усмено се испитује:

из догматичког, моралног и пастирског богословља и црквене историје у најглавнијим цртама; за тијем из катихетике, омилитике, правила и обреда црквених, брачног и казненог каноничног права и познавања свијех наредаба и нормативa, које се односе на вођење парохијског звања — тачно у појединостима.

Писмено се испитује:

из састављања проповједи, званичних извјештаја и званичних исправа; за тијем из вођења матица; уредбеног записника, ручног и главног благајничног дневника и других прописаних књига и записника.

Писмени задатци израђују се у присуству и под строгим надзором једног члана испитног повјеренства, који има пазити, да се кандидат не послужи недозвољеним средствима.

Код израђивања задатка из омилитике може се кандидат служити св. писмом старог и новог завјета у грчком или словенском тексту.

§ 100.

Код стјечајног испита за пароха ваља пазити, еда ли су кандидати прибавили себи практично знање од свега оног, што им је за тачно вођење парохијског звања потребито.

§ 101.

Од стјечајног испита за пароха ослобођени су професори богословије и катихете на средњим заводима, ако су 5 година као стално намјештени са успјехом звање своје извршивали, тако исто и сви у вријеме ступања на снагу ове уредбе рукоположени свештеници и ђакони.

§ 102.

По довршеном испиту издају се кандидатима свједоџбе о постигнутом успјеху. Ко једном положи испит, не мора се више истом подвргавати.

§ 103.

Стјечајним испитима за пароха могу присуствовати чланови епархијског црквеног суда, епархијског управног и просвјетног савјета и професори богословије.

§ 104

Клирици, који за 5 година након свршених богословских наука не ступе у свештенички чин, морају пред епархијским црквеним судом положити пријамни испит, прије него ли ступе у чин.

д) О дотацији парохијалнога свештенства.

§ 105.

Дотација парохијалнога свештенства састоји се:

а) од сталне плаће, коју ће му издавати автономна црквена управа на основу чл. XII. основних одредаба у мјесечним оброцима унапријед;

б) од епитрахиљске наплате за разне свештенорадње, и

в) од бесплатна стана у парохијалном дому уз уживање врта, воћњака и осталог земљишта, што дому припада.

Гдје не би било парохијалног стана, примаће свештеник, који нема своје сопствене куће, од дотичне црквене општине станарину, коју ће у случају несporазума између свештеника и црквене општине, гледе износа по саслушању мјесног црквено-школског одбора одредити епархијски управно-просвјетни савјет према мјесним околностима дотичне парохије.

У општинама гдје има више парохија односно пароха, има право на бесплатан стан, или на примјерену станарину у смислу претходне ставке по времену намјештења у истој општини најстарији парох.

Сталну плаћу, епитрахиљске пристојбе, награде за катихизовање у општим основним школама (чл. XIII., 2) као и мировине умировљених свештеника одређује епархијски црквени суд са управно-просвјетним савјетом у пуној сједници.

Личном помоћнику одредиће плату епархијски црквени суд пошто о том саслуша интересованог пароха и мјесни црквено-школски одбор.

Ђакону одређује плату мјесна црквена скупштина уз одобрење епархијског управног и просвјетног савјета.

ГЛАВА ТРЕЋА.

О српским православним манастирима и манастирским црквеним општинама.

I. О српским православним манастирима.

Опште одредбе.

§ 106.

Манастир је пребивалиште оних лица монашког реда, која су се свечаним објетима канонично удружила, да проведе заједнички живот у потпуној уздржљивости, јеванђеоском сиромаштву и строгој послушности према својим старјешинама.

У областима Босне и Херцеговине постоје засад ови манастири:

1. у епархији дабробосанској: Папраћа, у протопрезвитерату власеничком;

2. у епархији захумско-херцеговачкој: Житомислић у протопрезвитерату мостарском, Завала у протопрезвитерату столачком, Добрићево у протопрезвитерату билећком, Дужи у протопрезвитерату требињском;

3. у епархији зворничко-тузланској: Тавна у протопрезвитерату зворничком и Озрен у протопрезвитерату маглајском;

4. у епархији бањалучкој и бихаћкој: Моштаница у протопрезвитерату бос.-костајничком, Гомионица у протопрезвитерату бањалучком и Рмањ у протопрезвитерату петровачком.

§ 107.

Оснивање нових манастира, као и укидање онијех, који постоје, или припојење њихово к другима, може бити само с пристанком епархијског епископа у пленарној сједници епархијског црквеног суда, надлежног епархијског управног и просвјетног савјета, а сходно одредбама црквено-правних прописа. За оснивање нових манастира треба осим тога и одобрење земаљске владе.

Имовина укинутих манастира припада епархији.

Оснивалац новог манастира мора осигурати сва средства, која му горе назначени фактори споразумно означе као потребита за уздржавање манастирске куће, цркве, школе и манастирског братства.

§ 108.

Ко хоће монах да постане, мора прије надржати канонично искушење, за за тијем наће ли сабор манастирског братства, да је за монашки чин способан, закључиће да га прима у заједницу своју и предложиће га епископу епархије на одобрење, односно подјелење благослова, да се дотично лице у монашки чин примити може.

§ 109.

Сви монаси без разлике степена стоје под непосредним надзором и власти свог манастирског настојатеља игумана или архимандрита, а преко њега под јурисдикцијом епископа епархије и дужни су сви, без обзира на своју хиротонију, држати се строго праксом православне цркве освештених правила и уредаба монашких.

§ 110.

Сваки српски православни манастир, који нема својих старинских печата, има свој званични печат, који носи у средини лик светитеља, коме је манастирска црква посвећена, у наоколо натпис »печат српског православног манастира св. Н. ..... у Н. .....«.

Овај се печат чува код настојатеља манастирског, односно његовог замјеника.

§ 111.

Све послове српских православних манастира свршују ови органи:

а) сабор манастирског братства;

б) манастирско настојатељство.

а) Сабор братства манастирскога.

§ 112.

Сабор братства манастирског је збор свијех јеромонаха, јерођакона и монаха дотичнога манастира, позван да свршава све религиозне, црквене, дисциплинарне, унутрашње монашке и манастирско-привредне послове манастира.

§ 113.

Предсједник сабора манастирскога братства јест настојатељ манастира — игуман или архимандрит дотично његов замјеник.

Он сазива и затвара сједнице, одређује дневни ред, руководи расправу, проглашава закључке и одговара за сав рад, мир и законити ток вијећања; с тога му припадају сва права и дужности, које су у § 29. ове уредбе означене.

У случају смрти настојатеља руководи ове и све друге послове настојатељске до даље одредбе епархијског епископа намјесник манастирски.

§ 114.

Перовођу сабора манастирског бира сабор сам из своје средине на једну или више година, и тај води матице манастирске парохије и свршује све писмене послове сабора братског и настојатељства манастирског.

§ 115.

Да сабор може правоваљано рјешавати, потребно је, да су сви јеромонаси, без обзира на то, да ли они живе у манастиру или не, уредно у сједницу позвани, и да су бар они, који у манастиру живе, у сједници запста и присутни.

Право гласа припада свјема јеромонасима, јерођаконима и монасима, изузевши оне, који су у то вријеме под црквеном епитимијом.

У случају § 117., тачка 2. кад се ради о унапређењу кога брата на степен јерођакона или јеромонаха, припада право гласа само јеромонасима, а код избора настојатеља јерођаконима и јеромонасима.

Код гласања одлучује надполовична већина присутних чланова, који имају право гласа; гдје су гласови на једнако подијељени, одлучује глас настојатеља, односно његовог замјеника.

§ 116.

О сједницима саборским води се посебан записник, у који улазе: имена присутних, предлози о којима се вијећало и гласало и успјех гласања.

У погледу одијељених мишљења и њихове вриједности ваља § 34., тачка 2. ове уредбе.

Записник сабора братског потписују сви присутни, а изводе из записника потписује настојатељ и перовођа уз печат манастирски.

§ 117.

Дјелокруг сабора братства манастирског протеже се на све религиозне, црквене дисциплинарне и чисто унутрашње монашке ствари; а од економских посала само на оне, који се тичу добара манастирских (§ 241., тачка 2.) и онијех побожних фондова и заклада, које су сабору нарочито на управу повјерене, а тако исто који се тичу прихода из парохије манастирске.

Према томе дјелокруг сабора братства манастирског јесте овај:

1. да прима манастирске ђаке и искушенике у манастир, пошто их претходно испита и за достојне нађе, уз пријаву епархијском епископу;

2. да вијећа о том, да ли се може који монах унаприједити на степен јерођакона или јеромонаха и подноси образложени предлог о том епископу са молбом за рукоположење;

3. да се стара о религиозном и моралном владању сваког брата појединце и манастирског особља, нарочито о поправку једног или другог некоректног питомца, при чем може употријебити олакшне казне црквене.

Ради тежих епитимија и искључења мора се ствар прије епархијском епископу пријавити и од њега рјешење сачекати.

У случају искључења мора се закључак преко надлежне епархијске управе саопћити свима српским православним манастирима у Босни и Херцеговини;

4. да одређује парочите службе за сваког појединог јеромонаха, јерођакона и монаха бирајући намјесника за економске послове, једног или више душестаратеља за парохијску службу у селима манастиру доданима; духовника за службу у цркви и школи одређујући службе и дужности манастирских ђака и искушеника, као и других манастирских функционара по потреби службе манастирске;

5. да бира настојатеља манастирскога на основу предлога епархијског епископа и то или из својега братства, или из братства другог ког манастира исте епархије.

Надполовичном већином присутних гласова изабраног производи епископ за игумана.

6. да рјешава о предлозима настојатељства манастирског и с њима заједно поднесеним трошковницима у погледу градње или оправака на манастирској кући, манастирским привредним зградама и стајама, а гдје нема манастирске црквене општине, и на манастирској цркви и школи, а тако исто и у погледу набаве средстава за то потребитих.

Ако би средства манастира недовољна била за те градње и поправке, притећи ће у помоћ манастиру дотична манастирска црквена општина, а по потреби и читава епархија.

7. да одлучује о предлозима настојатељским у случајевима, кад се мора супстанција манастирских добара промијенити, из капитала што набавити, продати или размијенити.

Код отуђења или оптерећења корјенитих добара манастирских тражи се осим закључка сабора манастирског братства још и одобрење надлежне епархијске управе односно и епископа епархије;

8. да склапа зајмове, купопродајне, закупне и друге уговоре и подноша исте у смислу постојећих наредаба епархијском управном и просвјетном савјету на одобрење;

9. да установљује годишњи прорачун расхода и прихода манастирских и подноша исти у мјесецу октобру епархијској управи на одобрење; а тако исто прегледа рачунске књиге и закључне годишње рачуне и подноша исте у мјесецу марту са свима прилозима и признаницама епархијској управи на надпреглед са својим примједбама или без њих;

10. да саставља привредне основе за једну или више година и подноша исте епархијској управи на одобрење;

11. да одлучује о предлозима настојатељским у ствари унапређења економије манастирске, и да се непрестано брине и пази, да се на сваком манастирском добру она врста економије води, која каквоћи дотичног земљишта одговара, да се добра уредно обрађују, шуме безразложно не пустоше, плодови економије у бесцње не продају, и у опште да се у свему води рационална економија;

12 да се стара, да се корјенита имања манастира, а наиме непокретни и покретни економски прибор (fundus instructus) у цијелости у добру стању одржава и ни на који начин не отуђује или не оштети; стога мора сваке године дати прегледати најновије инвентаре и сравњивати их са инвентарима прошлих година и наређивати шта је потребито, да се економски прибор попуни;

13 да води контролу над манастирским фукционарима у опште, а особито економским, а гдје крај манастира не постоје манастирске црквене општине ту свршује оне послове, што их иначе у таким општинама црквене скупштине свршују. (§§ 133. и 140.)

§ 118.

Предмети, који се тичу манастирске црквене и уз њу постојеће српске православне школе, то јест издржавања њихова и њиховијех прихода преко године у недјељне и празничне дане, а особито на велике годишње народне зборове, а тако исто и оних фондова и завода које су нарочито издржању цркве и школе намијењене, не спадају у дјелокруг сабора братства манастирског, већ у дјелокруг дотичне манастирске црквене скупштине, односно манастирског црквеног одбора и манастирских црквених тутора изузевши случај, да уз манастир нема манастирске црквене општине. (§ 140.)

б) Манастирско настојательство.

§ 119.

Настојательство манастирско састоји се:

а) од манастирскога настојатеља игумана или архимандрита, односно његовог замјеника, као начеоника;

б) од манастирскога намјесника као његовог помоћника у свима а особито у економским пословима;

в) од манастирског туторства изабраног манастирским црквено-општинским одбором, које туторство има савјетујући глас у свима пословима, који се односе на управу манастирског иметка ма које природе.

§ 120.

Настојатељ манастирски — игуман или архимандрит — јесте законити представник и заступник манастира и манастирске црквене општине пред свима властима — духовним и свјетовним — рачунајући амо и судске, и према свима другим корпорацијама.

Он руководи све послове манастирске и пази, да сви органи свршују дужности своје. Као таком припада му право, издавати све потребите налоге и упутства, даље припада му сва црквена дисциплинарна власт над братством и другим манастирским особљем, али и одговорност за ред и мир и чистоћу у манастиру, а тако исто и за добру управу с манастирским имањем и свима приходима његовим,

Особите дужности његове јесу:

1. да строго испуњава монашка правила и да пази, да их и други монаси строго извршују, сам пак ваља да буде у сваком погледу жив примјер побожног монашког живота;

2. да љуби благочиније црквено и да се не уклања редовитом похађању цркве, а тако исто да пази, да и друго манастирско особље у цркву на богослужење редовно долази и да у вријеме молитве, колико је могуће, другим послом не буде забављено.

3. нарочито да настоји, да се завјетне литургије и парастоси по пропису служе;

4. у подне и у вече да води поучне разговоре с братством, а и код заједничког обеда да се прочитају узорни примјери из житија светих, и само у изванредним случајевима од овог правила да одступа;

5. без важна разлога и без дозволе свога епископа да се сам из манастира на дуже од три дана не удаљива, нити другима удаљавање то дозвољава;

6. да гледа да се манастирска књижница у реду држи, савремено унапређује и од братства што више употребљује, а у том ваља да сам својим примјером претходи;

7. особито треба да настоји, да се манастирски ђаци и искушеници баве читањем поучних књига и да се вјежбају у црквеном појању и правилу црквеном;

8. да непрестано бдије над одржањем монашке дисциплине и реда црквеног, али при том да показује не само строгост и праведност, него и монашку скромност и стрпљивост према братству своме;

9. да пази, да школе, што их манастир и општина издржавају, стоје на висини свога савременог задатка, да се школска дјеца образују у духу наређења означених у § 55., тачка 8. и да знају и историју дотичнога манастира и животе по манастир особито заслужних и знаменитих људи;

10. да настојава, да сви манастирски и манастирске црквене општине органи савјесно извршују своју дужност; да у манастирској кући, цркви, школи, дворишту, гробљима и стајама влада узоран ред и чистоћа, да се на добрима манастирским води разумна економија и са манастирским и манастирске црквене општине и школе приходима правилно и савјесно рукује и располаже — све у смислу одредаба ове уредбе и осталих правоваљано изданих наредаба и упутстава надлежне епархијске управе;

11. на пошљетку припадају му сва права и дужности, што их иначе предсједници црквених општина при вођењу разних сједница свршују.

Чин игумана, односно архимадрита, може получити само овај јеромонах, који је поред примјерна владања и прокушане вјештине у господарству манастирском још и богословске науке редовно свршио и тиме стекао потпуно за овај одлични степен оспособљење.

§ 122.

Сваки манастир мора имати једнога економа или намјесника, кога бира сабор братства манастирског из своје средине, на једну или више година.

Намјесник манастирски јест економски помоћник настојатеља манастирског односно његовог замјеника.

У дјелокруг његов спада руковање с добрима манастирским по наређењима ове уредбе и упуствима, што ће их издати епархијски управни и просвјетни савјет.

У његов дјелокруг спада нарочито:

1. да непосредно руководи економске послове на манастирским добрима;

2. да управља с читавим манастирским економским особљем и одређује дјелокруг истоме;

3. да води рачуне о приходима из манастирске парохије, о приходима манастирске економије и о свима расходима манастирским, и полаже те рачуне са свима прилозима свака три мјесеца настојатељу односно његову замјенику, а концем године сабору братства на преглед;

4. да саставља прорачун о годишњем расходу и приходу манастирском и подноша исти сабору братства на усвојење;

5. да чува један кључ од благајнице манастирске, докле се други кључ код настојатеља налази;

6. да заступа настојатеља манастирског у свима случајевима, кад је исти одсутан или другим пословима спријечен, а тако исто и у случају смрти његове, до даље одредбе епархијског епископа.

§ 123.

Ако би се који орган манастирске управе немарним показао, или ако би наступили односаји слични онима, који су у §§ 42. и 60. ове уредбе назначени, поступаће епархијски епископ против истог органа на учињену пријаву или уреда ради дисциплинарно.

II О српским православним манастирским црквеним општинама.

Опште одредбе.

§ 124.

Српски православни манастири у Босни и Херцеговини, с којима су спојена околна села као парохије, сачињавају са тијем селима манастирске црквене општине, и спајају у себи са истима сва својства црквених општина, с тога све установе првог дијела ове уредбе, које ваљају за црквене општине и њезине органе у опште, а нијесу одредбама овога трећега дијела уредбе нарочито измијењене, ваљају и за манастирске црквене општине и њезине органе.

§ 125.

Манастирске црквене општине т. ј. манастири са додијељеним им парохијама, а тако исто и манастири сами, узети су од јурисдикције окружних протопрезвитера и стоје као такови непосредно под јурисдикцијом епархијског епископа.

С тога сви дописи органа манастирских и манастирских црквених општина, а тако исто и признаји против њиховијех рјешидаба, иду не преко окружног протопрезвитерата, већ директно на епархијског епископа, односно епархијску управу.

§ 126.

Садањи односаји између манастира и околних парохија, и садањи опсег манастирских црквених општина остаје нетакнут, а у будуће моћи ће ови односаји настати, односно престати само након саслушања сабора братства манастирскога и интересована народа уз одобрење епископа епархијског, уништ правоваљана закључка пленарне сједнице епархијског црквеног суда и надлежног епархијског управног и просвјетног савјета, при чем имају одлучити само интереси цркве и и црквене службе.

§ 127.

Код евентуалне секуларизације једне манастирске парохије ваља одлучити, да ли у опште и колико има манастир односно манастирска црква новој општини да помогне у новцу и другим добрима за зидање нове цркве, школе, парохијалног стана и за подмирење других потреба новоустановљене општине.

Против одлуке пленарне сједнице епархијског црквеног суда и епархијског управног и просвјетног савјета о тој ствари нема призива.

У осталом одлука се та мора донијети истом након одобрења епархијског епископа и саслушања сабора манастирског братства и народа дотичне општине

§ 128.

Свака манастирска црквена општина има свој званичан печат, који се чува код настојатеља манастирског, односно заступника његовог и носи у наоколо натпис: »печат српске православне манастирске црквене општине у Н.....« са сликом св. Саве у средини.

§ 129.

Послове српских православних манастирских црквених општина свршују ови органи:

а) манастирска црквена скупштина;

б) манастирски црквени одбор.

а) Манастирска црквена скупштина.

§ 130.

Манастирска црквена скупштина састоји се:

а) од настојатеља манастира, односно његовог замјеника као предсједника (§ 119.);

б) од свијех јеромонаха и јерођакона дотичнога манастира као чланова скупштине већ по звању своме;

в) оних свјетовних особа манастирске црквене општине, које у смислу § 13. ове уредбе имају својства за скупштинаре прописана.

§ 131.

Предсједник манастирске црквене општине јест настојатељ манастира, односно замјеник његов; у случају његова одсуства, болести или друге какве сметње, намјестник манастирски.

Перовођу бира скупштина сама из средине своје на годину дана.

§ 132.

Манастирска црквена скупштина је заступство манастирске црквене општине и контрола манастирском црквеном одбору.

§ 133.

У дјелокруг манастирске црквене скупштине спада:

1. избор скупштинског перовође, манастирског црквеног одбора;

2. послови назначени у § 40., тачка 3.—11.; поимање пак спада у дјелокруг манастирске црквене скупштине сва брига о уздржању и напредовању манастирске цркве и уз њу постојеће српске православне школе и о свему покретном и непокретном имању њихову; напротив изузимају се од дјелокруга манастирских црквених општина и њихових органа сви послови, који се тичу управе манастирских добара и оних фондова и завклада, које су намијењене уздржавању манастирске куће и манастирског братства; ти послови спадају у дјелокруг сабора братства, односно настојатељства манастирског.

§ 134.

Ако би за уздржавање манастирске цркве и уз њу постојеће школе средства манастирске црквене општине недовољна била, притећи ће јој у помоћ дотични манастир т. ј. манастирска кућа, а по потреби и цијела епархија.

§ 135.

Установе §§ 25., 26., 41. и 42., за тијем §§ 29. и 60. примјењују се у истом смислу и на манастирске црквене скупштине.

б) Манастирски црквени одбор.

§ 136.

Манастирски црквени одбор састоји се:

а) од настојатеља манастира односно његова замјеника као предсједника;

б) од манастирског намјесника као потпредсједника;

в) од још толико свјетовних одборника, колико их § 43. *в)* ове уредбе прописује;

г) наређење § 43., ал. 2. примјењује се у истом смислу и на манастирски црквени одбор.

§ 137.

У дјелокруг манастирског црквеног одбора спадају послови у §§ 54. и 55. означени уз уважење одредаба у § 133., тачка 2.

§ 138.

Установе у § 42. затим 43.—52. и § 29. примјењује се у истом смислу и на манастирски црквени одбор.

§ 139.

Све установе § 54., тачка 3. §§ 56., 57. и 58. о црквеним туторима и старатељима сирота и убогих примјењују се у истом смислу и на манастирске црквене туторе и старатеље сирота и убогих.

§ 140.

У манастирима, којима нијесу околна села у парохију додијељена, уз које дакле не постоје манастирске црквене општине, свршује послове манастирске скупштине и школске послове манастирског црквеног одбора (§ 55.) сабор братства манастирског, остале послове манастирског црквеног одбора — настојатељство манастирско, послове пак црквених тутора — намјесник, а старатеља сирота и убогих — духовник манастирски.

Но и у овом случају морају се рачуни, који се односе на манастирску цркву, школу, њихове фондове и закладе, посебно водити од осталих прихода манастирских.

ГЛАВА ЧЕТВРТА.

О српским православним епархијама.

а) О епархијама, епархијским епископима и епархијској управи уопште.

§ 141.

Епархија је црквена власт, која се састоји од више црквених општина-парохија, протопрезвитерата и манастира, и која стоји под духовном управом, судом и надзором свог канонично постављеног епископа, који је у смислу канона позван, да непрестано — посредно и непосредно — настојава о религиозности, моралности и просвјети својега стада и свештенства.

§ 142.

Свака православна црквена општина и сваки православни протопрезвитерат и манастир, који постоји или се тек основао буде у овијем земљама, мора бити у каноничној свези са једном од постојећих овопредјелних српских православних епархија.

§ 143.

Садање српске православне епархије у Босни и Херцеговини, њихов опсег и њихове столице узаконьују се за сад овако:

1. митрополија дабро-босанска са столицом у Сарајеву.
2. митрополија захумско-херцеговачка са столицом у Мостару.
3. митрополија зворничко-тузланска са столицом у Д. Тузли.
4. митрополија баньалучко-бихаћка са столицом у Баньалуци.

Протопрезвитерати и парохије, које припадају горе наведеним појединим епархијама, означене су у прилогу. Оснивање нових епархија-митрополија дозвољено је.

§ 144.

Основање нових епархија и укидање постојећих, промјена њихова опсега и њиховијех столица моћи ће се провађати само пошље саслушања епархијског црквеног суда и епархијског управног и просвјетног савјета, сазваних у заједничку пленарну сједницу на предлог интересованих епархијских епископа, благословом светог патријарашког Синода цариградског, највишим рјешењем Његовог Величанства.

§ 145,

Српским православним епархијама у Босни и Херцеговини и свима духовним пословима њиховим управљају у догматичној свези и каноничној зависности и подређености према св. и апостолском патријарашком пријестолу цариградском, српско-православни, у смислу црквених канона и конвенције од 16. (28.) марта 1880. постављени епископи, и то: по одредбама св. писма, канонима св. апостола, васељенских и помјесних сабора, црквених отаца, патријарашких синодалних декрета и других наредаба и уредаба, које су законитим начином издане и на црквене се послове односиле буду као и по одредбама ове уредбе.

§ 146.

Што се тиче власти епископске, епископима епархијским као прејемницима апостолским припада у њиховим епархијама према каноничко-јерархичком устројству једне свете саборне и апостолске цркве — сва црквена власт, нарочито пак власт учења, власт свештенорадње, законодавна, судска и управна власт црквена.

§ 147.

У погледу власти законодавне припада епископима епархијским, осим учешћа у општем законодавству цркве на саборима, још и посебна законодавна власт, која је ограничена предјелно на њихове епархије, а стварно на односаје њиховијем епархијама својствене, у колико исти не би већ општим или опште признаним законодавством цркве нормирани били.

Судска власт припада епископима у свима црквено-казненим и дисциплинарним преступцима, а тако исто и брачним пословима подручног им клира

и народа, који се буду односили на ваљаност и неваљаност и црквено-правне посљедице благословених зарука и бракова и на раставу брачне свезе, а управна власт у свима црквено-управним пословима њихових епархија и у епархији постојећих српских православних школа, у смислу односних наређења ове уредбе.

§ 148

Што се пак извршивања епископске власти тиче, власт учења и свештенорадње свршују епархијски епископи сами непосредно или посредно преко свога подручнога чиновно рукоположеног свештенства, мирског и монашког реда; власт законодавну у строго црквеним стварима свршују епископи лично; а за извршивање епископске судбености и управне власти, као и ради отпремања онијех посала, који потичу из узајамног односаја цркве и државе, постоје уза сваког епархијског епископа под његовом управом и његовијем руководством посебни органи, који њега у смислу одредаба ове уредбе у том дјелом и савјетом потпомажу.

§ 149.

Надлежност тијех органа протеже се или на сву епархију или на поједине дијелове епархије.

У прву категорију спадају епархијски управни и просвјетни савјет и епархијски црквени суд; у другу окружни протопрезвитери.

§ 150.

Према томе све духовне послове српских православних епархија у Босни и Херцеговини, у колико их не би епископи епархијски били дужни и власни сами лично свршавати (§§ 197. и 198.) свршују ови органи:

1. окружни протопрезвитери;
2. епархијски управни и просвјетни савјет;
3. епархијски црквени суд.

§ 151.

Пошто ће се сви послови црквене и школске управе, управе фондова, заклада и одбора, који се на ове односе, у свакој од споменутих босанско-херцеговачких епархија свршавати самостално и независно од других епархија, то да би се једнообразна управа и надзор цркве, школе, фондова, заклада и добара што се на ове односе, у свима босанско-херцеговачким епархијама постигла, саопштаваће епархијска управа једна другој сваку важнију нормативну наредбу, што је буду за своје епархије издавале, како би исте и друге епархијске управе, у колико оне буду одговарале одношајима њиховијех епархија, и за своје епархије усвојити могле.

б) О окружним протопрезвитерима и протопрезвитератима.

§ 152.

Окружни протопрезвитерат јесте скуп више црквених општина (парохија), које стоје под духовним надзором једног те истог окружног протопрезвитера.

§ 153.

Свака православна црквена општина или парохија, која постоји или се тек буде основала у онијем земљама, мора бити у каноничној свези с једним од постојећих окружних протопрезвитерата.

Манастири и манастирске црквене општине изузете су од протопрезвитератске свезе и потчињене су непосредно средишњој епархијској управи (§ 125).

§ 154.

Садашњи окружни протопрезвитерати, њихова сједишта и њихов опсег остају засад нетакнути, а у будуће ће се промјене у погледу тога стварати само пошље саслушања епархијског управног и просвјетног савјета и епархијског црквеног суда и интересованог свештенства и народа, при чему ће одлучивати само интереси цркве и црквене службе.

§ 155.

Према томе постоје и постојаће до даљег ријешења окружни протопрезвитерати, као што се из прилога види.

§ 156.

Окружни протопрезвитер јесте духовни старјешина неког протопрезвитерата законитим путем и начином стално постављен, а осим тога је он као повјереник епархијског епископа и епархијских власти позван, да у име њихово и по налогу њихову свршује сав духовни надзор над крилом и народом и свима црквеним, човјекољубивим и просвјетним заводима свога округа, те је у ту сврху на чин протопрезвитера чиновно произведен.

§ 157.

Упражњено мјесто протопрезвитера мора се попунити најдаље за шест мјесеци након упражњења.

Привременог замјеника поставља епархијски црквени суд, споразумно с ужим епархијским управним и просвјетним савјетом.

Ради попуњења упражњеног протопрезвитерског мјеста расписује стјечај епархијски црквени суд у званичном црквеном листу са пријавним роком од 6 седмица.

Натјецати се могу сви пароси дотичне епархије, који су положили прописани за пароxе стјечајни испит, у колико од њега према § 101. нијесу ослобођени, и који су најмање 8 година као свештена лица парохијску или другу црквену службу извршивали.

Епархијски црквени суд прима и испитује молбенице натјецатеља; молбенице оних натјецатеља, који немају прописане квалификације одбацује, остале пак упућује заједничкој пуној сједници епархијског црквеног суда и ширег епархијског управног и просвјетног савјета. По прочитању молбеница приступа се избору тајним гласањем.

Онај натјецатељ, који је добио двије трећине гласова проглашује се изабраним, а у сједници ваља да учествује најмање двије трећине укупних чланова епархијског црквеног суда и епархијског управног и просвјетног савјета.

Окружни протопрезвитери примају своју плату из заједничких средстава епархије и немају да свршују дужности парохијске.

§ 158.

Црквено-правни положај окружног протопрезвитера обухваћа ова права и дужности, наиме:

а) он је посредnички орган између епархијског црквеног суда с једне, и подручних парохијалних звања и у опште свега подручнога клира и народа у чисто духовним стварима с друге стране.

Као таковом спада му у дужност, да саопштава наредбе, рјешења и одлуке епархијског црквеног суда парохијалним званьима, а тако исто да подноша молбе, тужбе и у опште све поднеске ових потоњих епархијском црквеном суду са свима својим примједбама, извјештајима и евентуалним приједлозима;

б) он је надзорни орган епархијске управе у свима њеним пословима над подручним клиром и народом, парохијским званьима и црквеним општинама у духовним и управним стварима и свима црквеним заводима свог округа; с тога му као таковом спада у дужност, да одржава годишње каноничне визитације у својем округу у смислу одредаба ове уредбе и упутстава својег епископа и надлежних епархијских власти и да извјештава о томе сваки пут епархијску управу;

в) он је истражни орган епархијске управе у свима црквено-казненим и дисциплинарним стварима, као и управним пословима подручног му свештенства, учитељства и вјерних, црквених општина, њихових органа и парохијалних звања у колико епархијски епископи и надлежне епархијске власти те послове не би другом коме као изванредном повјереniку повјерили;

г) он је извршни орган епархијске управе; с тога му спада у дужност извађање наредаба, рјешидаба, одлука и пресуда епархијске управе у његову округу, односно сва брига о томе, да их извршују сви они, којима то у дужност спада.

§ 159.

Да окружни протопрезвитери узмогну тачно свршивати ове нарочите дужности звања свога, сачиниће епархијски епископи споразумно с епархијским управним и просвјетним савјетом и епархијским црквеним судом нарочито упутство и издати га знања и равнања ради свему свештенству и црквено школским општинама.

§ 160.

Окружни протопрезвитерати воде засебно звање и имају посебан протопрезвитерatски печат са натписом: »српско православно протопрезвитерatско звање у Н.....« у наоколо, на средини са ликом св. Саве.

§ 161.

Окружни протопрезвитири стоје у свему свом званичном дјеловању под надзором средишњих епархијских власти, и дужни су се у свему законитим прописима и упутствима безусловно покоравати.

в) О епархијском управном и просвјетном савјету.

§ 162.

Епархијски управни и просвјетни савјет јесте главни у епархији управни и надзорни евентуално уставотворни орган за спољашње црквене и црквено-школске послове.

§ 163.

Епархијски управни и просвјетни савјет састоји се осим епископа-митрополита још од ових чланова:

а) од једног настојатеља манастира;

б) од дванаест свештеника мирског реда;

в) од двадесет и четири свјетовна члана;

г) од два учитеља средњих или основних школа.

1. Настојатеља манастира бирају братства појединих манастира епархије у својим сједницама давањем писмених гласаница, које дотични настојатељ у запечаћену листу подноси епархијском епископу, да их он у редовној сједници епархијског црквеног суда прегледа и успјех гласања прогласи, издавши изабраном правоваљану вјеродајницу.

2. Ради избора пак свештеничких и свјетовних чланова подијелиће се свака епархија на потребити број изборних срезова.

Сваки изборни срез бира по једног свештеничког и по два свјетовна односно по два свештеничка и 4 свјетовна члана.

3. Сви свештеници свог изборног среза, саставши се у одређено од епископа доба дана приступају избору свештеничких чланова за епархијски управни и просвјетни савјет под предсједништвом најстаријег по чину протопрезвитера или управитеља протопрезвитерата уз перводство најмлађег члана.

4. Гласање се свршује тајно давањем гласаница.

Предсједник позива два члана скупштине, да гласанице прегледају, а перовођу да биљежи кандидате и гласове, који на њих падну.

Успјех гласања проглашује предсједник.

5. Ради избора свјетовних одборника епархијске управе мора сваки црквено-општински одбор да изабере по два члана из средине своје и са вјеродајницама да их пошаље на одређено биралиште.

6. Избор свјетовних чланова свршује се под предсједништвом изабраног предсједника уз перводство најмлађег члана на исти начин као и избор свештеничких чланова.

7. Ако одасланици у среском састанку не би приступили избору чланова за управни и просвјетни савјет, или ако због међусобне несугласице не би до избора дошло, онда епархијски епископ именује исте чланове.

Исто тако именује епархијски епископ и свештеничке чланове за епархијски управни и просвјетни савјет, ако у састанку свештеничком не би до избора дошло.

8. О чину изборном води се тачан записник, у којем ће се назначити дан и мјесто избора, име предсједника, перовође и присутних изасланика с резултатом избора.

Препис овог записника издаје се сваком изабранику мјесто вјеродајнице.

9. У првој сједници епархијског управног и просвјетног савјета, пошто се сврши верификација избора и установи дневни ред, изабраће се два учитеља-члана из оногa епархије.

Ови учитељи-стручњаци учествоваће у свима сједницама у које позвани буду и имаће право гласа при рјешавању школских предмета.

§ 164

Чланови епархијског управног и просвјетног савјета не смију бити међу собом нити с митрополитом у сродству до 4. степена канонске компутације, било то сродство крвно или само пријатељство.

§ 165.

Мандат чланова епархијског управног и просвјетног савјета траје 3 године дана, рачунајући од дана избора.

Први се чланови бирају у првом мјесецу, што слиједи иза конституисања свијех у епархији црквених општина; сваки други пут онога мјесеца, у ком истече мандат старим члановима, а најдуже за два мјесеца како им је мандат истекао.

Дотле свршују стари чланови послове савјета.

§ 166.

Чланство епархијског управног и просвјетног савјета јесте почасно звање и свршује се према томе за сад бесплатно.

§ 167.

При наступању звања морају чланови епархијског управног и просвјетног савјета у јавној сједници задати епископу епархијском своју поштену ријеч, да ће своју службу савјесно, тачно и беспристрасно и по најбољем знању извршивати и да ће званичну тајну строго чувати.

§ 168.

Епархијски управни и просвјетни савјет дијели се на ужи и шири.

У шири управни и просвјетни савјет спадају сви у § 163. именовани чланови његови. Он држи своје сједнице редовно један пут у години, а по потреби и више пута.

Предсједник епархијског управног и просвјетног савјета јест епархијски епископ.

Потпредсједника бира шири управни и просвјетни савјет из свјетовних чланова својих надполовичном већином гласова, и то или из мјеста гдје је сједиште савјета или из ближње околине на три године дана, односно на пријеме докле траје мандат члановима, који су га изабрали.

Перовођу свога бира шири епархијски управни и просвјетни савјет по претходно расписаном стјечају и намјешта га као сталног званичника епархијске управе.

Такав перовођа прима своју плату из епархијских средстава.

Референт епархијског управног и просвјетног савјета јест епархијски перовођа или од епархијског управног и просвјетног савјета нарочито одређени члан.

§ 169.

Ужи управни и просвјетни савјет састоји се осим епископа-предсједника и подпредсједника још од девет чланова ширег управног и просвјетног савјета, и то једног настојатеља манастира, два свештеника и шест свјетовњака.

У исти савјет спада и епархијски школски референт као природни члан.

Чланове овог ужег савјета као и шест замјеника истих бира шири управни и просвјетни савјет из своје средине у редовној пуној сједници својој на 3 године дана.

За замјенике бира из средине своје шири управни и просвјетни савјет два свештеника и четири свјетовњака.

Ужи савјет држи своје сједнице редовно једанпут у мјесецу, а на захтјев једне трећине чланова и чешће. Сваки редовни члан ужег савјета, који би био запријечен доћи у коју сједницу, дужан је пријавити то благовремено предсједнику савјета, који ће у свом дјелокругу учинити потребито расположење, да се у односу сједницу позове члан замјеник, у случају потребе, ма који члан ширег управног и просвјетног савјета.

§ 176.

Круг рада ширег епархијског управног и просвјетног савјета у пословима ваншколским јесте:

1. да пази, да црквено-школске општине, манастири и сви органи њихови свршују своје послове тачно и савјесно;

2. да израђује и издаје у том погледу као и у ствари свију управних и просвјетних потреба епархије нужне уредбе, наредбе, упутства и ријешења, у колико то не би спадало већ у дјелокруг епархијског црквеног суда;

3. да судјелује у смислу односних одредаба ове уредбе давањем свога мишљења, при установљивању нових, односно придруживању, диоби или укидању постојећих црквених општина-парохија, манастира, манастирских црквених општина, окружних протопрезвитерата и епархија, као и при промјени њихових сједишта при одређивању њиховог опсега;

4. да сврема и подноша великом управном и просвјетном савјету предлоге за разне уредбе и упутства, која овај за заједничке послове свих епархија доносити има;

5. да у смислу дотичних наређења ове уредбе обавља изборе, односно учествује при избору чланова за велики управни и просвјетни савјет и при избору окружних протопрезвитера;

6. да одлучује у смислу чл. XII. општих одредаба у ствари епархијског прireза;

7. да установљује сам свој пословни ред;

8. да оснива фондове, потребите за читаву епархију;

9. да прима и расправља о извјештају ужег епархијског управног и просвјетног савјета, о његову раду и о стању епархије и да доноси о предметима тог извјештаја сходна ријешења;

10. да расправља о жалбама поднесеним против ужег управног и просвјетног савјета и против његових чиновника.

11. да према потреби подноси предлоге великом управном и просвјетном савјету за измјене и допуне ове уредбе. ([1]Лл. XXI.)

§ 171.

У пословима управе и надзора српских православних школа спада у дјело. круг ширег епархијског управног и просвјетног савјета слиједеће:

1. савјетује се о свима одношајима и потребама српских православних

школа ма које врсте, доноси у томе потребите закључке и издаје потребита наређења у границама свога дјелокруга;

2. да спрема и доставља на рјешење великом управном и просвјетном савјету предлоге за донашање школске уредбе за све епархије, за донашање општег наставног плана ради оснивања учитељске школе као и ради оснивања општег учитељског мировинског фонда;

3. пази, да се установе школске уредбе и земаљских школских закона, у колико се исти на српске православне школе буду односили, тачно извађају, наставни план свршује, а надлежно прописане и од земаљске владе незабрањене школске књиге свуда употребљују;

4. бира епархијског школског надзорника, преко којег води надзор над свим нижим просвјетним заводима епархије;

5. прима извјештаје епархијског школског надзорника о стању и успјевању школа, вијећа о њима и доноша потребне закључке о томе;

6. прима годишњи извјештај ужег епархијског управног и просвјетног савјета о његовом школском раду и о стању школа у епархији; саставља свој годишњи извјештај и подноси га са својим предлозима великом управном и просвјетном савјету; један примјерак таковог извјештаја подноси овај савјет на захтјев земаљској влади;

7. одлучује о оснивању и издржавању свих школа ма које врсте и добротворних завода у епархији. За оснивање нових школа треба одобрење земаљске владе, које зависи једино од доказа, да су осигурана средства за издржавање, те да наставни план одговара наставном плану државних школа исте врсте (§ 210.)

При подизању добротворних завода (болница, домова за немоћне, сиромашне и сирочад и т. д.) имају се примијенити општи законски прописи.

§ 172.

Круг рада ужег управног и просвјетног савјета јест у пословима ваншколским:

1. да рјешава призиве против одлука свих органа црквено-школских и манастирских општина; да потврђује њихове закључке односно забацује их, гдје томе по одредбама ове уредбе мјеста има;

2. да настоја, да се воде уредни инвентари о свему покретном и непокретном имању црквених општина, манастира, фондова и заклада, који на ове спадају;

3. да води контролу над стањем, руковањем и употребљавањем оних фондова, заклада и добара, у погледу којих припада непосредна управа црквеним општинама, манастирима и манастирским црквеним општинама (§ 241., тачка 1. и 2);

4. да надпрегледа и закључује рачуне за прошлу годину и одобрава прорачуне за идућу годину у црквеним општинама, манастирима и манастирским црквеним општинама;

5. да рукује непосредно и под надзором епархијског епископа с фондовима и закладама, које служе црквеним, просвјетним и хуманитарним сврхама цијеле епархије, односно свијех манастира у епархији (§ 241., тачка 3.);

6. да води надзор у погледу епархијских добара и заклада којих је руковање епископу епархије лично повјерено, а дјелокруг означен у § 241., тачка 4.;

7. да рјешава распре између парохијалног свештенства и црквених општина и њихових органа, у колико се исте не би на духовне ствари односиле;

8. да спрема ширем управно-просвјетном савјету предлоге за упутства, наредбе и уредбе, које се имају односити на службено дјеловање окружних протопрезвитера и осталих органа црквено-просвјетне управе, даље да стављa предлоге за наредбе и упутства, што их у свом дјелокругу пленарне сједнице епархијског црквеног суда и епархијског управног и просвјетног савјета издати морају;

9. да подноси ширем епархијском управном и просвјетном савјету на одобрење односно ријешење, своје закључне рачуне и извјештаје;

10. да извршује одлуке и наређења ширег епархијског управног и просвјетног савјета;

11. да испитује, одобрава и потврђује правилнике, одлуке и ријешења подручних општина и манастира, у колико му то по одредбама ове уредбе припада;

12. да одређује и изашиље повјереника ради извиђења разних неправилности и злоупотреба, и да предузима потребите мјере ради отклањања разних мана и недостатака у управи подручних му органа;

13. да прегледа и чува у својој архиви по један примјерак инвентара о имању подручних општина и манастира.

§ 173.

У пословима управе и надзора српских православних школа спада у дјелокруг ужег епархијског управног и просвјетног савјета ово:

1. да одобрава одлуке црквених и манастирских општина о подизању нових и укидању и преустројењу постојећих школа;

2. да рјешава, да ли ће се фондови и закладе школске примити да потврђује школске уговоре међу учитељима и црквеним општинама и манастирима, у колико исти по школској уредби не би са свијем отпали;

3. да настојава, да се школске зграде зидају по постојећим школским прописима, да су снабдјевене најбољим савременим наставним прибором и да се за учитеље постављају само особе за то способне;

4. да пази да црквено-општинске, односно манастирске школске власти своје дужности тачно свршују, редовно подношају своје извјештаје, статистичке податке и исказе како епископу тако преко њега и вишим државним школским властима ако потоње то захтијевале буду;

5. да испитује правилност избора и потврђује изборе учитеља, учитељица и професора изабраних од црквено-школских одбора појединих црквених школских општина; издаје им прописане декрете. Изабрано учитељско лице може наступити своје звање и прије потврде избора односно и прије издања овог декрета;

6. да суди у стварима дисциплине учитељског особља по дисциплинарним правилима, која ће велики управни и просвјетни савјет донијети;

7. да расправља и рјешава међусобне распре између учитеља, управитеља, свештеника, црквених општина и њезиних органа; у колико се исте буду тицале школских и наставних односаја;

8. да саставља годишњи извјештај о свему свом раду, и о спољашњем и унутрашњем стању српских православних школа и просвјетних завода у епархији, који ће извјештај објелоданити у званичном листу аутономне црквене и школске управе и поднијети га са својим предлозима ширем епархијском управном и просвјетном савјету;

9. да извршује одлуке великог и епархијског ширег управног и просвјетног савјета, у колико се исте на просвјетне завод односе;

10. да надзире подручне општине у ствари подјељивања потпора и штипендија из својих средстава или из њима на управу повјерених заклада и како штипендисте успјевају у наукама, па подноси о свему томе извјештај ширем епархијском управном и просвјетном савјету;

11. да поставља замјенике гдје је упражњено које наставничко мјесто до коначног правилног попуњења;

12. да води попис свих подручних просвјетних завода и наставничког особља у њима;

13. да се стара, да се надзор над свима подвласним просвјетним заводима тачно и стручно води.

§ 174.

За доношење правоваљаних закључака у ширем управном и просвјетном савјету потребито је, да у дотичној сједници учествује бар надполовична већина свих његових чланова изузевши оне случајеве, гдје је односним наређењем ове уредбе што друго одређено.

Да ужи епархијски и просвјетни савјет може ваљано закључке доносити, потребито је да су присутне осим предсједника, односно подпредсједника, двије трећине свих његових чланова лично или заступљени по својим замјеницима.

§ 175.

Код гласања одлучује апсолутна већина присутних чланова, а гдје су гласови једнако подијељени, глас предсједника, односно потпредсједника; ако су гласови са свијем поцијепани, одређује епископ нову расправу у најближој сједници, па ако се ни сад не постигне апсолутна већина, одлучује епископ сам.

§ 176.

Нађе ли епархијски епископ, да се по његову освједочењу једногласно или апсолутном већином или половицом присутних гласова створени закључци противе одредбама св. канона или државних закона или постојећем стању ствари онда ће изведење закључка обуставити и ствар новој расправи подврћи, па ако се и опет споразум не постигне, односно споменуте повреде понове, онда упућује предмет великом управном и просвјетном савјету на коначно рјешење.

§ 177.

О сједницама епархијског и просвјетног савјета мора се водити записник, у који улазе имена присутних чланова, разлог одсуства код ових потоњих, примједбе на записник прошле сједнице, саопштења и дописи, који спадају у дјелокруг савјета, предмети, о којима се вијећало и гласало, успјех гласања и створени закључци са назнаком, како је ко од присутних гласао.

§ 178.

Призиве поднесене у прописаном року против рјешидаба епархијског управног и просјетног савјета рјешаваће велики управни и просвјетни савјет.

§ 179.

Земаљска влада може захтијевати, да је епархијски управни и просјетни савјет обавјешћује о дјеловању своме и својих црквено општинских органа, а савјет мора овом захтјеву задовољити.

г) О епархијском црквеном суду.

§. 180

Епархијски црквени суд јесте главни у епархији управни и надзорни орган за унутрашње чисто црквене и духовне послове.

§ 181.

Епархијски црквени суд састоји се осим епископа-митрополита од редовних и почасних чланова.

1. Редовне чланове и то у свакој епархији по два, именује епископ-митрополит самостално без икакве кандидације.

Именовање ово подноша се путем земаљске владе Његовом Величанству на највишу потврду.

2. Почасне чланове и то по 6 редовних и 6 замјеника бира на три године епархијско свештенство у изборним срезовима (за сваки срез по једног редовног и једног замјеника) самостално и без икакве кандидације под надзором окружног протопрезвитера као и код избора чланова за епархијски управни и просјетни савјет

Као редовни тако и почасни члан и њихови замјеници могу се уклонити, пошто се редовним путем докаже њихова кривица.

Редовни чланови плаћени су у смислу наредбе земаљске владе за Босну и Херцеговину од 19. марта 1882., бр. 1914/I., и они конзисторијални савјетници, који су на основу те наредбе именовани, наступају своје звање и постају прави чланови епархијског суда. Почасни чланови, којих је присутност у сједницама за доношање правоваљаних закључака неопходно потребита, добивају одштету путних трошкова из земаљских (владиних) средстава.

Изборни почасни члан епархијског духовног суда а тако исто и замјеник може бити изабран и за члана епархијског управног и просјетног савјета.

§ 182.

Чланови епархијског црквеног суда могу припадати мирском и монашком свештенству, али не смију бити између себе нити с епископом у сродству до 4. степена канонског рачунања (компутације) укључиво, било то сродство крвно или само пријатељство.

§ 183.

Епархијски црквени суд има свог одвјетника, који је уједно и бранилац брака.

Одвјетник епархијског црквеног суда јест уједно и одвјетник епархијског управног и просјетног савјета; он мора имати одвјетничко оспособљење и власт да може у Босни и Херцеговини одвјетовати, а поставља га епископ епархије у споразуму с епархијским црквеним судом и епархијским управним и просјетним савјетом.

§ 184.

Чланови епархијског црквеног суда, били они прави или почасни, а тако исто и чиновници његови, у које спада и одвјетник, полажу у руке епархијског епископа заклетву, која овако гласи: Ја, Н. Н. заклињем се Богом свемогућим и свезнајућим, да ћу све дужности и послове повјереног ми звања тачно и савјесно без сваке пристрасности извршивати, да ћу се при доношању одлука придржавати најсавјесније свих закона и прописа, који се на предмете повјерене ми службе односе, и да ћу званичне тајне строго чувати. Тако ми помогао Господ Бог!

Ову заклетву има сваки члан власторучно потписати и епархијском епископу уручити.

§ 185.

Предсједник епархијског суда јест епископ епархије: ако је исти спријечен, или тешко оболи, преноси управу посла на онога члана, који је по чину односно по дану именовања најстарији.

§ 186.

Епархијски црквени суд држи своје сједнице два пут мјесечно, а по потреби може га сазвати епархијски епископ ванредно и чешће.

Како у редовне тако и у изванредне сједнице морају се позвати сви редовни чланови и сви чланови почасни или њихови замјеници, а ови пошљедњи треба да су по могућности из сједишта епархијске управе или ближе околине.

§ 187.

Без знања епархијског епископа или по њему постављеног замјеника нијесу чланови власни састајати се у сједнице црквеног суда.

§ 188.

Епархијски црквени суд може увијек у својим сједницама доносити закључке ако је присутно њих седам чланова (шест почасних чланова или њихових замјеника, са једним редовним сталним чланом). Онај референт, који извјештава о једном предмету, нема у истом права гласа.

§ 189.

Сваки члан црквеног суда био он редовни или почасни члан, или члан замјеник може у свакој сједници да учествује.

§ 190.

Сједнице епархијског црквеног суда нијесу јавне.

Ако се расправља ствар кога члана или његове родбине или својте до 4. степена, мора исти изићи, док се ствар не ријеши.

§ 191.

Онај предлог, за који су се изјавили сви присутни чланови или апсолутна већина њихова, постаје одмах чим епископ пристане уза њ, закључком и мора се одмах прогласити ваљаним.

Ако су гласови подијељени на једнако, постаје онај предлог закључком, за који се одлучи епископ епархије, односно његов замјеник.

Ако су гласови са свијем расцијепани, одређује епископ нову расправу у најближој сједници.

Ако се ни сад не постигне апсолутна већина упућује предмет великом духовном суду на коначно рјешење.

§ 192.

Наће ли епископ епархије, да се закључци створени једногласно или већином гласова, или они закључци, у погледу којих су се гласови на једнако подијелили, по његову осиједочењу противе св. канонима, или земаљским законима, или пак истинском стању ствари, мораће наведење закључка да обустави, да нову расправу нареди, па ако се споразум и опет не постигне, упућује се предмет великом духовном суду на коначно рјешење.

§ 193.

О свакој сједници црквеног суда има свагдашњи епископски тајник или канцелиста водити записник, у који улазе имена присутних и одсутних чланова са разлогом њихова одсуства, ових пошљедњих примједбе на записник прошле сједнице, саопћења и дописи, који спадају у дјелокруг црквеног суда, предмети о којима се вијећало и гласало, резултат гласања и закључак са назнаком, како је који од присутних гласао.

Записник морају потписати сви присутни, а изводе из записника само тајник или канцелиста.

§ 194.

Одлуке, које епископ епархије или с епархијским црквеним судом или самостално донесе, имају снагу и вриједност одлука црквених судова прве молбе.

Призиве против судских рјешења епархијског црквеног суда рјешаваће велики црквени суд.

§ 195.

Дјелокруг епархијског црквеног суда јесте:

1. да пази, да се учење вјере чува у чистоти, и обреди црквени да се одржавају у цјелости својој;

2. да свјетовно и монашко свештенство свршује своје дужности у цркви и изван цркве, и да религиозно-морални живот клира и народа одговара прописима црквеним;

3. да се стара за поуку у науци вјере у опште, да предлаже односно именује катихете и обавјешћује се путем својих органа о религиозно-моралном стању народа и српске православне дјеце у свим школама;

4. да расправља и рјешава међусобне распре манастирских настојатеља и братства, протопрезвитера, пароха, капелана и ђакона, у колико се исте тичу духовне службе и службених одношаја;

5. да суди у свим дисциплинарним предметима, који се односе, на црквени запт и ред клира и народа, а тако исто и у стварима које се односе на стројење св. тајана и нарочито у брачним стварима;

6. да расписује стјечај за попуњење парохија и протопрезвитерата;

7. да бира заједнички са ширим епархијским управним и просвјетним савјетом окружне протопрезвитере.

8. да судјелује у смислу ове уредбе код постављања одвјетника епархијског црквеног суда, код оснивања нових, укидања или другчијег заокружења

постојећих црквених општина, парохија, протопрезвитерата, манастира, манастирских црквених општина и епархија и код одређивања њихових сједишта;

9. да прописује упутства за службено дјеловање окружних протопрезвитера, у колико се та упутства односе на духовну страну службе њихове, и да пази да црквене општине извршују своје дужности у предметима, што су означене у њиховом дјелокругу;

10. да се стара, да се нове цркве и капеле по православном обреду зидају, да су по пропису освећене, да су снабдјевене с обредним књигама, стварима и утварима, и да су црквена гробља освећена и пристојно ограђена;

11. да настојава, да се воде уредни инвентари о црквеним утварима, наређује годишњи попис цркава и црквица (капела), парохијалног и монашког свештенства и подручних душа и домова, и води о томе нарочите књиге;

12. да пази да се црквене матице и у опште све за парохијална звања и манастирска настојательства прописане књиге и записници у реду држе и према постојећим прописима воде;

13. да подноси сумаран годишњи извјештај о својем раду свом епархијском епископу, који ће исти сваке године, путем званичног духовног часописа објелоданити;

14. да бира у пуној сједници из своје средине једног презвитера за члана великог црквеног суда.

§ 196.

Досадањи судски поступак остаје и даље на снази, док се нов не донесе, а тако исто и пословни ред за постојеће епархијске конзисторије, у колико није овом уредбом измијењен.

Уредбу о том, како се има поступати код духовних судова, као и пословни ред за исте ваљаће израдити одмах, чим ова уредба у живот ступи.

Ако између епархијског и просвјетног савјета и епархијског црквеног суда дође до неспоразума ради надлежности, ријешиће припепор велики црквени суд заједно са великим управним и просвјатним савјетом, којима ће епископ дотични расправни предмет подастријети.

б) О пословима придржаним личном рјешавању епархијског епископа.

§ 197.

Права и преимућства епархијског епископа опредијељена су црквеним правом, канонима и установама православне цркве; нарочито пак повјерени су личном рјешавању епархијског епископа ови послови:

1. он издаје пастирске посланице за епархију, руководи црквену дисциплину духовним поучавањем, опоменама и укорима на појединa лица духовног и свјетовног сталежа и на црквене општине;

2. прегледа манастире, парохијалне цркве, црквене општине, духовна васпиталишта и образовалишта, све вјероисповиједне више и ниже школе — у сваком — а земаљске народне и средње школе само у погледу науке вјере и религиозно-моралног одгоја;

3. освећује нове цркве и црквице и антиминсе за њих, благосиља градилишта за цркве, земљишта за нова гробља и даје своју приволу за градњу цркава, црквица и манастира;

4 поставља замјенике за управу посала епархијског црквеног суда (§ 5. пословног реда за епископску конзисторију од 1883., а § 185. ове уредбе) и додјељује реферате појединим члановим епархијског црквеног суда (§§ 23.—26. пословног реда):

5. рукополаже свештеничке кандидате и уводи их у чин свештенички, произваља протојереје, игумане, протосинђеле, архимандрите и уваља их у њихова звања и даје црквена одликовања:

6. предлаже земаљској влади на потврду и именовање кандидата за црквена звања у државној служби и државна одликовања;

7. одобрава литургичне књиге, катихизисе, управља проповједничким звањем, богословским учевним заводом, духовним сјемеништем и питомцима, који се припремају за свештенички чин;

8. дозвољава допуст за свештенство и чланове епархијског црквеног суда, као и за званичнике овог суда;

8. ублажава црквене казне изречене закључком епархијског црквеног суда;

10. саопштава својој духовној пастви разне каноничне наредбе светог васељенског патријаршког синода цариградског;

11. чува, обдржава и брани у народу учење православне цркве сузбијајући сваку радњу противну православљу;

12. стара се, да се богослужење врши по односним црквеним прописима;

13 настојава, да све подручне му цркве буду снабдјевене са светим миром, црквеним књигама, одеждама и свима за богослужење потребитим утварима и да се држе све у најбољем реду;

14. обавља у својој епархији прописане каноничне визитације;

15. подјељује разрјешења од брачних сметња, у колико је то по канонима црквеним дозвољено;

16. гдје у којој парохији има више цркава или црквица (капела) одређује ред, којим ће се у тим црквама богослужења свршавати.

§ 198.

Епархијског епископа може замијенити који презвитер његове епархије у свим оним пословима, које он сам по св. канонима не мора лично свршавати.

б) О управи епархије за упражњења епископског пријестола (седисваканције).

§ 199.

Док је пријесто епархије упражњен управља удовом епархијем у свима духовним и свим административним пословима њезиним епархијски црквени суд и ужи епархијски управни и просвјетни савјет.

§ 200.

Док је епископски пријесто упражњен, вриједи за епархијске власти правило, да се дотле, док се удова епархија законитим путем не попуни и нови епископ свечано устоличи, никаква организаторна питања у епархији ни покретати, ни у претрес узимати, ни ако су већ прије покренута коначно рјешити не смију.

ГЛАВА ПЕТА.

О средишњим и призивним властима.

А. Велики управни и просвјетни савјет.

§. 201.

Велики управни и просвјетни савјет као врховна управа и просвјетна власт за све српске православне митрополије у Босни и Херцеговини свршује призивне и управне послове, изложене у § 210. ове уредбе.

§ 202.

Чланови великог управног и просвјетног савјета јесу:

а) сви прави српски православни митрополити у Босни и Херцеговини као стални чланови;

б) по један презвитер од сваке епархије као присједник;

в) по четири свјетовна лица од сваке епархије као присједници;

г) из сваке епархије по један учитељ или професор.

Чланове под *б), в)* и *г)* бирају епархијски управни и просвјетни савјети у својим сједницама у правилу из своје средине, и то свештеници свештеника члана, а свјетовњаци свјетовњаке чланове тајним гласањем (давањем листића) под предсједништвом епархијског епископа.

Чланство великог управног и просвјетног савјета почасно је звање и траје 3 године дана.

§ 203.

За чланове под *б), в)* и *г)* (у §.-у 202. назначене треба бирати и постављати такове личности, које се одликују интелигенцијом и добрим гласом у народу, како би кадре биле свршавати права и дужности, које су са чланством скопчане; с тога се могу бирати лица и изван круга чланова епархијских управних и просвјетних савјета.

§ 204.

Сви чланови великог управног и просвјетног савјета завјетују се у смислу § 167. да ће савјесно извршивати послове свога звања.

§ 205.

Предсједници у великом управном и просвјетном савјету јесу митрополити босанско-херцеговачки, који се мијењају у предсједништву након сваке друге године по реду рукоположења, али тако да један и исти митрополит не може бити у исто вријеме предсједник у великом црквеном суду и у великом управном просвјетном савјету.

Потпредсједника бира овај савјет из своје средине.

§ 206.

Перовођу свога бира велик управни и просвјетни савјет из своје средине, а референтска дужност простире се на све духовне и свјетовне чланове његове.

§ 207.

Одвјетник великог црквеног суда уједно је и савјетујући члан великог управног и просвјетног савјета.

§ 208.

Великом управном и просвјетном савјету сједиште је у Сарајеву; предсједник сазива велики управни и просвјетни савјет редовно свака три мјесеца, а на жељу једне трећине чланова и по потреби и ванредно у сједнице.

§ 209.

Правоваљани закључци могу се само онда доносити, ако су покрај предсједника или подпредсједника присутни још и: један митрополит, четири презвитера и осам свјетовних чланова.

§ 210.

У круг рада великог управног и просвјетног савјета спада:

а) да рјешава коначно све против одлука епархијских управних и просвјетних савјета поднесене му призиве (§ 178.);

б) да уређује и надзире све ниже и више средње заводе и стручне школе које су од све четири српске православне митрополије основане, изузимајући унутрашње уређење и надзор у заводу богословском;

в) да надзире и управља са свима фондовима и фундацијама, што су закључком епархијских управних и просвјетних савјета од свега српског православног народа или од појединих личности за све митрополије као заједнички основани и православној цркви и школи, свештенству и учитељству намијењени:

г) да доноси штатуте и школске уредбе за све подручне школе и закладна писма, која се односе на заједничке просвјетне заводе, фондове и закладе (*б* и *в*) и да их подноша земаљској влади за Босну и Херцеговину на потврду; даље да донесе мировинску уредбу за свештенство свих епархија у земљи;

д) да позива у смислу чл. XII. основних одредаба епархијске управне и просвјетне савјете, да намакну потребита средства за издржавање заједничких црквено-просвјетних завода и установа;

ђ) да бира главног школског надзорника, учитељско особље за просвјетне заводе (*б*) и чиновнике за управу фондова (*в*);

е) да упућује епархијске управне и просвјетне савјете на оснивање потребитих црквено-просвјетних завода и установа;

ж) да позива српски православни народ у Босни и Херцеговини преко епархијских управно-просвјетних савјета на уписивање добровољних прилога у сврху оснивања фондова намијењених подизању нових, оправљању и издржавању постојећих цркава и манастира, црквених, просвјетних и хуманитарних завода;

з) да се брине о том, да се за све српске православне школе у Босни и Херцеговини изради један општи наставни план, који има одобрити епископат и земаљска влада и који има одговарати сврси српских школа; исто тако да се напишу школски уџбеници, који ће одговарати потреби и сврси српских православних школа

и) да доноси допуне и измјене ове уредбе према тачци XXI. основних одредаба.

§ 211.

Унутрашње уређење и пословни ред прописаће велики управни и просвјетни савјет сам себи.

Велики управни и просвјетни савјет има свој печат са насловом у наоколо: »Велики управни и просвјетни савјет за српске православне епархије Босне и Херцеговине,« а на средини са ликом св. Саве.

§ 212.

Писарничко особље своје изабраће велики управни и просвјетни савјет сам, а трошкове око тога подмириће све четири епархије заједнички.

Б. Велики црквени суд.

§ 213.

Велики црквени суд је призивно мјесто за црквене судске послове са компетенцијом у § 223. ове уредбе означеном ради дијељења црквене правде клиру и народу у епархијама Босне и Херцеговине.

§ 214.

Суд тај носи наслов:

»Велики црквени суд као призивни суд за православне српске митрополије у Босни и Херцеговини, са сједиштем у Сарајеву«

Печат великог црквеног суда носи натпис: у наоколо: »Велики црквени суд за српске православне епархије Босне и Херцеговине« а у средини крква с епископским знацима (инсигнијама).

§ 215.

Чланови овога суда јесу:

а) сви прави српски православни митрополити у Босни и Херцеговини;

б) по један презвитер од сваке епархије као присједник (§ 194., 14.);

в) предавач канонског права у богословији, ако је презвитер и прави професор богословије.

§ 216.

Суду предсједава периодично сваки појединн од четири митрополита, а свако предсједавање траје двије године.

По томе у првом двогодишњем периоду предсједава митрополит босански, у другом захумско-херцеговачки, у трећем зворничко-тузлански, а у четвртом бањалучко-бихаћки, те се не допушта ма са каквог разлога одбијање дужности предсједништва од стране оног митрополита, чији период настаје, нити пренашање предсједништва на онога митрополита чији је период истекао.

Потпредсједник суда јесте најстарији по рукоположењу митрополит у Босни и Херцеговини; ако ли је он предсједник, онда најстарији за њим.

Ако би предсједник или потпредсједник спријечен био у свом звању, или због сродства, или због учествовања код првостепене пресуде своје епархије, или са других законитих разлога формалне или материјалне нарави уклонив постао, заузима предсједништво од осталих најстарији по рукоположењу митрополит.

§ 217.

За свештеничке судце-присједнике могу бити изабрани само они, који су свршили прописане богословске науке. Мандат презвитера-присједника великог црквеног суда траје 3 године дана.

§ 218.

Велики црквени суд има свог одвјетника, којега сам изабере, и који је положио одвјетнички испит, а има дозволу да може у Босни и Херцеговини одвјетовати.

§ 219.

Одвјетник великог црквеног суда у исто је доба јавни тужитељ у дисциплинарним стварима и бранитељ у брачним парницама.

§ 220.

Духовни чланови великог црквеног суда под *б)* и *в)* (§ 215.) полажу заклетву, која је за клирике прописана, или се заклињу на своју свештеничку савјест; одвјетник пак полаже заклетву за свјетовњаке.

§ 221.

Велики црквени суд сазива предсједник редовно свака три мјесеца а по потреби и ванредно.

§ 222.

За донашање правоваљаних закључака потребито је, да су присутни предсједник или потпредсједник и најмање један од осталих архијереја и тројица од присједника.

Закључци се стварају апсолутном већином гласова свију присутних чланова.

Ако су гласови на једнако подијељени, одлучује глас предсједников

§ 223.

Надлежност великог црквеног суда само је судбена, ограничена на расправљање и суђење свију црквених и црачних послова, клира и народа православне вјере у Босни и Херцеговини ушљед призива.

У брачним парницама суди исти суд уреда ради, ако је првомолбена осуда изречена на развод брака. У свим осталим случајевима суди на захтјев странке, која држи, да јој је криво учињено.

§ 224.

Право касације пресуда великог црквеног суда припада по закону свагда св. Синоду васељенске цариградске патријаршије, који је врховни суд свију светих митрополија, које су црквено потчињене патријаршеском пријестољу цариградском.

§ 225.

Велики црквени суд одређује судски поступак како за себе, тако и за своје епархијске црквене судове, и подноси ће га Његовом Величанству и васељенском патријарху цариградском на одобрење, а свој пословник надлежан је самостално доносити.

§ 226.

Писарничко особље поставиће велики црквени суд сам, а за трошкове издржавања овога суда стераће се предсједник суда, да се намакну из средстава земаљских све дотле, док се не узмогну трошкови ови подмиривати из заједничких црквено-просвјетних средстава.

ГЛАВА ШЕСТА.

О православним црквеним школским и манастирским фондовима, закладама и добрима.

а) О фондовима и закладама.

§ 227.

Под именом српских прав. црквено-школских фондова разумијевају се фондови, које је српски православни народ читаве епархије, или свију епархија заједнички, или појединих црквених и манастирских општина основао, и општим потребама своје цркве и школе у цијелој епархији или у појединим само дијеловима исте намијенио, и који стоје под управом епархијске власти, или општинских и манастирских одбора.

Под именом пак српских православних црквених закладa (фундација) разумијевају се закладе, које су поједини добротвори основали и посебним црквеним и просвјетним потребама српског православног народа или у једној епархији, или у свим епархијама, или у појединим само дијеловима које епархије намијенили, и којих је руковање средишњим управним одборима повјерено.

Под именом пак српских православних манастирских фондова и закладa, разумијевају се фондови и закладе, које су цијеле епархије или поједине општине или поједини добротвори или манастири сами основали и потребама свијех или само појединих манастира у епархији намијенили, и којих је управа епархијским властима или манастирским управним органима повјерена.

§ 228.

У ред тих фондова и закладa доћи ће и они фондови и закладе, што се у напредак буду основале на горе изложени начин са горе изложеним сврхама, и којих руковање буде повјерено горе наведеним органима; а тако исто и онај фонд, што га сав српски православни народ у Босни и Херцеговини буде основао и потребама своје цркве и школе у свим епархијама намијенио, који ће стајати под управом великог управног и просвјетног савјета.

§ 229.

Они горе споменути фондови и закладе служе искључиво оним сврхама, којима су по одређењу оснивалаца намијењени и не могу се у друге сврхе употребљавати.

Ако престане цијељ, у коју су поједине фундације и фондови основани, предложиће епархијски управни савјет путем земаљске владе највишему мјесту, да се дотични фонд или закладa смије употријебити на другу или сродну цијељ. Односно фондова или закладa пак, које су повјерене којој општини или којем манастиру на управу, ставиће велики управни савјет такав предлог највишему мјесту у споразуму са дотичном општином или манастиром.

§ 230.

За све српске православне црквене школске и манастирске фондове из закладе имају постојати основна писма (закладнице) у којима се поближе одређује сврха, којој се намјењују, начин заступања пред властима и начин руковања и употребљавања њихова.

У колико основних писама нема, сачиниће их дотични органи, који рукују с њима и поднијети их прво епархијској управи на одобрење.

Епархијска ће управа предложити један примјерак закладног писма у смислу постојећих земаљских закона земаљској влади потврде ради.

Основна се писма морају саставити у 3, односно 4 примјерка, од којих ће се један чувати код земаљске владе, други код епархијске управе, трећи код органа, који с дотичним фондом или закладом рукује, а четврти код оснивача односно наслједника његовијех.

§ 231.

Све потребе, којима су споменути фондови и закладе намијењени, подмирују се из њихових годишњих прихода, према одредбама дотичних основних писама у оквиру по пропису састављених и правилно потврђених прорачуна.

У те потребе спадају и трошкови руковања и управе са фондовима и закладама.

Ти се трошкови морају сваке године на поједине фондове према снази њиховој раздијелити, у колико се не би могло баш тачно установити, колико је који фонд сам за се трошка проузроковао.

б) О српским православним црквеним, школским, манастирским и епархијским добрима.

§ 232.

Под именом српских православних црквених, школских и манастирских добара разумијевају се она добра, која чине власништ српских православних епархија, црквених општина, цркава, манастира, њихових школа, фондова и закада, што њиховим сврхама служе.

§ 233.

За сва поменута горе добра морају постајати тачни инвентари, које ће саставити они органи, који управљају њима — и то онолико примјерака, колико епархијска управа одреди, од којих се један мора код ње чувати.

Инвентари се морају свршетком сваке године исправити и према фактичном стању добара допунити.

§ 234.

Горе споменута добра и њихови приходи служе искључиво онијем сврхама, којима су по природи и првобитној намјени својој и по одредбама ове уредбе намијењени, и не смију се на друге сврхе употребљавати.

§ 235

Непокретно имање, које спада у горе споменута добра, мора бити у грунтовници уписано на име дотичне епархије, манастира, цркве, црквене општине односно фондова или закада чије је власништво. Исто тако морају и вриједносни

папири и књижице врху главница у новчане заводе плодоносно уложених, а тако исто и задужнице о зајмовима изданим уз хипотекарну сигурност или уз сигурно јамство законито прописаним начином привезане (винкулиране) биле за име дотичне епархије, манастира, цркве или црквене општине.

§ 236.

Куће и друге зграде, које спадају у горе споменута добра, морају бити код сигурних друштава против штете од пожаре осигуране.

§ 237.

Уживаоци односно они, који рукују с горе споменутим добрима, морају иста вазда у добру и употребљиву стању држати и одговорни су за сваку штету која с њихове кривице, непажње или немара настане, и могу бити евентуално и судским путем на одговорност за то позвани.

§ 238.

Српска православна епархијска добра јесу: епископске резиденције са кућним намјештајем и другим економним зградама и стајама, баште и воћњаци, оранице и ливаде, шуме и виногради, вас покретни и непокретни економски прибор, и на пошљетку државни и други вриједносни папири, добивени за откупљена земљишта и с њима скопчана права.

Ова наређења вриједе за добра, која епархије изза проглашења ове уредбе стеку.

Осим горе наведених добара спадају у епархијска добра још и црквене и друге драгоцјености и украси и црквена одијела епископска и епископских саборних цркава, у колико их епископ сам из својих средстава набавио или на дар добио не би, и на пошљетку епископска књижница.

Сва та добра служе свагдашњем епископу само на употребу и не смију се отуђити, осим ако су његова лична својина.

§ 239

У манастирска добра спадају цркве, куће и остале зграде, оранице, ливаде и виногради, камени, угљени и кречни мајдани, шуме и пашњаци, ритови и риболови, воденице и циглане, вас покретни и непокретни економски прибор, државни и други вриједоносни папири, добивени за откупљена земљишта и с њим скопчана права.

Сврха свима тима добрима јест у првом реду, да се приходима њиховијем уздржава манастирско братство, манастирска кућа и манастирска црква и школа, а у другом реду, да се потпомажу црквено просвјетне и хуманитарне сврхе дотичне околице и епархије.

У манастирска добра спадају осим горе наведених добара још и црквене и друге драгоцјености и украси и црквена одијела, књижевне и друге старине, манастирске књижнице и архиве, што све служи на употребу манастирског братства и не смије се отуђити.

§ 240.

Црквено-општинска добра јесу без разлике сва добра, што су их поједине општине од својих материјалних средстава набавиле.

Црквено-општинска добра служе на црквене, школске и хуманитарне сврхе дотичних општина, нарочито на дизање, издржавање и украшење мјесних храмова Божјих, на снабдјевање истих са потребитим утварима, књигама, иконама, одеждама и другим предметима, што су за цркву потребити, на дизање и издржавање парохијалних станова, мјесних српских школа, човјекољубивих завода, гробаља, на дотацију мјесног свештенства и учитељства и другог за цркву и школу потребитог особља према сврси, којој су дотична добра законитим путем и начином намијењена.

в) О управи и надзору над српским православним црквеним школским и манастирским фондовима, закладама и добрима.

§ 241.

Непосредна управа српских православних црквених, школских и манастирских фондова, заклада и добара у епархијама босанско-херцеговачким припада, у колико оснивач закладе или фонда не би друкчије одредио:

1. у погледу црквено општинских добара и онијех фондова и заклада, које служе црквеним, просвјетним и хуманитарним сврхама појединих општина — црквеном одбору тијех општина;

2. у погледу манастирских добара и онијех фондова и заклада, које служе црквеним и просвјетним сврхама појединих манастира — настојатељству тијех манастира;

3 у погледу пак оних фондова и заклада, што служе црквеним, просвјетним и хуманитарним сврхама цијеле епархије или свијех манастира у епархији — епархијском управном савјету те епархије;

4. са закладама које су епископу епархијском лично на управу повјерене, а тако исто и с епархијским добрима, које служе на уживање и употребу епархијском епископу, управља епархијски епископ, у случају упражњене столице, његов замјеник.

§ 242.

Све горе наведене непосредне управе српских православних црквених, школских и манастирских фондова, заклада и добара управљају с истима по одредбама дотичних основних писама и ове уредбе и по наредбама и упутствима, што их надлежни епархијски епископ у споразуму са пленарном сједницом епархијског црквеног суда и надлежног епархијског и просвјетног савјета у ту сврху буде издао.

§ 243.

Главна пак управа и сав надзор над стањем, руковањем и употребљавањем српских православних црквених, школских и манастирских фондова, заклада и добара у епархији припада епископу епархије, који ће то извршивати у смислу наређења ове уредбе

244.

Да се што цјелисходнија управа и што успјешнији надзор над горе поменутим фодовима, закладама и добрима уведе, доноси епархијални епископ споразумно с епархијским црквеним судом и надлежним епархијским управним и просвјетним савјетом у пленарним сједницама искупљеним, уз потврду великог управног и просвјетног савјета, потребита за то упутства и наредбе, којих се

потчињене непосредне управе фондова, заклада и добара безусловно придржавати морају.

§ 245.

Ако би се која потчињена непосредна управа српских православних црквених добара, школских и манастирских фондова, заклада и добара показала немарном, неуредном, неисправном или упорном, властан је епископ епархије или епархијски управни савјет наредити истрагу и по исходу исте евентуално наредити да се против исте поведе дисциплинарни поступак, који ће извршити повјереник управног савјета.

§ 246.

1. Над управом српских православних црквених школских и манастирских фондова, заклада и добара води надзор епископ епархије и то: у погледу фондова, заклада и добара у § 241., тачка 1. и 2. означених:

а) преко епархијског управног и просвјетног савјета, коме су ушљед тога дотичне непосредне управе дужне подношати годишње извјештаје о стању тијех фондова, заклада и добара — на знање; а тако исто и установљене годишње прорачуне на одобрење, а закључне годишње рачуне — на надпреглед; као и иначе давати потребита разјашњења на стављена питања истог, и евентуално наређеним се истрагама и ревизијама благајница безусловно подвргавати;

б) преко окружних протопрезвитера приликом њихових годишњих каноничких визитација;

в) преко изванредних својих повјереника, што их он према потреби од времена на вријеме на лице мјеста шаље;

г) на пошљетку сам непосредно приликом својих редовних и ванредних каноничних посјета по епархији.

2. За савјесну и исправну управу и употребу фондова и заклада у § 241., тачка 3. назначених одговоран је епархијски управни и просвјетни савјет, а за добро и савјесно управљање и уживање епархијских добара — епархијски епитропи.

С тога ће епархијски епитропи подношати годишње извјештаје о стању и руковању с епархијским добрима великом управном и просвјетном савјету;

3. у погледу фондова и заклада, означених у § 241., тачка 4. води тај надзор епископ епархије сам и непосредно.

§ 247.

Код куповања, отуђивања или оптерећивања непокретних добара потребан је не само правоваљан закључак органа, који с дотичним добром непосредно рукује, него и потврда надлежног ужег епархијског управног и просвјетног савјета.

У случају отуђења манастирских корјенитих добара морају се уз одржање горњих наређења за добивени новац нова добра купити, или се мора исти користоносно уложити, али само тако да се само интереси од њега смију трошити, а главница као неприкосновена мора се увијек неокрњена чувати.

г) О управљању односно надзору епископских добара на по се.

§ 248.

Ради вођења сталног надзора над епископским добрима и управљања с тима, поставља у свакој епархији епархијски епископ, споразумно с епархијским

управним и просвјетним савјетом, између најодличнијих својих епархијота два епархијска епитропа.

§ 249.

Под надгледање епархијских епитропа спадају сва она добра, којима епископи непосредно рукују, и која су им при ступању у звање на уживање, употребу и чување предана — наиме:

1. све покретне, епархији принадлежеће ствари, као што су: сви драгоцјени предмети, којима се епископ у цркви и изван цркве служи, одежде, књиге и друге утвари, црквене књижнице и предмети, који чине »fundus instructus« епархије, као црквени и кућевни, тако и економски.

2. Све непокретности, као резиденције и друге амо спадајуће зграде, оранице и ливаде, шуме и виногради, воћњаци и баште, и све што у ову струку спада.

§ 250.

О свијем у § 249. наведеним стварима морају постојати тачни инвентари у два равногласна примјерка, од којих ће се један чувати код епископа епархије, а други код епархијског управног и просвјетног савјета. У инвентарима морају се сви предмети поименце набројати по свом својству, каквоћи и по стању, у којем се налазе с означењем цијене и вриједности њихове.

§ 251.

Сваком епитропу мора епархијски управни и просвјетни савјет приликом именовања, уручити достовјеран препис инвентара цјелокупног, њихову надзору повјереног имања на употребу.

§ 252.

Епархијски епитропи дужни су у опште бринути се о сачувању свијех њихову надзору повјерених предмета и добара, и дужни су сваке године бар један пут стање корјенитог имања, од ког епископу само уживање припада, по инвентару подробно прегледати, и о налазу тога епархијски управни и просвјетни савјет извјестити.

§ 253.

Што епископ од свога имања или од својих прихода купи, или на други начин стече и набави, то чини његову сопствену имовину, с којом он може за живота по вољи располагати, а за случај смрти, у смислу црквених канона одредбе учинити.

§ 254.

У случају смрти епископа, дужни су епитропи случај смрти без одлагања јавити суду и епархијском управном и просвјетном савјету, и дотле док судска комисија ради запечаћења заоставштине не дође, бринути се, да се од цјелокупне заоставштине ништа не отуђи и ништа не разнуче.

§ 255.

Кад судска комисија дође, морају јој епитропи о стању оставине дати сва потребита разјашњења и свима се њезиним наредбама покоравати.

§ 256.

Приликом инвентуре оставине морају се епитропи на основу инвентара, који се налази у њиховијем рукама, постарати, да се имање, које припада епархији, одијели од приватног имања епископа, и на темељу инвентара преда епархијском управном и просвјетном савјету.

§ 257.

Док је епископска столица упражњена, имају епитропи према епархијском управном и просвјетном савјету исте дужности, као и према епископу епархијском.

§ 258.

Немарне и неуредне епитропе дужан је епархијски епископ на захтјев епархијског управног и просвјетног савјета одмах са звања скинути и мјесто њих друге споразумно са истим савјетом поставити.

§ 259.

Ако бу се кривицом или немарношћу епитропа епископским добрима каква штета нанијела, дужни су епитропи исту накнадити.

Закључна и прелазна наређења

§ 260.

Ова уредба, која је од свијех митрополита, народних и свештеничких представника Босне и Херцеговине донесена, од Његове Светости патријарха цариградског и од св. Синода одобрена и благословена, а од Његова Величанства потврђена, ступа на снагу даном проглашења свога.

§ 261.

У исто доба стављају се за српске православне аутономне власти у Босни и Херцеговини изван снаге све уредбе, наредбе, штатути и обичаји, који се односе на предмете ове уредбе, у колико стоје у опреци с наређењима исте уредбе.

§ 262.

За првих десет година законског трајања ове уредбе установљује се висина прireза без закључка епархијског управног и просвјетног савјета, прописаног у у чл. XII. основних одредаба и без нарочитог одобрења земаљске владе са 10 (десет) од 100 (сто) свију директних земаљских пореза.

Од тог прireза изузима се доходарина од сталних плаћа. У мјесто прireза на овај порез побираће се од особа, које припадају категорији порезовника ове врсте $^1/_2$ (пола) од 100 чистих плаћа њихових.

§ 263.

Сви органи српске православне црквене и школске аутономне управе који на темељу ове уредбе започну своје дјеловање, ступају у сва стечена права и све обвезе, што су их њихови законити предшасници до сада правоваљано преузели били.

§ 264.

Извршење ове уредбе повјерава се српским православним епархијским епископима-митрополитима у Босни и Херцеговини, који имају устројство органа створених овом уредбом у року од три мјесеца дана након проглашења уредбе оживотворити.

Доказавши санкционисањем овог штатута српско-православном народу у Босни и Херцеговини наново Своју очинску благонаклоност, као што је намјеравамо и у будуће засвједочавати, надамо се, да ће нови штатут послужити на славу Божју, на узвишење српско-православне цркве и на благодат народа, и да ће у срцима свију усадити и утврдити слогу, мир и задовољство.

Дано у **Ишлу**, дне $\frac{31.\text{ јула}}{13.\text{ августа}}$ године

Спаса 1905.

Франц Јосиф с. р.

Српско-православна АЕМ. Митрополија Дабро-босанска.

Број 1068 ех 1905.

Проведбена наредба*)

„Уредбе о управи црквених и школских послова српско-православних епархија у Босни и Херцеговини".

Свима српско-православним црквеним (црквено-школским) општинама, парохијским звањима и манастирским управама Дабро-босанске епархије.

Највишим рјешењем изданим у Ишлу 31. јула (13. августа) 1905. санкционисана је »Уредба о управи црквених и школских послова српско-православних епархија (митрополија) у Босни и Херцеговини«, која је Уредба проглашена у 98. броју званичног »Сарајевског Листа« од 5./18. августа 1905. као и у »Гласнику закона и наредаба за Босну и Херцеговину« од 19 августа (1. септембра) 1905., комад XVII. број 86.

Извршујући одредбу садржану у § 264. споменуте Уредбе доставља се у привитку под 1. свакој српско-православној црквеној односно црквено-школској општини, сваком српско-православном парохијском звању и свакој манастирској управи по један одштампан примјерак споменуте Уредбе с позивом, да се тај примјерак Уредбе има уписати у списак књига сваког парохијског звања и сваке црквене (црквено-школске) општине, као и сваког манастира, са тим упутством, да се у управи црквених, школских и имовних послова, имаде свако парохијско звање и свака црквена (црквено-школска) општина, као и свака манастирска управа у будуће у свему придржавати строго и најсавјесније свих дотичних

*) Истовјетну „Проведбену наредбу" разаслали су и остала високопреосвећена Господа Митрополити Босанско-Херцеговачки своме подручном свештенству и црквеним општинама са измјењом броја, датума и изборних срезова. Ир. Уред

установа и одредаба споменуте Уредбе, која је почам од 5./18. августа 1905. закониту снагу задобила; даље се у завршење исте установе (§ 264.) односно у сврху устројства органа створених споменутом Уредбом наређује ово:

§ 1.

У смислу § 14. Уредбе, имаде сваки парохијски свештеник, са својим садашњим црквеним одбором (црквеном општином), а гдје овог нема с првим људима свих села своје парохије исто тако и свако манастирско парохијско звање с првим људима свих села манастирске парохије саставити на темељу парохијског домовног протокола по обрасцу приклопљену под 2, најкасније до 21. септембра 1905. по ст. к. имајући при томе пред очима установе § 13. Уредбе, списак свих скупштинара своје парохије (црквене или црквено-школске општине).

Ради правилног сачињења тога списка разјашњава се установа под слово *б)* § 13. Уредбе тако, да у листу скупштинара може бити уписан у сеоским задругама само кућни старјешина, у незадружним породицама само отац, ако он своје синове из свог иметка издржава, тако да се само онај син може уписати као скупштинар, који се сам својим трудом и радом или из свог иметка издржава; даље да се под изразом слуга у приватно правном смислу имаде разумјети она особа, које се службени одношај отказом од 14 дана у напријед разријешити може.

§ 2.

Списак скупштинара треба сачинити по азбучном реду, да би се име и презиме свакога скупштинара у свако доба лакше и брже у списку наћи могло.

§ 3.

Сачињени списак скупштинара треба у смислу § 14. Уредбе јавно изложити, свакоме на увид у црквено-општинској писарници, а гдје ове нема у свештеничком стану, и то кроз вријеме од осам дана; уједно има мјестни парохијски свештеник првога недјељног или празничног дана ова тога сачињења огласити у цркви или хелији, гдје такових имаде, а и преко првих људи дотичне парохије, да је споменути списак сачињен и да сваком стоји просто видјети исти у црквено-општинској писарници или у свештеничком стану кроз вријеме од 8 дана и поднијети против исправности и правилности истог списка своје евентуалне приговоре код мјестног црквеног одбора (црквене општине), а гдје овог нема код мјестног свештеника у устом року.

У варошким црквеним општинама треба у цркви огласити и сахате, у које у односни списак скупштинара може свако сваког дана у црквено општинској писарници увид узети.

§ 4.

О евентуално поднесеним приговорима против сачињеног списка скупштинара има донијети ријешење садашња црквена општина споразумно с мјестним свештеником, а гдје такове општине данас нема, ријешиће те приговоре мјестни свештеник с првим људима своје парохије.

§ 5.

Евентуалне призиве против таковних ријешења црквених општина, имају исте општине односно мјестни свештеник доставити потписаном митрополиту дијецезану на ријешење.

Такови призиви немају обуставне моћи, тако да се може наставити даљи рад у сврху избора новог црквеног (црквено-школског) одбора и не чекајући на рјешење истих призива. Ни једна радња, дакле, ни избори нових црквених одбора, ни други избори, — која се обави послије подношења тих призива, неће бити због тога неваљана ни ништетна, ако таковим призивима касније можда и мјеста дано буде, већ ће се само према каснијем рјешењу тих призива имати евентуално исправити односни списак скупштинарски

§ 6.

У смислу § 15. Уредбе имају се унијети у списак скупштинара и умировљени свештеници, даље свештеници намјештени као вјероучитељи, даље ђакони и свештеници намјештени при митрополитској конзисторији, а тако исто и наставници богословије.

§ 7.

Кад је црквена општина заједно с мјестним свештеником рјешила приговоре, поднесене у објављеном року од 8 дана против сачињеног списка скупштинара, или кад је тај рок истекао а приговора нико никаквих поднио није, има иста општина констатовати у записнику који треба сачинити по обрасцу приклопљеном под 3, да против сачињеног списка скупштинара нико приговора поднио није и да је према томе исти списак у толико правомоћним постао да се може на основу њега у смислу § 5. ове наредбе даље поступати, а за тим ће имати црквена општина у истој сједници закључити одмах и сазив скупштинске сједнице ради избора новог црквеног (црквено-школског) одбора и његових чланика, установивши тачно дан, сахат и мјесто састанка скупштинског и позвавши у ту сједницу све скупштинаре посебним позивницама, у којима се мора у смислу § 27. Уредбе навести изрично, да ће се у тој сједници имати бирати нови црквени (црквено-школски) одбор, које све околности има у смислу истог параграфа и мјестни свештеник народу од олтара 8 дана унапријед објавити.

§ 8.

У заказани дан и час има у смислу § 21. Уредбе предсједник садашње црквене општине, а гдје такове нема, мјесни, по рукоположењу најстарији свештеник, читањем списка скупштинарског установити дати, да ли је приступио к сједници установом § 17. »Уредбе« прописани број скупштинара, да би се скупштински рад одпочети могао, па кад тим читањем установи, да има за правоваљан рад у смислу закона довољно скупштинара, отвориће скупштинску сједницу и позвати скупштинаре, да аклямацијом или устајањем изаберу привременог перовођу као и у смислу § 55. Уредбе два скупштинара који ће предане гласове пребројати и установити колико је на кога при избору гласова пало, и два скупштинара, који ће записник о раду скупштинске сједнице с предсједником и перовођом одостовјерити имати.

§ 9.

Иза тога има такав предсједатељ обавити дати у смислу установе §§ 24. и 32. Уредбе тајним гласањем, цедуљицама, избор предсједника, подпредсједника, перовође и у смислу § 43. Уредбе 8 односно 12 одборника, при чему треба имати пред очима установу § 22. Уредбе.

Број за гласање преданих цедуља треба записнички установити и позвати скупштинаре, да сваки има на својој гласовници написати име и презиме свих оних лица, која жели имати за председника, подпредседника, перовођу и одборнике.

§ 10.

Председатељ има одгодити седницу скупштинску за вријеме док скупштинари добивене гласовнице испуњују.

Иза поновног отворења скупштинске седнице имају скупштинари предати испуњене гласовнице лично оним двама скупштинарима, који су одређени за преглед гласовница и пребрајање гласова.

Та два скупштинара имају затим установити с председатељем и перовођом колико је гласова који скупштинар добио за председника, подпредседника, перовођу и одборнике, при чему се не смију уважити ни у обзир узети гласовнице, које не би биле снабдјевене званичним црквено-општинским печатом.

Иза тога ће председатељ прогласити изабраним за одборника или за којег часника оног односно оне скупштинаре, који су за то највише гласова добили.

§ 11.

Сви изабрани часници и одборници имају се најстаријем по рукоположењу мјесном свештенику заиљерити у смислу установе садржане у § 23. Уредбе.

§ 12.

О овом изборном чину треба сачинити записник по обрасцу приложеном под 4, који се записник има у смислу § 25. Уредбе у овјеровљеном препису, потписаном епархијском епископу поднијети до 15./28. октобра 1905.

Ако која црквена општина не би до тога времена устројена била изаслаће потписани митрополит о трошку криваца нарочито повјереништво у дотичну црквену општину, да ново устројство исте општине проведе.

§ 13.

Тако изабрани и конституисани црквени (црквено школски) одбор у који спадају у смислу § 43. Уредбе као члан по достојанству: сви парохијски свештеници дотичне општине, као и у посљедње двије ставке § 43. Уредбе споменуто учитељско особље, имаде у смислу § 54, тачка 3 да изабере споразумно с мјесним свештеником два или три црквена тутора и два старатеља сиротâ и убогих.

§ 14.

Сваки новоустројени црквени одбор има у смислу установе чланка XII. основних одредаба ставити се одмах иза устројства у споразум са својим парохијским звањем, па сачинити са мјесним свештеником најдаље за 8 дана иза тог устројства на основу парохијског домовног протокола по обрасцу приложеном под 5, попис свих српско-православних порезника (мушких и женских лица, обвезаних на плаћање пореза), који у подручју дотичне црквене општине (парохије) пребивају, па доставити тај попис, који имају потписати мјесни парохијски свештеник, председник и перовођа општине и на који треба ставити званични црквено-школски печат, до краја мјесеца октобра 1905. порезном уреду, у подру-

чју којега се дотична парохија (црквена општина) налази, с молбом ради одмјерења и побирања автономног прireза, установљеног у § 262. Уредбе.

У списак порезовника треба унијети свако лице дотичне општине (парохије), које плаћа државни порез, без обзира на то, да ли је исто лице уписано у списак скупштинара (н. пр. подворници код земаљских и других власти, женске, које имају свој посјед и своје радње и т. д.)

О извршењу овог наређења има сваки црквени одбор одмах иза тога извршења потписаном митрополиту извјештај поднијети.

§ 15.

Управе свих подручних манастира упућују се, да има свака у смислу §§ 130. и 131. у свези с § 13. Уредбе одмах устројити манастирску црквену скупштину и у смислу §§ 133. и 136. у свези с § 43. *в)*, и ставка 2. Уредбе манастирски црквени одбор, а за тим у смислу §§ 119. и 122. Уредбе манастирско настојатељство, у којем раду треба имати према потреби пред очима установе предидућих параграфа ове наредбе.

§ 16.

Уједно се упућују исте манастирске управе, да имају у смислу установе § 163., т. 1. Уредбе обавити дати гласање ради избора оног манастирског настојатеља, који ће бити члан епархијског управног и просвјетног савјета, па доставити иза тога запечаћене гласанице потписаном митрополиту до 15. (28.) октобра 1905.

§ 17.

Ради проведења избора како свештеничких тако и свјетовних чланова за епархијски управни и просвјетни савјет као и избора свештеничких чланова за епархијски црквени суд установљују се за сад ови изборни срезови у епархији:

Добробосанској. I. садашњи протопрезвитерат Сарајевски као изборни срез сарајевски са биралиштем у Сарајеву;

II Вишеградски и Рогатички » » » Вишеграду;

III. Сребренички и Власенички » » » Сребреници;

IV. Травнички и Бугојански » » » Травнику;

V. Варцарвакуфски и Герзовски » » » Варцар Вакуфу;

VI. Лијевањски и Гламочки » » » Лијевну.

§ 18.

Сви нови црквени одбори имају најкасније до 15. (28.) октобра 1905. у смислу установе § 163. тачка 5. Уредбе изабрати из своје средине по два члана, који ће имати бирати чланове свјетовњаке за епархијски управни и просвјетни савјет. О том изборном чину саставља се записник по обрасцу приклопљеном под б. у којем између осталог треба навести и године старости изабраних одборника.

Сваком изабраном одборнику треба уручити овјеровљени препис изборног записника као вјеродајницу, с којом изабрани одборник има доћи одређеног дана на биралиште.

Ту вјеродајницу има потписати предсједник и перовођа црквеног одбора, а треба на њу притиснути и званични црквено-општински печат.

§ 19.

Ко не буде у стању исказати се одређеног дана на биралишту с таквом вјеродајницом, не може бити припуштен гласању ради избора чланова за епархијски управни и просвјетни савјет.

§ 20.

У сваком изборном срезу треба бирати за епархијски управни и просвјетни савјет два свештеника и четири свјетовњака, а за епархијски црквени суд једног свештеника за почасног редовног члана и једног свештеника за замјеника томе почасном члану.

§ 21.

Избори ти имају се обавити у свима изборним срезовима у гореспоменутим биралиштима дана 1. (14.) новембра 1905. и то на начин прописани у §§ 163. и 181. Уредбе, при чему се упозорује подручно свештенство на посљедњу ставку § 181. Уредбе, по којој почасни чланови епархијског црквеног суда могу бити изабрани и за чланове епархијског управног и просвјетног савјета даље и на то да при избору чланова за епархијски црквени суд активно и пасивно бирачко право припада и свештеницима монашког чина, како онима, који пребивају у манастирима, тако и онима, који служе на парохијама или у другим црквеним службама.

§ 22.

У једном изборном срезу може бити биран за редовног почасног члана епархијског црквеног суда као и за члана епархијског управног и просвјетног савјета само свештеник дотичног изборног среза, дочим за члана замјеника у епархијски црквени суд може бити изабран и свештеник изван дотичног изборног среза.

Свјетовњаци једног изборног среза имају бирати чланове епархијског управног и просвјетног савјета само из своје средине односно између изасланика свих црквених општина дотичног изборног среза.

§ 23.

Избори чин има започети одређеног дана у 10 сахата прије подне и не смије се прекидати. Исти чин имају обавити свјетовњаци у просторији, у којој се држе сједнице црквене општине дотичног биралишта, а свештеници у школској просторији исте црквене општине, а гдје школе било неби, такође у просторији одређеној за сједнице црквене општине или у којој другој црквено-општинској просторији.

§ 24.

Изборну скупштину свјетовњака отвара најстарији по годинама одборник, под чијим се предсједништвом има изабрати предсједник, који ће изборним чином руководити

§ 25.

Изабранима имају се сматрати она лица, која добију највише гласова.

§ 26.

О изборном чину треба по обрасцу приклопљеном под 7 сачинити записник, који имају потписати сви бирачи.

Изабраним лицима уручује се овјеровљени препис таковог записника, као вјеродајница, а иза тога има предсједник изборне скупштине тај изборни записник заједно с гласаницама одмах доставити потписаном митрополиту на даље поступање.

§ 27.

Прилог 7. садржи образац за записник о избору свјетовњака за чланове епархијског управног и просвјетног савјета. Али тај образац имо се употребити и за записник код избора свештеничких чланова за епархијски управни и просвјетни савјет и за епархијски црквени суд с том промјеном, да се код свештеничких избора нема бирати предсједник изборне скупштине, будући предсједавати има при односном чину најстарији протопрезвитер или управитељ протопрезвитерата, као и с том разликом, да се у управни и просвјетни савјет бирају само два свештеника, а у епархијски црквени суд један свештеник за редовног почасног члана, и један за замјеника томе почасном члану.

§ 28.

Одређеног дана на биралишту сакупљени свештеници једног изборног среза бирају истог дана чланове свештенике за епархијски управни и просвјетни савјет, као и за епархијски црквени суд, али о сваком том изборном чину треба сачинити и доставити потписаном митрополиту посебан записник за даље поступање.

У Сарајеву, дана 3. септембра 1905. г.

АЕ и Митрополит Дабро-Босански:
Николај.

НЕЗВАНИЧНО.

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Прослава Превишњег рођендана и обнародовање потврђеног Штатута. — Његов. ц. и кр. Величанство наш љубљени Господар, цар и краљ *Франц Јосиф I.* навршио је 5. (18.) овг. т. г. 75. годину свога живота. Поводом тијем, као и сваке године, тако је и сада принешена Господу топла молитва за здравље и дуг вијек Његовог Величанства. Но овогодишња прослава Превишњег рођендана одликовала се нарочитим сјајем, колико са значаја самога свечаног дана, толико и са једним знаменитим догађајем у црквено-просвјетном животу српско-православног народа у овијем земљама, — проглашењем наиме и обнародовањем Највише санкције Штатута о уређењу црквене и школске управе српско-православних митрополија, што су га Њихова Високопреосвештенства Г.Г. отачаственн Митрополити и народни представници споразумно израдили.

Свечано благодарење у српско-православној катедрали отпочело је у 10 сах. прије подне, а служило је Његово Високопреосвештенство АЕ и Митрополит Дабро-босански госп. *Николај* уз судјеловање цијелог мјесног свештенства. Његв. ц. и краљевско Височанство Прејасни господин надвојвода *Фридрих* — који се у току првијех дана августа у Сарајеву бавио — дошао је у пратњи војених и грађанских хонорација у српско-православну катедралу, гдје Га је на улазу у храм дочекало Његово Високопреосвештенство г. *Николај* и са свештенством допратило до царског пријестола. За вријеме богослужења складно је појао на кору збор младих учитеља под управом учитеља г. Тајшановића. Послије благодарствене молитве ословило је Његово Високопреосвештенство Прејасног Господина надвојводу бесједом, изразивши Му благодарност на присуству и замолило Га, да осјећаје лојалности и вјерности подастре Његовом цар. и крал. Апостолском Величанству најмилостивијем Цару и Краљу Францу Јосифу I.

Послије благодарствене молитве приступило је Његово Високопреосвештенство АЕ и Митрополит г. *Николај* са својим свештенством и управитељима срп. правосл. црквене општине са г. Петром Т. *Петровићем* на челу, а у исто доба народни првак госп. Глигорије М. *Јефтановић* са великим бројем српско православног сарајевског грађанства те и народни прваци г.г. Војислав *Шола* из Мостара и Лазо *Јовановић* из Д. Тузле — честитању Превишњег рођендана поглавару земље Преузвишеном госп. фцм. барону *Алборију*, у свечаној дворници конака. Пошто је Његово Високопреосвештенство госп. *Николај* подастро Преуз. поглавару земље госп. барону *Алборију* најсрдњију честитку и изразе лојалности и вјерности према Његовом цар. и крал. Величанству — *прогласио* је поглавар земље Највиши чин *санкције штатута о уређењу црквене и школске управе у српско-православним епархијама у Босни и Херцеговини* овом језгровитом бесједом:

„Хвала Вам на изјавама лојалности, које сам управо чуо од овдје присутних заступника српско-православног свештенства и представника српског народа поводом Превишњег рођендана нашег премилостивог Цара и Краља и ја не ћу пропустити, да ове изјаве поднесем до степеница Највишег пријестола.

„Ја сам срећан, што Вам овом згодом могу објавити, да је Његово цар. и крал. Апостолско Величанство, након закључка вишегодишњег настојања свијех у том позваних фактора благоизволело Премилостиво подијелити Највишим рјешењем даним у Ишлу дне 18. јула ове године Своју Највишу санкцију *штатуту о уређењу српско-православне црквене и школске просвјетне управе*, који је штатут получио и благослов Његове Светости васељенског патријарха.

„У тој појави, што се овај чин састаје са Превишњим рођенданом Његова Величанства — видим ја један *срећан знак*, и моја је врућа жеља да овај штатут, који сада ступа у живот, послужи на благодат српској православној црквеној и просвјетној управи и уроди срећом и напретком по српско православни народ ових земаља, као што то лежи и у очинским интенцијама нашег љубљеног Цара и Краља".

Бурним „Живио!" пропраћена је ова историјска изјава у свечаној дворници конака. На то је Његово Високопреосвећенство госп. АЕ. и Митрополит *Николај* наново ступио на сриједу, те испред свећенства и народа изрекао најпокорнију благодарност на овом чину Највише милости и очинске бриге спрам српско-православне цркве и народа, на санкцији штатута, који је са вишегодишњим многим трудом и маром израђен. Колико су српско-православна црква и народ благодарни Његовом Величанству на санкцији штатута, толико се уздају и у даљу милост Његовог Величанства, ако би се у току времена и пошље стечена искуства показало, да је нужно, да се у овом младом штатуту погдјешто надопуни и исправи. Најпошље је Његово Високопреосвећенство топло благодарило и преузвишеном поглавару земље и земаљској влади на великом труду и свесрдном настојању око успјешног ријешења овог животног питања цркве и народа српског. Бурно „Живио!" присутних пропратило је ријечи Његовог Високопреосвећенства. Преузв. поглавар земље руковао се за тијем са многим свећеницима и грађанским првацима, честитајући им на полученој Највишој санкцији штатута. Овом свечаном чину присуствовали су од стране Високе земаљске владе грађански доглавник пресвијетли госп. барон *Бенко*, пресв. госп. предстојник одјељења Константин *Херман*, дворски савјетник г. *Трешњец*, окружни предстојник г. Др. барон *Молинари*, котарски управитељ владин савјетник г. витез *Стефановски*, те сви чиновници српско-православне вјере служећи у разним одјељењима високе земаљске владе.

Тако је ове године на најсвечанији начин прослављен у Сарајеву Превишњи рођендан са топлом жељом свију, *да Свевишњи поживи Његово Царско и Краљевско Апостолско Величанство, љубљеног господара, цара и краља нашег Франца Јосифа I. дуго на срећу и напредак свију, мудрој бризи Његовој повјерених народа.*

Епископска конференција. На позив Његовог Високопреосвећенства АЕ. и Митрополита Дабро-Босанског госп. *Николаја* одржана је у току задњих дана прошлога мјесеца августа т. г. у Сарајеву епископска конференција, у којој су учествовала Високопреосвећена ГГ. Митрополити: Доњо-тузлански г. *Глигорије*, Бањалучко-бихачки г. *Евгеније* и Херцеговачко-захумски г. *Петар*. Подједно су на

жељу Високопреосвећене ГГ. Митрополита овој конференцији присуствовали и гг. представници српско-православног свештенства и народа, ради савјетовања о провађању нове Уредбе, као и о другим стварима, које са овијем у свези стоје. Њихова Високопреосвећенства ГГ. Митрополити саставили су том приликом споразумно са представницима свештенства и народа „Проведбену Наредбу“, коју на другом мјесту овога листа доносимо, те подједно и све списке и обрасце, који су за почетак рада потребни. „Проведбена Наредба“ обложена је са овим обрасцима: наиме обрасцем за списак свих скупштинара поједине парохије; обрасцем за записник о рјешавању приговора против састављеног списка, обрасцем за изборни записник црквене скупштине, за попис свих српско-православних пореснника, записником о избору двојице одборника, који имају бирати у дотичним изборном срезу са изасланицима осталих црквених општинска свјетовне и свештеничке чланове за епархијски управни и просвјетни савјет а тако исто и за епархијски црквени суд. Ова „Проведбена Наредба“ разаслана је свима српско-православним црквеним општинама као и парохијским звањима, те манастирским управама у све четири босанско-херцеговачке епархије.

На основу оне „Проведбене Наредбе“ имаће се до 15. (28). октобра т. г. обавити сви избори у црквено школским општинама, а 1. (14.) новембра т. г. одржаваће се свугдје избори чланова за епархијске црквене судове, као и за епарх. управне и просвјетне савјете. —

Исправак. Умољавамо п. н. читаоце, да у списку свештенства митрополије добро босанске, штампаном на 194—199 стр. 7. броја о. г. »Источника« сљедеће случајне погрешке поправити изволе.

1. В. Николиновић (тек. бр. 1.) родио се не 1841., већ *1814.*
2. Шпир. Бубњевић (тек. бр. 5.) је окр. протопр. не у Густовари већ *у Гргову.*
3. Јов. Пећанац (тек. бр 7.) не посједује у списку поменути орден.
4. Мил. Ћилбија (тек. бр. 54.) рукоположен је за презвитера 21. нов. *1893.*
5. Љуб. Николић (тек. бр. 60) је *парох* у Сарајеву.
6. Тим. Поповић (тек. бр. 87.) рукоположен је *1903.* год.
7. Из списка је изостао: *Ђорђе Бјелимовић*, који је рођен 1864., рукоположен за ђакона 8. новембра 1889 произведен за протођакона (и одл. црв. појасом) 25. децембра 1891., рукоположен за презвитера 6. јануара 1893., од г. 1899. служи код епарх. управе у Д. Тузли као референт. Заузима у списку свештенства 50. мјесто, т. ј. иза Дан. Адамовића.

Конзисторијална писарница у Сарајеву.

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. **Сарајево, 31. октобра 1905.** **Бр. 10.**

ВЛАСНИК:

АЕ. И МИТРОПОЛИЈСКА КОНСИСТОРИЈА ДАБРО-БОСАНСКА У САРАЈЕВУ

УРЕДНИК:

протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

АЕ и Митрополија Дабро-босанска.

Рукоположење. Високопреосвештени господин АЕ и Митрополит *Николај* рукоположио је у св богородичном храму сарајевском кандидата богословља *Алексу Јерковића* дана 31. јула 1905. за ђакона, а 6. августа о. г. за презвитера.

Одликовање. Високопреосвештени господин АЕ и Митрополит *Николај* одликовао је 1. октобра о. г. пароха кровичког јереја хаџи *Рисима Поповића црвеним појасом.*

Објава Ad 953/IV. 1905. Српско-православна АЕ и М. консисторија Дабро-босанска у Сарајеву, као надлежан духовни суд обзнањује преч. свештенству митрополије Дабро-босанске, да је бивши јереј *Милорад Јелић*, негда душепопечитељ у Јајцу због разних тешких изгреда против реда и свештеничке дисциплине као и због самовласног напуштања чина пресудом од 16. јуна 1905. бр. 814. на губитак свештеничког достојанства, односно на свргнуће свештеничког чина канонично осуђен.

Пошто је та пресуда правомоћна постала, позива се пречасно свештенство да осуђеном, ако би се игдје за свештеника издао, како пошење свештеничког одијела тако и свако свештенодјејствовање свагда и свугдје безусловно ускрати.

У Сарајеву, 10. августа 1905.

АЕ и Митрополит: *Николај* с. р.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Рукоположење. Његово Високопреосвештенство Митрополит бањалучко-бихаћки госп. *Евгеније* благоизволио је рукоположити монаха манастира Гомионице *Илију Кочића*, у храму силаска св. Духа у Бањалуци дана 26. јуна за јеромонаха

а 29. истог мјесеца 1905. год. за пресвитера (јеромонаха). Тако исто је Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит *Евгеније*, благоизволио рукоположити ђакона *Константина Душанића* у храму покрова пресвете Богородице у Бос. Свињару дана 21. августа 1905. за пресвитера.

Постављење. Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит бањалучко-бихаћки *Евгеније*, благоизволио је разријешити свештеника *Косту Душанића* од канцеларијских дужности код конзисторије у Бањалуци и подијелити му у у привремену администрацију упражњену парохију Бистричку у протопресвитерату Бањалучком.

Српска Православна Конзисторија Захумско-херцеговачка.

Број 712/II.

Пречасном српско-православном парохијском свештенству захумско-херцеговачке Митрополије.

У вези са овдашњом окружницом од 16. августа 1905. број 684. позива се преч. свештенство, да у року од осам дана по примитку ове наредбе савјесним брижљиво прегледа своје домовне протоколе, те ако примјети у истима гдјегод какав било недостатак, да је што изостављено или је превиђено, то нека одмах допуни, исправи и коначно у ред доведе јер ће парохијски домовници при новом црквено-просвјетном уређењу нашем бити једини вјеродостојни извор за све статистичке податке па и за састављање изборних листина и за попис кућних старјешина ради прописивања парохијског односно црквеног просвјетног намета. Ако се једно или више лица у некој парохији налази, којима година, мјесец и дан рођења, ма чијом кривицом било, није у домовнику забиљежена, те којих се лица досљедно ни доба старости не може тачно одредити, то је дотични парох дужан одмах обратити се молбом надлежном котарском уреду односно управи испоставе, које власти ће му нужне и поуздане податке пружити.

Пречасном свештенству најстрожије се налаже, да овој наредби сву нужну пажњу поклони, јер ће се одавде у кратку времену свештенство позвати, да у смислу превишњом одлуком од 31. јула (13. августа) т. г. одобреног црк.-просвјетног Устава састави списке скупштинара за изборе црквено-општинског представништва, а то ће свештенство моћи уредно, брзо и без приговора учинити само на основу тачно, брижљиво и савјесно вођеног домовног протокола.

У Мостару, 19. августа 1905.

АЕ. и Митрополит: Петар.

Српско-православна Конзисторија Захумско-херцеговачка.

Број 774/I.

Пречасном свештенству и благочастивом народу српско-православне Митрополије захумско-херцеговачке.

Врло Нам је угодно саопћити пречас. свештенству и благочестивом народу срп.-прав. Митрополије захумско-херцеговачке, да је Његово Ц. и Кр. Величанство наш узвишени Господар и Апостолски Краљ Франц Јосиф I. Превишњом Својом одлуком од 18. јула (31. авг.) о. г. најмилостивије благоизволио потврдити устав црк.-школс. управе за српско-правосл. Епархије у Босни и Херцеговини, који су устав израдили срп.-прав. босанско-херцеговачки Архијереји у споразуму са заступницима народа, те који је устав Његова Свесветост Васељенски Патријарх са Својим св. Синодом благоизволио благословити и одобрити.

На по се позивамо преч. парохијско свештенство, да ово прогласи одмах у црквама послије св. божанствене службе. Даље обавијештујемо, да је Превишња одлука са уставом већ објелодањена у званичном земаљском „Сарајевском Листу“, а слиједиће и у званичном црквеном листу „Источнику“, те ће и посебно бити оштампана.

Саопштавајући за сада ову врло угодну вијест као израз превишње царске милости, доцније у своје вријеме, издаћемо и потребно упуство, како да се примјени овај устав.

У Мостару, 16. августа 1905.

АЕ. и Митрополит: Петар.

Српско-православна Митрополија Захумско-Херцеговачка.

Број 702/I.

Пречасном свештенству као вјероучитељима на народним основним школама у српској православној Митрополији Захумско-Херцеговачкој.

У смислу односних параграфа Устава за црквено-школску управу српско-православних епархија у Босни и Херцеговини Висока Земаљска Влада обуставља са концем овога мјесеца исплаћивање награда за предавање науке вјере на народним основним школама оним свештеницима, који предају науку вјере на овим школама.

По своме свештено-пастирском позиву, те по смислу односних параграфа горепоменутог устава, свештенство је дужно предавати науку вјере на народним основним школама, а примјерну материјалну награду за то одредиће му и дозначити надлежна аутономна власт накнадно.

С тога позивамо и наређујемо свештеницима као вјероучитељима на народним основним школама, да и у напријед без икаква прекида и пометње редовно и прописано наставе предавање науке вјере на народним основним школама.

У Мостару, 18. августа 1905.

АЕ и Митрополит: *Петар.*

Српско-православна Митрополија Захумско-Херцеговачка.

Број 597.

Пречасном свештенству и свима српско православним црквено-школским одборима у Захумско-Херцеговачкој Митрополији.

Српска манастирска штампарија у Ср. Карловцима издала је овијех дана у другом поправљеном издању Велики типик протојереја Василија Николајевића, који је прегледан и одобрен од надлежне духовне власти. Од какве је и колике користи ова књига свештенику, учитељу, богослову и пјоцу није нужно говорити, јер је томе најбољи доказ, што је од првог издања, које је прије тринаест година свијет угледало, давно већ нестало и посљедњег комада. С тога, а обзиром и на то, што има и данас много наших цркава по селима, које немају никаквог типика, Конзисторија ова препоручује најтоплије свима манастирским управама, парохијским звањима и црквено-школским општинама, да на трошак црквени набаве по један типик Николајевића у II. издању за сваку цркву, у којој нема типика славенског или I. издања типика Николајевића, како би се једнообразност у Богослужењу и црквеним обредима завела и утврдила у свима црквама ове епархије.

Цијена је Великом типику Николајевића у II. издању укоричену 5 К. а броширану 4 К. Наруџбине и новац ваља слати на српску манастирску штампарију у Ср. Карловце.

Из Конзистор. сједнице, у Мостару, 23. јула 1905.

АЕ и Митрополит:
у з. Конзисторијски савјетник
П. Поповић.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Број 1445. ex 1905.

Свима протопрезвитерским а путем ових и свима парохијским звањима.

И ако је висока земаљска влада за Босну и Херцеговину крајем мјесеца августа 1905. обуставила исплату досад издаваних награда српско-православним свештеницима, који обављају катихетске дужности

за српско-православну дјецу у народним основним школама, будући је она у смислу чл. XIII. тачка 2., штатута о уређењу црквене и школске управе српско-православних епархија у Босни и Херцеговини, санкционисаном превишњом одлуком од 31. јула (13. августа) 1905. обвезана да издаје такове награде на руковање великом управно-просвјетном савјету у Сарајеву, наређује се ипак обзиром на то, што у смислу тачке 1., § 75. споменутог штатута спада у неодступиву дужност парохијског свештенства, да имаде српско-православну дјецу поучавати у вјеронауци у општим и иновјерним школама у школи у одређене дане и часове, да је сваки парохијски свештеник, дужан у свакој општој народној или иновјерној основној школи, која у подручју његове парохије лежи, настављати српско-православну дјецу сваке такове школе овопредметном наредбом прописани број сати седмично у вјеронауци.

Има с тога сваки свештеник такови, ставити се у ту сврху без одлагања у споразум с учитељем-управитељем дотичне школе ради установљења часова, у које ће српско-православну дјецу у вјеронауци сваке седмице настављати и подучавати имати, а за тим пријавити овој епархијској власти до краја септембра ове године по старом календару у којој школи и с колико часова је седмично ту вјеронаучну наставу отпочео, као и то, да ли се иста школа налази у сједишту свештеникову или не, и ако не, колико је километара иста удаљена од сједишта свештениковог, како би се на основу односног одређења, садржаног у § 105. у питању стојећег штатута могла у своје вријеме по за то надлежном автономном епархијском органу сваком таковом свештенику примјерена награда за ту наставу установити.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци, 20. августа (2. септембра) 1905.

Митрополит *Евгеније.*

НЕЗВАНИЧНО.

Дужности човјечије.

— **Силвије Пелико** —

преводи с руског *Бакон Косто М. Лучић.*

(Никшић.)

(Настављак.)

Глава XXIII.

Брак.

Бракови су жалосни примјери људске несталности. Већина од њих закључују се из међусобне љубави заручника и заручнице, спо-

јене са добрим мислима и одлуком, да тај савез благосиљају до саме смрти; али не прођу ни двије године, а по некад тек неколико мјесеци, а љубав се охлади, супрузи тешко трпе друг друга и једно друго у недостатку узајамног поштовања пријекорима вријеђају. Због чега то бива? Прије свега због тога, што су се супрузи прије брака одвећ мало познавали, и што је избор непажљиво учињен.

Пажљиво изабирај, увјери се претходно о моралним особинама оне коју за супругу имати мислиш, иначе си страдао.

Срећан брак могућ је само под једним условом: сваки од супруга треба да је одлучно ријешен: „свагда бити наклоњен и поштовати срце, којему је дао приступ у своје сопствено.“

Ако је избор добар, ако ни једно ни друго срце није покварено, не може бити да се оно због маленкости деморалише, нити може незахвално постати, јер га друго непрестано обасипље зрацима њежне пажње и оданости.

Женска нарав по природи је скромна, захвална и склоњена потчињавању мушкарца, који је стално љуби и који заслужује њено поштовање. Али баш због тога, што је женска нарав њежна, све што је у човјечијој нарави рђаво и одвратно, њу поражава, и такву јој рану задаје, која може према мужу изазвати несаломљиву мржњу са, свијема жалоснијем пошљедицама њеним. Несретница крива је такође али је узрок свему њен муж.

Увјерен буди, да ни једна жена, која је прије удаје била племенита, неће своје достојанство изгубити у заједничком животу с човјеком, који њену оданост заслужује.

Повјерљивост и слобода, које се у браку појављују, не треба да ништа одузимају од осјећаја поштовања, које је жена према човјеку осјећала прије, него што ју је за се вјенчао. Но човјек не треба да се с њом опходи као слуга са својом госпођом, али с друге стране, уображавајући да ће је боље дојерати суровим начином, не треба ни да јој своју власт деспотски показује. Жена треба да у свом мужу нешто онакво види, што јој улијева узвишено мишљење о његовом уму и карактеру; она треба да осјети, да се може дичити што од њега и његова опхођења зависи. Оданост жене не може се охолошћу, него љубављу утврдити, јер ће жена тек тада осјећајући мужевљеве лијепе моралне особине себе мужевљевој власти добровољно и са срдачном радошћу потчинити.

Али ако је избор жене обављен правилно, ако си ти о њеним лијепим врлинама увјерен, треба да се са своје стране трудиш, да у њеним очима достојан наклоности њене останеш.

Никад не реци: „она је толико добра, да ће ми сваку неправичност опростити, и није ми потребе бринути се, да одржим њену наклоност, — она ће ми и без тога свагда одана бити. Но како ти то судиш?

Зар због тога што је она добра, треба, да се мање стараш за њену љубав? Немој се варати. Баш зато, што је она биће нежно, сваку ће немарност, безбрижност и оскудицу дружељубља у односима према њој одвећ тужно осјећати. Што је више деликатнија њена нарав, што је више нежнија њена осјетљивост, тијем више она жели да нађе и код тебе такве особине.

Ако их она у теби не нађе, ако и примјети, да ти је наклоност према њој прешла у увредљиву равнодушност рђавог мужа, ипак ће се (захваљујући њеној доброти) и не гледајући на твоје недостатке, да ти и на даље наклоњена буде, за дуго бринути, али ће сва та усиљавања бити узалудна. Она ће бити несретна, и тешко и теби и њој, ако њена врлина не надјача њене муке, па у другом човјеку нађе оно, што је у теби тражила.

Њено срце, непризнато и незаштићено од тебе, лако може постати плијеном грјешне страсти, која ће разорити не само твоју и њезину срећу и ваш породични мир, него и срећу ваше дјеце.

Много се људи налази у онаквом положају не водећи бриге о том, да су им жене, које они сад као узрок своје несреће проклињу, прије добре биле. Несретнице поклоњу с правога пута искључиво због тога, што је муж према њима равнодушан био.

Ако си назвао жену часним именом жене, ти си се дужан заложити за њену срећу, као и она за твоју. Но, на теби лежи виша обавеза, због тога што је она слабо биће, и ти, као снажнији, треба да је укријепиш добрим примјером, и да јој у сваком случају као тврди бедем послужиш.

Глава XXIV.

Очинска љубав. Љубав према дјеци и младежи.

Ако имаш дјецу, дужност ти је да од њих отаџбини даш добре грађане а Богу достојне Њега душе. Ко занемарује ту узвишену дужност, велики је непријатељ и Бога и отаџбине.

Није потребно објашњавати у чему се састоје врлине очеве. Ти си већ морао имати све те врлине, ако си био добар син и добар муж.

Али, све да још и немаш дјеце, или да их никако нећеш ни имати, ипак напајај душу њежним осјећајем очинске љубави.

Сваки човјек треба да има то осјећање, и да га с љубављу према својој дјеци и свој младежи примјењује.

Односи се према младом човјечанском нараштају не само с пламеном љубављу него и са уљудношћу.

Сваки је човјек зао који дјецу презире, или их невине вријеђа. Ко неуважава невиност код дјетета, ко се не брине о том, да га од зла и од злих људи сачува, ко се не брине да и дјетиња душа пламти само љубављу према врлинама, биће строго одговоран у случају, ако од дјетета постане духовно чудовиште. Но зашто ће нам доказа кад имамо свету изреку божанственог друга дјетиња-Спаситеља свијета: „Који прими једно такво дијете у име Моје, тај Мене прима; а ко саблазни једнога од овијех малијех, који у Мене вјерују, боље би му било, да му се објеси воденички камен о врату, и да се утопи у дубину морску.“ [Мат. гл. 18. ст. 5, 6].

Свакога рачунај твојим сином, на кога може твој савјет уплив исати, само ако је од тебе макар и за неколике године млађи. У опхођењу с њим буди снисходљив, и за добро његово заузимљив, јер су то најбоља средства, да га од зла сачуваш и на добро упутиш.

Дјеца су од природе наклоњена подражавању. Ако се младеж и одрасли, који дијете окружују, одликују богобојажљивошћу, и ако су пуни достојанства и љубави, онда ће и дијете зажељети, да им подражава и да такав буде.

Ако ли су одрасли безбожни, зли и покварени, таково ће и дијете постати.

Буди што више добар према дјеци и младићима с којима се ријетко среташ, или које ћеш у животу само један пут видјети. Подај им, ако можеш, такав савјет, који би им као добро сјеме кроз цио живот остао. Таква ријеч у стању је, да их сачува од рђавих мисли, и да им улије жељу, да заслуже уважење свих поштених људи.

Ако добро упућени младић према теби осјети повјерљивост, буди му највеликодушнији друг. Дај му правилне и језгровите савјете; не лажи га никад; одобравај му лијепе поступке његове и отворено покуди ружне, да га од њих сачуваш.

Ако опазиш да је младић скренуо с пута врлине, не пропусти прилику, ако га и мало познајеш, да му пружиш руку помоћи и да га спасеш.

Знај, да су младићу, који је злим путем окренуо, понекад само једна ријеч или један поглед довољни, да се поново врати на пут врлине.

(Наставиће се.)

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић*, протопресвитер и кр. професор у Загребу.

(Наставак.)

Мојсије се са страхом приближавао горућој купини, у којој бјеше сам Бог. С тим страхом и трепетом отварај и ти уста своја да примиш св. причешће. Вјерујем, Господе, да си Ти — Бог, исповиједам, да сам ја — трава усахнула... Нијесам достојан због гријехова мојих да приступим Богу, да ме не снађе мучење, сијено да се дотакне огња, а да не сагори. Али ти сам зовеш мене, сам ме призиваш: и тако идем ја, нечисти, да добијем очишћење од Тебе — извора светиње; идем, немоћни, да добијем исцељење од Тебе — љекара душевнога и тјелеснога; идем, мртви, да добијем васкрсење од тебе, хљеба живота. Ја идем да се осветим и просвијетим, — зато и идем, што сам гријешан и недостојан... Идем к теби, да се не удаљим од Тебе, да не овлада ђаво сасвим мојом душом. И опет исповједам, да сам недостојан, јер сам гријешан. А ти си зато и дошао на земљу, да спасеш грјешнике! *О, Господе, спаси! Благословен је који долази у име Господње!*

С таким чувствима и мислима приступај св. причешћу, и тада ти та велика тајна неће бити на осуђење. Кад је Мојсије силазио са синајске горе, лице му се тако сијало, да народ јеврејски није могао гледати у њега. Зато је Мојсије и метнуо покривало на лице своје. Тако је засјало небесном славом лице Мојсијево једино и стога, што је он говорио с Богом на Синају. Али помислите, браћо, каква је велика разлика; говорити с Богом и примати самога Бога у уста своја, у своје срце!... Ако је лице Мојсијево сјало само због разговора, како ли ће тек бити у души онога, ко се причешћује самога тијела и крви Христове у пречистим тајнама? Јевреји се бојаху погледати у свијетло лице Мојсијево; а св. Златоусти говори, да се ђаволи боје, дршћу, бјеже од лица онога, који се причешћује св. тајана, стога, што причасник у тај час мирише на огањ божанствени. Виђење дивно за анђеле а страшно за демоне! Не сија тако звијезда на небу, као што сија душа хришћанина од свјетлости благодати Божје у онај час, кад се причешћује. И то је стога, што, кад се причешћујемо, тада сами постајемо члановима тијела Христова, сједињујемо се са Христом. И кад би се душа наша у онај час растављила с тијелом, она би добила мјесто с мученицима, дјевственицима и преподобнима...

Боже мој! Избавитељу мој! Нека умрем, ако буде то твоја света воља, било у густој шуми, или на другом каквом пустом мјесту: то је за мене свеједно, само да се прије смрти удостојим истинито-хришћанскога кајања и причести пречистога тијела и крви Твоје! Јер ако ти будеш у тај час уза ме, не бојим се никакве погибељи: с таком попутбином, као што је тијело и крв Твоја, ја се чврсто надам, да ћу получити твоје небесно царство.

Брате хришћанине! Кад се причестиш св. Христових тајана, чувај се, да не изгубиш то, што си добио. Владај се опрезно, да не изгубиш тај драгоцјени камен. Огради се са свију страна, да га лукави не истргне из твоје душе. Осветио си се овом светињом: па живи сад, као што се пристоји светоме.

Браћо хришћани! Синови православне цркве! Не оглушујмо се овим ријечима, већ их запечатимо у дубини душе своје кроз цио живот".

24. Примјери благотворног уплива литургијâ и молитава на њихову душу.

I. Св. Григорије Двојеслов износи важан доживљај дјеловања молитве и жртава за умрлога, који се догодио у његову манастиру. Један брат, због нарушења објета сиромаштва, за страх другима, бјеше по смрти лишен црквенога погреба и молитава кроз 30 дана, а по том из саучешћа према његовој души принашана је кроз 30 дана за њега бескрвна жртва с молитвом. У пошљедњи дан ових молитава јави се мртви у виђењу свом рођеном живом брату и рече му: „Досад ми је било зло, а сад сам опет сретан: јер сам данас ступио у блажени живот".

II. Тај исти св. отац у разговору свом са ђаконом Петром, приповиједа, како се јавио умрли, који је молио пресвитера, да му помогне молитвом код Бога. „Из овога се види, завршује он, како је корисно душама принашање свете жртве, кад и сами дуси моле живе за то, и показују знаке, кроз које се могу очистити од гријеха".

III. Св. Јован милостиви, патријарх александријски, често је свршавао божанствену литургију за умрле и говорио, да она врло добро помаже њиховим душама. За потврду тога наводи он слиједећу околност: „Један узник, за којега родитељи његови, држећи да је мртав, даваху трипут у години божанствену литургију за упокој душе његове: на богојављење, пасху и педесетницу. Кад се овај узник ослободи тамнице и изненада посјети своје родитеље, приповједи им, да је баш у те исте дане долазио к њему у тамницу неки славан муж са свијетом: окови му падаху с ногу и он бјеше слободан, а у остале дане он бјеше опет у оковима као узник".

III. На истоку стадоше на једном мјесту копати земљу да оснују манастир и нађоше у земљи двадесет тјелеса, црних као угљен, али ни мало дирнутих трулежи. Светитељи, иноци и народ, желећи сазнати, чија су то тјелеса, стадоше се у сузама молити Богу, и, на њихову молитву, један од тих несретника устаде и рече, да је ту био некад манастир, да су оних његових деветнаест другова, не осврћући се на савјете и пријетње настојатељеве, живјели безбожно, и одмах их замоли, да двадесет инока обећају Богу, да ће за двадесет година, које су мртви провели у монаштву, молити се Богу за њих и приносити бескрвну жртву. А кад светитељ са иноцима изјави своје пристајање, мртви се осјени крсним знамењем и опет усну смртним сном, — и одмах се тијело његово и његових другова претворило у прах, тако да је светитељ заповједио да се њихове кости спреме у опћу гробницу.

V. Св. Григорије Двојеслов приповједа, да су за живота св. Венедикта биле двије испоснице, које су имале зао обичај да осуђују своје ближње. Св. старац савјетоваше им, да се окану свога злог обичаја и, најпослије, због непослушности њихове одлучи их од цркве. Оне се ипак не поправише те леглоше и у гроб са својом покором; због тога остаде одлучење на њима. Али за своје испосништво (и сигурно због посредништва својих сродника) бјеху оне сахрањене у цркви. Но у вријеме литургије, кад је ђакон узглашавао: „Оглашенни изыдите!“ многи су их хришћани видјели, гдје излазе из цркве. Дозна за то преподобни Венедикт, сажали се над несретницама и посла у ту цркву просфору, да се из ње извади частица за упокој душа њихових, а исто тако заповједи, да се спомињу код свршавања светих тајана. Послије тога није их више ни један хришћанин видио да излазе из цркве. По томе су сви разумјели, да су због заупокојних молитава св. цркве и жртвоприношења преминуле испоснице добиле од Бога опроштај.

VI. Изнесимо овдје виђење једног побожног човјека, који се у пријеме светогорца Серафима подвизавао на Антону. Из тога виђења још ћемо се боље увјерити, како молитве цркве избављају душе грјешника од мучења.

Побожни тај човјек, док је још био жив, једном страшно оболи и лежаше два мјесеца у постељи. Једнога дана, кад му се болест јако осилила, јави му се виђење: уђоше к њему два младића, узеше га за руке и рекоше: „Слиједи нас!“ Болеснику се причини, као да без сваке болести устаде, баци око на своју постељу и видје, да му је тијело остало на њој. Сад је тек схватио, да је оставио земаљски живот и да се мора јавити у другом свијету. У младићима познаде он анђеле и у пратњи њиховој пошао је дуго по мрачним мјестима.

На једанпут као из далека чује он стењање и уздисај људи. У страху и трепету ишаше он још мало и угледа много пећи, у којој бјешњаше огњени вјетар и буктијаше пламен. Из пламена се разлијегаху страдалнички уздисаји грјешника. Младићи стадоше тумачити своме сапутнику, за какав је гријех спремљено ово или оно мјесто. Најпослије му показаше различне муке за народна безобразна весеља и рекоше му: „Ако се ти не оставиш својих гријеха и навика пређашњега живота, овдје ти је мјесто!“ Овај видећи своју огњену кућицу за цијелу вјечност, дрхташе као лист, и не могаше рећи ни ријечи“. Одмах затим један од анђела извади из пламена човјека, који бјеше црн, као угљен, сав сагорио и бјеше окован од главе до ногу. Страшно га је било погледати. Оба анђела снимише с несретника окове и с њега спаде као црна љуска: он постаде чист и свијетао као анђео; неописано рајско весеље сијаше му из очију. Не знам откуда анђели узеше одијело слично царској порфири, које свјетљаше као свјетлост, и обукоше, страдалника. Сапутник анђела промишљаше, како се догоди та промјена. „Шта то значи? — запита он смјерно. Ради Господа разјасните ми то и кажите“. Тада му рече један од анђела: „Та душа бјеше одвећ грјешна и стога је требала по дјелима својим вјечно горјети у пламену. Међутим родитељи тога грјешника по смрти његовој дијелише велике милостиње, даваху многе спомене на литургији и ето, ради спомена и молитава родитељских, ради заузимања цркве, Бог се смиловао: душа се његова ослободила вјечнога мучења и сад ће предстати пред лице својега Господа и радоваће се са његовим светима на вијеки“.

Тијем се сврши виђење.

„Али ко може избројити, кличе св. Јован Дамаскин, све свједочбе које се налазе у животописима св. мужева, у односима мученика и божанским откривењима, која јасно показују, да и послије смрти милостиње доносе велику корист мртвима: јер ништа, што се Богу позајмљује, не гине, већ се од Њега награђује с највећим интересом.“

25. О молитвословљима, којима се спремамо за св. причешће и о том како се треба владати за вријеме причешћа.

Онај, који се жели причестити, треба, по црквеноме правилу, да прочита у очи причешћа: Акатист Исусу најслађему и пресв. Богородици, канон анђелу хранитељу и молитве за добар сан; а ујутру да прочита: јутрење молитве и посљедовање св. причешћу.

У вријеме причешћивања треба приступати пристојно, у дубокој смјерности поклонити се једанпут до земље Христу, који се истински

налази у тајнама под видом хљеба и вина, скрстити руке на груди и с љубављу исповиједати распетога Христа, т. ј. говорити за свештеником прописане молитве (Вѣрую Господи и т. д.). Примивши св. дарe, треба их часно прогутати, и кад се обришу уста цјеливати св. чашу, као само ребро Христово, на кога изиђе крв и вода. По том одступив од св. чаше, учинити мали поклон, али не до земље, ради очувања примљених тајана. Затим треба стати на своје мјесто, не разговарајући се један с другим, и уздржавајући се од пљувања, у крајњем случају дотле, док не окусиш нафоре и вина. До краја св. литургије треба стајати у цркви и слушати благодарствене молитве.

(Наставиће се).

Обред освећења путира и дискоса по грчком требнику.

(Cfr: Εὐχολόγιον τὸ μέγα... Ἀλεξάνδρου τοῦ Κατκελλαρίου. Ἐνετίησιν, 1755. стр. 178/9. Чини благословенна... Вас. Николајевића, Београд 1869. стр. 95—97, и Допол. Требникъ од Вас. Николајевића. Новисад 1887. стр. 98. и 99.)

Као у многим другим обредима, тако и у овом обреду прилична је разлика између грчког и славенског требника,[1]) а по највећа је разлика у том, што *овај обред* по грчкој редакцији *свршава сам архијерej*.

У нашим (славенским) архијерејским „Чиновницима“ нема о овом обреду ни спомена, а неможе ни бити, јер не спада у строго узета епископалија, као н. пр. у римокатоличкој цркви, гдје путир и патену (тањир без дршка) искључиво епископ може осветити, са разлога, што се ти сасудови св. миром помазују.[2]) Ну на истоку (бар по овом требнику) може овај свети чин само архијерej обавити, јер, као што се зна, у упуствима за свршавање појединих обреда изрично стоји увијек, ко их свршава: јерej или архијерej, а овдје у грчком тексту стоји: архијерej.

Иначе сам обред је слиједећи: Архијерej почиње са: Благословено царство... даклем уагласом, којим се свршавање светих тајана почиње.

Иза уагласа ђакон чита мирну јектенију, која се свршава са архијерejевим: Ибо подобаетъ...

По том архијерej помазује дискос и путир светим миром говорећи: Ко имѧ О. и С. и св. Д., нинѣ и присно и т. д. Послије миропомазања чита архијерej молитву, која у преводу гласи: Владико Господе Боже наш, Сине и Слово Бога живога, Господе Исусе Христе, који

[1]) Види н. пр. чланке потписаног: Неке обредне разлике при рукоположењу. „Источник“ 1902. стр. 294—96; Обред тајне покајања по грчком требнику. „Источник“ 1904. стр. 120—22.

[2]) Die Konsekration dieser (Kelch u. Patena) heil. Gefässe steht ausschliesslich dem Bischofe zu. (Repertorium Rituum. Ph. Hartmann. Padeborn. 1901. стр. 598.

си осветио чашу новога завјета и предао ју на радост свима, који се на ње причешћују; сам Владико Христе Боже наш, пошљи Духа твога светог на ову нову чашу, и благослови, освети, и сврши ју, и недај да један од тих који се из ње буду причешћивали игдје оскудјева у миру, љубави и слози. Јер си ти освећење и радост наша Христе Боже наш, и теби славу шаљемо...

Послије очитаве ове молитве знамењује архијерej и дискос и путир рукама говорећи: Ево се освети и сврши чаша спасења, и дискос живота новога завјета: у име О. и С. и св. Духа сад и свагда... и т. д.

И бива отпуст.

Постоји и други обред, но исти нема обичног почетка, него се почиње са: Миръ всѣмъ и Гдⷭ помолимсѧ. Иза тога долази молитва над дискосом: Ниспошли Господе Боже наш на овај дискос благослов и освећујући силу свесветога Духа, да на њему жртвујемо Јагањца, и приносимо Христово — који је примио на се гријех свијета — тијело, које ће се дати вјернима да би из смрти у живот прешли, благодаћу и добротом Твојом, сад и увјек...

Господⷭ помолимсѧ.

Нареди... Господе на чашу ову од твојих неописаних њедара Духа твога светог, Духа истине, Господа, животворећега, да приносмо у њој крв часну, кроз коју се на твоје стадо ради опроштења гријехова излива милост овима, који те вјерују и исповједају страдања твоја. Јер си ти давалац благодати, и теби припада слава са твојим Оцем... и т. д.

Затим се помазују оба сасуда св. миром уз ријечи: У име Оца и Сина и св. Духа, сад и свагда и т. д., и освећују ријечима: Гле освећен је и савршен свети дискос са светом чашом светога жртвеника, дјелом Оца, благодаћу јединородног Му Сина и посјетом и надахнућем свесветога Духа, сад и свагда, и увјек и до вијека. Амин.

Обред славенског требника — као што је познато — сасвим је друкчији; ту има кађења а нема велике јектеније, молитве су сасвим друге, а у мјесто миропомазивања шкропе се сасудови светом водом. Чинодјејство није задржано за архијереје него га може и јерej свршити. Вриједно би било испитати, откуд и откад је ушло горе описано чинодјејство у грчки требник, јер да је оно и данашњега дана у употреби потврђује четврто издање Ἐὐχολόγιον-а браће Велудис од године 1854., у коме је овај обред на страни 474—6. исто овако изложен.

Протопресв. *Дим. Јанковић.*

Три аскетске поуке св. Василија Великог.

— превео: *М. вл. Младеновић*, свештеник у Суботишту. —

(Свршетак.)

III.

Шта монаха дичи.

Монах треба прије свега да живи у сиромаштву, у усамљености тијела, да има одређено држање, смишљен говор и да се не брине о јелу и пићу. Тутећи да једе, пред старијима да не говори, мудрије да слуша, себи једнаке да љуби, ниже са љубављу да свјетује, рђавих и који тјелесно мисле и за трговином теже да се клони, много да мисли, да је смотрен у говору, да је повучен, да није склон церекању, да је стидљив и очи доле да обара, али дух да износи горе, да не одговара на одговарања, да је послушан, рукама да ради, да увијек мисли о задњим догађајима, да се ради наде радује, у жалости да истраје, непрекидно да се моли, при чему да благодари, према свима да је скроман, величање да мрзи, да је трезвен и да сачува срце од алих помисли, да се не упушта у трговину и празан говор. Да не води бригу о животу лакомисленом, него да се угледа на живот св. отаца, да се радује с онима, који његују врлину и да им не завиди, с невољнима да трпи и с њима да плаче, да их искрено жали, али не осуђује, да не презире оне, који се гријеха окануше, прије свега да признаје да је грјешан и пред Богом и пред људима. Неуредне треба да опомиње. Малодушне да тјеши, болне да помаже, светима ноге да пере, да буде гостољубив и да има братске љубави, с друговима у вјери и миру да живи, да избјегава јеретике, праве књиге да чита, одбачене никако да не додирује, да се не препире о Оцу, Сину и св. Духу, него да слободно исповиједа нестворену и јединосуштаствену Тројицу и о том да мисли, а онима који га питају, да одговара: Ми морамо бити крштени, као што нам је предано, вјеровати као што смо крштени, и Бога славити, као што вјерујемо. Монах се мора њежбати и добрим дјелима и говорима, не смије се никако клети, не смије новац на камате давати, трговати са житом, вином и уљем да добије, мора се уздржавати од пијанства, пића и свјетских брига, у опхођењу с људима не смије бити препреден, ни о коме зло нека не говори, нека не оговара нити оговарања радо да слуша, одмах зло ни о коме да не вјерује, да се неда ни гњевом ни расположењем свладати, да се без разлога не гњеви на ближњег нити против иког да је у срцу гњеван, да не враћа зло злим, радије да буде понижен, него ли да понижава, да буде бијен, него ли да бије, неправду да сноси, него ли неправду да чини, да буде поткраден, него ли да краде.

Прије свега монах, се мора уздржавати од дружења са женама и од пића вина, јер вино и жене доводе и најумњавније до пропасти. Монах мора испуњавати господње заповједи, колико му је год могуће и у томе не смије бити немаран, него мора очекивати од Њега награду и похвалу и тежити за уживањем вјечнога живота, да има свагда пред очима Давидове ријечи, па да каже: »Презрѣхъ Господа предлежнее кынѣ, якш ходитѣю мнѣ есть, да не подвижѣюсѧ (Пс. 15, 8:).« А као син Божји треба да љуби Бога свим срцем, свом душом, свим разумом и снагом, али као слуга, да Га штује и да Га се боји, Њега да слуша а страхом и трепетом да ради на свом спасењу; духом да се занесе, да буде потпуно наоружан опремом св. Духа, да не трчи без сврхе, да се неоправдано не бори, непријатеља да надмашује слабошћу меса и сиромаштвом духа; све заповједи да врши а себе да

назива залишним слугом, да благодари светоме, славноме и страшном Богу, пшта да не чини из ината или из празне славе, него све ради Бога и да се Њему допадне: »Ибо Богъ разыщетъ кости человѣкоугодниковъ (Пс. 52, 6);« Нарочито не треба, да се хваста, нити да разноси сам своју славу, нити да радо слуша онога који га хвали, све треба да ради у тајности а не пред људима, само у Бога треба похвалу да тражи и да мисли само на Његов страшни и сјајни долазак, на одлазак одавде, на добра обећања праведницима, уједно пак и на огањ, који је спремљен ђаволу и његовим анђелима. Поред свега тога мора се сјећати апостолских ријечи: »ибо недостойны страсти нынѣшняго времене къ грядущей славѣ имати къ намъ (Римљ. 8, 18:)« па у напријед нека каже с Давидом, да онима, који чувају Његове заповиједи припада велика наплата, голема награда, круна праведности, вјечни стан, живот без престанка, неисказана радост, непрестани боравак код Оца, Сина и св. Духа, истинитог Бога на небу, и гледање лица у лице и да ће бити у збору с анђелима, оцима, патријарсима, пророцима, апостолима, мученицима и исповједницима као и са онима, који се од вјечности Богу допали, с којима треба и ми да настојимо, да се нађемо у љубави Господа нашег Исуса Христа, коме нека је слава и моћ на вјекове вјекова. Амин!

Књижевне оцјене и прикази.

Dr. C. Güttler: **Wissen und Glauben.** Sechzehn Vorträge; II. Auflage, München 1904, S. 210.

Све природне науке скупа не могу да задовоље етичких и естетичких људских захтјева, па ни обичних, које нам наш разум ставља. И оне све чине само један други систем религије. Наука и религија чине у свакој особи психолошко јединство и већ због тога не могу бити једна од друге трајно растављене. И позитивиста је ма и донекле религиозан. Као што је наука, тако је и религија универзална, само је садржај религије друкчији, наиме индивидуалан.

Само ко површно познаје науку, може помислити, да је она противна религији, да једна другу искључује и само тај не вјерује, да се оне могу измирити и да је »циљ читаве науке знати да морамо вјеровати«. Да се наука и религија доиста могу сложити, и једно друго попунити, покушао је да докаже Dr. Güttler у низу предавања скупљених у књизи, којој горе исписасмо наслов. У тим својим предавањима, којих има шеснаест, хоће писац »да нас оријентира у важним филозофским питањима, пошто их анализира, даље да нам покаже, шта у истину знамо, а шта не и шта не можемо знати као бића, која у простору и времену чулно спознајеу« и напослије да је боље вјеровати него ли не вјеровати.

Предавања су различитога садржаја, али ипак скупа чине једну цјелину. Увијек се опажа нека веза између појединих предавања. Ми ћемо их регистровати, а само се на неким дуже задржати.

У првом предавању, које је као неки увод, говор је о »Науци и вјери у садашњости«. — У друга два предавања („Voraussetzungsloses Erkennen“ и „Die Grenzen des Erkennens“) говори писац о нашем знању, како до њега долазимо и гдје су му границе. Да не можемо све знати, што би хтјели да знамо, то нам је познато. И што човјек више дозна и открије, све му више нових питања долази и пред толико нерјешених питања и која се у опште не могу ни рјешити мора се разум покорити вјеровању. —

Потврђујући чињеницу, да нема не само народа него ни племена, које не би имало ма какве религије, пита се писац: где је извор религији? Да ли у теоријском знању, човјечијој вољи, чувству или у заједници тих свију страна нашег душевног живота? („Die Formen des Glaubens und der Ursprung der Religion"). Одговор је овај: »При постајању религије и религиозног вјеровања у њиховом најпоштијем облику увима удјела сав човјечји душевни живот; чувство наслућује или вјерује у пролазном непролазно, разум пак покушава, да то непролазно одреди, а воља види у томе задње измирење ових моралних диференција.« (стр. 42).

»Идеја о Богу« обухвата три предавања. У првом је изнешен историјски пријеглед идеје о Богу, узимајући као најстарији облик доказивања да има Бога, козмолошко-телеолошки доказ грчког философа Анаксагоре (500 пр. Хр.). Колико је снаге у козмолошком докаву, види се и по том, што сам John Locke држи за најсигурнију и најјаснију истину то, да се б(жије невидљиво биће, његова вјечна сила и божанство види у његовим дјелима т. ј. у стварању свијета. — Писац се осврнуо и на приговоре и побијања доказа о божјем бићу у критичком прегледу идеје о Богу. Ту се задржао највише на Канту, који — као што је познато — у својој „Kritik der reinen Vernunft" пориче вриједност свим доказима Божјега бића, док се у „Kritik der praktischen Vernunft" слаже с моралним доказом. Кант каже: »Божије је биће пред форумом теоретичког разума хипотеза а обзиром на практични разум то је вјера разума.«

У критичко-догматичком прегледу износи писац погледе новијих философа, њемачких идеалиста: Фхтеа, Шелинга и Хегела, и модерних позитивиста, њихово мишљење о Богу и доказима божјега бића. — Не износећи опширније садржај ових предавања као ни мишљења појединих философа — што и није циљ овога приказа — ми ћемо изнијети само резултат, до ког је дошао писац иза ова три предавања о божјем бићу: Суд о доказима божјега бића је релативан; он се одређује по одгоју, опћењу с људима и књигама, а донекле и по личном искуству из живота. Осим тога живу представу о божанству нећемо наћи у књигама него у природи. Појединци пак докази сами су за се недовољни, истом сви скупа имају вриједност, тада чине периферију једног круга, с које се може преко многих полупријечника доћи до средине.

Даље говори писац о »стварању у времену« и »Јединству и развијању козмоса« спомињући разне хипотезе о стварању и развијању свијета и износећи погрјешке и недостатке тих хипотеза. — Говорећи о »Историји земљина развијања« наводи ријечи *G. Cuvier*-a (1769.—1832.): »Мојсије нам је оставио једну козмогонију, чија се тачност сваким даном потврђује« и вели, као и Бакон, да нас само прегледно и површно познавање природе одводи од Бога, а свако дубље и темељније проучавање доводи натраг к Богу. — У три даља предавања третира писац питања о »Проблему органског живота«, »Постанку врста« и о »Човјеку« задржавајући се подуже на ученју Дарвина и Хекла. — Доказујући, да човјек има слободну вољу и бесмртну душу (у предавањима: „Die menschliche Willfreiheit" и „Die Unsterblichkeitsidee") изнио нам је писац уједно и историју разних мишљења о тим питањима почевши од грчких па до данашњих философа. — У завршном предавању „Philosofie und religiöse Glaube" говори писац о задаћи филозофије, о њеном односају према природним наукама и религији.

*

Да завршимо. Бићемо кратки и споменућемо само главне одлике ове

књиге. Из ње видимо, да писац врло добро познаје филозофију, како старију тако и новију, а исто тако и св. Писмо. Писац нам је дао богату литературу, јер за свако питање, о ком говори, спомиње по неколико дјела. И ако се писац бави философским и научним питањима, књига је ипак писана занимљиво и за лајика разумљиво. Стил јој је лијеп, научан, проткан на много мјеста лијепим пјесничким мислима; на више мјеста цитира писац поједине (њемачке) пјеснике и народне пословице.

Можда се нећете на много мјеста сложити с пишчевим мишљењем, али зато ћете ипак из његове књиге извући много знања.

П. В. М.

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Отпочета предавања. На српско-православном богословском училишту у Рељеву одржано је дана 21. авг. (3. септ.) т. г. »Призивање св. Духа«, а потом су дана 23. августа (5. септ.) отпочета редовна предавања.

Превишњи имендан. 21. септ. (4. окт.) т. г. поводом Превишњег имендана Његовог ц. и кр. Апостолског Величанства најмилостивијег Цара и Краља нашег *Франца Јосифа I.* одржано је и одслужено свечано благодарење у српско-православној катедрали у Сарајеву. Началствовало је Његово Високопреосвећенство АЕ и Митрополит Дабро-босански Господин *Никола*ј уз асистенцију своје консисторије и свега мјесног свећенства, а томе самом чину присуствовали су пресв. г. одјељни предстојник *К. Херман*, г. генералмајор *пл. Апел*, многобројно чиновништво те школска младеж са наставницима и грађанство. — Истога дана одржана је свечана благодарствена молитва и у *богословском училишту у Рељеву*, у присуству свију професора и слушалаца св. богословије.

Освећење цркве. Његово Високопреосвећенство Господин Митрополит бањалучко-бихаћки *Евгеније*, освештао је дана 21. авг. 1905. новоподигнуту цркву у Бос. Свињару. Црква је посвећена у част Покрова св. Богородице.

Освећење нове цркве. Дана 8. септембра 1905. на Малу Госпојину — осветило је Његово Високопреосвећенство Митрополит зворничко-тузлански Госп. *Григорије* уз асистенцију проте грачаничког Петра Стефановића и деветорице свештеника, у присуству околног многог народа српског из вароши и села — новосазидану цркву у Бољанићу код Грачанице. Црква је посвећена у спомен »Силаска св. Духа на Апостоле«.

Освећење цркве на Дрињачи. Настојањем младога свештеника скоро устројене парохије дрињачке о. Тим. Поповића и прилозима многих честитих родољуба подигнута је лијепа, од камена зидана и цријепом покривена парохијска црква на Дрињачи, у непосредној близини цесте, а до 500 метара далеко од ћуприје.

Црква је украшена кубетом, које два стуба држе, патосана је четвороугланим каменом, споља и изнутра бијело окречена. Има 15 метара висок звоник и једно звоно. Иконе на иконостасу радио је академ. сликар Спиридон Боцарић, и цркву и звоник саградио је неимар Србин даровити сељак Стојан Милешевић који је и сребреничку цркву савидао.

На молбу црквене општине дошао је високопреосвећени господин АЕ. и Митрополит сарајевски: *Николај* 30. септ. о. г. на Дрињачу, гдје је нови храм Божји на Покров Богородице а у част светих равноапостола: Кирила и Методија по прописаном чину осветио. Том светом чину присуствовала је велика множина народа, а уз високопреосвештеног господина служила су г. г. протопрезвитер Димит. Јанковић, ред. члан епарх. црквеног суда у Сарајеву, Хаџи Ристо Поповић, парох кровички, Захарија Поповић, парох Зворнички, Симо Беговић, парох факовићки, јером. Данило Билбија, привр. управитељ мра. Папраће, и ђакони: Саво Савић и Душан Лапчевић, канцелисте митроп. управе из Сарајева. На архијерејској литургији од апостола пјевао је скоро састављени кор вриједних пјевача и пјевачица из Зворника под вјештом управом свога коровође. На литији оној свечаности била је и полит. власт заступљена у особи г. г. окружног предстојника: Фоглара, и кот. предстојника из Сребренице, Власенице и Зворника. — Послије богослужења приредила је црква. општина у почаст гостима ручак, на коме је било 150 особа.

Дарежљива рука присутнога Сриства приложила је и на дан освећења анатну свету на новоподигнуту цркву, којим се парохија дрињачка поносити може.

Високопреосвећени госп. АЕ. и М. Николај вратио се послије освећења преко Зворника и Д. Тузле у Сарајево.

У Митрополији Карловачкој.

Интернат. У Сомбору је уз српско-народну учитељску школу отворен недавно интернат за учитељске приправнике. Интернат се налази у велељепном дому српско-православне црквене општине. Сваки ђак имаће ту за 6 круна мјесечно здрав стан, а за сиромашне ученике биће и бесплатних станова.

Двадесетпетогодишњица. Његово Високопреосвећенство епископ бачки г. *Митрофан Шевић* прославио је на Велику Госпојину двадесетпетогодишњицу свога ступања у монашки чин. Ову прославу своју провео је Високопреосвећени госп. епископ у свом постригу, приморском манастиру Крки у Далмацији. На повратку своме за Нови Сад, резиденцију своју, задржао се Високопреосвећени госп. епископ као гост Његовог Високопреосвећенства нашег госп. Митрополита *Николаја* неколико дана у Сарајеву, те је том приликом посјетио и српско-православно богословско училиште у Рељеву.

Дар Његове Светости патријарха српског свећеничком конвикту. Његова Светост, Патријарх српски Преузв. Госп. *Георгије Бранковић* даровао је свећеничком конвикту у Ср. Карловцима 5000 круна за набавку потребног намјештаја. Уједно је Његова Светост најавила изасланству конвикта, које му је на поклоњењу било да ће и на даље конвикту у помоћи бити.

У краљевини Србији.

Нови Митрополит Србије. На поновном избору дана 18./31. авг. т. г. изабрао је изборни сабор за архиепископа београдског и Митрополита Србије досадашњег епископа шабачког високопреосвећеног госп. *Димитрија Пављовића*, који је по смрти блажене памети Инокентија администрирао Митрополијом. Нови изабрани Митрополит високопреосвећени госп. *Димитрије* родио се у Пожаревцу, год. 1846. Године 1868. свршио је богословију у Београду. 20. септ. год. 1870. рукоположен је за ђакона, а сутрадан за пресвитера. По смрти своје жене дошао

је у Београд, те је ту слушао предавања на Великој школи, на којој је свршио филозофски факултет. Био је неко вријеме професор на богословији, а год. 1884. посвећен је за нишког епископа. У том звању био је до 28. маја 1889. год када је јерархија блажене памети митрополита Теодосија Мраовића, сишла са управе црквене. Као умировљени епископ отишао је Димитрије у Француску, гдје је у Монпер-у слушао 3 године књижевност и филозофију, а 2 године пољопривредну Академију. По смрти блажене памети митрополита Михаила постављен је био епископ Димитрије за државног савјетника, а потом год 1898. постављен за епископа шабачког.

Његово Високопреосвећенство госп. Митрополит Димитрије бавио се много књижевношћу, те је између осталога два велика рада његова издала о свом трошку Српска краљ. Академија. Као епископ одлазио је у два маха по мисији у манастир Хиландар, те је том приликом преписао чувени »Типик« св. Саве, кога је издала о свом трошку Академија Наука.

Још као свештеник одликовао се високопреосвећени госп Митрополит примјерним врлинама.

Нови епископ шабачки. Архијерејски Сабор краљевине Србије изабрао је прошлога мјесеца т. г. у свечаној сједници за шабачког епископа архимандрита *Сергија Ђорђевића*, старјешину српског подворја у Москви. Новоизабрани епископ рођен је у Београду г. 1869. Науке је учио у Београду и у Русији, гдје је свршио и петроградску духовну академију. По свршеним богословским наукама замонашио се у Русији, у Лаври Александра Невског, а затим је дошао у Србију, гдје је неколико година радио као наставник у старој богословији, а по укинућу ове у београдским гимназијама. Мјесеца августа о. г. произведен је за архимандрита и именован за старјешину српског подворја у Москви. На ову дужност није још био ни отишао, када га је затекло ово ново високо одликовање — избор за епископа шабачког. Новоизабраног епископа хвале као вриједна, спремна и смирена служитеља олтара Божјег.

У Старој Србији и Македонији.

Двадесетпетогодишњица. Његово Високопреосвећенство призренски митрополит госп. *Никифор* прославио је 16. септ. т. г. двадесетпетгодишњицу своје свештеничке службе. Тога дана прије двадесет и пет година рукоположио га је у свештеничку службу у манастиру Врањевшници у Србији блажене памети митрополит Михаило.

У Краљевини Грчкој.

Стање цркве. У 1900—1901. години било је у краљевини Грчкој 32 епископске катедре, урачунавајући овдје и атинску митрополију. У данашње вријеме њој припадају и епархије Халкиде, Тиноса и Сири, Патров и четири друге епархије, које ће се у скоро попунити. До 1833. било је у Јелади 593 манастира и метоха, од кога је броја усљед краљевског указа од 22. септембра 1833. год. у идућој години било затворено 412, као упропашћених и запуштених, и који немају довољно броја монаха. Неки су обраћени у метохе, тако да је око 1847. год. било свега 151 манастир. Када су год. 1881. била припојена Грчкој јонска острва, број манастира нарастао је на 180, од којих је било 171 мушких и 9 женских. Цјелокупна вриједност и имовина свих манастира изнаша око 60 милиона драхма. Монаха је било свега 2000, а на сваки манастир долази просјечно по 10 монаха.

Осим монаха мирскога свећенства свих степена рачуна се у грчкој до 8.059 људи, и на свака 303 човјека долази по једно свећено лице. —

Друштво црквене умјетности у Атини. У Атини је образовано ново друштво иконографије и црквене умјетности у намјери да се сузбије обично мазање и безбожна трговина иконама без икакве умјетничке вриједности. Тип нових икона радиће се у духу византијског сликарског стила. У новоотворени музеј унето је стотину лијепих икона из атонских умјетничких сликарских школа, које ће и служити као образац за израдњу икона у Грчкој. Успјех је друштву осигуран, јер оно стоји под заштитом атинског митрополита Теоклита, закинтског архиепископа Дионисија, те универзитетских професора Росиса, Золотиса, Мицопула, Јаковадиси и других.

Друштво за издавање корисних књига за народ. У Атини постоји »друштво за издавање корисних књига за народ«. Ово друштво, коме је заштитница и почасна предсједница престолонаљедникиња грчка Софија, врло се лијепо развија и напредује. Душа овога друштва је *Викелас*. За неколико година протурило је у народ ово друштво до неких 697.000 књига разнога садржаја: религијозно-моралног, историјског, природно-научног. Све те књиге растурене су у у народ у краљевини Грчкој, а и међу грчки народ у Турској царевини. Те књиге послужиле су као основ многим народним књижницама у појединим селима у краљевини Грчкој. Викелас је установио уз друштво и педагошки савјет, који се бави разрадом појединих педагошких питања. Уз друштво постоји и педагошки музеј, у који су скупљени сви предмети, који се тичу школе и школске обуке. Постоји уз музеј и богата библиотека са најбољим књигама школско-педагошког садржаја,

Црква на Западу.

Одвајање цркве од државе. Дуготрајна потајна и јавна борба републиканског начела са римокатолицизмом у француској најпослије завршила се са потпуним оцепљењем цркве од државе. Француска скупштина са 341 гласом против 233, дакле са већином од 108 гласова усвојила је закон о одвајању цркве од државе. По томе закону римокатоличка црква у Француској губи 40 милиона круна државне помоћи, коју је досада добивала као плате епископима и свећеницима.

Римокатолици у Источној Индији. По извјештају Залескога, апостолског делегата за источну Индију, види се да римокатолицизам има успјеха међу старосједеоцима — нехришћанима. Око овога највеће заслуге имају удружења, која раде на васпитању дјеце и зрелих људи.

Садашње стање свећенства у Француској. — Закон о диоби државе од цркве застао је у Француској 18 архиепископа, који су добијали од државе по 15.000 франака; 68 епископа, који су примали по 10.000 франака; 6932 викаријата са 55.436 парохијских свећеника. Сам Париз броји 2000 свећеника. Црквени прорачун за прошлу годину износио је до 40 милиона франака. Црквених здања било је 40.000 и њихова материјална вриједност је у толико већа у колико им је умјетничка и историјска вриједност неоспорна. —

Позитивисте и либерали. Међу протестантским богословима опажала се већ од дужег времена велика разлика у погледима на цркву и богословску науку. На 17 немачких факултета боре се поглавито двије странке: позитивисте и либерали. Позитивиста професора на немачким факултетима има 79, а либерала 96

професора. Тако у читавој Њемачкој на толико универзитета нема ни једног богослова професора, а да није као представник богословске науке ван домашаја и утјецаја ових двеју странака. —

Црква у Буковини.

Стање православне цркве буковинске. На основу Шематизма буковинске архиепископије за год. 1905. види се, да у Буковини има 12 православних протопрезвитерата, 244 парохије са 378 цркава и капела, 394 народне школе и и 127.282 православне породице. Православних у Буковини има 528.821 душа то мушких 266.826 и женских 261.835. На челу архиепископије-дијецезе стоји митрополит буковинско-далматински др. Репта. Уз митрополита постоји архиепископска консисторија, коју састављају: консисторијални архимандрит (генерални викар), један архипрезвитер черновичке саборне цркве, четири плаћена и 2 почасна савјетника (који су уједно професори богословског факултета) и два помоћна референта. На челу консисторијалне канцеларије стоји један директор, уз кога раде актуар, три официра, два асистента и један практикант. На черновичком богословском факултету има 8 редовних професора, један хонорарни професор (данашњи митрополит др. Репта), један ванредни професор, један супленат и приватни доцент, те један хонорарни доцент. Уз богословски факултет постоји архиепископски семинар под управом посебног управитеља, духовника, два префекта, економа, љекара, учитеља за црквено и посебно за корско појање и учитеља за привредне науке. У Сучави постоји велика гимназија са 24 наставника, а у Черновици велика реалка са 37 наставника, те виша дјевојачка школа у Черновици са 7 наставника. Осим тога на државним средњим школама има пет православних вјероучитеља, а на комуналним школама у Черновици и један катихета.

При катедрали черновичкој постоје 13 свећеника, ђакона и појаца Парохијско пак свећенство сачињавају: 10 окружних протопрезвитера, два администратора—протопрезвитера, 4 протопрезвитерска викара, 207 пароха, 96 парохијских помоћника, и 14 експонираних или ненамјештених свећеника Укупно 334 парохијска свећеника. Манастира у Буковини има 3 и једна манастирска експозитура са 20 калуђера и 12 ђака. Манастирско свећенство сачињавају један архимандрит, два игумана, три викара, 12 јеромонаха, 3 јерођакона и 8 монаха.

У Цариградској Патријаршији.

Укинуће првога разреда на богословској школи на острву Халки. Како орган цариградске патријаршије »Црквена истина« (Εκκλησιαστική Αλήθεια) у 29-броју из г. 1905. јавља, ушљед недовољних материјалних средстава за издржавање укинуо је васељенски патријарх цариградски Његова Светост Јоаким са св. Синодом први разред богословске школе у Халки, те ће тако са сваком даљом годином по један разред затварати бити, док након седам година ова богословска школа не престане сасвим радити, ако јој се дотле материјалне околности не поправе.

Црква на острву Патмосу.

Духовна школа. Богословска школа »Откровења«, која је постојала крај манастира св. апостола и јеванђелиста Јована Богослова на острву Патмосу отворена је са почетком мјесеца септембра т. г. поново. Ушљед побољшања матери-

јалних околности неће се иста школа преносити у Смирну, како се у први мах мислило. Благодарећи материјалној помоћи грчких филантропа, остала је ова школа и на даље на Патмосу. За схоларха ове школе поставила је црквена власт бившег тиванидског (у Египту) митрополита Германа, а за инспектора школи бившег наставника Атинског Јоакима Павлидиса. Такође је и професорски збор помножен, а уведени су и неки нови предмети као: философија, грчки језик о књижевност, турски језик с литературом, физичко-математске науке, црквени пренје, музика, красноппс, цртање и гимнастика. Покрај школе постоји и интернат.

Нове књиге и листови.

Извјештај о српској православној великој гимназији у Новом Саду, за школ. год. 1904-5. Нови Сад. 1905. 8° стр. 82

Der pädagogisch-Katechetische Kurs in Wien 1905. Wien 1905. S. 340. Pr. 3 kr.

Извјештај о срп. вишој дјевојачкој школи у Новом Саду на крају тридесет прве а школ. 1904-5. год. Књига 28. 1905. Нови Сад. Саставио Арк. *Варабанин* управитељ. 8°. Стр. 58.

Вељко Миросављевић. Пред иконама у обновљеној саборној цркви новосадској. Ср. Карловци. Срп. манастирска штампарија. 1905. У 50 пот. — Писац у овој књижици критике израду пријестолних икона, као и на пријестолу Мајке Божје и архијерејском столу. Изнашла такође писац и своја опажања на слике у прозорима и на своду новосадске саборне цркве Са израдом већине сликâ писац је незадовољан.

Евангелскія стіхиры, переложеніе *В. Войдемова* и Аллилуіаріи, переложеніе Д. *Соловьева* С. П. Б. 1905. цѣна 35. коп.

Извјештај о православном богословском заводу у Задру за школ. год. 1904-5. год. XXVII. Задар. 8°. Стр. 135. 1905.

Др. Стева Адамовић. Шта треба да зна сваки трговац из меничног права. Нови Сад 1905. 8° Стр. 32 Ц. 50. п.

Уништатека напаст. Написао православни свештеник Београд 1905. 8°. Стр. 23. Прештампано из »Весника Срп. Цркве«

Јован Грчић. Српско-њемачки и њемачко-српски речник. Нови Сад. 1905. вел. осмина. Стр. 592. Ц 8 кр. Овај добро израђени речник свакоме најтоплије препоручујемо. Добити се може у књижари Браће М. Поповића у Новом Саду.

Споменица умрломе архимандриту грчетешкоя Илариону Руварцу од братства манастира Грчетега Приредио Димитрије *Руварац*, уредник »Српског Сиона«. Карловци. 1905. Стр. 35.

86 Српска књижевна задруга 86. *Избор поучних састава Доситија Обрадовића*. Београд. 1904 Стр. 250.

87 Српска књижевна задруга 87. *Васкрс српске државе*. Политичко-историјска студија о првом српском устанку 1804-1813. Написао *Стојан Новаковић* Београд 1904. Стр. 252.

88 Српска књижевна задруга 88. Еминоција. Драма у четири приказе. Написао *Иво Војновић*. Београд 1904. Стр. 107.

89. Српска Књижевна Задруга. 89. *Приповетке Милована Ђ. Глишића* Књига прва. Београд. 1904. Стр. 233.

90. Српска Књижевна Задруга 90. *Хаџи Ђера.* Приповетке. Написао *Драгутин Ј. Илић.* Београд. 1004. Стр. 246.

91. Српска Књижевна Задруга 91 *Слике из живота.* Написао *Светолик П. Ранковић,* Београд. 1904. Стр. 175.

92. Српска Књижевна Задруга 92. *Холандска.* Написао *Е. де Амичис,* превео с талијанског Миодраг Ристић. Београд. 1904. Стр. 425.

Мала Библиотека. Уредник Ристо Кисић. Власник: издавачка књижарница Пахера и Кисића. Број XII.—XIII. Год. VII. 1905. Св. 102—103. *И. Ј. Одавић:* Новела. Св. I. Број XIV.—XV. Св. 104—105. *Вилем Шекспир:* Млетачки трговац, с енглеског превео др. Светислав *Стефановић.* Као прилог »Мале Библиотеке« иде »Прегледа«. Цијена свакој свесци 30 хл. Мостар. Издавачка књижарница Пахера и Кисића.

Уредба црквено-просвјетне управе српских православних епархија (митрополија) у Босни и Херцеговини. Сарајево. Земаљска штампарија 1905. Стр. 160.

Опис српских фрушкогорских манастира 1753. год. Приопштио *Димитрије Руварац.* Ср. Карловци. 1903. Српска манастирска штампарија. Стр. 488.

Др. Владан Ђорђевић. Крај једне династије. Прилози за историју Србије од 11 окт. 1897. до 8. јула 1900. До сада изашло 11 свезака. Београд. Штампарија Д. Димитријевића. Иван-бегова улица број 1. 1905. 16×24 цм. Стр. 348.

Каталог Књига Српске Књижевности за 1905. Издала дворска књижара Мите Стајића у Београду. 1905. 14×20 цм. Стр. 410.

Летопис Матице Српске. Књига 232. Св. IV. за год 1905. Нови Сад. Вел. 17×25 цм. Стр. 132.

Књиге Матице Српске. Број 13. *Живот дра Јована Суботића* (Автобиографија). Трећи део: Лето. — Н. Сад. 1905. Вел. 14×24 цм. стр 226. Претплата на сва годишња издања Матичина (без Календара) 4 кр. у иноземству 6 круна.

О раскошу (моди) и осталим штетним обичајима и навикама нашим, предавао је у Дарувару 17. маја 1905. године на осмом конгресу српских земљорадничких задруга *Радослав Марковић,* парох инђијски. Цијена 10 потура. — Књижица ова на 37 страна црта живот српског сељака какав је данас а какав неби смио бити. И тај живот позива сваког тријезног и разумног Србина, да окрене друкчије живити ако хоће да буде свој на своме и напредан и цијењен. Књижица ова треба да се нађе у рукама и сваког писменог сељака нашег завичаја, као и у рукама сваког пријатеља свог народа; сељак да види како је животом пошао странпутице, родољуб да настоји сваком приликом и савјетом и примјером на искорењивању несретног раскоша и ношњи и злијех навикама које живот народни разједају. *Наши новчани заводи, требали би да жртвују малу свошу новаца, па да растуре ову књижицу свуда и у најмању колибицу српску*

Разно.

Стара икона, нађена на Кипру. На острву Кипру, у катедралном храму града Левкосије, који је посвећен у част св. апостола и јеванђелиста Јована Богослова, нађена је недавно једна стара икона, на чијој лицевој страни насликан је апостол Варнава, који се у сну јавио Антемију и рекао му, гдје се налазе моштн његове. На десној страни иконе насликан је Кипарски архиепископ с клиром,

који је нашао моштн апостолове у студенцу, а на грудима му св. јеванђеље. Лијево доље насликан је кипарски цар Зенон, како прима од Антемија св. јеванђеље, а на десно ниже опет је слика царева, који »знаке автономије« подносн архиепископу. На икони је шљедећи грчки натпис: »Автономија Кипарске Цркве, дата најприје од апостола, а снова утврђена на трећем васељенском сабору. Када су антиохијци подигли узбуну, онда је цар Зенон, послије наласка моштију Варнавиних и јеванђеља на њима, указом наредио, да се стара автономија Кипра неповриједјеном очувати мора, чему и служи ова икона и оно, што на њој видиш«. Постанак ове иконе непознат је, но свакако биће да је старија од год. 1662., када је на развалинама старога био подигнут нови левкосијски храм.

Грчке старине у опкопима Chalkisa. У опкопима Chalkisa главног града отока Еубеје, пронашле су се археолошке старине. Ови опкопи, које су саградили Мљечани, сметају прометном развијању града, па се стога закључило, уклонити их. Одмах, чим се с радњама започело, опазило се, да су Мљечани употријебили за градњу стари материјал, особито ступове, мраморске плоче с разноврсним натписима и т. д. Сад се нашло на ступове једног јонског храма. Истраживања за новим проналасцима трају непрестано.

Календарско питање у Русији. Познато је, да се питањем о увођењу новог календара бави већ неколико година патријаршијски Синод у Цариграду. За реформу календара изјавио се и митрополит биоградски пок. Михаило, а то је питање у новије доба уступила руска влада руском св. Синоду у Петрограду, да каже своје мишљење. — Како су „С. Петербургская Вједомости“, лист кнеза Ухтомскога, који има веза и с руским двором, недавно јавиле, руски се Синод изјавио за нови календар, и руски лист изриче наду, да ће се ово питање у скором времену коначно ријешити. — Стари је календар већ за то неподесан, што се читав културни свијет без разлике вјере и народности, као и све државе служе новим календаром, па за велику руску трговину и сообраћај са страним свијетом веома је невгодно, да рачуна с два календара, а да се и не говори о томе, да стари календар, који већ данас заостаје за читавих 13 дана, није никако ни народно ни вјерско обиљежје. Кад би он остао на снази и у будућности онда би једном дотјерали они, који га се држе, да заостану и читаве године назад. Напредак и модерни дух не трпе овакова натражњаштва.

Читула.

† Архимандрит Иларион Руварац. 8./21. авг. т. г. српска књига у црно се завила. Тога дана изгубио је српски народ и наука српска великана Србина, дичног научника, умног историчара, *архимандрита Илариона Руварца.*

Архимандрит Иларион Руварац родио се 1. септембра 1832. у Митровици у Срјему. Учио се у Ср. Карловцима, гдје је до г. 1850. свршио шест гимнасијских разреда, а потом у Бечу свршио је VII. и VIII. гимн. разред. Од г. 1852.—1856. слушао је у Бечу јуридичке

науке, а у Карловцима од 1856.—1859. богословске науке. 1. јан. 1861 замонашио се у манастиру Крушедолу, и од те године до 1872. провео је као патријаршки ђакон, протођакон, архиђакон, синђел и протосинђел, те као професор богословског училишта и консисторијални биљежник у Ср. Карловцима. Год. 1874. постављен је за архимандрита манастира Гргетега, а са год. 1875. постављен је за ректора богословског учи-. лишта у Карловцима на ком је мјесту остао до год. 1882., када је почетком исте године разријешен од те дужности и отпремљен у манастир Гргетег, гдје га је на велику жалост српскога народа и смрт затекла. Год. 1886. изабран је велики покојник синодално за епископа вршачког, те је исте год. 1. нов. превишње и потврђен био, но на своју молбу разријешен је од тога достојанства превишњим ријешењем од 6. јан. 1887. године.

Велики покојник писао је много о појединим моментима из прошлости српске. Писати је почео год. 1856. у листу „Седмици“ и од то доба радио је тако рећи на свима научним листовима и изданьима а све до пред смрт своју. Писао је поглавито у „Летопису Матице Српске, Гласнику срп. ученог друштва, Radu jugoslavenske Akademije, Годишњици Чупићевој, Старинару, у листу „Матици“, „Стражилову“, „Гласу Истине“, „Вили“, „Отаџбини“, „Истини“, „Гласу срп. крањ. Академије“, „у Годишњаку“, „Нашем Добу“, „Гласнику земаљ. музеја за Босну и Херцеговину“, „Колу“, „Просвјети“, „Српском Сиону“, „Јавору“, „Бесједи“, „Јагићеву Archiv-у“. У шематизму, српско-православне митрополије херцеговачко-захумске штампао је г. 1900. радњу своју „О хумским епископима и херцеговачким митрополитима до 1766“. Најопсежније су му историјске расправе „О кнезу Лазару“ и „Montenegrina“. У свима својим дјелима тражио је да прикаже истину онакву, каква је у истини била у прошлости српскога народа. Сви радови његови одају човјека ванредне научне спреме. Свачка расправа његова одликује се необично бистрим погледом, јасноћом и темељитошћу. Врли покојник бијаше научник првога реда. Он бјеше представник, отац критичкога правца у историји српској.

Погреб великог покојника обављен је 11./24. августа у манастиру Гргетегу на најсвечанији начин, уз огромно учешће српског народа, уз велико признање и почасти, које су ретко коме Србину учињене. На погребу учествовала је Њег. Светост патријарх српски преузв. госп. *Георгије* са високопреосв. г. епископима будимским *Лукијаном* и шакрачким *Мирономе*. Бјеху на погребу: сви настојатељи манастира српско-православне митрополије карловачке, мноштво калуђера и свећеника мирског реда, многа изасланства, а понаособ из краљевине Србије бијше изаслани одлични представници цркве и науке српске

Нашег АЕ и Митрополита дабро-босанског високопреосвећеног госп. *Николаја* заступао је на погребу нарочити изасланик конзист. савјетник вприч. госп. Димитрије *Јанковић* протопресвитер. Са покојником опростили су се у цркви архимандрит беочински Димитрије *Бранковић* у име цркве и свећенства, а у име богословије карловачке ректор богословије протопресвитер-ставрофор Јован *Вучковић*. Код гроба у име Матице Српске говорили су професори новосадске гимназије Тихомир *Остојић* и Милан *Јовановић;* у име карловачке гимназије директор Радивој *Врховац;* у име српске краљ. Академије проф. Јован Н. *Томић*, а у име српског универзитета биоградског опростио се са великим историком српским његов ученик др. Ст. *Станојевић* професор на истом универзитету.

Тако су на најсвечанији начин сахрањени земни остатци великог научника, родољуба и књижевника српског *архимандрита Илариона Руварца*, коме нека је слава и вјечан спомен у народу српском.

Вјечна памаћ!

† **Јован Новаковић** парох бистрички и надзиратељ протопресвитерата бањалучког, испустио је своју племениту душу у Бањалуци 10./23. августа 1905.

Покојни поп Јово родио се у Лијевну године 1851., свршио је бањалучку богословију 1871., рукоположен за ђакона 10. септ. а 12. и. мј. 1880. за пресвитера. Блаженопочивши митрополит Николајевић одликовао га је 21. јула 1890. црвеним појасом, а 28. јануара 1900 именован је за надзиратеља протопресвитерата бањалучког. Умро је од неког дефекта у срцу. По природи био је човјек врло доброга срца, иначе пун хумора, тако, да је у сваком друштву био врло радо примљен. Као свештеник био је у вршењу својих дужности особито реван, а као Србин био је велики родољуб, пријатељ свију наших друштвених и просвјетних установа: члан добротвор друштва »Просвјете«, члан утемељач »српске читаонице и пјевачког друштва »Јединства« у Бањалуци и т д.

На опијелу чинодјејствовао је високопреосвећени господин Митрополит Евгеније уз асистенцију проте и конз. савјетника Косте Ковачевића, јереја: Ђ. Јањића, Св. Шпирића, Р. Бубњевића, П. Варнице, Св. Давидовића те ђакона К. Душанића и Т. Драгића. У име свећенства и народа опростио се је са покојником свећеник Св Давидовић, оцртавши кратким ријечима лијепо живот, рад и заслуге покојникове. Умро је поп Јово, али је остао иза њега међу бањалучанима светао и трајан спомен, који је он стекао својим животом и службовањем. Лака му црна земља и вјечан спомен међу нама!

Ђорђе Марјановић, парох поријечански, у протопресвитерату грачаничком — преселио се је у вјечност, послије дужег боловања, дана 19. августа 1905.

Покојник је рођен по прилици у фебруару 1836. Свршио је основну школу и поучавао се у пјењу црквеном у манастиру Озрену. Рукоположен је 2. фебруара за ђакона, а 3. фебруара 1875. за пресвитера од блаженопочившег митрополита дабро-босанског Игњатија. Одликован је од блажене памети АЕ и Митрополита Ђорђа Николајевића — црвено-угаситим појасом.

Бог да га прости и помилује!

Герасим Кочић, јеромонах манастира Гомјенице преселио се у вјечност дана 15. јуна 1905. Мртво тијело покојниково опојано је у храму Ваведенија пресв. Богородице од четири свећеника а у присуству многих парохијана.

Покојник рођен је 1847. од родитеља Стојана и Виде у селу Стричићима. Свршио је основну школу у Варцар-Вакуфу, неко вријеме био је као ђак ман. Гомјенице. Рукоположен је за ђакона 29. августа, а 30. за презвитера г. 1873. Као удовац примио је монашки чин и 1. октобра 1879. причисљен је братству Гомјенице. Вјечан му спомен међу нама!

Ђорђе Глигоровић, парох забрђански, у протопрезвитерату Бијељинском, послије дужег боловања преселио се је у вјечност 8. јануара 1905. Покојник је рођен у Тутњевцу 23. априла 1837. Рукоположен је за ђакона и пресвитера 6. и 7. јануара 1867. од блаженопочившег Митрополита Дионисија II. Парохом тутњевачким био је до године 1869., а те године премјештен је и именован парохом забрђанским. Иза себе оставља сина свештеника, који му је од године 1896. личним помоћником био

Вјечная память!

Филип Богићевић, рођен у Јасеници зворничкој 13. новембра 1833. Свршивши варошку школу у Београду -- бијаше учитељем у родном мјесту, а послије у манастиру Тавни, гдје је многе тадање ђаке, а данашње свештенике књизи изучио и за чин свештенички спремио. Рукоположен је за ђакона 11. јуна, а за пресвитера 21. августа 1862. од блаженопочившег Митрополита Дионисија I. и постављен парохом јасеничким, коју је дужност као врло савјестан и добар пастир до пред саму смрт обављао. Дуким боловањем напаћен и св. тајнама провиђен, испустио је своју добру душу 2. априла 1905. Његове земне остатке опојаше тројица оближњих свећеника у присуству многих његових парохијана и матери земљи придадоше.

Бог да га прости и помилује!

† **Светозар Марјановић,** свећеник еминовачки, у протопрезвитерату ст. мајданском, предао је Богу своју племениту душу дана 30. августа 1905.

Покојник је рођен 1873., свршио је четири разреда гимназије а затијем београдску богословију 1895., рукоположен за ђакона 30. новембра 1907. а за пресвитера 6. децембра 1897. Био је то човјек гвоздене воље за рад и није у томе попуштао све до последњег часа своје смрти, па је ради своје неуморне ревности уживао велику љубав свога народа и велико повјерење код своје највише духовне власти. Пао је као жртва несретне сушице, оставивши иза себе слабо обскрбљену супругу са троје нејаке сирочади!

Вјечан му спомен!

† **Лука Зимоњић,** парох самоборски, протопрезвитерата гатачкога, у Херцеговини, послије дугог и тешког боловања предао је Богу своју племениту душу на Преображење, 6. августа о. г., у селу Гареви, гдје је сјутрадан од свећенства и многобројног народа испраћен и сахрањен.

Пок. јереј Лука родио се 1. јануара 1840. у Гареви из старе чувене куће Зимоњића, која је дала Херцеговини лијеп број родољубивих свећеника. Књигу је учио у манастирима херцеговачким, гдје су оног доба и већина наших свећеника учили. Рукоположио га је у Мостару Митрополит Прокопије 8. априла 1871. за ђакона, а 9. априла исте године за пресвитера, и отада па до смрти служио је на парохији самоборској, изузевши вријеме од 1875.—1878. године, које је са

народом својим провео у устанку, борећи се међу првима за ослобођење Херцеговине.

Све врлине што само могу красити свећеника, биле су код њега. Не само у цркви, него и свугдје, гдје му се дала прилика, он је учио, упућивао и савјетовао народ на добро, а што је учио и говорио, то је и животом својим посвједочио по оној Његушевој:

»Добар пастир, јер што каже ином,
И сам својим потврђује чином!«

Племенитост душе, доброта срца, разборита ријеч, узоран морални живот јесу особине, којима се он вазда одликовао, а које му прибавише љубав и поштовање код свију Срба Гачана и код претпостављених му духовних власти. Црква, школа и слобода народна то је била тројица, за коју је он живио, радио, војевао и душу положио. Смрћу његовом изгубило је свећенство херцеговачко једнога од најбољих другова својих, јер је он спадао међу оне ријетке родољубе, који су се у пуној мјери своме роду одужили. Стога нека ти је вјечан спомен међу браћом и у народу, врли трудбенице и узор свећениче, оче Лука! Својим животом и радом у винограду Господњем заслужио си оне ријечи Господње: »Слуго добри и вјерни, уђи у радост Господа твога!«

Вјечан ти спомен и лака ти била црна земља!

† **Протосинђел Пахомије Николајевић**, *постриженик манастира Довоље на Тари, некадашњи настојатељ манастира Св. тројице код Пљеваља, великог добротвор друштва »Просвјете«, преминуо је дана 26. септембра т. г. у манастиру Житомислићу у 76. години живота, а 53-ој години свећеномонашке узорне службе.* Врли покојник рођен је 1829. године у Спужу, у Црној Гори. Учио се наукама у задужбини Немањића, манастиру Довољи, на Тари (у Пљеваљском срезу), гдје је у 20. год. живота своја примио монашки чин. Као одлична монаха рукоположио га је у Мостару митрополит Јосиф за јеромонаха 29. јуна 1853. г. а сутра дан 30. јуна за јеромонаха и додијелио га на службовање манастиру Довољи. Ту је наскоро постао и настојатељем. За тијем је као настојатељ служио у манастиру св. Тројице, код Пљеваља, одакле је због неких политичких разлога послан у тамницу у Сарајево г. 1863. У Сарајеву и у Травнику тамновао је годину дана. Год. 1864. по изласку из тамнице, био му је забрањен повратак у Херцеговину, стога је од 1864.— 1866. служио на парохији у Високом. Год. 1889. 17. децембра произведо га је у старој сарајевској цркви за протосинђела блажене памети Митрополит Николајевић. Од год. 1898. до септембра 1904. г. провео је покојни Отац Пахомије у Чајничу живећи од мировине. Осјећајући се изнемогао под теретом старости, завјештао је врли покојник прошле 1904. год. сву своју уштеду у износу од 20.000 круна друштву »Просвјети« у Сарајеву, те је тијем даром постао један од првих и највећих друштвених добротвора. Прије годину дана преселио се покојник из Чајнича у манастир Житомислић код Мостара, гдје га је ето и смрт затекла. Покојникову погребу, који је обављен 28. пр. мјесеца, присуствовало је и Његово Високопреосвећенство Митрополит Херцеговачко-захумски госп. *Петар*, те много свећенство обојега реда из манастира Житомислића, Мостара и најближе околине. Са покојником у храму опростио се у лијепом говору игуман житомислићки о. *Христифор*, истакавши главне тачке из покојникова живота и рада. Испред друштва »Просвјете« на манастирском гробљу опростио се са покојником проф. мостарске гимнасије г. *Милан Вуковић*, истичући

покојниково високо схватање просвјете и напретка. У манаст. пак трапезарији изговорио је високопреосв. госп. Митрополит *Петар* дирљиву бесједу за упокој душе преминулога.

Слава нека је великом добротвору »Просвјете«, и вјечан покој доброме и узорном свећенику оцу Пахомију! Вјечная память!

Јавне захвалности.

Вриједни и добри мој у Христу брат часни господин Стеван Ш. Бубњевић парох гргровачки, долазећи и походећи ме у болести мојој, те побуђен сажаљењем према моме јадном стању прикупи ми уз овогодишње Духовске празнике код своје цркве 68 круна, те ми их посла да се испомогнем.

Исто тако и часни г. Тодор Маријанац, парох Строички са Божом Грабежом парохом Бабићким скупише ми 29 круна и 36 хелера. Часни пак г. Михаило Радић парох Пњевски посла ми 15 круна и 14 хелера.

На оволикој братској љубави овим путем изричем своју најсрдачнију благодарност и кличем браћи својој: — хвала вам, браћо свештеници, Бог вас поживио на корист народну и утјеху сиромаха.

У Јајцу дана 13./VIII. 1905.

Милан Глушац
свештеник.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину милостиво благоизволила је храму св. Архангела Михајила у Бољцима парохије Билећке, подарити слиједеће црквене утвари:

Једно потпуно свештеничко одијељење од фине материје, 2 чирака за часну трапезу, 1 крст за часну трапезу, 1 путир, 1 дискос, 1 копље, 1 кашику, 1 звјездицу, 2 велика чирака пред царске двери, 1 полилеј, 3 дарка и 1 воздух.

На овом многоцјењеном дару испред српско-православног црквеног одбора изриче се Високој даровательци најтоплија захвалност и благодарност.

У Билећи, 25. августа 1905.

За српско-православни црквени одбор:
Ђорђе Шеримовић,
надзиратељ — парох.

Званични огласи.

АЕ. и Митрополијска Конзисторија Дабро-босанска.

Број 1049/I. 1905. 1—3

Едикт.

Јавља се отсутној Анђи р. Орешанин, одбјеглој супрузи Неђе Батинића тежака из Пршичића, да јој је супругу њеном дозвољено, да против ње због злобног раскидања брачне заједнице — ако му се до 1. јануара 1906. у сажиће не врати — код овог духовног суда бракорасводну тужбу поднесе.

Услиед тога позива се иста Анђа на повратак у завичај и на продужење брачне заједнице с мужем, пошто ће се иначе бракоразводна парница у течај ставити и у мјесто ње са уредовним јој заступником ч. г. Душаном Лапчевићем консистор. канцелистом у Сарајеву, на њен трошак крају привести.

У Сарајеву, 16. септембра 1905.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Ніколай

Српско-православна АЕ. Митрополијска консисторија Дабро-босанска.

Број 1174/IV. ех 1905.

Натјечај.

Према 16. тачки закладног писма блаженепамети АЕ и Митрополита сарајевског високопреосвештеног Ђорђа Николајевића од 2. (14.) фебруара 1893. овијем се расписује натјечај на једну стипендију из његове закладе у своти од 640 К. одређеву за слушаоца којег свеучилишта у Аустро-Угарској.

Компетовати могу Срби, младићи православне вјере из Јаска (Сријем), а ако такових неби било Босанци и Херцеговци.

Натјецатељи имају своје молбенице овој АЕ. и М. консисторији до 1. (14.) новембра 1905. поднијети и молби приложити:

1. Крсни лист;
2. Свједоџбу о добро положеном испиту зрелости односно index и свједоџбе о колоквијама;
3. Свједоџбу лијечничку, да су здрави;
4. Свједоџбу сиромаштва и
5. Свједоџбу парохијског звања о владању свом и својих родитеља.

У Сарајеву, 21. септембра 1905.

Предсједништво срп.-прав. АЕи М. консисторије Дабро-босанске
Ніколай

Српско-православна АЕМ. Митрополија Дабро-босанска.

Број 825 ех 1905. 1—3

Едикт.

Позива се Стана р. Сандића супруга Боже Бјелаковића, тежака са Пашића куле, која је по наводу мужеву, са неким Сејком Аличовићем у свијет одбјегла, да се своме супругу до 9 новембра 1905. врати, или своје мјесто пребивања означи, пошто ће се иначе мужу њеном дозволити, да јој због бјегства и прељубе у сврху развода брака код овог духовног суда утужи.

Српско православна АЕмМ. Консисторија у Сарајеву 1. августа.

АЕи Митрополит: *Ніколай*

Српско-православна Митропол. Конзисторија Бањалучко-бихаћка.

Број. 986 ех 1905. 2—3

Едикт.

Позива се овијем Копија Марјановић из Илићана котара приједворског, сада непознатог боравишта против кога је супруга му Тодора рођ. Андрић из Ножичког поднијела код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од шест мјесеци, рачунајући од првог увртења овога едикта у овом листу, овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута тужба с њим у претрес узети могла, јер ће му се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради замјеник, који ће га имати у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице у Бањојлуци 30. маја (12. јуна) 1905.

Евгеније
Митрополит.

Српско-правосл. Митропол. конзисторија Бањалучка и Бихаћка.

Број 1650 ех 1905. 1—3

Едикт.

Позива се овијем Вид Новаковић из Грмуше сада непознатог боравишта против којега је супруга му Стоја Новаковић рођ. Јерковић из Радића поднијела код овог духовног суда бракоразводну тужбу, да у року од три мјесеца рачунајући од првог увртења овога едикта у оном листу, овом духовном суду своје садашње боравиште пријави, да би се тако споменута молба с њим у претрес узети могла, јер ће му се иначе по безуспјешном истечењу споменутог рока поставити уреда ради заступник, који ће имати њега у заметнутом брачном спору правомоћно заступати.

Из конзисторијалне сједнице.

Бањалука, 16. (29.) септембра 1905.

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XIX. Сарајево, 31. децембра 1905. Бр. 11. и 12.

УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

Рукоположење. Његово Високопреосвештенство Митрополит бањалучко-бихаћки госп. *Евгеније Летица*, благоизволио је у храму силаска св. Духа у Бањалуци рукоположити свршеног богослова *Драгушина Којића* дана 18. септембра за ђакона, а 21. септембра 1905. за пресвитера, и поставити га за администратора парохије кукуљске у протопресвитерату Бос. Градишком.

Српско-православни АЕ. и Митрополит дабро-босански.

Број 1554 ех 1905.

Окружница.

Пречасном парохијском свештенству богомчуване митрополије Дабро-босанске.

Поводом једног случаја нужним сматрамо, да овдјешњу окружницу од 6./18. фебруара 1897. бр. 246 ех 1897 (штампану у Б. Х. Источнику ст. 41.) нашем свештенству у памет приведемо, упозоравајући га, да је сваки парох (администратор) кад у отсуству војнога свештеника, којег активног припадника ц. и кр. заједничке војске сахрани, безусловно обвезан, да од држање власти припослат и испуњен регистар о покојнику својеручно потпише, парохијским печатом снабдје и власти која му је тај спис доставила, за 24 часа врати.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај с. р.

Епархијски црквени суд у Сарајеву.

Број 1702 ех 1905.

Пречасном свештенству и српско-православним црквеним општинама Дабро-босанске епархије.

На основу „Црквено просвјетне Уредбе“ изабрани и за данас у прву редовну сједницу сазвани црквени суд за епархију Дабро-босанску конституисао се је и преузео све у његов дјелокруг спадајуће послове. Актом тим престаје највишим рјешењем од 4./16. марта 1882. бр. 2882. установљена српско-православна епархијска консисторија Дабро-босанска и завршује као таква своје дјеловање. Нова епархијска црквена власт носиће наслов: „Епархијски црквени суд“.

О чему се како пречасно свештенство тако и срп.-прав. црквене општине Дабро-босанске епархије ради знања и будућег равнања обавјешћују.

Из прве редовне сједнице епархијског црквеног суда, држане у Сарајеву, дана 2. децембра 1905.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај с. р.

Српско-православна митрополија бањалучко-бихаћка.

Број 2354 ех 1905.

Свима протопресвитерским а путем истих и свима парохијским звањима.

Услијед односне замолнице високе земаљске владе од 4./17. новембра 1905. бр. 169060/I. упућује се подручно свештенство, да у оним случајевима, када у помањкању војничког свештеника сахрани коју од особа, припадајућих ц. и кр. војништву, имаде смртни регистар што ће га у сваком таковом случају добити испуњена од надлежне за то земаљске политичке власти подписати, печатом парохијског звања потврдити и дотичној политичкој власти на даље званичење одмах повратити.

Из консисторијалне сједнице, држане у Бањалуци 10./23. нов. 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

ад бр 12 ех 1905.
еп. црквн. суд

Свима протопресвитерским а путем ових и свима парохијским звањима.

Епархијски црквени суд у Бањалуци одлучио је у пуној сједници својој држаној подписаног дана позвати све подручне свеште-

нике, да до краја мјесеца јуна 1906. поднесе сваки од њих епархијском црквеном суду на писмено изложено и образложено мишљење своје о томе, да ли би се, и ако би, на који би се начин могло стати на пут оном неумјесном обичају у народу, по коме народ пригодом женидаба доводи дјевојке у куће жениха прије него што св. црква брак благослови, као и оном врло ружном обичају, по ком родитељи пригодом удаје своје кћери тако рећи продају родитељима жениховим; даље којим би се моралним средствима могли приморати родитељи, да нашколску дјецу своју шаљу свештеницима на вјеронаучну наставу у за то прописане дане.

Из пуне сједнице епархијског црквеног суда.

Бањалука, 17./30. новембра 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Српско-православна Конзисторија Захумско-херцеговачка.

Број 856.

Пречасном свештенству и благочестивом народу српско-православне епархије захумско-херцеговачке.

По молби главног одбора „Просвјете“ у Сарајеву, овим понављамо овамошњу окружницу број 1057. из 1902., те препоручујемо топлој љубави пречасног свештенства и благочестивог народа у епархији захумско-херцеговачкој „Просвјету“, друштво за помагање Срба ђака из Босне и Херцеговине. Из досадашњег рада и дјеловања овог друштва освједочило се је од какве је оно користи, па потребно је, да се подржи и потпомогне. Темељ овог друштва и његовог благотворног дјеловања јесу чланови уписници истог. Пошто има разне врсте чланова „Просвјете“, то је дана могућност свакоме појединоме на по се према своме стању, да приступи као члан „Просвјете“ и тиме потпомогне ову родољубиву народну установу, која нам је свима без разлике врло корисна.

Поново препоручујући друштво „Просвјету“ пречасном свештенству и благочестивом народу у опће и свакоме појединоме напосе, да се сви и сваки упише за члана „Просвјете“ и зауме за скупљање чланарине и прилога, остајемо призивајући Божји благослов на све вас.

У Мостару, 7. новембра 1905.

АЕ. и Митрополит: *Петар.*

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихачка.

ad бр 11 ex 1905.
еп. црквн. суд.

Свима протопресвитерским а путем ових и свима парохијским звањима.

Епархијски црквн. суд у Бањалуци одлучио је у пуној сједници својој, држаној потписаног дана наложити свима подручним парохијским звањима, да имају почети водити с 1. јануаром 1906. парохијску кронику (парох. љетопис), у коју има уписивати свако парохијско звање све оно, што је за његову цркву, општину и школу важно и значајно, што је дакле таково, да заслужује, да се и потомству преда и сачува, како би се на тај начин у свакој парохијској архиви нашло података, потребних за историју дотичне парохије и општине, а према томе и за историју цијеле епархије, да би се на тај начин каснија покољења нашег српско-прав. народа могла користити радом, искуством и доживљајима наше народне прошлости.

Који је свештеник то у стању, нека заведе у љетопис своје парохије одмах најприје историју постанка и досадашњег развитка његове парохије, све податке, до којих дошао буде, о мјесној парохијској и филијалној цркви и о школи, као и о парохијском стану о томе наиме, када су и на који начин и којим средствима односно чијом помоћу подигнуте и у каковом се стању налазе, ко је био градитељ (неимар), сликар. и т. д., па онда нека сваки заведе у љетопис стање религиозно-морално, просвјетно и имовно као и бројно народа његове парохије, даље какова је ношња народна, какови су станови и ред у њима, какова је храна народна, какова је домаћа индустрија, и у опште сви добри и зли обичаји, навике и склоности народа његове парохије; у опште треба да се у љетопис заведе најприје из прошлости парохије све оно што свештеник о истој парохији важнога дознати буде могао; па тек иза тога нека сваки свештеник уписује у љетопис своје парохије по хронолошком реду све оно, што се почам од 1. јануара 1906. у парохији којој по исту парохију важнога догађало буде.

Из пуне сједнице епархијског црквеног суда.

Бањалука, 17./30. новембра 1905.

Митрополит: *Евгеније.*

Свештенство срп.-прав. епархије захумско-херцеговачке

по произведењу, односно рукоположењу.

(Овај списак важи од 31. октобра 1905. г.)

Тек. број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година					Јесу одликовани црквеним или грађанским одликовањем и које?	У ком мјесту и својству се налази и од кад?
			рукоположења		произведења за				
			за ђакона	за презв.	протојереја	игумана	архимандр.		
1	Јевстатије Гаћиновић	1844	30 нов. 1866.	4. дец. 1866	—	29. авг 1889.	4. јан. 1898.	—	Од 18. фебр. 1899. настојатељ у ман. Добрићеву.
2	Христифор Михајловић	1854	27. нов. 1873.	28. нов. 1873.	—	29 јун. 1880.	—	—	Од 20. децем. 1903 настојатељ у ман. Житомислићу.
3	Герасим Јовановић	1848	30 нов. 1869.	1. дец 1869.	—	11. сеп. 1890.	—	—	Од 18. фебр. 1899 настојатељ у ман Дужима
4	Никифор Вујиновић	1855	29 јун 1880	30. јун. 1880.	—	29. јун. 1904.	—	—	Од 20. децем. 1903 настојатељ у ман Завали.
5	Димитрије Јовановић	1834.	24. јун. 1865.	25 јун. 1865.	30 јан 1876.	—	—	21. сеп. 1877. одл. напрех. крстом.	Од 1 октоб. 1897. парох у Љубиновићу
6	Богдан Зимоњић	1813.	23 апр 1852	25. апр 1852.	2. феб 1879.	—	—	1. јуна 1889. одл напрех. крстом; Одл. вит. крст Ф. Ј. реда и орденима: Пругје, Србије и Црне Горе.	Од 1. јан 1879. умировљен живи у Пустом Пољу (Гацко).
7	Стеван Правица	1854	26. мај 1891.	22 авг. 1897.	27. сеп. 1898.	—	—	Пређени пензијом 1903.	Од 1. септем. 1897 парох и управ. протопресв. у Требињу
8	Ристо Кочовић	1864.	29. јун 1885.	18. авг 1885.	29. авг. 1899.	—	—	21. дец. 1899. пређен пензијом.	Од 27. августа 1897 парох и управ протопресв у Невесињу
9	Никола Поповић	1820.	12. сеп. 1840.	14. сеп 1840.	—	—	—	1902. одл. злат. медаљом од п. к. вој. министарства	Од 1904. умировљен живи у Челебићима
10	Григорије Старовић	1831	8. мар 1856.	15. мар. 1856	—	—	—	—	Од 1. октобра 1900. парох у Антовцу
11	Марко Даниловић	1833	17 феб. 1856	18 феб 1856.	—	—	—	—	Од рукоположења парох у Чачеву.
12	Мирослав Вујовић	1833	14. јан. 1860.	30 јун 1860.	—	—	—	—	Од рукоположења парох у Врањској.
13	Петар Радовић	1831.	5. окт. 1859.	6. окт. 1859.	—	—	—	—	Од 1903. умировљен живи у Братачу.

Текућа број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година рукоположења за		Који одликовање црквени или грађански одличјем и када?	У ком мјесту и својству се налази и од кад?
			Ђакона	презвитера		
14	Лазар Кочовић	1836.	15 авг. 1865	17. авг. 1865.	—	Од рукоположења парох у Миљевини.
15	Гаврило Таминџија	1826.	4. јула 1867.	10 јула 1867.	—	Од 1904. умировљен живи у Зијерцима.
16	Лазар Шаренац	1839.	1. јануара 1868.	2 јануара 1868.	—	Од рукоположења парох у Влаховићима.
17	Стеван Авдаловић	1842.	18. окт. 1868.	26 окт. 1868.	—	Од рукоположења парох у Коритима.
18	Сава Даниловић	1840	2. нов. 1868.	3. нов. 1868.	—	Од рукоположења парох у Зуцима.
19	Јован Поповић	1849.	25 маја 1869.	26. маја 1869.	—	Од рукоположења парох у Месарима.
20	Михаило Самарџић	1843.	20. нов. 1871.	21. нов. 1871.	—	Од 1893. парох у Жупањцу.
21	Алекса Петровић	1850.	1. јуна 1878.	2. јуна 1878.	—	О : 1879. парох и управ протопреси. у Стоцу.
22	Ђорђе Периновић	1857.	18. септ. 1878.	19. септ 1878	1890. пресиним појасом.	Од 1881. парох и управ протопреси у Билећи
23	Аћим Братић	1847.	8. марта 1880.	9. марта 1880.	9. децем. 1892. црн. појасом.	Од рукоположења парох у Фојници.
24	Васо Новаковић	1862	15. авг. 1883.	16. авг 1883.	—	Од рукоположења парох у Крушевицама.
25	Сава Симић	1860.	24. окт. 1883.	26. окт. 1883.	1890. прв. појасом и пеш. зл. пре. са кр.	Од 1903. жива у Требињу.
26	Јован П. Поповић	1852.	5 априла 1885.	6. априла 1885.	—	Од 1. октобра 1898. парох у Гацку.
26	Никола Којо	1862	12. јан. 1887.	14. јан. 1887.	—	Од 16. октобра 1897. парох у Благају.
27	Марко Кисић	1865.	30 јан. 1887.	2. фебр. 1887.	—	Од 5. фебруара 1896. парох у Љубомиру.
28	Шпиро Лучић	1867.	11. јан. 1888	13. јан. 1888	—	Од рукоположења парох у Суторини.
29	Патрикије Поповић-Комадановић	1867.	25. окт. 1888.	15. авг. 1890	21. децембра 1890. пресиним појасом.	Од 21. апр. 1897. редов конс. савјет. у Мостару.
30	Петар Говедарица	1866.	25. марта 1889.	12. нов. 1889.	—	Од 24. маја 1889. парох у Залому.
31	Сава Поробић	1865.	3. септ. 1889.	8. септ. 1889.	—	Од рукоположења парох у Пољицу.
32	Христифор Крстовић	1865.	24. окт. 1889.	26. окт. 1889.	—	Од 1. јануара јеромонах у ман. Дужима.

Текући број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година рукоположења за		Јелеодлик црквени или грађ. одликовање и кад	У ком мјесту и својству се налази и од кад?
			ђакона	презвитера		
34	Никанор Дутиновић	1861.	10. маја 1890.	20. маја 1890.	—	Од 1. авг. 1899. јеромонах у ман. Дужима.
35	Јефто Одавић	1867.	11. сент. 1890.	12. сент. 1890.	—	Од рукопол. парох у Лугу.
36	Никола Поповић-Комадановић	1863.	14. апр 1891.	15. авг. 1891.	—	Од рукопол. парох у Заборку, а од 1. јуна 1897 управ. чајнич протопре
37	Видак Вишњевац	1870.	30. нов. 1891.	1. дец 1891.	8. нов. 1896. пригиг појасом	Од рукопол парох у Надишићима, а од 1 марта 1899 упр. гат. протопре.
38	Јован Мостарица	1867	1. јан. 1893.	3. јан. 1893.	—	Од рукопол. парох у Драчеву.
39	Јован Ивковић	1862	17. јан. 1893.	18. јан. 1893.	—	Од рукопол. парох у Дабру.
40	Јован Протић	1868	на Цвијети 1893.	на Васкрс 1893.	—	Од 1. јуна 1898 вјероучит. на друг. вел. гим. у Мостару.
41	Расто Терзић	1869	5. сент. 1893.	8. сент 1893.	—	Од 21. јулија 1898 парох у Љубушком.
42	Стеван Шиниковић	1865.	17. окт. 1893	18. окт 1893.	—	Од рукопол парох у Биј. Пољу
43	Марко Поповић	1869.	26. јулија 1893.	29. јуна 1894.	—	Од 1. нов 1897 парох у Коњицу.
44	Јосиф Кочовић	1870.	19. јула 1894.	20. јула 1894.	23. хиг. 1898. пригиг појасом	д 4. авг. 1897. парох и управ. протопреза, у Фочи
45	Димитрије Максимовић	1856	24. окт. 1894.	26 окт. 1894.	—	Од рукопол. парох у Д. Повлаку.
46	Тома А. Братић	1871.	8 јулија 1894.	20. нов 1894.	—	Од рукопол парох. помоћник у Фојници код Гацка.
47	Теодор Говедарица	1868	20. нов. 1894.	21. нов. 1894.	1896. црвеним појасом	Од 21. априла 1897 ред. конс. савјетник у Мостару.
48	Стеван Шаренац	1869	6. јан. 1895.	7. јан. 1895.	—	Од 1896. парох у Љубињу.
49	Видак Парежанин	1867	10. јуна 1895.	11. јуна 1895	—	Од 4 децем. 1900. парох у Корјеновићима
50	Владимир Гвозденовић	1866	9. јулија 1895.	6 авг. 1895.	—	Од 13. авг. 1897. парох рашпанска у Мостару
51	Васо Медан	1873	29 јуна 1896	6. авг. 1896	—	Од рукопол. парох у Чапљини
52	Леонтије Никковић	1873.	8 сент. 1896.	14. сент 1896.	—	Од рукопол. јеромонах у ман. Добрићеву.
53	Ђорђе Поповић	1863.	15. авг. 1897.	17. авг. 1897.	—	Од 4 децем. 1900. парох у Коњицу.

Текућа број	Име и презиме свештеника	Година рођења	Дан, мјесец и година рукоположења за		Јели одлик. црква или грађан. одликом и кад	У ком мјесту и својству се налази и одкад?
			ђакона	презитера		
54	Лазар Поповић-Косорић	1874.	8. септ. 1897.	9. септ. 1897.	—	Од 16. децембра 1903 парох у Горажду.
55	Прокопије Мулина	1878.	1. јан. 1898.	4. јан. 1898.	—	Од 1900. г. јеромонах у манастиру Добрићеву.
56	Василије Кандић	1875	6. авг. 1900.	7. авг. 1900.	—	Од рукопол. парох у Јабуци.
57	Алекса Јокановић	1872.	18. фебр 1901.	24. фебр. 1901.	29. јуна 1905. црв. појасом.	Од 1901. г. ред конс слијеш. у Бањалуци
58	Јован Дучић	1875	24. фебр. 1901.	10. маја 1901.	—	Од 1. септ. 1900. катихета у Мостару.
59	Јован Јовановић	1874.	25. дец 1901.	27. дец. 1901	—	Од рукопол. парох у Чајничу.
60	Михајло Радовић	1874.	7. апр. 1902	14 апр 1902.	—	Од 1903. парох у Кафину селу.
61	Владимир Поповић	1879.	15 јуна 1902.	16. јуна 1902.	—	Од 1904. парох у Челебићима.
62	Душан Гаћиновић	1879.	11. септ. 1802.	14. септ 1902.	—	Од рукопол. парох у Зовом долу.
63	Петар Радуловић	1875.	6 окт. 1902.	7. окт. 1902.	—	Од рукопол. парох у Улогу.
64	Јован Муцовић	1873.	6. нов. 1902	8. нов. 1902.	—	Од рукопол. администратор парохије у Мостару.
65	Шпиро Старовић	1875.	23. фебр. 1903.	2. марта 1903.	—	Од рукопол. парох. помоћник у Автовцу.
66	Никодим Стојаковић	1880.	21. дец 1903.	25 дец. 1903.	—	Од рукопол. јеромонах у манастиру Завали.
67	Симеон Ђаковић	1881.	20. јуна 1904	29. јуна 1904	—	Од рукопол. јеромонах у манастиру Житомислићу.
68	Ристо Бјелетић	1882.	27. јуна 1904.	1. јулија 1904.	—	Од рукопол. парох у Зкијерши.
69	Обрен Ђурић-Козић	1874.	26. септ. 1904.	28. септ 1904.	—	Од рукопол. парох у Г. Храсну.
70	Душан Крњевић	1882	26. маја 1905.	5 јуна 1905.	—	Од рукопол. парох у Закљу.
71	Јоаникије Петковић	1884	14. јан 1905.	24. јуна 1904.	—	Од 15. септ. 1905. јеромонах у манастиру Завали.
72	Ристо В. Сировина	1871	6. авг. 1898	—	—	Од рукопол. митр секретар у Мостару.
73	Саво Буквић	1879.	1. окт. 1904.	—	—	Од рукопол. консис. канцелиста у Мостару

По горњем списку епархија захумско-херцеговачка има свештеника 73

и то свјетовнога реда	62	73
монашкога	11	

Између ових свештених лица има:

презвитера	71	73
ђакона	2	

Има одликованих:

а) хиротесијом (1 архимандрит, 3 игумана, 4 протојереја)	8	14
б) црвеним појасом	6	

По годинама службе навршили су:

а) 50 година службе њих	2	73
б) 40 » » »	6	
в) 30 » » »	9	
г) 20 » » »	8	
д) 10 » » »	24	
ђ) испод 10 година службе имају њих	24	

По карактеру службе:

код епархијске управе раде	4	73
као вјероучитељи раде	2	
парохијске дужности врше свјет свештеника (међу њима 2 помоћника)	50	
у манастирима живе	11	
умировљени су	4	
изван службе (у Требињу)	1	
изван епархије у (Бањојлуци)	1	

У Мостару, 31. октобра 1905.

Митропол. Конзисторија захум.-ко-херцеговачка.

Митрополија херцеговачко-захумска.

А.

Статистички преглед српско-православних парохија у Захум.-Херц. епархији свршетком 1904. год.

Протопресвитерат	Име парохије	Места	Црквах	Капела	Домова	Душа	Брачних парова	Конкубината	Родило се 1904	Умрло је 1904	Вјенчало се пари 1904.	Срп. прав. основ. школа	Учитељ. школа за срп.-прав. основне школе	Дјеце у српско-прав. ел. основним школама	Комуналних основ. школа	Учитељских школа за комун. основне школе	Православне дјеце у комуналним основ. школ.
I. Билећки	1. Билећа	26	3	1	282	2701	395	2	84	52	11	—	—	—	1	3	107
	2. Врањска	10	3	—	212	1746	272	—	47	28	10	—	—	—	—	—	—
	3. Добрићево	14	7	—	379	3248	509	—	112	46	15	—	—	—	—	—	—
	4. Звијерина	14	2	—	236	1729	247	2	55	18	8	—	—	—	—	—	—
	5. Љубомир	27	4	—	368	2853	414	2	98	46	14	—	—	—	1	1	60
	6. Фатница	27	3	—	282	2039	342	2	52	28	12	—	—	—	1	1	31
	Свега	118	22	1	1759	14.316	2206	8	448	218	70	—	—	—	3	5	198
II. Гатачки	1. Автовац	7	2	—	243	1879	315	—	55	49	18	—	—	—	1	2	61
	2. Гацко	10	5	—	283	2149	372	1	77	37	9	1	1	65	1	3	26
	3. Корита	11	2	—	301	2280	406	—	64	11	10	—	—	—	1	1	—
	4. Надинићи	16	3	—	275	2457	376	1	102	28	20	—	—	—	1	1	26
	5. Самобор	7	4	—	235	1973	316	—	73	45	9	—	—	—	1	1	56
	Свега	51	14	—	1337	10.738	1785	2	371	170	66	1	1	65	5	8	169
III. Мостарски	1. Бијело пољ.	11	1	—	258	2053	442	1	56	29	13	1	1	33	1	1	—
	2. Благај	11	1	—	197	1505	245	—	60	33	20	—	—	—	2	4	85
	3. Дувно	12	2	—	146	1117	184	2	43	35	10	1	1	41	3	5	—
	4. Житомислић	6	2	—	110	1043	166	—	35	23	6	2	2	54	—	—	—
	5. Коњиц I.	15	3	—	210	1828	377	1	85	93	18	1	1	50	3	3	41
	6. Коњиц II.	23	—	—	152	1635	291	2	84	83	13	—	—	—	1	3	2
	7. Мостар	1	2	1	910	4382	628	8	144	157	22	1	7	387	2	12	34
	8. Раштани	20	—	—	189	1756	247	2	47	41	15	—	—	—	6	6	4
	Свега	99	11	1	2172	15.379	2580	16	552	494	117	6	12	565	18	34	166
IV. Невесињски	1. Залом	4	1	—	319	2983	473	—	137	82	8	—	—	—	—	—	—
	2. Зови Дô	6	1	—	283	2486	375	1	95	50	15	—	—	—	1	1	74
	3. Киф. Село	12	2	—	206	1939	299	—	76	31	16	—	—	—	1	1	48
	4. Невесиње	13	3	—	479	3793	624	—	135	89	21	2	2	200	1	5	49
	5. Улог	13	1	—	172	1579	259	—	72	47	24	—	—	—	1	1	64
	6. Фојница к/Г.	6	2	—	311	2908	319	—	108	75	19	—	—	—	1	2	101
	Свега	54	10	—	1770	15.688	2349	1	623	375	103	2	2	200	5	10	336

Протопрезвитерат	Име парохије	Места	Цркава	Капела	Домова	Душа	Брачних парова	Конкубината	Родило се 1904.	Умрло је 1904.	Више се дошло 1904.	Срп.-прав. основ. школа	Учитељ. сеоја за срп.-прав. основне школе	Деце у српско-правосл. основним школама	Комунал. основ. школа	Учитељске сеоје за комун. основне школе	Православне деце у комуналним основ. школ.
V. Столачки	1. Влаховићи	5	2	—	166	1668	205	—	45	29	8	1	1	29	1	1	32
	2. Габела	13	2	—	301	2015	316	3	72	58	17	—	—	—	4	10	125
	3. Г. Храсно	7	3	—	164	1530	353	—	42	18	7	—	—	—	3	4	44
	4. Дабар	13	1	—	238	1860	314	2	67	35	13	—	—	—	1	1	40
	5. Завала	9	6	—	181	1446	269	1	42	17	2	1	1	388	2	3	13
	6. Љубиње	14	3	—	408	3441	500	—	107	39	17	1	1	110	2	4	73
	7. Љубушки	1	1	—	42	230	38	—	11	17	3	1	1	14	7	10	10
	8. Поплат	13	2	—	196	1632	269	—	39	15	5	2	2	73	—	—	—
	9. Столац	3	2	—	282	1696	293	2	57	42	8	1	2	83	1	4	4
	Свега	78	22	—	1978	15.518	2457	8	482	270	80	7	8	347	21	37	340
VI. Требињски	1. Драчево	6	6	—	207	1816	315	2	57	25	9	—	—	—	—	—	—
	2. Дужи	26	8	—	282	2211	319	2	63	46	14	1	1	94	—	—	—
	3. Зупци	14	5	—	405	2967	499	—	72	54	22	—	—	—	1	1	42
	4. Корјенићи	11	3	—	170	1293	225	1	45	23	12	—	—	—	1	2	33
	5. Крушевице	4	3	—	109	1449	213	1	26	12	6	—	—	—	1	2	57
	6. Луг	22	4	—	171	1317	190	—	33	23	9	—	—	—	1	1	58
	7. Месари	11	4	—	165	1246	179	—	32	26	3	—	—	—	1	1	65
	8. Пољице	12	4	—	160	1172	169	2	38	24	8	—	—	—	—	—	—
	9. Суторина	8	8	—	153	1135	182	1	33	26	6	—	—	—	1	1	55
	10. Требиње	9	6	1	310	1896	308	—	56	40	14	1	2	106	1	7	121
	11. Чичево	13	3	—	177	1410	220	—	46	27	11	—	—	—	—	—	—
	Свега	126	54	1	2369	17.912	2819	9	500	326	114	2	3	200	7	15	431
VII. Фочански	1. Загорје	18	1	—	255	2275	397	1	108	95	17	—	—	—	1	1	42
	2. Јабука	48	—	—	300	2431	400	2	111	68	36	—	—	—	—	—	—
	3. Миљевина	37	1	—	261	2383	402	4	120	53	27	—	—	—	—	—	—
	4. Тетима	31	1	—	327	2455	454	1	121	48	15	—		—	1	1	42
	5. Фоча	35	1	—	373	2683	451	1	120	78	20	1	2	—	1	4	11
	Свега	169	4	—	1516	12.227	2104	9	508	342	115	1	2	74	3	6	95
VIII Чајнички	1. Горажде	4	1	—	421	2560	428	5	109	109	23	—	—	—	1	3	64
	2. Заборавак	6	1	—	195	1527	245	1	53	55	10	—	—	—	—	—	—
	3. Закаље	12	—	—	251	1554	277	—	79	60	16	—	—	—	1	1	14
	4. Чајниче	13	2	—	105	507	87	—	21	30	3	1	2	86	1	1	24
	Свега	128	4	—	972	6.148	1037	6	268	254	52	1	2	86	3	7	102

Б.

Статистички преглед

Српско-православ. протопрезвитерата у епархији Захумско-Херцеговачкој свршетком 1904. године.

Име протопресвитерата	Парохија	Мјеста	Цркава	Капела	Домова	Душа	Брачних парова	Кумбабината	Родило се 1904.	Умрло 1904.	Прочитало се шири	Срп. прав. осно. школа	Учит. сила на срп. прав.	Дјеце у срп. прав. осно. школама	Конфесијата осн. школа. Учитељ. сила у конфес. осно. школама		Православна дјеца у приватне осн. школама
I. Билећки	6	118	22	1	1759	14816	2206	8	448	218	70	—	—	—	3	5	198
II. Гатачки	5	51	14	—	1337	10738	1785	2	371	170	66	1	1	65	5	8	169
III. Мостарски	8	99	11	1	2172	15879	2580	16	552	494	117	6	12	565	18	34	166
IV. Невесињ.	6	54	10	—	1770	15688	2349	1	623	375	103	2	2	200	5	10	226
V. Столачки	9	78	22	—	1978	15518	2457	8	482	270	80	7	8	347	21	37	340
VI. Требињски	11	126	54	1	2369	17912	2819	2	500	326	114	2	3	200	7	15	431
VII. Фочански	5	169	4	—	1516	12227	2104	9	580	342	115	1	2	74	3	6	95
VIII. Чајнички	4	128	4	—	972	6148	1037	6	262	254	52	1	2	86	3	7	102
Свега	54	823	141	3	13873	107926	17337	59	3818	2449	637	20	30	1537	65	122	1837

В.

Опћи статистички преглед

захумско херцеговачке епархије свршетком 1904. године.

1.	Манастира	4
2.	Протопресвитерата	8
3.	Парохија	54
4.	Мјеста	823
5.	Цркава	141
6.	Капела	3
7.	Парохијских домова	9
8.	Пресвитера свјетовног чина	60
9.	» монашког »	10
10.	Ђакона свјетовног »	2
11.	» монашког »	—
12.	Српских православних домова	13873
13.	» » душа	107226
14.	Брачних парова	17337
15.	Конкубината	59
16.	Родило се године 1904.	3818
17.	Умрло је » »	2449
18.	Вјенчало се пари »	637
19.	Прешло је у православну вјеру	—
20.	Иступило је из православне вјере	—
21.	Српских православних школа	20
22.	Учитељских снага на срп.-прав. основним школама	3
23.	Православне дјеце у » » »	1537
24.	Комуналних основних школа	65
25.	Учитељских снага на комуналним основним школама	122
26.	Православне дјеце у » » »	1837
27.	Учитељских снага на трговачкој школи у Требињу и Мостару	22
28.	Православне дјеце у » » » » » »	72
29.	Учитељских снага на занатлијској школи у Мостару	9
30.	Православне дјеце » » » »	10
31.	Учитељских снага на државној вишој дјев. школи у Мостару	19
32.	Православне дјеце у » » » » » »	40
33.	Учитељских снага на државној великој гимназији » »	23
34.	Православне дјеце у » » » » »	76

Митрополит. Конзисторија Захумско-Херцеговачка.

НЕЗВАНИЧНО.

Претставка босанско-херцег. Митрополита

*коју су послали Васељенском Патријарху Јоакиму III. у Цариград, заједно са уредбом (штатутом) црквено-просвјетне управе српско православних Епархија-Митрополија у Босни и Херцеговини**)

Ваша Пресветости!

Небројени примјери из историје и праксе црквене јасно нам свједоче, како се је света мати православна црква цариградска свакој појединој подвласној јој цркви, као саставном дијелу свом у свакој потреби и невољи њезиној са материнском љубављу и покрштованошћу на помоћи нашла, ово дајући пастирима и учитељима подвласне цркве те свој свети савјет и упутство у дјелима црквеним, ово храбрећи вјерне своје на сталност и непоколебивост у светој вјери праотаца у данима муке и искушења њихова. Али највећу помоћ пружала је мати црква појединим кћерима својим тиме, што им је давала цјелисходном организацијом управе црквене потребиту им моћ и снагу, да се на основу непромјењивих начела општег устројства црквеног приберу и уједине и да посредством донесених установа органичког устројства свог могу свршавати унутрашња дјела црквена без сваке сметње, у најљепшој хармонији позваних на то органа својих.

Не ће се јамачно та иста света мати црква ни сада оглушити о глас скромне молбе синова својих, који послије дугих и тешких искушења притичу под њезино свето материнско окриље, тражећи савјета и благослова на дјело, којим смерају да удесе послове цркве своје, како би она могли послужити користи и напретку њезину у непрекидном и правилном постизавању оне узвишене циљеви, која јој је од оснивателја њезина предназначена.

Вођени том мишљу најпонизније потписани митрополити са заступницима свештенства и народа као најпокорнији синови Пресветости Ваше слободни смо поднијети Вама и најсветијем Синоду патријаршком уз најпонизнију преставку ову, још и нацрт »уредбе« о уређењу црквено-школске управе у овопределним митрополијама босанско-херцеговачким, с том најпокорнијом молбом, да благоизволи Пресветост Ваша са најсветијим Синодом својим рад овај стручно испитати дати и према највишим очинским интенцијама својим сходним начином одобрити и узаконити.

У овом предузећу нашем храбри нас онај очински савјет и пастирена-чалничка препорука, коју нам је Пресветост Ваша са најсветијим Синодом потоњом посланицом својом од 11. октобра 1901. бр. 6561. дати благоизволела, ставивши нам у особиту дужност, да чувамо права стада свога, светиње њерских истина и предања православне цркве.

У предлежећем раду свом угледали смо се у првом реду на установе, садржане у дотичним канонизмима, узакоњеним и оживотвореним у најсветијој патријаршији цариградској, у којим канонизмима изражена је у најеминентнијем смислу црквеност, цјелисходност и справедљивост према свјетовном елементу, те данас вриједе као узор своје врсте у свој православној цркви (види: »О церковной власти«, Заозерскій стр. 391).

*) Допуна броју 8—9. о. г. Пр. Ур.

За организацију општина узели смо за подлогу канонизам штампан у црквеном листу свете Патријаршије »Алитија« од год. 1899., а за организацију средњих и виших црквено-управних и судбених органа канонизам, издан 1888. год. у Цариграду под насловом: »Опште одредбе о управи црквених и народних послова православних хришћана — поданика Његова величанства Султана«.

Осим тога користили смо се дотичним новим канонизмима православних и автокефалних цркава, српске и румунске, у краљевини Угарској од године 1869 односно 1874—5, који су по надлежним факторима цркве и државе донесени, узаконьени и оживотворени.

»Уредба црквено-просвјетне управе српско-православних епархија-митрополија у Босни и Херцеговини« основана је на скроз црквеном принципу, у којој је за полазну тачку узета подјела читаве црквене управе у двије пуноправне сфере, на име, на чисто духовну и народну или мјешовиту сферу, повукавши између једне и друге оштру демаркацијону линију и давши по примјеру горе похваљених патријаршких уредаба у једној и другој области свакоме своје.

Досљедно постављеном начелу уредили смо власти и органе црквене у духовној области, полазећи с тога становишта, да је црква установа божанствена, предана од Оснивателя свога Господа Исуса Христа апостолима, а од ових епископима те да у њој по постојећим каноничним наредбама само епископи права имају постављати власти и раздавати звања црквена.

Полажући на те установе као вјечите темеље вграду самоуправе црквено-просвјетне, установили смо да у овој чисто духовној управној области функционишу са равним правима и дужностима само свештена лица, и ова права, која су епископи као такови са свештенством својим као тако званом нижом јерархијом, подијелити могли, подијелили смо стога, што то по мјеродавном суду нашем неће моћи нанијети штете епископалном карактеру цркве.

Сходно горњем начелу свештенство ће имати право, да бира себи у епархијски црквени и велики црквени суд оне свештенике заступнике, које ће епархијски епископи кандидовати, а овај други одсјек црквене управе, епархијски управни и просвјетни савјет, бираће свештенство своје заступнике самостално и неодвисно.

А она друга управна област, мјешовита, у коју спадају сва дјела спољне црквене управе, дјела економна, школска и просвјетна, предана је претежно свјетовном елементу и дотичним органима управе, у којима свјетовњаци учествују свуда са $^2/_3$ а свештенство са $^1/_3$ заступника, а којом подјелом могу обје стране потпуно задовољне бити.

Нарочито у овом погледу служили смо се споменутим већ уредбама о организацији најсветијег патријаршког Синода и сталног мјешовитог савјета васељенске матере и православне цркве цариградске.

Потписани епископи митрополити мисле, да су на овај начин само могли изгладити диференције, које су између јерархије и световног елемента у почетку радње ове на површину избиле и свима скоро духовима овладале биле, а осим тога су нагониле нас на ову подјелу права и дужности у црквеној управи још и многе друге околности поглавито пак вјековна заосталост и несређеност црквених односаја у Босни и Херцеговини, која се у најновије вријеме тим живље осјећа, што је наш народ у Босни и Херцеговини, са православним народом српским у монархији аустро-угарској у ближи додир ступио, те видио тамо у непосредном сусједству свом савремене и напредније установе, којима се у оној области

црквеној у своје вријеме хтио да уведе и утврди мир и ред црквени, развитак и напредак у свим гранама црквено народног живота, те је и он почео све то већма жуђети за сличним установама, којој се је жудњи на овај начин задовољити морало, јер је свјетовни елемент све то више почео продирати преко граница, устројством црквеним постављених, у саму чисто-црквену сферу.

Устројством овим дано је свјетовном елементу у управи црквеној довољно учешћа стога, што се тим намјерава да уједини и ојача поцијепана снага народа, и да се потенцира његова пожртвованост у сврхе црквено-народног и просвјетног напретка.

Толико смо за потребно нашли, да рекнемо у напријед да се бар у главним цртама сазна руководна и основна мисао цијелога устројства.

А сад нека нам је дозвољено свратити највишу позорност Пресветости Ваше и најсветијег Синода на предлежећу основу »уредбе за уређење послова црквено-просвјетне самоуправе у епархијама босанско-херцеговачким« и на њезина појединa наређења.

При разјашњавању појединих наређења уредбе ове осврћаћемо се само на оне установе, које у сличним уредбама или правилницима других цркава бар у оваковом облику не постоје, или које од тамо постојећих у неколико отступају; даље на оне, које су се у овој цркви затекле и народним обичајима и дуговјечном праксом укорењене, а нијесу главним установама свете цркве противне, те су у уредбу примљене и узаконјене.

Оне друге установе — уредбе, које по природи својој спадају више у надлежност свјетовног или државног законодавства, те се отуда има одобрење и узаконјење тражити, пустићемо сасвим без икаква разјашњења стога што је између нас и државне власти прије још у овим питањима постигнут потпун споразум и стечено за њих потребито претходно одобрење и потврда.

Гледом пак на оне тачке уредбе, које су између јерархије и свјетовног елемента остале још увијек спорне, закључено је општим сагласјем, да се уз текст дотичне установе донесене јерархијом изнесе паралелно и текст свјетовних заступника, те да свака страна оправда своје становиште и да своја потраживања докаже разлозима, црпљеним из црквених правила и црквене праксе, а потврду и одлуку својих претензија остави најсветијем Синоду велике цркве, најављујући уједно свака страна приправност покорити се тој одлуци безусловно и беспрекословно.

Тиме што су потписани митрополити пристали на то, да Ваша Пресветост са најсветијим патријаршким Синодом одлучи, шта има да буде законом од тих, међу јерархијом и свјетовним елементом пријепорних и тамо на рјешење спадајућих тачака, нијесу потписани епископи рекли, да сматрају становиште народних претставника оправданим и за само дотично питање цјелисходним, већ су само у намјери, да се односни преговори што прије крају приведу, пристали на то, да се и односна отступна мишљења народних претставника и свештеника узаконе, ако би Ваша Пресветост са најсветијим патријаршким Синодом била тога мишљења и назора, да дотични отступни предлози народних претставника могу постати законом, да се дакле могу довести у склад и са темељним учењем цркве и са данас постојећим позитивним законским уређењем дотичних питања и са потребом и интересом управе и просвјете црквене у овим земљама.

Стога ће се образложење јерархије наниети овдје у овој препонианој претставци редом, којим је сама уредба изложена а примједбе народних претста-

вника изнијеће се према њиховој жељи у посебном поднеску, у облику одвојена мишљења (separatum votum) и приложити овом акту.

Наслов: »основа уредбе црквено-просвјетне управе српско-православних епархија-митрополија у Босни и Херцеговини«.

Ријечи: »српско-православних« у наслову овом узете су из званичног назива цркве и црквених власти у земљи, какав је данас у општој употреби. Име ово: српско-православна црква, обиљежје је и цркве српско православног народа, који тој цркви припада; оно је у народу историјским развитком цркве његове постало и осјећајем народним свуда се учврстило, те би данас скоро немогуће било какву уредбу, која се цркве и народа тиче, без овог народног обиљежја донијети и у живот увести.

Стога смо судили да је потребно, да се име ово за ознаку свих црквено-народних институција, црквено православних власти и уредаба прими и доцниједно употреби и законитим за сва времена од цркве и државе призна и ипартикулира, на што смо, како је већ горе споменуто, сагласност и одобрење надлежних државних фактора срећно већ получили.

»Основне одредбе« предлежећег устава регулишу организацију српско-православне цркве у области Босне и Херцеговине. Организам цркве сачињавају четири епархије-митрополије између себе сасвим равноправне и једна од друге сасвим независне. Ове четири епархије саставни су дијелови велике православне матере цркве цариградске, стојеће под врховним надзором и у каноничној зависности од Његове Пресветости, васељенског патријарха цариградског и његовог најсветијег Синода. Општи дио уредбе уређује даље управу сваке епархије напосе као посебно самоуправног организма чији су дијелови црквене општине, односно парохије, протопрезвитерати, манастири и манастирске парохије а органи су управе те у црквеним општинама: црквене скупштине, црквени одбори и протопрезвитери а у средиштима епархија, за обављање црквене јурисдикције: епархијски црквени судови, за црквено-економне и просвјетне ствари: епархијски управни и просвјетни савјет.

Као заједничке установе за све епархије установљене су овом уредбом два органа наиме: велики управни и просвјетни савјет, као врховна управна, призивна и надзорна власт за све управне, економне, фундационе, закладне и просвјетне послове и велики црквени суд, као призивно мјесто и надзорни црквени орган молбе за све црквене и судбене послове клира и народа свих епархија Босне и Херцеговине.

Самосталност у дјеловању сваког органа у епархијском организму и сваке епархије спрам других епархија нарочито у управном погледу нормирају чланци V. и VIII. а заједницу епархија у отправљању послова заједничких, или мјешовите природе, у којима учествују јерархични и црквено-народни органи појединако, установљују чланци VII и X.

Ексекутивну помоћ од стране државне власти за извршивање наредаба рјешења и пресуда епархијских власти и врховних призивних мјеста гарантује чланак X.

Средства материјална за тачно извршивање и постизавање установа ове уредбе прописаних задатака црквених и просветних зајамчује чланак XII, којим се уједно узаконјује и заједница појединих општина у епархији и епархија између себе тако, да ће се оним општинама, које из сопствених средстава не могу да издржавају своје школе, цркве, свештенство и учитељство у помоћ притећи имати

из заједничких сретстава епархије, односно оних сретстава, којима располаже заједнички црквени просвјетни савјет.

Најглавнија је установа овог XII. члана откуп свештеничког бира, и претварање истог из натуралија у готов новац, чиме је свештенство ријешено тешке бриге за свој опстанак и стављено у положај, да знању своме сву своју бригу и дужностима својим и интелектуалном усавршењу свом сву снагу и сво расположиво вријеме посвети.

Државну потпору установљену чланом XII. намјењену градњи црквах школа и парохијалних станова и других опште потребитих и опште корисних зграда, а исто тако бољој наплати парохијског свештенства добиваће српско-православни народ сваке године из земаљских сретстава према броју душа цијеле земље.

Предлог народних претставника, да се сума она, коју земаљска управа годишње издаје у сврху издржавања Митрополита, конзисторијалних савјетника на подмиривање канцеларијских потреба, у цијелости својој нађа аутономној управи на располагање, није се могао у опште прихватити, због тога што земаљска управа на исти не пристаје и што митрополити сматрају досадашње наплате своје много сигурнијима.

Чланом XX. узаконьује се народна црквена застава за српско-православне Митрополије у Босни и Херцеговини с бојама, које су овако поређане: одозго долази црвена, у средји плава, а оздо бијела боја.

Застава ова истиче се и употребљава од давних времена у Босни и Херцеговини, при разним црквеним и народним свечаностима, као што су школске, храмовске, задружне и друштвене славе, које су у општини у сврхе црквене и народне, религиозне и просвјетне одржавају. Исто се тако употребљава овај барјак и при разним забавама, народним зборовима и приватним увеселењима, пировима и крсним славама, те пошто то никад досад није забрањивано узаконьује се употреба исте заставе и за сад и сва будућа времена.

Свима црквеним и народним управним органима у Босни и Херцеговини расправни и пословни језик унутрашњи и спољашњи јест српски са ћирилицом.

Чланак II. основних одредаба у вези са § 145. оспорен по члановима свјетовним нашег уставотворног одбора, те је додатак њихов истом чланку стављен од ријечи до ријечи паралелно уз текст истог чланка *).

На овај исправак и односно допуну имамо ми Митрополити ово да примјетимо:

Ваша Пресветост, сада срећно началствујући патријарх цариградски склопили сте споразумно са најсветијим Синодом својим са аустро-угарском владом године 1880. уговор, по ком се постављају епископи-митрополити у Босни и Херцеговини.

Не сматрајући се никако позваним да овај уговор склопљен између највећих фактора и државе ма с које стране критикујемо, најављујемо отворено, да је досадашње постављање епископа бивало у добро смишљену интересу цркве и државе и да ми нијесмо могли примјетити ни осјетити ни најмање везе (конекс)

*) Чланак II. као и § 145. одобрени су ријешењем патријаршком и св. Синода под бр. прот. 3338 онако, како су их Високопреосвећена ГГ. Архијереји поднијели. Види „Источник“ бр. 8—9 стр. 228, 230 и 231. Пр. Ур.

између римске пропаганде и наше земаљске владе, која би на постављање епископа или чланова епархијских црквених судова ма и најмање штетно утицивсала.

Право врховног државног надзора припадајуће Његовом Величанству, наглашено је и чланком III. нарочито установљено.

Глава I. црквена општина.

Црквена општина устројена је по примјеру општине, устројене у цариградској Патријаршији, сходно прописима канонима изданог у Цариграду 1899. Устројство ово одговара духу и учењу православне цркве, а прилагођено духу данашњег напредног времена, а напосе духу и карактеру народа српског.

Устројством овим прибрана је сва снага народа у једну тврду органично сложену цјелину, претстављену у органима општине позване, да према силама и способностима својим свако у своме дјелокругу ради и развија моралну и умну снагу своју, потпомажући и унапређујући опште добро цркве и народа свога.

Од овако организоване црквене општине, као строго црквене јединице, а као темеља читава црквено-народна организма надати се многом добру и напретку, претпостављајући да ће она кадра бити предупредити и искорijенити многе међусобне заједице и осујетити властољубиве и користољубиве тежње појединих општинара а одомаћити потпун склад, трајну љубав, слогу и пожртвованост ради постизавања племенитих и опште корисних религиозно моралних и просвјетних циљева, за чим свака општина црквена тежити и настојати мора.

Образовање нових општина, и односно дioба постојећих, задавало је црквеној управи од вајкада многе неприлике, стога се за добро нашло донијети у овоме погледу наређење, да се посао овај може обављати без сметња и потреса и без штете по мир и ред у народу. При диоби овој потребито је било таксативно назначити предмете, које диоби подлеже.

И пошто се дioба ове природе по искуству најлакше и најцјелисходније свршава »судом добрих људи« то је и узаконјен тај форум, да и у будуће свршава тај важни задатак свој (§ §. 4, 6, 7.)

Наређење §-а 8, којим се прописује да сваки исповједник православне вјере у области Босне и Херцеговине мора да припада једној црквеној општини, и то оној, у којој стално пребива, изазвала је потреба, јер се мјестимице догађало, да странци небосанци нијесу у савеа општина примани, него су без свакога разлога искључени били, што је била очита неправда, којом су чланови једне те исте матере цркве, лишавани својих, тако рећи природних права, без сваке своје кривице.

Стога се установом овом дозвољава пријем у општину односно парохију свакоме члану православне цркве макар он и другој народности припадао, уз нарочите обавезе, које ће према црквеној општини за опште сврхе сносити морати.

Печат црквене општине носи на себи лик првог Архиепископа и Просветитеља народа српског светитеља Саве, уз назначење општине и мјеста, у коме је сједиште општине. Установа посебног печата за црквену општину, а посебног опет за парохијално звање (§ 69. ал. 2.) у толико је потребнија била, што су многи предсједници црквених општина, свјетовњаци, скоро свуда у земљи присвојили били себи право чувања и употребљавања званичног црквеног печата, што је свештенству у званичној преписци са претпостављеним му црквеним и

грађанским властима велике сметње проузроковало. Стога се установом наређује, да се та сметња отклони и за црквену општину други посебни печат установи и код предсједника стално чува (§ 11.)

Орган црквене општине јесу црквена скупштина и црквено школски одбор. За скупштинаре и одборнике, односно за општинаре у опште прописана је сходно квалификација, што је у толико потребније било, у колико је бојазан основана, да не би у општинско заступство могли бити изабрани људи, који нису на то позвани због слабе црквене свијести и још слабијег моралног и религиозног владања, само због тога што су у друштву грађанском случајно до неког важнијег положаја дошли (§ §. 12, 13, 15.)

Дјелокруг црквене скупштине (§. 40.) а и онај црквеног школског одбора (§. 54.) опредијељен је тачно и наведене су текстативно све агенде, које ови органи свршавати имају, те су прописане и мјере, које би се у случају прекорачења истих права и дужности евентуално употребити имале.

Црквеном одбору повјерене су поред избројаних у §. 54. послова још и школске ствари (§ 55.) стога што су општине овопредјелних епархија доста оскудне у интелигенцији и што је овакав састав много једноставнији и практичнији, него да се бирају два посебна одбора, одбор црквени и одбор школски.

Наређење §. 28. прописује, да скупштини има предсједавати изабрани по изборној скупштини предсједник (§. 21.) мјесто мјесног пароха као природног предсједника, што се противи начелу цркве, које се у уредби овој дошљедно оживотворити намјеравало.

Установа ова можда ће се неугодно дојмити многог члана отачаственог свештенства, но обзиром на то, што су предсједништво у општини од вајкада заузимали свјетовњаци по избору па да се не дође промјеном обичаја тог с народом у сукоб, морало се то право оставити народу, да га слободно и по најбољем увјерењу свом извршује, не искључујући могућност да и свештеник истим путем и начином може за предсједника изабран бити.

Свештенство по варошима може губитак овај тим лакше прегорјети, што је оно службом у цркви, школи и парохији тако оптерећено, да не би ни могло како треба употребити то право, него би оно и онако остало у рукама подпредсједника свјетовњака. Свештенство пак по селима мораће и онако силом околности предсједништво примити, пошто тамо влада велика оскудица у интелигенцији, и неће имати ко други да руководи послове осим свештенства.

Против природног предсједништва свештеника у општинама говори и та околност, што имаде према данашњем спремању кандидата за свештенички чин, а и према природи човјечјој и међу свештеницима доста њих који не би ни били прикладни за предсједништво у једној општини, кад се узме у обзир да има доста свештеника слабије душевне снаге и слабије енергије и отпорне снаге, па могу лахко да подлегну разним искушењима што их управа са имањем у црквеним општинама са собом доноси, тако да и ако би могли кад год остати у служби као свештеници, али не би се могли одржати као предсједници у дотичној црквеној општини.

Глава II. — О уређењу парохија, парохијских звања и парохијалног свештенства.

Пошто су парохије пошљедних година на ново заокружене и регулисане и пошто је тај посао по начелу цјелисходности и с намјером бољег дотирања свештенства извршен усваја се опсег садашњих парохија (§. 63.) и прописује

уједно и тачно (§ 2) по ком ће се у будуће при промјени садашњег опсега и при евентуалној новом устројству истих парохија поступати

Као што је познато, поступало се досад у овом погледу сасвим неопрезно, парохије су арондиране противприродна положаја свога, тако да су домови једне парохије били тек до цркве или парохијалног стана друге парохије и обратно. Неке су опет остале превелике да их један свештеник не може опслуживати и ако се овом злу у неколико доскочило новим заокруженьем ипак је остало још много тога што се исправити и у ред довести мора.

Према духу и обичају, који у народу и свештенству влада, установљено је, да у једном мјесту може бити само једна црквена општина а у општини у правилу само једна парохија, а у случају потребе и више парохија и парохијских звања; макар у општини постојала само једна црква, у том случају само је најстарији по рукоположењу свештеник законити претставник свештенства у спољашњим и унутрашњим пословима (5, 68, 73, 77.)

Свака парохија има посебно парохијско звање и посебне црквене матице (§. 69.)

Ово се, истина, противи строго црквеном схватању, по ком би при једној цркви имало бити само једно парохијско звање, дакле имале би се водити само матичне књиге. Али је свака установа оправдана цјелисходношћу, она је у интересу божјега реда, предупређује свађе и распре свештеничке, дакле осигурава више љубавно опхођење свих мјесних свештеника, јер немају зашто да се свађају, а надзорним управним органима олакшава надзор над свештенством у вршењу његових дужности, јер се увијек знаде ко има одговарати за извјесни пропуст, неред у парохији.

Што се тиче постављања свештенства у случајевима §. 87. предвиђеним, узаконьује се, да се свако упражњено мјесто парохијско за три мјесеца дана у колико је то могуће путем стјечаја (§. 87.) попунити има. Пошто је § 98. и 99 потребита квалификација кандидата за свештеничко звање прописана, и пошто су у обзир узета права епархијског епископа и односно епархијског црквеног суда при постављању свештенства, уступљено је мјесној црквеној скупштини право да себи прописаним начином изабере пароха (§. 92)

Разлози с којих смо ми надлежни епископи — митрополити на овај начин постављања свештеника пристати морали јесу ови:

У овопредјелној цркви постављани су свештеници у варошким општинама у правилу по дотичним канонизмима прописаним и изданим васељенском патријаршијом, те су дотични кандидати по саслушању дотичне варошке општине црквене од надлежног епископа именовани бивали, и то у парохијама, гдје је било систематизовано више свештеника, први свештеник или парох, остали свештеници као ефимери постављени су били од пароха и народа споразумно. У сеоским парохијама именовани су и постављани били свештеници искључиво влашћу епископском, у новије вријеме споразумно са епах. црквеним судом.

Ни један од ових начина није се могао у овом потпуно да одомаћи ни довољно корijена да ухвати. Докле је народ особито онај у варошима и градовима за тим тежио, да свештенике своје самостално без икакве интервенције надлежног епархијског епископа поставља и отпушта, дотле су епископи са својим савјетима настојали да право то себи очувају те су из тог противположеног правног схватања рађали се често неспоразуми и трвења на штету народа и свештенства, а особито на штету службе црквене.

Да се избегне свако повод раздору између општинског претставништа и црквене власти општим сугласјем узаконьено је, да се пренесе право постављања свештеника, пароха и ђакона са црквеног суда или консисторије на претставништво општине (§ 40. 2) стога даљег разлога, што се држало, да се само народним изборомъ може да утврди установа стална намештења свештеника (§ 73.) при ком је искључена свака могућност присилна и неоправдана премештања, са парохије на парохију по промењивој вољи општина, које су свештеника каткад и онда премештати хтеле, кад је он дужности звања свога тачно и савјесно извршивао, и кад се о правила црквена, ред и дисциплину ни најмање огријешио није. Право епископско очувано је у кандидацији, којом се ишло на то, да се неби догађале злоупотребе и претпостављала врједним и честитим свештеницима лица слабије квалификације и нижег угледа.

Начин самог избора прописују § § 32 и 92

Врло важан разлог за оживотворење овог изборног начела у крилу цркве још је и овај, што се је предлежећом уредбом црквеним општинама ставило у дужност, да свештенство своје боље и на достојнији начин наплати, јер оно до сад никако није било обезбиђено, што се даље никако трпити није могло, јер је општа жеља, да се свештенству према његову бољем образовању и многоструким дужностима и проширену дјелокругу и боља награда за труд његов осигура.

Узевши све ове околности у обзир и узаконивши са стране цркве све потребите гарантије за законито постављање свештенства и за чистоћу односних избора, ми епископи склонили смо се и пристали на споменути начин постављања свештенства надајући се отуда многим пробитцима по свештенство, службу црквену и црквени ред и мир.

Предлог народних заступника, да се §. 95. измјени те да ђаконе, који уз епископе као церемонијери и у канцеларијама консисторијалним као писари служе, постављају епископи споразумно са епархијским црквеним судом, није се могло усвојити, због тога што ови званичници нису стални него само привремени и узимају се из реда свршених богослова, који се за двије-три године дана вјежбају у писарским пословима, како би по времену као пароси евентуално протопрезитери са успјехом звање своје отправљали*).

Средства за плаћање ових привремених званичника не постоје, јер ни једна епархија нема у ту сврху а ни у опште каква фонда или фундације, него их плаћа земаљска управа из добре воље своје.

Постављање окружног протопрезитера као органа цјелокупне епархијске управе, пренесено је због веће важности истог органа на оба виша форума црквена епархијски црквени суд и епархијски управни и просвјетни савјет (§. 157.), који, ће изборни чин они свршавати у заједничкој сједници између компетената дотичне епархије од епарх. епископа, односно епарх. црквеног суда предложених.

Институција стјечајног испита и поступак при њему прописују §. § 96—104. Ита је установа реципирана из сличних уредаба осталих православних цркава у Аустро-угарској монархији, а циљ јој је да млађе свештенство што већма побуђује на знанство и практично усавршавање у разним гранама свештеничке службе.

*) § 95. усвојен према приједлогу Преосвећене ГГ. Архијереја. Види „Источник“ бр. 8—9 стр 229 и 231. Пр. Уред.

И пошто се иста установа показала свуда благодетном, то се према бољему образовању овопредјелног свештеничког нараштаја и у овој цркви узаконује у претпоставци, да ће исте плодове, које је у другим црквама донијела, и овдје донијети.

О дотацији парохијалног свештенства.

Пошто је наређењем новим (чл. XII.) тако темељ положен будућем уређењу и усавршењу питања дотације, то ће власти на то позване у првим засједањима својим на основу тачно прикупљених и уредно сложених података утврдити морати плате свештеничке, проглашивши како класирање парохија тако исто и епитрахиљски ред у сврху наплате за разне свештенорадње свештеникове у готову новцу. Овим ће се начином задовољити и свештенство и народ пошто обоје иду сложно на то, да се стање свештеничко поправи и начин наплате његове из темеља промијени и бољим замијени без да се при том народ новим данцима преоптерети (§. 105.)

Глава III. О манастирима.

У црквеној области Босне и Херцеговине налази се свега 10 манастира (§. 106.)

Пошто су се манастири и нека братства прилично удаљила била од праве цијељи своје и пошто су исти спојени нераздвојно са црквеним општинама, у којима се налазе, то се морало овом уредбом на то ићи, да се очува цијељ манастира унутар граница светим канонима обиљежених а и црквеним општинама, које их скупа са школама издржавају, морала су се признати и узаконити при располагању са заједничким манастирско општинским имањем она иста права која остале црквене општине уживају и извршују. — Стога су појединце изложене дужности манастира и манастирских органа (§. § 124—140 укључиво).

Састав манастирске црквене скупштине и манастирског црквеног одбора од братства манастирског и изборних скупштинара и односно одборника, такав је да ће сигурно задовољити обје стране, те ће се постићи трајна слога и мир, без којих се ни замислити не може какав користан рад за морално унапређење народа и црквено-народну просјету његову. — Гдје пак уз манастир не постоји манастирска парохија, као црквена општина, ту ће се манастир управљати по парочитим установима свете цркве (106—123 укључиво.)

Глава IV. — О епархијама, епархијским епископима и епархијској управи у опште.

а) У организму црквеном у опште најважније мјесто заузима средишња епархијска управа са епархијским епископом на челу.

О постављању епархијских епископа (§. 145), о њиховим правима и преимућствима у цркви не би строго узевши потребито било у овој уредби ни говорити, пошто се то све у дотичним црквено-правним официјалним зборницима правила православне цркве у светим канонима црквеним и правилима апостолским опширно излаже.

Ипак су околности неке изазвале потребу парочитих неких наређења у предлежећој уредби, у којима се мора нагласити положај епископа у цркви, њихова власт, права и преимућства, уз парочиту напомену, а да сви органи и функционари црквени, били они или свјетовног реда, намјештене на ком мјесту црквене области, да извршују предана им права и дужности, могу и смију исте само

као мандатари епархијског епископа у име његово и по налогу његову извршивати (§. 149—148; § 197—198)

Ово узакоњење потребито је било и стога даљег разлога, што се већ од више времена са зло обавјештане стране покушавало епископу овопредјелне цркве у њиховом каноничном дјеловању сметати, право њихова надзора у цркви, општини и школи у сумњу доводити и потпуно игноровати. Санкцијом пак и оживотвореньем ових установа моћи ће сваки члан црквене заједнице у Босни и Херцеговини сазнати правни положај епископа у цркви и стећи себи увјереље, да је епископ не само еминентан достојанственик цркве своје, него прави, пуноправни нашљедник апостолски, коме је предана у старање, надзор и чување свега црква и установе њезине, које он мора у свијем околностима живота и у свијем промјенама и догађајима времена сам извршивати и вјернима својима ради тачна извршивања на срце и душу полагати.

Наређењем у §. 151. израженим ишло се на то, да у овом времену преобраза црквених односаја у организаторном и управном погледу, у коме епархијске управе руководећи дјела цркве морају са дјеловањем својим, које ће се из почетка састојати из чисто елементарних ствари, врло обазриве бити, да се не би у управи њиховој догодиле какве разноликости, које би по примитивном схватању народа овога могле од штете бити по правилан ток и развитак саме управе.

Стога ће се епархијске управе морати у свакој важнијој ствари претходно посавјетовати и тек онда к остварењу свога предузећа приступити.

б.) О окружним протопрезвитерима.

Као ступови нове црквено-судске и административне епархијске управе постављају се окружни протопрезвитери (§. 156.)

Стога је избор њихов пренесен на оба средишња црквено-управна форума на епархијски црквени суд и епархијски управни и просвјетни савјет, који ће чин избора обављати у комбинованој заједничкој сједници својој

Ради опсежног свог дјелокруга протопрезвитери су опроштени од извршивања парохијске службе, како би чешће могли у свој округ излазити и повјерене им црквене општине, цркве и школе, парохијска звања и њихово дјеловање, надзирати, дотичне званичнике у дужностима њиховим упућивати и исправљати мане и недостатке, у колико то у њихову надлежност спада с мјеста уклањати, а у колико им то није могуће, претпостављеном епархијском црквеном суду, дотично епархијско управном савјету пријављивати, потребите у том погледу предлоге стављати и по одобрењу истих тачно и савјесно извршивати.

в.) О епархијском управном и просвјетном савјету.*)

Према начелу, што је у уводу ове претставке истакнуто организована је средишња епархијска управа, у правцу одјељења духовних ствари од свјетовних и установљена су два одјељења, наиме епархијски просвјетни с вјет за чисто административне, економне и просвјетне ствари и епархијски црквени суд за отправљање црквене јурисдикције.

Устав овај излаже подробно наређења устројства тога у обе области и овдје се мора обратити позорност мјеродавних на оне установе, у којима се и по духу и по смјеру њиховом тежило за тим да буду сличне и приличне оним уред-

*) Усвојено према предлогу Високопреосвећене гг. Архијереја. Види „Источник“ бр. 8.—9. стр. 229 и 231. Пр. Уред.

бама, које су у чешће споменутом канонизму свете патријаршије цариградске доцниједно проведене и оживотворене.

Управном и просвјетном савјету по изложеним у уредби нарећењима досуђена су врло важна и огромна дјела спољне црквене управе, народне просвјете и црквено-народног имања разумјевајући ту и манастирско имање и оно које се налазило буде у разним фондовима и фундацијама, које се оснивати имаду.

Састав управног и просвјетног савјета такав је, да су у њему заступљена оба сталежа, свештенички и свјетовни у размјери као $^1/_3$ према $^2/_3$ аналогно начину у канонизму цариградском за мјешовити савјет прописаном. Ови чланови ваља да се бирају и постављају из најодличнијих и најобразованијих чланова епархије, ако ће да даду довољна јамства, да ће знати и умјети повољно извршивати онај високи задатак, који им је њиховим дјелокругом означен, и ако ће да оправдају оно велико повјерење, које у њих ставља света црква православна и благочастиви народ српски.

Избор у овај савјет свршује се у појединим срезовима и протопрезвитератским округима и то одјељено, наиме свештенички изборници бирају свештенике, а свјетовњачки свјетовњаке стога разлога, што је ово заступство сталешко, у ком сваки од два сталежа осим оних општих интереса има своја посебна права и посебне сталежне интересе да заступа

Ако би се дозволило, да свештеници и свјетовњаци заједнички бирају било би усљед велике несразмјерности у броју бирача та посљедица, да би увијек или барем врло често и у претежној већини били изабрани они кандидати свештеници, који су прави израз воље свјетовних, а не свештеничких бирача а уз то би било то ријетки и у малом броју такови свештеници, који би по својој способности и и по својој моралној и материјалној и друштвеној самосталности били вољни и у стању да заступају важда интересе свештенства и цркве при дотичним савјетовањима те би тако активно и пасивно изборно право свештенства сасвијем илузорно постало.

Самосталност пак свештеничких бирача мора се очувати и законом зајамчити већ и стога, што би сваки други начин избора противан био правди и правичности, те би предао свештенство на милост и немилост свјетовном елементу који је већ са двије трећине чланова заступљен, па ако би и она трећина свештеничких чланова од свјетовњака зависила изгубио би и сам управни и просвјетни савјет свој карактер мјешовитости и сталежности, у ком мањина свештеничка не би могла никада уложити своје »вето« противу евентуалних закључака свјетовњачких, који би се на штету чина и интереса свештеничког доносити могли

Заједничког избора нема ни у автокефалној румунској ни у српској цркви у аустро-угарској монархији, и тамо се у среским изборима бирају скупштинари одјељено, и то свештенство бира свештеничке а свјетовњаци свјетовњачке скупштинаре.

Епархијска пак скупштина бира све органе црквене и административне управе заједнички.

Но пошто ми нијесмо могли институцију епархијских скупштина у оном склопу и са оним правима усвојити и у своју организацију увртити, него као туђу и кроз свјетовну демократску установу одбити, то смо установили да се чланови управног и просвјетног савјета, а и епархијског црквеног суда на изложени у уредби начин непосредно и одијељено бирају.

Пошто су установе заједничког бирања реципиране из протестантског устројства аугсбуршке конфесије у Угарској, које је за матицу служило устројству српском и румуњском, то се морала та намјера народних претставника тим одлучније одбити што је тамо број свјетовних и свештеничких изабраника појединачен, чега нема у предлогу наших свјетовних заступника (епархијска уредба српска од маја 1871 а XI. XII органична уредба румуњска од 29. маја 1869. §. 91, 116. устројство цркве аугсбуршке вјероисповјести од 1893. §. 87. и 114.)

Да би овај важни управни орган могао уредно функционисати и да би чланови његови могли у своје редовне сједнице долазити наређено је да се овај савјет подијели на шири и ужи и назначен је и једном и другом сходан дјелокруг (§. 152—179)

г) Епархијски црквени суд.

Отступајући у неколико од њековне праксе црквене, основане на јасним правилима цркве по којима су епископи самостално, неодвисно по најбољем свом знању и искуству бирали и постављали себи савјетнике, чланове црквеног суда (види устав руск. дух. конс. од год. 1883. и буковинског устава 1869. §. 2 и 3 дјело Чизманово „Episkopal и Sinodalämter“ § 20 страна 125—217 године 1867) предлежећа уредба у свом §. у 181. прописује, да епископи то искључиво своје право са свештенством својим подијеле, и да се мјеста та правих и почасних чланова у будуће попуњују на епископску кандидацију избором од стране цјелокупног свештенства епархије, на начин у истом §. — у установљени*).

Уступком или концесијом овом имали смо ми митрополити на то, да се свака сумња и подозрење у народу и свештенству, које је настало било усљед тога што се досадашњи начин избора и постављања консисторијалних савјетника у јавности нападао и осуђивао стога, што се претпостављало, да земаљска влада при овом попуњавању извршује неку интервенцију, која јој у смислу правила црквених не припада.

Стога је наређено да сваки црквени суд тако састављен буде, да у њему сви слојеви свештенства заступљени буду не само по достојанству и старјешинству, него и по заслугама и интелигенцији, а поглавито по строгом црквеном животу и владању. Дошљедно томе предлагаће епархијски епископ за попуњавање упражњених мјеста за праве чланове за свако мјесто по тројицу кандидата свему свештенству избора ради и подноснће обавјешће преко земаљске владе круни на потврду, за почасне пак чланове предлагаће епископ споразумно са епархијским црквеним судом све кандидате, које за достојне и способне пропаће, обазирући се при том на локалне околности и потребе сваког појединог среза односно протојерејатског округа. Ови потоњи неће подлежати потврди круне него ће их епископ потврђивати.

Сви чланови намјештају се стално (§ 181. т. з. ал. 4.) а поред тога узаконјује се и начин, по ком се стари и изнемогли и за службу неспособни чланови савјетници уклонити и други изабрати могу.

Стање правих чланова, који ће перманентно уз епископа сједиште своје имати и непрестано службене предмете обрађивати, обезбијеђено је од стране

*) § 181 усвојен и примљен према предлогу гг. народних пријака с тијем, да је у погледу постављања и плаћања редовних чланова црк. епархијског суда усвојен предлог високопреосвећене гг. Архијереја. Види „Источник“ бр. 8 9. стр. 229 и 232—233. Пр. Уред.

земаљске управе пристојном плаћом из државних средстава, а почасни ће добивати за свој труд и путне трошкове пристојну отштету.

Околност, што се прави чланови према важности и угледу своме у народу и цркви према досадашњој пракси предлажу круни на највишу потврду нема карактера ни најмање државне интеренције, напротив држимо да дотичним сеобетницима највиша потврда служи само на већи углед и кадра је да побуди и ојача у њима свијест и пожртвовање у важном њиховом црквеном звању, тим већма, што ће се из ових чланова нарочито образовати подмладак за епископско достојанство.

Ради донашања правоваљаних закључака утврђен је број чланова, који је за то неопходно потребан, т. ј. 2 права редовна члана и 4 почасна члана осим предсједника (186)*). Обзиром на раштркваност епархија, велики труд и трошак око долажења у сједнице не може се по жељи и предлогу народних претставника, захтијевати од чланова суда, да сви у сједнице обичне и ванредне долазе, јер би то значило установити и прогласити суд тај перманентним, а за то није предвиђено народним средствима. Осим очите немогућности долажења свих чланова у сједнице вођује против овог предлога још и та околност, што ови стални чланови судци ипак неби могли познавати локалне одношаје свега свештенства и народа, као ови чланови, који те околности по разним крајевима епархије непосредно посматрају и према томе суд свој о њима стварају. Велики број чланова суда није за то да напизмјенце и кад то околности нарочито захтјевају у сједнице своје долазе и епархијском суду своје тачне и савјесне информације дају. Стога се и морао узаконити најмањи број чланова, који је за доношење закључака неопходно потребит и то врједи за ванредне случајеве, кад чланови по § 186. не би могли у сједнице доћи, па да не би без сједнице остало наређење се, да се иста одржи и они предмети у њој расправе, који су члановима већ у реферату додијељени, односно који су им познати и за нарицање суда дозрели. Наређење ово у толико је више оправдано, што је ово I востепени епископски суд, чији рад подлежи надзору великог другостепеног црквеног суда и што у једном и другом учествују стручњаци-правници„ који ће бити најбоља гаранција за то, да се ту што се форме и поступка тиче, неће моћи догодити неправилности и противзаконитости; у случају пак ако би се исте догодиле остављен је оштећеном отворен пут призива на истом споменути велики црквени суд.

Од прилике овакав размјер, што се броја чланова суда тиче, који су у обичним редовним и пленарним сједницама за донашање правоваљаних закључака потребити, постојао је и у садашњем пословном реду за консисторије овопредјелних епархија (§ 29.) и морали су вазда уз предсједника још два права члана у расправи учествовали, а у пленарној сједници пет чланова. У консисторијама православним у Угарској прописано је било такозваном консистор. системом од 1782. да учествују 3, а у новој уредби по чл. XXIV. 6 чланова, и то 2 свјетовњака и 4 свештеничка члана; у консисторији далматинској по пословном реду од године 1894. § 4. три члана. Предлогу народних заступника »да у свакој сједници епархијског црквеног суда има свагдашњи епископски тајник, кога у споразуму са црквеним судом поставља епископ а плаћа епархија« — а који води у сједницама записник није се могао удовољити, стога што мјесто епископског

*) § 186 усвојен према предлогу гг. народних правака. Види „Источник„ о г. бр. 8.—9. стр. 229 и 233. Пр. Уредн.

тајника није систематизовано нити је за његово уздржавање ни од које стране предвиђено*).

У осталом тајник епископски кад би постајао могао би стајати искључиво у служби епископској и не би могао подлежати избору по органу црквене управе, која мора имати своје посебне чиновнике.

Глава V. О призивним властима.

*а) Велики управни и просвјетни савјет***).

Ради надзора над читавом управом свих епархијских управних и просвјетних савјета са црквеним имањем и својим просвјетним заводима (изузевши завод богословски) и осталим установама, не спадајућим строго у дјелокруг великог црквеног суда, него начелно већ од овог одијељених, установљује се велики управни и просвјетни савјет за све четири српско православне митрополије у Босни и Херцеговини.

Потреба оснивања овог савјета проистиче из саме природе органична устројства опште црквене и црквено-просвјетне самоуправе и у овом погледу излишно би било поједине установе овог тијела опширније разјашњавати, пошто су исте саме по себи јасне и разумљиве и пошто смо се при доношању истих држали само духа и смјера наређења цариградског канонизма о установљењу мјешовитог савјета.

За избор ових чланова свјетовних и свештеничких важе исти они разлози, што смо код избора чланова за епархијски управни и просвјетни савјет навели, те мислимо да их није овдје нужно понављати.

б) Велики црквени суд.

Ради дијељења духовне правде клиру и народу православном у области Босне и Херцеговине и ради рјешавања призива поднесених од I. степених судова епархијских, установљен је за све 4 епархије велики црквени суд са компетенцијом у § 223. означеном

Установу овог суда изазвали су разни узроци, који су надлежним путем најсветијем патријархијском синоду у Цариграду у своје вријеме саопштени и до истог уважени.

И пошто је већ дотична уредба посланицом светог Синода од 2. августа 1899. бр. 1979. управљеном на митрополите овопредјелне цркве већ одобрена била, то је иста уредба као саставни дио садашње органичне уредбе овдје увртена у намјери да скупа са осталим установима највишу санкцију получи и законом постане.

Глава VI. — О црквено-школским и манастирским фондовима, закладама и добрима.

Пошто је дефинисана нарав и циљ оних заклада и фондова, које су поједине општине, црквене епархије, или сав народ у епархијама босанско-херцеговачким оснивали и потребама своје цркве, школе и просвјете намијенули (§ 227.

*) § 188 и 189 о броју чланова епарх. црк. суд. као и о њихову учествовању у једницама усвојен према предлогу гг. народних правака. Види „Источник“ о г. бр. 8—9. стр. 229 и 233. § пак 193 односно епископског тајника усвојен према предлогу високопреосвећене гг. Архијереја. В. „Источник“ стр. 229 и 233. Пр. Уреди.

**) § 202 о члановима великог управно просвјет. савјета усвојен према предлогу високопреосвећене гг. Архијереја. В. „Источник“ стр. 229 и 234 Пр. Уреди.

и 228.) прописује се уједно начин руковања са тијем фондовима и закладама, тако да свако од њих мора имати своје закладно писмо, које ће дотични орган сачинити, а епархијски црквени суд одобрити и земаљској влади у смислу постојећих закона на потврду поднијети (§ 230).

Установа § 229. била је неопходно потребита јер се до сад није по закону са овим фондовима и фундацијама, гдје их има, као што ваља руковало, те се лако могло догодити и фактично се догађало, да један или други фонд није могао одговорити својој сврси, те је на штету цркве и општине можда и угинуо.

Све у овом погледу донесене установе (§§ 227.–259.) јасне су саме по себи и не требају никаква разјашњења. А да су пријеко потребите биле свједочи нам прошлост наша не само она далека, него и ова непосредна, која нам неоставши ни трага од какве напредније управе и разумна господарства, напротив са имањем црквено-општинским и манастирским управљано је до сад уз ријетке изнимке на најпримитивнији начин без икаквих рачуна и рачунских књига, без икаква надзора и одговорности, без свакога државнога или приватнога јамства, те се није чудити, што се сваки час код епархијских судова наших подижу оправдане тужбе и жалбе противу злоупотреба, које су се са општим црквеним имањем од неких људи у општинама чиниле. Стога је крајње вријеме било, да се оваком господарству на пут стане позитивним законом, да се у управи црквеној проведе надзор, који ће имање црквено, школско и манастирско обезбиједити и од пропасти сачувати.

Ваша Пресветости!

Пошто смо на тај начин сходно у уводу истакнутом начелу свом по могућности освјетлили знатније одредбе предлежеће основе уредбе о управи епархијској у Босни и Херцеговини, о тежњи и циљеви исте, а у исто доба изразили своје образложено мишљење и о спорним тачкама између нас и народних претставника, сматрамо сад за своју најсветију дужност, да предложимо Вашој Пресветости најпонизније, да основу ову према најмилостивије нараженој патријаршијској синодалној интенцији, — коју смо у уводу ове претставке споменути част имали, — подврћи благоизволите расправи најсветијег Синода, и пошто се тамо за цјелисходну и са црквеним установама сагласну, а по народ православни и свету цркву његову за корисну пронађе, најмилостивије благословите и одобрити са ових важних и основних разлога:

1.) Што српско-православни народ у области Босне и Херцеговине није имао до сада никакве црквене организације, те живећи расут по горама и долинама лишен сваког црквено-општинског устројства и домаћег центра свога, без живе везе са средиштем црквене управе своје, није могао да задовољава црквеним дужностима својим, без руководства власти и старјешинства и непосредне упуте и надзора цркве своје, нити да напредује у религиозно-моралном задатку свом.

2.) Што ми митрополити овопредјелне цркве у овој несређености црквено-народној не можемо особито у најновије вријеме да свршујемо дужности посредног учења, надзора и управљања, не имајући за то потребитих потчињених органа, те једва исчекујемо скупа са народом својим потврду уредбе ове, која би овој тешкој оскудици одољела.

3.) Што је уредба ова у цјелини и у појединостима својим по високом земаљском правитељству нашем већ испитана, одобрена и усвојена с толиком

благохотношћу, да се санкција исте на највишем мјесту по одобрењу Ваше Пресветости и најсветијег Синода са свом сигурношћу очекивати може.

4.) Што исто високо правитељство сагласно са митрополитима, народним претставницима и свештенством сматра ову уредбу подобном, да умири и задовољи народ и у оним слојевима, који су незадовољство своје са садашњим стањем јавно и петиционално према цркви и држави толико пута већ на остентативан начин најављивали и још једнако најављују.

5.) Што је садање пријеме за остварање давнашње жеље свега клира и народа овог стога најподесније, што високо правитељство државно и само настоји, да се организација ова што прије оживотвори и мир у народ и цркву поврати и стално утврди.

6.) Што смо основу ову са познатим у народу угледним свештеним и свјетовним првацима споразумно расправили и њихово пристајање и одобравање на исти прибавили и само се сад још одобрење и потврда Пресветости Ваше и најсветијег Синода очекује.

7.) Што ће се законом овим наједанпут укинути сви локални заступствени обичаји и навике народне, које не одговарају духу цркве православне, нити потребама садашњег времена; и најпослије

8.) Што смо увјерени, да су захтјеви, садржани у установама предлежеће уредбе највиша мјера од оних управних права, што их света црква и јерархија њезина у садашњем времену народу своме припустити, и што их народ од цркве и јерархије своје с неким правом захтијевати може.

Препоручујући се у осталом великој очинској милости и пастиреначалничкој благонаклоности, са најдубљим страхопоштовањем и цјеливањем свете деснице остајемо

Фебруара 1904.
у Сарајеву

Ваше Пресветости
најпонизније слуге и саслужитељи:
Николај, дабро-босански; *Григорије*, зворничко-тузлански; *Евгеније*, бањалучко-бихаћки и *Петар* захумско-херцеговачки.

Претставка првака народа и свештенства.

Ваша Светости!

Да би се већ једном учинио крај прежалосном неуређеном стању српско-православне цркве у Босни и Херцеговини, ријешили су преставници свештенства и народа, да се упусте у нове преговоре са земаљском владом и босанско-херцеговачким митрополитима, да при томе иду до крајњих граница попустљивости, у нади и очекивању, да ће у доцнијим временима боље и по православље корисније и савршеније уређење постигнути моћи. С том одлуком ми смо с нашим митрополитима склопили уредбу црквено-просвјетне управе српско-православних епархија митрополија у Босни и Херцеговини и пристали смо, да се оне тачке, код којих се неби до споразума доћи могло, поднесу са образложењем свето васељенској столици да она одлучи.

Овим се подноша светој столици споменути нацрт, у којем су упоредо (паралелно) стављене спорне тачке, те смо овдје тако слободни, да изнесемо

образложење нашег становишта, зашто нисмо никако могли пристати у спорним тачкама на предлоге митрополита и зашто су по цркву бољи и кориснији наши предлози.

Прије тога изјављујемо, да и оне тачке, на које смо пристали, ни изблизу не одговарају овом уређењу, које је народ и свештенство замишљао и тражио преко нас, али да нас је претешко стање садашње неуређености, а тако исто и савјетовање Ваше Светости приволило, да пристанемо и на овако уређење, које ће свакако ипак неких бољих страна имати од садашње потпуне неуређености.

Пристали смо у очекивању и нади, да ће света столица уважити наше попуштање у тим тачкама, и да ће увидити, да у спорним тачкама потреба и корист наше њере и цркве захтјева онаку одлуку како смо ми предложили, те да ће уважењем наших предлога повратити ово, што би иначе примањем митрополијских предлога још неподобнијим учинило предложену уредбу и даље смо пристали у нади, да ће света столица имати у будуће још више прилике, да се увјери о правичности и корисности захтјева народа и свештенства, те им на руци бити, да се црквено-просвјетно уређење према томе преустрои и поправи.

Споменуте тачке, у којима се није могао постагнути споразум ове су:

I. О постављању митрополита.

(чл. II. општих одредаба и § 145.)

Наши митрополити при преговорима нису хтјели, да се упуштају у ово питање, али ми смо им најавили, пак и овим најављујемо, да ми таме, што је конкордат од 16. марта 1880. год. у II. тачци општих одредаба и у §. 145. споменут, а што иначе није у предложеној уредби говор о начину постављања митрополита, нисмо признали садашњи начин постављања и уклањања митрополита по конкордату од 1880. год. већ, да ћемо и на даље њки за тим, да се у томе народу и свештенству даде учешћа, као што смо то небројено пута износили пред сва надлежна мјеста.

У II. тачци »општих одредаба« предложене уредбе спомиње се каноничка свеза наших епархија са светом патријаршијом, и речено је, да наређења исте уредбе *»сходно конвенцији од 16. (28.) марта 1880.«* не мијењају досадашње односе наших митрополита према васељенској патријаршији, — и пошто митрополити никако нису хтјели, да напусте овдје спомињање истог конкордата, то су исте ријечи о конвенцији остале у уредби, пошто је споразумно, протумачено да се ово не односи на постављања и уклањања митрополита, коју смо ствар задржали право, да као захтјев народа и свештенства изнесемо истодобно са овом уредбом на рјешавање, — већ се ово односи, само на оне тачке конвенције, које одређују свезу са светом патријаршијом, нарочито на она мјеста, која говоре, да наше епархије *»зависе од највише власти свете столице, те да имају митрополити наши спомињати у службама и при светим одредбама име васељенског патријарха, према законима православне цркве и набављати потребно им свето миро у васељенској патријаршији* — а које смо ми хтјели, да се оним спомињањем конвенције утврди, пошто је увијек наша тежња била, да се одржи свеза са васељенском патријаршијом па смо томе и овом прилком хтјели израза да дамо.

Колико су штетне остале тачке споменуте конвенције, нарочито оне, које говоре о садашњем начину постављања и уклањања митрополита наших, то смо много пута и опширно изнијели и пред свету столицу и пред све надлежне, и

доказали, да исти начин не одговара канонима, да су митрополити сасвим немоћни, да се залажу за своју вјеру и паству, јер потпуно зависе од неправославне земаљске власти, која их поставља, плаћа и по вољи уклања и одређује, какве ће им мировине дати, те да усљед тога православље управо назадује у нашој домовини а римска пропаганда поред таких немоћних и зависних митрополита ликује и цвјета, о чему смо такођер доказа изнијели у нашим списима и на јавност, — и поред тога смо и то доказали, да је споменутом конвенцијом повријеђено и помјесно право наше цркве, гдје је по изнесеним примјерима народ и свештенство епархије вазда при постављању и уклањању митрополита имао право да учествује.

Да би се отклониле штетне посљедице садашњег начина постављања и уклањања митрополита од стране неправославне владе;

Да би се успоставило право наше помјесне цркве да учествује и паства епархије у томе, то смо ми у име нашега народа и свештенства и у томе ишли до најдаљих граница попустљивости, одустали од нашег првобитног тражења, да епархија сама себи бира свога митрополита и предложили смо при преговорима нашим митрополитима нови начин, но пошто се они у ту ствар нису хтјели упуштати, то стављамо и подносимо поред II. чланка општих одредаба наш предлог, да као додатак овоме чланку, дође на крају нов став који установљује, да свака епархија, уз учешће свих српско-православних митрополита Босне и Херцеговине у нарочитој изборној сједници свог ширег епархијског, управног и просвјетног савјета (који се састоји из 1. настојатеља манастира, 12 свештеника, 24 свјетовна члана и 2 школских наставника) одређује три кандидата за попуњење упражњене митрополитске столице, које подноси Његовом Величанству на избор, и светој васељенској патријаршији ради обављања каноничних формалности, даље установљује да митрополитима суди васељенски Синод, који их уклања и умировљује на тужбу односно молбу епархијске паствe, и велики управни и просвјетни савјет им одређује величину мировине.

Овај начин који овде предлажемо, судимо да је толико основан и оправдан, да није потребно да га даље образложавамо, што смо иначе и онако довољно чинили у раније нашим поднесцима те зато молимо свету столицу и стављамо светом Синоду и Вашој Светости на душу, да исти наш предлог и додатак поред II члана општих уредаба прихвате и ставе га у поднесену уредбу и према томе да и из §. 145. изоставе ријечи, које спомињу конвенцију од 16. марта 1880. г. чиме би православљу у нашој домовини полета дали и спасли га од римске пропаганде.

II. О новчаним средствима за берива митрополита, за црквене судове, за канцеларијске потребе и за богословију.

(чл. XII. општих одредаба)

Земаљска управа захтјева, да она и даље непосредно издаје из земаљских прихода берива наших епископа митрополита, плате конзисторијалних савјетника, канцеларијске трошкове митрополија, и великог црквеног суда, који су скопчани с правилним функционисањем тих власти, као и све трошкове око издржавања богословије, — ну пошто се то и до сада показало као врло штетно по нашу цркву и вјеру, јер доводи све споменуте црквене службенике и установе у највећу непосредну независност од земаљске управе која није у рукама православним те

црква и њени службеници и установе не могу слободно у православном духу да живе и да се развијају; то претставници свештенства и народа предлажу и моле свету патријаршију да се посљедњи став XII. члана општих одредаба преиначи и да гласи како је упоредно у уредби стављено, да се цјелокупна сума, коју је до сада издавала земаљска управа из земаљских средстава на горње цијељи, од сада у цјелини издаје великом управном и просвјетном савјету, како би овај непосредно намиривао споменуте потребе, те се тиме уклонио непосредни утицај неправославних земаљских власти, *који не може користан бити*. Оправданост овог нашег предлога тако је јасна, да мислимо да није потребно да је опширније разлажемо, и надамо се да ће света патријаршија увидити, да се нашој светој вјери користити може само, ако она одлучи онако како ми предлажемо.

III. О постављању и наплати ђакона, који су уз митрополита и у епархијској канцеларији.

(§. 95. у свези са §. 193.)

Митрополити хоће и предлажу у другом ставу §. 95. да оне ђаконе, који су уз епископе као церемонијари и у канцеларији епархијске управе као званичници служе, бира и поставља самостално епископ, и да истима земаљска влада дозначује и издаје плату, — а § 193. по митрополитском предлогу одређује да свагдашњи епископски тајник, односно канцелиста води записник црквеног суда.

Претставници свештенства и народа предлажу, и моле да се на оба мјеста, уклони самостално именовање оних службеника од стране епископа, и да се уклони плаћање истих од стране неправославне земаљске владе, — јер тиме се опет стављају ови важни службеници у одвисност од земаљских власти које стоје ван оквира православне црквено-просвјетне управе, те се отвара поље страним утицајима, које треба избјегавати, ако се хоће да црква својим властитим животом живи и слободно се креће, — те зато упоредо предлажу да поменуте службенике поставља епископ у споразуму са епархијским управним и просвјетним савјетом односно црквеним судом, — и да их плаћа епархија из својих средстава, и надају се да ће света патријаршија ово увидити и одлучити ове тачке по њихову предлогу.

IV. О спомињању конвенције од 1880.

(§ 145.)

Као што смо напред код I. спорне тачке (на чл. II.) споменули и образложили са свим је излишно да се у овом §. 145. опетовано спомиње конвенција, јер ми тим спомињањем не признајемо ваљаност и каноничност садашњег начина постављања митрополита, већ предлажемо други нови начин, — и ако је земаљска управа захтијевала, да се и у овом § — у спомене иста конвенција из разлога које је она при преговорима писмено изјавила, да би се тиме конвенција »признала као један од основних закона за вршење спиритуалних (духовних) ствари православне цркве у Босни и Херцеговини«, то је том захтјеву потпуно удовољено оним, што је иста у члану II. споменута, те је сасвим сувишно овде исту спомињати, те поред онога, што смо напред код I. спорне тачке споменули молимо свету патријаршију да изостави овдје ријечи о конвенцији, како се отуда неби крива тумачења и нови заплети и сукоби развили, а корист наше цркве захтјева, да таких више не буде послије толико годишњих њених трзавица и патња.

V. О начину избора чланова епархијског управног и просвјетног савјета.

(§. 163.)

Митрополити траже у свом предлогу, да свештеничке чланове овог савјета бирају засебно свештеници парохије, а свјетовњаци опет засебно да бирају свјетовне чланове.

Ми претставници свештенства и народа на ово цијепање и дијељење свештенства од народа при овом и осталим изборима никако нисмо могли пристати, нити одговорност за то на себе примити, јер смо у души дубоко увјерени да је исто цијепање од велике штете за нашу цркву и цио наш вјерско-просвјетни живот, и то из ових разлога:

1. До сада је наше свештенство са народом заједнички и у слози живило и вршило све послове око спољашње управе наше цркве и школе и та заједница дала је цијелом православљу у нашој отаџбини таку снагу, да је могло одољети и најтежим искушењима и нападајима на вјеру, те смо увјерени да је та заједница у многоме допринијела да се наша вјера до сада у својој чистоти очувала и задржала у нас, и зато нема никаквог разлога, да се иста заједница поруши горњим предлогом митрополитским.

2. цијепањем и дијељењем свештенства и народа створио би се сада дубоки јаз између њих, и од свештенства би учинио неку засебну касту са засебним тежњама, која би се туђила народа те би се отуда рађали разни сукоби, противности и трзавице, које би штетне биле по наш црквено-просвјетни живот.

3. Тим цијепањем и дијељењем народа од свештенства и сукобима, који би се отуд порађали слабило би досадашњу заједничку снагу православног живља против страних навала нарочито против насртаја римске пропаганде, која је баш сада у нашој земљи свој најживљи и на жалост успјешни рад развила, о чему смо довољно доказа изнијели у нашим ранијим списима.

4. Одијељено и од народа отуђено свештенство и обратно лакше би подлегало страним нецрквеним утицајима, те не би своју свету задаћу успјешно вршило.

Из свих тих овдје кратко наведених разлога молимо свету столицу, да у погледу избора чланова овога савјета одлучи, да се исти од свештенства и народа има заједнички бирати по предлогу који смо код овог §. а упоредо (паралелно) ставили.

VI. О склопу начина избора и наплате и трајању мандата чланова и о начину рјешавања епархијског духовног суда.

(§§. 181. 186. 188. 189.)

Наши митрополити предлажу да се овај суд састоји од 16 односно 14 чланова и то:

4 по достојанству (најстарија по произведењу три протопресвитера и један манастирски настојатељ.) *4 односно 2 редовна* члана које потврђује земаљска власт која их плаћа, *8 почасних чланова.*

Редовне и почасне чланове привидно бира свештенство епархије на тројну кандидацију епархијског митрополита преко писмених пласаница, које шаље митрополиту, и овај у присуству двојице од њега самовласно позвана свештеника, прегледа пласнице и тако без контроле објављује који су изабрани.

Сви чланови овога суда намјештају се стално доживотно.

По дањим §§ 186. 188. 189. цијепају митрополити ових 16 односно 14 чланова прво на неке пленарне и обичне сједнице, а послије ове последње опет цијепају на групе, одсјеке од 6 чланова који наизмјенце одржавају сједнице, — и за суђење и рјешавање довољно је да од ове шесторице буде присутно 3 члана.

На овакав склоп, начин избора и наплате и вјечито трајање мандата изабраних чланова и овакв начин рјешавања нису представници свештенства и народа могли пристати из ових разлога:

1. Што цијепање на обичне и пленарне сједнице и на одсјеке, који наизмјенце суде и рјешавају у сједницама искључује сваку могућност једнозначног суђења и дају прилике, да у истој ствари разни одсјеци разно пресуђују

2. што то цијепање на одсјеке отежава рад, пошто се једнако свака ствар од почетка мора расправљати, колико год пута дође пред сједницу, јер у ове долазе увијек нови чланови који у пређашњој нијесу били, те је ово посве и непрактично.

3. што тако цијепање на одсјеке даје прилике митрополиту да исти самовласно саставља, те се у истима неби по правди и закону, већ по личном расположењу и страним утицајима судило.

4. Што у опреци стоји са самим појмом о суду, његовој сталности и суђењу по правичности, када се оставља случајности, да у једној ствари пресуђују 3 или 4, или 5, или 6 чланова;

5. Што се постављање редовних и почасних чланова оставља неком привидном избору епархијског свештенства које је у томе толико скучено — тројном кандидацијом и оним без контролним начином прегледања и гласаница и накнадном потврдом земаљске власти, да ни један члан неби у исти суд дошао слободном вољом свештенства.

6. што се независност, сталност, правичност и чистина православног духовног судства не може очекивати, од тако постављених чланова.

7. Најзад нису могли ни смјели пристати претставници народа и свештенства на предлоге митрополита у погледу овог црквеног и духовног суда, што се по православље корисно и беспристрано суђење и рјешавање не може очекивати од суда чије најглавније (редовне) чланове (који ће у највише случајева сачињавати већину у сједницама) плаћа и потврђује неправославна земаљска власт.

Колико је неоправдан, неоснован и сувишан предлог митрополита у том погледу да неправославна земаљска влада плаћа и потврђује редовне чланове епархијског црквеног суда, види се најбоље по томе што митрополити ни сами нису предлагали да се чланови великог призивног црквеног суда од земаљске власти потврђују, те се тако показује велика недоследност њихова предлога и излишност и непотребност потврде за мањи суд, кад то код већег није потребно.

Но из овога се види да су митрополити само зато пали у ову недоследност и остали при чиновничком плаћању и потврђивању чланова епархијског духовног суда — каквог иначе и нема код других помјесних православних цркава (које су у иновјерним земљама) (н. пр. сибињска и карловачка митрополија) само зато, да би одржали на својим мјестима досадашње од неправославне владе плаћене и потврђиване чланове црквеног суда — против чијег дјелања је, због многог горког искуства и њихова самовољна рада и свештенство и народ многобројне жалбе подизао — те да се тиме утврди садашњи систем црквеног судства, који је много квара донио у вјерско-просвјетном животу.

Да би се све ово избјегло поднашају представници народа и свештенства свој скромни предлог у којему су опет ишли до крајњих граница попустљивости.

У истоме не траже, да у црквеноме суду буде и свјетовних чланова, каквих има код других православних цркава у иновјерним земљама па је и код нас пређе било, нити хоће да свјетовњаци учествују при избору чланова овога суда, — већ се то потпуно оставља епархијском свештенству.

Али траже, да свештенство при избору почасних чланова не буде скучено каквом претходном кандидацијом или накнадном потврдом неправославне земаљске власти, — а са свим по канонским законима оставља искључиво дотичном митрополиту, да именује редовне чланове, — чега нема у митрополитском предлогу.

По предлогу народа и свештенства састојао би се епархијски духовни суд из 8 чланова и то:

Два редовна члана референта, које поставља митрополит без потврде владине, а плаћа их епархија, и тиме је остављена могућност митрополитима да и садашње намјештене чланове задрже, и шест почасних свештеничких чланова, које свештенство епархије бира из својих редова слободно, без кандидације и потврде на три године, са исто толико замјеника те да увијек при рјешавању буду присутни сва осморица (зато има ту и замјеника) и да овај референт који једну свар реферише у истој нема право гласа.

Тим предлогом су избјегнуте све наведене мане, погрјешке, недосљедности и штетности митрополитског предлога са вјечитим члановима, са оним цијепањем на одсјеке и могућности, да по случајности у истој ствари разни број судија пресуђује — те поштo се предлогом представника свештенства и народа утврђује једноставност, сталност, практичност, правичност, стварност, беспристраност, независност, слобода, законитост, истина и по православље корисно суђење, то овим у дубокој оданости и вјерности светој столици молећи стављају истој на душу да одлучи да би се у овој ствари ставио у уредбу њихов предлог онако како је упоредо (паралелно) са митрополитским стављен у нацрту поред §. 181. 186. 188. и 189. јер би се тиме и вриједност саме уредбе у многоме подигла и велика корист учинила и самој вјери и цркви и њеним службеницима и пастирима.

VII. О цијепању епархијског суда на пленарне и обичне сједнице.

(§. 186.)

По митрополитском предлогу овај 186. §. цијепа епархијски црквени суд на обичне и пленарне сједнице, а пошто смо ову штетност и неумјесност овог цијепања у претходној тачци опширно изнела, то молимо свету столицу да овај §. овако прими како смо га ми предложили.

VIII. О броју чланова при суђењу епархијског црквеног суда.

(§. 188.)

Овдје предлажу митрополити. да је за суђење довољно, ако су најмање три члана присутна, — а да је за закључке пуне (пленарне) сједнице потребно најмање 8 чланова

Напред код VI. спорне тачке, доказали смо, како се противи сваком појму суда и правде, да пресуда зависи од тога, да ли ће бити 3 или 4 или 5 или 6

чланова присутни те да се праведно суђење постићи може само, ако увијек суди један и исти одређени број судаца то молимо, да се у мјесто митрополитског прими наш паралелни предлог, са сталним и одређеним бројем судаца.

IX. О цијепању епархијског црквеног суда на одсјеке.

(§. 189.)

Молимо свету столицу да овај §. 189. сасвим изостави, јер смо штетност његову у претходним тачкама довољно доказали, те овај §. и сам од себе отпада, ако света патријаршија прими наше предлоге код §. 181. 186. и 188.

X. О постављању и наплати перовође епархијског црквеног суда.

(§. 193.)

Овај 193. §. говори о томе: да је свагдашњи епископски тајник, односно канцеласта уједно перовођа епархијског црквеног суда, али се не каже ко истога поставља и ко и како се плаћа, премда се напред код §. 96. каже, да ђаконе, који су уз епископа као церемонијари и у канцеларији епархијске управе, као званичници служе, бира самостално епископ, а плаћа их влада, — то да би се избјегао сваки могући сукоб и трвавица, предлажу представници код ове тачке (као што су предложили и код III спорне тачке §. 95.), да перовођу епархијског црквеног суда бира епископ у споразуму са црквеним судом и да га плаћа епархија из својих средстава, — јер се објективност и исправност таког перовође очекивати само може онда, ако није постављен личном наклоношћу епископа, већ и вољом цијелог суда, и ако му плата не долази са стране ван црквено-управних власти, те не би био изложен спољашњим, страним утицајима, — и моле свету столицу, да и ову тачку ријеше по њихову предлогу.

XI. О начину избора чланова великог управног и просвјетног савјета.

(§. 202.)

Код овог §. није се постигао споразум у толико, што митрополити предлажу, да као и код епархијског управног и просвјетног савјета, тако и код овог великога савјета, свештенство засебно и одјељено од свјетовњака бира свештеничке чланове, а свјетовњаци опет засебно свјетовне чланове овога савјета, — а претставници народа и свештенства из истих разлога, које су у V. спорној тачци о избору чланова за епархијски и управни савјет против овог цијепања и дијељења свештенства од савјетовњака навели, траже у свом упоредном предлогу, да свештенство заједнички са свјетовњацима бира све чланове овога савјета, — и моле свету столицу, да би у корист цркве и вјере њихов предлог одобрила.

XII. О трајању мандата предсједника великог црквеног суда.

(§. 217.)

Пошто у одредби нема одредбе, докле траје мандат изабраним члановима великог духовног суда, то да се не би могло тумачити, да исти траје доживотно, а пошто тако изабрани чланови овога суда могу само штетни бити, јер кад остаре изнемогну, отежавају рад и сам положај митрополита, и јер је праведно,

да се изређају сви достојни свештеници на овим почасним мјестима, како би се и рад освјежавао новим снагама, — то је овдје мјесто, да се одреди трогодишње трајање тога мандата, зато и предлажу претставници народа и свештенства и моле свету патријаршију, да прихвати и потврди предложени додатак овом §.

Молећи свету столицу, да на основу горе наведеног образложења, прихвати све предлоге наше, слободни смо при крају, да напоменемо, да смо у претстојећих 12 тачака изложили своје мишљење отступајуће од мишљења наших митрополита у погледу текста појединих параграфа уредбе о уређењу црквено-просвјетних послова босанско-херцеговачких епархија — митрополија и да смо навели разлоге за ове наше посебне предлоге, те очитујемо овијем унапријед, да смо приправни подврћи се у погледу истих спорних тачака коначној одлуци те свете столице и светог синода.

Што се пак тиче осталих параграфа (одредаба) ове уредбе слободни смо упозорити Вашу Светост на то, да се предлежећи текст исте уредбе оснива на споразуму постигнуту с једне стране са нашим митрополитима и са друге стране са заступницима народа и свештенства и уз пристанак земаљске владе, као што је нама Ваша Светост више пута савјетовала и споразум тај препоручивала, те да би ма какве промјене изостављања или допуне, ма с које стране (не дошле, сматрати се морале као октројке, које би могле овај — након многогодишњих расправа — постигнути свестрани споразум по свему уништити, те коначно изјављујемо овијем, да скидамо са себе сваку одговорност за недогледне посљедице, које би могле у овом случају наступити, ако би се ова споразумно донешена уредба горе реченим начином ма и најмање измијенила.

Пошто нема тешкоћа, да се све ово при доброј и искреној вољи претходно учини и уклони и пошто смо увјерени, да је и светој васељенској столици много до тога стало, да се до уређења дође, како би народ могао опет у цркве поћи, и сахрањивати своје мртваце црквом и свештенством и крстити своју многобројну некрштену дјецу, — то цјеливајући свету десницу молимо, да нам света столица на руци и помоћи буде, да би се уређење наше цркве, што прије у живот увести могло.

Свете Васељенске столице вјерни и одани синови.

Сарајево, 5. фебруара 1904.

Хаџи Тодор Илић, прота, Глигорије М. Јефтановић, Христифор Михајловић, игуман, Војислав В. Шола, Стево Трифковић, свештеник, Коста Р. Куїунџић, Михајило Јовичић, свештеник, Лазо Р. Јовановић.

Ријеч

којом је Његово Високопреосвештенство господин Митрополит Евгеније Летица отворио прву сједницу епархијског управног и просвјетног савјета у Бањалуци 16./29. новембра 1905.

Поштована господо и драга браћо.

Ступањем на снагу и у живот уредбе о управи црквених и школских послова нашег срп.-прав. народа у Босни и Херцеговини ступили смо ми у нов период црквено-просвјетног живота нашег. Нов је то одсјек у тој грани нашег живота за то, што смо ми прогласили у споменутој уредби послове наше цркве и школе насупрот досадашњем нашем искључиво партикуларистичком општинском становишту општом ствари цијелог срп.-прав. народа у Босни и Херцеговини, створивши уједно за чување и подупирање те наше народне заједнице и солидарности и посебни средишњи управни орган; нов је то период у црквено-просвјетном животу нашем и за то, што је народ наш у новој уредби добио на супрот досадашњем само обичајном сада узаконьено право на живље, јаче и интензивније учешће у управи послова своје цркве и школе; а то ће у народу будити, одржавати и јачати све већи интерес и све јачу љубав за те његове установе, у којима јединима може у данашњим приликама наших наша народна индивидуалност да до правог израза свога долази и да се манифестује. Нов је ово период у нашем црквено-просвјетном животу и за то, што нам нова уредба та поставља тачно одређене задаће и јасне циљеве нашег рада, што она обиљежава сваком на рад позваноме фактору тачне границе, у којима се сваки тај чинилац кретати имаде, што она обиљежава сваком том фактору дјелокруг, његова права и његове дужности. Нова наступа сада фаза у томе животу нашем и за то, што сваки такови фактор у црквено-просвјетном животу добија контролу и потребни надзор над радом својим, и што је учињен одговорним за сваки корак свој у свом јавном животу.

Новом автономном уредбом пружена нам је дакле могућност савјесног рада и реда у управи са црквеним и школским пословима нашим. Но да ли ће бити тога савјесног рада и тога реда у нашој автономној управи, зависи то од вас, јер самим узаконьењем могућности тога рада и реда, још није савјесни рад и ред потпуно осигуран и зајамчен; јер обоје зависи свуда од људи, који законе проводе и који установама законским рукују. То ће бити случај и с' нашом автономном уредбом. Сретна или худа судба народа нашег на пољу напретка нашег у нашој цркви и школи, положена је уредбом у руке оних,

који нашу автономну уредбу у животу примјењивали буду, дакле за први трогодишњи период нашег автономног живота положена је та судба у нашој епархији у Ваше руке господо, који сте се ево данас окупили први пут овдје као повјаници, повјереници и изасланици народни, да својим знањем и умјењем као и својим искуством прокрчите и утрете пут и каснијим епархијским управама за успјешан и берићетан рад на пољу унапријеђења црквено-просвјетних интереса наших. Од Вас ће зависити господо много, како ће наши автономно-управни послови и касније тећи, јер Ви ћете бити обрасцем и примјером каснијим епарх. управама у овој ствари.

Ја сам увјерен тврдо о томе, да је Вас све довело овамо најчистије родољубље и најбоља воља за користан рад на пољу унапријеђења свих црквено-просвјетних интереса нашег народа. Али не могу ипак пропустити прилику овог првог нашег састанка ове врсте, да Вас не упозорим на први и најбитнији услов за наш напредак на пољу црквено-просвјетног рада нашег.

С автономијом у нашим црквеним и просвјетним пословима добили смо ми у границама законским потпуну слободу кретања на пољу рада око промицања црквених и школских интереса нашег народа, добили смо дакле по оној народној: своју кућицу па и своју слободицу. Но као што свака слобода, тако је и ова наша автономна слобода, нож с двије сјечнице, мач с двије оштрице. Ваља се њом дакле врло опрезно служити, да не би њом самом у корјену већ посјекли стабло автономног живота свог. Пазимо стога добро браћо, да нам се не рекне, да смо се у свом автономном раду показали неспособни и незрели за самоуправу, да нам се не би можда рекло, да смо неискусна дјеца, која нож с двије оштрице у руке њихове приспјели употребе често на то, да себе саме посијеку, озледе и оштете. Будимо на опрезу и недајмо се завести никад дотле у свом раду, да дану нам автономну слободу мјесто на своје добро, употребљујемо на своје зло, на своју материјалну, моралну и културну штету или можда и пропаст.

Како да постигнемо добре и берићетне успјехе у свом будућем автономном раду и како с друге стране да предупредимо свако зло, штету и назадак свој на пољу повјереног нам рада, држим, да ћете то Ви као одликовани изабраници народни и сами знати, али моја је архипастирска дужност ипак, да Вас већ сад на почетку нашег рада упозорим на то, да је први битни и неотпустиви услов за напредак наш вољност и савјесност у раду, правда која по оној народној на искуству основаној ријечи држи земљу и градове, даље објективност и беспристраност лична и страначка у просуђивању рада туђег, дакле

да се има вазда пред очима само ствар и општа корист, а никад личност и страначка можда припадност. Добру се од ког рада надати неможемо, ако автономно поље наше постане поприште за утркивање, такмачење и надметање разних личних прохтјева и страначких тежњи и циљева, који би рад повукао за собом само завађивце, раздор и неслогу, која по нашој народној пословици ништа не ствара, већ и највеће ствари квари и разорава. Сачувао нас стога све преблаги Творац по великој милости својој од те биједе невидовне на пољу нашег автономног рада!

Општине наше су темељи, на којима имамо да видамо ми наш религиозни, просвјетни и материјални напредак. А напредак њихов зависиће у првом реду од савјесности и добре воље људи у општинској управи, а у другом реду зависиће тај напредак од родољубља Вашег и Ваше савјесности, јер Ви ћете имати у смислу односних законских установа, да руководите и надзирете рад општинских управних органа. Ако Ви схватите своју задаћу озбиљно и савјесно, моћи ће се лакко уклонити евентуални мањци и недостатци у црквено-општинској управи, јер ће Ваша објективност и беспристраност знати помоћу закона у руци наћи пута и начина, да на црквено-општинску управу не засједну, или ако и засједну, да не остану на њој људи, којима је стало само до неке мниме части и неке таште и сујетне славе, а не до унапријеђења црквених и школских интереса дотичне општине. А потребно је већ сад у прво вријеме одмах ступати б-спристрано и енергично, да се уведе ред и законитост у интересу општем нашем, јер ред је душа сваког посла и рада, и јер је велико и запарложено поље нашега рада, које тражи због тога вољних и орних, родољубивих и савјесних радника. Без таковог протицаће трогодишња автономна периода једна за другом, неостављајући никаквог видљивог трага о мару и раду свих нас на остварењу општих црквених и просвјетних интереса наших. А какав ћемо онда рачун моћи положити народу о раду своме, и на што ћемо моћи указати као на видљив доказ нашег прегнућа и настојања око унапријеђења нашега народа?

Желећи Вам стога браћо и господо, да по свршетку Вашег трогодишњег рада овдје недра и поносна чела пред своје бираче изаћи и њих о обилним успјесима Вашег дјеловања овдје извјестити узмогнете, да Вам дакле историја црк.-школ. автономије наше имена Ваша због стварних заслуга Ваших сјајним и видљивим словима у листове своје упише, и молећи од преблагог Творца, да излије свој богати благослов на Ваше благотворно дјеловање на пољу унапријеђења свих наших црквених и просвјетних интереса, поздрављам Вас као такове, који сте се скупили овдје на започетак доброг посла правом

српском добродошлицом! Дај Боже срећно и успјешно дјеловали на корист нашег српског народа и да Бог да се народ наш поносно с Вама као с правим родољубима и у истину заслужним синовима својим!

Поздрављајући Вас тако отварам ову прву сједницу новоосноваченог управног и просвјетног савјета епархије бањалучке и бихаћке.

50-годишњица

свећеничке службе Његове Светости преузвишеног Господина Архиепископа, Митрополита и Патријарха српског **Георгија Бранковића.**

На дан св. оца Николаја 6. дец. т. г. на најсвечанији начин прославила је српско-православна црква у земљама круне св. Стевана једну ријетку, узвишену и знамениту свечаност — педесетогодишњицу свећеничке службе врховне црквене поглавице своје, великога добротвора свога, Његове Светости митрополита и патријарха српског, преузвишеног господина *Георгија Бранковића.*

6. дец. 1855. г. благодат свесветога Духа дала је цркви српско-православној у некадашњој Војводини ђакона Георгија Бранковића, а у току краткога времена касније и пресвитера и протопресвитера Георгија, да га по милости Божјој послије двадесет и четири године уведе на највиши у цркви степен епископски, те назад петнаест и по година вољом народа српског узвиси на пријесто патријараха српских, поставивши га на чело автокефалне српско-православне цркве у митрополији карловачкој за Архиепископа, Митрополита и Патријарха српског.

На дан св. оца Николаја ове године навршило се пола стољећа неуморнога труда и рада Његове Светости у предањој служби Богу, цркви, престолу, отаџбини и миломе народу своме српском.

Многа доброчинства, силне задужбине, дјела Његова културног настојања и хуманитарног духа Његовог, остаће на вјечита времена и најдаљем потомству српском, највидљији знаци великога старања Његовог за цркву, школу и просвјету српско народну у земљама круне св. Стевана. Захвална уста и задњега Србина величаће Га и узносити као једног од највећих добротвора својих, који је истинском љубављу љубио народ свој и цркву св. православну, жртвујући за народност српску и цркву његову православну сав „свој дух, дар свој, вријеме своје, иметак и снагу живота својега". —

У ријетској слави читавога прекосавског народа српскога, видљива учешћа узели су покрај високопреосв. гг. епископа и српско-православно свећенство обојега реда, те претставници свега српског

народа из разних српских крајева и обје високе земаљске владе: Угарска и Хрватска, а видљива знака највише милости и благонаклоности своје дао је поводом овога свечаног јубилеја и наш премилостиви владар и господар Његово ц. и апост. крал. Величанство узвишени цар наш и краљ *Франц Јосиф I.*, подијеливши том приликом вјерноме и прокушаноме службенику своме, Његовој Светости, узвишеном слављенику, највише одликовање: *велики крст Леополдова ордена.* Свети архијерејски Синод пак украсио је часну главу слављеникову бијелом палакамилавком.

И српско-православна црква у Босни и Херцеговини прикључује се молитвама прекосавске сестре своје, те у топлим молитвама моли се Свемилостивом Творцу небеском, да благослови остатак дана живота Његове Светости патријарха српског преузвишеног господина Георгија Бранковића, најобилатијим благословом својим, да Га на славу цркве православне, а корист народа српскога, одржи къ мирѣ, цѣла, честна, здрава, долгодинствующа и право правяща слово истины своѣ.

Дужности човјечије.

— Силвије Пелико —

преводи с руског *Бакон Косто М. Лучић.*

(Никшић.)

(Наставак.)

Какво ћеш морално васпитање дати својој дјеци, ако се нијеси научио љубити сву дјецу и цио млади нараштај?

Прије свега, и што је боље могуће, самога себе васпитај, па ћеш тада такво добро васпитање и својој дјеци предати.

Глава XXV.

О богатству.

Вјера и филозофија уважавају поштено сиромаштво и претпостављају га грамзивости за богатством. Но због тога оне ништа мање не признају човјеково право да буде богат само под условом, да он у себи сачува сва морална достојанства као год и поштени сиромах.

За ово је само то потребно, да човјек не буде роб свога богатства, да га на рђаве циљеви не употребљава, и да је с њим искључиво од користи својим ближњим.

Сви положаји, на којима човјек може поштено постојати, једнако су достојни уважавања, па племство и положај богатог човјека, само под условом, да би он преимућствима свога положаја користио

многима, и да не би због насладе и раскоши, које га окружавају, надувен и лијен постао.

Што се тебе тиче, ти ћеш по свој прилици остати у оном спољашњем положају, у коме си се и родио, једнако далеко од сиромаштва, као и од великог богатства.

Чувај се од оне презрене зависти, коју често гаје сиромашни или мање богати према богатијима. Таква завист под филозофском мантијом проповиједа противу раскоши и неједнаке подјеле богатства, искаљујући уображену великодушну жељу за једнакост ради уклањања многих људских несрећа.

То све не треба да те вара, па ако би чуо и од признатих људи, или ако би оваквим појмовима нашао китњасту заштиту у стотинама дебелијех књига, чији су се писци поводили за подлим страстима свјетине, да само заслуже њено одобравање.

У основи израза незадовољства овакве врсте чешће леже: завист, клевета и незнање, него тежња за правичношћу.

Није могуће уклонити неједнакост подјеле богатства, и на ње проистичу како добре тако и рђаве посљедице. Онај који богате осуђује рад би био бити на њиховом мјесту, па кад је већ тако, нека богати и остану на њему, пошто би иначе неједнакост положаја постојала.

Врло је мали број богаташа који свега доста имају; који премећући своје новце с мањом или већом добити за себе а често и без ње, помажу опште добро. Они подижу трговину, развијају моду, подстрекавају на утакмицу у вјештинама и награђују труд свакоме, који овим или другим начином зарађује себи комад хљеба.

Глупо је пребирање, у богатству гледати само извор љености, слабости и безкорисног живота.

Ако богатство неке људе и створи љенивце, оно ће друге побудити, да се прихвате племенитих предузећа.

На земљи нема ни једног важнијег града, гдје не би било корисних и добротворних, богаташима основаних и подржаваних уређења; нема мјеста гдје се богати, заједно или на по се, не старају о сиромасима.

Због тога не гледај на богате са завишћу и презирањем и са свјетином, која на њих виче, не дијели увредљива клеветања. С богатијема сријетај се без предубјеђења и аловоље, ако ти се то не би ни допало. Како би ти било, кад би сваки, који је сиромашнији од тебе, гледао на те са предубјеђењем и мржњом?

У погледу твог сопственог имања шљедуј правилима мудре штедње. Избјегавај тврдичлук, због којега срце окори и ум затупи,

исто као и раскош, која нас наводи на лакомислено зајмање новаца, падање у дугове и пропаст.

Тежња за умножавањем богатства дозвољена је, ако није под упливом грдне лакомости и несавладљиве страсти; кад човјек зна, да од богатства не зависе срећа и право достојанство, него од сачувања душе у потребној чистоћи пред Богом и људима.

Твоје доброчинство умножавај сразмјерно напредовању твога богатства. Бити богат и имати све врлине могуће је, али бити богат и егоист срамота је.

Ко много има треба да много и даје, — ова света заповијед нема изузетка.

Не одреци помоћ сиромаху, али то нека не буде искључиво твоје добро дјело. Истинито и право доброчинство сматра се пружање средстава за прехрањивање сиромаха не прошњом милостиње, него примјењивањем његова труда на сваки рад и ниже и више врсте.

Свагда се сјети, да ти непредвиђене околности могу у свако вријеме просути нашљеђе твојих предака, и направити те сиромахом. Ми одвећ много знамо примјера, такве превртљивости, и ниједан богаташ не би се могао ријешити да макар кад рече: „ја нећу умријети у прогонству и сиротињи“.

Користи се богатством, али свагда сачувај племениту способност да можеш и без њега; способност коју црквени учитељи и св. јеванђеље називају „духовном нишчетом“.

Кад се једном Волтеру прохтјело да се подругне, рекао је, да је јеванђелска нишчета (смиреност) умна глупост или умна ограниченост. Али под овим ријечима треба прије разумјети врлину, која заповиједа и у богатству смиреног духа бити, не плашити се сиромаштва ако наступи, трпљиво га сносити, и код других га сносити.

Ова врлина ни из далека није глупост: Њу само може имати мудра и узвишена глава.

Сенека каже: „ако хоћеш да образујеш свој дух живи сиромашно, или тако као да си сиромах“.

Немој се поништити ако осиромашиш. Не стиди се за насушну кору хљеба радити. Сиромах исто толико може достојан бити поштовања, колико и онај, који му помоћ пружа.

Знај се лако од онога одвикавати, напто си се у богатству навикао.

Немој се претстављати у смијешној и жалосној улози сиромаха, који занемарује врлине, које сваког сиромашног човјека красе; него у скромности пуној достојанства, строгој штедњи, неумрлом усталаштву у раду, у мирноћи и трезвености духа усред свакојаких патњи.

Глава XXIV.
Уважавање несреће код ближњих. Доброчинство.

Сваки положај, у ком човјек поштено може живјети, једнако је достојан поштовања; достојан је поштовања и положај сиромаха, ако се опамети својом несрећом за своје сопствено усавршавање, и ако не мисли да му патње оправдавају његове грјешне и рђаве поступке.

Али у сваком случају не буди строг у свом суђењу о сиромасима. Сажаљевај и онакве сиромахе који нијесу у стању да угуше своје нагоне досаде и злобе. Сјети се да је мучно трпјети нужду на великом путу или у сиромашној колибици онда, кад на неколико корака даље од тебе јуре у раскошним кочијама богато одјевени и сити људи.

Опрости сиромаху, ако на тебе зловољно гледа, и постарај се да му помогнеш, будући је он такав човјек.

Поштуј несрећу код сваког, који је ударцима њеним подлегао чак и у оном случају, ако човјек и није у крајњу нужду пао, и не проси у тебе.

Односи се са снисходљивим саучешћем према свакоме ко живот у невољи и у тешком раду проводи, или се у нижем положају од тебе налази; по самом том он већ има довољно права на тај снисходљиви одношај према њему.

Не дај му да може осјетити разлику између ваших положаја; немој га рђавим ријечима потцјењивати, чак ни онда, ако се теби не допада узроком своје, у нарави природјене дрскости, или због ма каквих моралних недостатака.

Несретнога ништа тако не може задовољити, него кад човјек који се, будући на вишем положају од њега, односи према њему снисходљиво. Срце његово осјећа благодарност; он почне схваћати због чега постоје богати људи; не завиди њиховој срећи држећи их за њу и достојнијема.

Охолог и суровог господина свагда мрзе, макар како он плаћао своје слуге.

Нагнати своје потчињене на мржњу, свагда је неморално, прво стога, што човјек такве нарави и сам зао постаје, а друго и стога, што он тијем незадовољство увеличава место да га умањава, и најпослије због тога, што се потчињени привикавају на злоупотребе у служби, отежа им потчињеност, и таквим начином цијела група људи устаје против онијех, који су им претпостављени.

Пошто је сваком човјеку могуће, да се користи свом оном количином среће, која му је на земљи приступачна, баш стога и треба да се свако претпостављено лице стара о томе, да не би ниједно од

потчињених лица имало повода проклињати свој положај, него да би га трпјело без гунђања, видећи да богати не презиру сиромашнога, него да се напротив свим могућим средствима старају, да му судбину олакшају.

Буди милосрдан према сиромасима, јер ћеш због тога придобити њихову оданост; подај новаца и заштите гдје можеш, — подај савјет у сличним случајевима, а свагда добро опхођење и лијепи примјер.

Још боље старај се, кад опазиш чије било непризнате заслуге, да их на видик изнесеш; ако ли то не можеш учинити, онда бар у крајњој мјери постарај се, да им ти могуће признање одаш.

Ко се стиди уважавати поштеног али у несрећу палог човјека, подао је и малодушан. Малодушност овакве врсте срдјета се одвећ често, али ти будимобљаван, да никад не подлегнеш таквој зарази.

Кад човјек пане у несрећу, већи дио људи мисли, да је он сам крив своју несрећи, и да им његове недаће дају право презирати га и рђаво се с њим понашати. Кад, ради свог оправдања и рад' још вишег понижења несрећног, његови непријатељи прибјегну клевети, тој клевети, макар она била сушта лаж, већим се дијелом вјерује, и шта више распростирања се са осорљивом равнодушношћу, а на жалост врло је мало оних, који не слушају, и који се старају да је побију. Као што изгледа, срећа је узрок врло великом броју да о другима рђаво мисле.

Гнушај се ове рђаве навике. Кад ко ма кога жалбу чујеш никад не пропусти прилику да и његово оправдање чујеш.

Ако ти не испане прилика да чујеш његово оправдање, онда буди бар толико великодушан, да га за могуће претпоставиш.

Само тада човјека рачунај за крива, кад му је гријех савршено очигледан, али никад не заборави, да се на човјека често из просте мржње баца незаслужен гријех. Ако хоћеш да правичан будеш, никад и никога немој-мрзити: мржња свагда преврће правичност и фарисејско лицемјерје.

Кад год ко падне у несрећу, био он твој непријатељ или погрешно твојој отаџбини, ипак би с твоје стране било недостојно, да се дивљачки радујеш његовој несрећи; у случају потребе суди о неправди коју је учинио, али не тако строго, као у данима његове среће, да је не би преувеличао, и да не би из вида изгубио и добре особине, које је тај човјек могао имати.

Сажаљење биједнијех и преступника свагда је племенито. Закон, који осуђује преступника, врши дјело правде, али човјек никад нема права, да се патњама другог човјека радује, и да његов преступ преувеличава.

Ако ти је милосрђе прешло у навику, ти ћеш га често указивати и незахвалним људима.

Побуђено незадовољство у теби због њихових поступака не треба да те наводи на мисао о општој људској незахвалности, нити да смањује твоје доброчинство.

Упоредо са много незахвалних људи такође живе и захвални људи, који свагда високо цијене твоја доброчинства.

Благосиљања једнога могу те наградити за незахвалност десетине другијех. Али, и ако ти нико не би захвалио, и тада ће ти, баш сама доброта твога срца, бити награда.

Ништа тако не може задовољити него као рад, који иде путем доброчинства и умањивања патњи код ближњијех. Овај је осјећај много више пријатан, него при примању помоћи због тога, што у овом нема никакве заслуге, али помоћ давати, најбоља је жртва.

Своја доброчинства најделикатнијим начином дијели особито оним људима, које мораш уважавати, т. ј. поштеним и стидљивим женама, и свијем новајлијама у грској школи нужде, који су често пута радији тајно плакати, него отворено изговорити стране ријечи: „помозите, подајте“.

Осим сопственог доброчинства, које ти, сагласно св. писму, треба чинити, да не зна десна рука што чини лијева, удружуј се и са другим поштеним људима ради умножавања средстава за доброчинство, за оснивање и подржавање добротворних установа.

Св. писмо и о овоме говори: „јер се ми старамо о добру не само пред Богом, него и пред људима“. (II. посл. Кор. 8. 21.) Има добријех дјела која један тајно чинити не може. Учествуј у добротворним друштвима и колико можеш помажи њихово ширење, кад малаксавају, оживљавај их и изведи их на прави пут, ако су макар и мало од њега залутали.

Немој охладнити због глупих подругивања, с којима се брбљавци и тврдице односе према вриједним радницима за добро цијелог човјечанства.

(Свршиће се).

Духовно-поучни чланци

намијењени онима, који се спремају за св. причешће.

— Написао: *Гр. Дјаченко.* —

Превео: *Јован Петровић*, протопресвитер и кр. професор у Загребу.

(Наставак.)

26. Пред чашом живота измири се с непријатељима својима.

„Вријеме је да се приступи страшној трпези. Приступимо сви са одговарајућом свијести и пажњом, и нека нико не буде Јуда, нико

нека не буде зао, нико нека не скрива у себи једа, носећи једно на уснама а друго у уму. Предстоји Христос. Ко је поставио ону трпезу, тај ће поставити и ову. Јер не претвара човјек предложено у тијело и крв Христову, већ сам распети за нас Христос. Свештеник стоји, носећи његов образ, и говори ријечи; а дјелује сила и благодат Божја: сіѣ ѥсть тѣло мое, рекао је Он. И тако, нека нико не буде лукав, нико нека нема злобе ни једа у души, да се не причести ко ѥсѹдѣнїѥ. И тада, послије примања предложеногa, уђе у Јуду ђаво, презревши не тијело Господње, већ презревши Јуду због његове бесрамности, да би ти знао, да на оне, који се недостојно причешћују божанствених тајана, нарочито напада и често улази у њих ђаво, као тада и у Јуду. Говорим то, не да плашим, већ ради опрезности... Ако ти имаш ма што против непријатеља, остави гњев; исцијели рану, прекрати непријатељство, да добијеш корист од те трпезе: јер ти приступаш страшној и светој жртви. Постиди се од Онога, Који се приноси: лежи заклани Христос.

Зашто је он заклан? — Зато, да измири небесно са земаљским да учини тебе другим анђелом, да те измири с Богом свију, да од непријатеља и противника учини тебе пријатељем. Он је дао душу своју за оне, који Га мрзише, а остајеш у непријатељству против сличнога ти слуге! Па како можеш приступати к трпези мира? Он је умро и за тебе, а ти нећеш ради себе сама оставити гњев на сличнога ти слугу! Каквога се можеш удостојити опроштења?

Рећи ћеш, он ме је увриједио, и врло ми је много одузео. — А што? Штету само у новцу; он те није још тако ранио, као Јуда Христа; ипак је Христос саму крв своју, која је проливена, дао за спасење оних, који су је пролили.

Што можеш навести слично томе? Ако не опростиш непријатељу, не наносиш њему штету, већ самом себи; ти њему често можеш шкодити у садањем животу, а сама себе чиниш одговорним у будући дан. Јер ништа тако не мрзи Бог, као човјека злопамтило, срца надута и душу раздражљиву. Чуј, што говори он: *„Ако принесеш дар свој к олтару, и онђе опомењеш, да брат твој има нешто на те, остави овђе дар свој пред олтаром, и иди прије те се помири с братом својијем, па онда дођи и принеси дар свој.* (Мат. 5, 23—24).

Што говориш ти: да ли ћу ја опростити? Да, одговара он; ради мира с братом принесена је и та жртва. Зато, кад је та жртва принесена ради мира твога с братом, а ти нећеш да се помириш, узалуд учествујеш у тој жртви; за тебе ће то дјело бити бескорисно. Учини напријед оно, ради чега је принесена та жртва; тада ћеш се с коришћу причестити њом. Ради тога је сишао Син Божји, да измири

род наш с Господом; и није само ради тога дошао Он, већ и ради тога, да и нас, који то свршујемо, учини учесницима имена Његова. *Благо онима*, говори Он, *који мир граде, јер је њихово царство небеско* (Мат. 5, 9). Што је учинио јединородни Син Божји, то исто чини и ти, по својој људској моћи, поставши узроком мира и ради себе сама и ради других. Зато тебе, који мир градиш, и назива Сином Божјим; зато и кад је установљавао ову жртву није Он спомињао никакву другу заповијед, већ измирење с братом, говорећи, да је то најважније... И тако знајући то, прекратимо сваки гњев, и очистивши своју савјест, са сваком смјерношћу и кротошћу приступимо к трпези Христовој, с којим припада Оцу, заједно са св. Духом, свака слава, част, држава, сада и свагда и на вијеке вијекова. Амин.

27. Поука пред св. причешћем.

Св. пророк Мојсије видио је једном на гори купину, гдје гори а не сагорјева; он се хтједе приближити, да види ту чудну појаву, али на једанпут чује глас из купине, гдје говори: *„Мојсије! Мојсије! не иди овамо. Изуј обућу своју с ногу својих* (2 Мојс. 3, 4—5).

Побожни слушаоци! Купина, коју Мојсије видје, заиста је била појава чудна и страшна; јер је горјела а није сагоријевала; јер је из купине говорио сам Бог. А зар није исто тако чудна и страшна св. чаша, пред којом стојите и којој приступате? Овдје у тој чаши, под видом хљеба даје се вама истинско тијело Господа нашега Исуса Христа, а под видом вина — истинска крв Његова. Овдје у тој чаши огањ је божанствени, чудни, страшни огањ, који достојне чисти и оживљује, а недостојне пали и згара. И зато у име Бога, који је некад говорио из купине и сад тајанствено овдје присуствује говорим свакоме, који се приближује к св. чаши: не приближуј се овамо; изуј најприје обућу с ногу својих; развежи најприје грјешне узе које вежу твоју душу.

Још није касно; још можеш учинити то, што ниси могао или ниси хтио, а дужан си био учинити, најприје. Благоразумни разбојник и на крсту висећи, успио је спремити себе за рај. Не задржавај у души својој болешљивих уздисаја: с тима уздисајима излијеку грјеси. Не стиди се својих срдачних суза: то је мелем на ране грјеховне. Заборави све земаљско, што те окружује: на тебе гледа сад Исус Христос, на тебе гледа сад твој анђео — хранитељ; на тебе гледа сад сва небеска војска.

Ти си сад као на страшном суду; сад се рјешава твоја судбина за цијелу вјечност: ти ћеш се причестити или за живот вјечни, или на осуђење вјечно. И тако реци души својој: ја сам грјешник, први

у свијету грјешник; но ја у будуће нећу бити такав, ја ћу се поправити, одбацићу рђава дјела, оставићу порочне намјере: Само ме удостоји, Господе, сада да се достојно причестим пречистих твојих тајана. Кърѵю Господи, — само помози мојој невјери, їакѡ ты єси конститѣ Хрїстосъ, Сынъ Бога живаго, пришедый въ мїръ грѣшныя спасти; ѡще кърѵю — и још те молим, помози мојој невјери, — ѡще кърѵю, їакѡ сїѣ єстъ самое пречистое тѣло твое, и сїѧ єстъ самаѧ честнаѧ кровь твоѧ.

Не дам ти пољупца Јудина; не, ја те нећу замијенити никаквим уживањем, нећу те продати ни под коју цијену; само ме помилуј и удостоји ма само једанпут у животу, да се неосуђено причестим пречистих твојих тајана.

Који с таком вјером, с таком намјером приступа к овој св. чаши чист од гријеха, он се рјешава грјеховних веза, које вежу душу његову, и затим се причешћује пречистих тајана не на суд или осуђење, већ за опроштење гријеха и у живот вјечни. — Дај, Господе, да се тако причестимо сви ми, не само сада, већ и свагда. Амин.

Ријеч војницима прије заклетве.

Говорио војницима, прав. Србима, у сарајевској богородичној цркви 19. окт. 1905. протопресвитер *Димитрије Јанковић*, војн. свештеник у причуви.

Христољубиви војници!

Послије све свете службе, док изађете из овога светога дома Свемоћнога цара небескога, положићете данас свечану заклетву вјерности узвишеној особи свијетлога цара земаљскога, милостивог и витешког господара нашег, цара и краља Франца Јосифа I.-ог.

Ви ћете се заклети именом Божјим, да ћете Господару свагда и свугда вјерни, Њему и старјешинама вашим у свему покорни бити; да ћете уз заставу вашу свагда и свугдје храбро и јуначки истрајати, и за добро отаџбине уз њу стајати, па ако је воља Божја — и падати!

Ту заклетву, којом велике одговорности и тешке дужности на се примате, захтијева од вас опште добро народа, којему припадате, благостање ове груде земље, која вас храни и одијева, сигурност ваших милих и драгих на дому, част и поштовање према свијетлој круни царевој и љубав према Богу, у Чијем закону пише: Подајте цару што је царево и Бога се бојте, цара поштујте!

Заклетва та овлашћује вас, да оружје носите, али вам уједно и заповиједа, да то оружје по наредби ваших старјешина, а по благослову цркве, у алу и нужди против непријатеља храбро и јуначки употребите!

Заклетвом том обвезујете се, да ћете се старјешинама вашим увијек и на сваком мјесту покоравати, да ћете све оно, што вам они заповиједају срчано и својски учинити! То вам неће бити тешко, кад помислите, да је послије јунаштва прва је врлина војничка: послушност, а она је рођена сестра онога поштовања старијих, по којему у млађега поговора нема, и које нам закон Божји заповиједа.

Заклетва та обвезује вас, да заставу вашу, ту светињу војничку преко свега штитите и браните. А знате ли шта је застава?... Образ војнички! па је ли нужно да вас опоменем на ону лијепу ријеч, која нам је остала у аманет од наших старих: Послије Бога све за образ, а образ ни за што...! Куд застава ваша пође, ићићете и ви за њом; а судба је њена, судба ваша, судба образа вашег.

Заклетвом том обвезаћете се, да земљу ову, у којој сте свијета угледали, за коју вас невино дјетињство, сјећање на родитеље, на брата и друга, на кућу и огњиште,... та толике миле, па можда и тужне, ал свакако драге успомене везу, да земљу ову — другу мајку вашу — ако би јој непријатељ грозио, поштено и јуначки браните. Невоље и муке, које војника у тим тешким и жалосним часовима чекају, јесу преголеме; али је у јунака срце на мјесту, рука сигурна, вјера у Бога стална, љубав према завичају пламена, и поштење драже, него ли крвца, коју у јуначкој борби прољевати мора!

Напошљетку, заклетва та веже вас нераскидном везом вјерности и оданости према узвишеној особи крунисане главе, најмилостивијег господара нашег, цара и краља Франца Јосифа првог, кога је милост цара небескога од милијуна људи изабрала и одредила да милијунима људи управља. Снага, власт, и моћ господарева почива, љубазни моји, на вама, на вашој храбрости и јуначком поштењу, а то су све особине оне и онаке вјерности коју и какву од вас свијетли цар захтјева.

Заклетву ту положићете пред вашим старјешинама, које вам је свијетла круна царска поставила. Но не полажете ви присегу њима, него самом Богу, којега за свједока позивате, и Који ће чути ријечи и разумјети све мисли ваше, па ће да позове на одговорност онога, који би — сачувај Боже — олако узео, да се именом Свевишњега Бога куне.

Но ви сте, драги моји, Срби! а у Србина је срце побожно и јуначко. Слушали сте од ваших старих о толиким јунацима Србима, који су сви добри војници били, па угледајте се и ви на њих. Будите честити и побожни, истрајни и храбри, Господару вјерни и одани, старијима послушни. Тако ћете доказати да се сјећате Бога, Који вашу заклетву прима и Чија велика милост нека вас свагда прати и нека вам у тешком и витешком позиву вашем у помоћи буде. Амин.

Књижевне оцјене и прикази.

Иван Маширевић, протопрезвитер и професор-катихета: **Екхорте** у недељне и празничне дане преко школске године за ученике средњих школа, састављо — I. дио. Ср. Карловци (српска манастирска штампарија 1905.) Цена 1 К 50 пот.

У овој књизи (као првој свесци) штампао је професор вјеронауке на великој гимназији у Карловцима Иван Маширевић 17 екхорти на света јеванђеља недјељних и празничних дана почевши од почетка школске године, па даље Жеља му је била, како видим из горке биљешчице му на корицама дјела, да нађа цјелокупан низ екхорти преко читаве школске године, али — стара рађо! — слаб одзив претплатника спријечио га је у томе, и умало те не изостаде и ово, што је отштампано. Разумијем праведни гњев његов и жалост на толику немарност читалачке публике. Али да ће *свештенство српско*, ма гдје оно било, и *богословска омладина*, па и *гимназијска* тако немарно прећи преко позива његова и тако мало мара показати према дјелу овакве врсте, а тако мало помоћи писца у издавању дјела — то ми је тешко схватити и протумачити. Је ли дјело овакве врсте на одмет? — Није! Корисно је особито за ученике, а и за свакога, који хоће да буде добар хришћанин православне вјере и да зна, у чему се вјера и православље састоји. А шта да речем о свештеницима и богословској омладини? Зар онима није од велике потребе овакна књига? И зар они не читају радо дјела овакве врсте? Или је може бити прећи позив свештеника писати о виноградарству и ђубрењу него о предметима из опсега богословља, и проучавати добре проповиједи и како ваља проповиједати? Не знам, је ли ово прећи позив њихов, али јамачно се оно прво боље исплаћује, кад за ово друго тако слабо маре. Доиста дође човјеку, да се запита: Нашто писати? и коме! Кад си сам упућен на себе, у се и у своје кључе, да од оно мало, крваво заслужених пара издаш све уа грдан дефицит несавјесним издавачима и књижарничарима, којима си послије дужан, докле те траје на овом чудноватом свијету. Јамачно је и Маширевић ову муку мучио, кад се са издавањем књиге од позива на претплату толико одуговлачило. Није он томе крив. Крив је, како сам вели, слаб одзив претплатника. Зато овијем обраћам пажњу богословскога свијета на ово дјело, јер имам за то два разлога: прво, што је дјело по себи excerptis excipiendis врсно и вриједно похвале, а друго, што хоћу баш та *excipienda* да истакнем, не би ли се још ко нашао, да о Маширевићевим екхортама прозбори, да поједине разбистримо.

Нијесам за то, да се проповиједи и екхорте овако пишу и украшавају силним, спољашњим шаренилом и раздобом, као што то чини Маширевић према узору своме Давиду Марку, којега је он толико заволио, да узима чак и читаве уводе по његову примјеру (упореди н. пр. Увод I. екхорте Маширевићеве пред полазак на причешће св. Духа и Exhorte zum Beginne des Schuljahres von David Mark. — Brixen 1897. стр. 1.). А зашто нисам за то? — Зато, што ми то изгледа сувише шаблонски, гдје човјека веже нека извјесна форма, да врло лако може да постане обичан. Не одбацујем ја сасвијем ту раздиобу на тему, на на главне и споредне мисли и на обраду њихову, не! И ја сам пријатељ тога, али то у ропској форми одобравам само код ђака и почетника, да кандидат амвона не промаши задату тему и циљ говора. Код бољих проповједника, међу које рачунам и Маширевића, не могу одобрити ту велику формалност, која му прјечи, да своју проповједничку индивидуалност боље и јасније покаже. Ја сам тврдо увјерен, кад би се Маширевић више ослободио узора својих Марка и Маха, и пустио више

маха својим рођеним крилима, да би много више полетјео у својим екскортама, него овако. Доказујем то примјерима: *4. екскорта* »На усјековање главе св. Јована« о истинитости и невиним својствима — ваиредно лијеп производ, пун живота; *8. екскорта* »У недјељу пред Воздвиженијем« о узроцима невјерја — исто тако врло лијепа; *10. екскорта* »У недјељу по Воздвиженију« о лажном стиду и страху од људи — веома богата садржином и ганутљивошћу; исто и *15. екскорта* »На св. Петку«, о светкованју недјеље и празника. Не ћу да речем, е су остале рђаве — не дао Бог! Добре су и плод великог труда и штудије, али им замјерам, што док су одвећ строге у математској подјели и теже да угјеку на интелект — дотле рек' бих остављају срце хладно и снага им при крају малаксава. Мало боље пазити на argumenta fortiora и fortissima! Јер истина, да проповиједь треба да поучи, али треба и да *гане*, т. ј. мора хранити разум и памћење вјерским истинама, али несмије ни *срце оставити хладно*. Utile cum dulci! Не мислим се овијем силом натуривати Маширевићу за учитеља, но рекох ово, искрено желећи, да видим у другој свесци Маширевића посве ослобођена од римокатоличких узора онаква, какав јесте и може и треба да буде! Нека се угледа на примјер у величанственога Теофана Живковића. Из сваке његове проповиједи пробија живот, бујност, ватра и одушевљење. Из сваке се проповиједи провиди он, његово срце, његова индивидуалност. Ко би њега могао био натјерати у шаблонске стеге Давида Марка?! Па какав је неумрли и достојанствени Никанор Грујић! Из сваке мисли његове и осјећаја вије елеганција и достојанство, разум и високи умни полет, па реторска дикција — мора, да га гладан и жедан слушаш три ноћи и три дана!

При крају ми је још напоменути, да је ово дјело Маширевић посветио »сени и милој успомени на доброга пастира умрлога Лазара Максимовића, пароха кулског« и овијем као добар и чедан унук свијетао споменик подигао свом дједу. Српска манастирска штампарија је и овом приликом показала фин укус, чистоту и правилност својих производа. Штампарских погрјешака скоро и не има. Језик и штил Маширевићев је лијеп и гладак. Једино треба да је начисто са тијем да му не ваљају ријечи: *предпоставити — одпушта — разуму — оџече* — гркога лека, *којега* му лекар даде — Богородица *дева* (зашто не велико *д.* да се избјегне несмисао?) — *неће* — редко — василни (је ли то: вас силни—свесилни? или васиони, васељенски?) — пренебрегава — грамзи за туђим *добрим*, — одкидају. И на ово треба пазити, кад се књига намјењује ученицима средњих школа.

Завршујем.

Почињем се увјеравати у немарност српске читалачке публике, управо почињем сам себе питати, имамо ли је? Кад ето оваквом врсном дјелу прије и не даду толики попови и богослови, да угледа свијета. Жалосно је, али је — истина!

Тузла. *Владимир Боберић.*

Кратак преглед црквено-школског и просвјетног живота.

У овоземној цркви.

Епархијски црквени суд у Сарајеву. *Чланови редовни:* Прото Васо Поповић и прото Димитрије Јанковић. *Чланови почасни:* прото Јован Пећанац, свештеници: Никола Скакић, Коста Божић; Коста Поповић, Милан Лалић и јеромонах Данило

Билбија. *Чланови замјеници*: свештеници: Милан Билбија, Гавро Гашић, Трифко Максимовић, Тимотије Поповић, Јован Симић и Алекса Јерковић.

Епархијски управни и просвјетни савјет у Сарајеву. *Чланови свештеници*: Петар Максимовић, Стево Трифковић, Никола Скакић, Ђорђо Поповић, Стојан Тркуљић, Атанасије Косорић, Коста Поповић, Павле Убавић, Симо Ожеговић, Данило Билбија, Матија Поповић и Милан Билбија. *Чланови свјетовњаци*: Симо Беговић, Павле Бранисављевић, Ристо Ватинић, Васо Васић, др. Саво Вукановић, Перо Грајић, Ристо Хаџи-Дамјановић, Нико Димић, Милан Ђукић, Ристо Ђурендић, Стеван Иветић, Глигорије Јефтановић, Милан Јеремић, Ђоко Крунић, Мићо Којић, Коста Кујунџић, Ђурађ Коврлица, Марко Поповић, Марко Писар, Шпиро Пјевач, Михајло Папић, Стево Радић, Захарије Сунарић, Давид Савић, Вид Стефановић. *Адвокат епархијског црквеног суда*: Данило Димовић, адвокат сарајевски.

Из сједнице ширег управног просвјетног савјета у Сарајеву. У смислу уредбе црквене просвјетне управе српско-православне дабро-босанске епархије одржане су у Сарајеву у свечаној дворани српске школе дана 1. и 2. децембра, о. г. сједнице савјета. Оба дана на окупу и свештенички и свјетовни чланови били су сви, те је 2 децембра по подне одржана заједничка сједница ширег савјета и црквеног суда, у којој су ријешене заједничке ствари.

Дана 1. децембра иза конституисања изабран је за потпредсједника савјета г. Коста Кујунџић, за перовођу г. Др. Саво Вукановић, а на предлог госп. Глигорија Јефтановића усвојено је било за дневни ред: 1. избор чланова за велики просвјетни савјет, 2 за ужи просвјетни савјет, па су у велики просвјетни савјет изабрани од свјетовњака: гг. Глигорије Јефтановић, Коста Кујунџић, Ристо Хаџи Дамјановић и Др. Сава Вукановић; а од свештеника Стево Трифковић. У ужи савјет изабрани су од свјетовњака гг. Глигорије Јефтановић, Ристо Хаџи Дамјановић, Мића Којић, Перо Грајић и Др Вукановић, а за замјенике ови: Милан Ђукић, Ристо Ђурендић, Марко Писар и Давид Савић, а од свештеника у ужи савјет изабрани су за редовне чланове: поп Перо Максимовић и поп Стојан Тркуљић; за замјенике: поп Танасије Косорић и поп Марко Поповић. Од учитеља стручњака у епарх. савјет изабрани су гг. Стево Калуђерчић и Војислав Борић, оба учитељи српске школе сарајевске; у велики просвј. савјет: г. Др Коста Крсмановић, професор велике гимназије у Сарајеву

У заједничкој сједници савјета и црк. суда 2. децембра, поп Стојан Тркуљић у име свештеничких чланова црк. суда и савјета предложио је резолуцију, у којој 1. свештенство захтјева као нормалну сталну плату најмање 2000 К и петогодишње доплатке по 200 К до 40-те године службовања 2. да се о заокружењу и броју протопрезитерата одгоди ријешење савјета до ријешења плате свештеничке и 3 да се уз парохијски стан односно станарину затражи од земаљске владе 50—100 дунума земље, као сесија за сваку парохију. Овај предлог свештенства изазвао је у заједничкој сједници подужу живу расправу, па је на концу примљен предлог г. Р. Хаџи Дамјановића, да се за ријешење питања свештеничке плате изабере један посебни одбор, који ће ово питање проучити, претрести и конкретан предлог ставити на првој сједници савјета, и у исти су одбор изабрани гг.: Глигорије Јефтановић, Коста Кујунџић, Ристо Х. Дамјановић, Никола Димић, Давид Савић и Др Сава Вукановић; а од свештеника: прото Васо Поповић, поп Стево Трифковић и поп Стојан Тркуљић.

Послије свршене сједнице 2. децембра, позвао је Његово Високопреосвећенство госп. АЕ и Митрополит Николај Мандић у свој стан све чланове савјета

и црквн. суда на пријатељски разговор и почастио их домаћински, те су међу присутнима измијењени пријатељски разговори и заједничке жеље, и дај Боже, да се те лијепе жеље заједнички и остваре.

Епархијски избори у Митрополији бањалучко-бихачкој.

Избор 1./14. новембра 1905.

1, Чланови ширег епарх. упр. и просвј. савјета за епархију бањалучко-бихачку.

а) свештеници: Гаврило Стојнић, игуман М. Гомионице. Хаџи Теодор Илић, прото, Тешањ. Јово Јовановић, Прњавор. Петар Иванковић, Јошавка. Коста Новаковић, Кола. Душан Кезмановић, Б. Костајница. Стојан Вранешевић, Б. Нови. Јово Марјановић, Глиница. Јован Татић, Иваньска. Никола Прокопић, Бистрица Омашка. Марко Гаковић, Толишна. Хаџи Миле Попадић, прото, Кључ. Никодим Новаковић, прото, Петровац.

б) свјетовњаци: Владислав Скарић, професор, Душан Пиштељић, трг., Стојан Бабић, трг., Лазар Ј. Поповић, трг. сви из Бањалуке. Перо Дрљача, трг. Б. Новог. Никола Цикота, трг. Б. Дубице. Васо Видовић, трг. Б. Градишке. Ђорђо Малић, трг. Б. Градишке. Тривко Кондић, тежак Мајкић Јапре. Филип Балабан, тежак Приједора. Ристо Кондић трг. Приједора. Бошко Плачевић, учитељ С Моста. Јово Б. Јовановић, трг. Б. Брода. Васо Ивановић, трг. Добоја. Јово Станковић, трг. Прњавора. Станоје Јелић, тежак Лишешћа. Ђорђе Калаба, трг. Бихаћа. Лазар Тешановић, трг. Б. Крупе. Јово Каран, егзекутор Иваньске (Баштре). Петар Лукач, тежак Иваньске. Коста Крстановић, трг. Б. Петровца. Јевтан Бован, трг. Кључа. Шпиро Теофановић, трг. Б. Петровца. Теодосије Зорић, трг. Бастаса.

2. Чланови епархијског црквеног суда за епархију бањалучко бихачку.

а) почасни редовни: Коста Чавић, јеромонах из Имљана. Михајло Васић, свешт. Добој. Симо Кондић, свешт. Чађевице. Марко Миљевић, свешт. Хашана. Никола Прокопић, свешт. Б. Омашке. Тодор Срдић, свешт. Вођенице.

б) почасни замјеници: Дамјан Грбић, катихета из Бањалуке. Јован Стефковић, свешт. Детлака. Душан Кецмановић, свешт. Костајница. Лука Вукашиновић, свешт. Притоке. Душан Зеленика, свешт. Приједора. Ђорђо Мачкић, свешт. Раткова.

Избор 16./29. новембра 1905.

3. Чланови ужег епархијског управног и просвјетног савјета.

а) свештеници: Никола Прокопић, Б. Омашке. Теодосије Зорић, Јошавке.

б) свјетовњаци: Душан Пиштељић, Б. Луке. Лазар Тешановић, Б. Крупе. Владислав Скарић, Стојан Бабић, оба из Б. Луке. Перо Дрљача, Б. Новог. Ристо Кондић, Приједора.

4. Чланови замјеници ужег епархијског управног и просвјетног савјета.

свештеници: Марко Гаковић, Толишне. Коста Новаковић, Кола.

свјетовњаци: Лазар Ј. Поповић, Б. Луке. Ђорђе Малић, Б. Градишке. Никола Цикота, Б. Дубице. Бошко Илачевић, С. Моста.

За подпредсједника епархијског управног и просвјетног савјета изабрат је: Васо Видовић, из Б. Градишке.

За *два члана учитељска* изабрани су: Ксенофон Зита из Бањалуке. Ристо Мисита из Приједора.

5. За велики управни и просвјетни савјет у Сарајеву изабрани су:

свештеник: Хаџи Теодор Илић, прото из Тешња.

свјетовњаци: Перо Дрљача, Б. Новог. Др. Димитрије Николић, Б. Новог. Васо Видовић, Б. Градишке. Душан Пиштељић, Бањалуке.

за учитељског члана: Владислав Скарић, из Бањалуке.

Избор 17./30. новембра 1905.

6. За члана великог црквеног суда у Сарајеву изабран је:

Михајло Васић, свештеник из Добоја.

Списак

чланова за епархијски црквени суд и управни просвјетни савјет, епархије зворничко-тузланске.

За епархијски управни и просвјетни савјет Д. Тузлански: свештеник Лазар Марковић (Мачковац), свештеник Михајло Савић (Кладањ). *Свјетовни*: Васо Црногорчевић (Д. Тузла), Перо Стокановић (Д. Тузла), Максо Радић (Пурачић), Јово Ђукић (Кладањ). *За црквени суд*: поч. чл. прото Цвијетин Поповић (Д. Тузла), свештеник Коста Драмушић замјеник (Д. Тузла). *Брчански*: свештеник Димитрије Лукић (Бијела), свештеник Никола Шкорић (Вршани). *Свјетовни*: Јефто Костић (Брчка), Владимир Ковачевић (Брчка), Јован Јекић (Баткуша), Илија Бајић (Буковац). *За црквени суд*: поч. чл. свештеник Михајло Јовичић (Брчка), свештеник Стеван Поповић, замјеник (Брчка). *Грачанички*: свештеник Владимир Пејовић (Маглај), свештеник Ђорђе Петровић (Кожухе). *Свјетовни*: Ђорђо Марковић (Хрге), Дамјан Кондић (Осјечани), Симо Милисављевић (Грачаница), Марко Симић (Осјечани). *За црквени суд*: поч. чл. свештеник Владимир Пејовић (Маглај), свештеник Јосиф Стакић, замјеник (Хрге). *Бијељински*: свештеник Стеван Михајловић (Црњелово), свештеник Михајло Јовановић (Бродац). *Свјетовни*: Васо Маринковић (Бијељина), Стеван Перић (Бродац), Ђоко Милошевић (Бијељина), Цвијетин Бобар (Батар). *За црквени суд*: п. чл. свештеник Драгомир Остојић (Бијељина), свештеник Ђоко Опалић, замјеник (Бијељина). *Градачачки*: прото Петар Јовановић (Градачац), свештеник Тома Ђокић (Толиса). *Свјетовни*: Јово Милошевић (Милошевац), Симо Дакић (Бос. Шамац), Божо Поповић (Градачац), Дамшо Марковић (Модрић). *За црквени суд*: поч. чл. свештеник Стево Ђ. Поповић (Модрић), свештеник Димитрије Димитријевић, замјеник (Бос. Шамац). *Зворнички*: свештеник Захарије Поповић (Зворник), свештен. Алекса Глигоревић (Забрђе). *Свјетовни*: Стеван Николић (Зворник), Митар Симикић (Прибој), Остоја Симић (Зворник), Ђуко Ђукић (Забрђе). *За црквени суд*: поч. чл. свештеник Јово Јовановић (Прибој) свештеник Софроније Гаврић, замјеник (Растошница). *Константин Јовичић*, архимандрит ман. Тавне, као изабрани члан управног и просвјетног савјета за манастире Оврен и Тавну.

Епархијски избори у Митрополији захумско-херцеговачкој. За епар. духовни суд изабрани су: за срез *гатачки*: Видак Вишњевац, свешт. (Надинићи) за ред. поч. члана Леонтије Нинковић, јеромонах (ман. Добрићево) за замјеника; за срез *горажки*: Василије Кандић, свешт. (Јабука) за ред. поч. члана и Лазар Поповић-Косорић свешт. (Гораждо) за замјеника; за срез *мостарски*: Владимир Гвозденовић, свешт. (Рашпани) за ред. поч. члана и Ђорђе Поповић, свештеник (Коњиц) за замјеника; за срез *невесињски*: Ристо Кочовић, протојереј (Невесиње)

за ред. поч. члана и Петар Говедарица, свешт. (Залом); за срез *столачки*: Обрен Ђурић-Козић, свешт. (Гор. Храсно) за ред. поч. члана и Ристо Терзић свештеник (Љубушки) за замјеника; за срез *требињски*: Парежанин, свешт. (Корјенићи) за ред. поч члана и Јован Мостарица, свешт. (Драчево) за замјеника. За епархијски управни и просвјетни савјет изабрани су: *за св. манастире*: Јевстатије Гаћиновић, архимандрит и настојатељ ман. Добрићева; за срез *гацки*: свештеници: Марко Кисић (Љубомир) и Шпиро Старовић (Автовац); свјетовњаци: Бошко Кошутић (Гацко), Митар Говедарица (Автовац), Владимир Мерћеп (Билећа) и Шћепан Вујовић (Самијова); за срез *горажки*: Јосиф Кочовић (Фоча) и Василије Гаћиновић (Јабука); свјетовњаци: Василије Кујунџић (Фоча), Тодор Хаџи Вуковић (Фоча), Самуило Давидовић (Чајниче) и Гавро Зечевић (Чајниче); за срез *мостарски*: свештеници: Јован Муцовић (Мостар) и Никола Којо (Благај); свјетовњаци: Ђорђо Набић (Мостар), Војислав Шола (Мостар), Симо Ковачевић (Жупањац) и Ристо Терзић (Коњиц); за срез *невесињски*: свештеници: Душан Гаћиновић (Зови до) и Петар Радуловић (Улог); свјетовњаци: Никола Катић (Невесиње), Ристо Радовић (Братач), Трифко Савић (Крекова) и Михаило Мучибабић (Дубљевићи); за срез *столачки*: свештеници: Васо Медан (Габела) и Стеван Шаренац (Љубиње); свјетовњаци: Михаило Бошковић (Љубушки), Милош Ковачевих (Столац) Никола Човић, судија (Љубиње) и Шћепан Радош (Поцрње); за срез *требињски*: свештеници: Васо Новаковић (Крушевице) и Видак Парежанин (Корјенићи); свјетовњаци: Систо Лелић (Требиње), Тома Томашевић (Крушевице), Јоле Лакетић (Зогора) и Михаило Кнежевић (Гласка).

Сједнице епархијског црквеног суда и просвјетног савјета у Мостару. Дана 13. т. мј. одржана је сједница епархијског просвјетног савјета, на којој је за потпредсједника епарх. просвјет. савјета изабран г. *Војислав Шола*. За чланове *ужег просвјетног савјета* изабрани су: гг. *поп Васо Медан* и поп *Јован Муцовић*. За њихове замјенике: гг. поп *Никола Којо* и поп *Душан Гаћиновић*. Од свјетовњака пак: гг. М. Говедарица, С. Ковачевић, Р. Радовић, М. Ковачевић, Р. Терзић и Н. Човић За њихове замјенике: гг. М. Витковић, Шћ. Радош, Н. Катић, и Т. Аџивуковић. *У велики просвјет. савјет* изабрани су: гг. поп К. Кочовић, В. Шола, Н. Ковачевић, Јово Дучић и М Аџивуковић. Као стручњак у велики просвјетни савјет изабран је г. Милан *Ђуковић*, професор вел. гимназије у Мостару.

Дана пак 15. т. мј. у сједници епарх. црквеног суда обављен је избор једнога члана *за велики духовни суд*, те је изабран парох јабуковачки г. Василије *Кондић*.

Срби адвокати. Недавно су сталум агенди добили тројица Срба адвоката и то г. Д. *Димовић* за Сарајево (Франц Јосифова улица), г. Милан *Максимовић* за Дол. Тузлу и г. К. *Милић* за Бањалуку. Топло препоручујемо пажњи наших читалаца наше Србе адвокате, и молимо их да се на њих у правничким стварима обраћају. —

Учитељско удружење. Учитељски збор српских основних и више дјевојачке школе разаслао је на сво српско учитељство у Босни и Херцеговини »Нацрт правила за српско учитељско удружење у Босни и Херцеговини«, да их што свестраније прегледа и своје примједбе као и допуне на њих стави. »Нацрт правила« састоји се из 50 параграфа.

Тајне исповиједи и св. причешћа у Рељевском богослов. училишту. У очи празника св. Ваведенија приступили су св. тајни покајања слушаоци српско-православ. богослов. училишта у Рељеву, а сјутри дан приступили су св. тајни

крви и тијела Христова. Св. тајне исповиједи и причести обавио је парох сарајевски преч. госп. *Лука Чупић*.

Протопресвитер Дим. Јанковић, редован члан епархијског црквеног суда и члан. вел. црк. суда у Сарајеву учествовао је на прослави 50 годишњице Његове Светости српског патријарха преузв. госп. *Георгија Бранковића* дана 6. дец. т. г. као нарочити изасланик нашега АЕ и Митрополита Дабро-босанског високопреосвећеног г. *Николаја Мандића*.

Конституисање друштва „Српског Кола“. Одбор »Српског Кола« у Сарајеву јавља нам, да се на главној скупштини, одржаној 20 пр. новоизабрани одбор »Српског Кола« овако конституисао: *А) Управни одбор:* предсједник: Ђорђе М. *Рацо*, I. тајник: Душан *Трифковић*, II. тајник: Сава *Сремчевић*, благајник: Симо *Станишуковић*, књижничар: Симо *Умичевић*, одборници: Ристо *Цвковић*, др. Лазо *Димитријевић*, Милан *Лалић*, Душан *Летица*; замјеници: Миле *Радовић*, Данило *Купчевић*, Андрија *Збиљкић*. *Б) Надзорни одбор:* Саво *Радовић*, Перо *Сшефковић* и Марко *Лазић*.

Митрополија Карловачка.

Одликовање Његове Светости преузв. госп. Георгија Бранковића патријарха српског. Поводом 50 годишњице свећеничке службе Његове Светости српско-православни епископат митрополије карловачке одликовао је Његову Светост преузв. г. патријарха Српског *Георгија Бранковића* бијелом панакамилавком са дијамантима, највишом одликом источно-православне цркве.

Почасни Грађанин. Град Карловци, убава престоница патријаршије српске, поводом 50. годишњег јубилеја изабрала је Његову Светост преузв. госп. *Георгија Бранковића* за свога почасног грађанина.

У Краљевини Србији.

Отварање универзитета. У недјељу 7. октобра о. г. извршено је у Београду свечано отварање Краљ. српског универзитета у присуству Њег. Вел. Краља Србије Петра I. престолонаслједника Ђорђа, св. Архијерејског Сабора, краљевске владе, дипломатског тијела и многобројних гостију из Србије и са стране.

Монашка школа. По одлуци св. Архијерејског Сабора, која је донета још у прошлој години у Манастиру Студеници на прагу је отварање монашке школе у Србији. Монашка школа биће смјештена у манастиру Студеници, у ову школу примаће се дјеца по свршетку основне школе укључно до 15 г. старости. Према програму осим богословских дисциплина предаваће се у овој школи и предмети привредно-економни.

Нови настојатељ српског подворја у Москви На мјесто архимандрита Сергија, који је изабран и постављен за епископа шабачког, изабран је за настојатеља српског подворја у Москви игуман манастира Враћевшнице *Михаил*

Црква у Старој Србији и Македонији.

Посвећење новоизабраног митрополита скопљанског. 15. новембра о. г. на свечан начин посвећен је у Цариграду нови српски митрополит скопљански архимандрит манастира Хиландара *Викентије*. Преосвећени митрополит *Викентије Крстић* рођен је у селу Ушћу у Србији, год. 1853. Основно знање добио је у манастиру Студеници, а богословске науке свршио је у Београду. Покалуђерио се у Лаври Студеници 16. септембра 1873 г. децемра 16. исте године рукоположен

је за јеромонаха и постављен за дворског ђакона бившег жичког епископа Вићентија. 8. септембра 1875. рукоположен је за јеромонаха, те причисљен братству манастира Студенице, гдје је остао до 1885. Године 1887. произведен је за игумана, а год 1889. за архимандрита 1900 године отишао је тадањи архимандрит Вићентије у српску Лавру Хиландар, гдје је остао све до позива ове године у Цариград. Хвале га као умна, савјесна и способна администратора. Преосвећени митрополит Вићентије чим добије Султанов берат кренуће у своју ревиденцију — Скопље.

Црква у Далмацији.

Доктор богословије. Како дознајемо, клирик задарске епархије, брат вриједнога и ваљаног професора богословије задарске протосинђела Серафима Калика. *Јосиф Калик* промовисан је 16./29. октобра о. г. на черновичком православном богословском факултету за *доктора богословије*. Честитамо!

Црква у Русији.

Штипендије за ђаке с Балкана. Бивши руски конзул у Галацу (у Румуњској), сада већ покојни, прави тајни савјетник Александар Степановић Ромињенко оставио је иза себе 85.000 рубаља, да се установи 14 стипендија његовог имена у Одеској духовној семинарији за урођенике с балканског полуострва. По жељи завештачевој оснивају се по двије стипендије за урођенике: Румуњске, Бугарске, Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине и Грчке. Стипендије даје семинарска управа уз потврду епархијског архијереја оним питомцима из земаља Балканског полуострова, које препоруче конзули или агенти руске државе у Турској и словенским земљама, по правилима, које је израдила комисија за изображавање јужних Словена у Русији при министарству спољашњих послова, и коју је затијем св. Синод (циркуларом од 31. авг. 1901. год. под бр. 10) примио. Питомци А. Ромањенко по свршетку семинарије могу, ако усхтједну, продужити образовање у Кијевској или Петроградској духовној академији и за сво вријеме уживати споменуте стипендије. По свршетку науке у семинарији односно академији обвезани су стипендисте да се врате у домовину, да приме свећенички чин и да буду православној цркви и отаџбини од користи.

Нови обер-прокурор св. Синода. Пошто је обер-прокурор руског св. Синода државни секретар Константин Петровић Побједоносцев поднио на своје мјесто оставку, то је на његово мјесто именован за обер-прокурора кнез *Алексије Оболенски*.

† Петар Ивановић Нечајев. 31. окт. т. г. преминуо је изненадно члан-ревизор »Учебнаго Комитета при святѣйшемъ Сунодѣ« државни савјетник Петар Ивановић *Нечајев*. Покојник је рођен 1. окт. 1842. у селу Тесову, у Смољенској епархији. Више образовање добио је Нечајев на петроградској духовној академији. Своју службу отпочео је на петроградском духовном семинару, гдје је прва био библиотекаром, а послије наставником и предавачем опће црквене историје. Год. 1869. постигао је Нечајев степен магистра богословије на основу своје расправе »Пијетизам и његов историјски значај«. Од год. 1870. до 1888. био је инспектором петроградског семинара, те уједно на истом и предавач практичног богословља. Од г. 1888. додијељен је св. Синоду као члан-ревизор »Учебнаго Комитета«. Духовно-научни свијет у лицу преминулога Нечајева изгубио је знатну научну снагу. Његово је знаменито дјело »Практично руководство за пастире«. Много његових

радова угледало је свијета у богословским листовима »Странику« и »Црквеним Вједомостима«.

50 годишњица В. Т. Пјевницког. 6. нов. т. г. навршило се 50 година професорског и научно-богословског рада знаменитог редов. професора кијевске духов. академије и доктора богословије Василија Теодоровића *Пјевницког*. Рођен у владимирској губернији, прво образовање своје добио је Пјевницки на Муромској духовној школи. Науке је даље наставио у владимирском духовном семинару, а потом у кијевској духовној академији, гдје је након четири године исту довршио са степеном магистра богословије. Непосредно послије тога постао је на истој академији доцентом, а потом ускоро и ванредним професором. Год. 1872. постао је доктором богословије на основу своје расправе »Свети Григорије Двојеслов, његове проповиједи и омилитичка правила«. Год. 1881. постао је на кијевској духовној Академији редовним професором. Пјевницки је написао много разних дјела и чланака и тешко је у овој краткој биљешци изнијети све радове његове посебно издане и у појединим листовима. Научно-литерарни радови његови излазили су поглавито у листовима »Воскресное Чтеніе«, »Православное Обозрѣніе«, »Русская Бесѣда«, »Руководство для сельскихъ пастырей«, и поглавито у листу »Труды Кіевской Академіи«, коме је листу он уредник већ од више година. Поглавито су му знатна посебна издања: »Священникъ«. 1897., »Священство«. 1897. »Первая самая древная гомилетика и средневѣковыя гомилетики«, »Гомилетика въ новое время со времени реформаціи Лютера«, »Сборник словъ« (44) »О загробной жизни« (1903.) »О воскресеніи мертвыхъ« (1904.) и многа друга дјела. Писао је још поједине чланке омилитичког, религиозно-васпитног и педагошког садржаја, а такође и чланке публицистичке. Већ из ово неколико црта може се видјети на колико широкој основи простире се научно литерарни рад заслужнога руског црквеног књижевника Пјевницког.

Црква у Патријаршији Цариградској.

† **Митрополит лемноски Диодор**. На острву Хиосу прошлога мјесеца преминуо је митрополит острва Лемноса *Диодор Масха*. Покојник се родио на Хиосу 1857., гдје је и прво образовање добио, а затијем је наставио и довршио богословску школу на острву Халки. Богословске науке наставио је потом на богословском факултету Атинског свеучилишта. Год. 1895. за патријарха Антима VII. позван је био Диодор у Цариград, гдје је постао великим ђаконом патријаршије. Крајем 1899. г. за патријарха Константина V. посвећен је био Диодор за митрополита острва Лемноса. Његов нашљедник на митрополији лемноској биће по свој прилици секретар цариградског патријаршијског Синода архимандрит *Генадије Александридис*, један од најобразованијех клирика цариградске патријаршије.

25-годишњица листа „Црквене Истине“. 1. окт. т. г. навршило се 25. година, како излази званични орган цариградске патријаршије »Црквена Истина« (Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια). Овај лист основао је год. 1880. данашњи васељенски патријарх Цариградски Његова Светост Јоаким III. У току свога излажења овај је лист вазда стајао на висини задаће своје, служећи религиозно-моралном просвећењу грчког свећенства и народа, коју је сврху изводио и научним и популарним начином. Данашњи уредник листа је познати научник грчки *Мануило Гедеон*.

Дар богословској школи на Халки. Кронштатски протојерej *Јован Сергијев* послао је на патријарха цариградског хиљаду рубаља у злату као материјалну помоћ за издржавање богословске школе на Халки. Поводом тијем изразила је

Његова Светост патријарх Јоаким дародавцу топлу благодарност и послала му је крст.

Канонизација мученика Косме По одредби цариградског патријаршијског Синода састављена је комисија једна, која има да претресе питање о канонизацији мученика Косме, који је од Турака год. 1769. пострадао. Чланови комисије те су три научника грчка, а наиме: *Антим*, митрополит амасијски, архимандрит *Калиник Деликанн*, управитељ патријаршијске архиве и *Мануило Гедеон*, уредник патријаршијског листа »Црквене Истине«.

Црква у Јерусалиму.

Дар Сионској цркви. Богати неки Грк из Египта послао је преко александријског патријарха Фотија 20.000 франака као дар Сионској цркви у Јерусалиму. Овим новцем може по својој вољи располагати братство Св. Гроба, те исту суму за потребе Св. Гроба употребити. Осим овога дара послали су још двојица Грка из града Мансуре у Египту за потребе Сионске цркве сваки по двије хиљаде франака.

Нови члан св Синода јерусалимске патријаршије. Патријарх јерусалимски са својим св. Синодом изабрао је 22. авг. т. г. за свога новог синодала архимандрита Јосифа, предавши му бригу и старање око народног образовања.

50. годишњица палестинске богословске школе Светога Крста. 3. окт. т. г. свечано је прослављена у Јерусалиму 50. годишњица постанка једине у Палестини богословске школе Светога Крста. У школ. год. 1904./05. имала је ова школа 62 ученика. Поред ове богословске школе било је у току прошле школске године у јерусалимској патријаршији 80 православних школа у 62 града и села Палестине и то 60 мушких и 20 женских. Ученика у свему је било 4.500. Латини су бројали у Палестини прошле школ. године 92 школе и то 54 мушке и 38 женских. Ученика је пак било 2.400. Протестанти су имали 89 школа и то 42 мушке и 47 женских са 5.250 дјеце обојега спола.

Званични огласи.

Епархијски црквени суд у Сарајеву.

Број 1703 ex 1905.

Стјечај.

У смислу § 89. „Црквено-просвјетне Уредбе“ расписује се стјечај на ове упражњене парохије Дабро-босанске епархије:

1. Цикоте у протопрезвитерату власеничком. Парохија има 2000 душа, цркву и парохијални стан.

2. Стрмница у протопрезвитерату власеничком. Има 2000 душа. Цркву у Ловници, нар. осн. школу у Шејковићима. Свештеник има дужност катихете мјесног уз награду, коју је до сад издавала зем. влада, а од селе ће издавати епархијски црквени суд према заједничкој одлуци.

3. Осмаци у протопрезвитерату власеничком. Има 2300 душа. Немају цркве, ни школе, ни парохијског стана.

4. Котораџ у протопрезвитерату сарајевском. Има 2800 душа; нар. основ. школу у Кобиљ-долу. Свештеник је дужан катихизовати

дјецу ув награду. Цркве и парохијалног стана нема. Парохија подлежи регулацији.

5. Лијевно у протопрезвитерату љеванском. Има 2000 душа, парохијску цркву, срп. нар. осн. школу, народну основну и трговачку школу. Свештеник прима за катихизацију одређену земаљском владом награду. Стана нема.

6. Јајце у протопрезвитерату варцар-вакуфском, парохија броји 2800 душа, има цркву и парохијални стан. Свештеник је обвезан обучавати српско-православну дјецу у мјесној основној школи у вјеронауци и примање за то награду.

7. Гламоч у протопрезвитерату гламочском. Парохија има 2500 душа, српску народну и општу народну школу и цркву; парохијалног стана нема. Парох има обвезу да обучава православну дјецу у науци вјере, те ће примати за то одређену му награду.

Оне парохије, које парохијалних станова немају, даваће на основу § 105. „Црквено-просвјетне Уредбе“ станарину у новцу према одређењу епархијског просвјетног савјета.

Компетенти имају своје ваљано инструисане молбенице (§§. 90. и 91. Црк.-просв. Уредбе) надлежним путем овоме Црквеном Суду до 10. фебруара 1906. г. поднијети.

Из сједнице епархијског црквеног суда, држане у Сарајеву 2. децем. 1905.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај.

Епархијски црквени суд у Сарајеву.

Број 1748/195.

Отјечај.

У смислу 168. §. црквено просвјетне уредбе има се код епархијског управног и просвјетног савјета у Сарајеву попунити мјесто перовође као сталног званичника епархијске управе.

Овоме перовођи одређена је годишња плаћа у износу од 2400 К и четири петогодишње повишице по 400 круна.

Који би од компетената ово мјесто заузети желио има доказати:

1. да је Србин православне вјере и син ових земаља;
2. да је безпријекорног владања, и
3. да има струковно образовање и праксу, како би и звање епархијског референта оправљати могао.

Своје тако инструиране молбенице молитељи треба да управе епархијском управном и просвјетном савјету у Сарајеву најдаље до 31. јануара 1906.

У Сарајеву, 20. децембра 1905.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Николај.

Српско-православна Митрополија Бањалучко-бихаћка.

ad бр. 2574 51 ex 1905.

Стјечај.

Ради сталног попуњења мјеста окружног протопресвитера у Бањалуци с' положајем у смислу автономне уредбе од 31. јула (13. августа) 1905. и с' платом установљеном по за то позваном автономном фактору расписује се у смислу § 157 автономне уредбе стјечај.

Молбенице, којима ваља приклонити свједоџбе о свима како богословским тако и осталим свршеним наукама, треба до 18./31. марта 1906. поднијети епархијском црквеном суду.

Из сједнице епархијског црквеног суда држане у Бањалуци 15./28. децембра 1905. *Предсједништво.*

Архиепископ и Митрополит Дабро-босански.

Број 1644 M. ex 1904.

Објава

о цијенама црквених књига.

Све црквене књиге, које су до сада штампане у земаљској штампарији у Сарајеву, могу се наручити и добити код земаљског економата, и то по овим цијенама!

1. Октоих	I. дио,	неувезен	20	круна	увезан	28	круна.
2. „	II. „	„	20	„	„	28	„
3. Требник	I. „	„	8	„	„	12	„
4. „	II. „	„	8	„	„	12	„
5. Служебник		„	14	„	„	20	„
6. Апостол		„	20	„	„	30	„
7. Евангелије		„	39	„	„	69	„
8. Часослов		„	—	„	„	5	К 50 хел.
9. Минеј општи		„	20	„	„	30	„
10. „	празнични	„	38	„	„	50	„

Сарајево, 24. новембра 1905.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Николај.

»Источник« излази у мјесечним свескама досадашњег формата на 2 табака сваког пошљедњег дана у мјесецу. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, Сарајево.

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
В.К. Бр. 4839

Б 10
4763

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

УРЕДНИК:
протосинђел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, проф. богословије.

ГОДИНА ДЕВЕТНАЕСТА.

1905.

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА САРАЈЕВО

САРАЈЕВО
ПРВА СРПСКА ШТАМПАРИЈА РИСТЕ Ј. САВИЋА.

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти